

En ny radio- och TV-lag

Betänkande av AV-utredningen

Stockholm 2008

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2008:116

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen, 2003.
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Textbearbetning och layout har utförts av Regeringskansliet, FA/kommittéservice

Tryckt av Edita Sverige AB
Stockholm 2008

ISBN 978-91-38-23110-4
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Kulturdepartementet

Regeringen beslutade den 16 juni 2007 att tillkalla en särskild utredare med uppgift att göra en allmän översyn av radio- och TV-lagen. I uppdraget ingick också att analysera vilka lagändringar som krävs med anledning av antagandet av Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG, det s.k. AV-direktivet. I uppdraget ingick även att analysera om det finns behov att omarbete tidigare förslag som lämnats av Radio- och TV-lagsutredningen i betänkandena Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62) och Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51).

Till utredare förordnades fr.o.m. den 15 november 2007 ordföranden och chefen för Allmänna reklamationsnämnden Lotty Nordling. Som experter förordnades fr.o.m. den 14 januari 2008 departementssekreteraren Filippa Arvas Olsson, departementssekreteraren Thomas Carlson, ämnesrådet Magnus Larsson, verksamhetsjuristen Lottie-Ann Lindström, ämnessakkunniga Feryal Mentès, rättssakkunnige Alexander Ramsay, avdelningschefen Peter Schierbeck, departementssekreteraren Kristian Viidas och avdelningschefen Catarina Wretman. Rådmannen Anders Norin förordnades som expert fr.o.m. den 25 april 2008. Ämnesrådet Lars Marén förordnades som expert fr.o.m. den 19 maj 2008. Alexander Ramsay entledigades fr.o.m. den 22 september 2008 och fr.o.m. samma dag förordnades rättssakkunnige Anders Olin som expert.

Sekreterare åt utredningen har fr.o.m. den 10 december 2007 varit kammarrättsassessorn Magnus Isgren. Gunnel Hultner har varit utredningens assistent. Textredigering har utförts av IT-handläggare Tomy Eklöv.

Utredningen har antagit namnet AV-utredningen (Ku 2007:07).

Uppdraget skulle enligt de ursprungliga direktiven ha redovisats senast den 16 juni 2008. Genom tilläggsdirektiv den 3 april 2008

(dir. 2008:33) har regeringen förlängt tiden för redovisning av uppdraget till den 15 december 2008.

Jag får härmed överlämna betänkandet En ny radio- och TV-lag.

Stockholm i december 2008

Lotty Nordling

/Magnus Isgren

Innehåll

Förkortningar	15
Sammanfattning	19
Författningsförslag	43
1 Uppdraget och dess genomförande	123
1.1 Utredningens uppdrag.....	123
1.2 Utredningsarbetet.....	124
1.3 Frågor som vi inte har behandlat	126
1.3.1 TV-konventionen	126
1.3.2 Vidaresändningsplikt för sökbar text-TV och andra tilläggstjänster.....	127
1.3.3 Utredningen om översyn av villkor för kommersiell radio	128
2 Den svenska lagstiftningen	129
2.1 Yttrandefrihetsgrundlagen	129
2.2 Radio- och TV-lagen.....	138
2.3 Marknadsföringslagen.....	148
2.4 Alkohollagen	153
2.5 Tobakslagen.....	154
2.6 Läkemedelslagen	154

2.7	E-handelslagen.....	155
3	Tillsynsmyndigheter	159
4	AV-direktivet	165
5	Radio- och TV-lagsutredningen.....	173
5.1	Inledning.....	173
5.2	Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62)	174
5.3	Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51)	175
6	Genomförande av AV-direktivet	179
6.1	Utgångspunkter.....	179
6.1.1	Uppdraget.....	179
6.1.2	Olika sätt att distribuera TV	181
6.2	Audiovisuella medietjänster.....	184
6.2.1	AV- direktivet	184
6.2.2	Svensk rätt	188
6.2.3	Överväganden.....	191
6.3	Ansvarigt land.....	193
6.3.1	AV-direktivet (artikel 2)	193
6.3.2	Överväganden.....	195
6.4	Säkerställande av fri mottagning	196
6.4.1	AV-direktivet (artikel 2a).....	196
6.4.2	Svensk rätt	198
6.4.3	Överväganden.....	201
6.5	Samarbete mellan medlemsstaterna.....	203
6.5.1	AV-direktivet	203
6.5.2	Svensk rätt	204
6.5.3	Överväganden.....	204
6.6	Information om programföretagen och leverantörer av beställtjänster.....	209

6.6.1	AV-direktivet (artikel 3a)	209
6.6.2	Svensk rätt	210
6.6.3	Överväganden	212
6.7	Krav på innehållet	214
6.7.1	Innehåll som uppammar hat på grund av ras, kön m.m.	214
6.7.2	Skydd av minderåriga	217
6.7.3	Visning av biograffilmer	221
6.7.4	Främjande av europeiska produktioner.....	222
6.8	Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.....	225
6.8.1	Bakgrund	225
6.8.2	Tillgång till olika AV-tjänster för personer med funktionsnedsättning	226
6.8.3	Radio- och TV-lagsutredningen	229
6.8.4	Remissinstanserna.....	233
6.8.5	Krav på tillgänglighet.....	235
6.8.6	Sanktioner och tillsyn.....	243
6.9	Krav på audiovisuella kommersiella meddelanden.....	247
6.9.1	AV-direktivet	247
6.9.2	Överväganden	247
6.10	Sponsrade program	253
6.10.1	Begreppet sponsring.....	253
6.10.2	TV-direktivet	254
6.10.3	Radio- och TV-lagen	255
6.10.4	AV-direktivet.....	256
6.10.5	Radio- och TV-lagsutredningen (SOU 2005:62, avsnitt 6)	257
6.10.6	Remissinstanserna.....	258
6.10.7	Överväganden	258
6.11	Produktplacering.....	264
6.11.1	Radio- och TV-lagen	264
6.11.2	TV- och AV-direktiven	267
6.11.3	Överväganden	269
6.12	Identifikation av TV-reklam	280
6.12.1	AV-direktivet.....	280
6.12.2	Svensk rätt	281
6.12.3	Överväganden	281

6.13	Placering av TV-reklam.....	282
6.13.1	TV-direktivet.....	282
6.13.2	AV-direktivet	283
6.13.3	Radio- och TV-lagen.....	284
6.13.4	Överväganden.....	286
6.14	Tillåten tid för TV-reklam	288
6.14.1	TV-direktivet.....	288
6.14.2	Radio- och TV-lagen.....	289
6.14.3	AV-direktivet	290
6.14.4	Överväganden.....	291
6.15	Korta utdrag från evenemang av stort allmänintresse.....	292
6.15.1	AV-direktivet (artikel 3k)	292
6.15.2	Upphovsrättslagen	295
6.15.3	Överväganden.....	296
7	Reklam- och annonsbegreppen	305
7.1	Radio- och TV-lagen	305
7.2	AV-direktivet.....	306
7.3	Radio- och TV-lagsutredningens förslag (SOU 2005:62, avsnitt 2)	306
7.4	Remissinstanserna	307
7.5	Överväganden.....	307
8	Annonsering med delad skärm	309
8.1	Vad innebär annonsering med delad skärm?	309
8.2	Kommissionens tolkningsmeddelande	310
8.3	AV-direktivet.....	311
8.4	Radio- och TV-lagsutredningens förslag (SOU 2005:62, avsnitt 3)	311
8.5	Remissinstanserna	312
8.6	Överväganden.....	312

9	Virtuell annonsering.....	315
9.1	Begreppet virtuell annonsering	315
9.2	Kommissionens tolkningsmeddelande	316
9.3	Radio- och TV-lagsutredningens förslag.....	316
9.4	Remissinstanserna.....	317
9.5	Överväganden	317
10	Elektroniska företagsskyltar i sportprogram	321
10.1	Begreppet elektroniska företagsskyltar	321
10.2	Radio- och TV-lagsutredningen.....	322
10.3	Remissinstanserna.....	323
10.4	Överväganden	323
11	Interaktiva tjänster i radio och TV	327
11.1	Radio- och TV-lagsutredningen (SOU 2005 :62, avsnitt 13)	327
11.2	Remissinstanserna.....	330
11.3	Överväganden	331
11.3.1	Allmänna principer för en reglering av interaktiva tjänster i radio och TV.....	331
12	Konkurrens och abonnentinflytande i kabel-TV-nät	339
12.1	Radio- och TV-lagsutredningen (SOU 2005:62, avsnitt 16 och 17)	339
12.2	Remissinstanserna.....	343
12.3	Överväganden	345
12.3.1	Konkurrens och abonnentinflytande	345
12.3.2	Paketering av programtjänster.....	347
13	Villkor för sändningarnas innehåll	351

13.1	Inledning.....	352
13.2	Innehållsregler och tillståndsvillkor.....	354
13.2.1	Krav på saklighet.....	355
13.2.2	Krav på hänsyn till mediets genomslagskraft.....	356
13.2.3	Krav på respekt för enskildas privatliv.....	357
13.2.4	Förbud mot att diskriminera annonsörer.....	358
13.2.5	Sanktioner.....	359
13.3	Radio- och TV-lagsutredningen (SOU 2006:51, avsnitten 2 och 3).....	359
13.3.1	Tillståndsvillkor eller lagregler.....	359
13.3.2	Respekten för enskildas privatliv – Caroline av Monaco- domen.....	361
13.3.3	Sanktioner och tillsyn.....	362
13.3.4	Tillämpning av tillståndsvillkor på vissa sändningar.....	363
13.4	Remissinstanserna.....	364
13.5	Överväganden.....	366
13.5.1	Inledning.....	366
13.5.2	Möjligheten att reglera innehållet i TV- sändningar.....	368
13.5.3	Innehållsregler och självreglering.....	372
13.5.4	Skyldigheten att utöva sändningsrätten sakligt.....	374
13.5.5	Skyldighet att respektera den enskildes privatliv.....	377
13.5.6	Förbud mot att diskriminera annonsörer.....	380
13.5.7	Hänsyn till mediets genomslagskraft vid våldsskildringar och sexuella framställningar.....	381
13.5.8	Tillämplighet av tillståndsvillkor på vissa sändningar.....	386
13.5.9	Tillsyn och sanktioner i fråga om förbudet att sända program med ingående våldsskildringar m.m.	387
14	Tillstånd och registrering.....	391
14.1	Bakgrund.....	392
14.1.1	Frekvensfrågor.....	392
14.1.2	Gällande bestämmelser.....	393
14.1.3	Särskilt om så kallade push-tjänster.....	394

14.2	Radio- och TV-lagsutredningen (SOU 2005:62, avsnitt 12 och SOU 2006:51, avsnitt 7)	395
14.3	Remissinstanserna.....	399
14.4	Överväganden	401
14.4.1	Ljudradio och TV-program.....	401
14.4.2	Push-tjänster.....	405
14.4.3	Sökbar text-TV	408
14.4.4	Beställ-TV	412
14.4.5	Utgivare.....	412
14.4.6	Radiotidningar m.m.....	413
14.4.7	Registrering.....	415
14.4.8	Överlåtelse av tillstånd	416
15	Mobil-TV	421
15.1	Radio- och TV-lagsutredningen (SOU 2006:51, avsnitt 5)	421
15.2	Överväganden	423
16	Lokal icke-kommersiell TV och närradio.....	429
16.1	Bakgrund	429
16.2	Närradio.....	430
16.3	Lokal icke-kommersiell TV.....	431
16.3.1	Anpassning till USO-direktivet.....	431
16.3.2	Take away-skyldighet för nätinnehavare.....	432
16.3.3	Nätinnehavarnas skyldighet att tillhandhålla utrymme till de lokala kabelsändarföretagen	433
16.3.4	Nät med analog och digital sändningsteknik	434
16.3.5	Delad kanal.....	435
16.3.6	Lokal-TV:s roll i marknätet	436
16.3.7	Fortsatt reklamförbud.....	437
16.3.8	Sändningsområden för lokal-TV	437
16.3.9	Skyldighet att bereda utrymme för lokala kabelsändarföretag i mikrovågssändningar	438
16.3.10	Verksamhetens benämning.....	439
17	Författningsteknisk lösning.....	441

17.1	En ny lag	441
17.2	Den nya lagens struktur.....	442
18	Självreglering	445
18.1	AV-direktivet.....	445
18.2	Självreglering i Sverige.....	446
18.3	Överväganden.....	453
19	Övriga frågor	455
19.1	Fördelningen av tillsynsansvaret mellan Granskningsnämnden och Radio- och TV-verket	455
19.2	Upplysningsskyldighet för den särskilda avgiften	457
19.3	Omedelbar verkställighet av beslut	458
20	Genomförandefrågor	461
20.1	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	461
20.2	Ekonomiska konsekvenser	464
20.2.1	Konsekvenser för staten	464
20.2.2	Konsekvenser för företagen	466
20.2.3	Övriga konsekvenser	468
21	Författningskommentar	469
21.1	Förslag till radio- och TV-lag	469
	Övergripande bestämmelser	469
	TV-sändningar, beställ-TV och sökbar text-TV	484
	Ljudradiosändningar	523
	Gemensamma bestämmelser	545
21.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.....	571
21.3	Förslag till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)....	572
21.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1989:41) om finansiering av radio och TV i allmänhetens tjänst	572

21.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens område	573
21.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens och radions område.....	573
21.7 Förslag till lag om ändring i tobakslagen (1993:581).....	573
21.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument.....	574
21.9 Förslag till lag om ändring i lotterilagen (1994:1000)	574
21.10 Förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738)	574
21.11 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer	574
21.12 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster	575
21.13 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation.....	575
21.14 Förslag till lag om ändring i marknadsföringslagen (2008:486)	575
Bilaga 1 Kommittédirektiv	577
Bilaga 2 Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/65/EG av den 11 december 2007 om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television	587
Bilaga 3 Rådets direktiv 89/552/EEG av den 3 oktober 1989 om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra	

författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television, konsoliderad version	607
Bilaga 4 Helene H. Miksches rapport "TV-branschens behov och önskemål om förändringar i radio- och TV- lagen"	635

Förkortningar

a.	anförd, anförda
AV-direktivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster
AM	Amplitudmodulering. Moduleringsteknik som används för lång-, mellan-, och kortvågssändning.
bet.	betänkande
BitoS	Branschorganisationen för innehålls- och tjänstleverantörer på onlinemarknaden i Sverige
DAB	Digital Audio Broadcast. Standard för digital marksänd distribution av ljudradio.
Dir.	Direktiv
dnr	diarenummer
DMB	Digital Multimedia Broadcast, standard för TV-sändningar med rundradioteknik till mobila mottagare.
Ds.	departementsstencil
DVB-H	Digital Video Broadcasting, Handheld. Vidareutveckling av DVB-T standarden för utsändning av TV-tjänster till mobiltelefoner och andra handhållna mottagare.
DVB-T	Digital Video Broadcasting, Terrestrial. Teknisk standard för utsändning av marksänd digital-TV.

EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
EG	Europeiska gemenskapen
EPG	Elektronisk programguide. En översikt över pågående och kommande program som informerar om och ger tittaren möjlighet att söka efter TV-program.
ERB	Etiska Rådet för Betalteletjänster
EU	Europeiska unionen
Europa-konventionen	Europeiska konventionen d. 4 nov. 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna
f.	följande (sida , sidor)
FM	Frekvensmodulering. Den teknik som används för att ”koda in ljudet” i de radiovågor som skickas ut.
ICC	Internationella handelskammaren
IP	Internet Protocol, Kommunikationsprotokoll som handhar adressering och vägval för datapaket i Internet och andra IP-baserade nät.
IP-TV	IP-TV benämns ibland bredbands-TV därför att sändningarna överförs i bredbandsnät med IP-teknik. Den infrastruktur som används är oftast logiskt avskiljd från det vanliga Internet vilket innebär att det krävs särskild utrustning i distributionsnäten och i TV-tittarens hem.
Ju	Justitiedepartementet
Ku	Kulturdepartementet
KU	Konstitutionsutskottet
MPEG	Moving Pictures Expert Group. Standards för bild- och ljudkodning, exempelvis MPEG-2 och MPEG-4
PAD	Programme Associated Data
PO	Allmänhetens pressombudsman

PON	Pressens Opinionsnämnd
prop.	proposition
QAM	Quadrature Amplitude Modulation. Amplitudmodulering som tillåter överföring av två oberoende meddelandesignaler med samma bärvåg.
RDS	Radio Data System
rskr.	riksdagens skrivelser
SOU	Statens offentliga utredningar
SR	Sveriges Radio Aktiebolag
SVT	Sveriges Television Aktiebolag
TMC	Traffic Message Control
TV-direktivet	Rådets direktiv 89/552/EEG av den 3 oktober 1989 om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television, ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG
TV-konventionen	Europarådets konvention om gränsöverskridande television, Strasbourg 5.V.1989, ETS nr 132, med tillägg enligt ETS nr 171
UHF	Ultra High Frequency
UMTS	Universal Mobile Telecommunications, mobiltelefonstandard för den tredje generationens mobiltelefoni. Kallas även 3G
UR	Sveriges Utbildningsradio Aktiebolag
USO-direktivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/22/EG av den 7 mars 2002 om samhällsomfattande tjänster och kommunikationstjänster
VHF	Very High Frequency
xDSL	xDSL är en samlingsbeteckning på en familj av tekniker där digitala modem används för fast bredband via en vanlig telefontråd. Exempel på tekniker är ADSL, SDSL och VDSL.

Sammanfattning

Uppdraget

Utredningen har enligt sina direktiv haft uppdraget att göra en allmän översyn av radio- och TV-lagen i syfte att förenkla regelverket för radio- och TV-företagen och förbättra lagens struktur och överskådlighet.

I uppdraget har också ingått att analysera vilka lagändringar som krävs med anledning av AV-direktivet. Slutligen har i uppdraget också ingått att analysera de förslag som Radio- och TV-lagsutredningen lagt fram i sina två sista betänkanden, Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62) och Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51), och de synpunkter som kommit fram vid remissbehandlingen. Analysen ska enligt direktiven ske med utgångspunkt dels i målsättningen att förenkla regelverket för radio- och TV-företagen, dels AV-direktivet. Vårt uppdrag har också varit att föreslå de författningsändringar som föranleds av vår analys och våra bedömningar.

Gällande rätt

Yttrandefrihetsgrundlagen

De grundläggande föreskrifterna om friheten att yttra sig i andra medier än tryckta skrifter finns i yttrandefrihetsgrundlagen. Yttrandefrihetsgrundlagen tillämpas på ljudradio, television och vissa liknande överföringar samt filmer, videogram, ljudupptagningar och andra tekniska upptagningar. Dess syfte är att värna yttrandefriheten och det fria informationsflödet i vidaste bemärkelse.

Radio- och TV-lagen

Regler om ljudradio- och TV-program finns i radio- och TV-lagen. Lagen gäller för sändningar av ljudradio- och TV-program som är riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel. Lagen innehåller bestämmelser om tillståndsplikt och registrering, vidare-sändningsplikt och om sändningarnas innehåll. Innehållet i sändningarna regleras dels genom generella regler dels genom att det i lagen uttömmande anges vilka villkor som sändningstillstånd får förenas med.

Övrigt

Även annan lagstiftning är tillämplig på ljudradio- och TV-sändningar. Det gäller t.ex. marknadsföringslagen (2008:486), alkohollagen(1994:1738), tobakslagen(1993:581) och lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster (e-handelslagen).

AV-direktivet

Inom Europeiska unionen finns beträffande TV-sändningar sedan 1989 TV-direktivet. Direktivet har tidigare genomgått en ändring 1997. Genom beslut den 11 december 2007 antogs ytterligare ett ändringsdirektiv. Antagandet av ändringsdirektivet innebär att namnet på TV-direktivet har ändrats. Förkortat kallas det AV-direktivet.

AV-direktivet ska vara genomfört i medlemsstaternas rättsordningar senast den 19 december 2009.

Genomförande av AV-direktivet

Utgångspunkter

Digitaliseringen av sändningstekniken innebär att TV-sändningar kan distribueras på andra sätt och till andra mottagare än vad som var möjligt tidigare. Förutom i de traditionella distributionsformerna, markbundna sändarnät, via satellit och i kabel-TV-nät, distribueras TV-sändningar i dag även via bredband, s.k. IP-TV,

och som mobil-TV. TV-program görs också i stor omfattning tillgängliga via Internet.

Teknikutvecklingen innebär också att möjligheten till interaktivitet ökar. Interaktivitet innebär enkelt uttryckt att lyssnaren eller tittaren själv kan påverka det som sänds och när och hur länge han eller hon vill ta del av det. Vid digitala radio- och TV-sändningar finns möjlighet att kommunicera med programföretaget på ett enklare och mer direkt sätt och därigenom i mycket större utsträckning påverka innehållet i det som sänds och även tidpunkten för när det sänds.

Direktivets tillämpningsområde

AV-direktivet omfattar även andra audiovisuella medietjänster än TV-sändningar (linjära audiovisuella medietjänster), nämligen beställtjänster (icke-linjära audiovisuella medietjänster). I likhet med i dag gäller direktivet också för audiovisuella kommersiella meddelanden.

Radio- och TV-lagen gäller för sändningar av ljudradio- och TV-program som är riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel. Beställtjänster i AV-direktivets mening överförs först efter det att konsumenten valt att kommunicera med den sändande genom en returkanal och sändningen startar och sker på begäran av konsumenten. Radio- och TV-lagen är inte tillämplig på sådana tjänster.

Tillämpningsområdet för radio- och TV-lagen omfattar således TV-sändningar i AV-direktivets mening och sådana audiovisuella kommersiella meddelanden som ingår i eller omger program i TV-sändningar. Som nyss har sagts omfattar lagen däremot inte beställtjänster i AV-direktivets mening och kommersiella meddelanden i eller i anslutning till sådana tjänster.

En viss lagreglering när det gäller beställtjänster finns redan i dag i e-handelslagen. De frågor som regleras i e-handelslagen omfattas med något undantag inte av AV-direktivets bestämmelser. Lagen tar inte heller sikte på frågor som specifikt rör massmedier. AV-direktivets bestämmelser om beställtjänster bör därför inte lämpligen genomföras genom ändringar i e-handelslagen.

I stället anser vi att den svenska radio- och TV-lagstiftningen bör utvidgas till att också omfatta sådana beställtjänster som avses i AV-direktivet och därmed också till kommersiella meddelanden i

eller i anslutning till sådana tjänster. Vi har valt att kalla beställtjänster i AV-direktivets mening för beställ-TV.

Ansvarigt land

Artiklarna 2.1 och 3.6 i AV-direktivet ger uttryck för den s.k. ursprungslandsprincipen. Den innebär att den ansvariga medlemsstaten är skyldig att säkerställa att alla audiovisuella medietjänster som sänds av en leverantör av medietjänster inom dess jurisdiktion överensstämmer med det regelverk som gäller för sändningar avsedda för allmänheten i den egna medlemsstaten.

Ansvarig medlemsstat bestäms i första hand genom en tillämpning av de etableringskriterier som anges i artikel 2.3 och i andra hand av de tekniska kriterier som anges i artikel 2.4. I sista hand är enligt artikel 2.5 behörig medlemsstat den stat där leverantören av medietjänsterna är etablerad enligt artiklarna 43–48 i fördraget.

Etableringskriterierna är i AV-direktivet oförändrade i förhållande till TV-direktivet. Beträffande de tekniska kriterierna är ordningen mellan satellitupplänk och satellitkapacitet nu den omvända. Kriteriet som hänför sig till upplåtelse av frekvens har utgått.

Bortsett från att reglerna om ansvarigt land har utsträckts till att gälla alla slags audiovisuella medietjänster som är riktade till allmänheten, innebär AV-direktivet således bara mindre ändringar av reglerna om medlemsstaternas jurisdiktion.

Vi föreslår att den svenska lagstiftningens bestämmelser om jurisdiktion för audiovisuella medietjänster anpassas till AV-direktivets bestämmelser.

Fri mottagning

AV-direktivet bygger i likhet med TV-direktivet på principen om fri rörlighet för tjänster. I artikel 2a.1 i AV-direktivet kommer denna princip till uttryck genom att medlemsstaterna ska säkerställa fri mottagning och inte får begränsa vidareändring inom sina territorier av audiovisuella medietjänster från andra medlemsstater av skäl som hör under området för direktivet.

I svensk rätt garanteras den fria mottagningen och rätten till vidareändring av radioprogram från utlandet i olika avseenden genom bestämmelserna i yttrandefrihetsgrundlagen.

Sverige har tidigare avstått från att utnyttja de möjligheter som TV-direktivet gett att begränsa den fria vidareändringen. Även om utbudet av TV-sändningar har ökat kraftigt har det inte kommit fram någonting som nu ger oss anledning att göra en annan bedömning eller ett annat ställningstagande.

På samma sätt som beträffande TV-sändningar skulle regler om att hindra mottagning och vidareändring av beställ-TV vara en med hänsyn till informationsfriheten och yttrandefriheten drastisk åtgärd. Det har inte heller kommit fram något behov av några sådana åtgärder. Vi anser därför att det inte bör införas någon möjlighet att begränsa fri mottagning och vidareändring av beställ-TV från andra medlemsländer.

Samarbete

En nyhet i AV-direktivet är reglerna om krav på samarbete i artikel 3.2–3.5. De tar sikte på fall där ett programföretag riktar sina sändningar till en annan medlemsstat än den där programföretaget är etablerat och denna medlemsstat har utnyttjat möjligheten att införa mer detaljerade eller strängare regler ”i allmänhetens intresse”.

Samarbetsregeln innebär att de berörda medlemsstaterna ska samarbeta och försöka få programföretaget att på frivillig väg följa mottagarlandets regler. Om det inte ger resultat får mottagarlandet vidta åtgärder, under förutsättning bland annat att EG-kommissionen har godkänt det.

Bortsett från jurisdiktionsbestämmelsen i 1 kap 2 § andra stycket radio- och TV-lagen saknas i svensk rätt regler av det slag som aktualiseras i artikel 3.2–3.5 i AV-direktivet.

För att genomföra AV-direktivet på ett korrekt sätt i den svenska lagstiftningen bör man behålla den nuvarande bestämmelsen i 1 kap. 2 § andra stycket radio- och TV-lagen och införa en bestämmelse enligt vilken tillsynsmyndigheterna bara får vidta åtgärder mot ett programföretag under en annan EES-stats jurisdiktion i de fall och på det sätt som föreskrivs i artikel 3.2–3.5 i AV-direktivet.

I radio- och TV-lagen finns inte några bestämmelser som ålägger tillsynsmyndigheterna att agera i de fall ett programföretag under svensk jurisdiktion i huvudsak riktar sina sändningar mot en annan EES-stat och den statens myndigheter begär ett ingripande från svensk sida på den grunden att TV-sändningarna bryter mot mottagarlandets strängare lagstiftning. Genom den nya samarbetsregeln i artikel 3.2 i AV-direktivet införs en skyldighet att samarbeta i dessa gränsöverskridande frågor. I förhållande till programföretaget krävs inte något mer än att sändarlandet ska begära att programföretaget följer de strängare bestämmelserna i allmänhetens intresse i mottagarlandet.

För att uppfylla Sveriges gemenskapsrättsliga skyldigheter bör man därför införa en bestämmelse i lagen enligt vilken tillsynsmyndigheterna åläggs att samarbeta med andra EES-staters behöriga myndigheter i de fall och på det sätt som föreskrivs i artikel 3.2 i AV-direktivet.

Information om programföretagen och leverantörer av beställtjänster

AV-direktivet innehåller i artikel 3a en ny bestämmelse om informationskrav som gäller både för dem som sänder TV, dvs. programföretag, och för dem som tillhandahåller beställ-TV.

För att genomföra den aktuella artikeln föreslår vi att programföretag och leverantörer av beställ-TV ska se till att de som tar emot deras tjänster alltid och på ett enkelt sätt har tillgång till de uppgifter som avses i artikel 3a i AV-direktivet. Förtagen kan själva bestämma på vilket sätt de vill lämna informationen.

Krav på innehållet

I TV-direktivet finns en bestämmelse enligt vilken medlemsstaterna åläggs att säkerställa att TV-sändningarna inte innehåller något som uppammar hat grundat på ras, kön, religion eller nationalitet. Genom AV-direktivet har artikeln fått ett nytt nummer, artikel 3b, och utvidgats till att omfatta även beställ-TV.

TV-direktivets bestämmelser i denna del har ansetts genomförda i Sverige genom straffbestämmelserna om hets mot folk-

grupp och demokratibestämmelsen i 6 kap. 1 § radio- och TV-lagen.

Straffbestämmelserna om hets mot folkgrupp gäller oavsett på vilket sätt och i vilket medium brottet begås. Det spelar således ingen roll om brottet begås i en TV-sändning, genom beställ-TV eller på något annat sätt.

I 6 kap. 1 § radio- och TV-lagen finns den s.k. demokrati-bestämmelsen. Enligt denna ska den som sänder TV-program se till att programverksamheten som helhet präglas av det demokratiska statsskickets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet.

Vi föreslår att den nuvarande demokratibestämmelsen i 6 kap. 1 § radio- och TV-lagen utvidgas till att också gälla den som tillhandahåller beställ-TV.

Skydd av minderåriga

TV-direktivet innehåller i artikel 22 bestämmelser om skydd av minderåriga vid TV-sändningar. Bestämmelserna är oförändrade i AV-direktivet.

Genom AV-direktivet har det införts en ny bestämmelse om skydd av minderåriga när det gäller beställ-TV. Bestämmelsen finns i artikel 3h och ålägger medlemsstaterna att se till att beställ-TV som ”allvarligt kan skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos minderåriga endast tillhandahålls på ett sådant sätt att minderåriga normalt inte hör eller ser” sådana tjänster.

Regeringen och riksdagen har ansett att artikel 22 i TV-direktivet har genomförts i svensk rätt dels genom bestämmelserna om yttrandefrihetsbrott i yttrandefrihetsgrundlagen och bestämmelserna i 16 kap. brottsbalken om barnpornografibrott och olaga våldsskildring m.m., dels genom bestämmelserna i 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen om sändning av våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär.

Vi saknar anledning att göra någon annan bedömning än den som regeringen och riksdagen tidigare har gjort när det gäller frågan om vad som allvarligt kan skada utvecklingen hos minderåriga. Det innebär att TV-program som allvarligt kan skada minderåriga redan i dag är förbjudna enligt brottsbalken och yttrandefrihetsgrundlagen, oavsett hur programmen har distribuerats.

AV-direktivets regler om skydd mot beställtjänster som allvarligt kan skada minderåriga i artikel 3h kräver således inte någon ny reglering i svensk lagstiftning. Gränsdragningen mellan vad som allvarligt kan skada och vad som "bara" kan skada utvecklingen hos minderåriga är allt annat än tydlig. Övervägande skäl talar för att man skapar en enhetlig ordning för TV-sändningar och beställ-TV när det gäller skyddet av minderåriga från skadligt programinnehåll.

Vi föreslår därför att det för beställ-TV införs en bestämmelse motsvarande den som gäller för TV-sändningar enligt 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen.

Biograffilmer

Artikel 3d i AV-direktivet anger att medlemsstaterna ska säkerställa att leverantörer av medietjänster inte sänder biograffilmer under andra tidsperioder än de som har överenskommit med rättighetsinnehavarna. Bestämmelsen har, förutom att den även gjorts tillämplig på beställ-TV, förts över oförändrad till AV-direktivet från artikel 7 i TV-direktivet

I samband med att TV-direktivet införlivades i svensk rätt fann regeringen att artikel 7 inte behövde omsättas i en svensk lagbestämmelse utan det överlämnades till parterna på marknaden att komma överens i ett upphovsrättsligt avtal. I praktiken ansåg regeringen att situationen var den som direktivet föreskriver.

Vi har inte kunnat finna något annat än att marknaden i dag fungerar på samma sätt som när TV-direktivet införlivades i svensk rätt. Vi kan inte heller se att vidgningen av bestämmelsen till att även omfatta beställ-TV föranleder någon annan bedömning än den som regeringen tidigare gjorde. Vi anser således att det inte heller nu behöver vidtas några åtgärder för att genomföra artikel 3d i AV-direktivet i svensk rätt.

Främja europeiska produktioner

Medlemsstaterna ska enligt artikel 3i se till att leverantörer av beställtjänster "där så är praktiskt möjligt och på lämpligt sätt, främjar framställningen och tillgången till europeiska produk-

tioner”. Medlemsstaterna ska rapportera till kommissionen om genomförandet av artikeln vart fjärde år.

Övervägande skäl talar för att man inte närmare anger på vilket sätt leverantörer av beställ-TV ska främja europeiska produktioner. Artikeln bör därför genomföras så att det i lag bara anges att den som tillhandahåller beställ-TV på lämpligt sätt och när det är praktiskt möjligt ska främja produktionen av och tillgången till europeiska produktioner.

För att Sverige ska kunna fullgöra sin rapporteringsskyldighet till kommissionen ska den som tillhandahåller beställ-TV vart fjärde år till Granskningsnämnden för radio och TV redovisa vad företaget har gjort för att främja europeiska produktioner.

Programföretagen är enligt 9 kap. 4 § radio- och TV-lagen skyldiga att årligen redovisa hur stor del av verksamheten som utgjorts av program av europeiskt ursprung och sådana som framställts av självständiga producenter. Vi föreslår att denna skyldighet bara ska fullgöras vartannat år och att redovisningen ska ske till Granskningsnämnden i stället för som nu till Radio- och TV-verket.

Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

AV-direktivet innehåller i artikel 3c en helt ny bestämmelse som innebär att medlemsstaterna ska uppmuntra medietjänstleverantörer inom den egna jurisdiktionen att se till att deras tjänster successivt görs tillgängliga för syn- och hörselskadade personer.

Radio- och TV-lagsutredningen hade i uppdrag att överväga behovet av lagändringar för att förbättra tillgängligheten till TV-program för personer med funktionshinder. Utredningen lade också i sitt betänkande Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51) fram förslag till lagstiftning på området.

Övergången från analog till digital utsändningsteknik innebär att möjligheterna ökar att göra programmen tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Denna omständighet tillsammans med betydelsen av att personer med funktionsnedsättning ges största möjliga tillgång till program som sänds i televisionen eller tillhandahålls i form av beställ-TV gör att vi i likhet med den tidigare utredningen anser att det finns anledning att ställa högre krav än i dag i dessa avseenden.

Yttrandefrihetsgrundlagen hindrar att det ställs krav av detta slag på sändningar som sker genom tråd. Yttrandefrihetskommittén har mot denna bakgrund fått tilläggsdirektiv med uppdrag att överväga de yttrandefrihetsrättsliga aspekterna på Radio- och TV-lagsutredningens förslag om TV-sändningars tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning och föreslå de grundlagsändringar och andra lagändringar som dessa överväganden föranleder.

Kravet att utforma programmen på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning måste därför för närvarande begränsas till sändningar som sker på annat sätt än genom tråd.

Vi föreslår därför att den som på annat sätt än genom tråd sänder TV-program eller tillhandahåller beställ-TV ska utforma sändningarna på ett sådant sätt att programmen blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning på det sätt och i den omfattning som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. När det bestäms på vilket sätt och i vilken omfattning programmen ska göras tillgängliga för personer med funktionsnedsättning, ska regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer beakta företagets finansiella förutsättningar, den tekniska utvecklingen och antalet personer som följer sändningarna.

Vi anser vidare att public service-företagen bör omfattas av en lagreglering men att regeringen ska besluta om de närmare föreskrifterna om på vilket sätt och i vilken omfattning som programmen ska göras tillgängliga. Det kan ske i anslutning till att sändningstillstånden meddelas, men även vid andra tidpunkter. Enligt vår mening bör regeringen således inte vidaredelegera föreskrifträtten i denna del till någon myndighet.

Granskningsnämnden för radio och TV ska kunna förelägga ett företag att följa föreskrifterna, om det åsidosätter sin skyldighet att se till att TV-programmen görs tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Ett sådant föreläggande ska kunna förenas med vite. Sändningstillståndet ska också kunna återkallas, om ett programföretag på ett väsentligt sätt har åsidosatt sina skyldigheter när det gäller tillgänglighet.

Sponsring

När man sänder sponsrade program i TV eller beställ-TV ska sponsringsmeddelande lämnas i början och i slutet av programmet eller vid ettdera av dessa tillfällen. I sökbar text-TV ska sponsringsmeddelande lämnas löpande.

Om bara en klart avgränsad del av ett program är sponsrad, ska ett sponsringsmeddelande i stället lämnas i omedelbar anslutning till den delen, om det kan ske utan att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks.

Vi föreslår att sponsringsmeddelande också ska också få lämnas

- i omedelbar anslutning till programmets början eller slut,
- i pauser i sportprogram där det förekommer längre pauser och i program som utgör föreställningar eller evenemang med pauser för publiken,
- i samband med att sändningen övergår från en programtjänst till en annan, och vid växlingar mellan sändning från evenemang och studiosändning.

Ett sponsringsmeddelande får dock bara lämnas, om det kan ske på ett sådant sätt att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter inte kränks.

Ett sponsringsmeddelande i en TV-sändning eller i beställ-TV ska enligt vårt förslag innehålla sponsorns namn, logotyp eller något annat kännetecken för sponsorn. Meddelandet får inte innehålla säljfrämjande inslag eller något annat som gör att det kan förväxlas med reklam.

I likhet med vad som nu gäller ska nyhetsprogram inte få sponsras. Företag som tillverkar eller säljer alkoholdrycker och tobak får inte sponsra program. Begränsningar för sponsring som lämnas av läkemedelsföretag ska gälla också i fortsättningen.

Produktplacering

I artikel 3g i AV-direktivet har införts regler om produktplacering i program i TV-sändningar och beställ-TV. Huvudregeln är att produktplacering är förbjuden. Medlemsstaterna får dock tillåta produktplacering i vissa fall och under vissa förutsättningar.

Produktplacering är att betrakta som en marknadsföringsåtgärd. Program i TV-sändningar och beställ-TV omfattas av yttrande-

frihetsgrundlagen Enligt vår bedömning innebär en begränsning i att sända TV-program där det förekommer produktplacering en sådan inskränkning i den grundlagsfästa yttrandefriheten som i likhet med radio- och TV-lagens regler om reklam och sponsring bör vara tillåten enligt våra grundlagar.

Vi föreslår att ett förbud införs mot att sända TV-program där det förekommer produktplacering. Undantag görs dock för filmer, TV-serier, sportprogram och lätta underhållningsprogram. Det ska dock vara förbjudet att sända även sådana program där det förekommer produktplacering, om de huvudsakligen vänder sig till barn under 12 år.

Det ska också vara förbjudet att sända filmer, sportprogram m.m. där det förekommer produktplacering av alkoholdrycker, tobaksvaror och produkter som kommer från företag vars huvudsakliga verksamhet är att tillverka eller sälja alkoholdrycker eller tobaksvaror. Detsamma ska gälla läkemedel och medicinska behandlingar som är receptbelagda.

Som villkor för att sända TV-program där det förekommer produktplacering ska gälla att programmet inte får uppmuntra till inköp av de produktplacerade varorna eller tjänsterna eller innehålla andra säljfrämjande inslag. Programmet får inte heller otillbörligen framhäva produkten.

När det förekommer produktplacering ska tittarna informeras om det i början och i slutet av programmet och när programmet börjar igen efter ett reklamavbrott. Informationen ska utformas på lämplig sätt och får inte innehålla säljfrämjande inslag eller något annat som gör att informationen kan förväxlas med reklam.

Den som överträder bestämmelserna om produktplacering ska kunna påföras särskild avgift.

När någon annan än leverantören av medietjänsten har fått ersättning för att en produkt ska förekomma i ett program och produkten framhävs i programmet på ett otillbörligt sätt, kan förfarandet angripas med stöd av bestämmelserna om otillbörligt kommersiellt gynnande.

Identifiering av TV-reklam

I artikel 10 i AV-direktivet finns bestämmelser om identifikation av TV-reklam i TV-sändningar. Bestämmelserna bygger på den grundläggande principen om reklamidentifikation.

De nuvarande bestämmelserna i 7 kap. 1 och 6 §§ radio och TV-lagen om annonsidentifikation och bestämmelserna i 9 § marknadsföringslagen om reklamidentifiering behöver inte ändras på grund av AV-direktivet. De genomför fullt ut artiklarna 10.1 och 10.2 i AV-direktivet.

Placering av TV-reklam

Genom AV-direktivet har bestämmelserna om placering av TV-reklam och reklamavbrott förenklats och liberaliserats. Reglerna återfinns i artikel 11.

När TV-reklam eller teleshopping infogas i programmen ska medlemsstaterna säkerställa att detta inte påverkar programmets integritet eller rättighetshavarnas rättigheter. Den tidigare huvudregeln i TV-direktivet att reklamavbrott ska ske mellan programmen tas således bort. I övrigt motsvarar bestämmelserna vad som gäller enligt TV-direktivet.

I artikel 11.2 finns begränsningar för hur ofta sändningar av filmer producerade för TV (med undantag för TV-serier och dokumentärer), biograffilmer, barnprogram och nyhetsprogram, får avbrytas av TV-reklam och teleshopping. TV-reklam eller teleshopping får inte infogas i sändningar av gudstjänster.

Vi föreslår att avbrott för reklam och andra annonser inte ska få inte förekomma i program med gudstjänster, i program som huvudsakligen vänder sig till barn under 12 år eller omedelbart före eller efter program som huvudsakligen vänder sig till barn under 12 år.

Därutöver föreslår vi att det i lagen tas in bestämmelser om reklamavbrott som motsvarar vad som krävs enligt AV-direktivet.

I fråga om övriga program får avbrott förekomma, om det sker på ett sådant sätt att det – med hänsyn till naturliga avbrott i programmen, programmets längd och karaktär – inte påverkar programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter. Vid sändningar av filmer och nyhetsprogram måste det vara minst 30 minuter mellan avbrotten.

Tillåten tid för TV-reklam

Radio- och TV-lagens bestämmelser om högsta tillåtna annonstid har ändrats så sent som i februari 2008. Regeringen uttalade då att

det är angeläget att konkurrensförutsättningarna för programföretagen utjämnas och att risken för att programföretag etablerar sig utomlands minskar. Vidare anfördes att det inte är försvarligt att behålla en ordning som missgynnar de TV-företag som väljer att etablera sig i Sverige. De svenska reglerna om sändningstid för annonser i TV-sändningar borde därför enligt regeringen närmas till den längsta tillåtna annonstiden enligt TV-direktivet.

Vi anser att ett motsvarande synsätt kan anläggas också vid genomförandet av AV-direktivets regler om högsta tillåtna annonstid. Det saknas bärande skäl att behålla eller införa strängare regler än vad som följer av direktivet. Bestämmelserna om högsta tillåtna annonstid i TV-sändningar bör således utformas på så sätt att de motsvarar vad som krävs som miniminivå enligt direktivet.

Korta nyhetsinslag

En nyhet i AV-direktivet är artikel 3k som rör korta nyhetsinslag i TV-sändningar. Programföretagen har för korta nyhetsinslag rätt att få tillgång till evenemang av stort allmänintresse även om dessa sänds med utnyttjande av exklusiva rättigheter. Syftet med bestämmelsen är enligt skäl 38 i ingressen att främja mångfald genom diversifierad nyhetsproduktion och ett diversifierat programutbud.

För att genomföra artikel 3k är inte nu gällande inskränkningar i upphovsrätten och de till upphovsrätten närstående rättigheterna tillräckliga. Vi föreslår därför att det införs bestämmelser i upphovsrättslagen som ger programföretagen rätt att i allmänna nyhetsprogram sända korta utdrag från ett evenemang av stort allmänintresse som ett annat programföretag har den exklusiva rätten att sända. Programföretaget ska också få sända utdraget när nyhets-sändningen senare tillhandahålls som beställ-TV. Det korta utdraget får inte vara längre än vad som är motiverat av informations-syftet. Det får inte heller sändas längre tid efter evenemanget än som är motiverat med hänsyn till nyhetsintresset.

Reklam- och annonsbegreppen

I artikel 1 i AV-direktivet definieras begreppet *TV-reklam*. Definitionen motsvarar närmast ordagrant definitionen av begreppet TV-reklam i TV-direktivet.

Begreppet *annons* har dock under lång tid utgjort ett samlingsbegrepp för kommersiell reklam och meddelanden som utan att utgöra sådan reklam har till syfte att bibringa allmänheten vissa allmänna värderingar. Det saknas anledning att nu frångå detta system. Annonnsbegreppet är väl inarbetat och bör behållas. Mot bakgrund av dess centrala betydelse på området bör begreppet definieras i den nya lagstiftningen.

Vi föreslår att begreppet *annons* ska avse dels kommersiell reklam, dels meddelanden som utan att vara reklam sänds på uppdrag av någon annan och som har till syfte att främja en sak eller idé. Rena informations- eller utbildningsprogram som bekostas av någon annan omfattas därmed inte.

Begreppet *reklam* bör definieras i lagstiftningen som varje form av meddelande som sänds antingen mot betalning eller liknande ersättning eller som utgör egenreklam, och som syftar till att marknadsföra varor, tjänster, fast egendom, arbetstillfällen och andra nyttigheter.

Annonsering med delad skärm

Tekniken med delad skärm (split screen) innebär att olika former av innehåll kan visas samtidigt i bild. Detta sker genom att TV-skärmen delas upp i olika delar. Exempelvis kan annonsinslag sändas i ett fönster under sändningen av ett TV-program så att två åtskilda bilder syns på skärmen. Redan i dag används split screen-tekniken av svenska TV-programföretag, exempelvis genom att låta en rullande text längst ner i rutan ange börskurser eller återge sms-meddelanden som skickats till ett program.

Radio- och TV-lagsutredningen behandlade frågan om annonsering med delad skärm i betänkandet Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62).

I likhet med den förra utredningens förslag föreslår vi att man i ett program som består av ett direktsänt evenemang som fortgår oberoende av annonsavbrott ska få sända annonsering med delad skärm under förutsättning att det sker på ett sådant sätt att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter inte kränks. Vi föreslår också att sponsringsmeddelanden får sändas med delad skärm under samma förutsättningar som med hel skärm.

Virtuell annonsering

Med virtuell annonsering avses användningen av virtuella metoder för att infoga reklaminslag under sändning av TV-program, särskilt genom att befintliga reklamskyltar på platsen byts ut eller att nya bilder placeras över dem. Härigenom får tittaren intrycket att reklambilderna finns i verkligheten, dvs. rent fysiskt, medan de i själva verket är inlagda på elektronisk väg i TV-signalen.

Radio- och TV-lagsutredningen behandlade frågan om virtuell annonsering i betänkandet Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62).

I likhet med den förra utredningen föreslår vi att virtuell annonsering ska få förekomma i program under förutsättning att programföretaget inte får någon ersättning för den och att annonseringen

- är placerad på ett fysiskt föremål eller en fysisk plats som normalt används för annonser,
- inte är mer framträdande än den annonsering som normalt sett förekommer på platsen,
- inte innebär att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks, eller
- inte strider mot lagens annonsbestämmelser i övrigt.

Ett krav för att virtuell annonsering ska få förekomma är att programföretaget före och efter varje sändning av program som innehåller virtuell annonsering på lämpligt sätt upplyser om annonseringen. Bestämmelserna om annonssignatur, annonstid och annonsavbrott ska inte tillämpas på virtuell annonsering. Övriga bestämmelser om annonsinnehåll är däremot tillämpliga.

Elektroniska företagsskyltar

Med elektroniska företagsskyltar avses sådana skyltar som förekommer i sportsändningar och som tillsammans med tids-, placerings- och resultatinformation anger namnet på det eller de företag som tillhandahållit den tidmättnings- eller datautrustning som används vid sportevenemanget. Det är alltså fråga om skyltar som inte finns naturligt utan som fogas in i bilden av produktionsföretaget i samband med sändningen.

Radio- och TV-lagsutredningen behandlade frågan om virtuell annonsering i betänkandet Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62).

Även i denna del ansluter vi oss till den förra utredningen och föreslår att det i lagen tas in bestämmelser som innebär att det blir möjligt att under vissa förutsättningar infoga elektroniska företagsskyltar i sportprogram. Sådana företagsskyltar ska få förekomma i sportprogram i TV-sändning under förutsättning att

1. det sker i samband med sändning av den information som företaget i fråga tillhandahållit,
2. programföretaget inte får någon särskild ersättning för det,
3. företagsnamnet eller logotypen inte förenas med ljud och bara upptar en liten del av bilden och
4. företagsnamnet visas i rimlig omfattning.

Konkurrens och abonnentinflytande i kabel-TV-nät

Radio- och TV-lagsutredningen hade i uppdrag att överväga om det är lämpligt och möjligt att genom lagstiftning skapa förutsättningar för konkurrens mellan olika innehållsleverantörer i kabel-TV-näten.

Utredningen behandlade i sitt betänkande Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62) tre olika delfrågor: lagstiftning om tillträde till kabel-TV-näten för programföretag eller andra operatörer, inflytande för abonnenterna över programutbudet och inflytande för abonnenterna över hur programutbudet paketeras.

Utredningen bedömde att det varken skulle vara möjligt eller lämpligt att lagstiftningsvägen skapa förutsättningar för konkurrens mellan olika innehållsleverantörer i kabel-TV-näten. Utredningen ansåg inte heller att det borde införas lagstiftning om hur de program som distribueras i kabel-TV-nät ska väljas ut eller hur programutbudet ska paketeras.

Vi gör ingen annan bedömning än Radio- och TV-lagsutredningen. Det bör således inte införas lagstiftning om konkurrens mellan olika innehållsleverantörer i kabel-TV-nät. Det bör inte heller införas någon lagstiftning om hur de program som distribueras i kabel-TV-nät ska väljas ut eller paketeras.

Villkor för sändningarnas innehåll

Radio- och TV-lagsutredningen hade i uppdrag att lägga fram förslag som gör att samma regler kan tillämpas på samtliga TV-sändningar från ett företag, oberoende av om sändningarna sker på ett sätt som kräver tillstånd eller på något annat sätt. Utredningen skulle också föreslå mer kraftfulla åtgärder om ett programföretag vid upprepade tillfällen och på liknande sätt bryter mot villkor för innehållet i sändningarna.

Radio- och TV-lagsutredningen diskuterade i sitt betänkande Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62) frågor om innehållet i sändningar skulle regleras genom tillståndsvillkor eller lagregler, frågan om sanktioner och tillsyn och slutligen tillämplighet av tillståndsvillkor på vissa sändningar. Utredningens förslag fick viss kritik vid remissbehandlingen.

Vi anser att regler som har till syfte att tjäna angelägna intressen bör kunna upprätthållas för alla slags sändningar, även trådsändningar. En sådan ordning kräver emellertid ändringar i yttrandefrihetsgrundlagen. Vi har framfört detta till Yttrandefrihetskommittén (Ju 2003:04), som för närvarande ser över grundlagen.

Trots det som nu sagts föreslår vi inte att några av de regler som för närvarande kan föreskrivas som tillståndsvillkor omvandlas till föreskrifter i lag. Vi anser att den nuvarande myndighetskontrollen av vissa sändningsvillkor bör kunna ersättas med självreglering, under förutsättning att självregleringen bedöms kunna fungera lika effektivt som myndighetskontrollen. För att en utveckling mot självreglering ska underlättas bör regler som nu kan föreskrivas som villkor för sändningstillstånd inte ersättas med föreskrifter i lag, som den förra utredningen föreslog. Om ett programföretag omfattas av en effektiv ordning för självreglering bör tillståndsmyndigheten kunna avstå från att ställa upp villkor inom områden som omfattas av självregleringen eller ändra sådana villkor som redan meddelats. Om en utveckling mot självreglering inte kommer till stånd anser vi att man på nytt bör överväga om vissa regler bör framgå direkt av lagen och därmed bli tillämpliga även för sändningar som inte kräver tillstånd.

TV och radio är viktiga informationskällor och det är angeläget att tittare och lyssnare har tillgång till korrekt och relevant information. Krav på saklighet bör därför fortfarande kunna ställas upp som villkor för sändningstillstånd.

Till skillnad från den förra utredningen anser vi inte heller att nuvarande regler om tillsyn och sanktioner i fråga om förbudet att sända program med ingående våldsskildringar m.m. bör ändras.

Tillstånd och registrering

Radio- och TV-lagsutredningen behandlade frågor om tillståndsplikt i sitt betänkande Tillgänglighet, mobil-TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51). Detta gjordes dels i samband med förslag om mobil-TV, dels i samband med förslag om interaktiva tjänster.

Vi bedömer att de skäl som historiskt använts för att motivera tillståndsplikt fortfarande är giltiga när det gäller traditionell mark-sänd TV. Däremot bedömer vi att det finns anledning att överväga om man ska begränsa omfattningen av de sändningar för vilka det ska krävas tillstånd.

Vi föreslår att tillstånd ska krävas för att sända TV-program med hjälp av radiovågor, om sändningen sker på frekvenser mellan 87,5–108 megahertz, 174–240 megahertz eller 470–790 megahertz.

För att sända ljudradioprogram med hjälp av radiovågor ska det krävas tillstånd, om sändningarna sker på

1. frekvenser under 30 megahertz som är avsedda för rundradio-sändningar enligt internationella överenskommelser som Sverige är bundet av, eller
2. frekvenser mellan 87,5–108 megahertz, 174–240 megahertz eller 470–790 megahertz.

Vi bedömer att så kallade push-tjänster i allmänhet får anses utgöra TV-sändningar i AV-direktivets mening och att det inte bör utformas några särskilda regler för sådana sändningar. Ett programföretag med tillstånd att sända TV har rätt att sända push-tjänster i den utsträckning som tillståndet ger möjlighet till det. Det bör också vara möjligt att meddela tillstånd till programföretag som uteslutande avser att sända push-tjänster.

Vi föreslår att det ska krävas tillstånd för att sända sökbar text-TV i de frekvensband som föreslås vara tillståndspliktiga för sändning av ljudradio- och TV-program.

Med sökbar text-TV ska avses en medietjänst som huvudsakligen består av text, grafik eller stillbilder, med eller utan ljud, om

användaren själv kan välja vilken del av innehållet som han eller hon vill ta del av och vid vilken tidpunkt det ska ske.

Vi bedömer att det inte kommer att bli aktuellt att sända beställtjänster i AV-direktivets mening som rundradiosändning i de frekvensområden som vi föreslår ska vara tillståndspliktiga.

När man inskränker tillståndsplikten bör de regler om utgivare som föreskrivs i 3 kap. 1 och 2 §§ lagen (1991:1559) om föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden även gälla för TV- och ljudradiosändningar som inte kräver tillstånd.

Den som tillhandahåller beställtjänster ska anmäla sig för registrering hos Radio- och TV-verket så att myndigheterna vet vilka som bedriver sådan verksamhet som Sverige är ansvarigt för enligt AV-direktivet.

Radio och TV-verket ska vid anmälan om registrering av dem som sänder TV-program, sökbar text-TV och beställ-TV pröva om verksamheten omfattas av lagen. Om verksamheten inte omfattas av lagen, ska registrering inte ske.

Slutligen föreslår vi att ett tillstånd att sända TV och sökbar text-TV ska kunna överlåtas om tillståndsmyndigheten godkänner det. Tillståndsmyndigheten ska pröva om förvärvaren uppfyller kraven för att beviljas tillstånd. Vidare ska myndigheten pröva om ägarkoncentrationen bland innehavarna av tillstånd att sända TV påverkas i mer än ringa omfattning och om överlåtelsen för med sig en påtaglig minskning av mångfalden i programutbudet. Den som förvärvar ett tillstånd övertar överlåtarens rättigheter och skyldigheter.

Mobil-TV

Radio- och TV-lagsutredningen behandlade i sitt betänkande Tillgänglighet, mobil-TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51) mobil-TV. Utredningen lämnade ett omfattande förslag på området.

Det saknas utrymme för rundradiosänd mobil-TV i de frekvensband där vi föreslår att det ska krävas tillstånd och det är tveksamt om de särskilda sändningssystemen för mobil-TV kommer att behövas. Med hänsyn till dessa förhållanden och till den tekniska utvecklingen på området bedömer vi att det är mindre sannolikt att det kommer att bli aktuellt att inleda TV-sändningar som är särskilt

anpassade för mottagning med små rörliga mottagare inom det område som vi föreslår ska vara tillståndspliktigt.

Vi finner därför att det inte finns någon anledning att införa några särskilda regler för sådana TV-sändningar. Om särskilda mobil-TV-sändningar ändå skulle komma till stånd inom det tillståndspliktiga området, kommer de att följa samma regler som TV-sändningar i allmänhet.

Lokal icke-kommersiell TV och närradio

Radio- och TV-lagsutredningen tog självmant upp frågan om registrerade trossamfunds möjlighet att sända närradio i sitt betänkande Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51). Vi föreslår i likhet med den förra utredningen att tillstånd att sända närradio ska också kunna ges till samtliga registrerade trossamfund och registrerade organisatoriska delar av registrerade trossamfund som har anknytning till sändningsområdet.

År 2005 anpassades bestämmelserna om vidareändningsplikt i 8 kap. 1 § radio- och TV-lagen till artikel 31 i USO-direktivet¹. Vi anser i likhet med Radio- och TV-lagsutredningen och Radio- och TV-verket att samma anpassning bör göras när det gäller bestämmelserna i 8 kap. 2 § radio- och TV-lagen om skyldighet att tillhandahålla utrymme för lokala kabelsändarföretag.

För närvarande kan kabeloperatören välja att tilldela kabelsändarföretagen enbart analogt sändningsutrymme trots att allt övrigt programutbud tillhandahålls digitalt. Det leder till att det enligt Radio- och TV-verket finns en risk att tittarna inte på ett enkelt sätt kan ta del av sändningarna från de lokala kabelsändarföretagen. Vi anser därför att skyldigheten att tillhandahålla sändningsutrymme ska gälla såväl analog som digital teknik.

Den nuvarande bestämmelsen i 8 kap. 4 § radio- och TV-lagen om skyldighet att tillhandahålla utrymme för de lokala kabelsändarföretagens sändningar i mikrovågssändningar bör avskaffas. Enligt vad som är bekant för utredningen förekommer det inte några sådana sändningar. Bestämmelsen är därmed obehövlig.

Begreppet *företag* i *lokalt kabelsändarföretag* har ansetts mindre rättvisande, eftersom det framförallt är ideella föreningar som

¹Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/22/EG av den 7 mars 2002 om samhällsomfattande tjänster och kommunikationstjänster (USO-direktivet).

bedriver verksamheten. Enligt vår mening bör minsta möjliga ändring göras av begreppet för att tillgodose önskemålet om ett begrepp som inte leder tanken till någon särskilt organisationsform. Vi föreslår därför att begreppet lokalt kabelsändarföretag ersätts med begreppet *lokal kabelsändarorganisation*.

I övrigt anser vi att den nuvarande ordningen när det gäller lokal icke-kommersiell TV och närradio bör bestå.

Författningsteknisk lösning

Den nuvarande radio- och TV-lagen ersätts med en helt ny lag med samma namn.

Den nya lagen inleds med en avdelning med övergripande bestämmelser som gäller för såväl radio som TV. Därefter följer en avdelning med bestämmelser som bara rör TV, dvs. TV-sändningar, beställ-TV och sökbar text-TV. Nästa avdelning innehåller bestämmelser som bara reglerar ljudradiosändningar. Lagen avslutas med en avdelning med gemensamma bestämmelser.

Självreglering

I utredningens uppdrag att göra en allmän översyn av radio- och TV-lagen ingår att överväga möjligheten att komplettera lagstiftningen med former för självreglering. AV-direktivet innehåller också regler enligt vilka medlemsstaterna åläggs att främja system för sam- eller självreglering på nationell nivå inom de områden som samordnas i direktivet.

Det finns i Sverige flera system för självreglering som berör olika medietjänster. Det saknas dock system som skapats av eller uteslutande riktar sig till programföretagen eller andra leverantörer av AV-tjänster.

TV-företagen har sinsemellan olika förutsättningar för att delta i självreglerande eller självsanerande verksamhet. Det finns inget som hindrar att programföretagen ansluter sig till befintliga system på pressens område eller skapar egna. Omfattas ett programföretag av en effektiv självreglering bör tillståndsmyndigheten främja självregleringen genom att avstå från att ställa upp sändningsvillkor inom områden som omfattas av självregleringen.

Övriga frågor

Vi föreslår att Radio- och TV-verkets tillsynsansvar förtydligas i lagen.

Tillsyn över villkor som meddelats med stöd av 3 kap. 8 § 2 (skyldighet att sända under en viss minsta tid) har tidigare ansetts vara delat mellan Granskningsnämnden för radio och TV och Radio- och TV-verket. Vi föreslår att det bara ska vara Radio- och TV-verket som ska ha tillsyn över sådana villkor.

Redovisningen av hur stor andel av verksamheten som har utgjorts av europeiska program och vilka åtgärder som har vidtagits för att främja framställningen av europeiska produktioner, som i dag lämnas till Radio- och TV-verket, ska i fortsättningen lämnas till Granskningsnämnden för radio och TV, eftersom arbetsuppgiften är programrelaterad och kan samordnas med annan rapporteringsskyldighet till nämnden.

På begäran av Granskningsnämnden för radio och TV ska den som bedriver verksamhet enligt lagen lämna de upplysningar som behövs för att kunna bedöma storleken av den särskilda avgiften.

Beslut av Radio- och TV-verket om tillstånd att sända TV, återkallelse av tillstånd m.m. ska gälla omedelbart, om inte något annat bestäms.

Genomförandefrågor

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 19 december 2009. Den som vid tidpunkten för lagens ikraftträdande har tillstånd att sända TV ska ha rätt att också sända sökbar text-TV i rimlig omfattning så länge tillståndet gäller. Lagens bestämmelser om produktplacering ska bara gälla program som har producerats efter lagens ikraftträdande.

Våra förslag innebär att både Granskningsnämnden för radio och TV och Radio- och TV-verket kommer att få nya uppgifter. Det resursbehov som uppstår bör kunna finansieras genom besparingar som kan vinnas genom att myndigheterna ytterligare samverkar och integrerar sina verksamheter med varandra. För staten i övrigt får de förslag vi lämnar i detta betänkande inte några konsekvenser som måste finansieras i särskild ordning.

Våra förslag till nya regler för annonser, sponsrade program och produktplacering kan leda till ökade intäkter för programföretagen.

Förslaget till nya regler när det gäller skyldigheten att göra TV-program och program i beställ-TV som sänds på annat sätt än genom tråd tillgängliga för personer med funktionsnedsättning kommer att leda till ökade kostnader för de berörda företagen. Det är emellertid inte möjligt att i dag uppskatta kostnaderna, eftersom ett genomförande av skyldigheten kommer att göras successivt och med beaktande av företagens finansiella förutsättningar och den tekniska utvecklingen.

Författningsförslag

1 Förslag till radio- och TV-lag

Härigenom föreskrivs följande.

Övergripande bestämmelser

1 kap. Lagens innehåll och tillämpningsområde

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om ljudradio- och TV-sändningar, beställ-TV och sökbar text-TV enligt följande.

Övergripande bestämmelser

- lagens innehåll och tillämpningsområde (1 kap.)
- information och registrering (2 kap.)
- definitioner (3 kap.)

TV-sändningar, beställ-TV och sökbar text-TV

- tillstånd (4 kap.)
- innehållet i TV-sändningar och beställ-TV (5 kap.)
- produktplacering (6 kap.)
- sponsring (7 kap.)
- reklam och andra annonser (8 kap.)
- vidaresändning i kabelnät (9 kap.)

Ljudradiosändningar

- krav på tillstånd (10 kap.)
- tillstånd att sända andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio (11 kap.)
- tillstånd att sända närradio (12 kap.)
- tillstånd att sända lokalradio (13 kap.)

- innehållet i ljudradiosändningar (14 kap.)
- reklam, andra annonser och sponsring (15 kap.)

Gemensamma bestämmelser

- granskning och tillsyn (16 kap.)
- straff och särskilda avgifter (17 kap.)
- återkallelse av tillstånd (18 kap.)
- handläggningen av ärenden om särskilda avgifter, vite och återkallelse m.m. (19 kap.)
- överklagande (20 kap.)

Genomförande av AV-direktivet

2 § Lagen genomför delvis Europaparlamentets och rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster (AV-direktivet).

TV-sändningar och beställ-TV som lagen tillämpas på

3 § Lagen tillämpas på sådana TV-sändningar och beställ-TV som kan tas emot i någon stat som är bunden av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-stat), om leverantören av medietjänsten

1. är etablerad i Sverige enligt definitionen i artikel 2.3 i AV-direktivet,
2. inte uppfyller kriteriet under 1 eller är etablerad i någon annan EES-stat, men använder sig av en satellitupplänk belägen i Sverige,
3. inte uppfyller något av kriterierna under 1 och 2 men använder sig av en satellitkapacitet som tillhör Sverige,
4. inte uppfyller något av kriterierna under 1, 2 och 3 men är etablerad i Sverige enligt artiklarna 43–48 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskaperna.

Den som, efter att ha varit etablerad i Sverige, etablerar sig i en annan EES-stat i syfte att kringgå svensk lagstiftning när verksamheten huvudsakligen riktar sig till Sverige ska vid tillämpningen av denna lag anses etablerad i Sverige.

Oberoende av vad som föreskrivs i första stycket gäller i tillämpliga delar 2 kap. 9 §, 4 kap. 1–7 §§, 9 § 1–3, 6–9 och 16 samt

11–14 §§ och bestämmelserna i 16–20 kap. även den som står under en annan EES-stats jurisdiktion enligt AV-direktivet.

4 § För sändningar genom tråd som når 100 hushåll eller färre gäller bara 9 kap. 1–4 §§ och i yttrandefrihetsgrundlagen bara 1 kap. 2 och 3 §§.

Ljudradiosändningar över satellit som lagen tillämpas på

5 § Lagen gäller för sådana sändningar av ljudradioprogram över satellit som kan tas emot i Sverige, om den som bedriver sändningsverksamheten har sin hemvist i Sverige eller sändningen till satellit sker från en sändare här i landet.

Undantag för vissa ljud i TV-sändning

6 § Andra föreskrifter än 4 kap. 10 § 1 avseende villkor om förbud att sända reklam och 8 kap. 16 § om förbud att sända reklam gäller inte för ljud i TV-sändning, om ljudet helt stämmer överens med en ljudradiosändning som sker med stöd av tillstånd enligt denna lag eller som den sändande låtit registrera sig för.

Föreskrifter om avgifter

7 § I lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens och radions område finns bestämmelser om avgifter för tillstånd att sända TV-program och lokalradio.

2 kap. Information och registrering

Information om programföretag som sänder TV och leverantörer av beställ-TV

1 § Programföretag som sänder TV och leverantörer av beställ-TV ska se till att de som tar emot deras tjänster alltid och på ett enkelt sätt har tillgång till

1. namnet på leverantören av medietjänster,
2. den geografiska adress där leverantören av medietjänster är etablerad,

3. uppgifter om leverantören av medietjänster, inklusive dess e-postadress och webbplats, och

4. uppgifter om behörig tillsynsmyndighet.

I fråga om leverantörer av beställ-TV gäller också 8 § lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster.

Registrering

2 § Den som bedriver en sändningsverksamhet som det inte behövs tillstånd för enligt denna lag eller som tillhandahåller beställ-TV, ska anmäla sig för registrering hos Radio- och TV-verket. Det samma gäller den som för någon annans räkning bedriver sändningsverksamhet över satellit eller upplåter satellitkapacitet (satellitentreprenör).

I anmälan ska anges

1. namn, firma eller motsvarande,
2. ställföreträdare för juridisk person,
3. postadress, telefonnummer, e-postadress och webbplats, samt
4. uppgift om den verksamhet som bedrivs.

Register

3 § Radio- och TV-verket ska upprätta ett register över dem som har tillstånd som avses i 4 kap. 3 §, 11 kap. 1 §, 12 kap. 2 §, 13 kap. 1 § eller har anmält sig enligt 2 § och vars verksamhet omfattas av denna lag.

Registret får föras med hjälp av automatisk databehandling. Det får bara innehålla sådana uppgifter som avses i 2 § andra stycket, 5 kap. 11 §, 14 kap. 9 § och 16 kap. 7–9 §§.

3 kap. Definitioner

1 § I denna lag avses med

annonser: reklam och andra meddelanden som utan att vara reklam sänds på uppdrag av någon annan och som har till syfte att främja en sak eller en idé;

annonsering med delad skärm: sändning av en annons samtidigt med en annan sändning;

AV-direktivet: Europaparlamentets och rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster;

beställ-TV: en tjänst varigenom en leverantör av medietjänster i informations-, underhållnings- eller utbildningssyfte tillhandahåller allmänheten TV-program med hjälp av elektroniska kommunikationsnät

1. på begäran av användaren,
2. vid en tidpunkt som han eller hon väljer,
3. från en katalog med program som leverantören av medietjänsten har valt ut;

försäljningsprogram: program där publiken erbjuds att beställa varor och tjänster;

leverantör av medietjänster: den som

1. har det redaktionella ansvaret för valet av innehåll i en ljudradio- eller TV-sändning, beställ-TV eller sökbar text-TV och
2. avgör hur det ska struktureras;

ljudradiosändning: en sändning av ljudradioprogram med hjälp av elektroniska kommunikationsnät som

1. tillhandahålls av en leverantör av medietjänster,
2. är riktad till allmänheten, och
3. är avsedd att tas emot med tekniska hjälpmedel;

ljudradioprogram: program som består av ljud;

lokalradio: andra tillståndspliktiga lokala ljudradiosändningar än sådana som

1. kräver tillstånd av regeringen,
2. bara får ske under en begränsad tid enligt 11 kap. 1 § andra stycket, eller
3. är närradio;

närradio: lokala ljudradiosändningar för föreningslivet och trosamfund;

närradioförening: en sammanslutning av flera tillståndshavare i ett sändningsområde för gemensamma närradioändamål;

produktplacering: när en vara, en tjänst eller ett varumärke i marknadsföringssyfte förekommer i ett program och leverantören av medietjänsten har fått betalt eller liknande ersättning för det, dock inte när en vara eller tjänst av obetydligt värde förekommer i ett program och produkten har tillhandahållits gratis;

program: ett enskilt inslag i en programtablå eller i en katalog som har ställts samman av en leverantör av medietjänster;

programföretag: en leverantör av medietjänster som tillhandahåller ljudradiosändningar, TV-sändningar eller sökbar text-TV;

programtjänst: ett samlat utbud av ljudradio- eller TV-program eller sökbar text-TV som sänds under en gemensam beteckning;

reklam: varje form av meddelande som

1. sänds antingen mot betalning eller liknande ersättning eller som utgör egenreklam, och

2. syftar till att i näringsverksamhet marknadsföra varor, tjänster, fast egendom, arbetstillfällen eller andra nyttigheter;

sponsring: bidrag som någon som inte tillhandahåller audiovisuella medietjänster eller producerar sådana verk ger för att finansiera medietjänster eller program i syfte att främja bidragsgivarens namn, varumärke, anseende, verksamhet, intresse eller produkter;

sändning som är riktad till allmänheten: en sändning som samtidigt och utan särskild begäran är tillgänglig för vem som helst som vill ta emot den;

sökbar text-TV: en sändning med hjälp av elektroniska kommunikationsnät som huvudsakligen består av text, grafik eller stillbilder, med eller utan ljud, och som

1. tillhandahålls av en leverantör av medietjänster,

2. är riktad till allmänheten,

3. är avsedd att tas emot med tekniska hjälpmedel, och

4. där användaren själv kan välja vilken del av innehållet som han eller hon vill ta del av och vid vilken tidpunkt det ska ske;

TV-program: program som huvudsakligen består av rörliga bilder, med eller utan ljud;

TV-sändning eller sända TV: en sändning av eller att sända TV-program med hjälp av elektroniska kommunikationsnät där sändningen

1. tillhandahålls av en leverantör av medietjänster,

2. är riktad till allmänheten, och

3. är avsedd att tas emot med tekniska hjälpmedel;

virtuell annonsering: sändning av annonser som på elektronisk väg fogas in i TV-bilden på fasta föremål eller på marken där sådana annonser kan placeras ut fysiskt och som normalt används för annonser.

TV-sändningar, beställ-TV och sökbar text-TV

4 kap. Tillstånd

Sändningsutrymme

1 § Regeringen beslutar vilket sändningsutrymme som i olika delar av landet får upplåtas för TV-sändningar och sökbar text-TV som kräver tillstånd enligt denna lag.

När det behövs tillstånd

2 § För att sända TV eller sökbar text-TV med hjälp av radiovågor krävs tillstånd enligt denna lag, om sändningen sker på frekvenserna 87,5–108 megahertz, 174–240 megahertz eller 470–790 megahertz.

Föreskrifter om tillstånd att använda radiosändare finns i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation.

Vem som beslutar om tillstånd

3 § Tillstånd att sända TV och sökbar text-TV ges av

1. regeringen, om sändningsverksamheten finansieras med TV-avgiften enligt lagen (1989:41) om finansiering av radio och TV i allmänhetens tjänst, och
2. Radio- och TV-verket i övriga fall.

Innebörden av ett tillstånd

4 § Ett tillstånd att sända TV och sökbar text-TV innebär rätt att samtidigt sända det antal programtjänster i varje område under den del av dygnet som anges i tillståndet.

Vem som kan få tillstånd

5 § Tillstånd att sända TV och sökbar text-TV får bara beviljas ett programföretag som bedöms ha finansiella och tekniska förutsättningar att bedriva sändningsverksamhet under tillståndstiden och

som bedöms vara berett att samverka med övriga tillståndshavare i tekniska frågor.

Vad man ska beakta vid tillståndsgivningen

6 § När tillstånd att sända TV och sökbar text-TV beviljas ska man särskilt beakta att sändningsutrymmet ska kunna tas i anspråk

1. för olika programtjänster så att sändningarna kommer att tilltala olika intressen och smakriktningar,
2. för såväl nationella som lokala och regionala programtjänster, och
3. av flera av varandra oberoende programföretag.

Tillstånd begränsat till vidareändning

7 § Ett tillstånd som beviljas av Radio- och TV-verket får innebära rätt att enbart vidareända program som samtidigt sänds eller kort tid dessförinnan sänts av någon annan. I ett sådant beslut får verket föreskriva att bestämmelserna i 5–8 kap. inte ska tillämpas på sändningar som sker med stöd av tillståndet.

Villkor för tillstånd

8 § Ett tillstånd att sända TV och sökbar text-TV får förenas med villkor som innebär att sändningsrätten ska utövas opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet ska råda i televisionen.

9 § Ett tillstånd att sända TV och sökbar text-TV får förenas med villkor om skyldighet att

1. sända till hela landet eller till en viss del av landet,
2. sända under en viss minsta tid,
3. samtidigt sända ett visst minsta antal program i varje område,
4. sända sökbar text-TV i viss omfattning,
5. sända program vars innehåll är särskilt anpassade för personer med funktionsnedsättning,
6. bereda utrymme för sändningar som sker med stöd av tillstånd av regeringen,
7. använda en viss sändningsteknik,

8. samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor för att främja tillgänglighet och konkurrens,

9. använda vissa radiosändare,

10. ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen,

11. sända genmälen,

12. i sändningsverksamheten respektera den enskildes privatliv,

13. sända ett mångsidigt programutbud,

14. regionalt sända och producera program,

15. kostnadsfritt sända meddelanden som är av vikt för allmänheten, om en myndighet begär det,

16. utforma sändningarna på ett sådant sätt att de inte bara kan tas emot av en begränsad del av allmänheten i sändningsområdet, och

17. utarbeta en beredskapsplan för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred samt lämna planen till regeringen och till den myndighet som regeringen bestämmer.

10 § Ett tillstånd att sända TV och sökbar text-TV får förenas med villkor om förbud mot att sända

1. reklam eller andra annonser,

2. sponsrade program även i andra fall än som anges i 7 kap.

1–3 §§, och

3. program där produktplacering förekommer.

11 § Ett tillstånd att sända TV eller sökbar text-TV får förenas med villkor som innebär att ägarförhållandena och inflytandet i ett företag som får tillståndet inte får förändras mer än i begränsad omfattning.

Tillståndens giltighetstid

12 § Ett tillstånd som har beviljats av regeringen att sända TV och sökbar text-TV ska gälla för viss tid som bestäms av regeringen.

Ett tillstånd som har beviljats av Radio- och TV-verket att sända TV eller sökbar text-TV gäller för sex år. Om det finns särskilda skäl, får Radio- och TV-verket besluta att ett tillstånd att sända TV eller sökbar text-TV ska gälla för kortare tid.

Giltighetstiden för tillståndsvillkor får vara kortare än tillståndstiden.

Undantag för sändningar med tillstånd som gäller för begränsad tid

13 § Föreskrifterna i 4 kap. 5 och 6 §§ behöver inte tillämpas, om tillståndet att sända TV eller sökbar text-TV gäller under en begränsad tid om högst två veckor.

Radio- och TV-verket får besluta att 5–8 kap. inte ska tillämpas på sändningar som avses i första stycket.

Yttrande över tillståndsvillkor

14 § Innan beslut om tillstånd fattas ska den sökande ges tillfälle att ta del av och yttra sig över de villkor som regeringen eller Radio- och TV-verket avser att förena med tillståndet. Beslut om tillstånd får inte innehålla andra programrelaterade villkor än de som den sökande har godtagit.

Överlåtelse av sändningstillstånd

15 § Ett tillstånd att sända TV eller sökbar text-TV som har beviljats av Radio- och TV-verket får överlåtas, om verket medger det. Ett sådant medgivande får bara lämnas, om

1. förvärvaren uppfyller förutsättningarna i 4 kap. 5 § för att få tillstånd att sända TV eller sökbar text-TV,

2. överlåtelsen inte för med sig att ägarkoncentrationen bland dem som har tillstånd att sända TV och sökbar text-TV ökar i mer än ringa omfattning, och

3. överlåtelsen inte skulle föra med sig en påtaglig minskning av mångfalden i utbudet av tillståndspliktiga programtjänster.

Om verket inte medger överlåtelsen, är den utan verkan.

16 § Den som förvärvar ett tillstånd övertar överlåtarens rättigheter och skyldigheter enligt denna lag såvitt avser tiden efter beslutet om medgivande.

Om ett föreläggande enligt 17 kap. 11 och 13 §§ har meddelats mot den tidigare innehavaren, gäller föreläggandet även mot den nye innehavaren. Radio- och TV-verket ska i samband med att

verket medger överlåtelsen underrätta den nye innehavaren om detta. Om underrättelse inte har skett, gäller inte föreläggandet mot denne.

Avgifter för ansökan om tillstånd hos Radio- och TV-verket

17 § Radio- och TV-verket får ta ut en avgift av den som hos verket ansöker om tillstånd att sända TV-program eller sökbar text-TV eller medgivande till överlåtelse av ett sådant tillstånd.

Avgiften ska motsvara Radio- och TV-verkets kostnader för handläggningen av ärenden enligt första stycket.

5 kap. Innehållet i TV-sändningar, beställ-TV och sökbar text-TV

Allmänna krav

1 § Programföretag och den som tillhandahåller beställ-TV ska se till att programverksamheten som helhet präglas av det demokratiska statskicketets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet.

Våldsskildringar och pornografiska bilder

2 § Program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder som sänds i TV ska antingen föregås av en varning i ljud eller innehålla en varning som anges löpande i bild under hela sändningstiden. Sådana program får inte sändas under sådan tid och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt.

3 § Program som tillhandahålls genom beställ-TV och som innehåller ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller pornografiska bilder får inte tillhandahållas på ett sådant sätt att det finns en betydande risk att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt.

Beriktigande

4 § Uppgifter som förekommit i ett TV-program i TV-sändning som inte är reklam och som sänts på något annat sätt än genom tråd, ska beriktigas när det är befogat.

Även uppgifter som har förekommit i ett TV-program i TV-sändning som inte är reklam och som sänts genom tråd bör beriktigas när det är befogat.

Otillbörligt kommersiellt gynnande

5 § Program som inte är reklam får inte på ett otillbörligt sätt gynna kommersiella intressen.

I 6 och 7 kap. finns bestämmelser om produktplacering och sponstring.

Åsiktsannonser

6 § I sändningar för vilka villkor om opartiskhet gäller får det inte förekomma meddelanden som sänds på uppdrag av någon annan och som syftar till att vinna stöd för politiska eller religiösa åsikter eller åsikter i intressefrågor på arbetsmarknaden.

Att sådana meddelanden ska anses som annonser framgår av 3 kap. 1 §.

Program av europeiskt ursprung

7 § Den som sänder TV på annat sätt än genom tråd ska se till att följande krav uppfylls, om det inte finns särskilda skäl mot det.

1. Mer än hälften av den årliga sändningstiden ska upptas av program av europeiskt ursprung.

2. Minst tio procent av den årliga sändningstiden eller minst tio procent av programbudgeten ska avse program av europeiskt ursprung som har framställts av självständiga producenter. En så stor andel som möjligt bör utgöras av program som har färdigställts under de närmast föregående fem åren.

Som sändningstid anses i denna paragraf den tid då det sänds program med annat innehåll än nyheter, sport, tävlingar, annonser

och försäljningsprogram. I sändningstiden ska inte heller sändningar av endast text räknas in.

TV-sändningar enligt första stycket ska, om det inte finns särskilda skäl mot det, i betydande omfattning innehålla program på svenska språket, program med svenska artister och verk av svenska upphovsmän.

8 § Den som tillhandahåller beställ-TV ska på lämpligt sätt och när det är praktiskt möjligt främja framställningen av och tillgången till sådana europeiska produktioner som avses i artikel 1i i AV-direktivet.

Exklusiva rättigheter till TV-sändningar

9 § De som sänder TV och som innehar den exklusiva rätten till en TV-sändning från ett svenskt eller utländskt evenemang som är av särskild vikt för det svenska samhället får inte, om de sänder evenemanget, utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i Sverige utestängs från möjligheten att i fri TV se evenemanget i direktsändning eller, om det finns saklig grund till det, med en mindre tidsförskjutning. De evenemang som avses är sådana som inträffar högst en gång om året och som intresserar en bred allmänhet i Sverige.

Om Europeiska kommissionen genom en underrättelse i Europeiska gemenskapernas officiella tidning har förklarat att ett evenemang är av särskild vikt för samhället i en annan EES-stat, får de som sänder TV och som innehar den exklusiva rätten att sända evenemanget till den staten inte, om de sänder evenemanget, utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i den staten utestängs från möjligheten att se evenemanget i fri TV på ett sätt som närmare anges i underrättelsen.

Om någon för att uppfylla skyldigheten enligt första eller andra stycket erbjuder någon annan att sända evenemanget i TV ska detta göras på skäligena villkor.

Regeringen meddelar föreskrifter om vilka evenemang som är av särskild vikt för det svenska samhället.

Korta utdrag från evenemang av stort allmänintresse

10 § I 48 a § i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk finns bestämmelser om när ett programföretag i en EES-stat i sina allmänna nyhetssändningar får använda korta utdrag ur en televisionssändning från ett evenemang av stort allmänintresse som ett annat programföretag sänder med exklusiva rättigheter.

Sändningsbeteckning för TV-sändningar och sökbar text-TV

11 § Den som sänder TV eller sökbar text-TV enligt denna lag ska använda en sådan beteckning för sina sändningar som har godkänts av Radio- och TV-verket.

Beteckningen ska i TV-sändning anges minst en gång varje sändningstimme eller, om detta inte är möjligt, mellan programmen. I sökbar text-TV ska beteckningen anges löpande.

Krav på tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

12 § Den som sänder TV, beställ-TV eller sökbar text-TV på något annat sätt än genom tråd ska utforma sändningarna på ett sådant sätt att programmen blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning genom textning, tolkning, uppläst text eller liknande teknik i den omfattning som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

När man ska bestämma på vilket sätt och i vilken omfattning programmen ska göras tillgängliga för personer med funktionsnedsättning ska man beakta de finansiella förutsättningar som leverantören av medietjänster har, den tekniska utvecklingen av tillgänglighetstjänster inom TV-området och antalet personer som följer sändningarna.

6 kap. Produktplacering*Förbud mot att sända program där det förekommer produktplacering*

1 § Det är förbjudet att sända TV-program där det förekommer produktplacering, om något annat inte följer av 2 §.

2 § Trots förbudet i 1 § får man på de villkor som anges i 3 och 4 §§ sända filmer, TV-serier, sportprogram och lätta underhållningsprogram där det förekommer produktplacering.

Första stycket gäller dock inte program som huvudsakligen vänder sig till barn under tolv år och program där det förekommer produktplacering av

1. alkoholdrycker och tobaksvaror,
2. andra produkter som kommer från företag vars huvudsakliga verksamhet är att tillverka eller sälja alkoholdrycker eller tobaksvaror, eller
3. receptbelagda läkemedel och sådan medicinsk behandling som bara är tillgänglig efter ordination.

Krav på program där det förekommer produktplacering

3 § TV-program där det förekommer produktplacering får sändas bara om programmet inte

1. uppmuntrar till inköp eller hyra av de produktplacerade varorna eller tjänsterna eller innehåller andra säljfrämjande inslag, eller annars
2. framhäver den berörda produkten på ett otillbörligt sätt.

Information om produktplacering

4 § När det förekommer produktplacering i ett program i en TV-sändning eller i beställ-TV, ska tittarna informeras om det i början och slutet av programmet och när programmet börjar igen efter ett avbrott för annonser.

Informationen ska lämnas på lämpligt sätt och får inte innehålla säljfrämjande inslag eller något annat som gör att informationen kan förväxlas med reklam.

7 kap. Sponsring

Program som inte får sponsras

1 § Ett program i en TV-sändning eller beställ-TV som huvudsakligen handlar om nyheter eller innehåller nyhetskommentarer får inte sponsras.

Vem som inte får sponsra program

2 § Program i en TV-sändning eller i beställ-TV får inte sponsras av någon vars huvudsakliga verksamhet är att tillverka eller sälja alkoholdrycker eller tobaksvaror.

Begränsningar för läkemedelsföretag

3 § Om ett läkemedelsföretag sponsrar ett program i en TV-sändning eller i beställ-TV, får sponsringen bara främja företagets namn eller anseende men inte receptbelagda läkemedel och sådan medicinsk behandling som bara är tillgänglig efter ordination.

När sponsringsmeddelanden ska lämnas

4 § När man sänder ett sponsrat program i TV eller i beställ-TV ska man ange att programmet är sponsrat och vem som har bidragit till finansieringen. Det ska ske genom att ett sponsringsmeddelande lämnas i början och i slutet av programmet eller vid ettdera av dessa tillfällen.

I sökbar text-TV ska ett sådant meddelande lämnas löpande.

Om bara en klart avgränsad del av ett program är sponsrad ska sponsringsmeddelandet i stället lämnas i omedelbar anslutning till den delen, om det kan ske utan att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks.

När sponsringsmeddelanden får lämnas

5 § I en TV-sändning får, utöver vad som följer av 4 §, sponsringsmeddelanden lämnas

1. i omedelbar anslutning till programmets början eller slut, om ett meddelande har lämnats enligt 4 § tredje stycket,
2. i pauser i sportprogram där det förekommer längre pauser och i program som är föreställningar eller evenemang med pauser för publiken,
3. i samband med att sändningen övergår från en programtjänst till en annan, och
4. vid växlingar mellan sändning från evenemang och studio-sändning.

Första stycket gäller bara om sponsringsmeddelandet kan lämnas på ett sådant sätt att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter inte kränks.

Hur ett sponsringsmeddelande ska utformas

6 § Ett sponsringsmeddelande i en TV-sändning eller i beställ-TV ska innehålla sponsorns namn, logotyp eller något annat kännetecken för sponsorn. Meddelandet får inte innehålla säljfrämjande inslag eller något annat som gör att det kan förväxlas med reklam.

Sponsringsmeddelande med delad skärm

7 § Ett sponsringsmeddelande får sändas med delad skärm i de fall som anges i 4 och 5 §§, om det sker på ett sådant sätt att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter inte kränks.

8 kap. Reklam och andra annonser

Annonstid

1 § Annonser får sändas i TV under högst 12 minuter per timme mellan hela klockslag.

Programtjänster som uteslutande är avsedda för försäljningsprogram får dock sändas i TV, under förutsättning att sändningstiden är minst 15 minuter.

2 § Den sammanlagda annonstiden i TV-sändningar får vid ett givet tillfälle inte understiga en minut sedan sändningstiden för annonssignaturen enligt 6 § har räknats bort.

Program som inte får avbrytas av annonser

3 § I TV-sändningar och beställ-TV får program som innehåller gudstjänster eller program som huvudsakligen riktar sig till barn under tolv år inte avbrytas av annonser.

När program får avbrytas av annonser

4 § Andra program i TV-sändningar än sådana som avses i 3 § får avbrytas av annonser bara om det kan ske på ett sådant sätt att avbrottet – med hänsyn till naturliga avbrott i programmet och programmets längd och karaktär – inte påverkar programmets integritet och värde eller kränker rättighetshavarnas rättigheter.

Vid sändning av biograffilmer, filmer producerade för TV och nyhetsprogram gäller utöver kraven i första stycket att det måste vara minst 30 minuter mellan avbrotten.

Annonssignatur

5 § Före och efter varje sändning av annonser i TV-sändningar och beställ-TV ska det sändas en särskild signatur som tydligt skiljer annonserna från övriga sändningar. Signaturen ska bestå av både ljud och bild. I sökbar text-TV, försäljningsprogram och vid annonsering med delad skärm ska signaturen alltid vara löpande. Den behöver dock bara anges i bild.

I fråga om TV-sändningar som regeringen lämnar tillstånd till får regeringen medge undantag från skyldigheten enligt första stycket och kravet på kortaste annonstid enligt 2 §. Undantag får även medges av Radio- och TV-verket i fråga om sändningar av TV-program som verket lämnar tillstånd till.

Bestämmelser om reklamidentifiering finns i 9 § marknadsföringslagen (2008:486).

Uppgift om i vems intresse en annons sänds

6 § Av en annons som inte är reklam och som förekommer i TV-sändning, sökbar text-TV eller beställ-TV ska det framgå i vems intresse den sänds.

Reklam och barn

7 § I TV-sändningar och beställ-TV får reklam inte syfta till att fånga uppmärksamheten hos barn under tolv år.

Reklam får inte heller förekomma omedelbart före eller efter ett program eller en del av ett program som huvudsakligen vänder sig till barn under tolv år.

Personer som inte får förekomma i reklam och andra annonser

8 § I reklam i en TV-sändning eller beställ-TV får det inte förekomma personer som spelar en framträdande roll i program som huvudsakligen vänder sig till barn under tolv år.

9 § I annonser i TV-sändningar eller beställ-TV får det inte uppträda personer som spelar en framträdande roll i program som huvudsakligen handlar om nyheter och nyhetskommentarer.

Annonsering med delad skärm

10 § I en TV-sändning som består av direktsända evenemang som pågår utan avbrott får annonser sändas med delad skärm, om det sker på ett sådant sätt att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter inte kränks.

Första stycket gäller även vid återutsändning av ett program i oförändrat skick i TV-sändning eller beställ-TV.

Virtuell annonsering

11 § Virtuell annonsering får förekomma i TV-sändningar och beställ-TV under förutsättning att annonseringen inte

1. är mer framträdande än den annonsering som normalt förekommer på den plats varifrån sändningen sker eller på något annat sätt inverkar störande på tittarnas möjligheter att uppfatta programmet, eller

2. innebär att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks.

Före och efter varje sändning av program som innehåller virtuell annonsering ska programföretaget på lämpligt sätt upplysa om att sådan annonsering förekommer.

Bestämmelserna i 1–5 §§ tillämpas inte vid virtuell annonsering.

Elektroniska företagsskyltar

12 § I sportprogram i TV-sändningar och beställ-TV får namnet på eller logotypen för det eller de företag som tillhandahållit den utrustning eller de tjänster som är nödvändiga för att producera information om resultat, matchställning eller dylikt fogas in i TV-bilden elektroniskt under förutsättning att följande villkor uppfylls.

1. Namnet eller logotypen visas i samband med sändningen av den information som företaget i fråga tillhandahållit.

2. Programföretaget eller leverantören av beställ-TV får inte någon ersättning för visningen.

3. Företagsnamnet eller logotypen förenas inte med ljud och tar bara upp en liten del av bilden.

4. Företagsnamnet eller logotypen visas i rimlig omfattning.

Reklam för alkohol och tobak

13 § Bestämmelser om förbud mot reklam för alkoholdrycker och tobaksvaror finns i 4 kap. 10 § alkohollagen (1994:1738) och i 14 § tobakslagen (1993:581).

Reklam för läkemedel och medicinsk behandling

14 § Reklam för medicinsk behandling som bara är tillgänglig efter ordination får inte sändas i TV-sändningar och beställ-TV.

Försäljningsprogram för läkemedel eller för medicinsk behandling får inte förekomma i TV-sändningar och i beställ-TV.

Bestämmelser om förbud mot vissa slag av marknadsföring av läkemedel finns i läkemedelslagen (1992:859). Av läkemedelslagen följer att bestämmelserna övervakas av Läkemedelsverket.

Reklamförbud för lokala kabelsändarorganisationer

15 § En lokal kabelsändarorganisation får inte sända reklam.

Undantag för reklam för den egna programverksamheten

16 § Bestämmelserna i detta kapitel gäller inte för sådan reklam som en leverantör av medietjänster gör för sin egen programverksamhet.

9 kap. Vidaresändningar i kabelnät*Skyldighet att vidaresända program*

1 § Var och en som äger eller på annat sätt förfogar över ett elektroniskt kommunikationsnät som används för överföring av TV-sändningar till allmänheten genom tråd ska, om ett betydande antal hushåll som är anslutna till nätet använder det som sitt huvudsakliga medel för att ta emot TV-sändningar, se till att de boende i de anslutna hushållen kan ta emot TV-sändningar som sker med tillstånd av regeringen och som kan tas emot i området utan villkor om särskild betalning.

Skyldigheten gäller bara för TV-sändningar för vilka sändningstillståndet har förenats med krav på opartiskhet och saklighet samt ett villkor om ett mångsidigt programutbud där det ska ingå nyheter. En sådan sändningsplikt gäller bara om förutsättningarna för vidaresändning enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk är uppfyllda.

TV-sändningar enligt första stycket ska kunna tas emot på ett tillfredsställande sätt och utan kostnad för själva mottagningen.

Sändningsplikten enligt första stycket gäller även TV-sändningar som en tillståndshavare genomför för att uppfylla skyldigheten att sända till hela landet eller till delar av landet, men där sättet att sända inte kräver regeringens tillstånd.

Antalet programtjänster som omfattas av sändningsplikten

2 § Sändningsplikten enligt 1 § omfattar inte fler än fyra programtjänster som sänds samtidigt av tillståndshavare vars verksamhet finansieras genom TV-avgifter enligt lagen (1989:41) om finansiering av radio och TV i allmänhetens tjänst.

Teknik som ska användas vid vidareändning

3 § I nät där TV-sändningar sker med både analog och digital teknik ska vidareändning ske med analog teknik av minst två programtjänster som avses i 2 §, om de sänds eller har sänts ut med analog teknik. I övrigt får vidareändning ske med digital teknik.

Undantag från sändningsplikten

4 § Sändningsplikten enligt 1 § gäller inte för en anläggning där ett begränsat antal TV-program förs fram till abonnenterna genom ett allmänt kommunikationsnät, som består av parkabel av metall, med hjälp av digital teknik.

Sändningsplikten enligt 1 § första stycket omfattar inte sändningar som sker med stöd av tillstånd till vidareändning enligt 4 kap. 7 §.

Sändningsutrymme för TV-program från lokala kabelsändarorganisationer

5 § De som äger eller annars förfogar över ett elektroniskt kommunikationsnät som används för överföring av TV-sändningar till allmänheten genom tråd och som minst 100 av de hushåll som är anslutna till nätet använder som sitt huvudsakliga medel att ta emot TV-sändningar ska, i varje kommun där de har ett sådant kommunikationsnät, kostnadsfritt tillhandahålla ett särskilt bestämt utrymme för sändningar av TV-program från en eller flera lokala kabelsändarorganisationer som har förordnats av Radio- och TV-verket.

I nät där TV-sändningar sker med både analog och digital teknik ska utrymme för sändningar av en lokal kabelsändarorganisation tillhandahållas med både analog och digitalt sändningsteknik.

Undantag

6 § Vad som sägs i 1–3 och 5 §§ gäller inte om vidareändningarna i anläggningen bara avser TV-program från sändare på jordytan på lägre frekvens än 3 gigahertz.

Krav på lokala kabelsändarorganisationer

7 § En lokal kabelsändarorganisation ska vara en sådan juridisk person som har bildats för att bedriva lokala kabelsändningar och som kan antas låta olika intressen och meningsriktningar komma till tals i sin verksamhet.

En lokal kabelsändarorganisation ska i sin sändningsverksamhet sträva efter vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet.

Radio- och TV-verkets förordnande av lokala kabelsändarorganisationer ska gälla i högst tre år.

Möjlighet till dispens

8 § Radio- och TV-verket får medge undantag från skyldigheterna enligt 1–3 och 5 §§, om det finns särskilda skäl till det.

Ljudradiosändningar**10 kap. Krav på tillstånd***När det krävs tillstånd*

1 § För att sända ljudradioprogram med hjälp av radiovågor krävs tillstånd enligt denna lag, om

1. sändningen sker på frekvenser under 30 megahertz som enligt internationella överenskommelser som Sverige omfattas av är avsedda för rundradiosändningar, eller

2. sändningen sker på frekvenserna 87,5–108 megahertz, 174–240 megahertz eller 470–790 megahertz.

Tillstånd krävs inte för sändningar som är särskilt anpassade för synskadade personer och som äger rum under högst fyra timmar om dygnet från radiosändare som används för andra sändningar med stöd av tillstånd enligt denna lag.

Föreskrifter om tillstånd att använda radiosändare finns i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation.

11 kap. Tillstånd att sända andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio

Vem som ger tillstånd

1 § Tillstånd att till hela landet eller till utlandet sända ljudradioprogram ges av regeringen. Regeringen ger också tillstånd att sända lokal digital ljudradio.

Radio- och TV-verket får ge tillstånd att under en begränsad tid om högst två veckor sända ljudradioprogram som inte är närradio eller lokalradio. Verket får besluta att föreskrifterna i 5–8 kap. inte ska tillämpas på sändningar som sker med stöd av ett sådant tillstånd.

Om det finns särskilda skäl får regeringen ge tillstånd att sända ljudradioprogram i lokala sändningar som inte uppfyller kraven för närradio eller lokalradio.

Innebörden av tillstånd av regeringen

2 § Ett tillstånd av regeringen att sända ljudradioprogram innebär en rätt att samtidigt sända det antal programtjänster i varje område under den del av dygnet som anges i tillståndet.

Tillståndsvillkor

3 § Ett tillstånd att sända andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio får förenas med villkor som anges i 4 kap. 8, 10 och 11 §§.

Ett tillstånd får vidare förenas med villkor om skyldighet att

1. sända till hela landet eller till en viss del av landet,
2. sända under en viss minsta tid,
3. samtidigt sända ett visst minsta antal program i varje område,
4. sända program vars innehåll är särskilt anpassade för personer med funktionsnedsättning,
5. bereda utrymme för sändningar som sker med stöd av tillstånd av regeringen,
6. använda en viss sändningsteknik,
7. samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor för att främja tillgänglighet och konkurrens,
8. använda vissa radiosändare,

9. ta hänsyn till ljudradions särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen,

10. iaktta bestämmelsen om beriktigande i 5 kap. 4 § första stycket,

11. sända genmälen,

12. i sändningsverksamheten respektera den enskildes privatliv,

13. sända ett mångsidigt programutbud,

14. regionalt sända och producera program,

15. kostnadsfritt sända meddelanden som är av vikt för allmänheten, om en myndighet begär det,

16. utforma sändningarna på ett sådant sätt att de inte bara kan tas emot av en begränsad del av allmänheten i sändningsområdet, och

17. utarbeta en beredskapsplan för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred samt lämna planen till regeringen och till den myndighet som regeringen bestämmer.

Tillståndens giltighetstid

4 § Ett tillstånd som beviljats av regeringen att sända ljudradio-program ska gälla för en viss tid som bestäms av regeringen.

Ett tillstånd som har beviljats för en tid av minst fyra år förlängs på oförändrade villkor med ytterligare fyra år, om tillståndshavaren önskar det och regeringen inte senast två år före tillståndstidens utgång har meddelat att tillståndet inte kommer att förlängas eller att regeringen önskar förändra villkoren.

Yttrande över tillståndsvillkor

5 § Innan beslut om tillstånd fattas ska den sökande ges tillfälle att ta del av och yttra sig över de villkor som regeringen eller Radio- och TV-verket avser att förena med tillståndet. Beslut om tillstånd får inte innehålla andra programrelaterade villkor än de som den sökande godtagit.

12 kap. Tillstånd att sända närradio

Sändningsområden

1 § Sändningsområden för närradio ska omfatta högst en kommun. Utanför storstadsområdena bör man sträva efter att sändningarna kan tas emot i hela kommunen.

Radio- och TV-verket får besluta om större sändningsområden än en kommun, om det finns synnerliga skäl till det.

Möjligheter att sända närradio

2 § Om en sådan sammanslutning som kan få tillstånd enligt 4 § önskar det och det är tekniskt möjligt, ska det finnas en möjlighet att sända närradioprogram i en kommun.

Om det finns särskilda skäl, får det samtidigt sändas mer än ett närradioprogram i kommunen.

Vem som ger tillstånd

3 § Tillstånd att sända närradio ges av Radio- och TV-verket.

Vilka sammanslutningar som kan få tillstånd

4 § Ett tillstånd att sända närradio kan bara ges till följande juridiska personer, nämligen

1. ideella föreningar som har anknytning till sändningsområdet,
2. registrerade trossamfund och registrerade organisatoriska delar av registrerade trossamfund som har anknytning till sändningsområdet,
3. obligatoriska sammanslutningar av studerande vid universitet och högskolor,
4. närradioföreningar.

Vid bedömningen av om en ideell förening har anknytning till sändningsområdet ska särskilt beaktas var

1. föreningens studio och övriga lokaler för verksamheten är belägna,
2. ansvarig utgivare och föreningens styrelsemedlemmar är bosatta, samt

3. föreningsstämma och styrelsemöten hålls.

Krav på utgivare

5 § Tillstånd att sända närradio får ges först efter det att sammanlutningen har anmält vem som har utsetts till utgivare enligt yttrandefrihetsgrundlagen.

Förbud mot tillstånd

6 § Ett tillstånd att sända närradio får inte ges till någon som har tillstånd att sända lokalradio eller digital ljudradio.

Sändningstillståndet gäller inte, om tillståndshavaren får tillstånd att sända lokalradio eller digital ljudradio. Tillståndet att sända närradio upphör då från och med den dag sändningar får ske med stöd av tillståndet att sända lokalradio eller digital ljudradio.

Sändningstider

7 § Om tillståndshavarna inte kan enas om fördelningen av sändningstid, bestämmer Radio- och TV-verket sändningstiderna. Det samma gäller om en tillståndshavare begär att verket ska fastställa sändningsschemat i sin helhet.

Den tillståndshavare som bedöms ha störst intresse av att sända vid en viss tidpunkt ska ges förtur.

Radio- och TV-verkets beslut om sändningstid gäller tills nytt beslut fattas av verket eller en tillståndshavare eller närradioförening skriftligen underrättar verket om att tillståndshavarna enats om annan sändningstid.

8 § Radio- och TV-verket får besluta att en sändningstid inte får utnyttjas av någon annan under en tid av högst tre månader, om en innehavare av tillstånd att sända närradio mot vilken det har riktats ett föreläggande vid vite enligt denna lag avstår sändningstid eller avsäger sig sitt sändningstillstånd.

En sändare för närradio får inte användas för andra sändningar som det krävs tillstånd för enligt denna lag.

Tillståndens giltighetstid

9 § Tillstånd att sända närradio gäller för viss tid.

13 kap. Tillstånd att sända lokalradio*Vem som ger tillstånd*

1 § Tillstånd att sända lokalradio ges av Radio- och TV-verket.

Sändningsområden

2 § Radio- och TV-verket bestämmer sändningsområdenas omfattning. Härvid ska verket beakta

1. vad som är tekniskt möjligt att nå från sändare med lämpligt läge,
2. hur möjligheterna att ta emot sändningar påverkas på andra håll, och
3. vad som är naturliga lokala intresseområden.

Sändningsområdena ska utformas så att ett stort antal tillstånd kan lämnas. Flera tillstånd kan lämnas för samma sändningsområde.

Vem som kan få tillstånd

3 § Tillstånd att sända lokalradio kan ges till en fysisk eller juridisk person och kan bara omfatta ett sändningsområde. Ingen får ha mer än ett sändningstillstånd inom ett sändningsområde, om det inte finns särskilda skäl för något annat.

Staten, landsting eller kommuner får inte inneha tillstånd att sända lokalradio, vare sig direkt eller indirekt genom

1. företag i vilket ett eller flera sådana subjekt har en del som för dem gemensamt motsvarar minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal har ett bestämmande inflytande, eller
2. ett företag som enligt 1 kap. 4 § årsredovisningslagen (1995:1554) är ett dotterföretag till ett företag som avses i 1.

Innebörden av ett tillstånd

4 § Ett tillstånd att sända lokalradio innebär rätt att bedriva sådana sändningar som kan tas emot med god hörbarhet inom det sändningsområde som anges i tillståndet.

Sändningstillståndet får förenas med villkor enligt 10 och 11 §§.

Tillståndsperiod

5 § Varje tillståndsperiod ska vara fyra år räknat från den 1 januari 2005. Ett tillstånd gäller till utgången av den tillståndsperiod under vilken tillståndet har utfärdats.

Kungörelse om lediga sändningsutrymmen

6 § När ett sändningsutrymme för ett område blir ledigt ska Radio- och TV-verket kungöra detta. I kungörelsen ska verket ange sändningsområdets omfattning, sista dag för ansökan och första dag då sändningar får bedrivas med stöd av tillståndet.

När det finns flera sökande till ett ledigt sändningsutrymme

7 § Om det finns två eller flera sökande till ett ledigt sändningsutrymme när ansökningstiden har gått ut, ska Radio- och TV-verket ge sökandena möjlighet att före en viss dag samordna ansökningarna. Om det efter den dagen fortfarande finns två eller flera sökande till ett ledigt sändningsområde, ska verket besluta om fördelning av tillståndet i enlighet med 8 §.

8 § När det finns två eller flera sökande till ett ledigt sändningsutrymme ska Radio- och TV-verket sträva efter en fördelning av sändningsutrymmet som medför att sändningarna i hög grad utgörs av eget material och program med lokal anknytning.

Vidare ska verket sträva efter att dominans över nyhetsförmedling och opinionsbildning motverkas och att möjligheterna till mångfald tas till vara. Därvid ska verket beakta om sökanden

1. ger ut en dagstidning eller sänder radio eller television i sändningsområdet,

2. genom aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensam har ett bestämmande inflytande över ett företag som avses i 1, eller

3. är ett företag i vilket någon som avses i 1 eller 2 ensam har ett bestämmande inflytande.

Radio- och TV-verket ska vid fördelningen också beakta sökandens finansiella och tekniska förutsättningar att bedriva verksamheten varaktigt med god kapacitet och kvalitet.

Med eget material avses program som har tillkommit enbart för den egna verksamheten och som har bearbetats redaktionellt.

Med dagstidning avses en allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär, som normalt kommer ut med minst ett nummer varje vecka.

När det bara finns en sökande till ett ledigt sändningsutrymme

9 § Om det bara finns en sökande till ett ledigt sändningsutrymme, ska Radio- och TV-verket underrätta sökanden om att verket kommer att ge tillstånd, men att sökanden först måste betala en avgift enligt lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens och radions område. Avgiften ska betalas inom två veckor från det att underrättelsen skickas ut.

Om sökanden betalar avgiften, ska verket besluta om tillstånd. Annars upphör ansökan att gälla.

Tillståndsvillkor

10 § Ett sändningstillstånd får förenas med villkor som avser skyldighet att

1. sända program i en viss del av sändningsområdet eller som når en viss del av befolkningen inom området,
2. sända under en viss minsta tid,
3. använda en viss sändningsteknik och att samarbeta med andra tillståndshavare i tekniska frågor, och
4. använda en viss teknik för sådan inspelning som avses i 16 kap. 11 §.

11 § Sändningstillståndet får även förenas med villkor som avser skyldighet att

1. inte förändra ägarförhållandena och inflytandet i företaget mer än i begränsad omfattning,

2. sända en viss mängd eget material, och att
 3. sända en viss mängd program med lokal anknytning.
- Första stycket gäller inte i fall som avses i 9 §.

Yttrande över tillståndsvillkor

12 § Innan Radio- och TV-verket beslutar om tillstånd ska den sökande ges tillfälle att ta del av och yttra sig över de villkor som myndigheten avser att förena med tillståndet.

Förlängning av sändningstillstånd

13 § Om en tillståndshavare senast sex månader före tillståndens utgång begär förlängning av sitt sändningstillstånd ska detta förlängas med ytterligare en tillståndsperiod, om inte

1. det finns grund för återkallelse av tillståndet enligt 18 kap.,
2. tillståndshavaren väsentligen brutit mot villkor som enligt 10 eller 11 § förenats med sändningstillståndet,
3. tillståndshavaren väsentligen brutit mot bestämmelsen om eget material i 14 kap. 6 § och det inte finns särskilda skäl för att tillståndet ska förlängas.

Ett tillstånd ska inte heller förlängas om förändringar i tekniken eller i användningen av radiofrekvenser på grund av internationella överenskommelser som Sverige anslutit sig till medför att ett nytt tillstånd med samma villkor inte skulle meddelas.

Om Radio- och TV-verket inte avser att medge en förlängning, ska verket senast fyra månader före tillståndsperiodens utgång meddela tillståndshavaren att tillståndet inte kommer att förlängas.

Som tillståndshavare i denna bestämmelse ska anses också den vars sändningsområde efter ändrad indelning enligt 14 § genomgått endast sådana förändringar att sändningsområdet framstår som väsentligen detsamma som före den ändrade indelningen.

Ändringar av sändningsområden

14 § Radio- och TV-verket får besluta om en ändrad indelning av sändningsområden vid utgången av en tillståndsperiod. Om en berörd tillståndshavare motsätter sig förändringen, får den vidtas endast om förändringar i tekniken eller i användningen av radio-

frekvenser på grund av internationella överenskommelser som Sverige anslutit sig till medför att ett nytt tillstånd med samma villkor inte skulle beviljas.

Beslut om ändrad indelning av sändningsområden får inte fattas senare än sex månader före tillståndsperiodens utgång.

Radio- och TV-verket ska för varje sändningsområde som ingår i den nya indelningen senast sex månader före utgången av den löpande tillståndsperioden fatta ett särskilt beslut om vem som ska anses som tillståndshavare. Om ingen kan anses som tillståndshavare ska tillstånd för sändningsområdet kungöras ledigt. Kungörelse får ske först sedan beslutet har vunnit laga kraft.

15 § Om Radio- och TV-verket har beslutat enligt 14 § tredje stycket första meningen att någon ska anses som tillståndshavare, får verket medge denne att sända efter tillståndsperiodens slut i avvaktan på att beslutet vinner laga kraft. Ett sådant medgivande ska lämnas för ett visst sändningsområde för en viss tid.

Överlåtelse av sändningstillstånd

16 § Ett tillstånd får överlåtas, om Radio- och TV-verket medger det. Ett sådant medgivande ska inte lämnas, om

1. förvärvaren enligt 3 § andra stycket inte skulle kunna få tillstånd att sända lokalradio, eller

2. förvärvaren redan har tillstånd att sända lokalradio i samma sändningsområde, direkt eller indirekt genom företag i vilket förvärvaren har del som motsvarar minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal ensam har ett bestämmande inflytande.

Någon överlåtelse ska heller inte medges, om det medför en påtaglig minskning av mångfalden i medieutbudet inom sändningsområdet.

Om det finns särskilda skäl kan Radio- och TV-verket medge att en överlåtelse sker trots att förvärvaren redan har tillstånd i sändningsområdet.

Om verket inte medger överlåtelsen, är den utan verkan.

17 § Den som förvärvar ett tillstånd övertar överlåtarens rättigheter och skyldigheter enligt denna lag när det gäller tiden efter beslutet om medgivande.

Om ett föreläggande enligt 17 kap. 11 § första stycket 3, 6 och 11 har riktats mot den tidigare innehavaren, gäller föreläggandet även mot den nye innehavaren. Radio- och TV-verket ska i samband med att verket medger överlåtelsen underrätta den nye innehavaren om detta. Om någon underrättelse inte har skett, gäller inte föreläggandet mot denne.

Begäran om återkallelse av tillstånd

18 § Om en tillståndshavare begärt att tillståndet ska återkallas, ska tillståndet anses ha upphört att gälla den dag då en sådan begäran kom in till Radio- och TV-verket eller den senare dag som tillståndshavaren angett.

Tillståndets upphörande vid konkurs och dödsfall

19 § Om en tillståndshavare försätts i konkurs eller träder i likvidation, upphör tillståndet att gälla.

20 § Om en tillståndshavare avlider, upphör tillståndet att gälla tre månader efter dödsfallet. Om en ansökan om medgivande till överlåtelse av tillståndet har kommit in till Radio- och TV-verket innan tillståndet upphört att gälla, ska den prövas enligt 16 §.

14 kap. Innehållet i ljudradiosändningar

Allmänna krav

1 § Den som sänder ljudradioprogram efter tillstånd av regeringen ska se till att programverksamheten som helhet präglas av det demokratiska statsskickets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet.

Otillbörligt kommersiellt gynnande

2 § Ljudradioprogram som inte är reklam får inte på ett otillbörligt sätt gynna kommersiella intressen.

Åsiktsannonsering ap.

3 § I sändningar för vilka villkor om opartiskhet gäller får det inte förekomma meddelanden som sänds på uppdrag av någon annan och som syftar till att vinna stöd för politiska eller religiösa åsikter eller åsikter i intressefrågor på arbetsmarknaden.

Att sådana meddelanden ska anses som annonser framgår av 1 kap. 1 §.

Program i närradio

4 § I närradio får bara sådana program sändas som har framställts särskilt för den egna verksamheten.

Under högst tio timmar per månad får dock en tillståndshavare sända program som inte framställts enbart för den egna verksamheten, om innehållet i sändningarna

1. är av särskilt intresse för tillståndshavarens medlemmar,
2. främjar kunskap och bildning, eller
3. utgör upptagningar av lokala kulturella tillställningar.

Programutbud i närradioförening

5 § En närradioförenings programutbud får bara innehålla

1. sändningar från evenemang av gemensamt intresse för tillståndshavarna,
2. information, i begränsad omfattning, om kommunal verksamhet,
3. uppgifter om program och programtider samt andra upplysningar om närradioverksamheten på orten, och
4. provsändningar av program, framställda av juridiska personer som är behöriga att få tillstånd att sända närradio, i varje enskilt fall under högst tre månader.

Krav på eget material i lokalradio

6 § I lokalradio ska eget material sändas under minst tre timmar varje dygn under tiden 06.00–21.00.

Varningsmeddelanden i lokalradio

7 § Varningsmeddelanden som är av vikt för allmänheten och som ska skydda människor, egendom eller miljö ska sändas kostnadsfritt i lokalradio, om en myndighet begär det.

Krav på svenska program i sändningar som sker med stöd av tillstånd av regeringen

8 § Ljudradiosändningar som sker med stöd av tillstånd av regeringen ska, om det inte finns särskilda skäl mot det, i betydande omfattning innehålla program på svenska språket, program med svenska artister och verk av svenska upphovsmän.

Krav på sändningsbeteckning

9 § Den som sänder ljudradioprogram enligt denna lag ska använda en sådan beteckning för sina sändningar som har godkänts av Radio- och TV-verket. Beteckningen ska anges minst en gång varje sändningstimme eller, om detta inte är möjligt, mellan programmen.

15 kap. Reklam, andra annonser och sponsring*Annonssignatur*

1 § Före och efter varje ljudradiosändning av annonser ska det sändas en särskild signatur som tydligt skiljer annonserna från övriga sändningar.

Regeringen får medge undantag från denna skyldighet i fråga om sändningar som regeringen själv lämnar tillstånd till.

Bestämmelser om reklamidentifiering finns i 9 § marknadsföringslagen (2008:486).

Annonstid

2 § Annonser i en ljudradiosändning får sändas högst 12 minuter under en timme mellan hela klockslag. Om sändningen inte innefattar en timme mellan hela klockslag, får annonser sändas under högst 15 procent av annonstiden.

Uppgift om i vems intresse en annons sänds

3 § Av en annons som inte är reklam ska det framgå i vems intresse den sänds.

4 § I annonser får det inte uppträda personer som spelar en framträdande roll i program som huvudsakligen handlar om nyheter eller nyhetskommentarer.

Reklam för alkohol och tobak

5 § Bestämmelser om förbud mot reklam för alkoholdrycker och tobaksvaror finns i 4 kap. alkohollagen (1994:1738) och i tobakslagen (1993:581).

Reklam för läkemedel och medicinsk behandling

6 § Bestämmelser om förbud mot vissa slag av marknadsföring av läkemedel finns i läkemedelslagen (1992:859). Av läkemedelslagen följer att bestämmelserna övervakas av Läkemedelsverket.

Undantag för reklam för den egna programverksamheten

7 § Bestämmelserna i detta kapitel gäller inte för sådan reklam som den sändande gör för sin egen programverksamhet.

Program som inte får sponsras

8 § Ett program som huvudsakligen handlar om nyheter eller nyhetskommentarer får inte sponsras.

9 § Ett program får inte sponsras av någon vars huvudsakliga verksamhet gäller tillverkning eller försäljning av alkoholdrycker eller tobaksvaror.

Sponsring

10 § När man sänder ett sponsrat program i ljudradio ska man ange att programmet är sponsrat och vem som har bidragit till finansieringen. Det ska ske genom att ett sponsringsmeddelande på lämpligt sätt lämnas i början och slutet av programmet eller vid ettdera tillfället.

Sponsringsmeddelandet får inte innehålla säljfrämjande inslag eller något annat som gör att det kan förväxlas med reklam.

Gemensamma bestämmelser

16 kap. Granskning och tillsyn

Justitiekanslerns granskning

1 § Justitiekanslern övervakar genom granskning i efterhand om program som sänts i TV eller genom beställ-TV innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 5 kap. 2 och 3 §§.

Granskningsnämndens för radio och TV granskning

2 § Granskningsnämnden för radio och TV övervakar genom granskning i efterhand om program som sänts i TV eller genom beställ-TV står i överensstämmelse med denna lag och de programrelaterade villkor som kan gälla för sändningarna. Granskningsnämnden övervakar även efterlevnaden av bestämmelserna om exklusiva rättigheter i 5 kap. 9 § och tillgänglighet i 5 kap. 12 §.

Sändningar som sker med stöd av tillstånd till vidare-sändning enligt 4 kap. 7 § ska inte granskas av Granskningsnämnden för radio och TV.

Finner Granskningsnämnden för radio och TV att en sändning innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 5 kap. 2 och 3 §§, ska nämnden göra anmälan om förhållandet till Justitiekanslern.

Radio- och TV-verkets tillsyn

3 § Radio- och TV-verket övervakar att programföretagen följer sådana villkor som har föreskrivits med stöd av 4 kap. 9 § 1–4, 6–9,

16 och 17, 11 kap. 3 § andra stycket 1–3, 5–8, 16 och 17 samt 13 kap. 10 § och 11 § första stycket 1.

Konsumentombudsmannens tillsyn

4 § Bestämmelserna om reklam i 8 kap. 7 § första stycket, 8 och 9 §§, 14 § första och andra styckena och 15 kap 4 § övervakas av Konsumentombudsmannen.

Redovisning av europeiska produktioner

5 § Var och en som sänder TV på annat sätt än genom tråd ska år 2011 och därefter vartannat år till Granskningsnämnden för radio och TV redovisa hur stor andel av verksamheten som utgjorts av sådana program som avses i 5 kap. 7 § första stycket.

6 § Leverantörer av medietjänster som sänder beställ-TV ska år 2011 och därefter vart fjärde år till Granskningsnämnden för radio och TV redovisa vad de har gjort för att främja framställningen och tillgången till europeiska produktioner enligt 5 kap. 8 §.

Upplysningsskyldighet för den som sänder TV-program över satellit

7 § På begäran av Radio- och TV-verket ska den som sänder TV-program över satellit lämna upplysningar om vem som äger företaget och på vilket sätt verksamheten finansieras.

Upplysningsskyldighet för satellitentreprenörer

8 § På begäran av Radio- och TV-verket ska en satellitentreprenör lämna upplysningar om vem som är uppdragsgivare, uppdragsgivarens adress, programtjänstens beteckning och hur sändningen över satellit sker.

Upplýsningsskyldighet för dem som bedriver tillståndspliktig verksamhet

9 § På begäran av Granskningsnämnden för radio och TV, Radio- och TV-verket och Konsumentombudsmannen ska den som bedriver verksamhet som är tillståndspliktig enligt lagen lämna myndigheterna de upplysningar och handlingar som behövs för kontrollen av att verksamheten bedrivs i enlighet med lagen samt de villkor och föreskrifter som har utfärdats med stöd av lagen.

Upplýsningsskyldighet i övrigt

10 § På begäran av Granskningsnämnden för radio och TV ska den som bedriver verksamhet enligt denna lag lämna de upplysningar som behövs för att nämnden ska kunna bedöma storleken av den särskilda avgiften enligt 17 kap. 6 §.

Skyldighet att tillhandahålla inspelade program

11 § Den som i enlighet med 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden har spelat in ett program, ska på begäran av Granskningsnämnden för radio och TV, Radio- och TV-verket eller Konsumentombudsmannen utan kostnad lämna en sådan inspelning till myndigheten.

Redovisningsskyldighet för den som har tillstånd att sända lokalradio

12 § Den som fått tillstånd att sända lokalradio ska årligen till Granskningsnämnden för radio och TV redovisa hur de skyldigheter som avses i 13 kap. 11 § första stycket 2 och 3 har uppfyllts.

Underrättelse för den som förvärvat exklusiva rättigheter

13 § Den som har förvärvat den exklusiva sändningsrätten till ett sådant evenemang som anges i 5 kap. 9 § ska omedelbart underrätta Granskningsnämnden för radio och TV om det.

Om Granskningsnämnden för radio och TV

14 § Granskningsnämnden för radio och TV består av en ordförande och sex andra ledamöter. För ledamöterna finns ersättare till det antal regeringen bestämmer. Minst en av ledamöterna eller ersättarna ska vara vice ordförande. Ordföranden och vice ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare.

Granskningsnämnden för radio och TV är beslutför med ordföranden eller en vice ordförande och ytterligare tre ledamöter. Ärenden som uppenbart inte är av större vikt eller principiell betydelse får dock avgöras av ordföranden eller en vice ordförande. Regeringen får föreskriva att en tjänsteman hos nämnden ska ha rätt att fatta beslut på nämndens vägnar, dock inte beslut som innebär att den sändande brustit vid tillämpningen av denna lag eller de villkor som gäller för sändningarna.

Om det vid en överläggning i Granskningsnämnden för radio och TV kommer fram skiljaktiga meningar, tillämpas föreskrifterna i 16 kap. rättegångsbalken.

Åtgärder mot programföretag som är etablerade i någon annan EES-stat

15 § Om en tillsynsmyndighet finner att en TV-sändning som helt eller huvudsakligen är inriktad mot Sverige från ett programföretag som är etablerat i en annan EES-stat strider mot bestämmelserna i

1. 6 kap. 2 § andra stycket 1 eller 2 eller 7 kap. 2 § såvitt avser alkoholdrycker,

2. 8 kap. 7 eller 8 §, eller

3. 4 kap. 10 § alkohollagen (1994:1738),

får tillsynsmyndigheten ta kontakt med den behöriga myndigheten i den andra EES-staten i syfte att förmå programföretaget att följa bestämmelserna.

Om programföretaget inte följer bestämmelserna i första stycket, får tillsynsmyndigheten vidta åtgärder mot programföretaget enligt 16 kap. 10 §, 17 kap. 5 och 6 §§ samt 29 och 48 §§ marknadsföringslagen (2008:486) bara om de förutsättningar som anges i artikel 3.3-3.5 i AV-direktivet är uppfyllda.

Samarbete med andra EES-stater

16 § Om en annan EES-stat, i fråga om ett programföretag under svensk jurisdiktion, har lämnat en motiverad begäran till Sverige enligt vad som anges i artikel 3.2 i AV-direktivet ska tillsynsmyndigheten uppmana programföretaget att följa den andra EES-statens bestämmelser, om begäran avser

1. ett programföretag under svensk jurisdiktion som tillhandahåller en TV-sändning som helt eller huvudsakligen är inriktad mot den EES-staten, och

2. en överträdelse av en bestämmelse i allmänhetens intresse som är mer detaljerad eller striktare än direktivets bestämmelser.

17 kap. Straff och särskilda avgifter*Sändning utan tillstånd*

1 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet sänder program utan tillstånd där tillstånd krävs enligt denna lag döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Sändning från öppna havet

2 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet sänder från en radioanläggning på öppna havet eller i luftrummet över det eller som upprättar eller innehar en sådan anläggning, döms till böter eller fängelse i högst sex månader, om

1. sändningen är avsedd att tas emot eller kan tas emot i något land som är anslutet till den europeiska överenskommelsen till förhindrande av rundradiosändningar från stationer utanför nationella territorier, eller

2. sändningen orsakar att radioanvändning i något av dessa länder blir skadligt påverkad.

Den som utomlands begått ett sådant brott döms, om han eller hon finns här, efter denna lag och vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig och trots 2 kap. 5 a § första och andra styckena brottsbalken.

Åtal får väckas endast efter beslut av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer mot

1. svenska medborgare för brott som rör sändningar som inte är avsedda att tas emot eller kan tas emot i Sverige och inte heller orsakar att radioanvändningar blir skadligt påverkade här, eller
2. utlänningar även i andra fall än de som anges i 2 kap. 5 § brottsbalken.

Brott mot anmälningsskyldigheten

3 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet inte fullgör sin anmälningsskyldighet enligt 2 kap. 2 § döms till böter.

Förverkande

4 § Egendom som använts vid brott enligt 2 § ska förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat. Även utbytet av ett sådant brott ska förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.

Ett föremål som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag eller föremålets värde får förklaras förverkat, om det är nödvändigt för att förebygga brott eller det finns andra särskilda skäl för det.

Åläggande att betala en särskild avgift

5 § Den som inte följer de bestämmelser och villkor som anges i denna paragraf får åläggas att betala en särskild avgift. Detta gäller

1. villkor om annonser, sponsrade program och produktplacering som föreskrivits med stöd av 4 kap. 10 §,
2. bestämmelserna om otillbörligt gynnande av kommersiella intressen enligt 5 kap. 5 § och 14 kap. 2 §,
3. bestämmelserna om andra annonser än reklam i 5 kap. 6 §, 8 kap. 6 och 9 §§, 14 kap. 3 § och 15 kap. 3 och 4 §§,
4. bestämmelserna om exklusiva rättigheter i 5 kap. 9 §,
5. bestämmelserna om produktplacering i 6 kap
6. bestämmelserna om sponsring i 7 kap. samt 15 kap. 8–10 §§,
7. bestämmelserna om annonser i 8 kap. 1–5 §§, 7 § andra stycket och 10–12 §§ samt 15 kap. 1 och 2 §§, eller
8. bestämmelserna om reklam i 8 kap. 15 §.

Vid prövning av frågan om avgift ska påföras ska rätten särskilt beakta överträdelsens art, varaktighet och omfattning.
Avgiften tillfaller staten.

Den särskilda avgiftens storlek

6 § Den särskilda avgiften fastställs till lägst fem tusen kronor och högst fem miljoner kronor. Avgiften bör dock inte överstiga tio procent av den sändandes årsomsättning under det föregående räkenskapsåret.

När avgiftens storlek fastställs ska särskilt beaktas de omständigheter som legat till grund för prövning av frågan om avgift ska påföras samt de intäkter som den sändande kan beräknas ha fått med anledning av överträdelsen.

När och till vem den särskilda avgiften ska betalas

7 § Den särskilda avgiften ska betalas till Radio- och TV-verket inom trettio dagar efter det att domen vunnit laga kraft.

Indrivning av obetalda avgifter

8 § Om den särskilda avgiften inte betalas inom den tid som anges i 7 §, ska Radio- och TV-verket lämna den obetalda avgiften för indrivning. Indrivningen ska ske enligt bestämmelserna i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

Handlingar som ska anses otillbörliga mot konsumenter

9 § En handling som strider mot 8 kap. 7 § första stycket, 8 och 9 §§, 14 § första och andra stycket samt 15 kap. 4 § ska vid tillämpningen av 5, 23 och 26 §§ marknadsföringslagen (2008:486) anses vara otillbörlig mot konsumenter. En sådan handling kan medföra en marknadsstörningsavgift enligt bestämmelserna i 29–36 §§ marknadsföringslagen.

Offentliggörande av Granskningsnämndens beslut

10 § Granskningsnämnden för radio och TV får besluta att den sändande på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut, när nämnden funnit att någon har brutit mot programrelaterade villkor som beslutats med stöd av 4 kap. 8 och 9 §§, 11 kap. 3 § eller bestämmelsen om beriktigande 5 kap. 4 § första stycket.

Beslutet, som får innefatta ett föreläggande vid vite, får inte innebära att offentliggörandet måste ske i den sändandes program.

Föreläggande att följa bestämmelser

11 § Den som inte följer de bestämmelser som anges i denna paragraf får föreläggas att följa bestämmelserna. Ett föreläggande får förenas med vite. Detta gäller bestämmelser om

1. varning (5 kap. 2 §),
2. tillståndsvillkor enligt 4 kap. 9 § 1–4, 6–9, 16 och 17 samt 11 kap. 3 § andra stycket 1–3, 5–8, 16 och 17,
3. beteckningar (5 kap. 11 § och 14 kap. 9 §),
4. skyldighet att utforma sändningarna på ett sådant sätt att programmen blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning enligt 5 kap. 12 § och föreskrifter som har meddelats med stöd av den bestämmelsen.
5. sändningsplikt eller skyldighet att tillhandahålla kanal för lokala kabelsändarorganisationer (9 kap. 1–3 och 5 §§),
6. närradiosändningars och lokalradiosändningars innehåll samt skyldighet att i lokalradio sända eget material och program med lokal anknytning (13 kap. 11 § 2 och 3, 14 kap. 4–6 §§),
7. skyldighet att lämna vissa upplysningar till Granskningsnämnden för radio och TV (16 kap. 5 och 6 §§),
8. skyldighet att lämna vissa upplysningar till Radio- och TV-verket (16 kap. 7 och 8 §§),
9. skyldighet att lämna upplysningar och handlingar enligt 16 kap. 9 och 10 §§,
10. skyldighet att lämna inspelning (16 kap. 11 §), eller
11. skyldighet att årligen rapportera till Granskningsnämnden för radio och TV (16 kap. 12 §),

Föreläggande enligt första stycket 1, 3–4, 6–7 och 9–11 får beslutas av Granskningsnämnden för radio och TV. Föreläggande enligt första stycket 2, 5 och 8–9 får beslutas av Radio- och TV-

verket. Föreläggande enligt första stycket 9 och 10 får även beslutas av Konsumentombudsmannen.

Föreläggande om förbud för den som har tillstånd att sända närradio

12 § Radio- och TV-verket får i föreläggande förbjuda tillståndshavare att överträda beslut om sändningstid i närradion som fattats av verket eller att låta någon annan utnyttja tillståndshavarens sändningsrätt. Föreläggandet får förenas med vite.

Föreläggande för den som sänder våldsskildringar eller pornografiska bilder

13 § Om någon vid upprepade tillfällen sänder våldsskildringar eller pornografiska bilder i televisionen på tider och sätt som avses i 5 kap. 2 §, får Justitiekanslern förelägga denne att inte på nytt sända sådana program på tider och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen. Detsamma gäller den som vid upprepade tillfällen tillhandahåller beställ-TV på det sätt som avses i 5 kap. 3 §. Föreläggandet får förenas med vite.

Föreläggande för satellitreprenörer

14 § Om den som sänder över satellit inte är etablerad i Sverige enligt 1 kap. 3 § första stycket 1 eller 4, får Granskningsnämnden för radio och TV förelägga satellitreprenören att följa de bestämmelser och villkor som anges i 5 §. Föreläggandet får förenas med vite.

Förelägganden enligt 11 eller 13 § får riktas mot satellitreprenören, om den som sänder över satellit inte är etablerad i Sverige enligt 1 kap. 3 § första stycket 1 eller 4.

Visar satellitreprenören att den som sänder över satellit fått tillgång till sändningsmöjligheten genom upplåtelse av en av satellitreprenörens uppdragsgivare utan att satellitreprenören godkänt det, får ett föreläggande enligt första eller andra stycket i stället riktas mot uppdragsgivaren.

18 kap. Återkallelse av tillstånd

När ett tillstånd ska återkallas

1 § Ett tillstånd att sända ljudradio- eller TV-program ska återkallas på begäran av tillståndshavaren. Ett tillstånd får också återkallas enligt vad som anges i 2–5 och 7 §§ eller ändras enligt vad som anges i 2 och 7 §§.

Återkallelse och ändring av tillstånd att sända TV-program eller tillstånd som lämnats av regeringen att sända ljudradioprogram

2 § Ett tillstånd att sända TV-program eller ett tillstånd som lämnats av regeringen att sända ljudradioprogram får återkallas om

1. tillståndshavaren väsentligt brutit mot föreskrifterna i 5 kap. 1, 2, 4–6 och 12 §§, 6 eller 7 kap., 8 kap. 1–14 §§, 14 kap. 1–3 §§, eller 15 kap. eller

2. ett villkor som förenats med tillståndet med stöd av 4 kap. 8–11 §§ eller 11 kap. 3 § har åsidosatts på ett väsentligt sätt.

Ett tillstånd att sända TV-program eller ett tillstånd som lämnats av regeringen att sända ljudradioprogram får ändras till att avse annat sändningsutrymme, om

1. förändringar inom radiotekniken eller ändringar i radioanvändningen på grund av internationella överenskommelser som Sverige har anslutit sig till eller bestämmelser antagna med stöd av fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen medför att ett nytt tillstånd med samma villkor inte skulle kunna medges, eller

2. det är nödvändigt för att ge utrymme för ytterligare sändningar.

Återkallelse av tillstånd att sända närradio

3 § Ett tillstånd att sända närradio får återkallas om tillståndshavaren

1. inte längre uppfyller kraven enligt 12 kap. 4 §, eller
2. inte utnyttjat rätten att sända närradio under tre på varandra följande månader.

Tillstånd att sända närradio får också återkallas om en domstol funnit att ett program innefattat ett yttrandefrihetsbrott som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten.

4 § I beslut om återkallelse av ett tillstånd att sända närradio får det bestämmas en tid av högst ett år inom vilken tillståndshavaren inte ska få ett nytt tillstånd.

I fall som avses i 3 § andra stycket får domstolen bestämma att tillståndshavaren inte får erhålla ett nytt tillstånd inom en tid av högst ett år, eller om det finns synnerliga skäl, högst fem år. Detta gäller även om den som hade tillstånd när yttrandefrihetsbrottet begicks inte har tillstånd att sända närradio vid tiden för domen.

Domstolen får besluta att beslutet ska gälla även för tiden intill dess domen vinner laga kraft.

Återkallelse av tillstånd att sända lokalradio

5 § Tillstånd att sända lokalradio får återkallas om

1. tillståndshavaren inte inlett sändningsverksamheten inom sex månader efter tillståndets början,

2. tillståndshavaren inte utnyttjat rätten att sända eller sänt endast i obetydlig omfattning under en sammanhängande tid av minst fyra veckor,

3. tillståndshavaren väsentligt brutit mot någon av föreskrifterna i 14 kap. 2 § samt 15 kap. 1–4 och 8–10 §§, eller

4. en domstol funnit att ett program innefattat ett yttrandefrihetsbrott som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten.

Förfogar en fysisk eller juridisk person, utan tillstånd från Radio- och TV-verket, över mer än ett tillstånd i ett sändningsområde, direkt eller indirekt genom företag i vilket förvärvaren har en del som motsvarar minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal ensam har ett bestämmande inflytande, får det eller de tillstånd återkallas som har lämnats efter det första tillståndet.

Har Radio- och TV-verket medgett överlåtelse trots att tillståndshavaren redan har tillstånd att sända lokalradio i samma sändningsområde, direkt eller indirekt genom företag i vilket tillståndshavaren har en del som motsvarar minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal ensam har ett bestämmande inflytande, får tillståndet återkallas endast om beslutet om överlåtelsen grundats på felaktiga eller ofullständiga uppgifter från tillståndshavaren. Återkallelsen ska då avse det eller de tillstånd som överlåtits.

Om staten, landsting eller kommuner innehar ett tillstånd att sända lokalradio på det sätt som anges i 13 kap. 3 § andra stycket ska verket återkalla detta tillstånd.

Återkallelse av förordnande som lokal kabelsändarorganisation

6 § Ett förordnande som lokal kabelsändarorganisation får återkallas om någon sändningsverksamhet inte förekommit eller om sådan verksamhet förekommit endast i obetydlig omfattning under en sammanhängande tid av minst tre månader.

Vad som ska beaktas när tillstånd återkallas eller ändras

7 § Beslut om återkallelse av tillstånd enligt 2–5 §§ får fattas endast om det i betraktande av skälen för åtgärden inte framstår som alltför ingripande.

Beslut om ändring av tillstånd enligt 2 § andra stycket 2 får fattas endast om tillståndshavarens rätt enligt 4 kap. 4 § kan tillvaratas.

19 kap. Handläggningen av ärenden om särskilda avgifter, vite och återkallelse m.m.

Vem som prövar ärenden om återkallelse och ändring av tillstånd

1 § Ärenden om återkallelse av tillstånd på grund av överträdelse av villkor som meddelats med stöd av 4 kap. 8 §, 4 kap. 9 § 10–12, 11 kap. 3 § första eller andra stycket eller 11 kap. 9–12 §§ och om överträdelse av 5 kap. 1–4 §§ eller 14 kap. 1 § ska på talan av Justitiekanslern tas upp av allmän domstol.

I övriga fall prövas ärenden om återkallelse av tillstånd av Radio- och TV-verket.

Ärenden om ändring av tillstånd att sända TV-program eller tillstånd som meddelats av regeringen att sända ljudradioprogram prövas av den som meddelat tillståndet.

När en fråga om återkallelse får tas upp

2 § Har tillståndet lämnats av regeringen, får en fråga om återkallelse tas upp först efter anmälan av regeringen, om inte tillståndshavaren själv begärt att tillståndet ska återkallas.

Har tillståndet lämnats av Radio- och TV-verket får en fråga om återkallelse tas upp

1. på begäran av tillståndshavaren,
2. på eget initiativ av den som är behörig att pröva frågan, eller
3. efter anmälan av Granskningsnämnden för radio och TV på grund av överträdelse av bestämmelse i denna lag eller av villkor för tillstånd som ska granskas av Granskningsnämnden enligt 16 kap. 2 §.

En fråga om ändring av tillstånd får, förutom på begäran av tillståndshavaren, tas upp på eget initiativ av den som är behörig att pröva frågan.

Innan Radio- och TV-verket fattar beslut i ett ärende om återkallelse på grund av överträdelse av bestämmelse i denna lag eller av villkor för tillstånd som ska granskas av Granskningsnämnden för radio och TV enligt 16 kap. 2 § ska verket begära ett yttrande från nämnden. Tillståndet får återkallas endast om nämnden finner att överträdelsen är väsentlig.

Bestämmelser om rättegången

3 § För rättegången i mål enligt 1 § första stycket tillämpas bestämmelserna för yttrandefrihetsmål. Vad som i dessa bestämmelser rör den tilltalade, ska tillämpas för den som talan om återkallelse riktar sig mot. Juryns prövning ska avse frågan om återkallelse ska ske.

Domstolen får besluta att domen ska gälla även för tiden intill dess den vinner laga kraft.

Vem som prövar frågor om påförande av särskild avgift

4 § Frågor om påförande av särskild avgift prövas av Länsrätten i Stockholms län på ansökan av Granskningsnämnden för radio och TV.

Frågan om särskild avgift faller, om den som talan riktas mot inte delgetts ansökan inom fem år från det överträdelsen upphörde.

Ett beslut om avgift upphör att gälla om beslutet inte verkställts inom fem år från det att domen vann laga kraft.

Vem som prövar frågor om utdömande av vite

5 § Frågor om utdömande av vite som förelagts av Justitiekanslern enligt 17 kap. 13 § prövas av allmän domstol på talan av Justitiekanslern. För rättegången i ett sådant mål tillämpas bestämmelserna för yttrandefrihetsmål. Vad som i dessa bestämmelser rör den tilltalade, ska tillämpas för den som talan om utdömande av vite riktar sig mot. Juryns prövning ska avse frågan om vitet ska dömas ut.

Frågor om utdömande av vite i andra fall prövas i enlighet med vad som i allmänhet är föreskrivet om vite.

20 kap. Överklagande

Radio- och TV-verkets beslut om tillstånd

1 § Beslut enligt denna lag av Radio- och TV-verket om tillstånd att sända TV och närradio, fördelning av sändningstid i närradion samt ändring och återkallelse av tillstånd får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Beslutet gäller omedelbart, om inte något annat bestäms.

Även ett beslut av Radio- och TV-verket enligt 4 kap. 15 § att inte medge överlåtelse av tillstånd att sända TV eller sökbar text-TV får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

2 § Beslut av Radio- och TV-verket om lokalradio får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, om det gäller beslut om att

1. avslå ansökan om tillstånd,
2. inte medge överlåtelse av tillstånd,
3. inte förlänga ett tillstånd,
4. återkalla ett tillstånd, och

5. någon enligt 13 kap. 14 § tredje stycket ska anses som tillståndshavare.

Mål om överklagande av beslut som avses i första stycket 1 och 4 ska handläggas skyndsamt.

Beslut som avses i första stycket 2–4 gäller omedelbart, om inte något annat bestäms.

3 § Även följande beslut av Radio- och TV-verket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, nämligen beslut om

1. beteckningar enligt 5 kap. 11 § och 14 kap. 9 §,
2. förordnande av lokala kabelsändarorganisationer enligt 9 kap.

5 §,

3. återkallelse av ett sådant förordnande enligt 18 kap. 6 §, och

4. beslut enligt 9 kap. 8 § om undantag från sändningsplikt och skyldighet att tillhandahålla kanal för lokala kabelsändarorganisationer.

Beslut om återkallelse av ett förordnande som anges i 2 gäller omedelbart, om inte något annat inte förordnas.

Beslut om förelägganden som har förenats med vite

4 § Beslut av Granskningsnämnden för radio och TV, Radio- och TV-verket eller Konsumentombudsmannen om förelägganden som har förenats med vite enligt 17 kap. 10 §, 11 § första stycket 1–6 och 9–11.

Förelägganden enligt 17 kap. 10 §, 11 § första stycket 1–3, 6 och 11 samt 12 § gäller omedelbart, om inte något annat beslutas.

Krav på prövningstillstånd i kammarrätten

5 § Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten av beslut som meddelats av länsrätt enligt 1–4 §§.

Beslut som inte får överklagas

6 § Andra beslut av Granskningsnämnden för radio och TV och Radio- och TV-verket än de som anges i 1–4 §§ får inte överklagas.

1. Denna lag träder i kraft den 19 december 2009, då radio- och TV-lagen (1996:844) upphör att gälla.

2. Genom lagen upphävs lagen (2008:418) med tillfälliga bestämmelser om tillstånd att sända lokalradio. Bestämmelserna om sändningarnas innehåll i 8 § den upphävda lagen tillämpas dock till utgången av år 2009.

3. Den som har fått tillstånd att sända TV-program med stöd av radio- och TV-lagen (1996:844) har rätt att också sända sökbar text-TV i rimlig omfattning under återstoden av tillståndstiden.

4. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om påförande av särskild avgift, om sändningen har skett innan lagen trätt i kraft. Särskild avgift får dock påföras bara om det också kan ske enligt föreskrifterna i den nya lagen.

5. Bestämmelserna i 6 kap. tillämpas på sändningar av program som har producerats efter den 19 december 2009.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

dels att 49 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 25 a och 48 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

25 a §

När ett televisionsföretag i sina allmänna nyhetsprogram sänder korta utdrag från ett evenemang av stort allmänintresse i enlighet med 48 a § får företaget också återge verk som syns eller hörs i det korta utdraget.

48 a §

Oavsett bestämmelserna i 48 § har ett televisionsföretag som tillhör det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet rätt att i sina allmänna nyhetsprogram sända korta utdrag från evenemang av stort allmänintresse som ett annat televisionsföretag har den exklusiva rätten att sända. Televisionsföretaget får sända det korta utdraget också när nyhetsprogrammet därefter tillhandahålls i beställ-TV.

Det korta utdraget får inte vara längre än vad som motiveras av informationssyftet. Det får inte

beller användas längre tid efter evenemanget än som är motiverat med hänsyn till nyhetsintresset.

Bestämmelserna i 11 § andra stycket ska tillämpas i de fall som avses i första stycket.

49 §¹

Den som har framställt en katalog, en tabell eller ett annat dylikt arbete i vilket ett stort antal uppgifter har sammanställts eller vilket är resultatet av en väsentlig investering har uteslutande rätt att framställa exemplar av arbetet och göra det tillgängligt för allmänheten.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet framställdes. Om arbetet har gjorts tillgängligt för allmänheten inom femton år från framställningen, gäller dock rätten till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet först gjordes tillgängligt för allmänheten.

Bestämmelserna i 2 § andra– fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12 § första, andra och fjärde styckena, 14, 16–22, 25, 26–26 b och 26 e §§, 26 g § femte och sjätte styckena samt i 42 a–42 f §§ *skall* tillämpas på arbeten som avses i denna paragraf. Är ett sådant arbete eller en del av det föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Avtalsvillkor som utvidgar framställarens rätt enligt första stycket till ett offentliggjort arbete är ogiltiga.

Bestämmelserna i 2 § andra– fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12 § första, andra och fjärde styckena, 14, 16–22, 25–26 b och 26 e §§, 26 g § femte och sjätte styckena samt i 42 a–42 f §§ *ska* tillämpas på arbeten som avses i denna paragraf. Är ett sådant arbete eller en del av det föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Denna lag träder i kraft den 19 december 2009.

¹ Senaste lydelse 2005:359.

3. Förslag till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)

Härigenom föreskrivs att 5 § förfogandelagen (1978:262) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §²

Genom förfogande kan

1. fastighet tagas i anspråk med nyttjanderätt och annan egendom tagas i anspråk med äganderätt eller nyttjanderätt,

2. nyttjanderätt, servitut eller liknande rätt till egendom upphävas eller begränsas och nyttjanderätt i andra hand tillskapas,

3. ägare eller innehavare av fastighet, gruva, byggnad, industrianläggning eller annan anläggning eller av transportmedel, arbetsmaskin eller liknande åläggas att utöva verksamhet för eller på annat sätt medverka till framställning av egendom för statens eller annans räkning,

4. ägare eller innehavare av lageranläggning åläggas att förvara egendom,

5. ägare eller innehavare av transportmedel åläggas att ombesörja transporter,

6. viss person åläggas tillfällig uppgift för försvarsmakten som vägvisare, budbärare, arbetsmanskap eller sjukvårdspersonal.

Radiosändare eller sändarutrustning får inte tas i anspråk, om den stadigvarande utnyttjas för tillståndspliktiga ljudradio- eller TV-sändningar enligt radio- och TV-lagen (1996:844). Detsamma gäller anläggning för trådsändning vari sådana sändningar vidaresänds

Radiosändare eller sändarutrustning får inte tas i anspråk, om den stadigvarande utnyttjas för tillståndspliktiga ljudradio- eller TV-sändningar enligt radio- och TV-lagen (2009:000). Detsamma gäller anläggning för trådsändning vari sådana sändningar vidaresänds

Ägare eller innehavare av egendom som omfattas av förfogande får icke överlåta, förbruka, skada, gömma undan eller föra bort egendomen.

² Senaste lydelse 2001:268.

Denna lag träder i kraft den 19 december 2009.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1989:41) om finansiering av radio och TV i allmänhetens tjänst

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1989:41) om finansiering av radio och TV i allmänhetens tjänst ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Radio- och TV-verksamhet i allmänhetens tjänst och verksamhet som är direkt anknuten till den *skall* finansieras med en TV-avgift enligt denna lag under förutsättning dels att sändningstillstånd enligt 2 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen (1996:844) har meddelats den som bedriver sändningsverksamheten, dels att tillståndet innehåller ett förbud mot att sända reklam.

1 §³ Radio- och TV-verksamhet i allmänhetens tjänst och verksamhet som är direkt anknuten till den *ska* finansieras med en TV-avgift enligt denna lag under förutsättning dels att sändningstillstånd enligt 4 kap. 3 § radio- och TV-lagen (2009:000) har meddelats den som bedriver sändningsverksamheten, dels att tillståndet innehåller ett förbud mot att sända reklam.

Denna lag träder i kraft den 19 december 2009.

³ Senaste lydelse 2006:1442.

5. Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens område

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 3, 11, 12 och 18 §§ samt 5 kap. 7 § lagen (1991:1559)⁴ med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens område ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

3 §⁵

Varje sammanslutning som avser att sända ljudradio med stöd av 4 kap. radio- och TV-lagen (1996:844) ska utse en utgivare för programverksamheten. Detsamma gäller innehavare av tillstånd till sådana sändningar som anges i 2 kap. 2 § fjärde stycket och 3 kap. 12 § radio- och TV-lagen samt innehavare av tillstånd enligt 5 kap. samma lag. Sammanslutningen eller tillståndshavaren ska till Radio- och TV-verket anmäla vem som är utgivare.

Varje sammanslutning som avser att sända ljudradio med stöd av 11 kap. radio- och TV-lagen (2009:000) ska utse en utgivare för programverksamheten. Detsamma gäller innehavare av tillstånd till sådana sändningar som anges i 11 kap. 1 § andra stycket och 4 kap. 13 § radio- och TV-lagen samt innehavare av tillstånd enligt 13 kap. samma lag. Sammanslutningen eller tillståndshavaren ska till Radio- och TV-verket anmäla vem som är utgivare.

Om den som är utsedd till utgivare inte längre är behörig eller hans uppdrag upphör, ska sammanslutningen eller tillståndshavaren omedelbart utse en ny utgivare. Denne ska anmälas så som föreskrivs i första stycket.

11 §

⁴ Lagen omtryckt 2002:911.

⁵ Senaste lydelse 2007:1288.

Vad som föreskrivs i 1 och 2 §§ gäller också i fråga om radioprogram som förmedlas genom satellitsändning som utgår från Sverige.

Vad som föreskrivs i 1 och 2 §§ gäller också i fråga om 1. radioprogram som förmedlas genom satellitsändning som utgår från Sverige och

2. andra radioprogram än radiotidningar som får sändas utan tillstånd enligt radio- och TV-lagen (2009:000).

I fråga om program som sänds av andra än svenska programföretag och inte är avsedda att tas emot i Sverige tillämpas inte andra föreskrifter i yttrandefrihetsgrundlagen än 1 kap. 2 och 3 §§. Inte heller tillämpas första stycket.

12 §⁶

Om ett programföretag som har tillstånd enligt 2 kap. 2 § första eller andra stycket radio- och TV-lagen (1996:844) att sända radioprogram också driver verksamhet för sändning till allmänheten av ljud, bilder eller text genom tråd, tillämpas 1 och 2 §§ i fråga om verksamheten.

Om ett programföretag som har tillstånd enligt 4 kap. 3 § eller 11 kap. 1 § första stycket radio- och TV-lagen (2009:000) att sända radioprogram också driver verksamhet för sändning till allmänheten av ljud, bilder eller text genom tråd, tillämpas 1 och 2 §§ i fråga om verksamheten.

18 §⁷

Bestämmelserna i 12–15 §§ tillämpas också i fråga om sådant tillhandahållande av information som avses i 1 kap. 9 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen. Den som bedriver sådan verksamhet ska till Radio- och TV-verket anmäla vilket namn databasen har. Namnet ska innehålla databasens domännamn eller motsvarande uppgift. När ett

Bestämmelserna i 12–15 §§ tillämpas också i fråga om sådant tillhandahållande av information som avses i 1 kap. 9 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen. Den som bedriver sådan verksamhet ska till Radio- och TV-verket anmäla vilket namn databasen har. Namnet ska innehålla databasens domännamn eller motsvarande uppgift. När ett

⁶ Senaste lydelse 2007:1288.

⁷ Senaste lydelse 2007:1288.

sådant programföretag som har tillstånd enligt 2 kap. 2 § första eller andra stycket radio- och TV-lagen (1996:844) att sända radioprogram också driver verksamhet enligt 1 kap. 9 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen, ska i stället för vad som anges i 1 § första stycket gälla att

utgivare ska utses för verksamheten,
– uppgift om vem som är utgivare, och i förekommande fall ställföreträdare, ska antecknas i register hos programföretaget.

5 kap.

7 §⁸

I radio- och TV-lagen (1996:844) finns ytterligare bestämmelser om skyldighet att tillhandahålla inspelningar av radioprogram.

I lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument finns bestämmelser om skyldighet att lämna skrifter och upptagningar till bibliotek eller till Statens ljud- och bildarkiv.

I radio- och TV-lagen (2009:000) finns ytterligare bestämmelser om skyldighet att tillhandahålla inspelningar av radioprogram.

Denna lag träder i kraft den 19 december 2009.

⁸ Senaste lydelse 2001:269.

6. Förslag till lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens och radions område

Härigenom föreskrivs att 1, 4, 4 b, 6 a, 8 a och 8 b §§ lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens och radions område ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Ett programföretag som enligt 2 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen (1996:844) har tillstånd att sända TV-program med analog sändningsteknik *skall* betala koncessionsavgift till staten enligt denna lag under förutsättning att företaget har rätt att sända reklam i sådan sändning och är ensam om denna rätt här i landet.

Vid tillämpningen av första stycket *skall* bortses från sändningstillstånd som endast avser en rätt att vidareända program som samtidigt sänds av eller kort tid dessförinnan sänts av någon annan.

Den som enligt 5 kap. radio- och TV-lagen har tillstånd att sända lokalradio *skall* betala koncessionsavgift till staten enligt denna lag.

Föreslagen lydelse

1 §⁹

Ett programföretag som enligt 4 kap. 3 § radio- och TV-lagen (2009:000) har tillstånd att sända TV-program med analog sändningsteknik *ska* betala koncessionsavgift till staten enligt denna lag under förutsättning att företaget har rätt att sända reklam i sådan sändning och är ensam om denna rätt här i landet.

Vid tillämpningen av första stycket *ska* bortses från sändningstillstånd som endast avser en rätt att vidareända program som samtidigt sänds av eller kort tid dessförinnan sänts av någon annan.

Den som enligt 13 kap. radio- och TV-lagen har tillstånd att sända lokalradio *ska* betala koncessionsavgift till staten enligt denna lag.

⁹ Senaste lydelse 2005:538.

4 §¹⁰

Den rörliga delen av koncessionsavgiften beräknas för ett kalenderhalvår i sänder. Den är beroende av de intäkter som utgör vederlag till programföretaget för att det sänder annonser i sändningar som sker med stöd av tillstånd enligt 2 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen (1996:844) att sända televisionsprogram med analog sändningsteknik och i sändningar som i huvudsak överensstämmer med dessa sändningar. Avgiften tas ut med

- 20 procent av intäkterna till den del de överstiger 375 miljoner men inte 500 miljoner kronor,
- 40 procent av intäkterna till den del de överstiger 500 miljoner men inte 1 000 miljoner kronor,
- 50 procent av intäkterna till den del de överstiger 1 000 miljoner kronor.

I intäkter som utgör vederlag för att programföretaget sänder annonser inräknas intäkter som tillförts någon annan, om det framgår av omständigheterna att de utgör sådant vederlag till programföretaget.

Intäkterna *skall* bestämmas enligt bokföringsmässiga grunder.

De i första stycket angivna beloppsgränserna *skall* justeras på ett sätt som motsvarar det sätt som anges i 3 § andra stycket i fråga om den fasta delen av koncessionsavgiften.

Den rörliga delen av koncessionsavgiften beräknas för ett kalenderhalvår i sänder. Den är beroende av de intäkter som utgör vederlag till programföretaget för att det sänder annonser i sändningar som sker med stöd av tillstånd enligt 4 kap. 3 § radio- och TV-lagen (2009:000) att sända televisionsprogram med analog sändningsteknik och i sändningar som i huvudsak överensstämmer med dessa sändningar. Avgiften tas ut med

Intäkterna *ska* bestämmas enligt bokföringsmässiga grunder.

De i första stycket angivna beloppsgränserna *ska* justeras på ett sätt som motsvarar det sätt som anges i 3 § andra stycket i fråga om den fasta delen av koncessionsavgiften.

4 b §¹¹

Koncessionsavgiften för den

Koncessionsavgiften för den

¹⁰ Senaste lydelse 2002:369.

¹¹ Senaste lydelse 2005:886.

som enligt 5 kap. radio- och TV-lagen (1996:844) har tillstånd att sända lokalradio utgör 40 000 kr för varje kalenderår under vilket sändningsverksamheten får bedrivas.

Avgiften för varje kalenderår *skall* justeras med hänsyn till kvoten mellan konsumentprisindex för oktober månad året före det år som avgiften avser och konsumentprisindex för oktober månad 2000.

Beloppet avrundas nedåt till närmaste tusental kronor.

som enligt 13 kap. radio- och TV-lagen (2009:000) har tillstånd att sända lokalradio utgör 40 000 kr för varje kalenderår under vilket sändningsverksamheten får bedrivas.

Avgiften för varje kalenderår *ska* justeras med hänsyn till kvoten mellan konsumentprisindex för oktober månad året före det år som avgiften avser och konsumentprisindex för oktober månad 2000.

6 a §¹²

Skyldighet att betala avgift för tillstånd att sända lokalradio gäller från och med den dag då sändningar får bedrivas med stöd av tillståndet. Att avgiften i vissa fall *skall* betalas dessförinnan framgår av 5 kap. 9 § radio- och TV-lagen (1996:844).

I ett beslut om tillstånd att sända lokalradio *skall* Radio- och TV-verket ange den avgift enligt 4 b § som tillståndshavaren *skall* betala under det första kalenderåret. Avgiften *skall* betalas så snart Radio- och TV-verket meddelat beslut om avgiften.

Radio- och TV-verket *skall* senast den 31 december varje år fastställa det belopp som *skall* betalas under det följande kalenderåret. Avgiften *skall* betalas före utgången av januari

Skyldighet att betala avgift för tillstånd att sända lokalradio gäller från och med den dag då sändningar får bedrivas med stöd av tillståndet. Att avgiften i vissa fall *ska* betalas dessförinnan framgår av 13 kap. 9 § radio- och TV-lagen (2009:000).

I ett beslut om tillstånd att sända lokalradio *ska* Radio- och TV-verket ange den avgift enligt 4 b § som tillståndshavaren *ska* betala under det första kalenderåret. Avgiften *ska* betalas så snart Radio- och TV-verket meddelat beslut om avgiften.

Radio- och TV-verket *ska* senast den 31 december varje år fastställa det belopp som *ska* betalas under det följande kalenderåret. Avgiften *ska* betalas före utgången av januari

¹² Senaste lydelse 2006:1478.

månad det kalenderår som månad det kalenderår som
avgiften avser. avgiften avser.

8 a §¹³

Återkallas ett tillstånd att sända lokalradio gäller skyldigheten att betala avgiften till och med nittio dagar från den dag tillståndet enligt 5 kap. 18 § radio- och TV-lagen (1996:844) *skall* anses ha upphört att gälla.

En tillståndshavares skyldighet att betala avgift gäller inte för tid efter det att någon annan övertagit tillståndet.

8 b §¹⁴

Den som får medgivande enligt 5 kap. 15 § radio- och TV-lagen (1996:844) *skall* betala en avgift som motsvarar vad denne skulle ha betalat om tillståndet förlängts.

Den som får medgivande enligt 13 kap. 15 § radio- och TV-lagen (2009:000) *ska* betala en avgift som motsvarar vad denne skulle ha betalat om tillståndet förlängts

Denna lag träder i kraft den 19 december 2009.

¹³ Senaste lydelse 2001:273.

¹⁴ Senaste lydelse 2001:273.

7. Förslag till lag om ändring i tobakslagen (1993:581)

Härigenom föreskrivs att 14, 14 a och 14 b §§ tobakslagen (1993:581)¹⁵ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §¹⁶

En näringsidkare som marknadsför tobaksvaror till konsumenter får inte använda kommersiella annonser i

1. periodiska skrifter eller andra jämförbara skrifter på vilka tryckfrihetsförordningen är tillämplig,

2. ljudradio- eller TV-program eller TV-sändningar över satellit som omfattas av radio- och TV-lagen (1996:844), eller

3. andra överföringar eller tekniska upptagningar på vilka yttrandefrihetsgrundlagen är tillämplig.

Även annan marknadsföring av tobaksvaror till konsumenter än som avses i första stycket är förbjuden. Detta gäller dock inte

1. i tryckta skrifter på vilka tryckfrihetsförordningen är tillämplig eller i överföringar eller tekniska upptagningar på vilka yttrandefrihetsgrundlagen är tillämplig,

2. marknadsföring som endast består i att tillhandahålla tobaksvaror för försäljning, eller

3. kommersiella meddelanden inne på försäljningsställen som inte är påträngande, uppsökande eller uppmanar till bruk av tobak.

Kommersiella meddelanden enligt andra stycket 3 *skall* i den omfattning det är möjligt placeras så att de inte är synliga från utsidan av försäljningsstället.

Kommersiella meddelanden enligt andra stycket 3 *ska* i den omfattning det är möjligt placeras så att de inte är synliga från utsidan av försäljningsstället.

¹⁵ Lagen omtryckt 2005:369.

¹⁶ Senaste lydelse 2005:369.

14 a §¹⁷

En näringsidkare som marknadsför antingen en annan vara än en tobaksvara eller en tjänst till konsumenter får inte använda ett varukännetecken som helt eller delvis används för en tobaksvara eller enligt gällande bestämmelser om varumärken är registrerat eller inarbetat för en sådan vara, om marknadsföringen sker i kommersiella annonser i

1. periodiska skrifter eller i andra jämförbara skrifter på vilka tryckfrihetsförordningen är tillämplig,

2. ljudradio- eller TV-program eller i TV-sändningar över satellit som omfattas av radio- och TV-lagen (1996:844), eller

3. andra överföringar eller tekniska upptagningar på vilka yttrandefrihetsgrundlagen är tillämplig.

Om en näringsidkare använder ett sådant varukännetecken som avses i första stycket vid marknadsföring till konsumenter på något annat sätt än som där sägs, *skall* näringsidkaren iaktta den måttfullhet som är betingad av att kännetecknet också kan förknippas med tobaksvaran.

Om en näringsidkare använder ett sådant varukännetecken som avses i första stycket vid marknadsföring till konsumenter på något annat sätt än som där sägs, *ska* näringsidkaren iaktta den måttfullhet som är betingad av att kännetecknet också kan förknippas med tobaksvaran.

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas inte

1. i fråga om ett varukännetecken som i endast begränsad omfattning förekommer vid marknadsföring av tobaksvaror,

2. i fråga om ett varukännetecken som framträder i en form som tydligt skiljer sig från utseendet på tobaksvarans kännetecken, eller

3. i andra fall om det är oskäligt.

14 b §¹⁸

Tillverkare, partihandlare och importörer av tobaksvaror får inte sponsra ett evenemang eller en verksamhet dit allmänheten har tillträde eller som kan antas få gränsöverskridande effekt, om sponsringen kan antas medföra att avsättningen av tobaksvaror främjas.

Bestämmelser om förbud

Bestämmelser om förbud

¹⁷ Senaste lydelse 2005:369.

¹⁸ Senaste lydelse 2005:369.

mot sponsring av program i radio och TV finns i radio- och TV-lagen (1996:844). mot sponsring av program i radio och TV *samt produkt-placering i TV* finns i radio- och TV-lagen (2009:000).

Denna lag träder i kraft den 19 december 2009.

8. Förslag till lag om ändring i lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument

Härigenom föreskrivs att 18 § lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Av ljudradio- och televisionsprogram, som *skall* spelas in enligt 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden, *skall* pliktexemplar lämnas i form av en sådan inspelning av programmet som *skall* göras enligt bestämmelsen.

Av ljudradio- och televisionsprogram, som svenskt programföretag får sända med stöd av tillstånd enligt 2 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen (1996:844) eller som genom satellitsändning som utgår från Sverige förmedlas till allmänheten från svenskt programföretag, *skall* ett pliktexemplar lämnas av varje sändning.

Av andra ljudradio- och televisionsprogram än som avses i andra stycket *skall* ett pliktexemplar lämnas av varje sändning som ägt rum under högst

Föreslagen lydelse

18 §¹⁹

Av ljudradio- och televisionsprogram, som *ska* spelas in enligt 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden, *ska* pliktexemplar lämnas i form av en sådan inspelning av programmet som *ska* göras enligt bestämmelsen.

Av ljudradio- och televisionsprogram, som svenskt programföretag får sända med stöd av tillstånd enligt 4 kap. 3 § och 11 kap. 1 § radio- och TV-lagen (2009:000) eller som genom satellitsändning som utgår från Sverige förmedlas till allmänheten från svenskt programföretag, *ska* ett pliktexemplar lämnas av varje sändning.

Av andra ljudradio- och televisionsprogram än som avses i andra stycket *ska* ett pliktexemplar lämnas av varje sändning som ägt rum under högst

¹⁹ Senaste lydelse 1996:859.

fyra veckor per kalenderår. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta för vilka veckor som pliktexemplar *skall* lämnas.

fyra veckor per kalenderår. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta för vilka veckor som pliktexemplar *ska* lämnas.

Denna lag träder i kraft den 19 december 2009.

9. Förslag till lag om ändring i lotterilagen (1994:1000)

Härigenom föreskrivs att 21 b § lotterilagen (1994:1000) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 b §²⁰

Ett sådant egentligt lotteri som avses i 21 a § får inte anordnas utan särskilt tillstånd utom i fall som anges i 21 c §.

Tillstånd får ges till sådan sammanslutning som avses i 15 §.

Tillstånd får ges endast om kraven i 16 § i tillämpliga delar är uppfyllda.

Tillstånd att anordna egentliga lotterier i lokalradio, närradio eller andra trådsändningar av television än vidareändningar enligt radio- och TV-lagen (1996:844) får lämnas bara om det kan antas att marknaden för lokala lotterier inte försämras.

Tillstånd att anordna egentliga lotterier i lokalradio, närradio eller andra trådsändningar av television än vidareändningar enligt radio- och TV-lagen (2009:000) får lämnas bara om det kan antas att marknaden för lokala lotterier inte försämras.

Denna lag träder i kraft den 19 december 2009.

²⁰ Senaste lydelse 2002:592.

10. Förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738)

Härigenom föreskrivs att 4 kap 10 § alkohollagen (1994:1738) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Vid marknadsföring av alkohol drycker till konsumenter får inte användas kommersiella annonser i ljudradio- eller TV-program. Detta gäller även för sådana TV-sändningar över satellit som omfattas av radio- och TV-lagen (1996:844).

Föreslagen lydelse

4 kap. 10 §²¹

Vid marknadsföring av alkohol drycker till konsumenter får inte användas kommersiella annonser i *ljudradioprogram, TV-program eller i beställ-TV*. Detta gäller även för sådana TV-sändningar över satellit som omfattas av radio- och TV-lagen (2009:000).

Denna lag träder i kraft den 19 december 2009.

²¹Senaste lydelse 1999:1001.

11. Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer

Härigenom föreskrivs att 3 och 5 §§ lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §²²

Talan får avse att åtgärder ska vidtas mot någon för att denne åsidosätter en bestämmelse som avses i 1 §. Åtgärderna får gälla

1. förbud eller ålägganden med stöd av 23, 24, 26 och 27 §§ marknadsföringslagen (2008:486) eller förbud enligt 3 och 6 §§ lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,

2. åläggande att till svenska staten betala en sådan särskild avgift som avses i 10 kap. 5 och 6 §§ radio- och TV-lagen (1996:844), eller

2. åläggande att till svenska staten betala en sådan särskild avgift som avses i 17 kap. 5 och 6 §§ radio- och TV-lagen (2009:000), eller

3. utdömande av vite som förelagts i de fall som avses i 1.

5 §²³

Talan ska väckas vid

1. Marknadsdomstolen i fråga om förbud och ålägganden som avses i marknadsföringslagen (2008:486) och i fråga om förbud enligt lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,

2. Länsrätten i Stockholms län i fråga om sådan särskild avgift som avses i radio- och TV-lagen (1996:844),

2. Länsrätten i Stockholms län i fråga om sådan särskild avgift som avses i radio- och TV-lagen (2009:000),

²² Senaste lydelse 2008:504.

²³ Senaste lydelse 2008:504.

3. tingsrätt som är behörig enligt 10 kap. rättegångsbalken eller Stockholms tingsrätt i fråga om utdömande av vite.

Denna lag träder i kraft den 19 december 2009.

12. Förslag till lag om ändring i lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

När en tjänsteleverantör tillhandahåller informationssamhällets tjänster *skall* leverantören ge information om sitt namn, sin adress i etableringsstaten och sin e-postadress samt i förekommande fall

1. organisationsnummer,
2. registreringsnummer för mervärdesskatt, och
3. behörig tillståndsmyndighet.

Om en tjänsteleverantör bedriver reglerad yrkesverksamhet *skall* informationen även omfatta uppgifter om

1. yrkestitel och den stat där denna erhållits,
2. den yrkesorganisation eller liknande där tjänsteleverantören är registrerad, och
3. de bestämmelser som är tillämpliga på yrkesverksamheten och sättet att få tillgång till dem.

Informationen *skall* finnas tillgänglig för tjänstemottagare och myndigheter på ett enkelt, direkt och stadigvarande sätt.

8 §

När en tjänsteleverantör tillhandahåller informationssamhällets tjänster *ska* leverantören ge information om sitt namn, sin adress i etableringsstaten och sin e-postadress samt i förekommande fall

Om en tjänsteleverantör bedriver reglerad yrkesverksamhet *ska* informationen även omfatta uppgifter om

Informationen *ska* finnas tillgänglig för tjänstemottagare och myndigheter på ett enkelt, direkt och stadigvarande sätt.

I fråga om leverantörer av beställ-TV gäller också 2 kap. 1 § radio- och TV-lagen (2009:000).

Denna lag träder i kraft den 19 december 2009.

13. Förslag till lag om ändring i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 6 § och 3 kap. 10 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

6 §

Förutom bestämmelserna i denna lag finns det i radio- och TV-lagen (1996:844) bestämmelser om sändningar av ljudradio- och TV-program som är riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel.

Om utrustning finns bestämmelser i lagen (2000:121) om radio- och teleterminalutrustning.

Förutom bestämmelserna i denna lag finns det i radio- och TV-lagen (2009:000) bestämmelser om sändningar av ljudradio- och TV-program som är riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel.

3 kap.

10 §²⁴

Ett tillstånd som avser digital utsändning till allmänheten av program i ljudradio eller annat som anges i 1 kap. 1 § tredje stycket yttrandefrihetsgrundlagen får förenas med rätt att använda radiosändaren för annan användning, motsvarande högst tjugo procent av den digitala kapaciteten i frekvensutrymmet. Detta gäller dock endast om villkor enligt 3 kap.

Ett tillstånd som avser digital utsändning till allmänheten av program i ljudradio eller annat som anges i 1 kap. 1 § tredje stycket yttrandefrihetsgrundlagen får förenas med rätt att använda radiosändaren för annan användning, motsvarande högst tjugo procent av den digitala kapaciteten i frekvensutrymmet. Detta gäller dock endast om villkor enligt 4 kap.

²⁴ Senaste lydelse 2007:1284.

8 § 8 radio- och TV-lagen (1996:844) inte uppställts för motsvarande sändningstillstånd och det i övrigt inte inverkar menligt på konkurrensen.

9 § 9 eller 11 kap. 3 § 8 radio- och TV-lagen (2009:000) inte uppställts för motsvarande sändningstillstånd och det i övrigt inte inverkar menligt på konkurrensen.

Denna lag träder i kraft den 19 december 2009.

14. Förslag till lag om ändring i marknadsföringslagen (2008:486)

Härigenom föreskrivs att 1, 2, och 29 §§ marknadsföringslagen (2008:486) ska ha följande lydelse .

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag har till syfte att främja konsumenternas och näringslivets intressen i samband med marknadsföring av produkter och att motverka marknadsföring som är otillbörlig mot konsumenter och näringsidkare.

Bestämmelser om marknadsföring finns bl.a. i

- luftfartslagen (1957:297),
- konsumentkreditlagen (1992:830),
- lagen (1992:1672) om paketresor,
- tobakslagen (1993:581),
- alkohollagen (1994:1738),
- lagen (1995:1571) om insättningsgaranti,
 - radio- och TV-lagen (1996:844),
 - radio- och TV-lagen (2009:000),
- lagen (1996:1006) om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet,
- lagen (1996:1118) om marknadsföring av kristallglas,
- lagen (1997:218) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende,
- lagen (1999:268) om betalningsöverföringar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,
- lagen (1999:158) om investerarskydd,
- lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster,
- lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet,
- prisinformationslagen (2004:347),
- distans- och hemförsäljningslagen (2005:59),
- försäkringsavtalslagen (2005:104),
- lagen (2005:405) om försäkringsförmedling, och

- lagen (2006:484) om franchisegivares informationsskyldighet

2 §

Lagen tillämpas då näringsidkare marknadsför eller själva efterfrågar produkter i sin näringsverksamhet.

Lagen tillämpas också på sådana TV-sändningar över satellit som omfattas av radio- och TV-lagen (1996:844). Lagen tillämpas också på sådana TV-sändningar över satellit som omfattas av radio- och TV-lagen (2009:000).

Lagen tillämpas också när Konsumentombudsmannen fullgör sina skyldigheter som behörig myndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 av den 27 oktober 2004 om samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheter som ansvarar för konsumentskyddslagstiftningen.

29 §

En näringsidkare får åläggas att betala en särskild avgift (marknadsstörningsavgift) om näringsidkaren, eller någon som handlar på näringsidkarens vägnar, uppsåtligen eller av oaktsamhet har brutit mot

- 7 §,
- 8 § och någon av bestämmelserna i 9, 10, 12–17 §§,
- 18 §,
- 20 §, eller
- någon av bestämmelserna i bilaga I till direktiv 2005/29/EG.

Detsamma gäller om en näringsidkare uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot någon av bestämmelserna i

- 14 § första stycket 2 eller 3 eller 14 a § första stycket 2 eller 3 tobakslagen (1993:581),

- 4 kap. 10 § alkohollagen (1994:1738),

- 7 kap. 3, 4 eller 10 § första eller tredje stycket radio- och TV-lagen (1996:844), - 8 kap. 7 § första stycket, 8, 9 eller 14 § första eller andra stycket radio- och TV-lagen (2009:000),

- 11 § lagen (1995:1571) om insättningsgaranti eller 8 § lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet när det gäller ett erbjudande som inte är riktat bara till andra än konsumenter.

Vad som sägs i första och andra styckena gäller också en näringsidkare som uppsåtligen eller av oaktsamhet väsentligt har bidragit till överträdelsen.

Avgiften tillfaller staten.

Denna lag träder i kraft den 19 december 2009.

1 Uppdraget och dess genomförande

1.1 Utredningens uppdrag

Enligt våra direktiv ska vi göra en allmän översyn av radio- och TV-lagen i syfte att förenkla regelverket för radio- och TV-företagen och förbättra lagens struktur och överskådlighet (se bilaga 1).

I vårt uppdrag har också ingått att analysera vilka lagändringar som krävs med anledning av AV-direktivet. AV-direktivet och dess föregångare TV-direktivet är fogade till betänkandet som bilaga 2 och 3.

Slutligen har uppdraget också innefattat att analysera de förslag som Radio- och TV-lagsutredningen lagt fram i sina två sista betänkanden, Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62) och Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51), och de synpunkter som kommit fram vid remissbehandlingen. Analysen ska enligt våra direktiv ske dels med målsättningen att förenkla regelverket för radio- och TV-företagen, dels med utgångspunkt i AV-direktivet. Vi ska föreslå de författningsändringar som föranleds av vår analys och våra bedömningar.

Våra direktiv fastställdes genom beslut vid regerings-sammanträde den 19 september 2007 (dir. 2007:133, se bilaga 1). Regeringen beslutade den 3 april 2008 om tilläggsdirektiv (dir. 2008:33) genom vilka tidpunkten för redovisning av vårt uppdrag förlängdes till den 15 december 2008.

1.2 Utredningsarbetet

Sammanträden m.m.

Vi höll vårt första sammanträde den 1 februari 2008 och har därefter hållit ytterligare tio sammanträden. Sekreteraren har under arbetets gång haft löpande kontakter med experterna och berörda företag och organisationer.

Vissa avsnitt i betänkandet har författats av experterna. Sålunda har Lars Marén skrivit avsnitten 12–15 och Anders Norin skrivit avsnitten 6.9–6.14, 7–10 och delar av avsnitt 2. Slutligen har Magnus Larsson skrivit avsnitt 16.

Särskilda uppdrag

Vi har uppdragit åt Helene H. Miksche, senior legal counsel vid Bird & Bird, att redovisa TV-branschens synpunkter och önskemål med anledning av översynen av radio- och TV-lagen och genomförandet av AV-direktivet. Hon har redovisat sitt uppdrag i rapporten ”TV-branschens behov och önskemål om förändringar i radio- och TV-lagen” den 12 maj 2008 (se bilaga 4).

Hearing

Den 16 juni 2008 hölls en hearing med berörda företag och organisationer med utgångspunkt i dels de synpunkter som redovisats i Helene H. Miksches rapport, dels AV-direktivet.

Möten med företag och organisationer

Vi har den 8 april 2008 varit på studiebesök hos Ericsson AB för att ta del av deras tankar kring den tekniska utvecklingen och konsumtionstrender på TV-området.

Den särskilda utredaren, utredningens sekreterare och experten Lars Marén har den 28 maj 2008 sammanträffat med företrädare för Boxer TV Access AB och diskuterat frågan om så kallade push-tjänster i marknätet.

Den särskilda utredaren och utredningens sekreterare har vidare den 25 juni 2008 träffat företrädare för Synskadades riksförbund,

Handikappförbundens samarbetsorgan, Hörselskadades riksförbund, Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna och Sveriges Dövas riksförbund för att diskutera audiovisuella medietjänsters tillgänglighet för funktionshindrade.

Den särskilda utredaren och utredningens sekreterare har tillsammans med experterna Lottie-Ann Lindström, Peter Schierbeck, Filippa Arvas Olsson och Lars Marén den 23 maj 2008 träffat företrädare för Radio- och TV-verket och Granskningsnämnden för radio och TV för att bland annat diskutera AV-direktivets genomförande, tillståndsfrågor och självreglering.

Mottagna skrivelser

Google Inc och Netclips AB har i en skrivelse lämnat sina synpunkter på införlivandet av AV-direktivet i svensk rätt.

SVT har i en skrivelse efter hearingen bland annat lämnat ytterligare synpunkter på frågan om mobil-TV-sändningar och självreglering.

Telia Sonera har i en skrivelse till oss efter hearingen lämnat sina synpunkter på mobil-TV-sändningar.

Synskadades riksförbund och Handikappförbundens samarbetsorgan har i skrivelser lämnat bakgrundsmaterial till utredningen och synpunkter på frågan om tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.

Riksförbundet Öppna kanaler har i en skrivelse lämnat sina synpunkter på lokal icke-kommersiell TV och förbundets behov inför framtiden.

Föreningen Ordfront och lokalföreningen Ordfront i Stockholm har i en skrivelse lämnat sina synpunkter på frågor som rör lokal icke-kommersiell TV.

Föreningen Sveriges TV-producenter har i skrivelser bland annat lämnat synpunkter på produktplacering, sponsring, nya reklamtekniker och kvoten för europeiska produktioner skapade av oberoende producenter.

Samråd

Vi har samrått med Yttrandefrihetskommittén (Ju 2003:04), Utredningen om översyn av villkor för kommersiell radio (Ku

2007:05) och också med Public service-utredningen som redovisade resultatet av sitt arbete i betänkandet Kontinuitet och förändring, (SOU 2008:64) i juni 2008.

EG-kommissionens kontaktkommitté

EG-kommissionen har i enlighet med artikel 23 i TV-direktivet inrättat en kontaktkommitté för TV-direktivets genomförande och tillämpning. Kontaktkommittén har under 2008 ägnat flera sammanträden åt att diskutera genomförandet av AV-direktivet i medlemsstaterna. Experterna Filippa Arvas Olsson har deltagit i dessa möten, men även utredningens sekreterare och experterna Lottie-Ann Lindström och Magnus Larsson har deltagit vid några möten i kommittén.

Övriga nordiska länder

Experterna Filippa Arvas Olsson och Magnus Larsson har den 17 juni 2008 deltagit i ett möte med övriga nordiska länder för att avhandla frågor med anledning av AV-direktivet.

Vi har under hand också haft vissa kontakter med företrädare för berörda departement i Finland och Danmark när det gäller genomförandet av AV-direktivet.

1.3 Frågor som vi inte har behandlat

1.3.1 TV-konventionen

Radio- och TV-lagsutredningen analyserade i både betänkandet Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62) och betänkandet Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51) konsekvenserna av ett svenskt tillträde till Europarådets konvention om gränsöverskridande television (TV-konventionen). Utredningen lämnade förslag till ändringar i lagstiftningen som den bedömde som nödvändiga för att Sverige skulle kunna ratificera konventionen.

TV-konventionen beslutades av Europarådet 1989. Sverige undertecknade konventionen år 1989 men har ännu inte ratificerat

den. Konventionen innehåller regler för programinnehållet i TV-sändningar i allmänhet, för annonssändningar och för sponsring av program. Samtidigt med TV-konventionen utarbetades TV-direktivet.

I propositionen Satellitsändningar av TV-program (prop. 1992/93:75) föreslog regeringen att de svenska reglerna i första hand skulle anpassas efter TV-direktivet och att beslut om ratifikation av TV-konventionen skulle anstå till dess att klarhet nåtts om ansvarsbestämmelserna. För att anpassa TV-konventionen till TV-direktivet utarbetades ett tilläggsprotokoll till TV-konventionen inom Europarådet. Tilläggsprotokollet öppnades för godkännande den 1 oktober 1998 och trädde i kraft den 1 mars 2002. Genom tilläggsprotokollet anpassades bland annat TV-konventionens bestämmelser om ansvarigt land till TV-direktivets reglering och de båda rättsakterna har kommit att i stora delar överensstämma med varandra.

Genom antagande av AV-direktivet har det på nytt uppstått en diskrepans mellan TV-konventionens bestämmelser och bestämmelserna i AV-direktivet. Inom Europarådet pågår därför ett arbete med att revidera TV-konventionen för att anpassa denna till de ändringar som AV-direktivet föranleder. Vi har därför valt att inte behandla de frågor i Radio- och TV-lagsutredningens betänkanden som rör en anpassning av den svenska lagstiftningen till konventionen.

1.3.2 Vidaresändningsplikt för sökbar text-TV och andra tilläggstjänster

Radio- och TV-lagsutredningen uppmärksammade i betänkandet Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62) att regleringen av vidaresändningsplikten för sökbar text-TV och tilläggstjänster var oklar. Utredningen föreslog att rättsläget skulle tydliggöras genom att det på det sätt utredningen tidigare föreslagit i delbetänkandet Must Carry (SOU 2003:109) uttryckligen skulle anges i lagtexten att även sökbar text-TV och andra tilläggstjänster omfattas av vidaresändningsplikt.

Radio- och TV-verket har genom beslut den 11 september 2008 fått regeringens uppdrag att se över reglerna för vidaresändning i kabelnät i 8 kap. 1 § radio- och TV-lagen.

Verket ska särskilt redovisa:

- vilka trådbundna nät som vidareändningsplikten ska gälla för
- vem som bör vara ansvarig för vidareändningsplikten
- om tilläggstjänster bör omfattas och
- på vilka villkor hushållen bör kunna få del av programtjänsterna.

Radio- och TV-verket ska redovisa uppdraget senast den 15 december 2008. Eftersom Radio- och TV-verkets uppdrag också innefattar de frågor om vidareändningsplikt som behandlades av Radio- och TV-lagsutredningen har vi avstått från att behandla samma frågor.

1.3.3 Utredningen om översyn av villkor för kommersiell radio

Utredningen om översyn av kommersiell radio har i mitten av november 2008 redovisat resultatet av sitt arbete i betänkandet Kommersiell radio – nya sändningsmöjligheter (SOU 2008:96). Vi har i vårt arbete inte haft någon möjlighet att beakta de bedömningar och förslag som den utredningen har lagt fram.

2 Den svenska lagstiftningen

I detta kapitel redovisar vi huvuddragen i den grundläggande svenska lagstiftningen på radio- och TV-området och den lagstiftning i övrigt som berörs av vårt uppdrag. Det gäller först och främst grundlagsregleringen genom yttrandefrihetsgrundlagen. Därefter redogör vi för radio- och TV-lagen. I därpå följande avsnitt redovisar vi också i stora drag innehållet i marknadsföringslagen (2008:486), som trädde i kraft den 1 juli 2008, alkohollagen (1994:1738) och tobakslagen (1993:581). Avslutningsvis redogör vi för lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster (e-handelslagen).

2.1 Yttrandefrihetsgrundlagen

Inledning

Genom 2 kap. 1 § regeringsformen är varje medborgare gentemot det allmänna tillförsäkrad yttrandefrihet. Med detta förstås frihet att i tal, skrift eller bild eller på något annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor. Särskilda bestämmelser om yttrandefriheten i medierna finns i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Tryckfrihetsförordningen behandlar rätten att yttra sig och sprida information genom framför allt tryckta skrifter. Yttrandefrihetsgrundlagen ger den enskilde rätt att offentligen uttrycka tankar, åsikter och känslor och i övrigt lämna uppgifter i vilket ämne som helst i ljudradio, television och vissa liknande överföringar samt i filmer, videogram, ljudupptagningar och andra tekniska upptagningar. Yttrandefrihetsgrundlagen syftar till att värna yttrandefriheten och det fria informationsflödet

Sedan den 1 januari 1995 gäller Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

som lag i Sverige med de ändringar och tillägg som har gjorts genom tilläggsprotokoll. Enligt 2 kap. 23 § regeringsformen får lag eller annan föreskrift inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av konventionen. Konventionen innehåller i artikel 10 regler till skydd för yttrandefriheten. Enligt artikeln ska envar ha rätt till yttrandefrihet. Rätten innefattar åsiktsfrihet samt frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar utan offentlig myndighets inblandning och oberoende av territoriella gränser. Det anges i artikeln att eftersom utövandet av de nämnda friheterna medför ansvar och skyldigheter får de underkastas sådana formföreskrifter, villkor, inskränkningar eller straffpåföljder som är föreskrivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till statens säkerhet, till den territoriella integriteten eller den allmänna säkerheten, till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral eller för annans goda namn och rykte eller rättigheter, för att förhindra att förtroliga underrättelser sprids eller för att upprätthålla domstolarnas auktoritet och opartiskhet.

Grundlagsskyddet

Yttrandefrihetsgrundlagen trädde i kraft den 1 januari 1992 och är vår yngsta grundlag. Den tillkom efter förebild av tryckfrihetsförordningen och bygger på samma grundläggande principer nämligen etableringsfrihet, förbud mot censur och liknande åtgärder, ensamansvar med meddelarskydd, särskild brottskatalog och särskild rättegångsordning med juryprövning.

Medier som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagen

Yttrandefrihetsgrundlagen skyddar bara yttranden som framförs i vissa medier. Skyddet gäller sålunda inte yttranden i allmänhet. Grundlagsregler om skydd för friheten att yttra sig i andra former finns, bortsett från tryckfrihetsförordningen, i regeringsformen. Yttrandefrihetsgrundlagen skyddar yttrandefriheten mot angrepp i första hand från det allmänna och sätter upp gränser för vilka inskränkningar som kan göras med stöd av lag.

Yttrandefrihetsgrundlagen omfattar ljudradio, television och vissa liknande överföringar. Med liknande överföringar avses andra sändningar av ljud, bild eller text som sker med hjälp av elektro-

magnetiska vågor, exempelvis överföringar av databaslagrad information. Som en samlingsbeteckning på program i ljudradio, program i television och innehåll i sådana andra sändningar används i yttrandefrihetsgrundlagen ordet radioprogram. Grundlagen omfattar också filmer, videogram, ljudupptagningar och andra tekniska upptagningar. Med tekniska upptagningar avses upptagningar som innehåller text, bild eller ljud och som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniska hjälpmedel. Yttrandefrihetsgrundlagen skyddar användningen av dessa medier för att offentligen uttrycka tankar, åsikter och känslor och i övrigt lämna uppgifter i vilket ämne som helst till säkrande av ett fritt meningsutbyte, en fri och allsidig upplysning och ett fritt konstnärligt skapande. Detta betyder att det inte är all användning av de grundlagsskyddade medierna som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagens skydd.

Tillämpningsområde för yttrandefrihetsgrundlagen

Yttrandefrihetsgrundlagen är tillämplig på sändningar av radioprogram som är riktade till allmänheten med hjälp av elektromagnetiska vågor och som är avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel. Med sådana sändningar av radioprogram avses även tillhandahållande av direktsända och inspelade program ur en databas. Detta framgår av 1 kap. 6 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen. Med kravet att sändningen ska vara riktad till allmänheten menas att sändningen ska vara riktad till vem som helst som önskar ta emot den utan särskild begäran från mottagaren. Traditionella ljudradio- och TV-sändningar faller in under denna regel. Bestämmelsen är tillämplig oavsett om sändningen är avsedd att tas emot i Sverige eller utomlands. Beträffande radioprogram som är avsedda att tas emot i utlandet finns det enligt yttrandefrihetsgrundlagen möjlighet att i lag göra undantag från grundlagens bestämmelser (1 kap. 6 § tredje stycket).

För att andra överföringar från en databas än de som avses i 1 kap. 6 § ska omfattas av grundlagsskyddet krävs bland annat följande enligt den s.k. databasregeln i 1 kap. 9 §. Innehållet i databasen kan ändras endast av den som driver verksamheten. Den som driver verksamheten är antingen en redaktion för en tryckt periodisk skrift eller för ett radioprogram, ett företag för yrkesmässig framställning av tryckta eller därmed enligt tryckfrihets-

förordningen jämställda skrifter eller av tekniska upptagningar eller en nyhetsbyrå, eller att den som driver verksamheten har utgivningsbevis för den. En annan förutsättning är att tillhandahållandet sker på särskild begäran. Med det menas att överföringen startas av mottagaren.

Yttrandefrihetsgrundlagen är i första hand tillämplig på radioprogram som utgår från Sverige. Vid sändning av sådana program gäller samtliga regler i grundlagen. Satellitsändningar anses utgå från Sverige, om upplänkningen äger rum från svenskt jurisdiktionsområde eller från utlandet efter programtransport från Sverige genom tråd eller radiolänk. Sändningen bör också efter omständigheterna kunna anses ha utgått från Sverige, om programtransporten avser ett färdiginspelat program i form av en upptagning som inte är avsedd för mångfaldigande eller annars för spridning i annan form än genom upplänkningen och den efterföljande utsändningen (prop. 1990/91:64 s. 110).

Yttrandefrihetsgrundlagen är i vissa delar också tillämplig på samtidig och oförändrad vidaresändning här i landet av radioprogram som avses i 1 kap. 6 § och som kommer från utlandet eller förmedlas hit genom satellitsändning men inte utgår från Sverige (1 kap. 7 §). För sådana program gäller bland annat censurförbudet, förbudet mot ingripanden utan stöd i grundlagen och rätten att sända radioprogram i tråd. Däremot gäller inte ensamansvaret. För radioprogram som sänds från sändare utanför Sverige och inte samtidigt och oförändrat vidaresänds här, t.ex. program som sänds från direktsändande satellit utan svensk anknytning, gäller bara meddelar- och anskaffarfriheten liksom rätten till anonymitet (10 kap. 2 §).

För att utgivningsbevis ska meddelas för en databas krävs enligt 1 kap. 9 § att överföringen ska utgå från Sverige.

För andra överföringar enligt databasregeln finns det inte något sådant uttryckligt krav i yttrandefrihetsgrundlagen. Beträffande dessa överföringar har Högsta domstolen i rättsfallet NJA 2001 s. 445, som gällde tillhandahållande av information via Internet från redaktionen för en svensk tryckt skrift genom en server i USA, tagit ställning till vad som krävs för att en sådan överföring ska falla under yttrandefrihetsgrundlagen i dess helhet. Att sändningen sker från en server utanför Sverige har enligt Högsta domstolen inte någon avgörande betydelse. Däremot måste det finnas en anknytning till Sverige, t.ex. att den som tillhandahåller informationen i databasen är en redaktion för en tryckt skrift som omfattas av

tryckfrihetsförordningen eller en redaktion för ett radioprogram som sänds från Sverige. Av betydelse är också om sändande företag har sin verksamhet i Sverige och om materialet är avsett för den svenska publiken.

I vissa fall kan den s.k. bilageregeln i 1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen innebära att ett radioprogram ska betraktas som en bilaga till en periodisk skrift och att tryckfrihetsförordningens regler blir tillämpliga. Det gäller om ägaren till en periodisk skrift sprider eller låter sprida skriftens innehåll eller delar av detta i form av ett radioprogram, om det återger innehållet i skriften oförändrat och anger hur innehållet har disponerats. Regeln tar främst sikte på taltidningar (SOU 2006:96 s. 55). Högsta domstolen har i NJA 2003 s. 31 konstaterat att bilageregeln inte omfattar ett tillhandahållande som faller in under databasregeln.

Vissa grundläggande principer i grundlagsskyddet

Som nämnts tidigare bygger yttrandefrihetsgrundlagen på samma grundläggande principer som bär upp tryckfrihetsförordningen, bland annat etableringsfriheten, förbudet mot censur och liknande åtgärder, ensamansvaret med meddelarskydd och en särskild brottskatalog.

Etableringsfriheten innebär att det är tillåtet för var och en att sända radioprogram genom tråd. Något krav på tillstånd för verksamheten får inte ställas upp och rätten att driva verksamheten påverkas inte av konkurs eller näringsförbud. När det gäller sändning av radioprogram genom eter är begränsningen av etableringsfriheten tillåten. Anledningen till det är att det frekvensutrymme som kan användas för sändningarna är begränsat.

Förbudet mot censur innebär att det inte får förekomma att något som är avsett att framföras i ett radioprogram eller en teknisk upptagning först måste granskas av myndigheter eller andra allmänna organ (1 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen). Undantag görs dock bland annat för rörliga bilder i filmer som ska visas offentligt. Huvudregeln är således att all eventuell granskning av radio- och TV-program ska ske i efterhand. Förbudet mot hindrande åtgärder i samma bestämmelse innebär att det allmänna inte får, på grund av innehållet i ett medium som avses i yttrandefrihetsgrundlagen, hindra framställningen och spridningen på annat sätt än vad som är medgivet i yttrandefrihetsgrundlagen. Det allmänna

får inte heller utan stöd i grundlagen, på grund av innehållet i en framställning, förbjuda eller hindra innehav eller användning av tekniska hjälpmedel som behövs för att ta emot radiosändningar eller uppfatta innehållet i filmer och ljudupptagningar. Eftersom förbudet mot hindrande åtgärder gäller åtgärder som föranleds av yttrandets innehåll omfattar det inte ingripanden som sker med hänsyn till rena ordningsskäl.

Ensamansvaret innebär att bara en person är straffrättsligt ansvarig för innehållet i en av yttrandefrihetsgrundlagen skyddad sändning (6 kap. 1 §). Ansvarighetsreglerna i yttrandefrihetsgrundlagen är utformade med förebild i det tryckfrihetsrättsliga ansvaret för periodiska tidskrifter. Ansvaret ska enligt yttrandefrihetsgrundlagen bäras av en utgivare. Utgivaren ska ha befogenhet att bestämma över programmets innehåll så att inget införs mot hans eller hennes vilja (4 kap. 3 §).

Meddelarskyddet omfattar meddelar- och anskaffarfrihet, rätt till anonymitet och efterforskningsförbud och innebär i huvudsak följande. Upphovsmannen till ett radioprogram är inte skyldig att röja sin identitet. Detsamma gäller den som har framträtt i ett sådant program eller den som har lämnat en uppgift för offentliggörande. De som tar del av tillkomsten eller spridningen av något som är avsett att ingå i ett radioprogram har tystnadsplikt och får således inte röja sina källor. Efterforskningsförbudet innebär att det allmänna inte heller får efterforska anonyma upphovsmän eller meddelare såvida detta inte är möjligt med stöd av yttrandefrihetsgrundlagen.

Yttrandefrihetsgrundlagen innehåller en fullständig uppräkningslista av vilka gärningar som utgör yttrandefrihetsbrott när de begås i en i yttrandefrihetsgrundlagen skyddad framställning och är straffbara enligt lag. Innehållet i ett yttrande som framförs i ett grundlagskyddat medium kan bara beivras när det innehåller ett sådant brott som uppräknas i brottskatalogen (ett yttrandefrihetsbrott). Hets mot folkgrupp och olaga våldsskildring är exempel på sådana brott när de begås i sådana medier som omfattas av grundlagen. Innehåller yttrandet ett annat brott kan det inte beivras. Ett beivrande enligt vanlig lag kan dock ske om innehållet i yttrandet faller utanför grundlagens tillämpningsområde.

Tillåtna begränsningar av yttrandefriheten

Yttrandefriheten får i viss utsträckning inskränkas genom lag. Enligt 1 kap. 12 § yttrandefrihetsgrundlagen kan det meddelas föreskrifter med bland annat förbud mot kommersiell reklam i radioprogram. Det får också ställas upp villkor för sådan reklam. Vidare får det i lag ges föreskrifter om förbud mot och villkor för annan annonsering och sändning av program, som helt eller delvis bekostas av annan än den som bedriver programverksamheten.

När det gäller möjligheten att i övrigt meddela föreskrifter eller villkor om innehållet i radioprogram skiljer yttrandefrihetsgrundlagen på trådsändningar och andra sändningar.

Trådsändningar

För sändningar av radioprogram genom tråd råder enligt 3 kap. 1 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen i princip full etableringsfrihet, vilket innebär att det inte får krävas tillstånd för sändning. Rätten att sända genom tråd får bara begränsas i den omfattning som framgår av 3 kap 1 § andra stycket.

För det första får det i lag meddelas föreskrifter om skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för vissa program i den utsträckning det behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning. Denna s.k. must-carry-princip innebär en skyldighet för nätinnehavaren att tillåta utrymme i nätet för dels vissa sändningar som sker med tillstånd av regeringen, t.ex. Sveriges Television AB:s sändningar, dels från lokala kabelsändarföretag.

Vidare tillåts lagstiftning om skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för överföringar i den utsträckning det behövs med hänsyn till intresset av konkurrens beträffande sådana överföringar i nätet eller allmänhetens intresse av tillgång till sådana överföringar. Överföringarna kan avse både privat innehåll och sådant massmedialt innehåll som regleras i yttrandefrihetsgrundlagen. Bestämelsen möjliggör föreskrifter i vanlig lag om tillträde till och s.k. samtrafik mellan kommunikationsnät.

Den tredje punkten i 3 kap. 1 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen tillåter lagstiftning som tillförsäkrar mottagarkretsen ett inflytande över programvalet, t.ex. regler om skyldighet för en nätinnehavare att höra mottagarkretsen om dess önskemål om vilka program som ska förmedlas.

Slutligen är det tillåtet med lagstiftning i fråga om ingripanden mot fortsatt sändning av ett utbud som inriktas på våldsframställningar, pornografiska bilder eller hets mot folkgrupp. Det handlar om sådana programkanaler som har inriktat sitt utbud på våldsskildringar, pornografi eller rasistiska program (prop. 1990/91:64 s. 115 f.).

Andra sändningar än trådsändningar

När det gäller sändning av radioprogram som sker på något annat sätt än genom tråd är det enligt 3 kap. 2 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen tillåtet att i lag meddela föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända. Det råder inte full etableringsfrihet för trådlösa radiosändningar. Av tekniska skäl har det ansetts nödvändigt att reglera användningen av det begränsade sändningsutrymme som finns i etern (prop. 1990/91:64 s. 79). Grundlagen innehåller emellertid en bestämmelse enligt vilken det allmänna ska eftersträva att radiofrekvenserna tas i anspråk på ett sätt som leder till vidaste möjliga yttrande- och informationsfrihet. Bestämmelsen uttrycker en principiell målsättning för såväl normgivning som beslut i enskilda fall (3 kap. 2 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen).

Vid tillkomsten av yttrandefrihetsgrundlagen anförde departementschefen att ordet ”villkor” inbegriper ett sådant system med avtal mellan staten och tillståndshavarna som då gällde. Vidare uttalades att i de fall då ett programföretag som sänder genom etern är bundet av avtal rörande programverksamheten bör avtalets villkor givetvis gälla även i den mån programutsändningen till någon del samtidigt sker genom trådsändning (a. prop. s. 116).

Numera har konstruktionen med avtal mellan regeringen och programföretagen ersatts av ett system där programföretagens tillstånd att sända radioprogram får förenas med villkor på det sätt som regleras i radio- och TV-lagen.

Regeringsformens tillämpning på begränsningar i sändningsrätten

Enligt 3 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen gäller vad som i 2 kap. 12 § andra–femte styckena och 13 § regeringsformen föreskrivs om begränsningar av grundläggande fri- och rättigheter i fråga om de

begränsningar som får göras i sändningsrätten enligt 3 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen.

Av 2 kap. 12 § andra stycket regeringsformen framgår att sådana begränsningar bara får göras för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle och att en begränsning aldrig får gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den. Begränsningen får vidare inte sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Slutligen får en begränsning inte göras endast på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning.

Enligt 2 kap. 13 § regeringsformen får yttrandefriheten och informationsfriheten begränsas med hänsyn till rikets säkerhet, folkförsörjningen, allmän ordning och säkerhet, enskilds anseende, privatlivets helgd eller förebyggandet och beivrandet av brott. I övrigt får sådana begränsningar ske bara om särskilt viktiga skäl föranleder det.

Redaktionellt oberoende

I 3 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen föreskrivs att den som sänder radioprogram självständigt avgör vad som ska förekomma i programmen. Bestämmelsen är avsedd att dels skydda programföretag som sänder med stöd av tillstånd i förhållande till tillståndsgivaren, dels värna om programföretagets oberoende gentemot andra, t.ex. annonsörer (prop. 1990/91:64 s. 117).

Innebörden av bestämmelsen är att det allmänna inte får ställa några krav på innehållet i vad som ska sändas annat än i konstitutionellt tillåtna former¹. Det innebär i sin tur att krav på innehållet bara kan ställas genom lag eller sådana villkor för tillstånd som får förekomma.

Domstolsprövning

Av 3 kap. 5 § yttrandefrihetsgrundlagen framgår att frågor om rätt att sända radioprogram ska kunna prövas av domstol eller av en nämnd, vars sammansättning är bestämd i lag och vars ordförande är eller har varit ordinarie domare. Om saken gäller en fråga om

¹ Wennberg m.fl. Yttrandefrihetsgrundlagen, tredje upplagan, s. 53

ingripande på grund av missbruk av yttrandefriheten ska frågan dock, med undantag för överträdelser av villkor eller föreskrifter i fråga om reklam och andra annonser, prövas av domstol under medverkan av jury.

Tillsyn

Enligt 7 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen får det i lag föreskrivas att en nämnd ska granska om radioprogram som har sänts på annat sätt än genom tråd står i överensstämmelse med de föreskrifter eller andra villkor som gäller för sändningarna. En sådan nämnd får bara uttala sin mening och förelägga den sändande att följa föreskriften eller villkoren. I lagen får föreskrivas att ett föreläggande får förenas med vite. Bestämmelsen ger i yttrandefrihetsgrundlagen stöd åt den efterhandsgranskning av radioprogram som utförs av Granskningsnämnden för radio och TV (prop.1990/01:64 s. 130).

Tillämpningsföreskrifter

I lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden (tillämpningslagen) finns kompletterande bestämmelser till de båda grundlagarna. Det gäller bland annat bestämmelser om utgivare av radioprogram och tekniska upptagningar, bevarande av inspelningar m.m.

2.2 Radio- och TV-lagen

Bakgrund

Radio- och TV-lagen (1996:844) trädde i kraft den 1 december 1996 då den tidigare gällande radiorättsliga regleringen, som var spridd på ett stort antal olika författningar, upphörde att gälla (prop. 1995/96:160, bet. 1995/96:KU29, rskr 1995/96:296). Till grund för lagstiftningsarbetet låg Radiolagsutredningens betänkande Ny lagstiftning om Radio och TV (SOU 1994:105). Inledningsvis omfattade radio- och TV-lagen inte lokalradio. Lokalradiolagen (1993:1320) levde kvar till år 2000 då reglerna fördes över till radio- och TV-lagen (prop. 1999/2000:55). Lagen har därutöver ändrats vid ett stort antal tillfällen. Nyligen har bland

annat en uppmjukning av annonsreglerna skett (prop. 2007/08:4, SFS 2007:1287) och regelverket anpassats till marksänd digital-tv (prop. 2007/08:8, SFS 2007:1289).

Lagens tillämpningsområde

Radio- och TV-lagen omfattar sändningar av ljudradio- och TV-program som är riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel. En sändning anses riktad till allmänheten bara om den samtidigt och utan särskild begäran är tillgänglig för vem som helst som vill ta emot den (1 kap. 1 §).

Av 1 kap. 2 § följer att lagen är tillämplig på sändningar av TV-program, om sändningen kan tas emot i någon stat som är bunden av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-stat) och den som bedriver sändningsverksamheten är etablerad i Sverige eller uppfyller vissa tekniska kriterier. Om varken etableringskriteriet eller de tekniska kriterierna ger någon möjlighet att bestämma om lagen är tillämplig, ska i sista hand bestämmelserna om etablering i EG-fördraget avgöra frågan.

Bestämmelserna i radio- och TV-lagen om tillståndskrav och tillståndsvillkor som inte är direkt programrelaterade och andra bestämmelser om tillsyn och återkallande av tillstånd gäller för sändningar av TV-program, trots att den som bedriver sändningsverksamheten står under en annan EES-stats jurisdiktion.

Har den vars sändningar huvudsakligen riktar sig till Sverige tidigare varit etablerad här men etablerat sig i en annan EES-stat i syfte att kringgå svensk lagstiftning, ska denne ändå anses etablerad i Sverige vid tillämpningen av radio- och TV-lagen. Det framgår av 1 kap. 2 § andra stycket.

Lagen gäller också för sändningar av ljudradioprogram över satellit som kan tas emot i Sverige, om den som bedriver sändningsverksamheten har sin hemvist i Sverige eller sändningen till satellit sker från sändare här i landet (1 kap. 4 §).

Tillstånd och registrering

Tillstånd krävs för att sända ljudradio- eller TV-program med hjälp av radiovågor på frekvens under 3 gigahertz. Det krävs inte till-

stånd för sändningar av sökbar text-TV eller för vissa sändningar som är särskilt anpassade för syn- eller hörselskadade (2 kap. 1 §).

Regeringen meddelar tillstånd att sända TV-program, om sändningsverksamheten finansieras med TV-avgiften. Radio- och TV-verket meddelar tillstånd i övriga fall. Tillstånd att sända ljudradio till hela landet eller till utlandet och att sända lokal digital radio meddelas också av regeringen. Radio- och TV-verket meddelar tillstånd att sända när- och lokalradio (2 kap. 2 §).

Den som bedriver en sändningsverksamhet för vilken det inte behövs tillstånd och den som för någon annans räkning bedriver sändningsverksamhet över satellit eller upplåter satellitkapacitet (satellitentreprenör) ska anmäla sig för registrering hos Radio- och TV-verket (2 kap. 3 §).

Sändningar av TV-program och andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio

Regeringen beslutar enligt 3 kap. 1 § vilket sändningsutrymme som i olika delar av landet får upplåtas för TV-sändningar som kräver tillstånd.

Tillstånd att sända TV-program får bara beviljas ett programföretag som har finansiella och tekniska förutsättningar att bedriva sändningsverksamhet under tillståndstiden och som bedöms berett att samverka med övriga tillståndshavare i tekniska frågor (3 kap. 3 §).

I 3 kap. 4 § anges de urvalskriterier som tillståndsmyndigheten ska beakta vid tillståndsgivning för att säkerställa att det sänds programtjänster med såväl blandat innehåll som tematiska programtjänster med olika inriktning (prop. 2007/08:8 s. 45). På grund av den begränsade kapaciteten i det digitala marknätet är det naturligt att marksändningar utnyttjas för ett brett utbud när det gäller programgenrer och inriktningar mot olika publikgrupper och intresseområden

Ett sändningstillstånd kan förenas med villkor. I 3 kap. 7–10 §§ anges uttömmande de villkor som ett sändningstillstånd får förenas med. Av 3 kap. 14 § framgår att ett sändningstillstånd bara får innehålla villkor som den sökande har godtagit.

I 3 kap. 7 § föreskrivs att sändningstillstånd för TV och andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio får förenas med villkor som innebär att sändningsrätten ska utövas opartiskt och

sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet ska råda i ljudradion och televisionen.

I 3 kap. 8 § finns en uppräknig av ytterligare villkor som kan ställas upp i sändningstillstånden. Vissa av villkoren, punkterna 1–3, 7 och 8, är av mer teknisk karaktär eller har att göra med sändningens utbredning.

Övriga villkor i 3 kap. 8 § kan t.ex. avse krav på olika åtgärder för att personer med funktionsnedsättning ska kunna ta del av programmen (punkt 5). Det är vidare möjligt att ställa krav på att programföretagen ska ta hänsyn till ljudradions och televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen (punkt 9). Som villkor kan även föreskrivas en skyldighet att i programverksamheten respektera den enskildes privatliv och att sända genmälen (punkt 11). För att hindra ett programföretag från att t.ex. ge programverksamheten en ensidig inriktning ges möjlighet att som villkor för tillstånd ställa upp ett krav att programföretaget ska sända ett mångsidigt programutbud (punkt 13). Som villkor kan också föreskrivas en skyldighet att sända och producera program regionalt (punkt 14). Villkor får vidare föreskrivas om skyldighet att på begäran av en myndighet kostnadsfritt sända meddelanden som är av vikt för allmänheten (punkt 15).

I 3 kap. 9 § första stycket radio- och TV-lagen anges att villkor för sändningstillstånd också får avse förbud mot att sända reklam eller andra annonser och även andra sponsrade program än sådana som anges i vissa bestämmelser i lagen.

Slutligen anges i 3 kap. 10 § att sändningstillstånd får förenas med villkor om att ägarförhållanden och inflytandet i ett företag inte får förändras i mer än begränsad omfattning.

Närradio

Med närradio avses enligt 4 kap. 1 § lokala ljudradiosändningar för föreningslivet. Sändningsområdet för närradio omfattar normalt en kommun (4 kap. 2 §). Tillstånd att bedriva närradiosändningar kan ges till ideella föreningar, församlingar och kyrkliga samfälligheter inom Svenska kyrkan, obligatoriska sammanslutningar av studerande vid universitet och högskolor och närradioföreningar om dessa har anknytning till sändningsområdet (4 kap. 4 §).

Om någon sammanslutning som kan få tillstånd att sända närradio vill få tillstånd och det är tekniskt möjligt ska det finnas en möjlighet att sända närradio i en kommun. Radio- och TV-verket bestämmer vilka som får sända närradio (4 kap. 2 och 3 §§).

Lokalradio

Med lokalradio avses andra tillståndspliktiga lokala ljudradio-sändningar än sådana som kräver tillstånd av regeringen, tillfälliga tillstånd av Radio- och TV-verket eller som är närradio (5 kap. 1 §).

Radio- och TV-verket meddelar sändningstillstånd och bestämmer sändningsområdenas omfattning för lokalradio. I 5 kap. 2 § anges även vad Radio- och TV-verket ska beakta när verket bestämmer omfattningen av lokalradios sändningsområden. När ett sändningsutrymme för ett område blir ledigt ska Radio- och TV-verket kungöra detta (5 kap. 3 §).

Finns det mer än en sökande till ett ledigt sändningsutrymme ska Radio- och TV-verket fördela sändningsutrymmet enligt kriterierna i 5 kap. 8 §. Verket ska då sträva efter en fördelning som medför att sändningarna i hög grad utgörs av eget material och program med lokalanknytning samt motverkar dominans över nyhetsförmedlingen och opinionsbildningen och att möjligheter till mångfald tas till vara. Vid fördelningen ska Radio- och TV-verket också beakta sökandens finansiella och tekniska förutsättningar att bedriva verksamheten varaktigt med god kapacitet och kvalitet. Sändningstillståndet kan förenas med villkor enligt 5 kap. 10–11 §§ om bland annat ägarförhållanden, skyldigheten att sända viss mängd eget material och att sända viss mängd program med lokal anknytning.

Sändningars innehåll m.m.

Bestämmelserna i sjätte kapitlet omfattar alla sändningar som lagen är tillämplig på om inte annat anges.

I 6 kap. 1 § finns den s.k. demokratibestämmelsen som föreskriver att den som sänder TV-program eller som sänder ljudradio-program efter tillstånd av regeringen ska se till att programverksamheten som helhet präglas av det demokratiska statskicketets

grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet.

Program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder som sänds i televisionen ska antingen föregås av en varning i ljud eller innehålla en varning som anges löpande i bild under hela sändningstiden. Sådana program får inte sändas under sådan tid eller på ett sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt (6 kap. 2 §).

I 6 kap. 3 § föreskrivs att uppgifter som har förekommit i ett TV-program som inte är reklam och som har sänts på något annat sätt än genom tråd ska beriktigas när det är befogat, medan sådana uppgifter, om de sänts genom tråd, bör beriktigas när det är befogat.

Program som inte är reklam får inte på ett otillbörligt sätt gynna kommersiella intressen (6 kap. 4 §). I sändningar för vilka villkor om opartiskhet har ställts upp får det inte förekomma meddelanden som sänds på uppdrag av någon annan och som syftar till att vinna stöd för politiska eller religiösa åsikter eller åsikter i intressefrågor på arbetsmarknaden (6 kap. 5 §).

För den som sänder TV-program över satellit eller med stöd av tillstånd finns det bestämmelser om minsta andel program av europeiskt ursprung och om att sändningarna, om det inte finns särskilda skäl emot det, i betydande omfattning ska innehålla program på svenska språket, program med svenska artister och verk av svenska upphovsmän (6 kap. 8 §).

I 6 kap. 10 § finns särskilda regler för den som har den exklusiva rätten till en TV-sändning från ett evenemang som är av särskild vikt för det svenska samhället.

Slutligen finns det bestämmelser som anger att den som sänder program ska använda en sådan beteckning för sina sändningar som har godkänts av Radio- och TV-verket. Beteckningen ska anges minst en gång varje sändningstimme eller, om detta inte är möjligt, mellan programmen.

I närradio får man enligt 6 kap. 6 § bara sända program som har framställts för den egna verksamheten. Under högst tio timmar per månad får dock andra program sändas, om innehållet är av särskilt intresse för tillståndshavarens medlemmar, främjar kunskap och bildning eller utgör upptagningar av lokala kulturella tillställningar.

Närradioföreningars programutbud får bara innehålla sändningar av evenemang av gemensamt intresse för tillståndshavarna,

information om kommunal verksamhet och därutöver vissa provsändningar och information om den egna programverksamheten (6 kap. 7 §).

I lokalradio ska eget material sändas under minst tre timmar varje dygn mellan kl. 06.00 och 21.00 (6 kap. 7 a §).

Reklam och annan annonsering

Regler om reklam och annan annonsering finns i 7 kap. Vissa av reglerna i kapitlet gäller både television och ljudradio, medan andra bara avser sändningar i television. Reklam som den sändande gör för sin programverksamhet omfattas dock inte av bestämmelserna i 7 kap.

Med annonser avses enligt 7 kap. 1 § tredje stycket dels reklam, dels sändningar som utan att vara reklam sänds på uppdrag av någon annan. Av annonser som inte är reklam ska det klart framgå i vems intresse den sänds.

Sponsrade program är ett program som inte är en annons men som helt eller delvis har bekostats av någon annan än den som bedriver sändningsverksamheten eller som framställer audiovisuella verk (7 kap. 8 §).

Före och efter varje sändning av annonser ska det sändas en signatur som tydligt skiljer annonserna från övriga sändningar. Det framgår av 7 kap. 1 § första stycket. Av en annons som inte är reklam ska det framgå i vems intresse annonsen sänds. Regler om reklamidentifiering finns i marknadsföringslagen.

I 7 kap. 4 § finns det s.k. barnreklamförbudet som innebär att reklam i en TV-sändning inte får syfta till att fånga uppmärksamheten hos barn under tolv år. Därutöver finns ytterligare begränsningar för reklam i eller i samband med program som vänder sig till barn under 12 år.

I 7 kap. 5–7 b §§ finns bestämmelser om hur mycket annonser som får sändas i TV och bestämmelser om hur annonser får placeras i sändningen.

Den vars huvudsakliga verksamhet gäller tillverkning eller försäljning av alkoholdrycker eller tobaksvaror får inte sponsra program enligt 7 kap. 9 §. I 7 kap. 10 § finns bestämmelser om begränsningar för läkemedelsföretags möjligheter att marknadsföra sig och sina produkter i TV.

Vidaresändningar i kabelnät

Innehavare av elektroniska kommunikationsnät som används för överföring av TV-sändningar till allmänheten genom tråd är skyldiga, om en betydande del av de anslutna hushållen använder det som sitt huvudsakliga medel att ta emot TV-sändningar, att se till att de anslutna hushållen kan ta emot fyra programtjänster som sänder med tillstånd av regeringen och som kan tas emot i området utan villkor om särskild betalning (must carry). Det följer av 8 kap. 1 §. I praktiken handlar det om SVT:s och UR:s sändningar. Sändningarna ska kunna tas emot på ett tillfredställande sätt utan kostnad för själva mottagningen. Allmänna kommunikationsnät som består av parkabel av metall är undantagna från vidaresändningsplikten även om näten i viss utsträckning används för att distribuera program.

Innehavare av anläggningar för trådsändningar av TV-program är skyldiga att i varje kommun, där de vidaresänder TV-program till allmänheten och varifrån sändningarna når fler än 100 bostäder, kostnadsfritt tillhandahålla ett särskilt bestämt utrymme för sändningar av TV-program från ett eller flera lokala kabelsändarföretag (8 kap. 2 §).

Radio- och TV-verket förordnar lokala kabelsändarföretag (8 kap. 2 §). I 8 kap. 3 § anges de närmare kraven för att kunna förordnas som ett lokalt kabelsändarföretag.

Granskning och tillsyn

Justitiekanslern övervakar genom granskning i efterhand om sända program innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 6 kap. 2 § (9 kap. 1 §).

Granskningsnämnden för radio och TV övervakar enligt 9 kap. 2 § genom granskning i efterhand om sända program står i överensstämmelse med radio- och TV-lagen och de villkor som kan gälla för sändningarna. Granskningsnämnden övervakar även att bestämmelserna om exklusiva rättigheter följs i 6 kap. 10 §. I 9 kap. 3 § anges närmare hur Granskningsnämnden ska vara sammansatt.

Konsumentombudsmannen övervakar att vissa bestämmelser om reklam följs bland annat förbudet mot reklam riktad till barn under tolv år (9 kap. 2 § andra stycket).

De programföretag som är skyldiga att främja europeiska produktioner och fristående producenter ska årligen till Radio- och TV-verket rapportera hur stor del av verksamheten som har utgjorts av sådana produktioner (9 kap. 4 §).

De som sänder lokalradio ska årligen till Granskningsnämnden redovisa hur de uppfyllt skyldigheten att sända en viss mängd eget material och att sända en viss mängd program med lokal anknytning (9 kap. 9 §).

Det finns också bestämmelser om skyldigheter för de sändande att lämna vissa upplysningar eller inspelningar till de myndigheter som granskar och utövar tillsyn.

Straff och särskilda avgifter m.m.

Bestämmelser om straff och särskilda avgifter finns i 10 kap. I 10 kap. 1–3 §§ anges vilka bestämmelser i radio och TV-lagen som är straffsanktionerade. Det gäller bland annat bestämmelserna om tillstånd och bestämmelserna om anmälningsskyldighet i 2 kap. 3 §.

Enligt 10 kap. 5 § kan den som åsidosätter vissa regler i lagen åläggas att betala en avgift som tillfaller staten. Det gäller t.ex. när villkor eller bestämmelser om annonser och sponsring överträds eller förbudet mot att otillbörligt gynna kommersiella intressen åsidosätts. Vid prövningen av om avgiften ska påföras ska särskilt beaktas överträdelsens art, varaktighet och omfattning. Avgiften är lägst 5 000 kr och högst 5 miljoner kr.

Av 10 kap. 8 § framgår att Granskningsnämnden för radio och TV får besluta att den sändande på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut när nämnden funnit att den sändande har brutit mot villkor som meddelats med stöd av 3 kap. 7 §, 8 §, 9 § andra stycket eller 6 kap. 3 § första stycket.

Vissa andra överträdelser kan föranleda förelägganden, som kan förenas med vite, vilket framgår av 10 kap. 9–12 §§. Justitiekanslern, Granskningsnämnden eller Radio- och TV-verket har rätt att utfärda förelägganden beroende på vilka villkor eller bestämmelser som har överträtts.

Återkallelse av tillstånd m.m.

Tillstånd att sända TV-program eller ett tillstånd som meddelats av regeringen kan återkallas, om tillståndshavaren på ett väsentligt sätt bryter mot föreskrifterna i 6 kap. 1–5 §§ om sändningarnas innehåll eller 7 kap. 1–10 §§ om reklam och annan annonsering. Ett tillstånd kan också återkallas, om tillståndshavaren väsentligen har åsidosatt villkor som har meddelats med stöd av 3 kap. 7–10 §§. Det följer av 11 kap. 2 § första stycket.

I 11 kap. 2 § andra stycket anges när ett tillstånd får ändras till att avse annat sändningsutrymme exempelvis på grund av förändringar inom radiotekniken.

Tillstånd att sända närradio får enligt 11 kap. 3 § återkallas om tillståndshavaren inte längre är en sammanslutning som får sända närradio eller inte nyttjat rätten att sända under tre månader. Om en domstol har funnit att ett närradioprogram innefattat yttrandefrihetsbrott som inneburit ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten, får tillståndet också återkallas. Återkallas tillståndet kan också en karenstid bestämmas inom vilken ett nytt tillstånd inte får meddelas.

Tillstånd att sända lokalradio får enligt 11 kap. 5 § återkallas, om tillståndshavaren inte inlett sändningsverksamheten inom en viss tid eller inte nyttjat rätten att sända under en tid av fyra veckor. Tillståndet får också återkallas om tillståndshavaren brutit mot bestämmelserna i 6 kap. 4 §, mot bestämmelserna om ägare eller ägarförhållanden eller mot reklam- och annonsreglerna. I likhet med tillstånd till närradio kan tillstånd återkallas vid brott mot yttrandefriheten.

Handläggningen av ärenden om särskilda avgifter, vite och återkallelse, m.m.

Ärenden om återkallelse av tillstånd på grund av överträdelse av villkor som har meddelats med stöd av 3 kap. 7 § eller 3 kap. 8 § 9–12 och om överträdelse av 6 kap. 1–3 §§ ska på talan av Justitiekanslern tas upp av allmän domstol (12 kap. 1 och 3 §§). För rättegång i dessa mål tillämpas bestämmelserna om yttrandefrihetsmål. I övriga fall prövas ärenden om återkallelse av tillstånd av Radio- och TV-verket.

Ärenden om ändring av tillstånd att sända TV-program eller tillstånd som meddelats av regeringen att sända ljudradioprogram prövas av den som meddelat tillståndet.

Radio- och TV-verket har i övriga fall rätt att ta upp frågan om återkallelse. Har regeringen meddelat sändningstillståndet får Radio- och TV-verket emellertid inte aktualisera frågan om återkallelse utan anmälan från regeringen. Om frågan är väckt på grund av ett förhållande som faller under Granskningsnämndens verksamhetsområde ska Radio och TV-verket höra nämnden innan verket fattar beslut. Radio- och TV-verkets beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Frågor om påförande av särskild avgift prövas av Länsrätten i Stockholms län på ansökan av Granskningsnämnden.

Överklagande

Bestämmelser om överklagande av Granskningsnämndens, Radio- och TV-verkets och Konsumentombudsmannens beslut finns i 13 kap. De beslut av Granskningsnämnden och Radio och TV-verket som går att överklaga till allmän förvaltningsdomstol är uttömmande uppräknade i 13 kap. 1–3 §§.

2.3 Marknadsföringslagen

Inledning

Marknadsföringslagen (2008:486) innehåller den grundläggande regleringen av reklam och annan marknadsföring i svensk rätt. Lagen trädde i kraft den 1 juli 2008, då 1995 års marknadsföringslag upphörde att gälla (prop. 2007/08:115, bet. 2007/08:CU21, rskr. 2007/08:222). Lagen genomför i svensk rätt helt eller delvis en rad olika EG-rättsakter, bland annat direktivet om otillbörliga affärsmetoder² och TV-direktivet.

Marknadsföringslagens allmänna bestämmelser kompletteras med en lång rad författningar och föreskrifter med närmare bestämmelser om dels marknadsföring av vissa typer av varor och tjänster, dels marknadsföring med hjälp av vissa säljmetoder och

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/29/EG av den 11 maj 2005 om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenterna på den inre marknaden.

medier. Som exempel kan nämnas radio- och TV-lagen, alkohol-lagen och tobakslagen. I många fall genomför dessa författningar olika EG-rättsakter.

Lagens syfte och struktur

Marknadsföringslagen har enligt 1 § till syfte att främja konsumenternas och näringslivets intressen i samband med marknadsföring av produkter och att motverka marknadsföring som är otillbörlig mot konsumenter och näringsidkare. Lagen bygger på en vitessanktionerad allmän generalklausul som föreskriver att marknadsföring ska stämma överens med god marknadsföringssed (5 §). Därutöver finns två specifika förbud mot aggressiv respektive vilseledande marknadsföring (7 och 8 §). Dessa förbud kompletteras med en katalog med regler rörande specifika marknadsföringsåtgärder (12–17 §§). I lagen hänvisas också till en s.k. svart lista med ett trettiotal förbjudna åtgärder som finns angivna i en bilaga till direktivet om otillbörliga affärsmetoder. Bilagan gäller som svensk lag (4 §).

Lagens materiella tillämpningsområde

Lagen är tillämplig då näringsidkare marknadsför eller själva efterfrågar produkter i sin näringsverksamhet. Begreppet *marknadsföring* definieras i lagen som reklam och andra åtgärder i näringsverksamhet som är ägnade att främja avsättningen av och tillgången till produkter. Genom 2008 års marknadsföringslag har marknadsföringsbegreppet utvidgats till att även omfatta s.k. efterköps-situationer, dvs. den fas som tidsmässigt ligger efter det att avtal träffats mellan köparen och säljaren. Med produkter avses varor, tjänster, fast egendom, arbetstillfällen och andra nyttigheter.

Marknadsföringslagen har generell räckvidd och är tillämplig på alla former av kommersiell marknadsföring av alla slags varor, tjänster och andra nyttigheter. Lagen gäller även för alla former av medier, inklusive TV, radio och Internet.

Lagens territoriella tillämpningsområde

Svensk marknadsföringslagstiftning har under lång tid ansetts tillämplig på marknadsföring som har effekt på eller, med andra ord, helt eller delvis riktar sig mot den svenska marknaden, även om marknadsföringen härrör från utlandet. Däremot har lagstiftningen inte ansetts tillämplig på marknadsföringsåtgärder som härrör från Sverige och som bara riktar sig mot andra länder. Lagstiftningen bygger således på den s.k. effektlandsprincipen. Denna princip följer inte av lagstiftning utan grundar sig på förarbetsuttalanden och Marknadsdomstolens praxis (prop. 1970:57 s. 92 f. och MD 1989:6). Genomförandet av vissa EG-rättsakter, bland annat TV-direktivet, har dock fört med sig att effektlandsprincipen kommit att luckras upp. Enligt 2 § andra stycket är marknadsföringslagen således tillämplig på sådana TV-sändningar över satellit som omfattas av radio- och TV-lagen.

Generalklausul om god marknadsföringssed

Lagen innehåller i 5 § en generalklausul, dvs. en allmänt hållen bestämmelse, där det föreskrivs att marknadsföring ska stämma överens med god marknadsföringssed. Om så inte är fallet är marknadsföringen enligt 6 § att anse som otillbörlig, dock bara under förutsättning att den i märkbar mån påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut. Detta krav, som återkommer även ifråga om övriga förbud i lagen, innebär med andra ord att bristen i marknadsföringen ska ha en i vart fall hypotetisk ekonomisk effekt. Så har gällt även tidigare utan att kravet kommit till uttryck i lagtexten.

Begreppet *god marknadsföringssed* definieras i lagen som god affärssed eller andra vedertagna normer som syftar till att skydda konsumenter och näringsidkare vid marknadsföring. Till grund för bedömningen om en åtgärd är att anse som otillbörlig kan läggas en rad olika faktorer såsom olika uppförandekoder, i första hand Internationella handelskammarens regelverk, branschpraxis och andra utomrättsliga rekommendationer, råd och riktlinjer utfärdade av myndigheter samt rättspraxis. Marknadsföring som strider mot lag är normalt sett alltid otillbörlig. I kravet på god marknadsföringssed ligger också ett allmänt krav på vederhäftighet.

Förbud mot aggressiv och vilseledande marknadsföring

I 7 § finns ett förbud mot aggressiv marknadsföring. Marknadsföring är att anse som aggressiv och otillbörlig om näringsidkaren använder sig av trakasserier, tvång, fysiskt våld, hot eller någon annan aggressivt påtryckningsmedel. För att aggressiv marknadsföring ska betraktas som otillbörlig enligt lagen krävs dock även att den i märkbar mån påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut.

I 10 § finns ett allmänt förbud mot att vid marknadsföring använda sig av felaktiga påståenden eller andra framställningar som är vilseledande i fråga om näringsidkarens egen eller annans verksamhet. En näringsidkare får inte heller utelämna väsentlig information i marknadsföringen. Detta gäller även om informationen lämnas på ett oklart, obegripligt, tvetydigt eller annat olämpligt sätt. Information som ska lämnas enligt EG-rättsakter anses alltid väsentlig.

Marknadsföring är även att anse som vilseledande om den strider mot vissa andra i lagen närmare angivna föreskrifter, bland annat kravet på reklamidentifikation i 9 § och katalogreglerna i 12–17 §§. Även i fråga om vilseledande marknadsföring krävs att det vilseledande momentet påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut för att marknadsföringen ska anses otillbörlig i lagens mening.

Reklamidentifikation

I 9 § finns regler om reklamidentifikation. Av paragrafen följer att all marknadsföring ska utformas och presenteras så att det tydligt framgår att det är fråga om marknadsföring. Det ska också tydligt framgå vem som svarar för marknadsföringen. Detta gäller dock inte s.k. teasers, dvs. framställningar som har som enda syfte att skapa uppmärksamhet för direkt uppföljande framställningar.

Katalogreglerna

I 12–17 §§ finns de s.k. katalogreglerna som bland annat innehåller förbud mot användningen av vilseledande förpackningsstorlekar. Vidare regleras på vilket sätt man får använda begrepp som *konkursutförsäljning*, *utförsäljning* och *realisation* i marknadsföring.

Obeställd reklam

Med obeställd reklam avses reklam eller annan marknadsföring som förs vidare till mottagaren, exempelvis via telefon, e-post eller telefax, utan att denne varit aktiv för att få reklamen eller utan att genom sitt tidigare uppträdande anses ha visat intresse för att få reklamen. I 19–21 §§ finns närmare bestämmelser om under vilka förutsättningar obeställd reklam får användas vid marknadsföring.

Bilagan

I en bilaga till direktivet om otillbörliga affärsmetoder finns en lista med 31 olika marknadsföringsåtgärder som under alla omständigheter ska betraktas som otillbörliga och därmed förbjudna. Det ska således inte göras någon prövning om åtgärden är ägnad att påverka konsumentens ekonomiska beteende. Denna s.k. svarta lista är uppdelad i två avsnitt med uttryckliga förbud mot olika former av vilseledande respektive aggressiva åtgärder. I 4 § marknadsföringslagen föreskrivs att bilagan ska gälla som svensk lag. Vissa av punkterna på listan gäller även marknadsföring som riktar sig till andra näringsidkare. Bilagan har kungjorts genom regeringens tillkännagivande (2008:487) med anledning av marknadsföringslagen (2008:486).

Sanktionssystemet

En näringsidkare vars marknadsföring är otillbörlig får enligt 23 § förbjudas att fortsätta med denna eller en liknande åtgärd. Ett sådant förbud kan meddelas även en anställd, någon annan som handlar på näringsidkarens vägnar och var och en som i övrigt väsentligt har medverkat till marknadsföringen. Om näringsidkaren låter bli att lämna information av väsentlig betydelse för konsumenter får denne enligt 24 § åläggas att lämna sådan information. Ett sådant förbud eller åläggande får förenas med vite. En näringsidkare som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot vissa bestämmelser i lagen, bland annat förbuden mot aggressiv och vilseledande marknadsföring, kravet på reklamidentifiering samt katalogreglerna, kan åläggas att betala en marknadsstörningsavgift. Avgiften ska fastställas till lägst 5 000 kr och högst 5 miljoner kr. Näringsidkaren kan också, enligt 37 §, bli skyldig att betala skade-

stånd till konsumenter och näringsidkare som lider ekonomisk skada med anledning av otillbörlig marknadsföring.

Processuella regler

Talan om förbud eller åläggande väcks vid Marknadsdomstolen. Talerätt har Konsumentombudsmannen (KO), en näringsidkare som berörs av marknadsföringen och en sammanslutning av konsumenter, näringsidkare eller löntagare. Talan om marknadsstörningsavgift förs i Stockholms tingsrätt av i första hand KO. Talan om utdömmande av vite väcks vid den tingsrätt som enligt forumreglerna i 10 kap. rättegångsbalken är behörig domstol. Skadeståndskrav prövas vid antingen Stockholms tingsrätt eller den domstol som är behörig enligt rättegångsbalken. Tingsrätternas domar och beslut enligt marknadsföringslagen överklagas hos Marknadsdomstolen. Marknadsdomstolens domar får inte överklagas.

2.4 Alkohollagen

Särskilda bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker finns i 4 kap. 8–13 §§ alkohollagen (1994:1738) och 27 § alkoholförordningen (1994:2046). Med alkoholdryck förstås enligt 1 kap. 3 § alkohollagen en dryck som innehåller mer än 2,25 volymprocent alkohol.

Enligt 4 kap. 8 § gäller att särskild måttfullhet ska iakttas vid all marknadsföring av alkoholdrycker till konsumenter. Reklam- eller annan marknadsföringsåtgärd som är påträngande eller uppsökande eller som uppmanar till bruk av alkohol får inte förekomma. Marknadsföring av alkohol får inte heller rikta sig särskilt till eller skildra barn och ungdomar som inte har fyllt 25 år.

I 4 kap. 10 § finns ett förbud mot kommersiella annonser i ljudradio- eller TV-program vid marknadsföring av alkoholdrycker. Förbudet gäller även sådana TV-sändningar över satellit som omfattas av radio- och TV-lagen.

En handling som strider mot 4 kap. 8–11 b §§ ska enligt 4 kap. 12 § anses otillbörlig mot konsumenter och, i vissa fall, även andra näringsidkare. En handling som strider mot förbudet mot kommersiella annonser i ljudradio- eller TV-program i 4 kap. 10 §

kan föranleda marknadsstörningsavgift enligt marknadsföringslagen.

2.5 Tobakslagen

Tobakslagen (1993:581) syftar till att motverka de hälsorisker och olägenheter som tobaksbruk och exponering av tobaksrök medför. I 14 § första stycket finns ett förbud för näringsidkare att vid marknadsföring av tobak använda sig av kommersiella annonser i periodiska skrifter eller jämförbara skrifter på vilka tryckfrihetsförordningen är tillämplig, ljudradio- eller TV-program eller TV-sändningar över satellit som omfattas av radio- och TV-lagen, eller andra överföringar eller tekniska upptagningar på vilka yttrandefrihetsgrundlagen är tillämplig.

Från förbudet i 14 § första stycket är enligt paragrafens andra stycke undantaget marknadsföring som är skyddad enligt tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen och marknadsföring som endast består i att tillhandahålla tobaksvaror för försäljning och kommersiella meddelanden inne på försäljningsställen.

I 14 a § finns ett förbud mot s.k. indirekt tobaksreklam i bland annat ljudradio- eller TV-program eller TV-sändningar över satellit som omfattas av radio- och TV-lagen.

Tillverkare, partihandlare och importörer av tobaksvaror får inte heller enligt 14 b § sponsra ett evenemang eller en verksamhet dit allmänheten har tillträde eller som kan antas få gränsöverskridande effekt, om sponsringen kan antas medföra att avsättningen för tobaksvaror främjas. I paragrafen hänvisas i fråga om radio- och TV-program till radio- och TV-lagens motsvarande förbud mot sponsring av program.

En marknadsföringsåtgärd som strider mot bland annat bestämmelserna i 14–14 b §§ ska vid tillämpningen av marknadsföringslagen anses otillbörlig mot konsumenter. Marknadsföring som strider mot förbudet i 14 § första stycket kan leda till marknadsstörningsavgift enligt marknadsföringslagen.

2.6 Läkemedelslagen

Läkemedelslagen (1992:859) är enligt 1 § tillämplig på varor som avser varje substans eller kombination av substanser som tillhanda-

hålls med uppgift om att den har egenskaper för att förebygga eller behandla sjukdom hos människor eller djur, eller kan användas på eller tillföras människor eller djur i syfte att återställa, korrigera eller modifiera fysiologiska funktioner genom farmakologisk, immunologisk eller metabolisk verkan eller för att ställa diagnos.

I 21 a § första stycket föreskrivs att marknadsföring av humanläkemedel som inte har godkänts för försäljning är förbjuden. Av paragrafens andra stycke följer att marknadsföring av humanläkemedel inte får riktas till barn. Enligt 21 a § tredje stycke är marknadsföring av receptbelagda läkemedel som riktar sig till allmänheten – med undantag för vissa vaccinationskampanjer – förbjuden. Av 21 b § följer att marknadsföringen inte får vara vilseledande och att den även i övrigt ska stå i överensstämmelse med god sed för sådan marknadsföring. Reklam för humanläkemedel som riktas till allmänheten ska vara utformad så att det klart framgår att meddelandet är en annons och att produkten är ett läkemedel. Innehållet i sådan reklam får inte vara utformat så att det kan leda till användning av läkemedel som medför skada eller på annat sätt inte är ändamålsenlig eller till att människor inte söker relevant vård.

Läkemedelsverket har tillsyn över att lagen följs. Verket får enligt 23 § meddela de förelägganden och förbud som behövs för att lagen eller de föreskrifter som har meddelats med stöd av den följs. I tillsynsansvaret ligger bland annat att i efterhand granska förekommande reklam på området

2.7 E-handelslagen

Lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informations-samhällets tjänster (e-handelslagen) trädde i kraft den 1 juli 2002 (prop. 2001/02:150, bet. 2001/02:LU29, rskr. 2001/02:306). E-handelslagen genomför i svensk rätt Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG av den 8 juni 2000 om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden (e-handelsdirektivet). Direktivet syftar till att säkerställa fri rörlighet för informationssamhällets tjänster på den inre marknaden.

Lagens tillämpningsområde

Enligt 1 § gäller lagen informationssamhällets tjänster samt påbörjande och utövande av verksamhet som rör sådana tjänster. Med *informationssamhällets tjänster* avses tjänster som normalt utförs mot ersättning och som tillhandahålls på distans, på elektronisk väg och på individuell begäran av en tjänstemottagare. I begreppet ingår förutom elektronisk handel även övriga tjänster som är kopplade till handel med varor och tjänster över Internet eller andra nät. Förutom själva handeln ingår därför bland annat informationstjänster, finansiella tjänster, fastighetsmäklartjänster, webbhotell och söktjänster. Det krävs att tjänsten tillhandahålls online, dvs. via en förbindelse som möjliggör direkt interaktiv kommunikation.

Radiosändningar och sändningsverksamhet för television enligt TV-direktivet omfattas inte av begreppet informationssamhällets tjänster, eftersom de inte tillhandahålls på individuell begäran. Andra tjänster som sänds från en punkt till en annan, såsom video på beställning eller tillhandahållande av kommersiella meddelanden via e-post hör däremot till informationssamhällets tjänster. Om en sådan tjänst i något fall skulle omfattas av bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen, framhölls i förarbetena till lagen att bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen skulle tillämpas före lagen på grund av deras ställning som grundlag (prop. 2001/02:150 s. 55). I skäl 9 ingressen till direktivet tydliggörs också att direktivet inte är avsett att påverka nationella grundläggande regler och principer som rör yttrandefrihet.

Med tjänsteleverantör avses enligt 2 § en fysisk eller juridisk person som tillhandahåller någon av informationssamhällets tjänster. I definitionen inbegrips t.ex. Internetleverantörer, tillhandahållare av sökmotorer, serverägare och näringsidkare som erbjuder varor och tjänster online.

Ursprungslandsprincipen

E-handelsdirektivet och e-handelslagen bygger på den s.k. ursprungslandsprincipen. En tjänsteleverantör med en annan etableringsstat än Sverige inom EES har enligt 3 § rätt att tillhandahålla tjänstemottagare i Sverige informationssamhällets

tjänster, trots att det finns svenska regler inom det samordnade regelområdet. Med det samordnade regelområdet avses rättsregler med krav på informationssamhällets tjänster och på tjänsteleverantörer i fråga om påbörjande och utövande av verksamhet som rör sådana tjänster. Om det är nödvändigt för att skydda allmän ordning och säkerhet, folkhälsan eller konsumenter är det dock i undantagsfall möjligt för en domstol eller en myndighet att vidta en åtgärd som hindrar den fria rörligheten för tjänster som härrör från andra EES-stater. Innan en sådan åtgärd vidtas måste dock ett visst samrådsförfarande iakttas. Åtgärden måste också vara proportionell.

Av 5 § följer att svensk rätt ska gälla inom det samordnade regelområdet för tjänsteleverantörer med Sverige som etableringsstat, även om tjänsten helt eller delvis riktar sig mot tjänstemottagare i någon annan stat inom EES. Ursprungslandsprincipen består således av två delar. Den första delen innebär att medlemsstaterna ska se till att tjänsteleverantörer som är etablerade i det egna landet ska följa de bestämmelser inom det samordnade området som gäller där. Den andra delen innebär att en medlemsstat inte får hindra den fria rörligheten för sådana informations-samhällets tjänster som härrör från en annan EES-stat.

Tjänsteleverantörers informationsskyldighet

I 8 § e-handelslagen föreskrivs att när en tjänsteleverantör tillhandahåller informationssamhällets tjänster ska denne lämna information om sitt namn, sin adress i etableringsstaten och sin e-postadress samt i vissa fall även andra uppgifter. Informationen ska finnas tillgänglig på ett enkelt, direkt och stadigvarande sätt. Upplysningarna ska alltid ges på det för teknikformen mest tillgängliga sättet. Om en tjänsteleverantör vid tillhandahållandet av informationssamhällets tjänster anger priser på varor eller tjänster ska dessa enligt 9 § anges klart och otvetydigt.

Möjlighet att rätta inmatningsfel

En tjänsteleverantör ska enligt 10 § tillhandahålla lämpliga och effektiva tekniska hjälpmedel som gör det möjligt för en tjänstemottagare att upptäcka och rätta till sina eventuella inmatningsfel,

innan denne gör en beställning. Enligt 11 § ska tjänsteleverantören också på ett klart och otvetydigt sätt innan en tjänstemottagare gör en beställning informera denne om bland annat de tekniska hjälpmedel som avses i 10 § och de tekniska steg som måste vidtas för att ingå avtal.

Bekräftelse av beställning

En tjänsteleverantör ska enligt 12 § utan onödigt dröjsmål på elektronisk väg bekräfta mottagandet av en beställning som gjorts på elektronisk väg. Avtalsvillkor ska göras tillgängliga för tjänstemottagare på ett sätt som gör det möjligt att spara och återskapa dem. Bestämmelsen innebär att tjänsteleverantören inte får spärra en webbsida på ett sådant sätt att tjänstemottagaren inte kan spara de avtalsvillkor som anges där.

Tillsyn

Ursprungslandsprincipen innebär att det är ursprungslandets myndigheter inom det samordnade regelområdet som ska sköta kontrollen av tjänsteleverantörerna och deras tjänster, oberoende av till vilken marknad tjänsterna riktas. De myndigheter som avses är de som redan på grund av annan lagstiftning har en skyldighet att på något sätt kontrollera att svenska lagar på området följs, bland annat Konsumentverket och Konsumentombudsmannen, Läkemedelsverket och Finansinspektionen.

Sanktioner

I 15 § hänvisas till marknadsföringslagens påföljdssystem. Hänvisningen innebär att den tjänsteleverantör som inte iakttar sina skyldigheter enligt e-handelslagen kan åläggas att lämna den information som saknas eller tillhandahålla tekniska hjälpmedel. Ett sådant åläggande ska förenas med vite, om det inte av särskilda skäl är obehövligt. Någon marknadsstörningsavgift kan inte dömas ut vid överträdelser av e-handelslagen och det finns inga civilrättsliga sanktioner knutna till lagen.

3 Tillsynsmyndigheter

Justitiekanslern

Justitiekanslern har till uppgift att övervaka att tryck- och yttrandefriheten enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen inte överskrids. Detta sker genom utövningen av de befogenheter som tillkommer Justitiekanslern i egenskap av åklagare i mål om tryck- och yttrandefrihetsbrott. Justitiekanslern är ensam åklagare i fråga om sådana uttalanden eller uppgifter som förekommer i de medier som omfattas av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, bland annat för innehållet i TV- och radiosändningar. I offentlig verksamhet har även Riksdagens ombudsmän (JO) till uppgift att övervaka att tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen följs. JO har dock inte någon befogenhet att väcka åtal för tryck- och yttrandefrihetsbrott.

Justitiekanslern har också vissa uppgifter enligt radio- och TV-lagen. Av 9 kap. 1 § radio och TV-lagen framgår att Justitiekanslern genom granskning i efterhand övervakar om sända program innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen. Justitiekanslern kan förelägga den som gör sig skyldig till upprepade överträdelser av 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen vid vite att inte på nytt sända sådana program på tider och på ett sådant sätt att det finns betydande risk att barn kan se programmen (10 kap. 11 § radio- och TV-lagen).

Justitiekanslern kan också enligt 12 kap. 1 § radio- och TV-lagen väcka talan vid allmän domstol om återkallelse av tillstånd att sända, om tillståndshavaren väsentligen överträtt villkor som meddelats med stöd av 3 kap. 7 § (opartiskhet och saklighet) eller 3 kap. 8 § 9–12 (bland annat televisionens särskilda genomslagskraft och respekt för privatlivet) och om överträdelse skett av 6 kap. 1–3 §§ (bland annat demokratibestämmelsen och program med ingående våldsskildringar eller pornografiska bilder).

Granskningsnämnden för radio och TV

Granskningsnämnden för radio- och TV har till uppgift att övervaka att sändningar av radio och TV står i överensstämmelse med radio- och TV-lagen och de villkor som gäller för sändningarna. Granskningsnämnden består, dels av nämnden, dels av myndigheten. Nämnden består för närvarande av sju ordinarie ledamöter och två suppleanter som alla är utsedda av regeringen för en period av tre år. Ordföranden och vice ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare. De innehar nu domartjänster i Högsta domstolen respektive Regeringsrätten. Övriga ledamöter kommer från olika verksamhetsområden och har erfarenhet av frågor som rör samhälle, kultur och massmedia.

Enligt 9 kap. 2 § radio- och TV-lagen ska Granskningsnämnden för radio och TV genom granskning i efterhand övervaka om sända program står i överensstämmelse med radio- och TV-lagen och de villkor som kan gälla för sändningarna. Nämnden granskar endast svenska radio- och TV-sändningar. Nämnden granskar inte text-TV.

Granskningsnämndens övervakning omfattar:

- marksändningar bedrivna av Sveriges Television AB (SVT), Sveriges Radio AB (SR), Utbildningsradion AB (UR),
- marksänd TV som sänds av andra än SVT och UR samt
- lokalradio, närradio, kabel-TV, satellit-TV och webbsändningar.

Beträffande trådsändningar är Granskningsnämndens granskning av innehållet begränsad till att omfatta bestämmelserna om otillbörligt kommersiellt gynnande, reklam och annan annonsering samt om våldsskildringar och pornografi.

Granskningen kan inledas efter anmälningar från tittare och lyssnare eller på eget initiativ. Nämnden tar bara upp ärenden där anmälan kommit in till nämnden inom sex månader från det att programmet sändes, om det inte finns särskilda skäl till något annat. Nämnden får inte pröva en tillståndshavares ställningstagande med anledning av en begäran om genmäle, om den som har begärt genmäle motsätter sig att saken prövas. Nämnden får inte pröva frågor om intrång i en enskilds privatliv utan skriftligt medgivande från den enskilde.

Granskningsnämndens beslut kan vara fällande, kritiserande eller friande.

Under åren 2003–2007 var det totala antalet ärenden hos granskningsnämnden mellan 1 100 och 1 300 per år. Granskningsnämndens direktör kan fatta friande beslut, om det står klart att det granskade programmet inte strider mot bestämmelserna vilket sker i en stor andel av ärendena. Nämndens ordförande kan fatta fällande beslut vid enklare överträdelse där det finns en tydlig praxis, så skedde i 23 fall 2007. Under år 2007 fattade nämnden 94 beslut vid sammanträde. Av dessa var 37 fällande och 10 kritiserande. En stor andel av fällningarna avser kraven på opartiskhet, saklighet och otillbörligt gynnande. Fällningar för att programföretagen brustit i kravet på beriktigande, genmäle och skydd av privatlivet är mindre vanliga.

Enligt 10 kap. 8 § radio- och TV-lagen kan Granskningsnämnden förelägga programföretaget att offentliggöra nämndens beslut vid överträdelse av villkor om opartiskhet och saklighet m.m. som har meddelats med stöd av 3 kap. 7 §, 8 § eller 9 § andra stycket eller bestämmelsen om beriktigande i 6 kap. 3 § första stycket.

Finner Granskningsnämnden att en sändning innehåller våldskildringar eller pornografiska bilder i strid med 6 kap. 2 § ska nämnden enligt 9 kap. 2 § fjärde stycket radio- och TV-lagen anmäla detta till Justitiekanslern.

Vid överträdelse av bestämmelserna om reklam, sponsring m.m. kan nämnden enligt 10 kap. 5 § radio- och TV-lagen, ansöka hos länsrätten om att programföretaget ska betala en särskild avgift. Nämnden kan också förelägga programföretaget vid vite att följa vissa bestämmelser i 10 kap. 9 § radio- och TV-lagen. Av nämndens beslut är det bara beslut om föreläggande vid vite som kan överklagas. I fråga om övriga beslut kan man dock begära omprövning.

Konsumentombudsmannen

Konsumentombudsmannen övervakar att sändningarna följer bestämmelserna i 7 kap. 3 och 4 §§ samt 10 § första och tredje stycket radio- och TV-lagen, vilket bland annat innefattar barnreklamförbudet. Vid överträdelse kan Konsumentombudsmannen väcka talan om förbud förenat med vite enligt 23 och 26 §§ marknadsföringslagen. En överträdelse kan medföra marknadsstörningsavgift enligt 29–36 §§ marknadsföringslagen.

För vissa audiovisuella medietjänster gäller även e-handelslagen. Konsumentombudsmannen har också tillsyn över att dessa regler följs.

Radio- och TV-verket

Radio- och TV-verket har till uppgift att utöva tillsyn och besluta om tillstånd, avgifter och registrering i frågor som rör ljudradio- och TV-sändningar riktade till allmänheten i de fall uppgifterna inte ligger på regeringen eller någon annan särskilt angiven myndighet.

Radio- och TV-verket är således den myndighet som ger tillstånd för marksänd TV (utom för public service-företagen), närradio, privat lokalradio och tillfällig sändningsverksamhet enligt 3 kap. 2 § radio- och TV-lagen. Verket förordnar också lokala kabelsändarföretag enligt 8 kap. 2 § radio- och TV-lagen.

Radio- och TV-verket utövar även tillsyn över att radio- och TV-lagen följs. Tillsynen är emellertid begränsad till de områden där Justitiekanslern, Granskningsnämnden för radio och TV eller Konsumentombudsmannen inte utövar tillsyn. Radio- och TV-verket prövar frågan om återkallelse av tillstånd i de fall då frågan inte ska prövas av allmän domstol på talan av Justitiekanslern.

Verket har sedan 2003 i uppdrag från regeringen att följa utvecklingen av elektroniska programguider och tillämpningsprogram och att uppmuntra övergången till en gemensam TV-standard. Uppdragen redovisas årligen till regeringen.

Radio- och TV-verket hanterar för närvarande över 1 000 tillstånd för närradiosändningar, ca 90 tillstånd för privata lokalradiostationer, ca 55 tillstånd till programföretag att sända i det digitala marknätet och förordnanden för ca 30 lokala kabelsändarföretag. Sändningsverksamhet som inte är tillståndspliktig ska registreras hos verket. För närvarande finns ca 275 sådana verksamheter registrerade.

Radio- och TV-verket beslutar också i frågor om utgivningsbevis för verksamhet enligt 1 kap. 9 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen, dvs. utfärdar utgivningsbevis för databaser. Vid årsskiftet 2007/08 fanns det ca 500 databaser anmälda, vilket innebär att så många databaser hade automatiskt grundlagsskydd, och ungefär lika många utgivningsbevis hade utfärdats. Verket har också till uppgift att registrera utgivare för närradio-, lokalradio- och kabelsändningar, tillfälliga sändningar enligt 3 kap. 3 § lagen

(1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden.

Post- och telestyrelsen

Post- och telestyrelsen (PTS) är den myndighet som bevakar områdena elektronisk kommunikation och post. Begreppet *elektronisk kommunikation* inkluderar telekommunikationer, IT och radio. Myndigheten ska verka för att alla i Sverige ska ha tillgång till effektiva, säkra och prisvärda kommunikationstjänster inom dessa områden, och att radiospektrumet används på bästa sätt. PTS ska också främja en hållbar konkurrens inom området och upprätta planer för frekvensfördelningen. Myndigheten prövar också frågor om tillstånd enligt lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation och har tillsyn över att lagen följs.

Av 3 kap. 6 § lagen om elektronisk kommunikation följer att tillstånd enligt lagen för utsändning som kräver tillstånd enligt radio- och TV-lagen bara får beviljas om tillstånd enligt radio- och TV-lagen föreligger (s.k. dubbel tillståndsplikt).

4 AV-direktivet

Bakgrund

Inom Europeiska unionen finns beträffande TV-sändningar rådets direktiv av den 3 oktober 1989 om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television (TV-direktivet)¹. Direktivet har därefter ändrats genom Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG av den 30 juni 1997 om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television².

TV-direktivet reglerar TV-sändningar avsedda för mottagning av allmänheten oavsett med vilken teknik sändningen når allmänheten. Direktivet reglerar Sveriges förhållande till såväl EU-länder som övriga EES-länder, dvs. Norge, Island och Liechtenstein. Däremot gäller det inte i fråga om sändningar som är avsedda att tas emot uteslutande i länder utanför EU och EES. TV-direktivet har till syfte att skapa fri rörlighet för TV-sändningar och innehåller minimiregler för sändningarna.

I december 2005 presenterade Europeiska kommissionen ett förslag till revidering och modernisering av TV-direktivet. Avsikten var att modernisera direktivet för att hålla jämna steg med den snabba teknik- och marknadsutvecklingen. Syftet var också att förenkla och modernisera direktivets regler för att uppnå förbättrade villkor för den europeiska audiovisuella sektorn. Kommissionen föreslog därför att direktivets tillämpningsområde skulle utökas till att också omfatta sådana audiovisuella medietjänster som sker på den enskildes begäran, s.k. beställtjänster.

Genom beslut den 11 december 2007 antog Europaparlamentet och Europeiska unionens råd slutligen direktiv 2007/65/EG om

¹ Svensk specialutgåva Område 6 Volym 3 s. 0003

² EGT nr L 202, 30/07/1997 s. 0060 - 0070

ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförande av sändningsverksamhet för television.

Genom antagandet av ändringsdirektivet har titeln på direktivet ändrats till Europaparlamentets och rådets direktiv 89/552 /EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställs i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållandet av audiovisuella medietjänster (direktiv om audiovisuella medietjänster)³. Direktivet benämns hädanefter AV-direktivet.

AV-direktivet trädde i kraft den 18 december 2007 och ska vara genomfört i medlemsstaternas rättsordningar senast den 19 december 2009.

AV-direktivet är i likhet med TV-direktivet ett minimidirektiv. Medlemsstaterna får därför föreskriva strängare regler inom de områden som samordnas genom direktivet, under förutsättning att de strängare reglerna överensstämmer med gemenskapsrätten.

Tillämpningsområdet

TV-direktivet omfattar bara TV-sändningar. Begreppet definieras i artikel 1 a i TV-direktivet som den ursprungliga överföringen av TV-program avsedda för mottagning av allmänheten. Begreppet omfattar sändning per tråd eller genom luften, inklusive överföring via satellit, i okodad eller kodad form. Även överföring av program mellan företag för vidareändring till allmänheten omfattas av begreppet.

Genom AV-direktivet utvidgas direktivets tillämpningsområde till att omfatta alla audiovisuella medietjänster oavsett sändningsteknik. Begreppet *audiovisuella medietjänster* definieras i artikel 1 a i AV-direktivet. Definitionen är detaljerad och innebär att audiovisuella medietjänster utgörs av TV-sändningar, dvs. linjära audiovisuella medietjänster, beställtjänster, dvs. icke-linjära audiovisuella medietjänster, och/eller audiovisuella kommersiella meddelanden, dvs. TV-reklam m.m.

AV-direktivet innehåller i artikel 1 också en rad andra nya definitioner av centrala begrepp i direktivet. Det gäller t.ex. begreppen *redaktionellt ansvar*, *leverantör av medietjänster*, *programföretag* och *produktplacering*.

³ EGT nr L 332, 18/12/2007 s. 0027 - 0045

Ursprungslandsprincipen

Genom AV-direktivet kommer ursprungslandsprincipen, som enligt TV-direktivet tillämpats på TV-sändningar, att gälla samtliga audiovisuella medietjänster. Den ansvariga medlemsstaten ska enligt artikel 2.1 i AV-direktivet säkerställa att alla audiovisuella medietjänster som sänds av leverantörer av medietjänster inom dess jurisdiktion överensstämmer med de bestämmelser som gäller för sändningar avsedda för allmänheten i den egna medlemsstaten.

I första hand bestäms, på samma sätt som nu, medlemsstaternas jurisdiktion genom att man tillämpar vissa etableringskriterier. Om inte dessa är tillämpliga, tillämpas vissa tekniska kriterier för att bestämma medlemsstaternas jurisdiktion. I sista hand tillämpas bestämmelserna i 43–48 i EG-fördraget.

AV-direktivet innebär att de tekniska kriterierna ändras något i förhållande till TV-direktivet på så sätt att det är den medlemsstat där satellitupplänken är belägen som har företräde framför den medlemsstat till vilken satellitkapaciteten hör. Vidare har kriteriet om frekvensupplåtelse utgått.

Fri vidareändning

Enligt artikel 2a i AV-direktivet ska medlemsstaterna i likhet med vad som gäller enligt TV-direktivet säkerställa fri mottagning och får inte begränsa vidareändning inom sina territorier av audiovisuella medietjänster från andra medlemsstater av skäl som omfattas av direktivet.

Från denna huvudregel finns vissa undantag. En medlemsstat har sedan tidigare haft rätt att tillfälligt begränsa rätten till fri mottagning och vidareändning av en TV-sändning från en annan medlemsstat under vissa särskilt angivna förutsättningar, bland annat, om en annan medlemsstat uppenbarligen, allvarligt och grovt överträder vissa bestämmelser i direktivet till skydd av underåriga och allmän ordning. Denna bestämmelse återfinns i artikel 2a.2 i AV-direktivet.

När det gäller beställtjänster får medlemsstaterna avvika från principen om fri mottagning under vissa i artikel 2a.4 a i AV-direktivet särskilt angivna förutsättningar. Åtgärden måste dock vara nödvändig med hänsyn till den allmänna ordningen, skyddet för folkhälsan, allmän säkerhet eller konsumentskydd.

Samarbete mellan medlemsstaterna

Genom AV-direktivet införs nya regler om formerna för samarbete mellan medlemsstaterna. De kan tillämpas när en medlemsstat har utnyttjat rätten att införa strängare eller mer detaljerade bestämmelser beträffande TV-sändningar och den medlemsstaten bedömer att ett programföretag under en annan medlemsstats jurisdiktion tillhandahåller en TV-sändning som huvudsakligen är inriktad på dess territorium. De nya reglerna finns i artikel 3.2–3.5.

I de aktuella fallen kan den berörda medlemsstaten kontakta den medlemsstat som har jurisdiktion i syfte att nå en ömsesidigt tillfredsställande lösning. Om medlemsstaterna inte kan uppnå ett tillfredsställande resultat, kan den medlemsstat som sändningen riktas till vidta lämpliga åtgärder. Det kan dock bara ske om medlemsstaten bedömer att programföretaget etablerat sig i den andra medlemsstaten i syfte att kringgå de striktare bestämmelser som skulle gälla om programföretaget var etablerat i det land dit sändningarna riktas.

En medlemsstat får bara vidta åtgärder, om den har underrättat kommissionen och den medlemsstat där det berörda programföretaget är etablerat och kommissionen har bedömt att åtgärderna är förenliga med gemenskapsrätten.

Självreglering

I artikel 3.7 i AV-direktivet finns en ny bestämmelse som ålägger medlemsstaterna att främja system för sam- eller självreglering inom de områden som samordnas genom direktivet och i den utsträckning det är möjligt enligt respektive medlemsstats rättsordning.

Förhållandet till e-handelsdirektivet

Av artikel 3.8 i AV-direktivet framgår att e-handelsdirektivet gäller, men att AV-direktivet har företräde vid en konflikt mellan båda direktiven.

Identifiering

I artikel 3a i AV-direktivet finns en ny bestämmelse om identifiering. Enligt denna ska medlemsstaterna säkerställa att leverantörerna av medietjänster sörjer för att mottagarna av tjänsterna hela tiden har direkt tillgång till information om deras namn, geografiska adress till etableringsstället, kontaktuppgifter och om de behöriga kontroll- och övervakningsorgan som är aktuella.

Uppammande till hat på grund av ras m.m.

Bestämmelserna i artikel 22a i TV-direktivet som innebär att medlemsstaterna på lämpligt sätt ska säkerställa att TV-sändningar under deras jurisdiktion inte innehåller något som uppammar till hat grundat på ras, kön, religion eller nationalitet utsträcks genom AV-direktivet till att även omfatta beställtjänster. I AV-direktivet återfinns bestämmelsen i artikel 3b.

Syn- och hörselskadade

En nyhet i AV-direktivet är att medlemsstaterna ska uppmuntra medietjänstleverantörerna inom deras jurisdiktion att se till att deras tjänster successivt görs tillgängliga för syn- och hörselskadade personer. Regler om det ges i artikel 3c i AV-direktivet.

Biograffilmer

På samma sätt som nu gäller enligt artikel 7 i TV-direktivet föreskrivs i artikel 3d i AV-direktivet att medlemsstaterna ska säkerställa att leverantörer av medietjänster inom deras jurisdiktion inte sänder biograffilmer utöver de perioder som det avtalats om med rättighetsinnehavaren.

Audiovisuella kommersiella meddelanden

AV-direktivet innehåller i likhet med TV-direktivet minimiregler när det gäller marknadsföring. Det överordnade begreppet i AV-direktivet är *audiovisuella kommersiella meddelanden* och innefattar

inte bara TV-reklam, utan även sponsring, teleshopping och produktplacering.

Regler om de krav som ställs på sådana kommersiella meddelanden ges i artikel 3e.1. De krav som ställs överensstämmer i huvudsak med dem som gäller för TV-reklam enligt artiklarna 10, 12–16 i TV-direktivet. Vad som bland annat är nytt är att reglerna nu görs tillämpliga på kommersiella meddelanden när det gäller både linjära och icke-linjära audiovisuella medietjänster och en uttrycklig regel om reklamidentifiering (artikel 3e.1a). En nyhet är också att medlemsstaterna enligt artikel 3e.2 ska uppmuntra leverantörer av medietjänster att ta fram uppförandekoder när det gäller marknadsföring av ohälsosam mat och dryck i anslutning till barnprogram.

Produktplacering

En nyhet i AV-direktivet är att man har infört uttryckliga regler om produktplacering. Regler om produktplacering finns i artikel 3g. Enligt huvudregeln ska produktplacering vara förbjudet. Medlemsstaterna får emellertid tillåta produktplacering i vissa särskilt angivna fall och under vissa särskilt angivna förutsättningar.

Särskilda regler om beställtjänster

Artiklarna 3h och 3i är nya i AV-direktivet och innehåller särskilda bestämmelser om beställtjänster. Artikel 3h innehåller bestämmelser till skydd av minderåriga och motsvarar i huvudsak artikel 22.1 i TV-direktivet. Beställtjänster får enligt artikel 3h inte innehålla något som allvarligt kan skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos minderåriga. Artikel 3i i AV-direktivet handlar om främjande av europeiska produktioner.

Exklusiva rättigheter och korta nyhetsinslag i TV-sändningar

Varje medlemsstat får enligt artikel 3a i TV-direktivet vidta åtgärder som står i överensstämmelse med gemenskapsrätten för att se till att programföretag inom dess jurisdiktion inte exklusivt sänder ut vissa evenemang på sådant sätt att betydande del av befolkningen berövas möjligheten att följa dem genom direkt-

sändning eller tidsförskjuten sändning i fri television. I AV-direktivet har inte någon annan ändring gjorts än att bestämmelserna återfinns i artikel 3j.

Vad som däremot är nytt i AV-direktivet är att varje programföretag på rättvisa, rimliga och icke-diskriminerande villkor för korta nyhetsinslag i TV-sändningar ska ha tillgång till evenemang av stort allmänintresse som sänds med utnyttjande av exklusiva rättigheter. Regler om det ges i artikel 3k i AV-direktivet.

Främjande av distribution och produktion av TV-program

Artiklarna 4 och 5 i AV-direktivet, som är oförändrade, innebär i huvudsak en skyldighet för medlemsstaterna att se till att programföretagen reserverar en viss del av sändningstiden eller programbudgeten för europeiska produktioner

TV-reklam och teleshopping

Artikel 10 i AV-direktivet motsvarar i huvudsak samma artikel i TV-direktivet. Enligt denna ska TV-reklam och teleshopping bland annat vara lätta att känna igen och hållas klart åtskilda från andra delar av programtjänsten med optiska, akustiska eller rumsliga hjälpmedel. Enstaka reklaminslag och teleshoppinginslag får bara förekomma undantagsvis, utom vid sändningar av sportevenemang.

När reklam infogas i programmen ska man beakta naturliga avbrott i programmen och programmets längd och karaktär. Reklamavbrott får vidare inte påverka programmets integritet eller rättighetsinnehavarens rättigheter. Det framgår av artikel 11.1 i AV-direktivet, som i huvudsak är oförändrad jämfört med vad som gäller i dag.

Genom artikel 11.2 i AV-direktivet har reglerna om reklamavbrott förenklats och liberaliserats. Enligt AV-direktivet gäller att filmer producerade för TV (med undantag för TV-serier och dokumentärer) biograffilmer och nyhetsprogram får avbrytas av TV-reklam eller teleshoppinginslag en gång varje tablåbelagdsperiod på minst 30 minuter. Detsamma gäller barnprogram, under förutsättning att programmets tablålagd längd överstiger 30 minuter. I likhet med vad som gäller nu får TV-reklam eller teleshopping inte infogas i TV-sändningar av gudstjänster.

Enligt artikel 18 i AV-direktivet får TV-reklaminslagens eller teleshoppingsinslagens längd inte överstiga 20 procent inom en given klocktimme. Därvid räknas inte programföretagets meddelanden som rör dess egna program, sponsormeddelanden och produktplaceringar.

I artikel 18a i AV-direktivet finns regler om teleshoppingblock. Sådana ska tydligt identifieras som sådana och ha en sammanlagd varaktighet om minst 15 minuter.

Skydd av minderåriga vid TV-sändningar

Artikel 22 i TV-direktivet är oförändrad i AV-direktivet. Artikeln innehåller regler till skydd för minderåriga. Medlemsstaterna ska se till att TV-sändningar inte innehåller program som bedöms allvarligt kunna skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos minderåriga. Detta gäller även andra program som kan bedömas skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos minderåriga, utom då det kan anses säkert, genom val av tid för sändningen eller genom tekniska åtgärder, att de minderåriga inom sändningsområdet normalt inte hör eller ser sådana sändningar. När sådana program sänds ska de föregås av en akustisk varnings-signal eller markeras med en visuell symbol hela tiden.

Rätten till genmäle i TV-sändningar

Artikel 23 i AV-direktivet innehåller regler om rätt till genmäle i TV-sändningar. Bestämmelsen har inte ändrats genom AV-direktivet.

Samarbete mellan regleringsorgan i medlemsstaterna

I artikel 23b i AV-direktivet finns en ny bestämmelse om samarbete mellan medlemsstaternas regleringsorgan. Med regleringsorgan bör förstås tillsynsmyndigheter. Enligt artikeln är medlemsstaterna skyldiga att vidta lämpliga åtgärder för att förse varandra och kommissionen med den information som är nödvändig för att tillämpa direktivet.

5 Radio- och TV-lagsutredningen

5.1 Inledning

Radio- och TV-lagsutredningens direktiv fastställdes ursprungligen genom beslut vid regeringssammanträde den 8 juni 2000 (dir. 2000:43). Därefter meddelades tilläggsdirektiv den 1 februari 2001 (dir. 2001:11), den 13 mars 2003 (dir. 2003:30), den 21 augusti 2003 (dir. 2003:100), den 9 oktober 2003 (dir. 2003:121), den 13 maj 2004 (dir. 2004:69), den 30 september 2004 (dir. 2004:131) och den 24 november 2005 (dir. 2005:132). Enligt Dir. 2003:30 fick utredningen – utöver de särskilt angivna frågorna – även föreslå andra ändringar med hänsyn till utvecklingen i Sverige eller internationellt, särskilt inom Europeiska unionen. Uppdraget omfattade dock inte förslag till grundlagsändringar. Radio- och TV-lagsutredningen överlämnade följande betänkanden:

- Skydd av barn mot olämpligt programinnehåll i TV (SOU 2001:84)
- Reklamtid i TV (SOU 2003:62)
- Must carry (SOU 2003:109)
- Nytt regelverk för marksänd digital-TV (SOU 2004:39)
- Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62)
- Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51)

Betänkandena har remissbehandlats.

Vi ska enligt våra direktiv behandla de förslag som Radio- och TV-lagsutredningen lämnade i de två sista betänkandena, Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62) och Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51). Vi ska analysera förslagen och de synpunkter som kommit fram vid remissbehandlingen av

betänkandena liksom den nuvarande lagstiftningen utifrån målsättningen att förenkla regelverket för radio- och TV-företagen. Reglerna i AV-direktivet ska utgöra en utgångspunkt för analysen.

5.2 Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62)

I delbetänkandet Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62) behandlade Radio- och TV-lagsutredningen frågor som rör vissa interaktiva rundradiotjänster, program som sänds på uppdrag av andra, placering av sponsringsmeddelanden, förekomsten av elektroniska företagsskyltar i sport-sändningar i TV samt frågan om ökad konkurrens i kabel-TV-nät. Dessutom analyserade utredningen konsekvenserna av ett svenskt tillträde till Europarådets konvention om gränsöverskridande television (TV-konventionen) i fråga om konventionens annonsbestämmelser.

Vissa annonsfrågor

Radio- och TV-lagsutredningen föreslog att det skulle vara möjligt att sända program på uppdrag av någon annan utan att dessa räknas in i den högsta tillåtna sändningstiden för annonser och att bestämmelserna som avser placering av sponsringsmeddelanden förtydligas. Utredningen föreslog också att bruket av elektroniska företagsskyltar i TV-sändningar av internationella idrottsevenemang skulle tillåtas. Utredningen lämnade förslag i fråga om reklam på delad skärm och virtuell annonsering.

Interaktiva tjänster i radio och TV

Radio- och TV-lagsutredningen övervägde behovet av särskilda regler för elektroniska programguider och andra interaktiva tjänster. Utredningen ansåg att det var påkallat att införa regler om tillståndsplikt för den som vill tillhandahålla tilläggstjänster i marknätet. Utredningen föreslog vidare att samma regler ska gälla för innehållet i samtliga tilläggstjänster som sänds ut till alla. Användningen av interaktiva ikoner i TV-sändningar behandlades också.

Konkurrens och abonnentinflytande i kabel-TV-nät

Radio- och TV-lagsutredningen prövade om det var lämpligt och möjligt att genom lagstiftning skapa förutsättningar för konkurrens mellan olika innehållsleverantörer i kabel-TV-näten. Frågan hade tidigare behandlats av andra utredningar i olika sammanhang, bland annat av en särskild utredare i promemorian Abonnentinflytande i kabel-TV-nät (Ds 2001:52). Utredningen övervägde behovet av förändringar inom tre olika delområden: lagstiftning om tillträde till kabel-TV-näten för programföretag eller andra operatörer, inflytande för abonnenterna över programutbudet och inflytande för abonnenterna över hur programutbudet paketeras.

5.3 Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51)

I slutbetänkandet Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51) behandlas de delar av utredningens uppdrag som rör upprepade överträdelser av innehållsvillkor, tillämpligheten av tillståndsvillkor på vissa sändningar, myndighetsmeddelanden, lokal icke-kommersiell TV och TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Dessutom analyserades konsekvenserna av ett svenskt tillträde till TV-konventionen. Utredningen redovisade också frågor som rör mobil-TV och om registrerade trossamfunds möjlighet att få tillstånd att sända närradio.

Vissa villkorsfrågor

Radio- och TV-lagsutredningen övervägde behovet av mer kraftfulla åtgärder om ett programföretag vid upprepade tillfällen och på liknande sätt bryter mot villkor för innehållet i sändningarna. Utredningen föreslog att Justitiekanslern skulle ges rätt att ingripa med vitesförelägganden mot programföretag som vid upprepade tillfällen och på likartat sätt överträtt förbudet mot att sända program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller pornografiska bilder på tider och sätt som avses i nuvarande 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen. Utredningen föreslog vidare att

villkoren vid sändning i marknätet om att utöva sändningsrätten sakligt, respektera den enskildes privatliv och att inte diskriminera annonsörer, skulle omvandlas till generella lagregler som gäller alla sändningar.

Radio- och TV-lagsutredningen övervägde behovet av att samma regler kan tillämpas på samtliga TV-sändningar från ett företag, oberoende av om sändningarna sker på ett sätt som kräver tillstånd eller på något annat sätt. Slutligen skulle utredningen pröva frågan om det, mot bakgrund mot Sveriges medlemskap i EU, borde göras några ändringar i bestämmelserna om skyldighet att på begäran av en myndighet sända meddelanden av vikt för allmänheten.

Mobil-TV

Utvecklingen av olika former av TV-sändningar till mobila mottagningsenheter (mobil-TV) behandlades av Radio- och TV-lagsutredningen. Utredningen såg ett påtagligt behov av en översyn av regleringen av mobil-TV och valde därför självmant att ta upp frågan till behandling. Utredningen föreslog att mobil-TV-sändningar via mobiltelefonnäten i princip skulle undantas från tillståndsplikt enligt radio- och TV-lagen. Utredningen lämnade också andra förslag i syfte att anpassa regelverket till mobil-TV:s särskilda förutsättningar.

TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

Utredningen övervägde behovet av lagändringar för att förbättra tillgängligheten till TV-program för personer med funktionsnedsättning. Utredningen föreslog skärpt lagstiftning för att öka tillgängligheten. Enligt utredningens förslag skulle alla som sänder TV, oavsett sändningsteknik, se till att de program som de sänder görs tillgängliga för personer med funktionsnedsättning på det sätt och i den omfattning som regeringen eller en myndighet föreskriver.

Om ett programföretag försummade sin skyldighet att se till att programmen blev tillgängliga, föreslog utredningen bland annat att det skulle vara möjligt att återkalla sändningstillståndet eller utfärda vitesförelägganden.

Lokal icke-kommersiell TV

Radio- och TV-lagsutredningen analyserade hur de lokala icke-kommersiella TV-sändningarna påverkades av digitaliseringen och om förutsättningarna för lokal icke-kommersiell TV kunde förbättras genom lagstiftning. Utredningen lämnade förslag till ändringar i nättinnehavarnas skyldighet att tillhandahålla utrymme i kabelnäten. Utredningen föreslog också att benämningen ”*lokalt kabelsändarföretag*” skulle ersättas med ”*lokal-kabel-TV-förening*”.

Tillstånd att sända närradio

Radio- och TV-lagsutredningen behandlade också frågan om det finns skäl att i lagtexten särbehandla Svenska kyrkan jämfört med andra trossamfund när det gäller tillstånd att sända närradio. Utredningen föreslog att 4 kap. 4 § radio- och TV-lagen skulle ändras så att det blir möjligt ge tillstånd att sända närradio till samtliga registrerade trossamfund och registrerade delar av trossamfund.

TV-konventionen

I delbetänkandet Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62) hade utredningen, när den behandlade vissa annonsfrågor, analyserat konsekvenserna av ett svenskt tillträde till konventionens annonsbestämmelser och lagt fram de förslag till ändringar i radio- och TV-lagens annonsbestämmelser som behövs för att ratificera konventionen. I slutbetänkandet behandlade utredningen vilka konsekvenser ett tillträde till konventionens övriga bestämmelser skulle få och lade fram förslag till de lagändringar som den ansåg skulle behövas på dessa områden för att konventionen skulle kunna ratificeras.

6 Genomförande av AV-direktivet

6.1 Utgångspunkter

6.1.1 Uppdraget

När vi ska föreslå hur AV-direktivet ska genomföras i svensk rätt måste det ske från flera olika utgångspunkter. Den första och självklara utgångspunkten är direktivet självt och dess karaktär av minimidirektiv samt EG-rätten i övrigt. En nödvändig ram och utgångspunkt är också de regler som finns i yttrandefrihetsgrundlagen. I övrigt gäller de utgångspunkter som anges i utredningsdirektiven och som gäller utredningens uppdrag i dess helhet, nämligen att förenkla regelverket, att modernisera detsamma med hänsyn till medieutvecklingen och att förbättra den nuvarande lagens struktur och överskådlighet. Det sistnämnda återkommer vi till i anslutning till vårt författningsförslag.

Allmänt om genomförande av direktiv

Ett EG-direktiv är enligt artikel 249 i EG-fördraget bindande för medlemsstaterna med avseende på det resultat som ska uppnås med direktivet. Men det överlåter åt medlemsstaterna att bestämma form och tillvägagångssätt för genomförandet. Medlemsstaterna är således inte bundna av direktivets terminologi eller systematik, om det avsedda resultatet ändå kan uppnås på något annat sätt. Ett direktiv kan därför införlivas i respektive medlemsstats rättsordning genom en lagstiftningsteknik som är välkänd och ändamålsenlig för den medlemsstat som är berörd.

Det handlar således om att i nationell rätt lägga fast en rättslig ram för rättsläget som garanterar att direktivet tillämpas fullt ut på ett klart och precist sätt. Enskilda ska också ha möjlighet att identi-

fiera sina rättigheter och skyldigheter enligt direktivet och kunna göra dessa rättigheter gällande vid domstol.

AV-direktivets karaktär av minimidirektiv innebär att direktivet lägger fast en lägsta nivå som medlemsstaterna ska uppfylla och att medlemsstaterna har frihet att föreslå mer långtgående eller ”strängare” regler på de områden som regleras av direktivet. Det gäller emellertid bara under förutsättning att det överensstämmer med EG-rätten i övrigt, dvs. EG-fördraget och andra EG-direktiv eller förordningar som kan ha företräde framför AV-direktivet, t.ex. direktivet om otillbörliga affärsmetoder

Förenkling av regelverket

En viktig utgångspunkt för utredningens arbete är att – i enlighet med våra direktiv – förenkla regelverket. Bakgrunden är regeringens strävanden att skapa bättre villkor för företagen och därmed i förlängningen fler arbetstillfällen. Regeringen har också vid flera tillfällen betonat att en förenkling av regelverket för radio- och TV-företagen är en prioriterad uppgift.

Vi tolkar uppdraget i denna del så att däri också ingår att så långt som möjligt undanröja de hinder som kan finnas för företagens möjligheter att konkurrera på den svenska marknaden. En viktig utgångspunkt i det sammanhanget är vad som under utredningsarbetet har kommit fram när det gäller företagens syn på de hinder som de anser att den nuvarande lagstiftningen eller dess tillämpning för med sig.

Av utredningsdirektiven framgår samtidigt att hänsyn ska tas till de minimiregler som finns, upphovsmännens rättigheter och behovet av att skydda barn och unga från vissa former av reklam.

Modernisering med hänsyn till medieutvecklingen

Den tekniska utvecklingen har lett och leder till att skillnaden mellan olika elektroniskt distribuerade tjänster minskar. AV-direktivet har ett vidare tillämpningsområde i förhållande till både TV-direktivet och den svenska lagstiftningen när det gäller massmedietjänster som består av rörliga bilder med eller utan ljud.

En viktig utgångspunkt för vårt arbete är att åstadkomma en så teknikneutral lagstiftning som möjligt. Samtidigt måste lagstift-

ningen anpassas till den tekniska utvecklingen och de möjligheter som finns att sända TV på olika sätt och tittarnas möjligheter att välja eller välja bort program, t.ex. reklam.

6.1.2 Olika sätt att distribuera TV

TV och TV-liknande tjänster kan distribueras på olika sätt. Det gäller TV-sändningar i vanlig bemärkelse, men också interaktiva tjänster och programanknutna tilläggstjänster.

TV-sändningar

Digitaliseringen av sändningstekniken innebär att TV-sändningar kan distribueras på andra sätt och till andra mottagare än vad som var möjligt tidigare. TV-sändningar distribueras i dag förutom i de traditionella distributionsformerna, markbundna sändarnät, via satellit och i kabel-TV-nät, även via bredband, s.k. IP-TV, och som mobil-TV. TV-program görs också i stor omfattning tillgängliga via Internet.

IP-TV

IP-TV är en relativt ny distributionsform för digital-TV som är på stark frammarsch. Sändningarna sker i bredbandsnät med IP-teknik, en teknik som används för överföring av information på Internet. IP-TV distribueras dock inte via Internet utan i logiskt avskilda nät. Eftersom såväl IP-TV-näten som överföringstekniken är anpassade för tvåvägskommunikation och infrastrukturen har stor kapacitet finns stora möjligheter att erbjuda interaktiva tjänster i IP-TV-sändningar.

Mobil-TV

Mobil-TV innebär en möjlighet att titta på TV med små bärbara mottagare. I dagsläget utnyttjas framför allt mobiltelefoner som mottagare och distributionen av programmen sker över mobiltelenäten. Varje användare kopplar upp sig via sin mobiltelefon till en server i mobilnätet som sänder ut en individuell dataström

(unicast) mellan användaren och servern. Användaren kan då titta på TV-tjänster. Åtskilliga mobiltelefonoperatörer i Sverige erbjuder i dag TV-tjänster. För att möjliggöra broadcastteknik (sändning av information från en till många samtidigt mottagare) i de befintliga mobilnäten har en ny teknik kallad MBMS (Mobile Broadcast Multicast Service) tagits fram.

Direktsänd mobil-TV kan också distribueras via broadcastteknik till mobiltelefoner genom att använda radio- och TV-baserade nätverk. Flera nya tekniker har utvecklats för att kunna sända direktsänd mobil-TV till en masspublik via traditionella broadcastsystem. Vi redogör för en del av dessa tekniker i avsnitt 15.

Webb-TV

TV-program kan även göras tillgängliga via Internet (webb-TV). Webbsändningar skiljer sig från rundradiosändningar genom att sändningen inte går ut till alla utan bara till dem som har begärt överföring av det aktuella programmet. För att kunna ta del av en sändning måste den mottagande gå till en webbsida och där aktivera en länk till programmet.

Interaktiva sändningar

I radio- och TV-sammanhang innebär interaktivitet enkelt uttryckt att lyssnaren eller tittaren själv kan påverka det som sänds och när och hur länge han eller hon vill ta del av det. Genom att vara aktiv kan den mottagande i viss utsträckning själv välja vad han eller hon vill ta del av. Redan i analogt sända program är en viss interaktivitet möjlig på så sätt att tittarna genom att ringa, skriva eller skicka sms eller e-post bland annat kan rösta i tävlingar eller ställa frågor.

Vid digitala radio- och TV-sändningar finns möjlighet att kommunicera med programföretaget på ett enklare och mer direkt sätt och därigenom i mycket större utsträckning påverka innehållet i det som sänds och även tidpunkten för när det sänds. I tidigare lagstiftningsärenden har skillnad gjorts mellan å ena sidan lokal eller skenbar interaktivitet och å andra sidan central eller verklig interaktivitet (SOU 2001:28 s. 164 och SOU 2005:62 s. 160 f.).

Lokal interaktivitet

Vid lokal interaktivitet sänds informationen ut kontinuerligt och sparas i TV-mottagarens minne. Med hjälp av fjärrkontrollen eller knappar på mottagaren kan den mottagande söka i den lagrade informationen och välja vad han eller hon vill se. Denna typ av interaktivitet är skenbar, eftersom den inte innebär att tittaren kommunicerar med den som sänder. Den information som sänds ut och som lagras i TV-mottagaren är allmän och sänds ut till alla som kan ta emot den. Exempel på detta är sökbar text-TV och elektronisk programguide (EPG). EPG är en programtablå på TV-skärmen med översikt över pågående och kommande program som informerar om och ger tittaren möjlighet att söka efter TV-program.

Central interaktivitet

För verklig interaktivitet krävs att det finns en returkanal från konsumentens mottagare tillbaka till den som sänder. Returkanalen kan finnas i kabel-TV-nätet eller bredbandsnätet om sådant finns, eller i tele- eller mobiltelenätet. TV-tittaren kan kommunicera direkt med TV-kanalen eller sin operatör via returkanalen.

När en returkanal finns är det möjligt att erbjuda en uppsjö av olika centralt interaktiva tjänster som komplement till TV-programmen. Exempel på sådana är interaktiva spel, interaktiva programformat, interaktiv annonsering, tävlingar och omröstningar, interaktiva informationstjänster (t.ex. om nyheter, börsinformation, väder), elektroniska handelstjänster (t.ex. beställa varor, resor eller andra tjänster) och pay-per-view- eller video-on-demand-tjänster (möjlighet att beställa film, musik, sportsändningar och annat genom att trycka på fjärrkontrollen).

De interaktiva tjänsterna kan delas in i dels sådana som är helt fristående från programmen, s.k. stand-alone-tjänster, dels programanknutna tjänster. De flesta av de tjänster som exemplifierats ovan är fristående tjänster och är normalt tillgängliga via EPG:n eller en särskild portal, ett torg eller en katalog.

Programanknutna tilläggstjänster

Programanknutna tjänster kan vara helt beroende av att samexistera med ett program. Detta gäller t.ex. för programtextning och särskilda anpassningar för personer med funktionsnedsättning, såsom syntetiskt tal. Till de programanknutna tjänsterna hör dock även tjänster som ger tittaren möjlighet att interagera med utgångspunkt från programmen och på så sätt få tillgång till ytterligare information om något som behandlas i ett program.

En sådan tjänst kan ge tittaren en möjlighet att med fjärrkontrollens hjälp klicka på olika ikoner i TV-bilden och på så sätt ta del av extra information i form av exempelvis matrecept i anslutning till matlagningsprogram, byggbeskrivningar i ”gör-det-själv”-program eller fördjupad information i samband med dokumentärer. Även reklam innehåll kan på detta sätt länkas till det redaktionella innehållet, eller till annonser som visas mellan programmen eller med delad skärm (interaktiv annonsering). Tittaren kan också erbjudas möjlighet att själv välja mellan olika kameravinklar och att se mer än en bild samtidigt på skärmen.

Uppdelningen i fristående respektive programanknutna programtjänster är inte helt strikt. En fristående tjänst, t.ex. en resebokningstjänst kan vara tillgänglig såväl via EPG:n eller en handelsportal som kan länkas direkt från ett reseprogram. Omvänt kan sådana fördjupningar som kan erbjudas i anslutning till program också vara tillgängliga från EPG:n som extra information om ett kommande eller pågående program eller på något annat sätt.

6.2 Audiovisuella medietjänster

6.2.1 AV- direktivet

Genom AV-direktivet har TV-direktivet inte bara bytt titel utan även utvidgats till att omfatta andra audiovisuella medietjänster än TV-sändningar (linjära audiovisuella medietjänster), nämligen också beställtjänster (icke-linjära audiovisuella medietjänster). I likhet med i dag gäller direktivet också för audiovisuella kommersiella meddelanden.

Audiovisuella medietjänster är utförligt både förklarade och motiverade i ingressen till direktivet (skälen 16–25) och definierade i artikel 1 i direktivet.

Tillämpningsområdet ska enligt skäl 16 i ingressen vara begränsat till tjänster i enlighet med definitionen av detta begrepp i EG-fördraget (artikel 50). Det innebär att det omfattar alla typer av ekonomisk verksamhet. Dit hör även public service-företagens verksamhet, men inte verksamheter som primärt har icke-ekonomiska syften och som inte konkurrerar med TV-sändningar, såsom privata webbplatser och tjänster som innebär tillhandahållande eller distribution av audiovisuellt innehåll som framställs av privata användare i syfte att delas och utbytas inom intressegrupper.

Gemensamt för de tjänster som omfattas av direktivet är att de bara omfattar sådana tjänster som är massmedier. I skäl 16 i ingressen anges i denna del att det bör vara fråga om sådana tjänster som är avsedda att "tas emot av och kan tänkas ha en betydande påverkan på en betydande del av allmänheten".

Det ska också enligt skäl 18 i ingressen vara fråga om massmedier i deras informativa, underhållande och utbildande funktion för allmänheten. Det utesluter således all privat korrespondens och sådana tjänster vars huvudsakliga syfte inte är att tillhandahålla program.

För att avgränsa direktivets tillämpningsområde mot de tjänster som inte är massmedier anges dels att det som tillhandahålls ska vara ett *program*, dvs. rörliga bilder med eller utan ljud (definieras i artikel 1 b), dels att tjänsten härrör och faller under det *redaktionella ansvaret* (definieras i artikel 1 c) hos en *leverantör av medietjänster* (definieras i artikel 1 d) vars huvudsakliga syfte med tillhandahållandet är att informera, underhålla eller utbilda allmänheten. Det ställs således krav både på innehållet och på den som står för programmet för att det ska vara fråga om en audiovisuell medietjänst.

Artikel 1 i direktivet innehåller definitioner av en mängd begrepp som används i direktivet.

I artikel 1 a definieras begreppet *audiovisuell medietjänst* (i fortsättningen AV-tjänst). Definitionen är lång och rymmer som nyss har sagts en rad rekvisit som ska vara uppfyllda för att det ska vara fråga om en audiovisuell medietjänst. Sålunda ska det vara fråga om

- a) en tjänst enligt definitionen i artiklarna 49 och 50 i fördraget,
- b) tjänsten ska falla under det redaktionella ansvaret hos en leverantör av medietjänster,

- c) det huvudsakliga syftet med tjänsten ska vara att tillhandahålla program för att informera, underhålla eller utbilda allmänheten, och
- d) programmen ska tillhandahållas via elektroniska kommunikationsnät.

I artikeln konstateras att sådana audiovisuella medietjänster som avses utgörs av antingen

- a) TV-sändningar enligt den definition som ges i artikel 1 e, eller
- b) audiovisuella medietjänster på begäran enligt den definition som ges i artikel 1 g och/eller
- c) audiovisuella kommersiella meddelanden (begreppet definieras i artikel 1 h).

TV-sändningar (linjära audiovisuella medietjänster)

AV-direktivet innehåller i artikel 1 e en ny definition av begreppet TV-sändning. Av direktivet framgår emellertid inte att den nya definitionen innebär någon ändring i sak av begreppets innebörd i förhållande till vad som nu gäller. Den nya definitionen kan antas huvudsakligen vara motiverad av att särskilja TV-sändningar från beställtjänster.

En *TV-sändning* (dvs. en linjär AV-tjänst) definieras som en AV-tjänst som tillhandahålls av en leverantör av medietjänster för samtidigt TV-tittande enligt en programtablå.

Det som är av särskild betydelse för att skilja TV-sändningar från andra sändningar är att programmen sänds för *samtidigt* TV-tittande enligt en *programtablå*. Av skäl 24 i ingressen framgår att begreppet samtidigt tittande även bör innefatta nästan samtidigt tittande på grund av den tidsförskjutning som kan uppstå mellan sändning och mottagande av tekniska skäl. Begreppet programtablå är inte definierat. Det får ändå framstå som klart vad det är fråga om, nämligen ett i förväg fastställt tidsschema när TV-programmen sänds.

Beställtjänster (icke-linjära audiovisuella medietjänster)

AV-direktivet använder sig av – som det förefaller – två begrepp för samma företeelse nämligen dels *AV-tjänster på begäran*, dels

beställtjänster. Någon skillnad när det gäller innebörden finns inte, eftersom man i artikel 1 a första strecksatsen sista meningen i fråga om AV-tjänster på begäran hänvisar till definitionen av begreppet beställtjänst i artikel 1 g. Det framgår också av andra språkversioner av direktivet. Det rör sig alltså om icke-linjära AV-tjänster.

Begreppet *beställtjänst* definieras i artikel 1 g som en AV-tjänst som tillhandahålls av en leverantör av medietjänster för att ge möjlighet att se program vid en tidpunkt som användaren väljer och på dennes begäran utifrån en katalog av program som valts ut av leverantören av medietjänster.

Beställtjänster skiljer sig således från TV-sändningar på det viset att programmen ska kunna ses på en tidpunkt som användaren bestämmer och på dennes begäran och inte, som i fråga om TV-sändningar, för samtidigt TV-tittande. Dessutom ska den som begär att få se ett program kunna välja programmet från en katalog av program som i sin tur har valts ut av tjänsteleverantören.

Audiovisuella kommersiella meddelanden

Enligt artikel 1 a omfattar AV-tjänster – vid sidan av TV-sändningar och beställtjänster – också audiovisuella kommersiella meddelanden. Även detta begrepp definieras i artikel 1 h.

Audiovisuella kommersiella meddelanden omfattar det som normalt är förknippat med marknadsföring i TV, dvs. TV-reklam, sponsring, teleshopping och produktplacering. Sistnämnda fyra begrepp definieras också i artikel 1 i och k–m i direktivet.

Audiovisuella kommersiella meddelanden definieras som bilder med eller utan ljud utformade i syfte att direkt eller indirekt marknadsföra varor eller tjänster som tillhandahålls av en fysisk eller juridisk person som bedriver ekonomisk verksamhet, dvs. en näringsidkare, eller att främja dennes (näringsidkarens) anseende. Till det kommer att bilderna ska ingå i eller åtfölja ett program mot betalning eller liknande ersättning eller i form av egenreklam. Som exempel på olika former av audiovisuella meddelanden nämns i direktivets definition TV-reklam, sponsring, teleshopping och produktplacering.

Enligt skäl 26 i ingressen till AV-direktivet är syftet att i direktivet införa en bredare definition av begreppet *audiovisuell marknads kommunikation* utöver TV-reklam och teleshopping. Där

sägs emellertid att begreppet inte bör omfatta samhällsinformation och välgörenhetsinslag som sänds utan avgift.

Sammanfattningsvis får begreppet audiovisuella kommersiella meddelanden tolkas så att det är fråga om dels bilder som mot betalning eller liknande ersättning ingår i eller sänds i anslutning till program och som syftar till att marknadsföra en näringsidkares varor eller tjänster eller att främja näringsidkarens anseende, dels egenreklam.

Avgränsningen av innebörden av begreppet har betydelse för genomförandet av direktivets bestämmelser när det bland annat gäller reklamtid m.m. Till dessa frågor återkommer vi senare i betänkandet (avsnitt 7).

6.2.2 Svensk rätt

Radio- och TV-lagen

Radio- och TV-lagen gäller för sändningar av ljudradio- och TV-program som är riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel. En tolkning av vad som innefattas i radio- och TV-lagens begrepp "*ljudradio- och TV-program*" bör enligt förarbetena till radio- och TV-lagen bestämmas utifrån det allmänna språkbruket och det behov som kan finnas av att reglera denna typ av verksamhet (prop. 1995/96:160 s. 65). I motiven anges vidare att det inte bör fästas någon särskild vikt vid vilken teknik som utnyttjas, utan lagens tillämpningsområde bör vara oförändrat även om det sker tekniska förändringar i framtiden. Med radio och television torde, enligt vad regeringen uttalade i förarbetena, i det allmänna språkbruket förstås sändningar som ett obestämt antal personer samtidigt kan ta emot i en ljudradiomottagare respektive televisionsmottagare (prop. 1995/96:160 s. 63).

Ljudradio- och TV-sändningar

Förarbetena till radio- och TV-lagen ger således uttryck för tanken att dess tillämpningsområde inte ska vara statiskt och att det på ett dynamiskt sätt bör följa teknikutvecklingen. Enbart den omständigheten att TV- eller radiosändningen tas emot i en annan apparat än den traditionella TV- eller radioapparaten innebär därför inte att en sändning som i övrigt uppfyller kraven för att omfattas

av lagen inte utgör ett ljudradio- eller TV-program. Program som tas emot i en dator, mobiltelefon e.d. omfattas således av lagen, om övriga förutsättningar är uppfyllda.

En förutsättning för att en sändning av ljudradio- och TV-program ska omfattas av radio- och TV-lagen är vidare att det är fråga om en sändning som är riktad till allmänheten. Så är fallet bara om sändningen samtidigt och utan särskild begäran är tillgänglig för vem som helst som vill ta emot den. Begreppet ”*allmänheten*” bör enligt förarbetena förstås i enlighet med normalt språkbruk och i enlighet med den innebörd det har i de radorättsliga författningarna och i yttrandefrihetsgrundlagen (prop. 1995/96:160 s. 64).

I förarbetena till yttrandefrihetsgrundlagen anges att i rekvisitet ”riktad till allmänheten” i 1 kap 6 § yttrandefrihetsgrundlagen ligger att sändningen måste startas av avsändaren, dvs. den som tillhandahåller innehållet till allmänheten. När en sändning sker på särskild begäran innebär det att den mottagande själv tar kontakt med den som sänder och startar sändningen. När det gäller sändningar via Internet som inte förmedlas genom traditionell broadcastteknik har regeringen angett att följande synsätt bör anläggas (prop. 2001/02:74 s. 41):

Det är sändaren som svarar för den huvudsakliga aktiviteten. Det är sändaren som – liksom när det gäller traditionella radio- och TV-sändningar – avgör när webbsändningarna skall börja, och de pågår utan möjlighet för mottagaren att påverka när de skall sluta. Mottagarens medverkan är begränsad till att slå på datorn, gå till en adress och där aktivera en länk. Denna medverkan skiljer sig inte från den som gäller i fråga om de traditionella radio- och TV-sändningarna, nämligen att slå på radion eller TV:n och välja kanal. De momentana sändningarna till webbsidan startas alltså av sändaren. Överföringarna av dessa från webbsidan till mottagarna görs sedan av mottagarna själva. Eftersom det är fråga om momentana tillhandahållanden av sändaren, bör dessa överföringar av mottagarna ses som vidareförmedlingar utan självständig betydelse för frågan om vem som startat sändningarna. Avgörande är i stället vem som startat de ursprungliga webbsändningarna. Eftersom det är sändaren, är sändningarna att anse som riktade till allmänheten.

Eftersom begreppet *allmänheten* tolkas på samma sätt i radio- och TV-lagen som i yttrandefrihetsgrundlagen ska det vid avgörande av vad som ska anses utgöra en sändning till allmänheten enligt radio- och TV-lagens bestämmelser antas samma utgångspunkter som vid bedömningen av om en viss sändning faller under regeln om radio-

program i 1 kap. 6 § yttrandefrihetsgrundlagen. Det avgörande vid bedömningen om en sändning omfattas av radio- och TV-lagen ska därför enkelt uttryckt vara vem sändningen riktas till och vem som startar densamma.

Interaktiva tjänster

Vid lokalt interaktiva tjänster som sökbar text-TV och elektronisk programguide (EPG) är den information som sänds ut och som lagras i TV-mottagaren allmän och sänds ut till alla som kan ta emot den. Radio- och TV-lagen är därför tillämplig på sådana tjänster.

Centralt interaktiva tjänster överförs först efter det att konsumenten valt att kommunicera med den sändande genom en returkanal och sändningen startar och sker på begäran av den mottagande. Detta innebär att radio- och TV-lagen inte är tillämplig på dessa tjänster. Kommunikationen mellan den sändande och den mottagande sker genom en en-till-en-kommunikation i det nät där den mottagande har sin returkanal. Denna kan finnas i exempelvis ett tele- eller mobiltelenät, ett bredbandsnät eller kabel-TV-nät. Det finns inga krav på tillstånd eller anmälan till en myndighet för att tillhandahålla en innehållstjänst via Internet, i telefon- eller mobiltelefonnäten eller i kabel-TV eller bredbandsnät. Att radio- och TV-lagen inte är tillämplig på centralt interaktiva tjänster innebär att lagens regler om annonser och om särskilda krav på innehållet i övrigt inte gäller för centralt interaktiva tjänster.

Annan lagstiftning

Det finns också andra regler som är tillämpliga på innehållet i TV-sändningar och centralt interaktiva tjänster. Marknadsföringslagen (2008:486) gäller all marknadsföring och är sålunda tillämplig på reklam i såväl radio- och TV-program som i tjänster som tillhandahålls endast på begäran. I de fall tjänsterna leder till att användarna ingår avtal om köp eller hyra av varor eller tjänster gäller vidare distans- och hemförsäljningslagens (2005:59) bestämmelser. Prisinformationslagens (2004:347) regler gäller även när näringsidkare tillhandahåller produkter på Internet och i radio och TV.

E-handelslagen är tillämplig på centralt interaktiva tjänster. Med informationssamhällets tjänster avses enligt 2 § e-handelslagen tjänster som normalt utförs mot ersättning och som tillhandahålls på distans, på elektronisk väg och på individuell begäran av en tjänstemottagare. Radio- och TV-sändningar omfattas inte av e-handelslagen. Delar av en transaktion kan falla in under lagen även om inte hela transaktionen gör det. Lagen ska säkerställa den fria rörligheten för sådana tjänster inom EES-området. Den innehåller bestämmelser om fri rörlighet och tillämpningen av svensk rätt men även bestämmelser om informationskrav m.m.

6.2.3 Överväganden

Vår bedömning: Tillämpningsområdet för radio- och TV-lagen omfattar TV-sändningar i AV-direktivets mening och sådana audiovisuella kommersiella meddelanden som ingår i eller omger program i TV-sändningar. Däremot omfattar lagen inte beställtjänster i AV-direktivets mening och kommersiella meddelanden i eller i anslutning till sådana tjänster.

Vårt förslag: Den svenska lagstiftningen på radio- och TV-området utvidgas till att också omfatta sådana beställtjänster som avses i AV-direktivet och därmed också till kommersiella meddelanden i eller i anslutning till sådana tjänster. Beställtjänster i AV-direktivets mening benämns beställ-TV.

TV-sändningar och beställtjänster (beställ-TV)

Enligt 1 kap. 1 § radio- och TV-lagen omfattar lagen sändningar av ljudradio- och TV-program som är riktade till allmänheten och som är avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel. En sändning ska enligt paragrafens andra stycke anses riktad till allmänheten bara om den samtidigt och utan särskild begäran är tillgänglig för vem som helst som vill ta emot den.

Gemensamt för TV-sändningar och beställtjänster enligt AV-direktivet är att de tjänster som avses är att i informations-, underhållnings- eller utbildningsyfte tillhandahålla program till allmänheten via elektroniska kommunikationsnät i den mening som avses i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/21/EG om ett

gemensamt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (artikel 1 a). Det senare direktivet har genomförts i Sverige genom lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation. Med elektroniska kommunikationsnät avses enligt 7 § samma lag bland annat system för överföring av signaler, via tråd eller radiovågor, på optisk väg eller via andra elektromagnetiska överföringsmetoder oberoende av vilken typ av information som överförs. Med AV-tjänster avses således sådana tjänster som är massmedier.

Vad som skiljer TV-sändningar och beställtjänster åt i AV-direktivet är i stället frågan om vem som startar sändningen. TV-sändningar i direktivets mening tillhandahålls för samtidigt tittande enligt en programtablå och startas av den som tillhandahåller tjänsten. På sådana sändningar är radio- och TV-lagen tillämplig.

Beställtjänster i AV-direktivets mening tillhandahålls däremot på tider som användaren själv väljer och på dennes egen begäran utifrån en katalog av program som leverantören tillhandahåller. De kan således inte anses riktade till allmänheten på det sätt som förutsätts i 1 kap. 1 § andra stycket radio- och TV-lagen utan är med tidigare använd terminologi en centralt interaktiv tjänst på vilken radio- och TV-lagen inte är tillämplig.

En viss lagreglering när det gäller beställtjänster finns redan i dag i e-handelslagen. De frågor som regleras i e-handelslagen omfattas med något undantag inte av AV-direktivets bestämmelser. Lagen tar inte heller sikte på frågor som specifikt rör massmedier. AV-direktivets bestämmelser om beställtjänster bör därför inte lämpligen genomföras genom ändringar i e-handelslagen. I stället bör den svenska lagstiftningen på radio- och TV-området utvidgas till att omfatta också beställtjänster i AV-direktivets mening.

Beställtjänster i AV-direktivets mening utgör sådana tjänster som man här i Sverige i olika sammanhang har kallat beställ-TV (se t.ex. prop. 1995/96:160 s. 65). Enligt vår mening speglar begreppet *beställ-TV* bättre vad det handlar om, nämligen att efter beställning få se program i TV när man själv vill. Vi har därför valt att kalla beställtjänster i AV-direktivets mening för beställ-TV.

Audiovisuella kommersiella meddelanden

Audiovisuella kommersiella meddelanden i AV-direktivets mening innefattar olika marknadsföringsåtgärder som mot betalning ingår i

eller omger ("åtföljer") program eller i form av egenreklam. Att sådana meddelanden i dag omfattas av radio- och TV-lagen är självklart när det gäller TV-sändningar. I den utsträckning sådana kommersiella meddelanden ingår i eller omger beställtjänster är det självklart att de också bör omfattas av den svenska lagstiftningen på området.

6.3 Ansvarigt land

6.3.1 AV-direktivet (artikel 2)

Ursprungslandsprincipen

Artiklarna 2.1 och 3.6 i AV-direktivet ger uttryck för den s.k. ursprungslandsprincipen. Principen lades fast redan i TV-direktivet. Den innebär att den ansvariga medlemsstaten är skyldig att säkerställa att alla audiovisuella medietjänster som sänds av en leverantör av medietjänster inom dess jurisdiktion överensstämmer med regelverket som gäller för sändningar avsedda för allmänheten i den egna medlemsstaten. Dessa sändningar kan sedan fritt cirkulera på den inre marknaden.

Ursprungslandsprincipen var grundläggande för att förverkliga den inre marknaden för TV-sändningar. Principen utsträcks genom AV-direktivet till att omfatta alla audiovisuella medietjänster.

Det land som har jurisdiktion ska således se till att den egna lagstiftningen och därmed direktivet följs. De länder som tar emot sändningar från ett annat medlemsland behöver bara fastställa att programmet har sitt ursprung i en annan ansvarig medlemsstat. Två medlemsstater kan inte samtidigt ha jurisdiktion, dvs. ha rätt att vidta åtgärder mot en och samma TV-sändning.

Det framgår också av EG-domstolens dom i målet Paul Denuit¹ att en medlemsstat inte kan motsätta sig att sändningar från ett programföretag som faller under en annan medlemsstats jurisdiktion återutsänds på det egna territoriet, trots att sändningarna inte uppfyller vissa bestämmelser i TV-direktivet. En medlemsstat kan enligt vad som uttalas i domen inte tillåta sig att ensidigt vidta tillrättaläggande åtgärder eller skyddsåtgärder som syftar till att undanröja en annan medlemsstats eventuella överträdelse av gemenskapsrättens regler.

¹ Mål C-14/96, brottmål mot Paul Denuit (REG 1997, s. I-2785).

Det är emellertid inte helt uteslutet för en medlemsstat att ingripa mot innehållet i TV-sändningar som kommer från någon annan medlemsstat. Ett sådant ingripande får emellertid inte ske inom det område som regleras i TV-direktivet (med undantag av artikel 2a.2), utan av andra bestämmelser. Ett ingripande får inte heller hindra återutsändning av TV-sändningar.

EG-domstolen har således i de förenade målen De Agostini och TV-shop² uttalat att ursprungslandsprincipen inte hindrar att en medlemsstat med stöd av generella föreskrifter om skydd för konsumenter mot vilseledande reklam såsom förbud och ålägganden, ingriper mot en annonsör till följd av reklam som sänts från en annan medlemsstat, under förutsättning att dessa ingrepp inte inom dess territorium hindrar återutsändning i egentlig mening av televisionssändningar som härrör från den andra medlemsstaten.

EG-domstolen uttalade i domen att det i direktivet föreskrivs att medlemsstaterna ska säkerställa fri mottagning och att de inte får begränsa återutsändning inom sina territorier av televisionssändningar från andra medlemsstater av skäl som hänger samman med TV-reklam och sponsring. Direktivet innebär ändå inte att det med nödvändighet är fullständigt uteslutet att tillämpa andra regler än de som specifikt avser sändning och distribution av program. Domstolen pekade där bland annat på nationella föreskrifter som på ett generellt sätt syftar till att främja konsumentskydd utan att det för den skull införs en andra kontroll av televisionssändningar utöver den som den sändande medlemsstaten är skyldig att utföra.

Ansvarig medlemsstat

I artikel 2 i AV-direktivet regleras frågan om ansvarig medlemsstat, dvs. under vilket lands lagstiftning som leverantörer av medietjänster lyder under.

Ansvarig medlemsstat bestäms i första hand genom en tillämpning av de etableringskriterier som anges i artikel 2.3 och i andra hand av de tekniska kriterier som anges i artikel 2.4. Kan inte ansvarig medlemsstat bestämmas med ledning av något av dessa kriterier är enligt artikel 2.5 behörig medlemsstat den i vilken leveran-

² Förenade målen C-34/95, C-35/95 och C-36/95, Konsumentombudsmannen mot De Agostini (Svenska) Förlag AB och Konsumentombudsmannen mot TV-shop i Sverige AB (REG 1997, s I-3843).

tören av medietjänsterna är etablerad enligt artiklarna 43–48 i fördraget.

Etableringskriterierna är i AV-direktivet oförändrade i förhållande till TV-direktivet. I första hand anses en leverantör av medietjänster etablerad i den medlemsstat där huvudkontoret finns och redaktionella beslut fattas. Om huvudkontoret och de redaktionella besluten fattas i olika medlemsstater, ska leverantören anses etablerad i den medlemsstat där en betydande del av arbetsstyrkan är verksam. Ger inte detta utslag är det huvudkontorets belägenhet som faller avgörandet. Slutligen anges att om en betydande del av arbetsstyrkan inte är verksam i någon medlemsstat så har den medlemsstat där verksamheten startade jurisdiktion under förutsättning att leverantören upprätthåller en varaktig och verklig anknytning till ekonomin i den medlemsstaten.

I de fall etableringsland inte ger svar på frågan om vilken medlemsstat som har jurisdiktionen ska de tekniska kriterierna tillämpas. AV-direktivet innebär att dessa bestämmelser har ändrats något i förhållande till TV-direktivet genom att kriterierna numera bara tar sikte på satellitsändningar. Det är i första hand den medlemsstat där satellitupplänken är belägen som har jurisdiktion och i andra hand det land vars satellitkapacitet leverantören av medietjänsterna använder sig av. Ordningen mellan kriterierna satellitupplänk och satellitkapacitet är nu den omvända. Vidare har kriteriet om frekvensupplåtelse utgått.

Bortsett från att reglerna om ansvarigt land har utsträckts till att gälla beställ-TV, innebär AV-direktivet således bara mindre ändringar av reglerna om medlemsstaternas jurisdiktion.

6.3.2 Överväganden

Vårt förslag: Den svenska lagstiftningens bestämmelser om jurisdiktion för audiovisuella medietjänster anpassas till AV-direktivets bestämmelser.

I 1 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen finns regler om vilka TV-sändningar som lagen gäller för. Paragrafens första stycke genomför TV-direktivets jurisdiktionsbestämmelser (artikel 2).

Därutöver finns i paragrafens andra stycke bestämmelser om svensk jurisdiktion när det gäller företag som etablerat sig i en

annan EES-stat i syfte att kringgå svensk lagstiftning. Dessa bestämmelser genomför inte TV-direktivet, men är en kodifiering av EG-domstolens praxis på området (prop. 1997/98:184 s. 33). AV-direktivet innehåller regler för samma situation. Vi återkommer till denna fråga senare (avsnitt 6.5).

Bestämmelserna om jurisdiktion i 1 kap. 2 § radio- och TV-lagen måste anpassas till de förändringar som AV-direktivet innebär. Förutom utvidgningen till alla audiovisuella medietjänster innebär direktivet i sak den förändringen att de tekniska kriterierna i 1 kap. 2 § 2, som rör jurisdiktion på grund av frekvens som har upplåtits här i landet, kan utgå. Dessutom är ordningen mellan kriterierna satellitupplänk och satellitkapacitet nu det omvända. Motsvarande förändringar måste göras i den svenska lagstiftningen. Det finns inte anledning att anta att detta i praktiken kommer att innebära några större förändringar eller tillämpningssvårigheter när det gäller TV-sändningar.

I fråga om beställ-TV innebär direktivet en helt ny reglering för leverantörerna av dessa medietjänster och att de måste stå under tillsyn. Framtiden får utvisa om direktivets regler om jurisdiktion ger upphov till andra frågeställningar än de som hittills har uppkommit beträffande TV-sändningar.

Av 1 kap. 2 § tredje stycket framgår att radio- och TV-lagens bestämmelser om bland annat tillstånd och tillståndsvillkor som inte är direkt programrelaterade gäller för sändningar av TV-program, trots att den som bedriver sändningsverksamheten står under en annan EES-stats jurisdiktion enligt TV-direktivet. Bestämmelsen i tredje stycket är ny och trädde i kraft den 1 februari 2008. Skälen för bestämmelsen var att göra klart att det går att tillämpa radio- och TV-lagens bestämmelser om sändningstillstånd för television på programföretag som enligt TV-direktivet befinner sig under en annan EES-stats jurisdiktion. Dessa bestämmelser påverkas inte av AV-direktivet.

6.4 Säkerställande av fri mottagning

6.4.1 AV-direktivet (artikel 2a)

AV-direktivet bygger i likhet med TV-direktivet på principen om fri rörlighet för tjänster. I artikel 2a.1 i såväl det nuvarande TV-direktivet som i AV-direktivet kommer denna princip till uttryck

genom att medlemsstaterna ska säkerställa fri mottagning och inte får begränsa vidaresändning inom sina territorier av audiovisuella medietjänster från andra medlemsstater av skäl som hör under området för direktivet. Från denna princip görs dock vissa undantag. Undantagen är olika för TV-sändningar och beställ-TV.

TV-sändningar

Medlemsstaterna har enligt artikel 2a.2 rätt att tillfälligt göra undantag från skyldigheten att säkerställa fri mottagning och inte begränsa vidaresändning av TV-sändningar vid upprepade grova överträdelser inom en tolv månadersperiod av artiklarna 22.1 och 22.2 och/eller artikel 3b, dvs. reglerna om skydd av minderåriga respektive förbud mot program som kan uppamma till hat på grund av ras, kön m.m.

Innan åtgärder vidtas ska de föregås av ett underrättelse- och samrådsförfarande. Kommissionen ska inom högst två månader besluta om åtgärderna är förenliga med gemenskapsrätten. Om kommissionen beslutar att så inte är fallet, måste medlemsstaten skyndsamt upphöra med åtgärderna.

AV-direktivets regler i dessa delar innebär inte någon ändring i sak i förhållande till TV-direktivet.

Beställ-TV

Den genomgripande nyheten i AV-direktivet är att det också omfattar audiovisuella tjänster på begäran, s.k. beställtjänster, som vi har valt att kalla beställ-TV. Den fria rörligheten för dessa tjänster kan enligt artikel 2a.4 begränsas i huvudsak på samma villkor som TV-sändningar enligt artikel 2a.2 och därutöver på de villkor och på det sätt som föreskrivs i artiklarna 3.4–3.6 i e-handelsdirektivet. Enligt dessa regler får åtgärder vidtas, om de är nödvändiga för att uppnå följande skyddsintressen:

- den allmänna ordningen, särskilt förebyggande, utredning, upptäckt av och åtal för brott, inklusive skydd av minderåriga och bekämpning av uppammande till hat, grundat på ras, kön, religion eller nationalitet samt kränkningar av enskilda personers mänskliga värdighet,

- skydd av folkhälsan,
- allmän säkerhet, inklusive skydd av nationell säkerhet och försvar, eller
- skydd av konsumenter, inklusive investerare.

Åtgärderna ska vara proportionerliga. Regler ges också om förfarandet.

6.4.2 Svensk rätt

Yttrandefrihetsgrundlagen

Den fria mottagningen och rätten till vidareändning av radioprogram från utlandet garanteras i olika avseenden genom bestämmelserna i yttrandefrihetsgrundlagen.

Av 1 kap. 7 § yttrandefrihetsgrundlagen följer bland annat att bestämmelserna i 1 kap 3 § första och tredje styckena, 1 kap. 4 och 5 §§ och 3 kap 1 § yttrandefrihetsgrundlagen ska gälla för samtidig och oförändrad vidareändning här i landet av radioprogram som avses i 1 kap. 6 § yttrandefrihetsgrundlagen och som kommer från utlandet eller förmedlas hit genom satellitändning men inte utgår från Sverige.

Av 1 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen framgår att det allmänna inte utan stöd i yttrandefrihetsgrundlagen på grund av innehållet i sändningarna får förbjuda eller hindra innehav eller användning av sådana tekniska hjälpmedel, såsom TV-apparater och antenner, som behövs för att kunna ta emot radioprogram. Detsamma gäller förbud mot att anlägga trådnät. Rätten att inneha eller använda tekniska hjälpmedel eller anlägga trådnät kan begränsas av andra skäl, som dock inte är aktuella i detta sammanhang. Grundlagens förbud mot förhandsgranskning och andra hinder gäller även för sändningar som kommer från utlandet.

Principen om etableringsfrihet kommer till uttryck i 3 kap. 1 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen. Den rätt att sända program genom tråd som ges här innefattar således även en rätt att vidareända program från utlandet. De möjligheter till lagstiftning som ges i 3 kap. 1 § andra stycket innefattar föreskrifter om ingripanden som syftar till att hindra fortsatt sändning av ett utbud som inriktas på våldsframställningar, pornografiska bilder eller hets mot folkgrupp.

Genom hänvisningen till 1 kap. 4 och 5 §§ görs förbudet mot ingripanden som inte har stöd i grundlagen och den s.k. instruktionen i 1 kap. 5 § även tillämpliga när det gäller vidareändningar av utländska program.

Vidareändring av TV-sändningar som kommer från utlandet får inte heller hindras trots att sändningen innehåller i Sverige otillåten kommersiell reklam, om riksdagen har godkänt en internationell överenskommelse om TV-sändningar som förbjuder det. Detta följer av 1 kap. 7 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen.

Bestämmelserna i 1 kap. 7 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen omfattar uttryckligen bara sådana sändningar som faller in under 1 kap. 6 § yttrandefrihetsgrundlagen. Beställ-TV som utgår från ett annat land än Sverige omfattas inte. Det finns inte några andra formella hinder mot att ingripa mot vidareändring av dessa beställtjänster än de som följer av 2 kap. 12 och 13 §§ regeringsformen.

Radio- och TV-lagen

Radio- och TV-lagen innehåller inte några bestämmelser som ger möjlighet att hindra mottagning eller vidareändring av TV-sändningar som kommer från utlandet. I det lagstiftningsarbete (prop. 1992/93:75 s. 25–26) som föregick införlivandet av TV-direktivet i svensk rätt konstaterade regeringen bland annat följande:

Regeringsformens regler om inskränkning av yttrandefriheten och informationsfriheten gör klart att ett ingripande endast får ske på så sätt att åtgärden står i rimlig proportion till den gärning som skall hindras. Att stoppa en TV-sändning är en mycket drastisk åtgärd. Det är en åtgärd som man i övrigt i huvudsak har avstått från att begagna sig av när det gäller lagstiftning som reglerar TV-sändningar.

Endast i fråga om egensändningar i kabel finns såvitt gäller TV-sändningar en regel som medger att en domstol på talan av justitiekanslern får meddela förbud mot sändning under högst ett år om dessa bryter mot vissa bestämmelser i kabellagens 16 §.

Eftersom det handlar om en lokal sändning med en ansvarig utgivare är det i sådana fall möjligt att rikta ingripandet mot det programföretag som begått överträdelsen och som också kan ändra innehållet i sändningarna. Med hänsyn till att vidare spridning av satellitprogram sker samtidigt och oförändrat är det inte möjligt för kabeloperatören att ingripa i sändningens innehåll eller påverka programutbudet.

Mot en regel om förbud mot vidareändring av vissa satellit-sändningar talar också att den endast skulle kunna tillämpas i kabelnät

av viss storlek. Den nuvarande lagen om kabelsändningar gäller enbart i sådana kabelnät som når fler än hundra bostäder. Den gäller givetvis inte för direktmottagning med parabolantenn.

Enligt regeringens mening skulle en regel om att hindra vidare-sändning av satellitsändningar som bryter mot direktivets artikel 22 därför vara en med hänsyn till yttrande- och informationsfriheterna drastisk åtgärd, som till sin praktiska verkan skulle medföra orimliga skillnader mellan olika boendeformer när det gäller mottagning av satellitprogram.

Det bör tilläggas att det i dag inte finns några sändningar av sådant slag att det kan antas att man från svensk sida skulle kräva förbud mot vidare-sändning eller förändring av innehållet på de grunder som anges i direktivets artikel 22.

Regeringens slutsats när det gäller möjligheten att stoppa sändningar som bryter mot direktivets artikel 22 är att avstängning vid brott mot dessa regler inte är någon tillfredställande lösning. Regeringen anser därför att Sverige inte skall göra bruk av de möjligheter som direktivet ger att tillfälligt hindra vidare-spridningen av utländska program.

E-handelslagen

I e-handelslagen finns bestämmelser om rätt att fritt tillhandahålla tjänster som motsvarar rätten till fri vidare-sändning. Lagen omfattar tjänster som utförs mot ersättning och som tillhandahålls på distans, på elektronisk väg och på individuell begäran av en tjänstemottagare. Genom kravet att tjänsten ska tillhandahållas på individuell begäran utesluts TV-sändningar från lagens tillämpningsområde. Beställtjänster i AV-direktivets mening omfattas dock.

Lagen är en horisontell reglering som gäller alla informations-samhällets tjänster. Svensk rätt gäller för de tjänster som tillhandahålls av tjänsteleverantörer som är etablerade i Sverige, även om tjänsterna riktar sig mot andra medlemsstater (ursprungslands-principen). I skäl 19 i ingressen till e-handelsdirektivet anges att etableringsorten fastställs i enlighet med EG-domstolens praxis. Den innebär att etableringsbegreppet omfattar det faktiska bedrivandet av näringsverksamhet med hjälp av ett fast driftställe.

I förarbetena till lagen anfördes bland annat följande (prop. 2001/02:150 s. 110):

För ett företag som tillhandahåller tjänster via en webbplats på Internet är etableringsstaten alltså inte den stat där utrustningen för webbplatsen finns eller den stat från vilken det går att nå webbplatsen, utan den stat där företaget utövar sin näringsverksamhet. När en tjänsteleverantör är etablerad i flera stater skall en tjänst anses tillhandahållas

från den stat där verksamhetens centrum ligger för denna särskilda tjänst.

Genom 3 och 4 §§ e-handelslagen har Sverige reglerat möjligheten att begränsa den fria rörligheten av beställtjänster i enlighet med artikel 3.4–3.6 i e-handelsdirektivet.

Genomförandet har skett på så sätt att en myndighet eller domstol med stöd av lag kan vidta en åtgärd som begränsar den fria rörligheten för en sådan tjänst, om det är nödvändigt för att skydda allmän ordning och säkerhet, folkhälsan eller konsumenter. Föreskrifter med detta innehåll finns i 3 § andra stycket e-handelslagen. I dag finns inte någon lag som ger myndigheter och domstolar befogenheten att stoppa sändningar av beställ-TV.

Regeringen anförde i den proposition (prop. 2001/02:150 s. 66) som låg till grund för lagen i denna del bland annat följande:

De skyddsintressen som i undantagsfall kan åberopas och det förfarande som måste följas innan åtgärder får vidtas skiljer sig från vad som redan gäller enligt EG-fördraget och bör därför anges i lagen. Innebörden är att svenska myndigheter får vidta åtgärder för att begränsa tillhandahållandet av en viss tjänst om det finns grund för det i annan lagstiftning, om det är nödvändigt för att skydda vissa angivna intressen och att åtgärderna står i rimlig proportion till det intresse som skall skyddas. --- Det bör klart framgå att det är domstolar och myndigheter som har rätt att vidta åtgärderna samt göra de bedömningar, anmälningar och underrättelser som krävs. Det bör också vara tydligt att de åtgärder som får vidtas måste grunda sig på befintliga bestämmelser i annan lagstiftning och att det alltså inte här ges några nya befogenheter till domstolar och myndigheter.

Av 4 § tredje stycket e-handelslagen framgår att den procedur som ska följas innan åtgärder vidtas inte behöver tillämpas i samband med domstolsförfaranden och brottsutredningar. Polis och åklagare kan således genomföra förundersökning och väcka åtal inom ramen för 3 § utan att underrätta etableringsstaten eller EG-kommissionen (prop. 2001/02:150 s. 112).

6.4.3 Överväganden

Vår bedömning: De möjligheter som ges i artikel 2a i AV-direktivet att begränsa fri mottagning och vidare-sändning av TV-sändningar och beställ-TV från andra medlemsstater bör inte heller nu genomföras i svensk rätt.

TV-sändningar

Utbudet av TV-sändningar har ökat kraftigt sedan TV-direktivets regler första gången införlivades i svensk rätt genom bland annat den numera upphävda lagen (1992:1356) om satellitsändningar av televisionsprogram till allmänheten. Som framgår av redovisningen i det föregående gjordes vid den tidpunkten bedömningen att det fanns starka skäl som talade mot att utnyttja möjligheten att tillfälligt begränsa mottagningen eller vidareändringen av TV-sändningar. Även om utbudet av TV-sändningar har ökat kraftigt har det inte kommit fram någonting som nu motiverar en annan bedömning eller ett annat ställningstagande. Någon möjlighet att begränsa fri mottagning och vidareändring av TV-sändningar från andra medlemsstater bör därför inte införas.

Beställ-TV

Möjligheterna att tillfälligt hindra fri vidareändring är enligt AV-direktivet olika för beställ-TV och TV-sändningar. Anledningen till det framgår varken av artikel 2a.4–2a.6 i AV-direktivet eller av direktivets ingress. Beställ-TV omfattas emellertid redan av e-handelsdirektivet, som ger möjlighet att tillfälligt begränsa den fria rörligheten i vissa fall. Som har redovisats i det föregående har denna möjlighet reglerats i 3 och 4 §§ e-handelslagen. Dessa bestämmelser ger emellertid inte i sig någon möjlighet att begränsa den fria rörligheten av beställ-TV, utan anger bara att det under vissa förutsättningar kan ske med stöd av lag.

På samma sätt som beträffande TV-sändningar skulle regler om att hindra mottagning och vidareändring av beställ-TV vara en med hänsyn till informationsfriheten och yttrandefriheten drastisk åtgärd. Det har inte heller kommit fram något behov av några sådana åtgärder. Vi anser därför att det inte bör införas någon möjlighet att begränsa fri mottagning och vidareändring av beställ-TV från andra medlemsländer.

6.5 Samarbete mellan medlemsstaterna

6.5.1 AV-direktivet

En nyhet i AV-direktivet är reglerna om krav på samarbete i artikel 3.2–3.5. De tar sikte på fall där ett programföretag riktar sina sändningar till en annan medlemsstat än den där programföretaget är etablerat och den medlemsstat till vilken sändningarna riktas har utnyttjat möjligheten att införa mer detaljerade eller strängare regler ”i allmänhetens intresse”.

När det är fallet får enligt artikel 3.2 den medlemsstat som tar emot sändningarna (mottagarlandet) ta kontakt med den medlemsstat som har jurisdiktion (sändarlandet) för att försöka få en lösning på de eventuella problem som kan uppstå. Om mottagarlandet kommer med en motiverad begäran om det, är sändarlandet skyldigt att i sin tur begära att programföretaget följer de aktuella bestämmelserna i allmänhetens intresse.

Med ”bestämmelser i allmänhetens intresse” avses bland annat bestämmelser om konsumentskydd, skydd av minderåriga och kulturpolitik i enlighet med EG-domstolens praxis. Detta framhålls uttryckligen i motiveringen till artikeln i skäl 32 i ingressen. Där sägs också att den medlemsstat som begär samarbete också bör säkerställa att de mer specifika nationella bestämmelserna objektivt sett är nödvändiga, tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt och är proportionerliga.

Sändarlandet är enligt samma artikel skyldigt att inom två månader informera mottagarlandet om resultatet av den begäran som framställts till programföretaget. Båda medlemsstaterna kan också begära att en särskild kontaktkommitté, som regleras i artikel 23a, ska undersöka fallet.

Om mottagarlandet inte är nöjt med det resultat som uppnåtts efter sändarlandets begäran hos programföretaget, får mottagarlandet vidta lämpliga åtgärder mot det berörda programföretaget på de villkor som anges i artikel 3.3 och 3.4. Först och främst gäller att programföretaget ska ha etablerat sig i den andra medlemsstaten i syfte att kringgå de strängare reglerna i mottagarlandet. Innan åtgärder vidtas måste också kommissionen och sändarlandet underläggas och kommissionen ha fastställt att åtgärderna är förenliga med gemenskapsrätten.

Kommissionen har tre månader på sig att fastställa att åtgärderna är förenliga med gemenskapsrätten. Om den anser att det inte är

fallet, får mottagarlandet inte vidta åtgärderna. Det framgår av artikel 3.5.

Syftet med de redovisade reglerna är enligt skäl 32 i ingressen att kodifiera EG-domstolens praxis när det gäller jurisdiktion och att åstadkomma ett effektivare förfarande där man tar hänsyn till medlemsstaternas intressen utan att ifrågasätta tillämpningen av ursprungslandsprincipen.

6.5.2 Svensk rätt

Artikel 3.2–3.5 innehåller regler om samarbete mellan medlemsstater som i sin tur innebär *dels* möjligheter för mottagarlandet att begära att åtgärder vidtas mot TV-sändningar och att under vissa förutsättningar själv vidta åtgärder mot ett programföretag som står under en annan medlemsstats jurisdiktion, *dels* vissa skyldigheter för sändarlandet att vidta olika åtgärder.

Bortsett från jurisdiktionsbestämmelsen i 1 kap. 2 § andra stycket radio- och TV-lagen saknas i svensk rätt regler av det slag som aktualiseras i artikel 3.2–5 i AV-direktivet.

Yttrandefrihetsgrundlagen tillämpas i fråga om alla TV-sändningar som utgår från Sverige. Yttrandefrihetsgrundlagen tillåter emellertid i 1 kap. 6 § tredje stycket att det genom vanlig lag föreskrivs om undantag från grundlagen i fråga om sändningar som huvudsakligen är avsedda att tas emot utomlands. Ett sådant undantag får dock inte avse reglerna om censurförbud och meddelar- och anskaffarfrihet. Denna möjlighet har utnyttjats i 3 kap. 11 § tillämpningslagen. I paragrafens andra stycke föreskrivs i fråga om trådlösa sändningar om undantag från yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområde för program som sänds av andra än svenska programföretag och som inte är avsedda att tas emot i Sverige.

6.5.3 Överväganden

Vårt förslag: Om en tillsynsmyndighet finner att en TV-sändning från ett programföretag som är etablerad i en annan EES-stat inte stämmer överens med de bestämmelser i den svenska lagstiftningen som är strängare än AV-direktivets bestämmelser och programföretaget har etablerat sig i en annan

EES-stat för att kringgå den svenska lagstiftningen, får åtgärder vidtas mot programföretaget bara om EG-kommissionen har godkänt det i enlighet med det förfarande som föreskrivs i artikel 3.2–3.5 i AV-direktivet.

Om en annan EES-stat har lämnat en motiverad begäran till Sverige enligt vad som anges i artikel 3.2 i AV-direktivet ska tillsynsmyndigheten bedöma om begäran avser ett programföretag under svensk jurisdiktion som tillhandahåller en TV-sändning som helt eller huvudsakligen riktar sig till den EES-staten, och om det är fråga om en överträdelse av en bestämmelse i allmänhetens intresse som är mer detaljerad eller striktare än direktivets bestämmelser.

Om tillsynsmyndigheten finner att det är fallet får tillsynsmyndigheten uppmana programföretaget att följa bestämmelsen.

Tillsynsmyndigheten ska senast två månader från det att den tog emot begäran underrätta den andra EES-staten om de åtgärder som har vidtagits och om det resultat som har uppnåtts.

Sändningar som huvudsakligen riktas mot Sverige

Sverige har i vissa hänseenden valt att ha striktare bestämmelser än TV-direktivet. Radio och TV-lagen innehåller bland annat förbud mot reklam riktad till barn, förbud mot att omge eller avbryta barnprogram med reklam och ett totalförbud mot alkoholreklam. Det är enligt vår bedömning fråga om sådana bestämmelser i allmänhetens intresse som avses i artikel 3.2 i AV-direktivet (skäl 32). Dessa strängare bestämmelser i allmänhetens intresse går längre än reglerna i flera andra medlemsstater.

Flera programföretag som sänder TV-program som är helt eller delvis inriktade på den svenska marknaden är etablerade i andra medlemsstater och därmed träffas de inte av de svenska bestämmelserna. Exempelvis sänds TV3, TV8, ZTV och TV6 av Viasat Broadcasting UK Limited som är etablerat i Storbritannien och omfattas av brittisk jurisdiktion. Detsamma gäller för Kanal 5 som sänds av det brittiska bolaget SBS Broadcasting Networks Limited. Sändningarna i t.ex. CNN, MTV, Discovery Channel faller inte heller under svensk jurisdiktion. Ett medlemsland anses dock enligt EG-domstolens praxis ha jurisdiktion i de fall då programföretagen har etablerat sig i en annan medlemsstat i syfte att kringgå

mottagarlandets strängare bestämmelser i allmänhetens intresse. Detta har också kommit till klart uttryck i 1 kap. 2 § radio- och TV-lagen.

Genom artikel 3.2–3.5 i AV-direktivet kodifieras EG-domstolens praxis om kringgående samtidigt som man lägger fast ett särskilt förfarande som medlemsstaterna ska följa innan åtgärder vidtas mot ett programföretag som inte följer de strängare reglerna och som omfattas av en annan EES-stats jurisdiktion. Som framgår av redovisningen i det föregående (avsnitt 6.5.1) innebär förfarandet att de berörda medlemsstaterna ska samarbeta och försöka få programföretaget att på frivillig väg följa mottagarlandets regler. Om det inte ger resultat får mottagarlandet vidta åtgärder, under förutsättning bland annat att EG-kommissionen har godkänt det.

För att korrekt genomföra AV-direktivet i den svenska lagstiftningen måste denna begränsning införas i möjligheterna att ingripa mot ett programföretag under en annan EES-stats jurisdiktion. Det bör ske genom att man i lagen dels behåller den nuvarande bestämmelsen i 1 kap. 2 § andra stycket radio- och TV-lagen, dels inför en bestämmelse enligt vilken tillsynsmyndigheterna bara får vidta åtgärder mot ett programföretag under en annan EES-stats jurisdiktion i de fall och på det sätt som föreskrivs i artikel 3.2–3.5 i AV-direktivet. När det gäller den närmare utformningen av lagbestämmelserna hänvisas till författningskommentaren.

Det finns tre myndigheter som har tillsyn över programrelaterade regler i radio- och TV-lagstiftningen, nämligen Justitiekanslern, Granskningsnämnden för radio och TV och Konsumentombudsmannen. Granskningsnämnden för radio och TV har bland annat till uppgift att utöva tillsyn över efterlevnaden av regler för sändningarnas innehåll i fråga om ljudradio- och TV-sändningar till allmänheten. Nämnden ska också följa innehållet i utländska ljudradio- och TV-sändningar som riktas till den svenska allmänheten. Detta framgår av 1 § förordningen (2007:1183) med instruktion för Granskningsnämnden för radio och TV. Genom att följa innehållet i sändningar som kommer från utlandet kan Granskningsnämnden fånga upp sådant som strider mot svenska regler som är strängare än direktivets, t.ex. reglerna om förbud mot barnreklam, men som en annan myndighet har tillsyn över, t.ex. Konsumentombudsmannen.

För att utnyttja de möjligheter som finns att samarbeta med andra EES-stater och som AV-direktivet öppnar för, bör Granskningsnämnden i sin instruktion också få till uppgift att informera

andra tillsynsmyndigheter om sändningar som kommer från andra EES-stater och som strider mot de strängare svenska reglerna.

Sändningar som utgår från Sverige

I radio- och TV-lagen finns inte några bestämmelser som ålägger tillsynsmyndigheterna att agera i de fall ett programföretag under svensk jurisdiktion i huvudsak riktar sina sändningar mot en annan EES-stat och den statens myndigheter begär ett ingripande från svensk sida på den grunden att TV-sändningarna bryter mot mottagarlandets strängare lagstiftning. Någon på EG-rätten grundad skyldighet att agera i sådana fall har inte heller funnits.

Genom den nya samarbetsregeln i artikel 3.2 i AV-direktivet införs en skyldighet att samarbeta i dessa gränsöverskridande frågor. Samarbetet syftar till att lösa de problem som kan uppstå i de fall då ett programföretag sänder program som riktas mot ett annat lands territorium. I förhållande till programföretaget kräver direktivet inte något mer än att sändarlandet ska begära att programföretaget följer de strängare bestämmelserna i allmänhetens intresse i mottagarlandet. Så länge det inte är fråga om att vidta några andra åtgärder än att uppmana programföretaget att frivilligt följa den andra EES-statens strängare bestämmelser i allmänhetens intresse, bör det inte uppkomma några problem från yttrandefrihetssynpunkt för svensk del.

Ett problem med att införa en sådan skyldighet som direktivet föreskriver är att vi inte på förhand kan överblicka vilka utländska bestämmelser som en svensk tillsynsmyndighet skulle behöva uppmana det programföretag som är etablerat i Sverige att följa. Även om det inte kommer att bli fråga om andra åtgärder från tillsynsmyndighetens sida än att uppmana programföretaget att frivilligt följa den andra EES-statens strängare bestämmelser i allmänhetens intresse, får införandet av en sådan skyldighet för tillsynsmyndigheten inte komma i konflikt med yttrandefrihetsgrundlagen.

Utgångspunkten i yttrandefrihetsgrundlagen är att alla sändningar av radioprogram som utgår från Sverige, oberoende av om de är avsedda att tas emot här eller utomlands, omfattas av grundlagsskyddet. Beträffande program som huvudsakligen är avsedda att tas emot utomlands finns det enligt vad som tidigare har nämnts möjlighet enligt grundlagen att, med undantag för censurförbudet och meddelar- och anskaffarfriheten, undanta dem från grund-

lagens tillämpningsområde (1 kap. 6 § tredje stycket yttrandefrihetsgrundlagen). För sådana sändningar som helt eller i huvudsak är avsedda att tas emot i utlandet kan en bestämmelse om samarbete i enlighet med artikel 3.2-3.5 således införas.

Bestämmelsen om samarbete innebär samtidigt att det grundlagsskyddade området kommer att begränsas i den omfattning som anges där. Beträffande utländska programföretag saknas redan i dag grundlagsskydd för trådlösa sändningar av program som inte är avsedda att tas emot i Sverige (3 kap. 11 § andra stycket tillämpningslagen). Samarbetet gäller sådana sändningar som i och för sig utgår från Sverige men där yttrandena i huvudsak inte är avsedda för en svensk publik. Det finns således från ett svenskt perspektiv inte några starka yttrandefrihetsrättsliga intressen som gör att AV-direktivet inte ska genomföras på denna punkt. Det ingrepp i yttrandefriheten som det är tal om här inskränker sig dessutom till en uppmaning från den svenska tillsynsmyndigheten till programföretaget att följa de bestämmelser som en annan EES-stat har infört, och det rör sig bara om regler som har till syfte att värna allmänna intressen. Samtidigt är det självklart att tillsynsmyndigheten inte får under några förhållanden med hänvisning till den aktuella bestämmelsen om samarbete medverka i en situation som skulle kunna komma i konflikt med censurförbudet och meddelar- och anskaffarfriheter. Det följer av 1 kap. 6 § tredje stycket yttrandefrihetsgrundlagen. En bestämmelse om samarbete i linje med vad som anges i AV-direktivet både bör och kan således införas.

Om en annan EES-stat lämnar en begäran till Sverige i enlighet med artikel 3.2 om att en viss bestämmelse inom det område som samordnas av AV-direktivet bör följas av ett programföretag som är etablerat här bör tillsynsmyndigheten till att börja med pröva om de grundläggande förutsättningarna i artikeln är uppfyllda. Tillsynsmyndigheten bör bedöma om det rör sig om ett programföretag under svensk jurisdiktion och om det företaget tillhandahåller en TV-sändning som helt eller huvudsakligen riktar sig mot den begärande statens territorium. Dessutom bör tillsynsmyndigheten bedöma om den aktuella bestämmelsen kan anses vara en bestämmelse i allmänhetens intresse som är mer detaljerad eller striktare än direktivets bestämmelser.

Om samtliga dessa förutsättningar bedöms vara uppfyllda bör tillsynsmyndigheten vända sig till programföretaget med en uppmaning om att det ska följa den aktuella bestämmelsen. Tillsyns-

myndigheten bör därefter redovisa programföretagets inställning till uppmaningen till den EES-stat som framställt begäran.

Det förfarande som kan inledas genom den s.k. samarbetsregeln är nytt och obeprövat på det yttrandefrihetsrättsliga området och det finns därför all anledning att gå fram med försiktighet. Enligt utredningens bedömning bör därför inte någon ytterligare åtgärd från tillsynsmyndigheten sida vidtas mot programföretaget för den händelse det skulle välja att inte efterkomma uppmaningen.

För att uppfylla Sveriges gemenskapsrättsliga skyldigheter bör man därför införa en bestämmelse i lagen enligt vilken tillsynsmyndigheterna åläggs att samarbeta med andra EES-staters behöriga myndigheter i de fall och på det sätt som föreskrivs i artikel 3.2 i AV-direktivet och i enlighet med vad som har beskrivits i det föregående.

6.6 Information om programföretagen och leverantörer av beställtjänster

6.6.1 AV-direktivet (artikel 3a)

AV-direktivet innehåller i artikel 3a en ny bestämmelse om informationskrav som gäller både för dem som tillhandahåller TV-sändningar, dvs. programföretag, och för dem som tillhandahåller eller levererar beställ-TV. Informationskraven gäller uppgifter om programföretagen och leverantörerna själva i förhållande till dem som tar emot deras tjänster, dvs. TV-tittarna och beställarna.

Enligt artikel 3a i AV-direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att leverantörerna av medietjänster sörjer för att mottagarna av tjänsterna hela tiden har direkt tillgång till följande information som dessutom ska vara lättillgänglig.

- Namnet på leverantören av medietjänsten.
- Den geografiska adress där leverantören av medietjänsten är etablerad.
- Uppgifter om leverantören av medietjänsten, inbegripet dennes e-postadress eller webbplats, så att det snabbt och effektivt går att få direkt kontakt med denne.
- Behöriga kontroll- och övervakningsorgan, i tillämpliga fall.

Skälet till den aktuella bestämmelsen i direktivet anges i skäl 43 i ingressen. Där framhålls att det – med hänsyn till de audiovisuella

medietjänsternas speciella natur, särskilt deras påverkan på människors åsiktsbildning – är viktigt att användarna får veta exakt vem som har ansvaret för tjänsternas innehåll.

6.6.2 Svensk rätt

Yttrandefrihetsgrundlagen

Yttrandefrihetsgrundlagen innehåller vissa bestämmelser om namn på databaser och uppgifter om utgivare. Sålunda ska databaser enligt 1 kap. 9 § femte stycket yttrandefrihetsgrundlagen ha ett namn. Närmare bestämmelser om sådana namn meddelas enligt samma lagrum i lag. Enligt 4 kap. 4 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen ska uppgift om utgivare av radioprogram hållas tillgänglig för allmänheten enligt vad som närmare föreskrivs i lag. Bestämmelser om utgivare av radioprogram m.m. ges i 3 kap. tillämpningslagen.

När informationen lämnas enligt databasregeln ska uppgift om verksamhetens namn och utgivare och vem som har utsett denne lämnas. Uppgifterna ska vara lättillgängliga, tydliga och anges i anslutning till varandra (3 kap. 26 § tillämpningslagen). Kravet på lättillgänglighet innebär enligt prop. 2001/02:74 s. 109 att det ska vara enkelt att hitta uppgifterna. Där sägs också att det är lämpligt att dessa anges på den ”sida” som presenterar databasen och som ofta först möter en användare.

Av 3 kap. 18 § och 19 § andra stycket tillämpningslagen följer att namnet på databasen ska innehålla databasens domännamn eller motsvarande uppgift.

Radio- och TV-verket för ett register över sådana databaser som avses i 1 kap. 9 § yttrandefrihetsgrundlagen. Registret innehåller uppgifter om databasens namn, vem som bedriver verksamheten, från vilken ort överföringarna utgår, vem som utsetts till utgivare och, i förekommande fall, ställföreträdare för utgivaren, en teknisk beskrivning av verksamheten samt tidpunkt för utfärdande och förnyelse av utgivningsbevis.

Radio- och TV-lagen

Radio- och TV-lagen innehåller inte någon bestämmelse om att allmänheten alltid lätt ska ha tillgång till information om programföretaget.

För att möjliggöra för tittaren och myndigheter att identifiera den som sänder TV-program föreskrivs däremot i 6 kap. 9 § radio- och TV-lagen att programföretaget ska använda en beteckning för sina sändningar. Sändningsbeteckningen ska godkännas av Radio- och TV-verket. Den ska anges minst en gång varje sändningstimme eller om detta inte är möjligt mellan programmen. Vilken beteckning som helst får inte användas utan den måste ha särskiljningsförmåga. Bestämmelserna om sändningsbeteckningar gäller även trådsändningar.

Radio- och TV-verket får med stöd av 3 kap. 3 § radio- och TV-lagen ett register över dem som har tillstånd att sända TV-program eller bedriver sändningsverksamhet för vilken det inte behövs tillstånd. Registret innehåller bland annat uppgifter om namn och firma samt postadress och telefonnummer.

E-handelslagen

E-handelsdirektivets allmänna informationskrav i artikel 5 har genomförts i svensk rätt genom 8 § i e-handelslagen. En tjänstleverantör ska enligt 8 § ge information om bland annat sitt namn, sin adress i etableringsstaten och sin e-postadress. Den som bedriver reglerad yrkesverksamhet ska därutöver lämna information som rör yrkestiteln och yrket. Informationen ska finnas tillgänglig för tjänstemottagare och myndigheter på ett enkelt, direkt och stadigvarande sätt.

Exakt vad som krävs i det avseendet torde med hänsyn till den snabba tekniska utvecklingen inte kunna anges. I förarbetena till e-handelslagen anförs följande i denna fråga (prop. 2001/02:150 s. 116):

Eftersom informationssamhällets tjänster måste kunna tillhandahållas via mobiltelefoner och handdatorer kan det dock inte alltid krävas att informationen omedelbart finns tillgänglig "på skärmen". Alternativa sätt att fullgöra kraven kan t.ex. vara att hålla informationen tillgänglig via en länk eller genom en hänvisning till en webbsida där informationen på ett enkelt sätt kan hittas. Det bör dock krävas att upplysningarna alltid skall ges på det för teknikformen mest tillgängliga sättet.

E-handelslagen är inte tillämplig på TV-sändningar, men däremot på beställ-TV.

6.6.3 Överväganden

Vårt förslag: Programföretag som sänder TV och leverantörer av beställ-TV ska se till att de som tar emot deras tjänster alltid och på ett enkelt sätt har tillgång till

- namnet på leverantören av medietjänsten,
- den geografiska adress där leverantören av medietjänsten är etablerad,
- uppgifter om leverantören av medietjänsten, inklusive dess e-postadress eller webbplats, och
- uppgifter om behörig tillsynsmyndighet.

I lagen hänvisas till att 8 § e-handelslagen också gäller för leverantörer av beställ-TV.

Syftet med artikel 3a i AV-direktivet är som förut har redovisats att användarna av audiovisuella medietjänster ska ha smidig och direkt tillgång till information om leverantören av medietjänsten så att det snabbt och effektivt går att få direkt kontakt med denne. Bestämmelsen anger inte hur informationen ska hållas tillgänglig utan lämnar över till medlemsstaterna att bestämma de praktiska detaljerna.

I radio- och TV-lagen finns redan bestämmelser som har ett likartat syfte som artikel 3a i AV-direktivet. Den som sänder TV-program ska sålunda använda en beteckning för sina sändningar. Sändningsbeteckningen måste ha särskiljningsförmåga och den ska normalt anges minst en gång varje sändningstimme.

För beställ-TV som omfattas av databasregeln gäller enligt 3 kap. 26 § tillämpningslagen en skyldighet att vid varje tillhandahållande lämna uppgift om verksamhetens namn och utgivare samt vem som har utsett denne. Därutöver ställer e-handelslagen krav på att den som tillhandahåller beställ-TV ska lämna information som gör det möjligt att kontakta tjänsteleverantören.

Den information som ska lämnas enligt yttrandefrihetsgrundlagen, tillämpningslagen och radio- och TV-lagen är inte tillräcklig för att mediekonsumenterna ska kunna ta direkt kontakt med leverantören av medietjänsten eller för att få information om behöriga kontroll- eller övervakningsorgan. De bestämmelser som nu finns i de nyss nämnda lagarna uppfyller därför inte kraven i artikel 3a i AV-direktivet.

Ett sätt att lämna den i direktivet föreskrivna informationen i TV-sändningar är naturligtvis att lämna den i samma form som

sändningarna, dvs. så att den kan läsas på TV-skärmen genom t.ex. text-TV. Den fråga som man måste ställa sig är emellertid om yttrandefrihetsgrundlagen hindrar att man lägger på programföretagen att lämna den aktuella informationen på ett sådant sätt.

Enligt 3 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen har varje svensk medborgare och svensk juridisk person rätt att sända radioprogram genom tråd. Denna etableringsfrihet får bara begränsas under vissa i paragrafen särskilt angivna förhållanden som inte är aktuella här. Rätten att sända radioprogram på annat sätt än genom tråd får däremot enligt 3 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända. Sådana föreskrifter finns i radio- och TV-lagen. I fråga om sådana begränsningar i sändningsrätten som avses i 3 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen gäller 2 kap. 12 och 13 §§ regeringsformen.

Bestämmelserna i 3 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen kompletteras med 3 kap. 4 § samma lag. Enligt denna lagbestämelse har den som sänder radioprogram rätt att självständigt avgöra vad som ska förekomma i programmen. Det gäller både den som sänder genom etern och den som sänder genom tråd.

Program i yttrandefrihetsgrundlagens mening syftar på innehållet i en överföring. En skyldighet att lämna information av det slag som artikel 3a i AV-direktivet föreskriver innefattar innehållet i en överföring. Informationen utgör således ett program i yttrandefrihetsgrundlagens mening och träffas därmed av reglerna i 3 kap. yttrandefrihetsgrundlagen.

En skyldighet att lämna den aktuella informationen i trådsändning skulle därmed komma i konflikt med 3 kap. 1 och 4 §§ yttrandefrihetsgrundlagen. Däremot lämnar 3 kap. 2 § samma lag en möjlighet att ålägga ett programföretag som sänder på något annat sätt än genom tråd en sådan informationsskyldighet, eftersom en sådan skyldighet måste anses förenlig med bestämmelserna i 2 kap. 12 § andra–femte styckena och 13 § regeringsformen.

Eftersom informationskravet i artikel 3a i AV-direktivet gäller alla TV-sändningar, oavsett om de sänds genom etern eller tråd, hindrar yttrandefrihetsgrundlagen ett genomförande av artikeln fullt ut på alla TV-sändningar, om informationskravet utformas så att det ska fullgöras i TV-sändning. En annan lösning måste i stället sökas.

AV-direktivet ställer inte några andra krav på informationslämnandet än att mottagarna av tjänsterna hela tiden ska ha direkt tillgång till den föreskrivna informationen och att den ska vara

lättillgänglig. Enligt utredningens uppfattning bör det för ett korrekt genomförande vara tillräckligt att föreskriva att programföretagen och de som tillhandahåller beställ-TV ska lämna den i artikeln föreskrivna informationen, att informationen ska lämnas så att mottagarna alltid lätt har tillgång till informationen och i övrigt lämna över till programföretagen m.fl. att själva bestämma på vilket sätt det ska ske. De kan då själva välja att frivilligt lämna informationen så att den alltid kan hämtas i en sändning på TV-skärmen eller att lämna den på något annat sätt, t.ex. på företagets webbplats. En förutsättning är att tittaren lätt kan identifiera den som sänder. Detta säkerställs genom bestämmelsen i 6 kap. 9 § radio- och TV-lagen om sändningsbeteckning. Denna bestämmelse bör därför behållas.

Bestämmelserna i 8 § e-handelslagen, som genomför artikel 5 i e-handelsdirektivet, motsvarar inte fullt ut vad som krävs för att genomföra artikel 3a i AV-direktivet när det gäller beställ-TV. Bestämmelserna i 8 § e-handelslagen innehåller inte något krav på information om behörig tillsynsmyndighet. Samtidigt innehåller den nyssnämnda bestämmelsen i e-handelslagen krav på information i andra avseenden än artikel 3a i AV-direktivet. I lagen bör därför också införas en påminnelse om att 8 § e-handelslagen också gäller för leverantörer av beställ-TV. I e-handelslagen bör på motsvarande sätt en hänvisning göras till radio- och TV-lagen.

6.7 Krav på innehållet

6.7.1 Innehåll som uppammar hat på grund av ras, kön m.m.

<p>Vårt förslag: Den nuvarande demokratibestämmelsen i 6 kap. 1 § radio- och TV-lagen utvidgas till att också gälla den som tillhandahåller beställ-TV.</p>
--

AV-direktivet (artikel 3b)

Redan i det ursprungliga TV-direktivet fanns i artikel 22 en bestämmelse enligt vilken medlemsstaterna ålades att säkerställa att TV-sändningarna inte innehöll något som uppammar hat grundat på ras, kön, religion eller nationalitet. I samband med de ändringar som genomfördes år 1997 i direktivet fördes bestämmelsen över till

artikel 22a i direktivet. Genom AV-direktivet har artikeln fått ett nytt nummer, artikel 3b, och utvidgats till att omfatta alla AV-tjänster. I övrigt innebär den nya artikeln i AV-direktivet inte någon ändring i sak i förhållande till vad som nu gäller.

Bestämmelser i svensk lag

TV-direktivets bestämmelser om att TV-sändningar inte får innehålla något som uppammar hat på grund av ras, kön m.m. är genomförda i Sverige genom straffbestämmelserna om hets mot folkgrupp och demokratibestämmelsen i radio- och TV-lagen.

Bestämmelser om hets mot folkgrupp finns i 16 kap. 8 § brottsbalken. Brottet innefattar att någon i uttalande eller i något annat meddelande som sprids hotar eller uttrycker missaktning för en folkgrupp eller någon annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning. Brottet är enligt 5 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen även ett yttrandefrihetsbrott och omfattar därigenom även det som framförs i såväl TV-sändningar som beställ-TV.

I 6 kap. 1 § radio- och TV-lagen finns den s.k. demokratibestämmelsen. Enligt denna ska den som sänder TV-program se till att programverksamheten som helhet präglas av det demokratiska statskickets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet. Bestämmelsen omfattar även det som sänds under annonstid i televisionen (prop. 1990/91:149 s. 85).

Orden "det demokratiska statskickets grundidéer" avser beteckningen på en statsform som bygger på fri åsiktsbildning, allmän och lika rösträtt samt fria och hemliga val. Uttrycket "alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet" avser de sidor av demokratibegreppet som anknyter till bland annat förhållandet mellan människor, t.ex. fördömande av rasism, våld och brutalitet samt hävdande av jämställdhet mellan könen (prop. 1977/78:91 s. 230).

Demokratibestämmelsen fanns ursprungligen i radiolagen, som även gällde markbundna TV-sändningar och gällde då bara SVT och TV4. Regeringen ansåg att denna bestämmelse tillsammans med bestämmelsen om hets mot folkgrupp tillgodosåg de allmänna krav som ställs på programmen enligt artikel 22 i TV-direktivet. Som ett

led i genomförandet av TV-direktivet infördes vidare motsvarande demokratibestämmelse i satellitlagen (prop. 1992/93:75 s. 25 f. och s. 51).

Behovet av en allmän demokratibestämmelse ifrågasattes vid radio- och TV-lagens tillkomst. Radiolagsutredningen ansåg att det inte behövdes någon ytterligare reglering utöver den som fanns i brottsbalken och yttrandefrihetsgrundlagen om hets mot folkgrupp för att uppfylla kraven i artikel 22 andra stycket i TV-direktivet (SOU 1994:105 s. 292).

Radiolagsutredningens förslag att det inte skulle finnas någon demokratibestämmelse i radio- och TV-lagen mötte motstånd bland remissinstanserna. Regeringen instämde i kritiken och uttalade i propositionen till radio- och TV-lagen (prop. 1995/96:160 s. 92 f.) följande:

Regeringen instämmer i kritiken och anser att det finns ett behov av en demokratibestämmelse både mot bakgrund av TV-direktivets regler och ett inhemskt behov av en sådan bestämmelse. Att beakta det demokratiska statsskickets grundidéer samt principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet i programverksamheten borde vara en självklarhet för varje programföretag och det är inte rimligt att endast vissa programföretag skall åläggas den skyldigheten. Regeringens slutsats är således att en demokratibestämmelse skall införas i radio- och TV-lagen och gälla för alla typer av TV-sändningar som lagen omfattar samt för de ljudradiosändningar där regeringen ger tillstånd till sändningarna.

Överväganden

Nuvarande artikel 22a i TV-direktivet har genomförts i svensk rätt dels genom bestämmelserna om hets mot folkgrupp i 16 kap. 8 § brottsbalken, som enligt 5 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen också utgör ett yttrandefrihetsbrott, dels genom 6 kap. 1 § radio- och TV-lagen.

Straffbestämmelserna om hets mot folkgrupp gäller oavsett på vilket sätt och i vilket medium brottet begås. Det spelar således ingen roll om brottet begås i en TV-sändning, genom beställ-TV eller på något annat sätt. Kraven i artikel 3b i AV-direktivet tillgodoses därför till övervägande del av dessa straffbestämmelser. Straffbestämmelserna tar dock inte hand om kravet i artikel 3b när det gäller uppammande av hat på grund av kön.

Demokratibestämmelsen gäller alla TV-sändningar som omfattas av radio- och TV-lagen. Som har redovisats i det föregående infördes demokratibestämmelsen i radio- och TV-lagen dels för att lagstiftaren ansåg att det fanns ett inhemskt behov, dels för att TV-direktivet krävde det. Lagstiftaren har konsekvent ansett att demokratibestämmelsen tillsammans med reglerna om hets mot folkgrupp tillgodoser de allmänna krav som ställs i TV-direktivet på att sändningar inte får innehålla något som uppammar hat grundat på ras, kön, religion eller nationalitet.

Vi anser att samma synsätt som lagstiftaren har haft i fråga om TV-sändningar också bör anläggas i fråga om beställ-TV. Den som tillhandahåller beställ-TV tillhandahåller program. Till skillnad mot TV-sändningar där TV-program sänds enligt en tablå, tillhandahålls programmen i beställ-TV på begäran ur en katalog. Det är svårt att se att det skulle finnas någon principiell eller praktisk skillnad mellan de olika tjänsterna när det gäller programverksamheten eller att det skulle föra med sig några särskilda hinder eller svårigheter att utvidga tillämpningsområdet för demokratibestämmelsen till att också omfatta den som tillhandahåller beställ-TV.

Artikel 3b i AV-direktivet bör därför genomföras i svensk rätt genom att demokratibestämmelsen görs tillämplig inte bara på den som sänder TV-program, utan också på den som tillhandahåller beställ-TV.

6.7.2 Skydd av minderåriga

Vår bedömning: AV-direktivets regler om skydd mot beställ-TV som allvarligt kan skada minderåriga i artikel 3h kräver inte någon ny reglering i svensk lagstiftning.

Vårt förslag: Beställ-TV som innehåller ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller som innehåller pornografiska bilder får inte tillhandahållas på ett sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt.

AV-direktivet (artikel 3h)

TV-direktivet innehåller i artikel 22 bestämmelser om skydd av minderåriga vid TV-sändningar. Bestämmelserna är oförändrade genom AV-direktivet.

Enligt artikel 22.1 ska medlemsstaterna säkerställa att TV-sändningar inte innehåller program som ”allvarligt kan skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos underåriga, särskilt program som innehåller pornografi eller meningslöst våld”. Därutöver gäller enligt artikel 22.2 att åtgärderna ska utsträckas till att också gälla andra program som kan ”bedömas skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos underåriga”, utom i fall då det är säkert att underåriga varken ser eller hör sådana sändningar på grund av val av sändningstid eller andra tekniska åtgärder. Sådana program ska dessutom föregås av en akustisk varning eller markeras med en visuell symbol, om de sänds i okodad form. Det sistnämnda framgår av artikel 22.3.

Genom AV-direktivet har det införts en ny bestämmelse om skydd av minderåriga när det gäller beställ-TV. Bestämmelsen återfinns i artikel 3h och lägger på medlemsstaterna en skyldighet att se till att beställ-TV som ”allvarligt kan skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos minderåriga endast tillhandahålls på ett sådant sätt att minderåriga normalt inte hör eller ser” sådana tjänster.

Bestämmelser i svensk lag

Radio- och TV-lagen innehåller vissa bestämmelser som har till syfte att skydda barn. I 7 kap. 4 och 7 §§ finns förbudet mot barnreklam m.m. I 6 kap. 2 § sista meningen finns bestämmelser som innebär att program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär inte får sändas under sådan tid och på ett sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn ser programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt.

Vidare finns bestämmelser i yttrandefrihetsgrundlagen om yttrandefrihetsbrott och bestämmelser i 16 kap. brottsbalken som tar sikte på sådant som kan skada barn eller underåriga. Det gäller bland annat olaga våldsskildring, barnpornografibrott, hets mot folkgrupp, uppvigling och förledande av ungdom.

Överväganden

Regeringen och riksdagen har ansett att artikel 22 i TV-direktivet, som gäller TV-sändningar, har genomförts i svensk rätt dels genom bestämmelserna om yttrandefrihetsbrott i yttrandefrihetsgrundlagen och bestämmelserna i 16 kap. brottsbalken om barnpornografibrott och olaga våldsskildring m.m., dels genom bestämmelserna i 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen om sändning av våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär (prop. 1995/96:160 s. 95).

Den fråga som vi måste ta ställning till är om de regler som genomför artikel 22 i svensk rätt också är ägnade att genomföra artikel 3h, som avser beställ-TV och som inte är fullt så långtgående som bestämmelserna i artikel 22.1.

Både artikel 22.1 och artikel 3h avser sådant som allvarligt kan skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos minderåriga (eller underåriga). Vad som avses med att "allvarligt skada" framgår inte av direktivet. När det gäller TV-sändningar anges dock i artikel 22.1 särskilt program som innehåller pornografi eller meningslöst våld. Det framgår inte heller att lagstiftaren på EU-nivå skulle ha avsett att göra någon skillnad mellan TV-sändningar och beställ-TV i fråga om vad som ska avses med "allvarligt skada".

Regeringen har vid tillkomsten av radio- och TV-lagen ansett att program som här i landet innefattar barnpornografibrott, olaga våldsskildring m.m. torde vara sådana program som allvarligt kan skada minderåriga och konstaterat att sådana sändningar i dag är förbjudna enligt yttrandefrihetsgrundlagen och brottsbalken. I det sammanhanget har regeringen också pekat på brotten uppvigling och hets mot folkgrupp. Samtidigt har regeringen ansett att bestämmelserna i artikel 22 ska tolkas så att program som innehåller pornografi eller meningslöst våld av mindre allvarlig art kan godtas under förutsättning att sändningarna sker på ett sådant sätt att det är säkert att minderåriga normalt inte ser eller hör sändningen. Detta kan ske genom val av sändningstid eller genom tekniska åtgärder (prop. 1995/96:160 s. 95).

Utredningen saknar anledning att göra någon annan bedömning än den som regeringen tidigare har gjort när det gäller frågan om vad som allvarligt kan skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos minderåriga. Med denna tolkning följer att program som allvarligt kan skada minderåriga och som tillhandahålls som beställ-TV redan i dag är förbjudna enligt brottsbalken

och yttrandefrihetsgrundlagen och detta alldeles oavsett hur programmen har distribuerats.

De svenska förbuden går längre än vad direktivet kräver i fråga om beställ-TV, eftersom artikel 3h bara innefattar ett krav på att sådana program ska tillhandahållas på ett sådant sätt att minderåriga normalt inte hör eller ser dem. Eftersom AV-direktivet är ett minimidirektiv är det emellertid inte något som hindrar att Sverige har strängare regler. Utredningen anser således att bestämmelserna i artikel 3h i och för sig inte behöver leda till någon ändring av den svenska lagstiftningen.

Gränsdragningen mellan vad som allvarligt kan skada och vad som ”bara” kan skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos minderåriga är allt annat än tydlig. Det kan därför finnas anledning att överväga om bestämmelser motsvarande dem som finns i 6 kap. 2 § i radio- och TV-lagen om våld och pornografi ska införas när det gäller beställ-TV. Inte bara gränsdragningsproblem kan emellertid motivera en sådan ordning. Det är enligt utredningens mening svårt att hävda att intresset av att skydda minderåriga mot vissa skadliga program är större när programmen sänds linjärt i TV än när de tillhandahålls icke-linjärt i form av beställ-TV. Övervägande skäl talar därför för att man skapar en enhetlig ordning för TV-sändningar och beställ-TV när det gäller skyddet av minderåriga från skadligt programinnehåll.

Eftersom AV-direktivet är ett minimidirektiv finns det inte något hinder mot att införa strängare bestämmelser än direktivet så länge de håller sig inom ramen för vad gemenskapsrätten tillåter. Skydd av barn och unga tillhör sådana hänsyn som kan motivera en avvikelse från den fria rörligheten för varor och tjänster, så länge reglerna inte går längre än vad som är nödvändigt för att nå målet och reglerna verkar icke-diskriminerande. Vi kan för vår del inte se något annat än att en regel av det slag som vi förespråkar väl faller inom ramen för vad som är tillåtet enligt gemenskapsrätten (jfr skäl 32 i ingressen).

Det anförda leder till att vi föreslår att det för beställ-TV införs en bestämmelse motsvarande den som gäller för TV-sändningar enligt 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen. Det innebär att beställ-TV som innehåller ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller som innehåller pornografiska bilder inte ska få tillhandahållas på ett sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt.

I likhet med vad som gäller i fråga om 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen, som också tillämpas på trådsändningar, ryms en sådan ordning som vi förordar för beställ-TV in under bestämmelserna i 3 kap. 1 § andra stycket 4 yttrandefrihetsgrundlagen (jfr prop. 1995/96:160 s. 97). De angivna bestämmelserna i yttrandefrihetsgrundlagen ger möjlighet att meddela föreskrifter om ingripanden mot fortsatt sändning av ett utbud som inriktas på våldsskildringar, pornografiska bilder och hets mot folkgrupp

När det gäller det sätt på vilket beställ-TV med sådant innehåll ska kunna tillhandahållas ger ingressen till AV-direktivet god ledning. Sålunda anges i skäl 45 användningen av personliga identifieringsnummer (PIN-koder), filtersystem eller märkning. Vidare hänvisas till olika exempel på möjliga åtgärder som anges i Europaparlamentets och rådets rekommendation av den 20 december 2006 om skyddet av minderåriga och människans värdighet och om rätten till genmäle med avseende på konkurrenskraften hos den europeiska industrin för audiovisuella tjänster och nätverksbaserade informationstjänster (EUT L 378, 27.12.2006 s. 72).

6.7.3 Visning av biograffilmer

Vår bedömning: Det behöver inte vidtas några åtgärder för att i svensk rätt genomföra bestämmelserna om biograffilmer i artikel 3d i AV-direktivet.

Artikel 3d i AV-direktivet anger att medlemsstaterna ska säkerställa att leverantörer av medietjänster inte sänder biograffilmer under andra tider än de som har överenskommit med rättighetsinnehavarna. Bestämmelsen har, förutom att den även har gjorts tillämplig på beställ-TV, förts över oförändrad till AV-direktivet från artikel 7 i TV-direktivet i den utformning artikeln fick genom 1997 års ändringsdirektiv.

I samband med att TV-direktivet införlivades i svensk rätt fann regeringen att artikel 7 inte behövde omsättas i en svensk lagbestämmelse. Regeringen uttalade att ”ett effektivt genomförande av artikelns bestämmelse sker bäst genom att parterna på marknaden kommer överens i ett upphovsrättsligt avtal, vilket redan i dag är det normala. I praktiken torde situationen vara den som direktivet föreskriver” (prop. 1992/93:75 s. 43). Artikel 7 i TV-

direktivet fick sin nuvarande lydelse genom 1997 års ändringsdirektiv. Ändringen innebar att en i artikeln föreskriven karenstid för biograffilm togs bort. När ändringsdirektivet genomfördes i svensk rätt uppmärksammades i promemorian om genomförandet av EG:s TV-direktiv (Ds 1998:21 s. 6) och i efterföljande proposition (prop. 1997/98:184 s. 23) att artikel 7 ändrats. Ändringen av artikel 7 i TV-direktivet föranledde emellertid varken i promemorian eller i propositionen några överväganden om ändringar i svensk rätt.

Vi har inte kunnat finna något annat än att marknaden i dag fungerar på samma sätt som när TV-direktivet införlivades i svensk rätt. Vi kan inte heller se att vidgningen av bestämmelsen till att även omfatta beställ-TV skulle föranleda någon annan bedömning än den som regeringen tidigare har gjort. Det behövs således inte heller nu vidtas några åtgärder för att genomföra artikel 3d i AV-direktivet i svensk rätt.

6.7.4 Främjande av europeiska produktioner

Vårt förslag: Den som tillhandahåller beställ-TV ska på lämpligt sätt och när det är praktiskt möjligt främja framställningen av och tillgången till europeiska produktioner.

Den som tillhandahåller beställ-TV ska år 2011 och därefter vart fjärde år redovisa vad företaget har gjort för att främja europeiska produktioner.

TV-företagen ska med början år 2011 och därefter vartannat år redovisa hur stor del av verksamheten som utgjorts av program av europeisk ursprung och sådana som framställts av självständiga producenter.

AV-direktivet (artikel 3i)

Syftet med TV-direktivet är inte bara att upprätta en gemensam marknad för TV-sändningar genom att samordna regler för sådana sändningar, utan delvis också att stärka den europeiska programindustrin. För det sistnämnda ändamålet föreskrivs bland annat i artikel 4 i TV-direktivet att programföretagen, där så är praktiskt möjligt och på lämpligt sätt, ska reservera en övervägande del av sin sändningstid för europeiska produktioner, bortsett från nyheter,

sport m.m. AV-direktivet innehåller inte några ändringar i den delen.

När det däremot gäller beställ-TV innehåller AV-direktivet nya bestämmelser i samma syfte. Sålunda ska medlemsstaterna enligt artikel 3i.1 se till att leverantörer av beställtjänster ”där så är praktiskt möjligt och på lämpligt sätt, främjar framställningen och tillgången till europeiska produktioner”.

Enligt samma artikel kan sådant främjande bland annat avse det finansiella bidraget ”från sådana tjänster till produktionen och förvärv av sändningsrätter till europeiska produktioner eller andelen och/eller framhävandet av europeiska produktioner i den programkatalog som erbjuds av beställtjänsten”.

I artikel 3i.2 föreskrivs att medlemsstaterna ska rapportera till kommissionen om genomförandet av punkten 1. Den första rapporten ska lämnas senast den 19 december 2011 och därefter vart fjärde år.

Överväganden

Främjande

Artikel 3i.1 i AV-direktivet ställer inte något krav på hur främjandet ska ske. Artikeln lämnar över till medlemsstaterna att bestämma på vilket sätt det ska ske. Reglerna innefattar inte heller något absolut krav på främjande utan anger bara att de ska ske ”där så är praktiskt möjligt och på lämpligt sätt”.

Motiven till artikeln finns i skäl 48 i ingressen. Där anges att beställ-TV delvis kan komma att ersätta TV-sändningar, varför de bör främja produktion och distribution av europeiska produktioner och på så sätt aktivt bidra till och främja den kulturella mångfalden. Som exempel på sådant stöd till europeiska produktioner anges, förutom ekonomiska bidrag, en minsta andel av europeiska produktioner i beställvideokataloger eller en attraktiv presentation i elektroniska programguider.

Leverantörer av beställ-TV kan antas ha olika förutsättningar att främja europeiska produktioner beroende på vilka program eller vilken publik som tjänsten huvudsakligen är inriktad på. Behovet av olika former av stöd kan variera över tiden. Att föreskriva något särskilt sätt på vilket främjandet ska ske kan föra med sig svårigheter för vissa leverantörer. En sådan ordning kan också föra

med sig att en önskvärd flexibilitet motverkas bland annat genom att den förhindrar utvecklingen av olika stödformer anpassade efter de behov som kan finnas vid olika tidpunkter.

Övervägande skäl talar därför för att inte närmare ange på vilket sätt leverantörer ska främja europeiska produktioner. Artikeln bör därför genomföras så att det i lag bara anges att de som tillhandahåller beställ-TV ska på lämpligt sätt och när det är praktiskt möjligt främja framställningen av och tillgången till europeiska produktioner. En sådan bestämmelse bör inte heller komma i konflikt med rätten att sända radioprogram genom tråd enligt 3 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Rapporter

Som har redovisats i det föregående ska medlemsstaterna vart fjärde år med början år 2011 rapportera om genomförandet av skyldigheten att främja europeiska produktioner när det gäller beställ-TV. I skäl 48 i ingressen anges att det är viktigt att tillämpningen följs upp. Vidare anges att medlemsstaterna i sina rapporter också bör beakta det finansiella bidraget från beställtjänsterna och beakta andelen europeiska produktioner i utbudet av beställtjänster och den faktiska konsumtionen av europeiska produktioner.

Liknande rapporteringskrav ställs på medlemsstaterna också när det gäller andelen europeiska produktioner i TV-sändningar. I dessa fall ska rapporterna lämnas vartannat år. Programföretagen är dock enligt 9 kap. 4 § radio- och TV-lagen skyldiga att årligen redovisa andelen till Radio- och TV-verket.

För att Sverige ska kunna fullgöra sin rapporteringsskyldighet till kommissionen när det gäller beställ-TV måste leverantörerna rapportera vilka åtgärder som vidtagits för att främja framställningen och tillgången till europeiska produktioner. Vi gör bedömningen att det är tillräckligt om leverantörerna lämnar in en sådan rapport vart fjärde år dvs. lika ofta som Sverige ska lämna sin rapport till kommissionen.

För att underlätta för programföretagen föreslår vi vidare att den nuvarande skyldigheten i 9 kap 4 § radio- och TV-lagen att årligen redovisa hur stor del av verksamheten som utgjorts av sådana program som avses i 6 kap. 8 § första stycket (program av europeiskt ursprung och sådana som framställts av självständiga produ-

center) ändras så att rapporteringskyldigheten bara behöver fullgöras vartannat år.

6.8 Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

6.8.1 Bakgrund

Enligt radio- och TV-lagen får villkor för tillstånd att sända TV-program avse skyldighet att utforma sändningarna på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för funktionshindrade (3 kap. 8 § 5). För TV-sändningar som inte kräver tillstånd, dvs. sändningar via satellit eller kabel, finns ingen motsvarande bestämmelse.

Villkor med innebörden att TV-program ska göras tillgängliga för personer med funktionsnedsättning finns i sändningstillstånden för SVT, UR och TV4. För övriga programföretag med tillstånd att sända marksänd TV finns inga sådana villkor.

AV-direktivet innehåller i artikel 3c en helt ny bestämmelse som innebär att medlemsstaterna ska uppmuntra medietjänstleverantörer inom den egna jurisdiktionen att se till att deras tjänster successivt görs tillgängliga för syn- och hörselskadade personer. I skäl 64 i ingressen till AV-direktivet anges att tillgängligheten bör uppnås genom teckenspråk, programtextning, ljudbeskrivning och lättbegripliga skärmmenyer.

Radio- och TV-lagsutredningen hade i uppdrag att överväga behovet av lagändringar för att förbättra tillgängligheten till TV-program för personer med funktionsnedsättning. Utredningen lade också i sitt betänkande Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51) fram förslag till lagstiftning på området.

I vårt uppdrag ingår att överväga vilka lagändringar som krävs för att genomföra de nya reglerna i AV-direktivet. När det gäller tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning ska vi enligt våra direktiv utgå från Radio- och TV-lagsutredningens förslag till lagstiftning.

6.8.2 Tillgång till olika AV-tjänster för personer med funktionsnedsättning

Tillgängligheten till olika svenska programtjänster varierar för personer med funktionsnedsättning. Det är bara de programtjänster som tillhandhålls av SVT, UR och TV4 som har sändningstillstånd med villkor om tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Övriga programtjänster i marknätet saknar sådana villkor. Det varierar också i vilken utsträckning dessa programtjänster görs tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Längst i denna utveckling har SVT kommit som en följd av de krav som har ställts på företaget i sändningstillstånden.

SVT

SVT har i sitt sändningstillstånd, som gäller till den 31 december 2009, i § 13 följande inskrivet om tillgänglighet:

SVT skall beakta funktionshindrades behov. Ambitionsnivån när det gäller funktionshindrades möjligheter att tillgodogöra sig SVT:s utbud skall höjas och tillgängligheten förbättras i syfte att arbeta mot det långsiktiga målet att hela utbudet görs tillgängligt för alla medborgare. Tillgängligheten till program för barn och unga skall prioriteras särskilt. Program skall även produceras för speciella målgrupper. SVT ska ha en dialog med berörda grupper.

I fråga om program om och för funktionshindrade får SVT, Sveriges Radio AB och Sveriges utbildningsradio AB sinsemellan fördela ansvaret för olika slags insatser.

SVT:s programverksamhet för döva ska ha minst samma omfattning och ambitionsnivå som under den föregående tillståndspanen. Inriktningen på programverksamheten för döva skall vara att sända främst nyheter, information och kulturprogram på teckenspråk. Barn och ungdomar ska särskilt prioriteras. Vid tillståndspanens slut skall minst 65 procent av sändningstiden för SVT:s förstagångssändningar med svenskt ursprung vara textad i SVT1 och SVT2. Avseende SVT:s övriga programtjänster skall företaget arbeta för att tillgängligheten ska förbättras. SVT skall vid utformningen av sändningarna beakta att bakgrundsljud kan försämra möjligheten för personer med hörselnedsättning att ta del av utbudet.

År 2007 textade SVT 68 procent av förstasändningarna i det svenska utbudet i SVT1 och SVT2 samt hela utbudet i Kunskapskanalen. Det innebär att sändningstillståndets mål uppnås. På bästa

sändningstid, dvs. mellan kl. 18.00 och kl. 23.00 textas i stort sett alla långfilmer, nyheter och faktaprogram.

Beträffande program på teckenspråk eller teckentolkade program har utbudet i SVT varit förhållandevis konstant sedan 2001. I det nationella utbudet i SVT1 och SVT2 sändes totalt 122 timmar program på teckenspråk varav 65 timmar var nyheter och samhällsfakta och 57 timmar underhållning. Talande textremsa erbjuds i sändningarna i marknätet till alla textade program i SVT1 och SVT2, utom i nyhetssändningar eftersom dessa direktsänds. Under hösten 2008 planerar SVT att erbjuda talande textremsa i hela utbudet.

SVT har tagit fram en policy med riktlinjer för bättre hörbarhet. Enligt policyn ska SVT reducera förekomsten av störande bakgrundsljud, genomföra kontroller av ljudkvaliteten, iaktta försiktighet med att blanda musik och tal i program och öka personalens kunskap om ljud, hörbarhet och funktionshinder.

Public service-utredningen (SOU 2008:64) har lämnat förslag på hur villkoren ska utformas för SVT:s kommande tillståndsperiod, som inleds 1 januari 2010. Public service-utredningen har därvid föreslagit att alla program på svenska i SVT1 och SVT2, Barnkanalen, Kunskapskanalen och SVT24 som är meningsfulla att texta ska textas samt att textningen ska hålla hög kvalitet. Public service-utredningen har även föreslagit att SVT och UR ska sända betydligt fler timmar på teckenspråk och fler teckentolkade program. Därutöver har utredningen föreslagit att SVT under tillståndsperioden ska inleda försök med syntolkning. För att uppnå målen bedömer SVT att nuvarande metoder för direkttextning måste ersättas med ett svenskt taligenkänningssystem. SVT har inlett ett samarbete med aktörer från näringsliv och universitet för att utveckla ett svenskt taligenkänningssystem. SVT har bedömt att ett färdigt direkttextningssystem tar tre år att utveckla.

TV4 AB

Även TV4 AB har i sändningstillstånden för sina programtjänster i marknätet, som löper till den 31 mars 2014, krav på att utforma sändningarna på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning genom att texta alla icke direktsända rikssända svenska program. Företaget ska också under tillstånds-

perioden utveckla och börja använda metoder för att göra direktsändningar tillgängliga för hörselskadade.

TV4 AB textar för närvarande alla program som inte är direktsända. TV4 AB har inte några planer på att införa talande textremsa. Även TV4 AB anser att dagens teknik för direkttextning inte är tillräckligt bra. Under våren 2008 direkttextades TV4:s nyheter på prov under tre veckor. Teckenspråkstolkning, syntolkning eller uppläst textremsa tillhandahålls inte.

Övriga svenska programtjänster

Av övriga svenska programtjänster på den svenska marknaden kan exempelvis nämnas att Axess TV, som sänds av Axess Publishing AB, inte textar program på svenska. Ambitionen är dock att påbörja textning av svenska program under hösten 2008.

C More Entertainment AB sänder ett antal programtjänster inriktade på film och sport, däribland Canal+First och Canal+Sport1. Sedan våren 2006 textas svenska filmer. Sportsändningar textas inte.

Utländska programtjänster

TV3, TV6 och ZTV, som sänds från Storbritannien, textar program som är på svenska i högst begränsad omfattning. Direktsända program textas inte alls. Kanal 5 som också sänds från Storbritannien textar alla förinspelade program. Svenska program textas dolt och information om att text finns att tillgå lämnas i början av programmet. Direktsända program textas inte. Ingen av programtjänsterna tillhandahåller teckenspråkstolkning, syntolkning eller uppläst textremsa.

Storbritannien har utförligt reglerat skyldigheten att göra TV-program tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Bestämmelser finns främst i artiklarna 303–305 i Communications Act 2003. Bestämmelserna tillämpas oavsett sändningsteknik. I korthet innebär kraven att efter en övergångsperiod ska 80 procent av de sändningarna textas, tio procent syntolkas och fem procent presenteras eller översätts till teckenspråk. BBC omfattas inte av regleringen men har självmant åtagit sig att följa och i vissa delar överträffa kraven på public servicetjänsterna.

För närvarande undantas sändningar som i huvudsak riktas till TV-tittare utanför Storbritannien från kraven. Som ett led igenomförandet av AV-direktivet i Storbritannien kommer enligt uppgift programtjänster som uteslutande riktar sig mot andra medlemsstater och därigenom saknar eller har väldigt få tittare i Storbritannien att inte längre undantas från de brittiska reglerna om tillgänglighet.³

Beställ-TV

Beställtjänster görs bara i mycket begränsad utsträckning tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. På SVT Play läggs en del av nyhetsutbudet ut i en textad version och så sker även på TV4:s webbtjänster, t.ex. Nyhetskanalen. Public serviceutredningen (SOU 2008:64) har föreslagit att SVT:s och UR:s målsättning bör vara att tillgänglighetsfunktioner som textning, talande textremsa och syntolkning också erbjuds i utbudet på Internet.

I övrigt kan nämnas att CDON.com, som tillhandahåller video-on-demand via Internet, levererar de svenska filmerna med svensk text. SF-Anytime, som tillhandahåller video-on-demand via både Internet och IP-TV, har däremot inte svensk text till sina svenska filmer.

6.8.3 Radio- och TV-lagsutredningen

I det följande redovisas en sammanfattning av Radio- och TV-lagsutredningens överväganden och förslag baserat på utredningens egen sammanfattning i betänkandet SOU 2006:51.

Skärpt lagstiftning för ökad tillgänglighet

Utredningen framhöll att möjligheterna att göra TV-programmen tillgängliga för personer med funktionsnedsättning ökar i och med övergången från analog till digital utsändningsteknik. Den digitala tekniken möjliggör nya metoder för textning, både direkt och pålagd i efterhand. Förutsättningarna för att skapa tillgänglighet för

³ En utförlig beskrivning av reglerna i Storbritannien finns på Code on Television Access Services, <http://www.ofcom.org.uk/tv/ifi/codes/ctas/ctas.pdf>.

synskadade tittare förbättras genom möjligheterna till syntolkning, där en inspelad röst beskriver vad som syns i bild i ett TV-program under naturliga pauser i dialogen, och uppläst textremsa, där den textremsa som finns i bild läses upp och överförs till tittaren i form av en separat ljudkanal.

De ökade tekniska möjligheterna att utforma tillgängliga TV-program i kombination med betydelsen av att personer med funktionsnedsättning ges största möjliga tillgång till innehållet i programmen, innebär att det finns anledning att i radio och TV-lagen införa krav på att programföretagen ska göra sina sändningar tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

Tillämpningsområde

Utredningen ansåg att ökad tillgänglighet är ett så angeläget ändamål att det finns anledning att lagstifta om skyldighet för alla som sänder television att se till att de program de sänder görs tillgängliga för personer med funktionsnedsättning, oavsett om sändningarna förmedlas med stöd av tillstånd eller inte och oavsett vilken utsändningsteknik som används. Utredningen bedömde dock att yttrandefrihetsgrundlagens bestämmelser innebär att det inte utan grundlagsändring är möjligt att föreskriva sådana skyldigheter för den som sänder TV-program genom tråd. Enligt utredningens direktiv omfattade uppdraget inte förslag till grundlagsändringar. De förslag som utredningen lämnade när det gäller TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning omfattade därför sändningar som förmedlas på annat sätt än genom tråd, dvs. marksändningar och satellitsändningar.

Utredningen ansåg att det inte fanns några sakliga skäl som motiverar att trådsändningar undantas från skyldigheten att göra TV-programmen tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Den ansåg därför att det fanns anledning att överväga en ändring av yttrandefrihetsgrundlagens bestämmelser om möjlighet att begränsa etableringsfriheten för trådsändningar och att denna fråga lämpligen kunde behandlas inom ramen för Tryck- och yttrandefrihetsberedningens (Ju 2003:04) arbete.

Den närmare regleringen

Utredningen ansåg att de bestämmelser som reglerar skyldigheten att göra TV-programmen tillgängliga för personer med funktionsnedsättning bör vara flexibla, så att hänsyn kan tas till programföretagens olika tekniska och ekonomiska förutsättningar. Kraven bör även kunna ändras från tid till annan, dels om det enskilda programföretagets förutsättningar förändras, dels om den tekniska utvecklingen ger anledning att ändra kraven eller att ställa upp nya krav. Samtidigt måste bestämmelserna vara så klara och tydliga att det står klart för varje person eller företag som sänder TV-program vilka krav just han eller hon har att nå upp till.

Utredningen bedömde att ett klart och tydligt men samtidigt flexibelt regelverk kan skapas genom att det grundläggande kravet på tillgänglighet framgår direkt i lagen och att det därutöver överlämnas åt regeringen eller en av regeringen utsedd myndighet att utfärda närmare föreskrifter om kravet. Utredningen föreslog därför att det ska införas en bestämmelse i radio- och TV-lagen som ålägger den som sänder TV-program på annat sätt än genom tråd att utforma sändningarna på ett sådant sätt att programmen blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning i den omfattning som föreskrivs av regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Vid bestämmande av på vilket sätt och i vilken omfattning programmen ska göras tillgängliga för personer med funktionsnedsättning ska beaktas programföretagens finansiella förutsättningar, den tekniska utvecklingen av tillgänglighetstjänster inom TV-området och antalet tittare som följer den enskilda programtjänsten. Även om det enligt förslaget är regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer som ska utfärda de närmare föreskrifterna om tillgänglighet lämnade utredningen ett antal riktlinjer utifrån vilka den ansåg att föreskrifterna bör utformas. Utredningen ansåg att föreskrifterna bör ålägga programföretagen att förse en viss andel av TV-programmen med textning, tecken- språkstolkning, syntolkning och uppläst textremsa enligt följande:

- 90 procent av sändningarna ska textas inom åtta år från idag,
- 2 procent av sändningarna – eller fyra timmar per vecka – ska sändas på teckenspråk inom åtta år från idag,
- 10 procent av sändningarna ska syntolkas inom tolv år från idag,
- 50 procent av de program i vilka det talas andra språk än svenska ska förse med uppläst textremsa inom åtta år från idag.

De angivna tiderna ska räknas från det att utredningen hade lämnat sitt betänkande.

Utredningen föreslog att det härutöver bör meddelas mer kort-siktiga delmål, t.ex. årliga mål, för de olika tillgänglighetstjänsterna.

Föreskrifterna borde enligt utredningens förslag medge undantag från kraven, eller under vissa omständigheter ställa lägre krav på tillgänglighet, för programtjänster från programföretag som har begränsade ekonomiska förutsättningar att uppnå kraven eller vars sändningar endast följs av ett litet antal tittare. Det kan också finnas tekniska skäl att undanta vissa programtyper från tillgänglighetskraven, t.ex. syntolkning av musikprogram och rena nyhetsprogram.

Utredningen uttalade att föreskrifterna inte bör innehålla bestämmelser om att programföretagen ska vara skyldiga att sända program där programinnehållet är specialanpassat för personer med funktionsnedsättning, t.ex. nyhetssändningar som har anpassats för personer med lättare förståndshandikapp. Sådana skyldigheter bör i stället också i fortsättningen kunna föreskrivas i tillståndsvillkor. Utredningen ansåg därför att den nuvarande möjligheten att förena sändningstillstånd med villkor om skyldighet att utforma sändningarna så att de blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning borde behållas.

Sanktioner och tillsyn

Utredningen föreslog att Granskningsnämnden för radio och TV ska kunna förelägga den som åsidosätter den föreslagna bestämmelsen eller föreskrifterna om skyldighet att se till att TV-programmen görs tillgängliga för personer med funktionsnedsättning att följa bestämmelsen eller föreskrifterna. Ett sådant föreläggande ska kunna förenas med vite.

Utredningen föreslog också att sändningstillståndet ska kunna återkallas om ett programföretag som sänder med stöd av tillstånd på ett väsentligt sätt har åsidosatt bestämmelsen eller föreskrifterna om tillgänglighet.

6.8.4 Remissinstanserna

Krav på tillgänglighet

Handikappombudsmannen, Hjälpmedelsinstitutet, Myndigheten för handikappolitisk samordning (HANDISAM), Post- och telestyrelsen, Handikappförbunden, Radio- och TV-verket, Hörselskadades Riksförbund (HRF), Synskadades Riksförbund och Sveriges Dövas Riksförbund tillstyrkte Radio- och TV-lagsutredningen förslag.

Landsorganisationen i Sverige delade Radio- och TV-lagsutredningens syn på betydelsen av tillgängliggörande och ansåg att det är rimligt att ställa krav på samtliga bolag som får tillgång till den ändliga resurs som frekvenserna för TV utgör. Det kan dock vara rimligt att ställa högre krav eller krav på snabbare utbyggnadstakt på public service-företagen.

Modern Times Group MTG AB avstyrkte att utredningens förslag skulle omfatta kommersiella kanaler. Eventuella tillgänglighetskrav borde kunna regleras i sändningstillstånden. *Modern Times Group AB* ansåg också att det är alltför långtgående att generellt ha samma målsättning för alla kommersiella programtjänster.

Sveriges Annonörer ifrågasatte att man i lag ska reglera tillgängligheten eftersom det kan få konsekvenser för vilka som klarar av att genomföra detta och det i sin tur kan påverka mångfalden. Annonserarna ansåg att tillgängligheten bör regleras i tillstånd på ett ändamålsenligt sätt så att även kanalernas kostnader tas med i beräkningen.

Post- och telestyrelsen, Handikappombudsmannen och Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, ansåg att utredningen hade en för låg ambitionsnivå och att det tidsmässiga genomförandet kunde skärpas i flera avseenden.

Handikappombudsmannen och HANDISAM ansåg att de högre kraven bör ställas som en förutsättning för samtliga programföretags sändningstillstånd. *Hörselskadades riksförbund* menade att detta bör gälla alla TV-sändningar, oavsett sändningsteknik, även om vissa sändningsformer, t.ex. mobil-TV, kan ha tekniska begränsningar.

Hjälpmedelsinstitutet ansåg att antalet tittare inte ska ha relevans vid bedömningen av tillgänglighetens omfattning. Institutet ansåg vidare att utredningen hade underskattat de tekniska utvecklingsmöjligheterna. Slutligen ansåg *Hjälpmedelsinstitutet* i likhet med

Hörselskadades Riksförbund att handikapprörelsen ska ges möjligheter att påverka tillgänglighetskravens utformning

Barnombudsmannen ansåg att en proportionerlig andel av programmen som textas, teckenspråktolkas, syntolkas, eller förses med uppläst textremsa bör vara barn- och ungdomsprogram.

Sveriges Radio AB och *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* avstyrkte utredningens förslag om att en myndighet ska bestämma på vilket sätt och i vilken omfattning TV-program ska göras tillgängliga för personer med funktionshinder. Juridiska fakultetsnämnden framhöll att förslaget knappast erbjuder tydligare regler än vad som nu är fallet. Nämnden ansåg i vart fall att det inte finns något underlag i utredningen som belägger att tydliga och nyanserade regler skulle åstadkommas med förslaget.

Sveriges Television AB avstyrkte utredningens förslag som avser public service-bolagen. SVT ansåg att det är en direkt olämplig lösning att en myndighet ska ange kraven. Enligt SVT finns inget som tyder på att den föreslagna lösningen skulle ge bättre möjligheter att i Sverige skapa tydliga regler som samtidigt tar hänsyn till SVT:s förutsättningar och resurser.

Eurosport SA föreslog att sport- och sportrelaterade sändningar undantas från föreslagna lagstiftningen.

Journalistförbundet avstyrkte förslaget att i lag ange en skyldighet att sända program vars innehåll är särskilt anpassat för personer med funktionshinder. Förbundet ansåg att det är ett alltför långtgående ingrepp i yttrandefriheten.

Sveriges Utbildningsradio AB påpekade att utredningens förslag innebär att olika regler kan komma att gälla för UR:s radio- respektive TV-verksamhet. UR såg inga skäl att ändra gällande ordning.

Teracom AB påpekade att vissa av teknikerna att göra TV-program tillgängliga för funktionshindrade är bandbreddskrävande. Eftersom utrymmet i det digitala marknätet är begränsat ansåg Teracom AB att det bör vara naturligt att inför varje beslut om tillgänglighetskrav även väga in effekterna som sådana skyldigheter har för andra befintliga och hypotetiska tjänster som programbolagen bedriver eller önskar driva.

TV4 AB var mycket kritiskt till utredningens förslag och ansåg att kraven bör ställas i sändningstillstånden och utformas på ett realistiskt och ändamålsenligt sätt. Åtgärder för hörselskadade bör prioriteras av kostnadsskäl, och text-TV-textning är enligt TV4 den metod som främst bör väljas. Sändningstjänster för den mycket lilla

befolkningsgrupp som kan tillgodogöra sig teckenspråkstolkning bör enligt TV4 tillgodoses inom ramen för public service-uppdraget. Detsamma bör enligt TV4 gälla talande textremsa och syntolkning. Kraven bör enligt TV4 ställas på alla kanaler, med undantag för de mycket små kanalerna, för att undvika konkurrensstörningar.

Sanktioner och tillsyn

Radio- och TV-lagsutredningens förslag i dessa delar behandlades av ett fåtal remissinstanser.

Handikappförbunden, Synskadades Riksförbund och *Sveriges Dövas Riksförbund* tillstyrkte i huvudsak utredningens förslag om att åsidosättande av bestämmelser ska beaktas vid tillståndsgivningen samt att föreläggande ska kunna förenas med vite.

Sveriges Television AB och *Sveriges Utbildningsradio AB* avstyrkte i huvudsak förslaget om att Granskningsnämnden för radio och TV ska kunna förelägga bolagen skyldighet att följa bestämmelser eller föreskrifter och att sådana förelägganden ska kunna förenas med vite. Programföretagen hänvisade till att frågan om tillgänglighet för personer med funktionshinder hade behandlats i de riktlinjer för SVT som riksdagen nyligen hade fattat beslut om. I dessa riktlinjer hade också behandlats Granskningsnämndens uppdrag att årligen granska hur SVT uppfyllt sitt uppdrag och angetts att några sanktionsmöjligheter inte var kopplade till utvärderingsuppdraget.

Radio- och TV-verket ansåg att det fanns skäl för att Granskningsnämnden skulle få tillsyn över denna fråga eftersom den har kopplingar till programverksamheten.

6.8.5 Krav på tillgänglighet

Vårt förslag: Den som på annat sätt än genom tråd sänder TV-program eller tillhandahåller beställ-TV ska utforma sändningarna på ett sådant sätt att programmen blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning genom textning, tolkning, uppläst text eller liknande teknik i den omfattning som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Vid bestämmande av på vilket sätt och i vilken

omfattning programmen ska göras tillgängliga för personer med funktionsnedsättning ska regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer beakta företagens finansiella förutsättningar, den tekniska utvecklingen och antalet tittare som följer sändningarna.

När det gäller public service-företagen bör regeringen inte vidaredelegera rätten att utfärda föreskrifter om på vilket sätt och i vilken omfattning som programmen ska göras tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

Radio- och TV-lagsutredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med vårt förslag.

Remissinstanserna: Remissutfallet var blandat. Flera remissinstanser tillstyrkte förslaget, medan andra ansåg att den nuvarande ordningen borde behållas. Några remissinstanser vände sig mot att en myndighet skulle besluta om tillgängligheten.

Skälen för vårt förslag

Bakgrund

Bakgrunden till Radio- och TV-lagsutredningens uppdrag att överväga behovet av lagändringar för att förbättra tillgängligheten till TV-program för personer med funktionsnedsättning var en skrivelse till Kulturdepartementet från Handikappombudsmannen år 2000. Handikappombudsmannen hade i sin skrivelse framhållit att de förbättringar som hittills hade skett inte var tillräckliga och att en översyn av radio- och TV-lagstiftningen därför borde inbegripa frågan om TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. TV-direktivet innehåller inte heller någon bestämmelse om detta.

AV-direktivet innehåller däremot i artikel 3c en bestämmelse där medlemsstaterna åläggs att uppmuntra programföretagen och de som tillhandahåller beställ-TV under den egna jurisdiktionen att se till att programmen successivt görs tillgängliga för syn- och hörselskadade personer. Direktivet anger inte närmare på vilket sätt medlemsstaterna ska uppmuntra programföretagen för att få till stånd en ökad tillgänglighet. Det innebär att medlemsstaterna själva kan bestämma hur detta ska ske. Det enda kravet är att man ska göra något för att åstadkomma en ökad tillgänglighet.

Det finns andra internationella regler som berör frågan om tillgänglighet. Förutom FN:s standardregler från 1993 för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning ges samma rättigheter och skyldigheter som andra medborgare i samhället finns FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I artikel 21 i konventionen, som rör yttrandefrihet och åsiktsfrihet samt tillgång till information, anges bland annat att konventionsstaterna ska vidta ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning kan utöva yttrandefriheten och åsiktsfriheten, inklusive friheten att söka, ta emot och sprida uppgifter och idéer på lika villkor som andra genom alla former av kommunikation. Det kan staterna göra t.ex. genom att uppmuntra massmedier och leverantörer av information genom Internet, att göra sina tjänster tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Konventionen antogs av FN:s generalförsamling den 13 december 2006 och öppnades för undertecknande den 30 mars 2007.

Regeringen har den 1 oktober 2008 lagt fram propositionen Mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning (prop. 2008/09:28). I propositionen föreslår regeringen att Sverige ska tillträda FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Behovet av ökad tillgänglighet

För närvarande är det bara de programtjänster som tillhandhålls av SVT, UR och TV4 AB som har sändningstillstånd med villkor om tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Det innebär emellertid inte att tillgängligheten vare sig i dessa eller andra programtjänster är på en sådan nivå som tillförsäkrar funktionshindrade att på så lika villkor som möjligt ta del av den information och den underhållning som erbjuds via TV-mediet. Enligt vår mening är det angeläget att ambitionsnivån höjs och att kravet på tillgänglighet vidgas till att kunna omfatta fler programtjänster än de som kräver sändningstillstånd enligt radio- och TV-lagen.

Som Radio- och TV-lagsutredningen framhöll innebär övergången från analog till digital utsändningsteknik att möjligheterna ökar att göra programmen tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Denna omständighet tillsammans med betydelsen av att personer med funktionsnedsättning ges största möjliga tillgång

till program som sänds i televisionen eller tillhandahålls i form av beställ-TV gör att vi i likhet med den tidigare utredningen anser att det finns anledning att ställa högre krav än i dag på programföretagen i dessa avseenden. I fråga om public service-företagen har frågan också behandlats av Public-serviceutredningen i dess betänkande Kontinuitet och förändring (SOU 2008:64).

Hur ska kraven utformas?

Som Radio- och TV-lagsutredningen framhöll hindrar yttrandefrihetsgrundlagen att det ställs krav av detta slag på sändningar som sker genom tråd. Tryck- och yttrandefrihetsberedningen (Ju 2003:04), som numera har omvandlats till en kommitté, Yttrandefrihetskommittén, har mot denna bakgrund fått tilläggsdirektiv med uppdrag att överväga de yttrandefrihetsrättsliga aspekterna på Radio- och TV-lagsutredningens förslag om TV-sändningars tillgänglighet för funktionshindrade och föreslå de grundlagsändringar och andra lagändringar som dessa överväganden föranleder. Kommittén ska särskilt beakta i vilken utsträckning ytterligare krav på trådsändningar kan komma att få negativa effekter på etableringsfriheten. Kommittén ska lämna förslag till de eventuella grundlagsändringar som övervägandena kan föranleda. Enligt uppgift förväntas beredningen lägga fram förslag i dessa frågor i början av år 2009.

Kravet att utforma programmen på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning måste därför för närvarande begränsas till sändningar som sker på annat sätt än genom tråd. Frågan är emellertid om kraven på tillgänglighet ska anges i lag, som Radio- och TV-lagsutredningen föreslog, eller genom tillståndsvillkor på det sätt som sker i dag.

En nackdel med den nuvarande ordningen är att kraven bara kan ställas på tillståndspliktiga sändningar, vilket utesluter satellit-sändningar. Trådsändningar utesluts också, men kan inte regleras med hänsyn till yttrandefrihetsgrundlagens bestämmelser. I avsnitt 13 i det följande föreslår vi att tillståndsplikten för TV-sändningar ska begränsas så att sändningar utanför de traditionella rundradionäten utesluts från tillståndsplikt. Det kommer att innebära att bland annat mobil-TV i mobiltelenät inte kommer att kräva sändningstillstånd.

Dessa omständigheter talar mot den nuvarande ordningen att genom villkor i sändningstillstånden reglera kraven på tillgänglighet. Dessutom kan en reglering genom tillståndsvillkor innebära att tillståndshavarnas skyldigheter inte kan ändras under en pågående tillståndsperiod. Den lösning som då återstår är att reglera kraven genom föreskrifter i lag.

Radio- och TV-lagsutredningen föreslog att programföretagen åläggs en skyldighet att utforma sändningarna så att programmen blir tillgängliga för personer med funktionshinder i den omfattning som regeringen eller av regeringen utsedd myndighet föreskriver (se SOU 2006:51 s. 395). Förslaget innebar att de föreskrifter som kan meddelas med stöd av den föreslagna bestämmelsen i första hand skulle avse tekniska hjälpmedel som textning, teckenspråkstolkning, syntolkning och uppläst textrensa. En skyldighet utöver detta, t.ex. en skyldighet att sända program vars innehåll är särskilt anpassat för personer med kognitiv funktionsnedsättning, skulle enligt förslaget också i fortsättningen kunna föreskrivas som ett tillståndsvillkor.

Vi har i denna del samrått med Yttrandefrihetskommittén. Vi är överens med kommittén om att det är en väsentlig skillnad mellan en skyldighet att förse sändningar med sådana tekniska hjälpmedel som syftar till att göra programmen tillgängliga för personer med funktionshinder och en skyldighet att sända program vars innehåll är särskilt anpassat för personer med funktionsnedsättning, t.ex. nyhetssändningar som har anpassats till personer med kognitiv funktionsnedsättning. Den förstnämnda skyldigheten kan enligt vår gemensamma mening inte anses röra yttrandets innehåll så länge det är fråga enbart om tekniska hjälpmedel. Den senare skyldigheten är däremot en klar och väsentlig inskränkning i den sändandes grundlagsskyddade rätt att självständigt avgöra vad som ska förekomma i programmen. Av lagtexten bör det därför framgå att regeln bara avser tekniska hjälpmedel.

Lagtexten när det gäller möjligheten att som tillståndsvillkor föreskriva en skyldighet att sända program vars innehåll är särskilt anpassat för personer med kognitiv funktionsnedsättning bör också göras tydligare. Av lagtexten bör det tydligt framgå att det är programmets innehåll som ska vara anpassat till personer med funktionsnedsättning.

Vilka programföretag ska omfattas?

I likhet med Radio- och TV-lagsutredningen anser vi att det finns anledning att ställa högre krav än vad som gäller i dag på tillgänglighet på såväl public service-företagen som andra företag. Det innebär emellertid inte att det går att ställa samma höga krav på alla företag. Som den tidigare utredningen framhöll, måste behovet av tillgänglighet vägas mot de finansiella och tekniska förutsättningarna hos den som sänder.

Kraven på tillgänglighet kan inte rimligen ställas så högt att programföretag med små resurser riskerar att slås ut från marknaden. I likhet med den tidigare utredningen anser vi därför att det bör finnas en möjlighet att ställa högre krav på programföretag med goda ekonomiska förutsättningar att se till att programmen blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning än på små programföretag, vars ekonomi är begränsad. Under en uppbyggnadsperiod kan det också finnas anledning att ställa högre krav på programföretag som redan har tillgång till den teknik som krävs för exempelvis effektiv textning av direktsända program eller uppläst textremsa än på programföretag som ännu inte har samma tekniska förutsättningar. Det kan också finnas anledning att göra skillnad mellan public service-företag och kommersiella programföretag samt mellan programföretag vars sändningar följs av många tittare och de som har begränsade tittarsiffror.

De bestämmelser som reglerar programföretagens skyldighet att se till att TV-programmen görs tillgängliga för personer med funktionsnedsättning måste av dessa skäl vara flexibla, så att det ges möjlighet att ta hänsyn till programföretagens olika tekniska och finansiella förutsättningar. Som den tidigare utredningen framhöll bör kraven även kunna ändras från tid till annan, om det enskilda programföretagets förutsättningar förändras, men också om den tekniska utvecklingen ger anledning att ändra kraven eller att ställa nya krav.

Samtidigt som det behövs en flexibilitet i regelsystemet måste de bestämmelser som föreskrivs vara så klara och tydliga att det står klart för varje person eller företag som sänder TV-program vilka krav just han eller hon måste nå upp till. En reglering som är både klar och tydlig men samtidigt flexibel är svår att skapa genom bestämmelser i lag.

I syfte att skapa förutsättningar för ett flexibelt regelsystem som kan omfatta samtliga programföretag som sänder TV-program

på något annat sätt än genom tråd föreslog Radio- och TV-lagsutredningen att det skulle införas en bestämmelse i radio- och TV-lagen som ålägger den som sänder TV-program på annat sätt än genom tråd att utforma sändningarna på ett sådant sätt att programmen blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning i den omfattning som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver. Vidare föreslog utredningen att man skulle beakta programföretagens finansiella förutsättningar, den tekniska utvecklingen av tillgänglighetstjänster inom TV-området och antalet tittare som följer den enskilda programtjänsten. Den föreslagna regleringen skulle enligt Radio- och TV-lagsutredningen göra det möjligt för regeringen att i förordning antingen själv meddela föreskrifter om tillgänglighet eller besluta att exempelvis Radio- och TV-verket ska utfärda sådana föreskrifter.

Ett annat möjligt alternativ var enligt utredningen att regeringen i förordning föreskriver generella kriterier för hur programföretagen ska göra TV-programmen tillgängliga för personer med funktionsnedsättning och att därutöver överlåta åt Radio- och TV-verket att fastställa vilka mål som ska gälla för varje enskild programtjänst. För att inte i alltför stor utsträckning begränsa programföretagens rätt att självständigt avgöra vad programmen ska innehålla borde föreskrifterna inte innehålla bestämmelser om att programföretagen ska vara skyldiga att sända program där programinnehållet är specialanpassat för personer med funktionsnedsättning, t.ex. nyhetssändningar som har anpassats för personer med lättare förståndshandikapp. Sådana skyldigheter borde enligt den tidigare utredningen i stället också i fortsättningen kunna föreskrivas i tillståndsvillkor. Utredningen föreslog därför att den nuvarande möjligheten att förena sändningstillstånd med villkor om skyldighet att utforma sändningarna så att de blir tillgängliga för funktionshindrade borde behållas.

Vi kan för vår del i allt väsentligt ansluta oss till de bedömningar och förslag som Radio- och TV-lagsutredningen lagt fram i denna del. Kraven på tillgänglighet bör utsträckas till att gälla alla sändningar, med den begränsning som följer av yttrandefrihetsgrundlagen. Eftersom programföretagens förutsättningar varierar i hög grad och tekniken kan förväntas utvecklas, är det nödvändigt med ett flexibelt regelsystem som kan ta hänsyn till alla olika aspekter. En lagreglering som kan ta hänsyn till alla dessa olika aspekter framstår inte som en praktisk eller ändamålsenlig ordning. Den närmare regleringen bör därför ligga på lägre konstitutionell nivå, i

första hand på regeringen. Samtidigt bör det av de skäl som den tidigare utredningen framförde finnas kvar en möjlighet att förena sändningstillstånden med villkor att sända program vars innehåll är anpassade för personer med funktionsnedsättning.

Vem ska meddela de närmare föreskrifterna?

Vid remissbehandlingen har några remissinstanser hävdade att det är olämpligt att en myndighet ska ange kraven på tillgänglighet och ifrågasatt om den föreslagna ordningen är ägnad att skapa tydliga regler. För de programföretag som får sändningstillstånd och tillståndsvillkor utfärdade av Radio- och TV-verket anser vi inte att den föreslagna ordningen riskerar att vara otydlig.

För public service-företagen däremot gäller att det är riksdagen som fattar beslut om de generella riktlinjer och villkor som ska gälla för verksamheten och hur denna ska finansieras. Regeringen formulerar utifrån riksdagens beslut de villkor som ska vara förenade med sändningstillståndet. Vi kan instämma i kritiken att det kan vara olämpligt att en myndighet ska utfärda föreskrifter om de krav som programföretagen ska leva upp till när det är riksdagen och regeringen som ger riktlinjer för företagens verksamhet och regeringen som ger sändningstillstånd.

I de riktlinjer för public service-företagen som regeringen och riksdagen fattar beslut om behandlas regelmässigt frågan om tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning och de mål i detta hänseende som ska gälla för public service-företagen. Public service-utredningen har i sitt betänkande Kontinuitet och förändring (SOU 2008:64) lagt fram förslag om vad som bör gälla för nästa tillståndperiod bland annat när det gäller tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. För public service-företagen gäller således en alldeles särskild ordning för att bestämma företagets uppdrag och också för uppföljning och utvärdering av uppdragen. Det kan mot den bakgrunden för det första ifrågasättas om det är lämpligt eller nödvändigt att reglera public service-företagens skyldigheter att göra sändningarna tillgängliga för personer med funktionsnedsättning i lag. Någon invändning mot en sådan ordning förekom inte vid remissbehandlingen av Radio- och TV-lagsutredningens förslag. Det skulle också enligt vår mening framstå som egendomligt att undanta public service-företagen från en sådan lagreglerad skyldighet, inte minst med hänsyn till att det i

praktiken är just dessa företag som leder utvecklingen och har kommit längst när det gäller tillgänglighet.

Vi anser därför att public service-företagen bör omfattas av en lagreglering, men att de närmare föreskrifterna om på vilket sätt och i vilken omfattning som programmen ska göras tillgängliga ska föreskrivas av regeringen. Det kan ske i anslutning till att sändningstillstånden meddelas men även vid andra tidpunkter. Enligt vår mening bör regeringen således inte vidaredelegera föreskriftsrätten i denna del till någon myndighet, dvs. till Radio- och TV-verket.

Jurisdiktion

Genom att AV-direktivet innehåller regler om programmens tillgänglighet för syn- och hörselskadade personer kan regler om dessa frågor bara tillämpas på programföretag under svensk jurisdiktion.

Publikmässigt stora programtjänster som TV3 och Kanal 5 är etablerade i Storbritannien och kommer därmed inte att omfattas av de svenska reglerna. För närvarande omfattas inte heller dessa programföretag av de krav på tillgänglighet som ställs i Storbritannien i Communications Act 2003, artiklarna 303–305, eftersom dessa programtjänster i huvudsak riktar sig till tittare utanför Storbritannien. Som har redovisats i det föregående kommer enligt uppgift emellertid även programtjänster som uteslutande riktar sig mot andra medlemsstater att inte längre undantas från Storbritanniens regler om tillgänglighet. Detta görs som ett led i genomförandet av AV-direktivet i Storbritannien.

6.8.6 Sanktioner och tillsyn

Vårt förslag: Granskningsnämnden för radio och TV ska kunna förelägga den som åsidosätter den föreslagna bestämmelsen och föreskrifterna om skyldighet att se till att TV-programmen görs tillgängliga för personer med funktionsnedsättning att följa föreskrifterna. Ett sådant föreläggande ska kunna förenas med vite.

Sändningstillståndet ska kunna återkallas, om ett programföretag som sänder med stöd av tillstånd på ett väsentligt sätt har åsidosatt sina skyldigheter när det gäller tillgänglighet.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningens förslag överensstämmer med vårt.

Remissinstanserna: Remissinstanserna hade med något undantag inte något att invända mot förslaget. SVT motsatte sig förslaget med hänvisning till att public service-uppdraget granskades isärskild ordning och regeringens och riksdagens uttalanden om att några sanktionsmöjligheter inte skulle kopplas till Granskningsnämndens utvärderingsuppdrag.

Skälen för vårt förslag

Behovet av sanktioner

Den föreslagna bestämmelsen om skyldighet för den som sänder TV-program på annat sätt än genom tråd att utforma sändningarna så att programmen blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning och de föreskrifter som meddelas med stöd av bestämmelsen är inte tillräckliga för att säkerställa att de krav som ställs upp efterlevs. Det bör därför finnas möjligheter att ålägga de programföretag som åsidosätter föreskrifterna någon form av sanktion.

Valet av sanktioner

De sanktioner som används i dag vid överträdelser inom radio och TV-området är offentliggörande av Granskningsnämndens fällande beslut, föreläggande vid vite, påförande av särskild avgift och återkallelse av sändningstillstånd. Återkallelse av sändningstillstånd bör i likhet med vad som gäller i dag bara kunna komma i fråga som en yttersta åtgärd, när alla andra möjligheter är uttömda eller när en överträdelse är så allvarlig att återkallelse framstår som den enda rimliga åtgärden.

Återkallelse kan dessutom inte användas som sanktion mot den som sänder på annat sätt än med stöd av tillstånd. I likhet med Radio- och TV-lagsutredningen anser vi därför att återkallelse av sändningstillstånd i och för sig bör kunna komma i fråga, om en tillståndshavare åsidosätter föreskrifterna om tillgänglighet på ett väsentligt sätt men att någon annan typ av sanktion bör kunna tillgripas redan vid mindre allvarliga överträdelser.

Föreläggande att offentliggöra Granskningsnämndens fällande beslut används för närvarande som sanktion när ett programföretag har sänt program i strid mot bestämmelser eller villkor om vad sändningarna får innehålla. Den nu föreslagna bestämmelsen och de föreskrifter som kan komma att utfärdas med stöd av bestämmelsen avser inte i första hand enstaka programinslag, utan den syftar huvudsakligen till att en viss andel av de program som sänds ska distribueras på ett sådant sätt att personer med olika slag av funktionsnedsättning kan ta del av dem. Om ett programföretag under en period inte har nått upp till kraven på tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning kan det varken anses ändamålsenligt eller tillräckligt ingripande att ålägga programföretaget att offentliggöra Granskningsnämndens fällande beslut om åsidosättandet.

De sanktioner som därmed skulle kunna komma i fråga för den som inte uppfyller föreskrivna krav på tillgänglighet är således föreläggande vid vite att fortsättningsvis följa de föreskrifter som ställts upp eller att programföretaget får betala en särskild avgift.

Avgift används för närvarande som sanktion när bestämmelser om reklam och andra annonser överträds och överträdelsen vanligen haft någon ekonomisk betydelse för den som sänder. Föreläggande vid vite används vid åsidosättande av skyldighet att lämna upplysningar och rapporter till Radio- och TV-verket och Granskningsnämnden samt vid överträdelser av bestämmelser som rör sändningarnas innehåll. Som Radio- och TV-lagsutredningen har anfört bör denna uppdelning gälla också i fortsättningen.

Att bryta mot bestämmelser som ålägger programföretagen att utforma sina sändningar så att programmen blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning kan visserligen sägas ha ett ekonomiskt motiv, eftersom sådana brott vanligtvis kan antas bero på att tillgänglighetstjänsterna kostar pengar för programföretagen. Till skillnad från vad som vanligtvis är fallet vid överträdelser av bestämmelser om reklam eller andra annonser, innebär emellertid inte ett åsidosättande av tillgänglighetskraven en extra intäkt för det sändande programföretaget. Ett vitesföreläggande ger programföretagen möjlighet att undvika ekonomisk påföljd genom att se till att kraven fortsättningsvis uppnås. I likhet med den tidigare utredningen anser vi därför att den påföljd som bör komma i fråga för den som åsidosätter kraven på tillgänglighet är vitesföreläggande. Ett sådant vitesföreläggande bör utformas som en skyldighet för programföretaget att vidta den åtgärd som man tidigare har

underlåtit, t.ex. att fortsättningsvis texta en viss andel av sina program.

Vid remissbehandlingen av Radio- och TV-lagsutredningens förslag motsatte sig SVT förslaget när det gäller sanktioner med hänvisning till den särskilda ordning som gäller för utvärdering av public service-uppdraget och regeringens och riksdagens uttalanden om att det inte bör vara några särskilda sanktionsmöjligheter kopplade till utvärderingsuppdraget.

Vi har i och för sig förståelse för de synpunkter som SVT har framfört i denna del med hänsyn till den särskilda och mycket omfattande ordning som gäller för public service-företagen. Mot detta ska emellertid ställas att vårt förslag innebär en lagreglerad skyldighet att följa de föreskrifter som meddelas. Att undanta public service-företagen från den tillsyn och de sanktionsmöjligheter som ska gälla för övriga programföretag framstår inte som vare sig logiskt eller rimligt. Public service-företagen är ju inte heller annars undantagna från lagens sanktionssystem. Vi förslår därför att samma sanktionsmöjligheter ska gälla oavsett om programföretaget är ett kommersiellt företag eller ett public service-företag.

Behovet av tillsyn

Vitesföreläggande bör i första hand komma i fråga för programföretag som inte följer de föreskrifter som har meddelats. För att sanktioner över huvud taget ska komma i fråga måste det finnas möjlighet att kontrollera huruvida programföretagen följer föreskrifterna. En myndighet måste därför utses med uppgift att övervaka att föreskrifterna följs. Radio- och TV-lagsutredningen har föreslagit att Granskningsnämnden för radio och TV skulle ges denna uppgift. Inte någon remissinstans har motsatt sig förslaget om val av tillsynsmyndighet. Vi anser därför att förslaget i denna del också bör genomföras.

6.9 Krav på audiovisuella kommersiella meddelanden

6.9.1 AV-direktivet

AV-direktivet är tillämpligt på audiovisuella kommersiella meddelanden i TV-sändningar och beställ-TV. Begreppet *audiovisuellt kommersiellt meddelande* omfattar i huvudsak TV-reklam, produktplacering och sponsringsmeddelanden. Det definieras i artikel 1 h som ”bilder med eller utan ljud som är utformade för att direkt eller indirekt marknadsföra varor eller tjänster tillhandahållna av en fysisk eller juridisk person som bedriver ekonomisk verksamhet eller främja dennes anseende; sådana bilder åtföljer eller ingår i program mot betalning eller liknande ersättning eller i form av egenreklam”.

AV-direktivet innehåller i artikel 1 därutöver definitioner på *TV-reklam* (artikel 1 i), *sponsring* (artikel 1 k), *teleshopping* (artikel 1 l) och *produktplacering* (artikel 1 m). Begreppen och deras definitioner ryms alla i det generella begreppet *marknadsföring* i dess oftast använda betydelse i svenska författningar.

I artikel 3e.1 a–g AV-direktivet finns grundläggande krav som alla audiovisuella kommersiella meddelanden ska uppfylla, oavsett om de förekommer i TV-sändningar eller i beställ-TV. Dessa grundläggande krav kompletteras med specifika regler som bara gäller för i TV-reklam och teleshopping (artiklarna 10, 14.2 och 15). Sponsring och produktplacering ska också uppfylla vissa krav som närmare framgår av artiklarna 3f och 3g i AV-direktivet.

Annonss- och reklambegreppen behandlar vi särskilt i avsnitt 7. I detta avsnitt behandlar vi de krav på audiovisuella kommersiella meddelanden som ställs upp i artiklarna 3e.1 a–g, i AV-direktivet för att klargöra i vilken utsträckning gällande svensk rätt uppfyller direktivets krav i dessa delar och om det behövs kompletterande lagstiftning. Vi återkommer till genomförandet av artiklarna 3f, 3g och 10 i avsnitten 6.10, 6.11 och 6.12.

6.9.2 Överväganden

<p>Vår bedömning: Svensk rätt uppfyller redan i dag i allt väsentligt de krav på audiovisuella kommersiella meddelanden som</p>
--

följer av artiklarna 3e.1 a–g samt artiklarna 14 och 15 i AV-direktivet.

Vårt förslag: De nuvarande förbuden mot marknadsföring av alkohol i ljudradio- och TV-program utvidgas till att även gälla beställ-TV. Detsamma gäller förbudet mot barnreklam och förbudet att sända reklam omedelbart före och efter barnprogram.

Reklamidentifiering

I artikel 3e.1 a–b i AV-direktivet ställs upp krav på att audiovisuella kommersiella meddelanden ska vara lätta att känna igen som sådana, att dolda meddelanden ska vara förbjudna och att subliminal teknik inte får förekomma. Bestämmelserna motsvarar i allt väsentligt vad som gäller enligt artiklarna 10.1 och 10.3 i TV-direktivet och är uttryck för den grundläggande principen om reklamidentifiering.

I marknadsföringslagen och den bilaga till direktivet om otillbörliga affärsmetoder som gäller som svensk lag finns flera bestämmelser som grundas på principen om reklamidentifiering. Sålunda föreskrivs i 9 § marknadsföringslagen att all marknadsföring ska utformas och presenteras på ett sådant sätt att det tydligt framgår att det är fråga om marknadsföring. Enligt punkt 11 i bilagan är det vidare förbjudet att oriktigt påstå eller skapa intryck av att en näringsidkare inte agerar i syften som är hänförliga till näringsverksamhet. Mot denna bakgrund kan vi inte finna något annat än att gällande rätt redan uppfyller vad som krävs enligt artikel 3e.1 a–b AV-direktivet.

Mänsklig värdighet och diskriminering

Enligt artikel 3e.1 c i–ii i AV-direktivet får audiovisuella kommersiella meddelanden inte vara utformade så att de strider mot mänsklig värdighet. De får inte heller innehålla eller främja diskriminering på grund av kön, ras eller etniskt ursprung, religion eller trosuppfattning, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning. Motsvarande krav finns i artikel 12 a–c i TV-direktivet.

I 6 kap. 1 § radio- och TV-lagen föreskrivs att den som sänder TV-program eller ljudradioprogram efter tillstånd av regeringen ska

se till att programverksamheten som helhet präglas av det demokratiska statsskickets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet. Dessa krav gäller även för reklam. Vi har i avsnitt 6.7.1 förslagit att demokratibestämmelsen som nu finns i 6 kap. 1 § radio- och TV-lagen, ska utvidgas till att också omfatta beställ-TV.

I tidigare lagstiftningsärenden har TV-direktivets förbud mot diskriminerande reklam och reklam som strider mot mänsklig värdighet ansetts genomfört i svensk rätt genom de tidigare motsvarigheterna till demokratibestämmelsen som fanns i radiolagen och lagen om satellitsändningar av televisionsprogram och som nu återfinns i 6 kap. 1 § radio- och TV-lagen (se SOU 1992:49 s. 68, prop. 1992/93:75 s. 33 och bet. 1992/93:KU12). Enligt vår mening saknas det anledning att nu, vid genomförandet av motsvarande regler i AV-direktivet, göra någon annan bedömning. Någon ytterligare lagstiftning utöver den som vi redan tidigare har föreslagit när det gäller beställ-TV behövs således inte.

Hälsa, säkerhet och miljö

I artiklarna 3e.1 c iii–iv i AV-direktivet föreskrivs att audiovisuella kommersiella meddelanden inte får uppmuntra till ett beteende som är skadligt för hälsa eller säkerhet eller till ett beteende som är mycket skadligt för miljön. Motsvarande bestämmelser finns i artiklarna 12 d och e i TV-direktivet.

Också dessa krav har i tidigare lagstiftningsärenden ansetts tillgodosedda genom gällande svensk rätt, främst genom marknadsföringslagen och dess regler om otillbörlig marknadsföring (se SOU 1992:49 s. 67 f., prop. 1992/93:75 s. 33 och bet. 1992/93:KU12). Vi ser inte skäl att nu inta någon annan ståndpunkt. Inte heller artiklarna 3e 1 c iii–iv i AV-direktivet kräver således någon särskild lagstiftningsåtgärd.

Cigaretter och andra tobaksvaror

I artikel 3e.1 d i AV-direktivet finns ett förbud mot alla former av audiovisuella kommersiella meddelanden för cigaretter och tobak. Det råder således ett generellt förbud mot marknadsföring av tobaksvaror i TV-program och beställ-TV. Ett motsvarande förbud

finns i artikel 13 i TV-direktivet. Där föreskrivs att alla former av TV-reklam och köp-TV för cigaretter och andra tobaksvaror ska vara förbjudna.

Enligt 14 § första stycket tobakslagen (1993:581) får en näringsidkare som marknadsför tobaksvaror inte använda sig av kommersiella annonser vid marknadsföring i

1. periodiska skrifter eller andra jämförbara skrifter på vilka tryckfrihetsförordningen är tillämplig,
2. ljudradio- eller TV-program eller i sändningar över satellit som omfattas av radio- och TV-lagen, eller
3. andra överföringar eller tekniska upptagningar på vilka yttrandefrihetsgrundlagen är tillämplig.

Marknadsföring av tobak i TV-program genom kommersiella annonser är således redan förbjuden genom bestämmelserna i 14 § första stycket 2 tobakslagen. Beställ-TV omfattas av 1 kap. 9 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen. Även marknadsföring av tobak i beställ-TV genom kommersiella annonser är således förbjuden enligt 14 § första stycket 3 tobakslagen. Kraven i artikel 3e.1 d är därmed redan uppfyllda i svensk rätt när det gäller kommersiella annonser. Audiovisuella kommersiella meddelanden innefattar också sponsring och produktplacering. I AV-direktivet finns särskilda regler om sponsring från företag som tillverkar och säljer tobaksvaror i artikel 3f. Det finns också särskilda regler om produktplacering av tobaksvaror i artikel 3g. De bestämmelser som ges i artikel 3e.1 d måste därför rimligen avse TV-reklam. I annat fall saknar reglerna i artiklarna 3f och 3g mening.

Alkoholhaltiga drycker

Enligt artikel 3e.1 e får audiovisuella kommersiella meddelanden om alkoholhaltiga drycker inte vara särskilt riktade till minderåriga. Sådana meddelanden får inte heller uppmuntra till överkonsumtion av alkohol. Likalydande regler finns i artiklarna 15 a och e i TV-direktivet, som är oförändrade i AV-direktivet.

Artikel 15 a–f i TV-direktivet, som inte är ändrad genom AV-direktivet, innehåller specifika krav på TV-reklam och köp-TV. I artikeln föreskrivs att reklamen inte får

- a) rikta sig speciellt till minderåriga eller särskilt skilda minderåriga som intar dessa drycker,
- b) förknippa konsumtion med förbättrad fysisk prestation eller med bilkörning,
- c) ge intryck av att konsumtion av alkohol bidrar till social eller sexuell framgång,
- d) göra gällande att alkohol har terapeutiska egenskaper eller att den är ett stimulerande eller lugnande medel eller ett medel för att lösa personliga konflikter,
- e) uppmuntra överkonsumtion av alkohol eller ge en negativ bild av nykterhet eller återhållsamhet, eller
- f) framhålla en hög alkoholhalt som en positiv egenskap hos dryckerna.

Som vi redovisat i avsnitt 2.4 finns i 4 kap. 8 § alkohollagen (1994:1738) bestämmelser med krav på måttfullhet vid marknadsföring av alkohol och förbud mot att särskilt rikta marknadsföring av alkohol mot barn eller ungdomar, som ligger väl i linje med vad som krävs enligt artikel 3e.1 e och 15. Därtill kommer att det enligt 4 kap. 10 § alkohollagen är förbjudet att vid marknadsföring av alkoholdrycker till konsumenterna använda sig av kommersiella annonser i ljudradio och TV-sändningar. Svensk rätt går således längre än vad som krävs enligt artikel 3e.1 e och artikel 15 a-f i fråga om TV-sändningar. Av våra utredningsdirektiv framgår att det nuvarande förbudet mot marknadsföring av alkohol i TV-sändningar ska värnas. Vi föreslår därför att bestämmelserna i 4 kap. 10 § alkohollagen behålls. I linje med vad som anförts i våra direktiv bör förbudet utvidgas till att också gälla beställ-TV.

Receptbelagda läkemedel och medicinsk behandling efter ordination

Artikel 3e.1 f i AV-direktivet gäller marknadsföring av medicinska produkter och medicinsk behandling. I artikeln föreskrivs att audiovisuella kommersiella meddelanden om medicinska produkter och medicinsk behandling ska vara förbjudna om produkterna är tillgängliga endast efter ordination i den medlemsstat till vars jurisdiktion leverantören av medietjänsten hör. Bestämmelserna motsvarar ordagrant artikel 14.1 TV-direktivet, som dock bara gäller TV-reklam. Artikeln upphör att gälla genom AV-direktivet.

I artiklarna 3f och 3g finns också bestämmelser om läkemedel och medicinsk behandling när det gäller sponsring och produkt-placering. Reglerna i artikel 3e.1 f måste därför, som nyss sagts, rimligen i första hand ta sikte på TV-reklam.

I artikel 14.2 i TV-direktivet finns ett förbud mot reklam för medicinska produkter i köp-TV om det krävs försäljningstillstånd för produkterna. Artikel 14.2 är oförändrad genom AV-direktivet.

Enligt 7 kap. 10 § första stycket radio- och TV-lagen får reklam för sådan medicinsk behandling som endast är tillgänglig efter ordination inte sändas i television, såvida det inte är fråga om tillåtna sponsringsmeddelanden. Av paragrafens tredje stycke följer vidare att försäljningsprogram för läkemedel eller för medicinsk behandling är förbjudna.

I 21 a § tredje stycket läkemedelslagen finns ett förbud mot marknadsföring av receptbelagda mediciner med undantag för vissa vaccinationskampanjer.

Vi kan konstatera att AV-direktivets olika krav på förbud mot marknadsföring av medicinsk behandling efter ordination redan är uppfyllda i svensk rätt genom bestämmelserna i 7 kap. 10 § radio- och TV-lagen. Nuvarande regler kan således behållas men måste utvidgas till att omfatta även beställ-TV.

Genom 21 a § läkemedelslagen är också kravet på förbud mot marknadsföring av receptbelagda läkemedel genomfört i svensk rätt. Det nuvarande förbudet är generellt utformat och omfattar således även beställ-TV. Någon lagstiftningsåtgärd behövs därmed inte i denna del.

Reklam riktad till minderåriga

I artikel 3e.1 g i AV-direktivet anges att audiovisuella kommersiella meddelanden inte får orsaka minderåriga fysisk eller moralisk skada. Marknadsföringen får inte direkt uppmana minderåriga att köpa eller hyra en produkt eller tjänst genom att utnyttja deras oerfarenhet eller godtrogenhet, direkt uppmana dem att övertala sina föräldrar eller någon annan att köpa de varor eller tjänster som ingår i reklamen, utnyttja det speciella förtroende som minderåriga hyser för föräldrar, lärare eller personer eller utan skäl visa minderåriga i farliga situationer. Motsvarande bestämmelser finns i allt väsentligt i den numera upphävda artikel 16 i TV-direktivet.

Enligt 7 kap. 4 § radio- och TV-lagen gäller att reklam i en TV-sändning inte får syfta till att fånga uppmärksamheten hos barn under 12 år. Svensk rätt går således i fråga om TV-program längre än vad som krävs av AV-direktivet. I punkt 28 i bilagan till direktivet om otillbörliga affärsmetoder finns också ett förbud mot att vid all marknadsföring direkt uppmana barn att köpa eller att övertala föräldrar eller andra vuxna att köpa de utannonserade produkterna åt dem.

All marknadsföring ska vidare stämma överens med god marknadsföringssed. Som vi redovisat närmare i avsnitt 2.3 får begreppet god marknadsföringssed sitt innehåll genom bland annat Internationella handelskammarens grundregler för reklam. I artikel 18 i dessa regler finns bestämmelser om marknadsföring riktad till barn och ungdomar som nästan ordagrant motsvarar artiklarna 3e.1 g i AV-direktivet. Marknadsföring via TV-program och beställ-TV som strider mot artikel 3e.1 g strider således normalt sett även mot marknadsföringslagen. Att utnyttja barn och ungdomars oerfarenhet och godtrogenhet vid marknadsföring skulle också i vissa fall innebära att näringsidkaren använt sig av vilseledande marknadsföring i strid med marknadsföringslagen.

Mot denna bakgrund kan vi inte se att genomförandet av artikel 3e.1 g kräver någon annan särskild lagstiftningsåtgärd än att barnreklamförbudet utsträcks till att också omfatta beställ-TV.

I 7 kap. 7 b § sista stycket radio- och TV-lagen finns ett förbud mot att sända reklam omedelbart före eller efter ett program eller en del av ett program som huvudsakligen vänder sig till barn under 12 år, om det inte är fråga om sponsringsmeddelanden. Även detta förbud bör utvidgas till att också omfatta beställ-TV.

6.10 Sponsrade program

6.10.1 Begreppet sponsring

Begreppet *sponsring* har definierats på flera sätt. Enligt Internationella handelskammarens regler för reklam och marknads-kommunikation innebär begreppet sponsring ett affärsavtal där en sponsor till ömsesidig nytta för sig själv och sponsringstagaren förbinder sig att tillhandahålla finansiering eller annat stöd i syfte att skapa en associering mellan sin image, varumärke eller produkt och det sponsrade objektet, i utbyte mot rätten att utnyttja denna

associering eller mot vissa andra direkta eller indirekta förmåner. Enligt artikel 2g i TV-konventionen är det fråga om sponsring när en fysisk eller juridisk person bidrar ekonomiskt till ett TV-program med förhoppning om att därigenom bli känd till namnet eller känd för sitt varumärke. En liknande definition finns i artikel 1d i TV-direktivet. Den gemensamma nämnaren är att någon bidrar med något till en motpart och väntar sig att få någonting tillbaka.

Man talar även om s.k. indirekt sponsring. Därmed avses att medproducenten fått bidrag från en utomstående för sin andel av produktionen eller att producenten av ett program fått bidrag i ett tidigare led. Utmärkande för indirekt sponsring är att sponsringsbidraget inte betalas direkt till programföretaget.

Sponsring i dess moderna form är en relativt ny företeelse. Först under slutet av 1970-talet började företag mer professionellt använda sig av sponsring, i första hand inom idrotten. Från mitten 1990-talet har omfattningen av sponsringen ökat stadigt.⁴

6.10.2 TV-direktivet

I artikel 1d i TV-direktivet definieras sponsring som varje bidrag, som ges för finansiering av TV-program av ett offentligt eller privat företag som inte är engagerat i TV-verksamhet eller produktion av audiovisuella verk, i syfte att främja företagets namn, varumärke, anseende, verksamhet eller produkter. TV-direktivet skiljer mellan reklam och sponsrade program. Ett sponsrat program utgör således inte reklam i direktivets mening.

I artikel 17 anges vissa krav som sponsrade program ska uppfylla. Enligt artikel 17.1 får innehåll och programläggning av sponsrade program under inga förhållanden påverkas av sponsorn på ett sätt som inverkar på programföretagets ansvar och redaktionella oberoende (punkt a). Sponsrade program måste vidare klart identifieras som sådana genom att sponsorns namn och eller logotyp anges i början eller slutet av programmet (punkt b). De ska inte heller uppmuntra till köp eller hyra av sponsorns eller en tredje parts produkter eller tjänster, särskilt inte genom att göra speciella säljfrämjande referenser till dessa produkter eller tjänster (punkt c).

I artikel 17.2 föreskrivs att TV-program inte får sponsras av fysiska eller juridiska personer, vars huvudsakliga verksamhet är

⁴ Samuelsson, Marknadsrättslig reglering av sponsring och smyg reklam samt indirekt reklam, s. 7 f.

tillverkning eller försäljning av produkter eller tillhandahållande av tjänster för vilka reklam är förbjudna enligt artiklarna 13 och 14, dvs. dels cigaretter eller andra tobaksvaror, dels medicinska produkter. Enligt artikel 17.3 får nyheter och program som tar upp aktuella samhällsfrågor inte sponsras.

6.10.3 Radio- och TV-lagen

TV-direktivets bestämmelser om sponsring är genomförda i svensk rätt genom 7 kap. 8 och 9 §§ radio- och TV-lagen. Sålunda föreskrivs i 7 kap. 8 § första stycket att om ett program som inte är en annons helt eller delvis har bekostats av någon annan än den som bedriver sändningsverksamheten eller som framställer audiovisuella verk, dvs. ett sponsrat program, ska det på lämpligt sätt i början och slutet av programmet eller vid ettdera tillfället anges vem eller vilka bidragsgivarna är. Bestämmelserna är tillämpliga på såväl ljudradio- som TV-program. I sökbar text-TV ska ett meddelande om sponsorerna lämnas löpande.

Begreppet ”*på lämpligt sätt*” i 7 kap. 8 § radio- och TV-lagen har fått sin närmare innebörd genom Granskningsnämndens praxis. Av denna praxis följer att det är nödvändigt att meddelandet innehåller information om att programmet är sponsrat och om vem eller vilka som bidragit till finansieringen. Det är således inte tillräckligt med skyltar med skriften ”Tack till...” och liknande. Nämnden har vidare accepterat produkter och varumärken under förutsättning att produktnamnet inte innehåller någon slogan eller annat tillägg som gör att det får karaktären av ett reklammeddelande. Nämnden har inte godtagit att både ett företag och en produkt från samma företag sponsrar samma program. Musikillustrationer kan få förekomma, om de inte innebär att meddelandet kan förväxlas med ett vanligt reklamslag. Reklamliknande tillägg eller uppgifter om sponsorns adress, telefonnummer, öppettider och liknande får inte heller förekomma i sponsringsmeddelanden.

I Granskningsnämndens praxis har de flesta ärenden som gällt sponsring prövats enligt bestämmelserna i 6 kap. 4 § radio- och TV-lagen med förbud mot otillbörligt gynnande av kommersiellt intresse. Sponsringsmeddelanden med reklambetonade uttalanden om sponsorns verksamhet, tillägg eller uppgifter om sponsorns adress, telefonnummer och liknande uppgifter har som regel ansetts strida mot 6 kap. 4 § radio- och TV-lagen. Likaså har

nämnden, och förvaltningsdomstolarna efter överklagande, funnit att det föreligger ett otillbörligt kommersiellt gynnande när man omväxlande anger ett företags namn och dess produkter som sponsor, liksom att i samma program ange olika produkter från ett och samma företag. Det har inte ansetts acceptabelt att visa bilder av produkter i sponsringsmeddelandet. Ett brott mot sponsringsreglerna anses inte alltid innebära ett brott mot bestämmelserna om otillbörligt kommersiellt gynnande.

SVT och SR har striktare föreskrifter för sponsringsmeddelanden genom villkor i respektive sändningstillstånd. Enligt dessa villkor ska sponsringsmeddelanden vara korta, inte åtföljas av musik och även i övrigt ges en neutral utformning.

Enligt 7 kap. 8 § andra stycket får ett program som huvudsakligen handlar om nyheter eller nyhetskommentarer inte sponsras. I 7 kap. 9 § föreskrivs vidare att ett program inte får sponsras av någon vars huvudsakliga verksamhet gäller tillverkning eller försäljning av alkoholdrycker eller tobaksvaror.

Ett sponsringsmeddelande anses i marknadsrättslig mening vara att betrakta som reklam. Det innebär att annonsreglerna i radio- och TV-lagen är tillämpliga på sponsringsmeddelanden. I 7 kap. 8 § finns dock undantagsregler som innebär att sponsringsmeddelanden inte behöver omges av annonssignatur och att de inte ska räknas in i annonstiden. Av förarbetena till lagen framgår att sponsringsmeddelanden inte får utformas som reklam eller åsiktsannonser (prop. 1995/96:160 s. 114).

6.10.4 AV-direktivet

Begreppet *sponsring* definieras i artikel 1 k i AV-direktivet som varje bidrag som ges för finansiering av audiovisuella medietjänster eller program av ett offentligt eller privat företag eller en fysisk person som inte är engagerat/engagerad i tillhandahållande av audiovisuella medietjänster eller i produktionen av audiovisuella verk, i syfte att främja företagets namn, varumärke, anseende, verksamhet eller produkter. Definitionen motsvarar i huvudsak den definition som finns i artikel 1d TV-direktivet.

AV-direktivet innehåller i artiklarna 3f.1 c och 3f.2–4 närmare bestämmelser om sponsring. I sak motsvarar dessa bestämmelser artikel 17 i TV-direktivet. Bestämmelserna gäller dock sponsring i såväl TV-sändningar som beställ-TV. I artikel 3f.2 c har införts mer

specifika regler om på vilket sätt sponsrade program ska identifieras. Därtill kommer att det i artikel 3f.4 införts en uttrycklig möjlighet för medlemsstaterna att förbjuda att sponsorns logotyp visas under barnprogram, dokumentärprogram och religiösa program.

6.10.5 Radio- och TV-lagsutredningen (SOU 2005:62, avsnitt 6)

Radio- och TV-lagsutredningen konstaterade att motiven bakom regleringen av sponsringsmeddelanden respektive reklam skilde sig åt och att detta hade fört med sig osäkerhet i rättstillämpningen i fråga om vad som gäller för sponsringsmeddelanden. Enligt utredningen fanns det mot den bakgrunden klara och ändamålsenliga vinster med att i lagen tydligare skilja på regleringen av reklam och sponsringsmeddelanden. Utredningen föreslog därför att sponsringsmeddelanden uttryckligen skulle undantas från annonsbegreppet i radio- och TV-lagen. Radio- och TV-lagsutredningen lämnade även förslag i fråga om i vilka situationer som sponsringsmeddelanden skulle vara tillåtna och hur de skulle utmärkas.

När det gäller placeringen av sponsringsmeddelanden föreslog utredningen att sådana – liksom idag – skulle lämnas före eller efter det sponsrade programmet. I de fall endast en klart avgränsad del av programmet var sponsrad skulle dock sponsringsmeddelandet lämnas före eller efter denna del. I sådana fall fick meddelandet lämnas även före eller efter programmet som helhet. Utredningen fann vidare att det var rimligt att tillåta sponsringsmeddelanden även vid andra tillfällen än i början eller slutet av ett program och föreslog bestämmelser med en uttömmande uppräkningslista av i vilka situationer – förutom de obligatoriska – då sponsringsmeddelanden fick lämnas (fakultativa sponsringsmeddelanden). Enligt förslaget gällde detta i vissa typer av program, vid växlingar mellan sändning från evenemang och studiosändningar samt i samband med att sändningen av ett sponsrat program övergick från en programtjänst till en annan programtjänst inom samma programföretag. En förutsättning var dock att det skedde på ett sådant sätt att varken programmet integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränktes. Enligt förslaget fick sådana sponsringsmeddelanden lämnas bara om den sammanlagda sändningstiden för programmet översteg 45 minuter och det var minst 20 minuter mellan meddelandena.

Radio- och TV-lagsutredningen ansåg att reglerna om placering av sponsringsmeddelanden borde vara desamma oavsett om meddelandet sänds med hel eller delad skärm och att sponsringsmeddelande således inte borde vara tillåtna i vidare omfattning än vad som gäller för sponsringsmeddelanden i allmänhet.

Radio- och TV-lagsutredningen föreslog även att det i lagen skulle anges att ett sponsringsmeddelande skulle innehålla uppgift om att programmet var sponsrat och vem eller vilka som bidragit till finansieringen av programmet. Meddelandet fick inte innehålla säljfrämjande inslag eller annat som kunde föra med sig att det kunde förväxlas med ett reklaminslag.

6.10.6 Remissinstanserna

Samtliga remissinstanser som yttrade sig tillstyrkte förslaget att undanta sponsringsmeddelanden från annonsbegreppet. När det gäller placeringen av sponsringsmeddelanden vände sig *SVT* mot utredningens förslag att knyta an bestämmelserna till reglerna om reklamavbrott. *SVT* ansåg att ett kort sponsringsmeddelande är mindre störande för tittaren än ett reklamavbrott och invände även mot de av utredningen föreslagna tidsgränserna. *Granskningsnämnden för radio och TV* befarade att förslaget kunde leda till att exempelvis långa sportsändningar delas upp på olika delar med olika sponsorer och att det därför kunde behövas någon form av begränsningsregel. *TV4* ansåg att den föreslagna regleringen av utformningen av sponsringsmeddelandena var alltför restriktiv och att TV-direktivets bestämmelser borde tillämpas i stället. Uppgifter om telefonnummer, adresser och liknande, liksom användningen av produktbilder, varumärken och andra figurer som förknippas med en sponsor borde enligt *TV4* tillåtas. Övriga remissinstanser tillstyrkte förslagen eller lämnade dem utan erinran.

6.10.7 Överväganden

Vår bedömning och vårt förslag: När man sänder sponsrade program i TV eller beställ-TV ska sponsringsmeddelande lämnas i början och i slutet av programmet eller vid ettdera av dessa tillfällen. I sökbar text-TV ska sponsringsmeddelande lämnas löpande.

Om bara en klart avgränsad del av ett program är sponsrad, ska ett sponsringsmeddelande i stället lämnas i omedelbar anslutning till den delen, om det kan ske utan att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks.

Vi föreslår att sponsringsmeddelande också ska också få lämnas

- i omedelbar anslutning till programmets början eller slut,
- i pauser i sportprogram där det förekommer längre pauser och i program som utgör föreställningar eller evenemang med pauser för publiken,
- i samband med att sändningen övergår från en programtjänst till en annan, och vid växlingar mellan sändning från evenemang och studiosändning.

Ett sponsringsmeddelande får dock bara lämnas, om det kan ske på ett sådant sätt att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter inte kränks.

Ett sponsringsmeddelande i en TV-sändning eller i beställ-TV ska innehålla sponsorns namn, logotyp eller något annat kännetecken för sponsorn. Meddelandet får inte innehålla säljfrämjande inslag eller något annat som gör att det kan förväxlas med reklam.

I likhet med vad som nu gäller ska nyhetsprogram inte få sponsras. Sådana företag som tillverkar eller säljer alkoholdrycker och tobak får inte heller sponsra program. Begränsningar för sponsring som lämnas av läkemedelsföretag ska gälla också i fortsättningen.

Radio- och TV-lagsutredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med vårt förslag.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrkte eller hade inte något att invända mot förslaget att undanta sponsringsmeddelanden från annonsbegreppet. Vissa synpunkter framfördes när det gäller i vilka situationer s.k. fakultativa sponsringsmeddelanden ska få lämnas och i fråga om den närmare utformningen av meddelandena.

Skälen för vårt förslag

Som utvecklats av Radio- och TV-lagsutredningen är ett sponsringsmeddelande normalt sett att betrakta som reklam i radio- och TV-lagens mening. Följaktligen är reglerna i radio- och TV-lagen om annonser med vissa undantag tillämpliga på ett sponsringsmeddelande. De motiv som ligger till grund för reglerna om sponsringsmeddelanden och reklammeddelanden skiljer sig emellertid åt. Det viktigaste syftet med ett sponsringsmeddelande är att informera publiken om att någon annan än programföretaget har bidragit till finansieringen av ett program som inte är en annons. Ändamålet är således att skydda konsumenterna genom att varna för att det finns en möjlig risk för att sponsorn har haft ett redaktionellt inflytande över programinnehållet. Någon sådan risk finns inte när det gäller reklam, eftersom denna inte knyter an till ett visst program utan sänds fristående från programutbudet i övrigt.

Att syftet med reglerna är olika kommer till uttryck bland annat på så sätt att reglerna om sponsringsmeddelanden är utformade som en skyldighet för programföretaget att på ett visst sätt lämna upplysning om att ett program är sponsrat. Sponsringsmeddelanden får enligt förarbetena inte heller utformas som reklam eller åsiktsannonser.

Annonsbegreppet

Radio- och TV-lagsutredningens ansåg att det finns klara praktiska och ändamålsenliga vinster med att i lagen tydligare skilja på sponsringsmeddelanden och reklam och att detta bör göras genom att sponsringsmeddelanden uttryckligen undantas från annonsbegreppet. Förslaget har vunnit allmänt gillande bland remissinstanserna och vi har i sak ingen annan uppfattning. I det följande (avsnitt 7) kommer vi dock att föreslå att särskilda definitioner av både reklambegreppet och annonsbegreppet ska tas in i lag. Genom de definitioner som vi föreslår kommer sponsringsmeddelanden automatiskt att falla utanför annonsbegreppet. Något särskilt undantag för sponsringsmeddelanden av det slag som Radio- och TV-lagsutredningen föreslog behövs därför inte.

Begränsningar av vilka program som får sponsras

Artikel 3f.4 ger medlemsstaterna en uttrycklig möjlighet att förbjuda att en sponsors logotyp visas under barnprogram. Eftersom AV-direktivet är ett minimidirektiv är det möjligt att gå ännu längre och helt förbjuda sponsring av barnprogram. Ett sådant förbud övervägdes men ansågs vid tillkomsten av radio- och TV-lagen inte nödvändigt (prop. 1995/96:160 s. 117). Sponsring av barnprogram är således tillåten enligt gällande rätt, vilket uttryckligen framgår av bestämmelserna i 7 kap. 8 § radio- och TV-lagen. Vi har inte funnit att det finns skäl att nu införa ett sådant förbud. Detsamma gäller införandet av restriktioner för möjligheten att visa sponsringsmeddelanden under barnprogram.

Kravet i artikel 3f.4 i AV-direktivet att nyhetsprogram inte får sponsras är redan uppfyllt i svensk rätt genom ett motsvarande förbud i 7 kap. 8 § andra stycket radio- och TV-lagen. För att AV-direktivets krav ska uppfyllas behöver dock tillämpningsområdet utvidgas till att också omfatta beställ-TV.

I 7 kap. 9 § första stycket radio- och TV-lagen föreskrivs att ett TV-program inte får sponsras av någon vars huvudsakliga verksamhet gäller tillverkning eller försäljning av alkoholdrycker eller tobaksvaror. AV-direktivet kräver att ett motsvarande förbud tas in i den nationella lagstiftningen när det gäller tobak och gör det möjligt att införa eller behålla ett förbud i fråga om alkohol. Det nuvarande förbudet kan således behållas. Av våra utredningsdirektiv framgår också att förbuden ska behållas. Med hänsyn till AV-direktivet bör dock förbudets tillämpningsområde utvidgas till att omfatta även beställ-TV.

Av artikel 3f.3 i AV-direktivet följer att sponsring som lämnas av läkemedelsföretag är tillåten i ett program i en TV-sändning eller i beställ-TV, under förutsättning att sponsringen bara främjar företagets namn eller anseende, däremot inte särskilda medicinska produkter eller behandlingar som är tillgängliga efter ordination. Motsvarande bestämmelser finns i 7 kap. 10 § andra stycket radio- och TV-lagen. De nuvarande bestämmelserna om sponsring från läkemedelsföretag ska således behållas. Tillämpningsområdet måste dock även här utvidgas till att omfatta beställ-TV.

Krav på sponsring

I artikel 3f.1 a och b i AV-direktivet finns föreskrifter om grundläggande krav på sponsring i TV-sändningar och i beställ-TV. Kraven innebär att sponsringen inte på något sätt får påverka innehållet i programmen och medietjänsterna. När det särskilt gäller TV-sändningar får programläggningen inte påverkas så att det inverkar på ansvaret och det redaktionella oberoendet hos leverantören av medietjänsten (punkt a). Sponsringen får inte heller uppmana till inköp eller hyra av varor eller tjänster (punkt b). Bestämmelserna motsvarar i allt väsentligt vad som redan gäller för program i TV-sändningar enligt artikel 17 i TV-direktivet. Dessa krav, som enligt AV-direktivet även gäller sponsring av beställ-TV, måste således uppfyllas för att Sverige på ett korrekt sätt ska genomföra AV-direktivet.

Artikel 3f.1 a i AV-direktivet motsvarar i allt väsentligt artiklarna 11.5 och 17.2 i TV-konventionen. Redan genom bestämmelserna i 3 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen är direktivets krav på säkerställande av redaktionellt ansvar och frihet uppfyllt i svensk rätt. Någon särskild lagstiftning utöver vad som redan gäller enligt yttrandefrihetsgrundlagen behövs således inte. För att uppfylla AV-direktivets bestämmelser i punkt b krävs däremot att säljfrämjande inslag i sponsringsmeddelanden i TV-program och beställ-TV uttryckligen förbjuds. En sådan bestämmelse bör därför föras in i lag.

När sponsringsmeddelande ska och får lämnas

Bestämmelserna i artikel 3f.1 c kräver att sponsrade program i TV och beställtjänster identifieras som sådana på ett visst sätt i början av programmet, under programmet eller i slutet av programmet. Den nu gällande regleringen i radio- och TV-lagen innebär att sponsrade program ska markeras i början och slutet av programmet eller vid ettdera tillfället. Reglerna uppfyller således vad som krävs enligt AV-direktivet. De nuvarande reglerna i dessa avseenden kan därför behållas.

Direktivet medger att sponsringsmeddelanden lämnas även under pågående program. Som har redovisats i det föregående har radio- och TV-lagsutredningen också lagt fram ett förslag som gör det möjligt att sända sponsringsmeddelanden under ett program. Vi

delar utredningens och remissinstansernas bedömning att det finns goda skäl för det förslaget och att det därför bör genomföras. Vi ser inte heller någon anledning att frångå utredningens förslag när det gäller vilka typer av program och i vilka situationer sponsringsmeddelanden ska få sändas under pågående program.

AV-direktivet innehåller inte några särskilda tidsbegränsningar när det gäller programmets längd eller hur lång tid som måste löpa mellan meddelandena. Enligt vår mening bör i linje med strävandena att förenkla för företagen några sådana regler inte införas. Däremot bör det av hänsyn till tittarnas intressen och rättighetsinnehavarna införas den begränsningen att ett sponsringsmeddelande inte får kränka programmets integritet och värde eller rättighetsinnehavarnas rättigheter. Denna grundläggande förutsättning föreslogs av den tidigare utredningen. Utredningens förslag i denna del mötte inte några invändningar från remissinstansernas sida.

Utformningen av sponsringsmeddelanden

När det gäller utformningen av sponsringsmeddelandena föreskrivs i dag att sponsorn ska anges på lämpligt sätt. Vid tillkomsten av radio- och TV-lagen övervägdes att i lagtexten ge mer detaljerade regler om på vilket sätt informationen skulle lämnas. En sådan lösning ansågs dock kunna bli alltför stelbent och låsa rättsläget (prop. 1995/96:160 s. 114). Som vi redovisat i det föregående har innebörden av begreppet ”*på lämpligt sätt*” utmejslats närmare genom Granskningsnämndens praxis och fått ett mer konkret innehåll genom vissa principer. Under vårt arbete har dock från programföretagens sida framförts att ett så pass oprecist begrepp i lagtexten har fört med sig osäkerhet om vilka krav som gäller. Programföretagen har vidare efterfrågat större möjligheter att lämna information om adress och liknande om det sponsrade företaget. Sålunda har i expertrapporten förordats att lagtexten utformas på ett mer detaljerat sätt och i enlighet med direktivtexten.

Vi har förståelse för programföretagens synpunkter och önskemål om en tydligare reglering när det gäller sponsringsmeddelandenas utformning. AV-direktivet innehåller relativt preciserade krav och förbud, som lämpar sig väl att komma till uttryck i lag. Vi föreslår därför att bestämmelserna om hur ett sponsringsmeddelande ska se ut utformas i nära anslutning till ordalydelsen av artikel

3f.1 c i AV-direktivet. Vårt förslag innebär således att ett sponsringsmeddelande ska innehålla sponsorns namn, logotyp eller något annat kännetecken för sponsorn.

Sanktioner och tillsyn

Överträdelse av sponsorreglerna i radio- och TV-lagen kan enligt 10 kap. 5 § första stycket 5 leda till att programföretaget åläggs att betala en särskild avgift. Reglerna övervakas av Granskningsnämnden för radio och TV. De nya bestämmelserna om sponsring bör inte föranleda någon ändring när det gäller vilka former av sanktioner som kan komma i fråga vid överträdelser eller när det gäller övervakningen av hur reglerna följs.

6.11 Produktplacering

Med produktplacering avses det förhållandet att en produkt i avsättningsfrämjande syfte exponeras på olika sätt i ett TV-program eller i en spelfilm. Produktplacering har förekommit ända sedan 1920-talet och varit vanlig i framför allt spelfilmer. Företag har delfinansierat filmproduktioner i utbyte mot att deras varumärken eller produkter visas upp i filmerna. Genom bland annat interaktiv och virtuell reklam har möjligheterna att använda sig av produktplacering ökat. Produktplacering har setts som en form av smyg-reklam.

Produktplacering kan delas in tre huvudgrupper. Med screen placement avses att en produkt placeras in i ett TV-program eller spelfilm som rekvisita. En annan typ av produktplacering är s.k. manusplacering, som innebär att produktens namn nämns i någon dialog. Den tredje varianten kallas plotplacering. Produkten blir i detta sammanhang en betydande faktor i handlingen och kan knytas till huvudrollsinnehavaren.⁵

6.11.1 Radio- och TV-lagen

Produktplacering utgör marknadsföring i marknadsrättslig mening. För att produktplacering ska omfattas av radio- och TV-lagens

⁵ Svensson m.fl. Produktplacering i TV-reklam 2003, s. 18 f.

annonsbegrepp krävs dock att varumärken, företagsnamn, logotyper och liknande fogas in i TV-signalen på elektronisk väg. Produktplacering som innebär att vissa produkter används som rekvisita i TV-program eller filmer, och som alltså inte är anpassad för TV-sändning eller särskilt infogad, är däremot inte att betrakta som reklam i radio och TV-lagens mening. Annonsreglerna är därmed inte heller tillämpliga. Däremot omfattas sådan produktplacering av bestämmelserna om otillbörligt kommersiellt gynnande i 6 kap. 4 § radio- och TV-lagen.

I 6 kap. 4 § radio- och TV-lagen föreskrivs att program som inte utgör reklam inte får gynna kommersiella intressen på ett otillbörligt sätt. Bestämmelsen är tillämplig på alla programföretag oavsett om de sänder under krav på saklighet och opartiskhet eller inte. Förbudet mot otillbörligt kommersiellt gynnande infördes i radiolagen genom en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 1991 som en komplettering till kravet på opartiskhet (prop. 1990/91:149 s. 127 f.) och tillkom med anledning av TV-konventionens regler om sponsrade program (artikel 17.3). Bestämmelsen knyter också an till artikel 10.4 i TV-direktivet där det finns ett förbud mot s.k. smyg reklam och har tagits in i radio- och TV-lagen utan någon ändring i sak (prop. 1995/96:160 s. 173).

I de ursprungliga förarbetena anfördes, utan invändningar från riksdagens sida, följande om tillämpningen av bestämmelsen (prop. 1990/91:149 s. 128 f.). Uttalandena är alltså aktuella.

När det gäller att programföretaget annars på ett otillbörligt sätt får anses gynna ett kommersiellt intresse aktualiseras i första hand företeelsen varuexponering i TV-program, s.k. product placement. Varuexponering i TV kan naturligtvis förekomma såsom gynnande mot vederlag. Ett mera praktiskt fall är emellertid att programföretaget genom att det i ett program gynnar ett kommersiellt intresse slipper vissa utgifter som annars skulle ha belastat företaget. Programföretaget uppnår denna ekonomiska fördel genom att i programmet fokusera vissa produkter eller varumärken på ett sätt som har reklamvärde för en viss näringsidkare. Om det i ett program förekommer en markant fokusering av en produkt eller ett varumärke och detta inte för tittaren framstår som motiverat med hänsyn till något informativt eller underhållande syfte hos programföretagen kan man misstänka att företaget har haft ekonomisk fördel av åtgärden. Oavsett hur det förhåller sig med den ekonomiska fördelen kan det emellertid finnas skäl för bedömningen att företaget i programverksamheten på ett otillbörligt sätt har gynnat ett kommersiellt intresse. Man bör dock skilja mellan program som programföretaget självt har producerat och program till vilka företaget bara har köpt visningsrätten, t.ex.

långfilmer. När det gäller program av det senare slaget kan det vara omöjligt för programföretaget att undvika att en produkt fokuseras på ett sätt som har reklamvärde för en näringsidkare utan att inkräkta på programmet såsom ett upphovsrättsligt skyddat verk. Ett exempel på ett otillbörligt gynnande av ett kommersiellt intresse skulle emellertid kunna vara ett frågesportprogram i TV, där vinsterna utgörs av TV-apparater. Som jag har nämnt tidigare kan man i ett sådant fall inte rikta någon kritik mot programföretaget om det låter TV-bilden göra ett hastigt svep över apparaterna. Om emellertid programföretaget på ett påtagligt och för sammanhanget omotiverat sätt låter bilden fokusera på TV-apparaterna är det fråga om varuexponering av den arten att ett kommersiellt intresse gynnas på ett otillbörligt sätt. Skulle i stället programledaren markera en paus i tävlandet och låta programmet gå över till att uteslutande handla om TV-apparaterna, t.ex. genom att i positiva ordalag beskriva deras egenskaper och ange var man kan köpa dem, då har programmet ändrat karaktär till att gälla ren reklam. Därmed är inte sagt att det är fråga om otillbörlig marknadsföring. Marknadsföringen kan vara invändningsfri från marknadsföringslagens synpunkt, t.ex. genom att uppfylla det krav på reklamidentifiering som regelsystemet får anses innefatta. Men även om det rör sig om en i och för sig invändningsfri marknadsföring föreligger givetvis ett klart exempel på gynnande av ett kommersiellt intresse. Om gynnande av ett kommersiellt intresse på ett otillbörligt sätt kan man också ha anledning att tala i vissa situationer då en medverkande i ett i programföretags sändningar har yttrat sig på ett avsättningsfrämjande sätt om en produkt och av näringsidkaren fått betalt för detta. Det förhållandet att något som sänds bör betraktas som reklam medför å andra sidan inte nödvändigtvis att ett kommersiellt intresse gynnas på ett otillbörligt sätt. Som exempel på vad som i dag kan vara marknadsföring i radio och TV har jag tidigare nämnt marknadsföringen av kursböcker och liknande i anslutning till utbildningsprogrammen i radio och TV. Jag har uttalat att jag inte ser någon anledning att ett icke reklamfinansierat programföretag skall vara förhindrat att sända detta slag av reklam. När ett programföretag sänder reklam utan att detta anses stå i strid med radiolagens krav på opartiskhet, bör det således inte anses vara fråga om att gynna ett kommersiellt intresse på ett otillbörligt sätt.

Enligt Granskningsnämndens praxis kan ett kommersiellt gynnande accepteras om det är motiverat av ett informations- eller underhållningsintresse. Ju mindre informations- eller underhållningsintresse som finns i ett visst fall, desto mindre är också det gynnande, dvs. den grad av fokusering på ett varumärke eller ett företagsnamn, som kan tillåtas. Omvänt gäller att en högre grad av fokusering, och därmed gynnande, kan tillåtas om informations- eller underhållningsintresset är betydande. Att tittarna eller lyss-

narna ibland tycker att reklamliknande inslag är informativa betyder inte att kravet på informationsintresse är uppfyllt. Det har inte heller någon betydelse för underhållningsintresset om programmet är populärt och har stor publik. Det är gynnandet, dvs. exponeringen av produkten, som ska vara motiverat. När sändningen sker under förhållanden som programföretaget helt råder över och när exponeringen inte kan motiveras av redaktionella skäl ställs särskilda kvar på restriktivitet med exponeringen. Det finns ett kommersiellt intresse, om det kan antas att den exponerade produkten tillhandahålls av någon som yrkesmässigt bedriver verksamhet av ekonomisk art. Om verksamheten bedrivs i vinstsyfte eller ej saknar dock betydelse.

6.11.2 TV- och AV-direktiven

TV-direktivet

TV-direktivet saknar särskilda bestämmelser om produktplacering. Kravet på att reklam tydligt ska särskiljas från annat innehåll i ett program och förbudet mot smyg reklam har dock inneburit att TV-direktivet i realiteten fört med sig att produktplacering är förbjuden i TV-program. I vissa medlemsländer har man likväl tillåtit produktplacering.

AV-direktivet

I artikel 3g AV-direktivet har införts regler som trots förbudet mot smyg reklam i artikel 3e möjliggör produktplacering i program i TV-sändningar och beställ-TV. Detta är en av nyheterna i AV-direktivet. Införandet av regler om produktplacering i direktivet syftar till att säkerställa lika konkurrensvillkor för företagen och att förbättra den europeiska mediebranschens konkurrenskraft (skäl 61).

Begreppet produktplacering definieras i artikel 1 m i AV-direktivet som varje form av audiovisuellt kommersiellt meddelande som innebär att en vara, tjänst eller varumärke för varan eller tjänsten förekommer genom att det ingår eller omnämns i ett program mot betalning eller liknande ersättning.

I skäl 62 i ingressen anförs att produktplacering i princip bör vara förbjuden, men att det är lämpligt att undanta vissa program

från förbudet. En medlemsstat bör dock ha möjlighet att helt eller delvis avstå från att tillämpa dessa undantag, exempelvis genom att bara tillåta undantagen i program som inte helt och hållet produceras inom medlemsstaten.

Enligt artikel 3g.1 är produktplacering som utgångspunkt förbjuden i TV-sändningar och i beställ-TV. Om medlemsstaterna inte beslutar något annat, är produktplacering dock tillåten i

- biograffilmer, filmer och serier producerade för audiovisuella medietjänster, sportprogram och lätta underhållningsprogram, eller
- när det inte förekommer någon betalning utan bara gratis tillhandahållande av vissa varor eller tjänster, exempelvis rekvisita och priser, för att de ska ingå i ett program.

Undantaget enligt den första punkten gäller inte barnprogram. I sådana program får det således inte förekomma produktplacering.

Enligt artikel 3g.2 ska program som innehåller produktplacering uppfylla åtminstone följande krav:

- a) Innehållet och, när det gäller TV-sändningar, deras programläggning får inte under några omständigheter påverkas på ett sådant sätt att det påverkar ansvaret och det redaktionella oberoendet hos leverantören av medietjänsten.
- b) Programmen får inte direkt uppmana till inköp eller hyra av varor eller tjänster, särskilt inte genom särskilda säljfrämjande hänvisningar till dessa varor eller tjänster
- c) Den berörda produkten får inte otillbörligt framhävas.
- d) Tittarna ska tydligt informeras om att det förekommer produktplacering. Program som innehåller produktplacering ska således identifieras på lämpligt sätt i början och i slutet av programmet, och när programmet börjar igen efter ett reklamavbrott.

Medlemsstaterna får i undantagsfall besluta att göra avkall på de krav som framgår av artikel 3g.2 tredje stycket d, dvs. informationskravet, dock bara under förutsättning att programmet varken har producerats eller beställts av leverantören av medietjänsten själv eller av ett närstående företag till en sådan leverantör.

I artikel 3g.3 finns ett förbud mot produktplacering av dels cigaretter och andra tobaksvaror eller av produkter från ett företag vars huvudsakliga verksamhet är tillverkning eller försäljning av cigaretter och andra tobaksvaror, dels särskilda medicinska pro-

dukter och behandlingar som är receptbelagda i den medlemsstat under vars jurisdiktion leverantören av medietjänster hör.

Bestämmelserna om produktplacering i artikel 3g ska bara tillämpas på program som har producerats efter den 19 december 2009. Det följer av artikel 3g.4.

De kvalitativa regler och restriktioner som enligt artikel 3e gäller för audiovisuella kommersiella meddelanden tillämpas också på produktplacering (skäl 61).

6.11.3 Överväganden

Vårt förslag: Med produktplacering ska avses att en vara, en tjänst eller ett varumärke i marknadsföringssyfte förekommer i ett program och leverantören av medietjänsten har fått betalt eller liknande ersättning för det.

Ett förbud införs mot att sända TV-program där det förekommer produktplacering. Undantag görs dock för filmer, TV-serier, sportprogram och lätta underhållningsprogram. Det ska dock vara förbjudet att sända sådana program där produktplacering förekommer, om de huvudsakligen vänder sig till barn under 12 år.

Det ska också vara förbjudet att sända filmer, TV-serier, sportprogram och lätta underhållningsprogram där det förekommer produktplacering av alkoholdrycker, tobaksvaror och produkter som kommer från företag vars huvudsakliga verksamhet är att tillverka eller sälja alkoholdrycker eller tobaksvaror. Detsamma ska gälla läkemedel och medicinska behandlingar som är receptbelagda.

Som villkor för att sända TV-program där det förekommer produktplacering ska gälla att programmet inte får uppmuntra till inköp av de produktplacerade varorna eller tjänsterna eller innehålla andra säljfrämjande inslag. Programmet får inte heller otillbörligen framhäva produkten.

När det förekommer produktplacering ska tittarna informeras om det i början och i slutet av programmet och när programmet börjar igen efter ett reklamavbrott. Informationen ska utformas på lämplig sätt och får inte innehålla säljfrämjande inslag eller något annat som gör att informationen kan förväxlas med reklam.

Den som överträder bestämmelserna om produktplacering ska kunna påföras särskild avgift.

När någon annan än leverantören av medietjänsten har fått ersättning för att en produkt ska förekomma i ett program och produkten framhävs i programmet på ett otillbörligt sätt, kan förfarandet angripas med stöd av bestämmelserna om otillbörligt kommersiellt gynnande.

I vilken utsträckning är det möjligt att förbjuda eller på annat sätt reglera produktplacering?

Produktplacering är att betrakta som en marknadsföringsåtgärd. Program i TV-sändningar och beställ-TV omfattas av yttrandefrihetsgrundlagen. Frågan om produktplacering kan förbjudas eller regleras på annat sätt ska således prövas enligt de regler i yttrandefrihetsgrundlagen och tryckfrihetsförordningen som gör det möjligt att i vissa fall inskränka yttrandefriheten i de medier som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagen.

Som vi närmare har redovisat i avsnitt 2.1 är det möjligt att med stöd av 1 kap. 12 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen och 1 kap. 9 § tryckfrihetsförordningen införa förbud mot kommersiella annonser avseende alkoholdrycker och tobaksvaror, förbud mot kommersiella annonser avseende varukännetecken som är i bruk för tobaksvaror (s.k. indirekt tobaksreklam) och förbud mot kommersiella annonser som meddelats till skydd för hälsa eller miljö enligt förpliktelser som följer av EG-rätten. Enligt 1 kap. 12 § andra stycket första meningen yttrandefrihetsgrundlagen hindrar inte heller bestämmelserna i yttrandefrihetsgrundlagen att yttrandefriheten inskränks genom förbud mot kommersiell reklam i radioprogram eller genom villkor för sådan reklam. Detsamma gäller enligt andra stycket andra meningen föreskrifter om förbud mot och villkor för annan annonsering och sändning av program som helt eller delvis bekostas av någon annan än den som bedriver programverksamheten.

Begreppet *kommersiell annons* togs ursprungligen in i tryckfrihetsförordningen genom en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 1974. Av lagförarbetena framgår att begreppet kommersiell annons avser framställningar som kan ingå i en annons. Redaktionell text omfattas således inte. Rekvisitet ”kommersiell” innebär att annonsen ska utgöra ett medel för marknadsföring av en

produkt. Meddelandet ska vara sådant att det av innehållet framgår att det är avsett att främja avsättningen av produkten. Därutöver krävs att annonsmeddelandet avser en näringsidkares verksamhet och en produkt som där tillhandahålls (prop. 1973:123 s. 46 f.).

Begreppet *kommersiell reklam* avser rent affärsmässiga meddelanden som syftar till att främja avsättningen av produkter. Det är alltså fråga om framställningar som har ett rent kommersiellt syfte och rent kommersiella förhållanden till föremål. Uttrycket omfattar inte bara sådan reklam som bekostas av någon annan utan innefattar även andra former av ett särskilt gynnande av ett kommersiellt intresse. Åsiktsannonsering omfattas däremot inte av begreppet, dvs. sådan reklam som är inriktad på att bibringa allmänheten vissa allmänna värderingar eller påverka människors beteende i viss riktning (prop. 1990/91:64 s. 114).

Produktplacering är en form av marknadsföring. Att det även är fråga om en åtgärd med ett kommersiellt syfte råder det inte heller någon tvekan om. Till skillnad från den typiska reklamen där det kommersiella budskapet är direkt och ohöljt är det kommersiella inslaget i produktplacering däremot mer inlindat, vilket har att göra med att produktplacering förekommer som en integrerad del av ett program eller en film. Det sagda innebär att företeelsen inte omfattas av begreppet kommersiell annons i dess betydelse enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Förbud eller andra föreskrifter om produktplacering kan således inte införas med stöd av bestämmelserna i 1 kap. 12 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen.

Med stöd av undantaget för kommersiell reklam i 1 kap. 12 § yttrandefrihetsgrundlagen är det däremot möjligt att meddela föreskrifter om förbud även mot andra former av ett särskilt gynnande av ett kommersiellt intresse. Det är också på denna grund som bestämmelsen om otillbörligt kommersiellt gynnande i 6 kap. 4 § radio- och TV-lagen vilar (se t.ex. Kammarrättens i Stockholm dom den 12 januari 1999 i mål nr 4148-1998), och det är med stöd av denna bestämmelse som ingripanden mot produktplacering sker idag. Bestämmelsen innebär dock inte att produktplacering inte får förekomma utan bara att exponeringen inte får vara sådan att det blir fråga om ett otillbörligt gynnande av ett kommersiellt intresse. Som kommer framgå nedan finns ett motsvarande krav i AV-direktivet, nämligen att produktplacering inte får framhäva produkten på ett otillbörligt sätt.

AV-direktivet förbjuder dock produktplacering i vissa fall, nämligen i huvudsak i nyhetsprogram, i dokumentärer och i barnprogram. Ett sådant förbud kan dock inte införas med stöd av det nämnda undantaget i 1 kap. 12 § yttrandefrihetsgrundlagen, då produktplacering inte kan betraktas som ett rent affärsmässigt meddelande i den mening som avses i bestämmelsen. Produktplacering är således inte att betrakta som kommersiell reklam. Inte heller bestämmelserna i 1 kap. 12 § andra stycket första meningen yttrandefrihetsgrundlagen ger utrymme för förbud eller annan reglering av produktplacering i TV-sändningar och beställ-TV. Frågan är då om bestämmelserna i 1 kap. 12 § andra stycket andra meningen yttrandefrihetsgrundlagen gör det möjligt att införa sådana inskränkningar. I den frågan gör vi följande bedömning.

Bestämmelserna i 1 kap. 12 § andra stycket andra meningen yttrandefrihetsgrundlagen medger att det görs inskränkningar i yttrandefriheten i form av förbud eller villkor för att sända TV-program där det förekommer produktplacering under förutsättning att det är fråga om fall då sändningen av programmet helt eller delvis har bekostats av någon annan än programföretaget eller den som tillhandahåller beställ-TV, dvs. leverantören av medietjänsten. Eftersom produktplacering innebär att man får betalning eller liknande ersättning för att sända ett program där en produkt ingår eller omnämns omfattas en sådan situation av undantaget i 1 kap. 12 § andra stycket sista ledet yttrandefrihetsgrundlagen. Det innebär att det inte finns något hinder mot att införa ett förbud mot att sända program där det förekommer produktplacering, under förutsättning att inskränkningen också är tillåten enligt 2 kap. regeringsformen och Europakonventionen.

I 2 kap. 1 § regeringsformen föreskrivs bland annat att varje medborgare gentemot det allmänna är tillförsäkrad yttrandefrihet, dvs. frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor. Regeringsformen innehåller också regler som medger att det sker begränsningar av yttrandefriheten. Av 2 kap. 12 och 13 §§ följer att begränsningar bara får göras för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle och att det – förutom vissa särskilt angivna fall – bara får ske om särskilt viktiga skäl föranleder det.

I 2 kap. 13 § regeringsformen anges särskilt att friheten att yttra sig i näringsverksamhet får begränsas. Medgivandet till lagstiftning med begränsningar av friheten att yttra sig i näringsverksamhet innebär bland annat, att det är möjligt att ingripa mot yttranden i

kommersiell reklam. Enligt 2 kap. 1 § andra stycket regeringsformen gäller föreskrifterna i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen i fråga om tryckfriheten och motsvarande frihet att yttra sig i bland annat ljudradio och television. Denna hänvisning innebär att bestämmelserna om normgivning i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen gäller framför bestämmelserna i 2 kap. regeringsformen (se G. Petrén och H. Ragnemalm, Sveriges grundlag, 1980, s. 47). Begränsningsreglerna i 2 kap. 12 och 13 §§ regeringsformen är med andra ord inte tillämpliga när det är fråga om att begränsa yttrandefriheten i de fall som medges enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, exempelvis enligt 1 kap. 12 § yttrandefrihetsgrundlagen.

AV-direktivet tar i huvudsak sikte på sådana medier som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagen. Det kan dock i fråga om beställ-TV inte uteslutas att någon enstaka sändning faller utanför grundlagsregleringen i yttrandefrihetsgrundlagen. I fråga om dessa fall bör därför en prövning göras utifrån regeringsformen.

I denna fråga kan vi konstatera att produktplacering i den betydelse AV-direktivet ger begreppet innefattar ett slags marknadsföring som dock är dold för konsumenterna. Produktplacering har stora likheter med sponsring, där det skulle kunna förekomma att sponsorn i marknadsföringssyfte påverkar programmets innehåll. En reglering av sändningar som innehåller produktplacering syftar – i likhet med vad som är fallet i fråga om sponsring – till att skydda konsumenter från marknadsföring av produkter som sker dolt och som i grunden strider mot de principer som också internationellt gäller inom marknadsföringsområdet. Enligt vår bedömning innebär en begränsning i att sända TV-program där det förekommer produktplacering en sådan inskränkning i den grundlagsfästa yttrandefriheten som i likhet med radio- och TV-lagens regler om reklam och sponsring bör vara tillåten enligt våra grundlagar.

Bestämmelser om yttrandefrihet finns också i artikel 10 i Europakonventionen. Enligt denna bestämmelse har var och en rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar åsiktsfrihet samt frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar utan offentlig myndighets inblandning och oberoende av territoriella gränser. Skyddet för yttrandefriheten är dock inte undantagslöst. I bestämmelsen föreskrivs att eftersom utövandet av de nämnda friheterna medför ansvar och skyldigheter, får de underkastas sådana formföreskrifter,

villkor, inskränkningar eller straffpåföljder som är föreskrivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till en rad angivna intressen.

Kravet på nödvändighet är uppfyllt om inskränkningen i yttrandefriheten föranleds av ett samhällsligt intresse som är angeläget och om den står i rimlig proportion till det ändamål som ska tillgodoses. Detta krav tolkas inte lika strängt när det gäller yttranden av kommersiell art som när det gäller andra yttranden. Syftet med det föreslagna förbudet mot produktplacering och de krav på produktplacering som föreslås för de situationer där produktplacering får förekomma är att skydda konsumenter mot dolda kommersiella meddelanden men även att begränsa konsumtion av bland annat alkohol och tobak. Ändamålet med regleringen är således delvis att tillgodose skyddet för hälsa. Vi anser att inskränkningen i yttrandefriheten står i rimlig proportion till det ändamål som ska tillgodoses med lagstiftningen.

Sammanfattningsvis gör vi bedömningen att ett förbud mot produktplacering eller andra inskränkningar i möjligheterna att använda sig av produktplacering i audiovisuella medietjänster inte står i strid med grundlagarnas och Europakonventionens bestämmelser om yttrandefrihet i de fall då ett program har bekostats av någon annan än den som bedriver programverksamheten eller det är fråga om ett otillbörligt kommersiellt gynnande.

När ska produktplacering få förekomma?

Utgångspunkten enligt AV-direktivet är att produktplacering ska vara förbjuden. Direktivet ger likväl medlemsländerna betydande möjligheter att ändå tillåta produktplacering i TV-sändningar och beställ-TV.

Produktplacering omfattas inte av radio- och TV-lagens annonsregler. Däremot kan produktplacering i vissa fall angripas med stöd av bestämmelserna om otillbörligt kommersiellt gynnande i 6 kap. 4 § radio- och TV-lagen. Produktplacering är således inte i dag förbjuden enligt svensk rätt. Som vi har funnit i det föregående är det av grundlagsskäl inte heller möjligt att införa förbud mot eller andra inskränkande föreskrifter om produktplacering annat än i vissa situationer, nämligen då programmet helt eller delvis har bekostats av någon annan än den som bedriver programverksamheten och då en produkt otillbörligen framhävs i ett program.

Genomförandet av direktivet i denna del bör ta sin utgångspunkt i bestämmelserna i 1 kap. 12 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen. Med andra ord bör begreppet produktplacering i lagtexten snävas in i förhållande till AV-direktivets definition i artikel 1 m och utformas på så sätt att begreppet bara omfattar situationer då ett program helt eller delvis har bekostats av någon annan än den som bedriver programverksamheten, dvs. då yttrandefrihetsgrundlagen medger förbud eller andra föreskrifter. All annan produktplacering kommer då att falla vid sidan av regleringen. Däremot kan sådana företeelser liksom i dag omfattas av bestämmelserna om otillbörligt kommersiellt gynnande i 6 kap. 4 § radio- och TV-lagen.

I artikel 3g.2 AV-direktivet anges de typer av program där produktplacering får förekomma, om inte medlemsstaterna bestämmer något annat. Som vi har konstaterat tidigare är produktplacering – med undantag för bestämmelserna om otillbörligt kommersiellt gynnande – i princip tillåten idag. AV-direktivet innebär att det som huvudregel måste införas ett förbud mot produktplacering i program som sänds. Det öppnar dock för undantag för vissa fall. Därutöver föreskriver direktivet minimivillkor för att produktplacering ska få förekomma överhuvudtaget.

Enligt vår uppfattning saknas det skäl att nu införa ett totalförbud mot produktplacering. Det förhållandet att tittarna genom den tekniska utvecklingen getts allt större möjligheter att på olika sätt undvika reklaminslag, vilket i sin tur har gjort det allt svårare för programföretagen att finansiera sin verksamhet, motiverar att produktplacering bör tillåtas i vissa program och när det gäller vissa varor. Produktplacering kan således fungera som en alternativ finansieringskälla för programföretagen.

Den uppräknade av programtyper där produktplacering får tillåtas som finns i AV-direktivet utgör enligt vår mening en rimlig avvägning mellan de intressen som gör sig gällande. Lagstiftningen bör således utformas i nära anslutning till vad direktivet medger. Detta innebär att produktplacering – i den mening som vi ger begreppet – bör vara uttryckligen tillåten i filmer, TV-serier, sportprogram och lätta underhållningsprogram, med undantag för sådana program som huvudsakligen vänder sig till barn under 12 år (jfr artikel 3g.2 andra stycket).

Krav på program där produktplacering förekommer

Enligt artikel 3g.2 tredje stycket ska de program som innehåller produktplacering uppfylla följande krav:

- a) Innehållet och, när det gäller TV-sändningar deras programläggning, får inte under några omständigheter påverkas på ett sådant sätt att det påverkar ansvaret och det redaktionella oberoendet hos leverantören av medietjänsten.
- b) De får inte direkt uppmana till inköp eller hyra av varor eller tjänster, särskilt inte genom särskilda säljfrämjande hänvisningar till dessa varor eller tjänster
- c) De får inte otillbörligen framhäva den berörda produkten.
- d) Tittarna ska tydligt informeras om att det förekommer produktplacering. Program som innehåller produktplacering ska således identifieras på lämpligt sätt i början och i slutet av programmet, och när programmet börjar igen efter ett reklamavbrott.

Vad först gäller kravet att produktplacering inte får påverka redaktionell frihet och ansvar i artikel 3g.2 tredje stycket a kan vi konstatera att svensk rätt redan tillgodoser detta krav, dels genom bestämmelserna i yttrandefrihetsgrundlagen om programföretagens redaktionella självständighet (3 kap. 4 §) och om utgivarens bestämmanderätt över innehållet (4 kap. 3 §), dels den s.k. demokrati-bestämmelsen som enligt vårt förslag bör behållas. Artikel 3g.2 tredje stycket a kräver således inte någon lagstiftningsåtgärd.

Kraven i artikel 3g.2 tredje stycket b saknar motsvarighet i svensk rätt. Ett korrekt genomförande av AV-direktivet i denna del kräver därför att det i lagstiftningen tas in bestämmelser om att programmen inte får uppmuntra till inköp eller hyra av produkter, dvs. i praktiken att programmen inte får innehålla säljfrämjande inslag.

Som vi närmare har redovisat i det föregående prövas tillåtligheten av produktplacering i dag enligt bestämmelserna om otillbörligt kommersiellt gynnande i 6 kap. 4 § radio- och TV-lagen. I artikel 3g.2 tredje stycket c föreskrivs att en produkt inte otillbörligen får framhävas vid produktplaceringen. En motsvarande bestämmelse måste därför tas in i den svenska lagstiftningen.

Information

Eftersom produktplacering inte omfattas av reklambegreppet krävs särskilda bestämmelser med föreskrifter om att tittarna ska informeras om att det förekommer produktplacering. Det följer också av artikel 3g.2 tredje stycket d.

Enligt artikel 3g.2 tredje stycket d i AV-direktivet ska tittarna informeras om att det förekommer produktplacering. Program som innehåller produktplacering ska identifieras på lämpligt sätt i början och i slutet av programmet och när det börjar igen efter ett reklamavbrott för att ”undvika osäkerhet hos tittaren”. AV-direktivet innehåller däremot inte några närmare bestämmelser om hur informationen ska utformas mer än att programmen ska identifieras på lämpligt sätt. I skäl 61 i ingressen till direktivet anges dock att ett godtagbart sätt att informera om produktplaceringen kan vara att man, t.ex. med hjälp av en neutral logotyp, påpekar att produktplacering förekommer i ett visst program.

Produktplacering är en form av marknadsföring som till sin karaktär i flera avseenden liknar sponsring. Det gäller framförallt att det är någon annan som i marknadsföringssyfte helt eller delvis har bekostat programmet och kravet på information om att det förekommer sponsring respektive produktplacering. Det är angeläget att informationen inte utformas som reklam, dvs. att den inte innehåller några säljfrämjande inslag, eller att informationen lämnas på ett sådant sätt att den kan förväxlas med reklam. En regel av denna innebörd bör därför införas.

Produktplacering av tobaksvaror

Enligt artikel 3g.3 första ledet AV-direktivet är produktplacering av tobaksvaror och cigaretter förbjuden. Detsamma gäller produkter från företag vars huvudsakliga verksamhet är tillverkning eller försäljning av cigaretter och andra tobaksvaror.

Som vi närmare redovisat i avsnitt 4 finns i 14 § tobakslagen bestämmelser om förbud mot marknadsföring av tobaksvaror i kommersiella annonser, bland annat i ljudradio- och TV-program. Eftersom produktplacering inte omfattas av begreppet kommersiell annons omfattas inte heller produktplacering av förbudet i 14 § tobakslagen. Det saknas även i svensk rätt en motsvarighet till AV-direktivets förbud mot produktplacering av produkter från företag

vars huvudsakliga verksamhet utgörs av tillverkning av tobaksprodukter.

Ett korrekt genomförande av direktivet i dessa delar kräver således att det i lagstiftningen tas in uttryckliga förbud mot sådana former av produktplacering. Vi kan inte se annat än att bestämmelserna i 1 kap. 12 § andra stycket andra meningen yttrandefrihetsgrundlagen medger sådana inskränkningar. I det sammanhanget bör erinras om att den definition av begreppet produktplacering som vi föreslagit bara omfattar placering av produkter i marknadsförings-syfte, dvs. i rent kommersiellt syfte, mot betalning till leverantören av medietjänsten. Något generellt förbud mot att exponera varor i program i TV-sändningar och beställ-TV är det således inte alls fråga om (jfr prop. 2001/02:64 s. 41 f.).

Produktplacering av alkoholdrycker

Förbudet mot att marknadsföra alkoholprodukter i 4 kap. 10 § alkohollagen är tillämpligt på kommersiella annonser, således inte produktplacering. Något krav på att produktplacering av alkoholdrycker ska vara förbjuden följer inte heller av AV-direktivet. Eftersom AV-direktivet är ett minimidirektiv är det dock möjligt för medlemsstaterna att gå längre och införa förbud mot produktplacering av alkoholvaror, dock endast så länge ett sådant förbud är förenligt med EG-rätten i övrigt.

Förbudet mot marknadsföring av alkoholdrycker i 4 kap. 10 § alkohollagen och motsvarande bestämmelser i tidigare lagstiftning har motiverats av de hälsorisker som förtäring av alkoholdrycker för med sig (prop. 1994/95:89 s. 43). De skäl som ligger till grund för nuvarande förbud i alkohollagen gör sig gällande i lika hög grad i fråga om produktplacering som vid annan marknadsföring genom kommersiella annonser. Den nya lagstiftningen bör därför innehålla ett förbud mot produktplacering av alkoholvaror i TV-sändningar och beställ-TV. Också här bör påpekas att det bestämmelserna inte utgör något hinder mot att alkoholdrycker förekommer i filmer eller andra program. Vad det handlar om är placering av produkter i kommersiellt syfte och mot betalning.

I likhet med vad som idag gäller för sponsring enligt 7 kap. 8 § radio- och TV-lagen bör även produktplacering av varor från företag vars huvudsakliga verksamhet utgörs av tillverkning och försäljning av alkohol förbjudas.

Produktplacering av läkemedel och behandling

I artikel 3g.3 andra ledet AV-direktivet förbjuds produktplacering av receptbelagda läkemedel och medicinska behandlingar. Enligt 21 a § läkemedelslagen är alla former av marknadsföring av läkemedel, inklusive produktplacering enligt den definition vi har föreslagit förbjudna. Begreppet läkemedel motsvarar i sak begreppet medicinska produkter. Svensk rätt uppfyller således redan vad som krävs enligt AV-direktivet i fråga om produktplacering av receptbelagda läkemedel. Ett förbud i radio- och TV-lagen skulle därmed i och för sig inte behövas. För tydlighets skull bör detta ändå komma till uttryck i lagen tillsammans med en bestämmelse om förbud mot produktplacering av medicinska behandlingar som är receptbelagda.

Produktplacering när andra än leverantören av medietjänsten får ersättning

Som framgår av det föregående tillåter inte yttrandefrihetsgrundlagen ett förbud mot produktplacering i de fall då någon annan än leverantören av medietjänsten har fått betalt eller liknande ersättning för att produkten ska ingå i programmet eller då produkten framhävs på ett otillbörligt sätt. AV-direktivet kan inte tolkas på något annat sätt än att det också omfattar fall då produktplacering har skett i tidigare led, t.ex. hos ett produktionsbolag som också har fått ersättning för det. Artikel 3g.2 sista stycket talar för att det är fallet, eftersom medlemsstaterna enligt denna bestämmelse kan göra avkall från informationsplikten i de fall då programmet i fråga varken har producerats eller beställts av leverantören själv eller av ett närstående företag till denne.

Vi bedömer dock att den begränsning av innebörden av begreppet produktplacering som vi tvingas göra ändå i praktiken inte behöver leda till något annat resultat än det som direktivet föreskriver. Om produktplacering i direktivets mening förekommer i ett program och om produkten framhävs på ett otillbörligt sätt eller säljfrämjande hänvisningar görs till produkten, är det fråga om ett otillbörligt kommersiellt gynnande som redan är förbjudet enligt den svenska lagstiftningen. Direktivet föreskriver inte heller något ovillkorligt krav på information om att det förekommer produktplacering i de fall då någon annan än leverantören av

medietjänsten har beställt eller producerat programmet. Vi har mot den bakgrunden svårt att se att det finns någon situation som är ovillkorligt förbjuden enligt AV-direktivet som inte träffas av ett förbud enligt den svenska lagstiftningen.

Slutsatsen är således att artikel 3g i AV-direktivet blir genomförd genom de nya bestämmelserna om produktplacering som vi föreslår tillsammans med de nuvarande bestämmelserna om förbud mot otillbörligt kommersiellt gynnande.

Sanktioner

För att effektivt kunna upprätthålla reglerna om produktplacering krävs att överträdelser kan beivras med någon form av sanktion.

Den sanktion som för närvarande används vid överträdelser av bestämmelser om reklam och andra annonser, sponsring och om otillbörligt kommersiellt gynnande är påförandet av en särskild avgift. Det är en sanktion som har valts därför att överträdelser av de aktuella bestämmelserna vanligtvis har en ekonomisk betydelse för den som sänder programmet. Enligt vår mening gäller detta också för produktplacering. Vi anser därför att samma sanktion bör användas också när det gäller överträdelser av de nya reglerna om produktplacering.

6.12 Identifikation av TV-reklam

6.12.1 AV-direktivet

I artikel 10 i AV-direktivet finns bestämmelser om identifikation av TV-reklam i TV-sändningar. Bestämmelserna bygger på den grundläggande principen om reklamidentifikation. Enligt artikel 10.1 ska TV-reklam och teleshopping vara lätt att känna igen som sådana och hållas klart åtskilda från andra delar av programtjänsten med optiska eller akustiska hjälpmedel. I artikel 10.2 föreskrivs att enstaka reklaminslag och teleshoppinginslag ska förekomma endast undantagsvis. Artikel 10.1 och 10.2 är inte ändrade i förhållande till TV-direktivet på något annat sätt än att begreppet köp-TV har bytts ut mot begreppet teleshopping.

6.12.2 Svensk rätt

Radio- och TV-lagen

Enligt 7 kap. 1 § radio- och TV-lagen ska det före och efter varje sändning av annonser sändas en särskild signatur som tydligt skiljer annonserna från övriga sändningar. Signaturen ska i television bestå av både ljud och bild. I sökbar text-TV och i försäljningsprogram som avses i 7 kap. 5 § fjärde stycket ska signaturen alltid vara löpande. Den behöver då bara anges i bild. Bestämmelserna i 7 kap. 1 § är tillämpliga även på ljudradiosändningar.

I 7 kap. 3 § föreskrivs att det i TV-reklam inte får uppträda personer eller figurer som spelar en framträdande roll i program som huvudsakligen handlar om nyheter eller nyhetskommentarer. Syftet med dessa bestämmelser är att undvika att tittaren förväxlar en annons med ett nyhetsinslag.

Enligt 7 kap. 6 § får den sammanlagda annonstiden i televisionen vid ett givet tillfälle inte understiga en minut sedan sändningstiden för den särskilda signaturen frånräknats.

Marknadsföringslagen

Marknadsföringslagen, som är tillämplig även på TV-reklam, innehåller flera regler som ger uttryck för principen om reklamidentifiering. Sålunda föreskrivs i 9 § att all marknadsföring ska utformas och presenteras på ett sådant sätt att det tydligt framgår att det är fråga om marknadsföring. Av den s.k. svarta listan i bilagan till direktivet om otillbörliga affärsmetoder, som gäller som svensk lag, framgår vidare att användningen av annonser i redaktionell form är förbjuden (punkt 11 i bilagan). Därtill kommer att det finns ett förbud mot att oriktigt påstå eller skapa intryck av att näringsidkaren inte agerar i syften som hänför sig till dennes näringsverksamhet (punkt 22 i bilagan).

6.12.3 Överväganden

<p>Vår bedömning: De nuvarande bestämmelserna i 7 kap. 1 och 6 §§ radio och TV-lagen om annonsidentifikation och bestämmelserna i 9 § marknadsföringslagen om reklam-</p>
--

identifiering genomför fullt ut artiklarna 10.1 och 10.2 AV-direktivet.

Principen om reklamidentifiering är av grundläggande betydelse på det marknadsrättsliga området. Principen har utvecklats inom näringslivet och återfinns sedan lång tid tillbaka i Internationella handelskammarens grundregler för reklam. Den står också i överensstämmelse med den pressetiska uppfattningen att åtskillnad ska göras mellan redaktionellt material och meddelanden på betald annonsplats.

Som vi nyss har redovisat kommer principen om reklamidentifiering till uttryck bland annat i artiklarna 10.1 i AV-direktivet. I förhållande till motsvarande bestämmelser i TV-direktivet innebär AV-direktivet inte några sakliga ändringar.

Den nu gällande lagstiftningen, dvs. radio- och TV-lagen och marknadsföringslagen, tillgodoser fullt ut de krav i fråga om reklamidentifiering i TV-sändningar som följer av artiklarna 10.1 i AV-direktivet. Någon ändring av de nu gällande bestämmelserna krävs således inte för att genomföra direktivet i denna del.

Bestämmelserna om minsta annonstid i 7 kap. 6 § är motiverade av att det kan vara svårt att uppfatta en enda kort annons som TV-reklam, även om den omges av särskilda reklamsignaturer. Paragrafen genomför artikel 10.2 och kan behållas oförändrad.

6.13 Placering av TV-reklam

6.13.1 TV-direktivet

TV-direktivet innehåller i artikel 11 närmare bestämmelser om placering av TV-reklam och reklamavbrott. Enligt artikel 11.1 ska reklaminslag och köp-TV-inslag som huvudregel infogas mellan program. I vissa fall är det emellertid tillåtet att infoga reklaminslag och köp-TV-inslag i programmen. En förutsättning är dock att det sker på ett sådant sätt att varken programmets integritet och värde eller rättighetsinnehavarnas rättigheter kränks. Hänsyn ska tas till naturliga pauser samt sändningens längd och karaktär. Dessutom ska vissa villkor i artiklarna 11.2–11.5 i direktivet vara uppfyllda

Syftet med artikel 11 i TV-direktivet har uttolkats av EG-domstolen i dess dom den 23 oktober 2003 i mål C-245/01 RTL Television GmbH ./.. Niedersächsische Landesmedienanstalt für

privaten Rundfunk och därmed också frågan om vad som avses med programmets integritet och värde. I domen (stycke 62) uttalar EG-domstolen att avsikten med artikel 11 är att ”åstadkomma ett väl avvägt skydd för TV-programföretagens och annonsörernas intressen, å ena sidan, och intressena hos rättsinnehavarna, det vill säga författare och program- respektive filmmakare samt konsumenter i form av TV-tittare, å andra sidan”. EG-domstolen framhåller i samma dom (stycke 64) att skyddet mot alltför mycket reklam för TV-tittarna är en väsentlig del av syftet med artikel 11.

Artikel 11.2 gäller program som består av fristående delar, sportprogram eller evenemang som struktureras på liknande sätt och föreställningar som innehåller pauser. I sådana program ska reklamen sättas in mellan delarna eller i pauserna.

Artikel 11.3 behandlar spelfilmer eller filmer gjorda för TV – med undantag för TV-serier, lätta underhållningsprogram och dokumentärer. Sådana program får avbrytas av reklam en gång för varje hel 45-minutersperiod, om de har en programlagd sändningstid som överstiger 45 minuter. Om den programlagda sändningstiden är minst 20 minuter längre än två eller flera fullständiga 45-minutersperioder får ytterligare ett avbrott göras.

Enligt artikel 11.4 ska minst 20 minuter förflyta mellan reklaminslag eller köp-TV-inslag i programmen. Detta gäller dock inte för sådana program med pauser som avses i artikel 11.2.

I artikel 11.5 anges att vissa programtyper inte alls får avbrytas av reklam- och köp-TV-inslag. Det gäller dels alla gudstjänster, dels nyhetsprogram, program om aktuella samhällsfrågor, dokumentärprogram, religiösa program och barnprogram, om deras programlagda sändningstid är mindre än 30 minuter. Om den programlagda sändningstiden uppgår till 30 minuter eller mer, ska vad som sägs i artikel 11.1–11.4 gälla.

6.13.2 AV-direktivet

Genom AV-direktivet har bestämmelserna om placering av TV-reklam och reklamavbrott förenklats och liberaliserats. Reglerna finns fortfarande i artikel 11. Bestämmelserna har sammanförts i artiklarna 11.1 och 11.2.

I artikel 11.1 föreskrivs att när TV-reklam eller teleshopping infogas i programmen ska medlemsstaterna säkerställa att detta inte

påverkar programmens integritet eller rättighetshavarnas rättigheter. Medlemsstaterna ska därvid beakta naturliga avbrott i programmen och programmens längd och karaktär. Huvudregeln i artikel 11.1 i TV-direktivet, att reklamavbrott ska ske mellan program har således tagits bort. I övrigt motsvarar bestämmelserna vad som gäller enligt TV-direktivet.

Enligt artikel 11.2 får sändningar av filmer producerade för TV (med undantag för TV-serier och dokumentärer), biograffilmer och nyhetsprogram avbrytas av TV-reklam och teleshopping en gång varje tablålagd period om minst trettio minuter. Sändningar av barnprogram får avbrytas av TV-reklam eller teleshopping en gång under varje tablålagd period på minst trettio minuter, under förutsättning att programmets tablålagda längd överstiger trettio minuter. TV-reklam eller teleshopping får inte infogas i sändningar av gudstjänster.

6.13.3 Radio- och TV-lagen

Regler om placering av reklam och andra annonser i TV-sändningar finns i 7 kap. 7, 7 a och 7 b §§ radio- och TV-lagen. Bestämmelserna, som genomför artiklarna 11.1–11.5 i TV-direktivet, trädde i kraft den 1 april 2002 (SFS 2002:116, prop. 2001/02:82, bet. 2001/02:KU15, rskr. 2001/02:187).

Enligt 7 kap. 7 § radio- och TV-lagen ska annonser i en TV-sändning som huvudregel sändas mellan programmen. Under förutsättning att vissa villkor i 7 kap. 7 a § är uppfyllda får dock annonser avbryta ett pågående program, om det sker på ett sådant sätt – med hänsyn till naturliga pauser samt programmets sändningslängd och karaktär – att varken programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks. Syftet bakom den aktuella bestämmelsen är att skydda publikens möjligheter att ostört följa programmen.

I författningskommentaren till bestämmelsen i prop. 2001/02:82 s. 15 sägs att bestämmelsen innebär bland annat att annonserna bör sättas in där det även utan avbrott för annonser skulle ha skett ett avbrott i programmets kontinuitet. I dramer kan detta t.ex. ske vid scenförändringar eller markanta avvikelser i handlingen. I dokumentär- och diskussionsprogram antingen när programmet byter ämne, när nya deltagare i en diskussion introduceras eller, om programmet är direktsänt, i slutet av filmade inlägg. I musik-

program kan det ske när ett verk har avslutats. I lätta underhållningsprogram när en scen eller sekvens avslutas och i tävlingsprogram när en ny deltagare introduceras. I författningskommentaren anförs slutligen att i sportprogram utan längre pauser bör avbrotten placeras så att tittaren inte riskerar att missa något väsentligt.

Av 7 kap. 7 a § första stycket framgår att man får sända annonser i pauserna i sportprogram där det förekommer längre pauser eller i program som är föreställningar eller evenemang med pauser för publiken. I program som består av avslutade delar får annonser enligt paragrafens andra stycke sändas mellan delarna.

Vidare får enligt tredje stycket annonser sändas i spelfilmer och filmer som är gjorda för TV – utom TV-serier, lätta underhållningsprogram och dokumentärprogram – om den programlagda sändningstiden överstiger 45 minuter. Annonser får sändas en gång för varje hel period om 45 minuter. Om den programlagda sändningstiden är minst 20 minuter längre än två eller flera fullständiga perioder om 45 minuter, får annonser sändas ytterligare en gång. Enligt fjärde stycket samma lagrum ska det i andra program än de som avses i första och andra styckena vara minst 20 minuter mellan annonssändningarna i programmet.

I 7 kap. 7 b § radio- och TV-lagen finns föreskrifter om undantag från 7 kap. 7 och 7 a §§. Undantagen innebär bland annat att annonser inte får avbryta gudstjänster eller program som huvudsakligen vänder sig till barn under tolv år.

Enligt paragrafens andra stycke får program som huvudsakligen handlar om nyheter eller nyhetskommentarer, dokumentärprogram och program om livsåskådningsfrågor inte avbrytas av annonser, om den programlagda sändningstiden är kortare än 30 minuter. Om den programlagda sändningstiden är 30 minuter eller längre gäller vad som sägs i 7 kap. 7 a § andra och fjärde styckena. Av sista stycket i 7 kap. 7 b § framgår att reklam inte får förekomma omedelbart före eller efter ett program eller en del av ett program som huvudsakligen vänder sig till barn under tolv år, såvida det inte är fråga om sponsringsmeddelanden.

I sammanhanget kan nämnas att kravet på att ett reklamavbrott inte får kränka rättighetshavarnas rättigheter enligt 7 kap. 7 § och 7 a § radio- och TV-lagen har prövats av Högsta domstolen i en dom den 18 mars 2008 (mål T 2117-06). Målet gällde reklamavbrott i två spelfilmer som visades i TV. Högsta domstolen fann att de aktuella avbrotten utgjorde en kränkning av upphovsmännens

rättigheter och framhöll därvid särskilt att frågan om rättighetsinnehavarnas rättigheter kränkts ska bedömas oberoende av den offentlighetsrättsliga regleringen i radio- och TV-lagen.

6.13.4 Överväganden

Vårt förslag: I lagen tas in bestämmelser om reklamavbrott som delvis är strängare än vad som krävs enligt AV-direktivet.

Avbrott för reklam och andra annonser får inte förekomma i program med gudstjänster, i program som huvudsakligen vänder sig till barn under 12 år. Reklam får inte heller förekomma omedelbart före eller efter ett program som huvudsakligen vänder sig till barn under 12 år.

I fråga om övriga program får avbrott förekomma, om det sker på ett sådant sätt att det – med hänsyn till naturliga avbrott i programmen, programmets längd och karaktär – inte påverkar programmets integritet och värde samt rättighetshavarnas rättigheter. Vid sändningar av filmer och nyhetsprogram måste det vara minst 30 minuter mellan avbrotten.

AV-direktivet innebär en genomgripande förenkling och liberalisering av reglerna om reklamavbrott i TV-sändningar. De nya reglerna innebär bland annat att den tidigare huvudregeln i artikel 11.1 om att reklamavbrott ska ske mellan program har övergivits. Numera är det möjligt för medlemsstaterna att tillåta programföretagen att, med undantag för vissa filmer, barnprogram, nyhetsprogram och sändningar från gudstjänster, placera avbrotten i princip var de vill så länge reklamen håller sig inom gränsen om maximalt 20 procent per timme av programtiden. Avbrotten måste också ske på ett sådant sätt att de inte kränker programmets integritet och värde eller upphovsmännens rättigheter. Samtidigt sägs emellertid i samma artikel att man ska beakta naturliga avbrott i programmen och programmets längd och karaktär. Det är enligt vår mening tveksamt om avskaffandet av huvudregeln om att reklamavbrotten ska placeras mellan programmen i praktiken kommer att innebära någon skillnad mot vad som gäller redan i dag.

De nya reglerna om reklamavbrott syftar till att stärka konkurrenskraften hos den europeiska audiovisuella sektorn. Ändringarna har även motiverats med att konvergensutvecklingen och den

tekniska utvecklingen innebär att tittarna fått betydligt större möjligheter att själva välja hur och när de ska ta del av ett visst innehåll. Samtidigt kvarstår kravet att ett reklamavbrott bara får ske om det inte kränker programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter.

AV-direktivet är ett minimidirektiv. Det är således möjligt för en medlemsstat att behålla eller införa regler som är strängare för programföretagen än vad som följer av direktivet, under förutsättning att reglerna i övrigt stämmer överens med EG-rätten. Den svenska lagstiftningen är avsevärt strängare och mer komplicerad än vad som krävs av AV-direktivet som minimum.

Som vi framhållit inledningsvis i avsnitt 6.1 har vi tolkat vårt uppdrag på så sätt att däri ingår att, med beaktande av upphovsmännens rättigheter och skyddet av barn och unga, så långt som möjligt undanröja de hinder som kan finnas för företagens möjligheter att konkurrera på den svenska marknaden.

En självklar utgångspunkt är därför att vi ska behålla det skydd av barn och unga som nu finns i radio- och TV-lagen. Det innebär att vi anser att förbudet i 7 b § sista stycket mot reklam omedelbart före eller efter ett program som vänder sig till barn ska behållas.

En viktig utgångspunkt är också vad som har kommit fram om företagens syn på de hinder som de anser att den nuvarande lagstiftningen eller dess tillämpning för med sig. Samtidigt är det angeläget att så långt som möjligt beakta tittarnas intresse av att kunna ta del av program utan avbrott för störande annonser.

Den tekniska och marknadsmässiga utveckling som sker i Europa och som legat till grund för de nya reglerna om reklamavbrott i AV-direktivet sker även i Sverige. Svenska programföretag har i olika sammanhang hävdad att de svenska reglerna innebär en onödigt komplicerad och hämmande reglering. Programföretagen har även framfört uppfattningen att reglerna leder till sämre möjligheter att avbryta program där det är mest naturligt från ett tittar- och upphovsmannaperspektiv.

AV-direktivets nya bestämmelser om reklamavbrott, som bland annat motiveras av tittarnas möjligheter att med hjälp av ny teknik undvika reklam, utgör enligt vår uppfattning en rimlig avvägning mellan de intressen som gör sig gällande, nämligen programföretagens och annonsörernas intressen på den ena sidan och rättighetshavarnas och TV-tittarnas intressen på den andra sidan. Genom att avskaffa kravet på att minst 20 minuter ska förflyta mellan reklaminslagen ges programföretagen flexibilitet att placera

reklaminslagen så länge placeringen inte skadar programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter.

Med undantag för reklamavbrott i program riktade till barn under 12 år och reklam före eller efter barnprogram finns det enligt vår mening inte anledning att införa eller behålla regler på området som är strängare än vad som följer av AV-direktivet som minimum. Vi föreslår därför att det nuvarande kravet på att minst 20 minuter måste förflyta mellan reklaminslagen avskaffas. Genom att avskaffa detta krav får programföretagen större möjligheter att placera in reklaminslagen där de passar bäst i programmen.

Vi vill i det sammanhanget särskilt framhålla att en liberalisering av de svenska reglerna inte i sig påverkar upphovsmännens rättigheter enligt den upphovsrättsliga lagstiftningen. Kravet att programmets integritet och värde och upphovsmännens rättigheter inte får kränkas innebär således, i likhet med vad som är fallet i dag, en gräns för förekomsten av reklamavbrott. Reglerna om högsta tillåtna annonstid påverkas givetvis inte heller.

6.14 Tillåten tid för TV-reklam

6.14.1 TV-direktivet

Enligt TV-direktivets ursprungliga lydelse gällde som huvudregel att reklamtiden inte fick överstiga 15 procent av den dagliga sändningstiden (artikel 18.1 första meningen). Reklaminslagens längd under en given entimmesperiod fick inte överstiga 20 procent (artikel 18.2). Sändningstiden för reklam fick emellertid ökas till 20 procent av den dagliga sändningstiden för att innefatta exempelvis reklam med direkta erbjudanden till allmänheten om försäljning, köp eller hyra av produkter eller tillhandahållande av tjänster. En förutsättning för detta var dock att andelen reklaminslag inte översteg 15 procent (artikel 18.1 andra meningen). Reklam med direkta erbjudanden till allmänheten om försäljning, köp eller hyra av produkter eller tillhandahållande av tjänster fick inte överstiga en timme om dagen (artikel 18.3).

Genom 1997 års ändringsdirektiv omformulerades TV-direktivets regler om den tillåtna omfattningen av TV-reklamen. Vidare infördes särskilda bestämmelser om köp-TV, dvs. sändningar av direkta erbjudanden till allmänheten om att mot betalning

tillhandahålla varor eller tjänster, inklusive fast egendom, eller rättigheter och förpliktelser.

I artikel 18.1 i TV-direktivet enligt dess lydelse efter 1997 års ändringar föreskrevs att sändningstiden för köp-TV-inslag, reklaminslag och vissa andra former av reklam i TV inte fick överstiga 20 procent av den dagliga sändningstiden och att sändningstiden för reklaminslag inte fick överstiga 15 procent. I artikel 18.2 föreskrevs vidare att reklaminslag och köp-TV-inslag inte fick överstiga 20 procent av sändningstiden inom en given timme mellan hela klockslag.

Enligt artikel 18.3 skulle vissa slags annonser inte räknas som reklam. Detta gällde dels programföretagens annonseringar i samband med företagets egna program och produkter med programanknytning som har direkt koppling till programmen (egenreklam), dels meddelanden till allmänheten och välgörenhetsuppmaningar som sändes gratis.

6.14.2 Radio- och TV-lagen

TV-direktivets bestämmelser om högsta tillåtna annonstid i TV-sändningar är genomförda i svensk rätt genom bestämmelser i 7 kap. 5 § radio- och TV-lagen. I samma paragraf finns även motsvarande regler för ljudradiosändningar.

Nu gällande bestämmelser om högsta tillåtna annonstid i TV-sändningar och ljudradioprogram trädde i kraft den 1 februari 2008 (prop. 2007/08:4, bet. 2007/08:KU3, rskr. 2007/08:39). Sålunda föreskrivs i 7 kap. 5 § första stycket radio- och TV-lagen att annonser i en TV-sändning får sändas högst 12 minuter under en timme mellan hela klockslag, dvs. under 20 procent av sändningstiden. Den sammanlagda sändningstiden för annonser under ett dygn får dock inte överstiga femton procent av sändningstiden.

En tidigare begränsning av mängden annonser som får sändas mellan kl. 19.00 och kl. 24.00 avskaffades genom 2008 års lagändringar, liksom bestämmelserna om under vilka förutsättningar de i 7 kap. 5 § första stycket angivna sändningstiderna fick överskridas i vissa undantagsfall utom programföretagens kontroll.

I 7 kap. 5 § andra stycket finns ett undantag som innebär att reglerna om längsta tillåtna annonstid i paragrafens första stycke inte hindrar sändningen av programtjänster som uteslutande är

avsedda för program där publiken erbjuds att beställa varor eller tjänster (försäljningsprogram eller teleshoppingblock enligt AV-direktivet). I paragrafen finns vidare bestämmelser om att programtjänstens beteckning ska anges i början och slutet av sändningen.

Nu gällande regler om högsta tillåtna annonstid i ljudradio-sändningar finns i 7 kap. 5 § tredje stycket radio- och TV-lagen. Också dessa bestämmelser trädde i kraft den 1 februari 2008 genom ovan nämnda riksdagsbeslut. Reglerna innebär att även annonser i ljudradio får sändas högst 12 minuter mellan hela klockslag. Om sändningstiden inte omfattar en timme mellan hela klockslag, får annonser i en ljudradiosändning sändas under högst 15 procent av tiden.

Bestämmelserna om ljudradiosändningar motsvarar alltså i huvudsak vad som gäller för TV-sändningar. Till skillnad från vad som är fallet för TV-sändningar finns det dock inte någon begränsning av sändningstiden för annonser i ljudradio under ett dygn, däremot en begränsning på 15 procent av sändningstiden för det fall sändningstiden inte omfattar en timme mellan hela klockslag.

6.14.3 AV-direktivet

AV-direktivet innebär en förenkling och liberalisering av bestämmelserna om högsta tillåtna annonstid i TV-program. Bestämmelserna återfinns i artikel 18.

I artikel 18.1 föreskrivs att inslag med TV-reklam och teleshopping inte får överstiga 20 procent av sändningstiden inom en given klocktimme, dvs. 12 minuter. Med teleshopping avses sändning av direkta erbjudanden till allmänheten om att mot betalning tillhandahålla varor eller tjänster (i TV-direktivet benämnt köp-TV). Bestämmelserna i TV-direktivets artikel 18.1 om högsta dagliga sändningstid har tagits bort i AV-direktivet.

Enligt artikel 18.2 är reglerna i artikel 18.1 inte tillämpliga på de av programföretagets meddelanden som rör dess egna program och biprodukter med direkt koppling till dessa program (egenreklam), sponsringsmeddelanden och produktplaceringar. Däremot undantas inte längre meddelanden till allmänheten eller välgörenhetsuppmaningar som sänds gratis (jfr andra strecksatsen i artikel 18.2 TV-direktivet i dess lydelse efter 1997 års ändringar). Eftersom sådana meddelanden inte omfattas av begreppet TV-reklam, innebär detta dock inte någon ändring i sak.

6.14.4 Överväganden

Vårt förslag: I radio- och TV-lagen tas in bestämmelser om högsta tillåtna annonstid i TV-sändningar som motsvarar vad som krävs som miniminivå enligt AV-direktivet.

Radio- och TV-lagens bestämmelser om högsta tillåtna annonstid har ändrats så sent som i februari 2008. Regeringen uttalade i den då aktuella propositionen att det är angeläget att konkurrensförutsättningarna för programföretagen utjämnas och att risken för att programföretag etablerar sig utomlands minskar. Vidare anfördes att det inte är försvarligt att behålla en ordning som missgynnar de TV-företag som väljer att etablera sig i Sverige. De svenska reglerna om sändningstid för annonser i TV-sändningar borde därför enligt regeringen närmas till den längsta tillåtna annonstiden enligt TV-direktivet. Ett lagförslag med den inriktningen lades också fram i propositionen. Konstitutionsutskottet gjorde i det av riksdagen godkända betänkandet 2007/08:KU3 samma bedömning och tillstyrkte regeringens lagförslag.

Vi anser att ett motsvarande synsätt kan anläggas också vid genomförandet av AV-direktivets regler om högsta tillåtna annonstid. Det saknas därför skäl att behålla eller införa strängare regler än vad som följer av direktivet. Bestämmelserna om högsta tillåtna annonstid i TV-sändningar bör således utformas på så sätt att de motsvarar vad som krävs som miniminivå enligt direktivet. Detta innebär sammantaget att den nuvarande 12-minutersregeln behålls och dygnsregeln i 7 kap. 5 § första stycket radio- och TV-lagen avskaffas.

När det gäller högsta tillåtna annonstid i ljudradiosändningar har riksdagen i samband med 2008 års lagändringar uttalat att reglerna för högsta tillåtna annonstid i TV-program utgör en rimlig utgångspunkt för bestämmandet av sändningstiden för annonser i ljudradio. Mot den bakgrunden bör den nuvarande 12-minutersregeln i 7 kap. 5 § tredje stycket första ledet radio- och TV-lagen behållas och föras över till den nya lagen.

I 7 kap. 5 § tredje stycket andra ledet finns en särskild begränsningsregel för det fall sändningstiden inte omfattar en timme mellan hela klockslag. Regeln innebär att annonser får sändas under högst 15 procent av sändningstiden. I 2008 års lagstiftningsärende övervägdes om inte denna begränsningsregel borde avskaffas. Ett

sådant förslag lades också fram i den promemoria som låg till grund för den aktuella propositionen. Regeringen fann dock att förslaget inte borde genomföras och att begränsningsregeln skulle behållas. I stället höjdes procentandelen från 10 procent till 15 procent. Vi ser inte skäl att nu göra en annan bedömning. Begränsningsregeln bör därför vara kvar.

När det gäller beräkningen av annonstiden har under utredningsarbetet särskilt uppmärksammats frågan om s.k. svartrutor ska räknas in i annonstiden. Med begreppet ”*svartruta*” avses de svarta bildrutor som mycket hög hastighet visas mellan annonsinslagen (normalt 0,5 sekunder per reklamfilm) för att ge ögat en paus. Programföretagen har i olika sammanhang hävdade att dessa svartrutor inte ska räknas in i annonstiden vid bedömningen av om högsta tillåtna annonstid överskridits. Granskningsnämnden har i sin praxis funnit att allt som sänds under markerad annonstid ska räknas in i den högsta tillåtna annonsmängden inklusive svartrutorna (se exempelvis Granskningsnämndens beslut den 18 februari 2008 SB 92/08 med hänvisningar). Enligt vår uppfattning är svartrutorna att anse som en integrerad del av reklamsändningarna och de kan därmed inte undantas vid bedömningen av frågan om den tillåtna annonstiden överskridits. Granskningsnämndens praxis har således enligt vår uppfattning fog för sig. Vi anser därför att någon lagändring inte bör göras med anledning av Granskningsnämndens praxis i detta avseende.

6.15 Korta utdrag från evenemang av stort allmänintresse

6.15.1 AV-direktivet (artikel 3k)

En nyhet i AV-direktivet är artikel 3k som rör programföretagens rätt till korta utdrag från TV-sändningar av evenemang av stort allmänintresse som ett annat programföretag har den exklusiva rätten att sända. Programföretagen har enligt artikeln rätt att använda sådana utdrag i sina allmänna nyhetsprogram. Syftet med artikeln är enligt skälen 38 och 39 i ingressen bland annat att främja mångfald genom diversifierad nyhetsproduktion och ett diversifierat programutbud och att skydda den grundläggande informationsfriheten och tittarnas intressen.

Rätten att få tillgång till korta utdrag

Enligt artikel 3k.1 ska medlemsstaterna när det gäller korta nyhetsinslag se till att varje programföretag som är etablerat i gemenskapen på rättvisa, rimliga och icke-diskriminerande villkor har tillgång till evenemang av stort allmänintresse som sänds med utnyttjande av exklusiva rättigheter av ett programföretag under deras jurisdiktion.

Om ett annat programföretag som är etablerat i samma medlemsstat som det programföretag som ansöker om tillgång har fått ensamrätten till det berörda evenemanget av stort allmänintresse, måste ansökan om tillgång göras hos det programföretaget. Det framgår av artikel 3k.2.

Medlemsstaterna ska enligt artikel 3k.3 se till att sådan tillgång säkerställs genom att tillåta programföretag att fritt välja korta utdrag från det sändande programföretagets signal med åtminstone angivande av källan, om detta inte är omöjligt av praktiska skäl.

Vad de korta utdragen får användas till

I TV-sändningar får korta utdrag enligt artikel 3k.5 bara användas i allmänna nyhetsprogram. Programföretaget får också använda det korta utdraget i beställ-TV, om programföretaget erbjuder samma program med tidsförskjutning i sådan TV.

I skäl 39 i ingressen sägs att utdragen inte bör vara längre än 90 sekunder. Där framgår också att alla kanaler, däribland kanaler med uteslutande inriktning på sport, får använda sådana korta utdrag för sändningar inom hela EU. Enligt vad som sägs i samma skäl omfattar begreppet *allmänna nyhetsprogram* inte en sammansättning av korta utdrag till ett underhållningsprogram.

Villkor för tillhandahållandet av korta utdrag

I artikel 3k.6 anges att, ”utan att det påverkar tillämpningen av punkterna 1–5 ska medlemsstaterna se till att i enlighet med sina rättsliga system och praxis fastställa närmare bestämmelser och villkor för tillhandahållandet av sådana korta utdrag, särskilt eventuella ersättningsbestämmelser, maximal längd för utdragen och tidsgränser för sändning av dem. Om ersättning betalas ut, får den

inte överstiga de extrakostnader som är resultatet av att tillgången tillhandahålls.”

Ursprungslandsprincipen

I sista stycket av skäl 39 i ingressen sägs också att ursprungslandsprincipen bör gälla både för tillgången till och för sändningen av de korta utdragen. I gränsöverskridande fall betyder det att respektive lagstiftning bör tillämpas i tur och ordning: För det första, när det gäller frågan om tillgång till korta utdrag, är det lagstiftningen i den medlemsstat där det programföretag som levererar den ursprungliga signalen (dvs. ger tillgång) är etablerat, som bör tillämpas. Det är normalt den medlemsstat där det evenemanget äger rum. Om en medlemsstat har inrättat ett likvärdigt system för tillgången till evenemanget, bör den medlemsstatens lagstiftning alltid gälla. För det andra, när det gäller sändning av korta utdrag, är det lagstiftningen i den medlemsstat där det programföretag som sänder korta utdrag är etablerat som bör tillämpas.

Förhållandet till upphovsrätten

När det gäller förhållandet till upphovsrätten sägs i skäl 40 i ingressen att kraven på tillgång till evenemang av stort allmänintresse för korta nyhetsinslag inte bör påverka Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informations-samhället och de tillämpliga internationella konventionerna på området för upphovsrätt och närstående rättigheter.

I punkt 40 anges också att medlemsstaterna bör underlätta tillgången till evenemang av stort allmänintresse genom att bevilja tillgång till programföretagets signal i den mening som avses i direktivet. De får dock välja andra liknande sätt i den mening som avses i direktivet. Sådana sätt inbegriper bland annat att bevilja tillgång till platsen för dessa evenemang innan de beviljar tillgång till signalen. Programföretag ska också kunna ingå mer detaljerade avtal med det företag som har de exklusiva rättigheterna.

6.15.2 Upphovsrättslagen

Upphovsrätten

I lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen) ges bestämmelser om upphovsrätten och andra närstående rättigheter.

Upphovsrätten är den rätt som författare, kompositörer, konstnärer och andra upphovsmän har till sina litterära eller konstnärliga verk. Upphovsrätten består av två delar, den ekonomiska rätten och den ideella rätten. Den ekonomiska rätten innebär att upphovsmannen har en exklusiv rätt att framställa exemplar av verket och att göra detta tillgängligt för allmänheten (2 § upphovsrättslagen). Verket görs tillgängligt för allmänheten när det överförs till allmänheten, framförs offentligt, visas offentligt och när exemplar av verket bjuds ut till försäljning, uthyrning, utlåning eller på något annat sätt sprids till allmänheten.

Signalrätten

I 48 § upphovsrättslagen ges radio och TV-företag en till upphovsrätten närstående rättighet, den s.k. signalrätten. Signalrätten innefattar en rätt till de programbärande signalerna som sänds ut, men inte någon rätt till det innehåll som de förmedlar. Signalrätten innebär bland annat att det krävs samtycke för att ta upp utsändningen på en anordning genom vilken den kan återges och att återutsända denna eller överföra den till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Citrätten och reportagerätten

Det finns en rad inskränkningar i upphovsrätten, däribland den s.k. citaträtten i 22 § upphovsrättslagen och den s.k. reportagerätten i 25 § upphovsrättslagen. Citaträtten och reportagerätten utgör även inskränkningar i signalrätten genom en hänvisning i 48 § tredje stycket upphovsrättslagen. Syftet bakom dessa båda inskränkningar sammanfaller delvis med motiven till rätten till korta utdrag enligt direktivet.

Citaträtten innebär en rätt för var och en att citera ur offentliggjorda verk i överensstämmelse med god sed och i den omfattning som motiveras av ändamålet.

Reportagerätten innebär att verk som syns eller hörs under en dagshändelse får återges vid information om dagshändelsen genom ljudradio, television, direkt överföring eller film. Verken får dock återges bara i den omfattning som motiveras av informationssyftet.

Krav på källangivelse

Av bestämmelserna i 11 § andra stycket upphovsrättslagen följer att källan ska anges i den omfattning och på det sätt som god sed kräver när ett verk återges offentligt med stöd av bland annat citaträtten och reportagerätten. Enligt 48 § tredje stycket ska bestämmelserna i 11 § andra stycket tillämpas i fråga om sådana radio- och televisionssändningar som avses i paragrafen.

6.15.3 Överväganden

Vårt förslag: Programföretag ska ha rätt att i allmänna nyhetsprogram sända korta utdrag från ett evenemang av stort allmänintresse som ett annat programföretag har den exklusiva rätten att sända. Programföretaget ska också få sända utdraget när nyhetssändningen senare tillhandahålls som beställ-TV. Det korta utdraget får inte vara längre än vad som är motiverat av informationssyftet. Det får inte heller sändas längre tid efter evenemanget än som är motiverat med hänsyn till nyhetsintresset.

Förslaget genomförs genom att nya inskränkingsbestämmelser införs i upphovsrättslagen.

Syfte

Syftet med artikel 3k i AV-direktivet är att programföretag som har ensamrätt till evenemang av stort allmänintresse inte ska kunna utestänga andra programföretag från att i sina nyhetsprogram rapportera om evenemangen. Detta ska enligt artikel 3k i första hand ske genom att övriga programföretag får tillgång till det sändande programföretagets signal, även om det i ingressen också

anges att så kan ske genom att andra programföretag får tillgång till platsen för evenemanget. De korta utdragen får bara användas i allmänna nyhetsprogram. Som anges i ingressen får användningen av de korta utdragen bara ske med vederbörlig hänsyn till ensamrätter och utdragen bör inte vara längre än 90 sekunder.

Situationen i dag

Vid den frågestund som vi hållit har branschen gett uttryck för att situationen i dag stort sett är tillfredsställande på detta område och att det inte i någon nämnvärd omfattning förekommer att programföretag under svensk jurisdiktion utestänger varandra från möjligheten att rapportera från evenemang av stort allmänintresse. I TV-branschen har funnits så kallade 90-sekundersavtal, ibland bara muntliga överenskommelser, om rätt att ta korta sekvenser från varandras nyhets- och sportinslag.

Citaträtten och reportagerätten

Frågan är om bestämmelserna i upphovsrättslagen, främst de inskränkningar i signalrätten som citaträtten och reportagerätten innebär, är tillräckliga för att anse att Sverige på ett korrekt sätt har genomfört artikel 3k i AV-direktivet.

Citaträtten innebär en rätt för var och en att låna en mindre del ur ett skyddat verk eller annan prestation. Användningen av citatet måste ske i överensstämmelse med "god sed". Med detta avses bland annat att citatet får användas som hjälpmedel inom ramen för ett eget arbete i syfte att t.ex. kritisera eller belysa det andra verket. Däremot är det inte tillåtet att använda delar ur ett annat verk bara för att vidarebefordra dessa och på det sättet göra den egna produkten mer attraktiv. Citaträtten är således begränsad på ett sätt som gör att den inte tillgodoser de krav som artikel 3k i AV-direktivet ställer.

Reportagerätten i 25 § upphovsrättslagen har tillkommit i informationsfrihetens intresse med hänsyn till att det vid nyhetsförmedling ofta är svårt och tidskrävande att undersöka vilka upphovsrättsliga intressen som kan beröras av ett nyhetsinslag (SOU 1956:25 s. 235). Bestämmelserna i 25 § upphovsrättslagen är tillämpliga både på rena nyhetsprogram och på exempelvis

kommenterande aktualitetsprogram, så länge verkets framförande ingår som ett led i den dagshändelse som rapporteras (prop. 2004/05:110 s. 230). Även om det bakomliggande syftet till reportagerätten delvis sammanfaller med motivet till rätten till korta utdrag enligt AV-direktivet avser reportagerätten således i första hand en annan situation än rätten till korta utdrag.

Slutsats

Av det nyss sagda framgår att de inskränkningar i signalrätten som finns i upphovsrättslagen i form av citaträtten och reportagerätten inte gör det möjligt att sända korta nyhetsutdrag på det sätt som artikel 3k föreskriver. Artikel 3k innebär dels att programföretagen ska ges tillgång till ett evenemang av stort allmänintresse genom att fritt kunna välja korta utdrag från det sändande programföretagets signal, dels att programföretagen får sända de korta utdragen i sina allmänna nyhetsprogram.

Inskränkning i signalrätten

Som förut har sagts innebär artikel 3k i AV-direktivet att programföretag inom EU ska ha rätt att i sina allmänna nyhetsprogram sända korta utdrag från evenemang av stort allmänintresse som ett annat programföretag inom EU har den exklusiva rätten att sända. För att programföretagen ska kunna tillförsäkras en sådan rätt krävs att de får tillgång till de programbärande signalerna som sänds ut från det aktuella evenemanget.

Signalrätten innebär som har redovisats tidigare en uteslutande rätt att förfoga över en televisionsutsändning bland annat genom att ta upp sändningen från en anordning genom vilken den kan återges eller att tillåta att en upptagning av utsändningen på trådlös eller trådbunden väg överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Artikel 3k i direktivet bör enligt vår mening genomföras genom att signalrätten inskränks på så sätt att programföretag i sina allmänna nyhetsprogram ges rätt att sända korta utdrag från evenemang av stort allmänintresse som ett annat televisionsföretag har den exklusiva rätten att sända. Genom ett sådant undantag får

andra programföretag – för det aktuella ändamålet – möjlighet att använda den programbärande signalen från utsändningen och att sända det korta utdraget.

Ansökan om tillgång och ersättning

Artikel 3k.2 föreskriver att ansökan om tillgång i första hand ska göras hos ett programföretag som är etablerat i samma medlemsstat som det företag som ansöker om tillgång.

Enligt vad vi har inhämtat har programföretagen alltid teknisk tillgång till andra programföretags signal. Det är redan i dag vanligt att programföretagen efter överenskommelse hämtar utdrag från varandras programbärande signaler för att sända dem i sina egna program. Det krävs inte några särskilda tekniska eller andra åtgärder för att det sändande programföretaget ska kunna ge det andra programföretaget tillgång till signalen. Enligt vad vi har erfårit är detta inte heller i praktiken förenat med några särskilda kostnader för det sändande programföretaget.

Enligt vår bedömning krävs det därför inte – utöver den inskränkning i signalrätten som vi redan har föreslagit – några särskilda regler om något ansökningsförfarande e.d. för att säkerställa att andra programföretag får tillgång till det sändande programföretagets signal för korta utdrag från evenemang av stort allmänintresse.

Som sagts tidigare följer det av artikel 3k.2 att ett utdrag i första hand ska hämtas från ett programföretag i samma land. Man skulle därför kunna tänka sig att villkora möjligheten att utnyttja inskränningen i signalrätten genom en föreskrift av motsvarande slag i radio- och TV-lagen. Vi har dock erfårit att vedertagen praxis är att utdragen i första hand hämtas från ett programföretag i samma land. Några regler om detta behövs därför enligt vår mening inte. Eftersom det inte är förenat med några kostnader att ge andra programföretag tillgång till korta utdrag behövs inte heller några särskilda regler om ersättning (jfr artikel 3k.6).

Var de korta utdragen får användas

Enligt artikel 3k.5 får de korta utdragen bara användas i allmänna nyhetsprogram och i beställ-TV, I beställ-TV får utdragen bara

användas om samma program erbjuds med tidsförskjutning från samma leverantör av medietjänster. I skäl 41 i ingressen anges som skäl för det sistnämnda att programföretagen bör kunna fortsätta med sin praxis att i efterhand tillhandahålla sina direktsända nyhetsprogram i TV som beställ-TV efter direktsändning utan krav på att skraddarsy det enskilda programmet genom att de korta utdragen utelämnas. I samma ingresspunkt framhålls att möjligheten bara bör finnas när exakt samma TV-program tillhandahålls på beställning av samma medietjänstleverantör och att möjligheten därför inte kan användas för att skapa nya affärsmodeller för beställ-TV grundade på korta utdrag.

De korta utdragen får således bara sändas i allmänna nyhetsprogram. I skäl 39 i ingressen sägs att alla kanaler, däribland kanaler med uteslutande inriktning på sport, får använda korta utdrag för sändningar inom hela EU. Detta uttalande i direktivet tyder på att med allmänna nyhetsprogram också kan avses program med enbart sportnyheter. Huruvida detta är fallet får dock överlämnas till rättstillämpningen att avgöra.

Enligt samma artikel får samma nyhetsprogram där det korta utdraget har sänts också tillhandahållas i efterhand i beställ-TV. För att genomföra direktivet på rätt sätt i denna del bör en regel om detta också tas in i upphovsrättslagen.

Inskränkningar i annan upphovsrätt

En sändning från ett evenemang av stort allmänintresse från vilka korta utdrag hämtas kan också innehålla sådant som är skyddat i andra avseenden enligt upphovsrättslagen. I sändningen kan det t.ex. höras eller synas litterära, musikaliska och konstnärliga verk som är upphovsrättsligt skyddade.

För att få avsedd verkan måste rätten att sända korta utdrag kunna utövas trots de ensamrätter som gäller för innehållet. Det bör därför införas en inskränkning i upphovsrätten med denna innebörd. Motsvarande inskränkning bör gälla också i förhållande till övriga närstående rättigheter. Det bör ske genom att man i upphovsrättslagen inför en bestämmelse med reportagerätten i 25 § som förebild. En regel bör därför utformas på så sätt att verk som syns eller hörs i korta utdrag från evenemang av stort allmänintresse får återges när ett televisionsföretag i sina allmänna nyhetsprogram sänder sådana korta utdrag.

På detta sätt säkerställs att programföretag som är etablerade i gemenskapen använder de korta utdragen på rättvisa, rimliga och icke-diskriminerande villkor.

Vilka evenemang omfattas?

Vilka evenemang som omfattas av artikel 3k anges inte närmare i artikeln eller i ingressen. Det får anses självklart att sådana evenemang som avses i artikel 3j som är av särskild vikt för samhället omfattas.

Därutöver kan hävdas att det faktum att ett programföretag förvärvat ensamrätten till sändningsrätten av evenemanget i fråga talar för att det är fråga om ett evenemang av stort allmänintresse. Mot det kan anföras att ett kommersiellt programföretags beslut att förvärva rättigheter till ett evenemang i första hand styrs av ekonomiska överväganden och inte av något allmänintresse. Evenemangets potentiella målgrupp och sponsorers och annonsörers intresse för deltagande i sändningen kan i dessa fall vara viktigare än ett allmänintresse, men intressena kan också sammanfalla. Bara det förhållandet att ett programföretag förvärvat ensamrätten till evenemang kan därför enligt vår bedömning inte alltid tas till intäkt för att det är ett evenemang av stort allmänintresse. Samtidigt talar övervägande skäl för att det oftast är så. Användningen av uttrycket ”stort allmänintresse” innebär dock enligt vår bedömning att evenemanget måste vara av intresse för en större krets personer. Exempel på sådana evenemang kan vara olika större mästerskap, såsom OS, VM, EM m.m. Vidare kan statsbesök, viktiga framträdanden och andra liknande händelser vara evenemang av stort allmänintresse.

Hur långa får de korta utdragen vara och hur länge får de sändas?

I artikel 3k.6 anges att medlemsstaterna ska se till att i enlighet med sina rättsliga system och praxis fastställa närmare bestämmelser och villkor för tillhandahållande av korta utdrag. Vad som här är aktuellt är frågan om maximal längd på utdragen och tidsgränser för sändningen av dem. I dessa frågor kan det vara lämpligt att bland annat finna ledning i tillämpningen av reportagerätten i 25 § upphovsrättslagen.

Den återgivning som får ske av upphovsrättsligt skyddade verk med stöd av 25 § upphovsrättslagen får inte vara längre än vad som motiveras av informationssyftet. I praktiken kan det alltså bara bli fråga om korta avsnitt. När det gäller korta nyhetsinslag framstår det som naturligt att anlägga samma synsätt, med hänsyn till de vitt skilda situationer som kan komma ifråga. Enligt vår mening är det inte lämpligt eller möjligt med en statisk reglering av längden på utdragen. Längden får i stället bestämmas med utgångspunkt i informationssyftet. Det innebär att utdraget inte bör vara längre än vad som motiveras för att tillgodose informationssyftet. En regel av denna innebörd bör därför föras in i upphovsrättslagen. Utdragen bör enligt ingressen inte vara längre än 90 sekunder. I många fall torde dock informationssyftet tillgodoses med ett utdrag som är betydligt kortare än 90 sekunder.

När det gäller tidsgränser för sändningen av utdragen är det även här svårt att ange en exakt tidsgräns. Ett kort utdrag bör enligt vår mening få användas så länge det är motiverat med hänsyn till nyhetsintresset. Finns det ett nyhetsvärde i att rapportera om evenemanget även ett par dagar efter att det har gått av stapeln bör utdraget kunna sändas i ett nyhetsprogram. Ovidkommande utdrag bör dock inte få användas för att illustrera ett reportage som avser något annat än evenemanget.

Ifråga om tidsgränser för tillhandahållande av nyhetsprogrammen som beställ-TV kan viss ledning hämtas från det faktum att SVT och TV4 i dagsläget normalt låter sina nyhetssändningar ligga ute på sina webbplatser i en vecka. Bara i speciella fall kan det enligt vår bedömning anses finnas ett nyhetsvärde som motiverar att utdragen sänds eller hålls tillgängliga en längre tid efter det att det aktuella evenemanget har gått av stapeln.

Avslutande synpunkter

Inskränkningar i upphovsrätten och närstående rättigheter måste slutligen uppfylla de krav som ställs i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället. Direktivet syftar bland annat till att medlemsstaterna ska uppfylla huvuddelen av de internationella förpliktelser som följer av fördragen inom ramen för World Intellectual Property Organization. I artikel 5 i direktivet anges uttömmande vilka inskränkningar som

är tillåtna i upphovsrätten och närstående rättigheter. Av artikel 5.3.c framgår att inskränkningar får göras för användning av verk eller alster vid nyhetsrapportering. Vi bedömer att vårt förslag är förenligt med direktivet i denna del (jfr prop. 2004/05:110 s. 231 f.).

7 Reklam- och annonsbegreppen

7.1 Radio- och TV-lagen

Med begreppet annons avses enligt 7 kap. 1 § radio- och TV-lagen dels reklam, dels sändningar som utan att vara reklam sker på uppdrag av någon annan. Begreppet reklam definieras inte i radio- och TV-lagen. Av förarbetena framgår dock att avsikten varit att reklambegreppet ska ha samma innebörd som det har inom marknadsrätten (prop. 1995/96:160 s. 110). Det ska således vara fråga om kommersiella budskap eller meddelanden som sprids via olika slags medier i avsättnings- eller tillgångsfrämjande syfte och som härrör från en identifierbar sändare (Bernitz, Marknadsföringslagen, 1997, s. 16). Med andra ord ska meddelandena spridas i marknadsföringssyfte. Det krävs inte att det utgår något vederlag till programföretaget. Till skillnad från vad som är fallet enligt TV- och AV-direktiven finns det alltså inte något vederlagskrav som ska vara uppfyllt.

Med begreppet annons som inte utgör kommersiell reklam avses s.k. åsiktsannonser som är inriktade på att bibringa allmänheten vissa allmänna värderingar eller påverka människors beteende i viss riktning (prop. 1995/96:160 s. 114). Som exempel kan nämnas uppmaningar att använda flytväst eller sänka hastigheten i trafiken. I tidigare lagstiftningsärenden har man gjort bedömningen att sändningar av åsiktsannonser, i likhet med vad som gäller för kommersiell reklam, bara ska få ske under annonstid, dvs. under sändningstid som inleds och avslutas av en särskild signatur som markerar att det sända under den angivna tiden gör det på uppdrag av någon annan (se prop. 1995/96:160 s. 110 med hänvisningar).

7.2 AV-direktivet

Enligt artikel 1 i AV-direktivet definieras begreppet TV-reklam som varje form av sänt meddelande antingen mot betalning eller mot liknande ersättning för egenreklam, som utförs av ett offentligt eller privat företag eller en fysisk person i samband med handel, affärsverksamhet, hantverk eller yrke i avsikt att främja tillhandahållande mot betalning av varor eller tjänster, inklusive fast egendom, rättigheter och förpliktelser. Definitionen motsvarar närmast ordagrant definitionen av begreppet TV-reklam i TV-direktivet. Det bör framhållas att sponsring och produktplacering inte omfattas av begreppet TV-reklam enligt AV-direktivet.

7.3 Radio- och TV-lagsutredningens förslag (SOU 2005:62, avsnitt 2)

Radio- och TV-lagens definition av begreppet annons har fört med sig att även rena informations- och utbildningsprogram i rätts-tillämpningen kommit att betraktats som annonser i radio- och TV-lagsutredningens mening och därför ska omges av särskilda signaturer och räknas in i den högsta tillåtna annonsvolymen. (En närmare redovisning av rättspraxis finns i avsnitt 1.3.3 i Radio- och TV-lagsutredningens betänkande Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken SOU 2005:62). Digital-TV-kommittén konstaterade att detta i praktiken gjorde det omöjligt att sända sådana program. Kommittén föreslog därför i en skrivelse till regeringen den 13 oktober 1999 att regeringen skulle ta initiativ till sådana ändringar av radio- och TV-lagen att samhällsinformation och utbildningsprogram som sänds på uppdrag av någon annan inte skulle behandlas som annonser i radio- och TV-lagens mening.

Radio- och TV-lagsutredningen fick med anledning av Digital-TV-kommitténs framställning i uppdrag att överväga hur lagstiftningen kunde ändras så att det blev möjligt att sända informations- och utbildningsprogram på uppdrag av någon annan, utan att programmen kom att räknas in i den högsta tillåtna sändningstiden för annonser. För att lösa problemet föreslog Radio- och TV-lagsutredningen att annonsbegreppet skulle förtydligas på så sätt att det av lagtexten framgick att begreppet – utöver kommersiell reklam – även avser sändningar som sker på uppdrag av någon annan och som har till syfte att främja en sak eller idé eller att förmedla

information. Huruvida ett program sänts på uppdrag av någon annan eller inte skulle enligt förslaget avgöras utifrån en helhetsbedömning där finansiering, redaktionellt inflytande och programinnehåll tillmättes särskild vikt.

7.4 Remissinstanserna

Samtliga remissinstanser som yttrade sig i frågan var positiva till utredningens förslag att inskränka innebörden av annonsbegreppet. TV4 framhöll dock att rena informationsmeddelanden som endast har till syfte att informera allmänheten om något utan att försöka påverka människors beteenden i något avseende inte borde räknas in i annonstiden. Formuleringen ”att förmedla information” borde därför strykas ur den föreslagna lagtexten. *Granskningsnämnden för radio och TV* tillstyrkte att den föreslagna förändringen av annonsbegreppet i sak. Nämnden var dock tveksam till om förslaget, som det lagtekniskt utformats, skulle få avsedd effekt, eftersom de sändningar som skulle undantas ofta kunde sägas ha till syfte att förmedla information och därmed ändå omfattas av annonsbegreppet. Remissinstanserna hade inte något att invända mot utredningens överväganden när det gäller bedömningen om ett program sänts på uppdrag av någon annan.

7.5 Överväganden

Vårt förslag: Samlingsbegreppet *annons* behålls. Med *annons* avses dels kommersiell reklam, dels sändningar som utan att vara reklam sänds på uppdrag av någon annan och som har till syfte att främja en sak eller idé. Rena informations- eller utbildningsprogram omfattas därmed inte.

Begreppet *reklam* definieras i lagstiftningen som varje form av meddelande som sänds antingen mot betalning eller liknande ersättning eller egenreklam, och som syftar till att marknadsföra varor, tjänster, fast egendom, arbetstillfällen och andra nyttigheter.

Begreppet *annons* har under lång tid utgjort ett samlingsbegrepp för kommersiell reklam och meddelanden som utan att utgöra

sådan reklam har till syfte att bibringa allmänheten vissa allmänna värderingar. Det saknas anledning att nu frånga detta system. Annonsbegreppet är väl inarbetat och bör behållas. Mot bakgrund av dess centrala betydelse på området bör begreppet liksom tidigare definieras i den nya lagstiftningen.

Även begreppet reklam är av grundläggande betydelse och bör därför också det definieras i lagtexten. Definitionen bör knyta nära an till den definition som finns i artikel 1 i i TV-direktivet. Det innebär en viss inskränkning av begreppets innebörd i förhållande till vad som gäller i dag, nämligen att det tas in ett vederlagsrekvisit i definitionen. Reklambegreppet kommer härigenom att på radio- och TV-området i högre grad än vad som varit fallet tidigare motsvara vad som redan gäller i flera andra europeiska länder, bland annat Storbritannien.

Som begränsande kriterium för vad som är att betrakta som en annons, utan att vara kommersiell reklam, gäller i dag att sändningen ska ske på uppdrag av någon annan. Utredningen delar Radio- och TV-lagsutredningens bedömning att denna omständighet även framöver bör tjäna som grundläggande kriterium för bedömningen i vilka fall ett program, som inte är kommersiell reklam, ska anses utgöra en annons. I likhet med Radio- och TV-lagsutredningen och remissinstanserna anser vi att man från annonsbegreppet bör undanta rena informations- eller utbildningsprogram, även om de sänds på uppdrag av någon annan. Som framhållits av Radio- och TV-lagsutredningen får frågan om ett program sänts på uppdrag av någon annan prövas genom en helhetsbedömning där faktorer som finansiering, redaktionellt inflytande och programinnehåll tillmäts särskild vikt. Radio- och TV-lagsutredningens förslag vad gäller den närmare innebörden av begreppet annons bör sammantaget genomföras. Lagtexten bör dock utformas på ett något annat sätt än utredningen föreslog och i enlighet med de synpunkter som bland annat Granskningsnämnden och TV4 framförde.

8 Annonsering med delad skärm

8.1 Vad innebär annonsering med delad skärm?

Tekniken med delad skärm (split screen) innebär att olika former av innehåll kan visas samtidigt i bild. Detta sker genom att TV-skärmen delas upp i olika delar. Exempelvis kan annonsinslag sändas i ett fönster under sändningen av ett TV-program så att två åtskilda bilder syns på skärmen. Tekniken med delad skärm kan användas både vid sändning med digital och med analog sändningsteknik. Den förekommer i stor utsträckning på Internet. Redan i dag används split screen-tekniken av svenska TV-programföretag, främst genom att i vissa program låta en rullande text längst ner i rutan ange börskurser eller återge sms-meddelanden som skickats till ett program. Det förekommer också att rörliga bilder visas i en infälld list i nederkanten av bilden med information om kommande program.

I vissa av EU:s medlemsländer är annonsering med delad skärm förbjuden medan andra länder, bland annat Storbritannien och Tyskland tillåter tekniken. För en närmare redovisning av i vilken utsträckning annonsering med delad skärm är tillåten kan hänvisas till Radio- och TV-lagsutredningens betänkande Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62) avsnitt 3.5.

Annonssregleringen i radio- och TV-lagen bygger, liksom i TV- och AV-direktiven på den s.k. separationsprincipen, dvs. att redaktionellt material ska hållas skilt från kommersiella meddelanden. Bestämmelserna i 7 kap. 7 § radio- och TV-lagen om att annonser ska sändas mellan programmen är ett uttryck för denna princip. Att sända reklam samtidigt som ett program pågår innebär att en åtskillnad i tiden inte kan upprätthållas. I 7 kap. 7 a och 7 b §§ ges dock möjlighet att under vissa förutsättningar avbryta program för annons-sändningar. Dessa bestämmelser tar emellertid

sikte på situationer då det görs en paus i programmet medan annonserna sänds. Sändning med delad skärm innebär däremot att programmet fortsätter medan annonssändningen pågår.

Frågan huruvida det är tillåtet med sändningar med delad skärm har inte prövats av Granskningsnämnden för radio och TV. Radio- och TV-lagsutredningen gjorde i sitt nyss nämnda betänkande (s. 94) dock bedömningen att ordalydelsen av bestämmelserna i 7 kap. 7, 7 a och 7 b §§ radio- och TV-lagen innebär att det måste finnas en tidsmässig åtskillnad mellan redaktionellt material och annonser. Det är således inte, menade utredningen, möjligt att sända reklam på en del av TV-skärmen och ett program på en annan del av denna utan att överträda reglerna i fråga. Detta gällde dock inte egenreklam som är undantagen från lagens annonsregler. Utredningen fann däremot att det var möjligt att använda sig av annonsering med delad skärm utan att komma i konflikt med bestämmelserna om annonssignatur i 7 kap. 1 §.

8.2 Kommissionens tolkningsmeddelande

Kommissionen har i sitt tolkningsmeddelande rörande TV-direktivet (EGT 2004/C102/02) angett att reklam med delad skärm är förenlig med direktivet, förutsatt att den är lätt att känna igen och att den hålls åtskild genom akustiska eller optiska hjälpmedel för att förhindra att tittarna vilseleds att förväxla reklam med redaktionellt innehåll. Reklam med delad skärm får inte innebära att programmets integritet kränks. Sådan reklam omfattas helt av de vanliga reklambestämmelserna i direktivet.

I meddelandet konstateras att eftersom delad skärm används för att sända reklammeddelanden i direktivets mening måste tekniken behandlas på samma sätt som andra reklammeddelanden. Det innebär att meddelandena måste hållas åtskilda från redaktionellt innehåll. Traditionella reklammeddelanden har åtskilts från redaktionellt material i tiden med akustiska eller optiska hjälpmedel. Kommissionen poängterar dock i meddelandet att det av direktivets lydelse och syfte följer att en åtskillnad i tid från resten av programmet inte är nödvändig om de optiska eller akustiska hjälpmedlen förhindrar att tittarna vilseleds att förväxla reklam med redaktionellt innehåll, vilket är lagstiftningens mål. Således är en åtskillnad i rummet tillräcklig om den uppnår detta mål. Tekniken med delad skärm får vidare bara användas om programmets

integritet och ekonomiska värde inte kränks genom att reklam sänds med delad skärm. Även reklam som sänds med delad skärm måste följa bestämmelserna om längsta tillåtna reklamtid under en timme respektive per dygn.

8.3 AV-direktivet

AV-direktivet saknar i likhet med TV-direktivet särskilda bestämmelser om reklam med delad skärm. Det grundläggande kravet i TV-direktivet på separation mellan redaktionellt material och reklam kvarstår dock oförändrat. Kommissionens uttalanden i tolkningsmeddelandet när det gäller reklam med användning av delad skärm gäller således alltså.

8.4 Radio- och TV-lagsutredningens förslag (SOU 2005:62, avsnitt 3)

Radio- och TV-lagsutredningen konstaterade i sitt betänkande Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62) avsnitt 3.4 att reklam med delad skärm är förenlig med TV-direktivet under vissa förutsättningar och att tekniken förekommer i en del EU-länder. För att undvika att ojämlika konkurrensförutsättningar för svenska programföretag ansåg utredningen att annonsering med delad skärm borde vara tillåten i viss utsträckning även i Sverige. Utredningen föreslog således ändringar i radio- och TV-lagen som innebar att det är möjligt att sända annonser på en del av TV-skärmen samtidigt som det sänds redaktionellt material på skärmen i övrigt. Enligt förslaget skulle en sådan annonsering bara få förekomma i situationer då det hade varit tillåtet att göra ett reklamavbrott enligt gällande regler och bara i program som avser ett direktsänt evenemang som fortgår oberoende av eventuella annonsavbrott. På den del av skärmen där annonser visas skulle löpande i bild anges att det var fråga om en annons.

Enligt förslaget skulle annonsering med delad skärm bara få sändas om det kunde ske på ett sådant sätt att programmets integritet och värde samt rättighetshavarnas rättigheter inte kränktes. I övrigt skulle lagens annonsbestämmelser gälla även annonser som sänds med delad skärm. Sponsringsmeddelanden

eller annan exponering av sponsorföretagets logotyp eller namn på delad skärm borde inte vara tillåten i vidare omfattning än vad som gällde för sponsringsmeddelanden i allmänhet.

8.5 Remissinstanserna

De allra flesta remissinstanserna var positiva till utredningens förslag. *MTG* ansåg dock att det fanns en risk för att annonseringen kunde komma att störa innehållet och programmets integritet. Eftersom regelverket skiljde sig åt i olika medlemsländer borde förslaget därför inte genomföras. *KLYS* och *Copyswede* framhöll att förslaget att tillåta annonsering med delad skärm innebar ett avsteg från separationsprincipen. *C More* välkomnade förslaget, men ansåg att annonsering med delad skärm borde få förekomma i fler sammanhang än de som utredningen föreslog. *Konsumentverket* underströk vikten av att den annonsmarkering som ska finnas är tydligt utformad och att den hela tiden var med i bild. *Granskningsnämnden för radio och TV* tillstyrkte förslaget i de fall och under de strikta förutsättningar som utredningen föreslagit. Nämnden ansåg att det var viktigt att det görs en skillnad mellan annonser och reklam så att det tydligt framgår vad som är annonser och vad som är redaktionellt material. Enligt Granskningsnämnden var flera av de riktlinjer som utredningen ställt upp för bedömningen av om en annons kränkte programmets integritet och värde svårtillämpade. Nämnden ifrågasatte om annonsering med delad skärm över huvud taget borde få vara tillåten vid vissa typer av direktsända evenemang, exempelvis stödgalor och konserter.

8.6 Överväganden

Vårt förslag: I ett program som består av ett direktsänt evenemang som fortgår oberoende av annonsavbrott får man sända annonsering med delad skärm under förutsättning att det sker på ett sådant sätt att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter inte kränks.

Ett sponsringsmeddelande får sändas med delad skärm under samma förutsättningar som med hel skärm.

Radio- och TV-lagsutredningens förslag: Utredningens förslag överensstämmer med vårt.

Remissinstanserna: De allra flesta remissinstanserna tillstyrkte eller lämnade förslaget utan erinran.

Skälen för vårt förslag: Radio- och TV-lagsutredningen har gjort bedömningen att annonsering med delad skärm inte är tillåten enligt svensk rätt, eftersom det enligt radio- och TV-lagens bestämmelser måste finnas en tidsmässig åtskillnad mellan redaktionellt material och annonser (med undantag för egenreklam). Bedömningen är välgrundad och vi har därför inte någon annan uppfattning i denna fråga.

TV- och numera AV-direktivet tillåter däremot annonsering med delad skärm i och för sig, dock under förutsättning att reklamen inte strider mot övriga annonsbestämmelser. Som framgår av avsnitt 6.12 anser vi att det nuvarande kravet på åtskillnad i tid mellan redaktionellt material och annonsering bör upprätthållas och föras över till den nya lagen.

TV-reklam med delad skärm är således förenlig med TV- och numera AV-direktivet och förekommer i en del av EU:s medlemsländer. Samtidigt är en sådan annonsering förbjuden i Sverige. Man kan på goda grunder förutsätta att tekniken med delad skärm kommer att få en allt större ekonomisk betydelse. Som framhållits av Radio- och TV-lagsutredningen kan detta leda till en situation med en ojämn konkurrens mellan svenska och utländska programföretag där svenska företag blir förbigångna av annonsörer. Svenska företag riskerar då att gå miste om värdefulla annonsintäkter. Dessa omständigheter talar för att det i den nya lagen tas in bestämmelser som innebär att annonsering med delad skärm tillåts. Det krävs dock att detta kan ske på ett sådant sätt att de skyddsintressen som värnas med reglerna om annonsplacering, separation mellan programmen och annonstid inte blir åsidosatta.

Radio- och TV-lagsutredningen har i sitt förslag ställt upp en rad förutsättningar som måste vara uppfyllda för att annonsering med delad skärm ska vara tillåten. Sålunda får en sådan annonsering bara förekomma i situationer där det hade varit tillåtet att göra ett reklamavbrott enligt gällande regler i program som avser ett direkt-sänt evenemang som fortgår oberoende av annonsavbrott. På den del av skärmen där annonser visas ska löpande i bild anges att det är fråga om en annons. Vidare får annonseringen sändas med delad skärm bara om det kan ske på ett sådant sätt att programmets integritet och värde samt rättighetshavarnas rättigheter inte kränks.

I övrigt ska lagens annonsbestämmelser gälla även annonser som sänds med delad skärm. Sponsringsmeddelanden får enligt den tidigare utredningens förslag sändas med delad skärm bara under de förutsättningar som hade föreslagits i fråga om sponsringsmeddelanden i övrigt (se avsnitt 6.10).

De krav som Radio- och TV-lagsutredningen angett ligger väl i linje med kommissionens tolkningsmeddelande och har godtagits utan större invändningar under remissbehandlingen. Även vi anser att de föreslagna kraven för att annonsering med delad reklam ska tillåtas är tillräckliga för att de skyddsintressen vi tidigare angett blir tillgodosedda. AV-direktivet innebär inte heller något hinder mot en sådan ordning. Förslaget bör således genomföras.

Tekniken med delad skärm kan användas inte bara för att skicka reklam och andra annonser utan även för att framhäva en sponsor. Kommissionen har i sitt tolkningsmeddelande rörande TV-direktivet framhållit att om tekniken med delad skärm används för att ange vem som har sponsrat ett program detta måste ske i enlighet med bestämmelserna i artikel 17 i TV-direktivet, dvs. de allmänna krav på sponsrade program som i huvudsak numera återfinns i artikel 3f.1 a–c i AV-direktivet. Kommissionen har vidare uttalat att skulle vara oförenligt med TV-direktivet att presentera sponsorföretagets logotyp eller namn på ett sätt som kan innebära att det sponsrade programmets integritet kränks. I tolkningsmeddelandet har också framhållits att sändning med delad skärm omfattas av bestämmelserna om reklamavbrott i artikel 11 i TV-direktivet.

Radio- och TV-lagsutredningen gjorde mot den nu redovisade bakgrunden bedömningen att sponsringsmeddelanden på delad skärm inte borde vara tillåten i vidare omfattning än vad som gäller för sändning av sponsringsmeddelanden med hel skärm. Utredningen föreslog därför att sponsringsmeddelanden skulle få sändas med delad skärm bara under de förutsättningar som föreslogs gälla för sponsringsmeddelanden i allmänhet. Förslaget har godtagits av remissinstanserna och inte heller vi ser något skäl att göra någon annan bedömning än den som Radio- och TV-lagsutredningen gjort i frågan. Förslaget bör således genomföras.

9 Virtuellt annonsering

9.1 Begreppet virtuellt annonsering

Med virtuellt annonsering avses enligt kommissionens tolkningsmeddelande (EGT 2004/C 102/02) användningen av virtuella metoder för att infoga reklaminslag under sändning av TV-program, särskilt genom att befintliga reklamskyltar på en plan byts ut eller att nya bilder placeras över dem. Härigenom får tittaren intrycket att reklambilderna finns i verkligheten, dvs. rent fysiskt, medan de i själva verket är inlagda på elektronisk väg i TV-signalen. Det förekommer såväl att befintlig reklam ersätts med virtuellt reklam som att ytterligare reklam läggs till. Tekniken används normalt under sportsändningar för att visa en logotyp eller ett varumärke tillhörande den annonsör som kan anses vara programmets sponsor. Tekniken kan även användas för exempelvis produktplacering i vanliga TV-program såsom TV-serier och långfilmer.

Metoden gör det möjligt att anpassa reklammeddelandena i ett program som når flera länder till varje enskilt land som tar emot sändningen. Under en och samma fotbollsmatch kan således reklam bytas ut på elektronisk väg så att olika varumärken eller logotyper visas i olika länder. Detta innebär att ett företag kan marknadsföra sig på olika marknader med sina olika varumärken eller att arrangörerna av evenemanget kan sälja reklamplats flera gånger till olika företag i de mottagande länderna. Likaså kan annonsering som är otillåten i vissa länder men tillåten i andra anpassas till lagstiftningen i mottagarlandet.

De meddelanden som infogas i bilden på virtuellt väg har i allmänhet ett avsättningsfrämjande syfte. Eftersom de dessutom är särskilt infogade i bilden och anpassade för TV-sändningar är de att betrakta som annonser i radio- och TV-lagens mening. Lagens bestämmelser om annonser är därmed tillämpliga. I det sammanhanget kan framhållas att s.k. arenareklam, liksom reklam på spelar-

dräkter och liknande, inte utgör annonsering i radio- och TV-lagens mening, eftersom reklamen inte kan sägas vara anpassad för TV-sändning

I vissa av EU:s medlemsländer är virtuell reklam förbjuden. I andra länder godtas virtuell reklam under vissa förutsättningar som anges i respektive lands lagstiftning. I några länder har granskningsmyndigheterna accepterat användningen av virtuell reklam utan att det funnits någon särskild reglering om detta. För en närmare redovisning av förhållandena i olika länder kan hänvisas till Radio- och TV-lagsutredningens betänkande Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62) avsnitt 4.6.

9.2 Kommissionens tolkningsmeddelande

Kommissionen har i sitt tolkningsmeddelande tagit ställning för att metoden med virtuell reklam är förenlig med TV-direktivet, dock under förutsättning att tittarnas bekvämlighet och nöje inte påverkas eller att den inte innebär att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks. Vidare krävs att allmänintresset beaktas. Kommissionen framhåller också att programföretagen och tittarna måste få information i förväg om förekomsten av virtuella bilder.

9.3 Radio- och TV-lagsutredningens förslag

Radio- och TV-lagsutredningen föreslog att det i radio- och TV-lagen skulle tas in regler om virtuell annonsering som innebär att en sådan annonsering inte var att betrakta som annonser i radio- och TV-lagens mening, om den infogades på fasta föremål där annonsmeddelanden kan placeras ut fysiskt och som normalt används för sådana meddelanden. En förutsättning var dock att programföretaget inte fick någon betalning eller annan ersättning för att visa meddelandena.

Enligt förslaget fick virtuell annonsering inte vara mer framträdande än den annonsering som normalt förekommer på platsen, föra med sig att bildkvaliteten försämrades eller på något annat sätt inverka störande på tittarnas möjligheter att uppfatta programmet. Programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter fick inte kränkas. Virtuell annonsering måste

således innehållsmässigt följa samma regler som traditionella annonser. Tittarna skulle före och efter varje sändning som innehöll virtuell annonsering på lämpligt sätt upplysas om att sådan annonsering användes.

9.4 Remissinstanserna

Samtliga remissinstanser som yttrade sig anslöt sig till eller hade inget att erinra mot förslaget att under vissa förutsättningar tillåta virtuell annonsering. *Granskningsnämnden för radio och TV* framhöll att alla de krav som ställdes upp i lagförslaget för att tillåta virtuell annonsering var oundgängligen nödvändiga. Nämnden hade också vissa synpunkter på utformningen av lagtexten. *C More* var kritiskt mot att ett programföretag inte skulle få ta emot ersättning för att visa virtuell reklam.

9.5 Överväganden

Vårt förslag: Virtuell annonsering ska få förekomma i program under förutsättning att programföretaget inte får någon ersättning för den och att annonseringen

- är placerad på ett fysiskt föremål eller en fysisk plats som normalt används för annonser,
- inte är mer framträdande än den annonsering som normalt sett förekommer på platsen,
- inte innebär att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks, eller
- inte strider mot lagens annonsbestämmelser i övrigt.

Före och efter varje sändning av program som innehåller virtuell annonsering ska programföretaget på lämpligt sätt upplysa om annonseringen.

Bestämmelserna om annonssignatur, annonstid och annonsavbrott ska inte tillämpas på virtuell annonsering. Övriga bestämmelser om annonsinnehåll är däremot tillämpliga.

Radio- och TV-lagsutredningens förslag: Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med vårt.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrkte eller hade inte någon erinran mot förslaget. Vissa lagtekniska synpunkter framfördes.

Skälen för vårt förslag: Virtuell annonsering har normalt ett avsättningsfrämjande syfte och omfattas således av Radio- och TV-lagen. Lagen förbjuder inte virtuell annonsering i och för sig. Som förut sagts är virtuell annonsering inte heller enligt kommissionens tolkningsmeddelande oförenlig med TV-direktivet. Detsamma gäller AV-direktivet. Däremot används virtuell annonsering ofta på ett sådant sätt att den strider mot flera av radio- och TV-lagens annonsbestämmelser. Exempelvis visas annonserna under pågående program, samtidigt med redaktionellt material och utan föregående annonssignatur. Dessutom överskrids den högsta tillåtna annons-tiden under en timme. I praktiken är således virtuell annonsering förbjuden i Sverige.

Som framhållits av Radio- och TV-lagsutredningen försätter detta svenska programföretag i en situation där företagen måste antingen bryta mot annonsreglerna eller låta bli att köpa sändningsrättigheter till internationella sportevenemang. Konkurrensen vid försäljningen av sändningsrättigheterna begränsas också genom att programföretag som är etablerade i Sverige inte får sända programmen. Vi anser därför i likhet med Radio- och TV-lagsutredningen och remissinstanserna att lagstiftningen bör öppna för en möjlighet att sända program som innehåller virtuella annonser.

Radio- och TV-lagsutredningen har lagtekniskt utformat sitt förslag på så sätt att virtuella annonsmeddelanden inte ska betraktas som annonser i lagens mening, om de uppfyller vissa förutsättningar.

I sak delar vi Radio- och TV-lagsutredningens uppfattning. Vi anser dock att förslaget lagtekniskt bör utformas så att virtuell annonsering inte undantas från annonsbegreppet utan att det i lagtexten uttryckligen anges att bestämmelserna om annonssignatur, annonsavbrott och annonstid inte ska tillämpas vid sådan annonsering. Däremot ska samma regler om annonsinnehåll, exempelvis vad gäller reklam riktad till barn och för alkohol och tobak, vara tillämpliga även på virtuell annonsering.

Som framhållits av Radio- och TV-lagsutredningen och som även understrukits i kommissionens tolkningsmeddelande gör sig den grundläggande principen att det alltid måste stå klart för

tittarna vad som är annonser och vad som inte är det gällande även vid virtuell annonsering. Traditionella sändningar av annonser måste i dag och även enligt vårt förslag föregås av annonssignaturer före och efter sändningen. Vi delar Radio- och TV-lagsutredningens uppfattning att de skäl som motiverar denna ordning är applicerbara även i fråga om virtuell annonsering. Utredningens förslag att det ska lämnas information om virtuell annonsering såväl före som efter ett program har inte ifrågasatts av remissinstanserna och även vi ansluter oss till förslaget. Som utredningen föreslagit bör det tas in en särskild bestämmelse om utformningen av informationen som innebär att informationen ska lämnas på lämpligt sätt. De bestämmelser vi föreslagit om annonssignatur för annan annonsering är således inte tillämpliga vid virtuell annonsering.

Radio- och TV-lagsutredningens förslag i fråga om virtuell annonsering ligger även i övrigt väl i linje med de riktlinjer som ställs upp i kommissionens tolkningsmeddelande och framstår som en rimlig avvägning mellan de intressen som gör sig gällande. Förslaget har i dessa delar inte heller mött några egentliga invändningar under remissförfarandet. Den enda invändning som har framförts är det föreslagna förbudet mot ersättning. Det finns därför anledning att påminna om att kravet på att det inte får betalas någon ersättning till programföretaget är nödvändigt. I annat fall blir annonseringen att betrakta som TV-reklam i såväl TV- som AV-direktivens mening, vilket i sin tur innebär att meddelandena måste följa de vanliga annonsreglerna. Sammantaget anser vi således att förslaget bör genomföras.

10 Elektroniska företagsskyltar i sportprogram

10.1 Begreppet elektroniska företagsskyltar

Med elektroniska företagsskyltar avses sådana skyltar som förekommer i sportsändningar och som tillsammans med tid-, placerings- och resultatinformation anger namnet på det eller de företag som tillhandahållit den tidmättnings- eller datautrustning som används vid sportevenemanget. Det är alltså fråga om skyltar som inte finns naturligt utan som infogas i bilden av produktionsföretaget i samband med sändningen.

Elektroniska företagsskyltar förekommer framför allt i sändningar från internationella sportevenemang. Det är tävlingsarrangörerna, som också innehar de immateriella rättigheterna till arrangemangen, som i praktiken råder över i vilken utsträckning företagsskyltar ska förekomma. Rättighetshavarna låter ett produktionsbolag, dvs. en teknisk partner, producera TV-signalen. Rättigheterna att sända programmet över ett visst område säljs normalt till flera TV-företag från olika länder. Normalt finns det mycket små eller snarare obefintliga möjligheter för programföretaget att påverka avtalsvillkoren.

I vissa fall sker en internationell TV-sändning från Sverige och då kan ett svenskt programföretag vara s.k. host-broadcaster för sändningen. Det är dock alltså den som arrangerar tävlingen som regelmässigt har beslutanderätten över förekomsten av elektroniska företagsskyltar i sändningen. Det saknas normalt möjlighet att i förhandlingarna om sändningsrätter till sportevenemang föra fram önskemål om att få en modifierad TV-signal där de elektroniska företagsskyltarna uteslutits. Programföretagen har inte heller rätt att på egen hand förändra signalen och ta bort företagsskyltar. Det förekommer aldrig att programföretag får betalt för att sända elektroniska företagsskyltar.

Granskningsnämnden för radio och TV har i sin praxis funnit att reklammeddelanden som är anpassade för en TV-sändning och särskilt infogade i programmet normalt utgör TV-reklam. Nämnden har vidare intagit ståndpunkten att det saknar betydelse om meddelandet infogats i programmet av programföretaget, av ett annat programföretag eller av ett produktionsbolag. Förvaltningsdomstolarna har i de fall som överklagats anslutit sig till Granskningsnämndens bedömning. Som exempel från praxis kan nämnas Granskningsnämndens beslut den 15 februari 2005 i ärende SB 68/06. Ärendet gällde sändningar från GE-galan i TV4 då tre olika företagsnamn exponerades i samband med att tider och resultat visades. Exponeringen hade föranletts av att företagen levererat de dataproducerade uppgifterna och att de haft ett kommersiellt syfte med exponeringen. Nämnden konstaterade att de elektroniska företagsskyltarna utgjorde TV-reklam och fann att TV4 brutit mot bestämmelserna om annonsmarkering och annonsplacering i radio- och TV-lagen genom att visa skyltarna. Nämnden avstod dock från att ansöka om särskild avgift.

10.2 Radio- och TV-lagsutredningen

Radio- och TV-lagsutredningen konstaterade att det förhållandet att radio- och TV-lagens annonsregler är tillämpliga på elektroniska företagsskyltar ledde till problem för programföretagen. Företagsskyltarnas utformning och placering i programmen talade också för att de inte skulle behandlas som reklam i egentlig mening. Utredningen föreslog mot den bakgrunden att det i radio- och TV-lagen skulle tas in särskilda bestämmelser som innebar att det var tillåtet att i sportprogram elektroniskt infoga namnet eller logotypen för det eller de företag som tillhandahållit den tekniska utrustning eller de tjänster som varit nödvändiga för att producera information om resultat, matchställning, tid eller dylikt.

För att motverka att elektroniska företagsskyltar skulle komma att användas som reklam föreslog utredningen särskilda regler som angav ramarna för i vilken utsträckning elektroniska företagsskyltar fick förekomma. Enligt förslaget skulle det få ske bara i samband med sändning av den information som företaget i fråga tillhandahållit och under förutsättning att programföretaget inte hade fått någon ersättning från det företag vars namn exponerades. Företags-

namnet eller logotypen fick inte heller förenas med ljud och bara ta upp en liten del av bilden och i övrigt visas i rimlig omfattning.

10.3 Remissinstanserna

Samtliga remissinstanser som yttrade sig i frågan tillstyrkte förslaget eller hade inte något att erinra mot det.

Granskningsnämnden för radio och TV hade inga synpunkter på att elektroniska företagsskyltar undantogs från annonsbegreppet, men pekade på att det även kunde förekomma andra elektroniska skyltar med exempelvis sponsringsmeddelanden. Enligt nämnden var det därför mest logiskt att undanta även sådana skyltar från annonsreglerna och i stället tillämpa bestämmelserna om otillbörligt gynnande. *C More* ansåg att det borde vara tillåtet att ta betalt för att sända elektroniska företagsskyltar.

10.4 Överväganden

Vårt förslag: I lagen tas in bestämmelser som innebär att det blir möjligt att under vissa förutsättningar infoga s.k. elektroniska företagsskyltar i sportprogram. Sådana företagsskyltar ska få förekomma i sportprogram i TV-sändning under förutsättning att

- det sker i samband med sändning av den information som företaget i fråga tillhandahållit,
- programföretaget inte får någon särskild ersättning för det,
- företagsnamnet eller logotypen inte förenas med ljud och bara upptar en liten del av bilden, och
- företagsnamnet visas i rimlig omfattning.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningens förslag överensstämmer med vårt.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrkte eller lämnade förslaget utan erinran.

Skälen för vårt förslag

Behovet av regler som tillåter elektroniska företagsskyltar

Som har redovisats i det föregående anses elektroniska företagsskyltar utgöra reklam i radio- och TV-lagens mening. Lagens bestämmelser om högsta tillåtna annonsmängd, inplacering av annonser och annonssignatur är således tillämpliga på elektroniska företagsskyltar. Som framhållits av Radio- och TV-lagsutredningen skiljer sig dock elektroniska företagsskyltar åt från reklammeddelanden i egentlig mening i flera väsentliga avseenden. Sålunda visas en företagsskylt enbart i samband med resultat- eller tidsangivelser i ett program. Företagsskylten består vidare bara av namnet på ett företag eller dess logotyp. Den tar också upp en liten del av bilden. Därtill kommer att meddelandet visas under ett fåtal sekunder varje gång. Dessa skillnader i fråga om placering, varaktighet och frekvens för med sig att de nuvarande annonsreglerna i radio- och TV-lagen inte är ändamålsenliga när det gäller elektroniska företagsskyltar och i vissa fall även omöjliga att följa. Tillämpningen av gällande rätt leder således till en situation där programföretagen i praktiken bara kan välja mellan att överträda bestämmelserna och att avstå från att köpa in sändningsrättigheter till internationella evenemang.

Vi delar i likhet med remissinstanserna Radio- och TV-lagsutredningens uppfattning att den nuvarande ordningen inte är lämplig och att det finns ett påtagligt behov av att ändra gällande rätt så att elektroniska företagsskyltar i sportsändningar ska kunna sändas utan att behöva föregås av annonssignatur, följa reglerna om placering av annonser eller räknas in i den högsta tillåtna annons-tiden.

En sådan ändring kan dock ske bara om den är förenlig med reglerna om TV-reklam i AV-direktivet. I den frågan gör vi följande överväganden.

Tillåter AV-direktivet elektroniska företagsskyltar?

AV-direktivet saknar i likhet med TV-direktivet särskilda bestämmelser om elektroniska företagsskyltar. Definitionen av begreppet TV-reklam i direktivet innehåller ett vederlagsrekvisit, vilket innebär att annonsören måste betala ersättning till programföretaget för att det ska vara fråga om TV-reklam i AV-direktivets mening. AV-

direktivet innebär i det avseendet inte någon skillnad jämfört med TV-direktivet. Radio- och TV-lagsutredningen fann vid sina kontakter med olika programföretag att det aldrig förekom att programföretag fick betalt för att sända elektroniska företagsskyltar. Något annat har inte kommit fram under remissbehandlingen av utredningens betänkande eller under vårt arbete.

Vederlagsrekvisitet i definitionen av begreppet TV-reklam innebär således att elektroniska företagsskyltar normalt sett faller utanför AV-direktivets definition av TV-reklam. Direktivets bestämmelser om annonstid, placering av annonser m.m. är därmed inte heller tillämpliga på elektroniska företagsskyltar. Det anförda leder fram till slutsatsen att AV-direktivet inte utgör något hinder mot att tillåta exponering av elektroniska företagsskyltar oberoende av reklamregleringen i övrigt. Snarare uppmuntras i direktivet till att moderna reklamtekniker utvecklas (se skäl 55 i ingressen). Denna bedömning stämmer också överens med hur man ser på elektroniska företagsskyltar i flera andra medlemsländer inom EU.

Vi anser därför att Radio- och TV-lagsutredningens förslag bör genomföras. Även om de situationer där förekomsten av elektroniska företagsskyltar gett upphov till problem främst förefaller ha gällt sändningar från internationella sportevenemang, bör samma regler gälla även för sändningar av enbart nationellt intresse.

Hur bör en reglering utformas?

Som Radio- och TV-lagsutredningen underströk finns det en risk att elektroniska företagsskyltar kan komma att användas för att sända reklam i en utsträckning som inte är önskvärd. Radio- och TV-lagsutredningen föreslog därför begränsningar av möjligheterna att använda sig av elektroniska företagsskyltar. Sålunda skulle företagets namn eller logotyp få visas på skyltarna. Det skulle inte heller få förekomma ljud i samband med exponeringen av dem. Enligt förslaget skulle företagsskyltar bara få visas i samband med sändning av den information som företaget tillhandahåller. Slutligen föreslogs också att företagsskylten bara skulle få ta upp en liten del av bilden och bara sändas i rimlig omfattning.

Vi ansluter oss i likhet med bland annat Granskningsnämnden till den tidigare utredningens bedömning att det krävs särskilda föreskrifter för att förhindra att elektroniska företagsskyltar missbrukas för att sända reklam. Eftersom programföretagen vid

internationella idrottsevenemang inte råder över förekomsten av skyltar och omfattningen varierar från sändning till sändning kan sådana bestämmelser inte vara alltför detaljerade. Radio- och TV-lagsutredningens förslag har inte mött några bärande invändningar under remissbehandlingen och framstår enligt vår mening som väl avvägt.

C More har visserligen förordat att det ska vara möjligt för programföretagen att ta betalt för att sända elektroniska företagsskyltar. Som framhållits i det föregående skulle en sådan ordning inte vara förenlig med AV-direktivets bestämmelser. Vi ansluter oss således till Radio- och TV-lagsutredningens förslag också i detta avseende.

Vi återkommer i författningskommentaren till de olika förutsättningar som ska vara uppfyllda för att elektroniska företagsskyltar ska få användas.

11 Interaktiva tjänster i radio och TV

I radio- och TV-sammanhang innebär interaktivitet enkelt uttryckt att lyssnaren eller tittaren själv kan påverka det som sänds och när och hur länge han eller hon vill ta del av det. Genom att vara aktiv kan den mottagande i viss utsträckning själv välja vad han eller hon vill ta del av. I avsnitt 6.1.2 har vi redogjort för olika interaktiva tjänster som kan erbjudas i TV-sändningar.

I avsnitt 6.2.2 har vi redogjort för de regler utöver radio- och TV-lagen som kan vara tillämpliga på innehållet i interaktiva tjänster. Marknadsföringslagen gäller all marknadsföring och är tillämplig på reklam i såväl radio- och TV-program som i tjänster som tillhandahålls på begäran. I de fall tjänsterna leder till att användarna ingår avtal om köp eller förhyrning av varor eller tjänster gäller vidare distans- och hemförsäljningslagens (2005:59) bestämmelser. Prisinformationslagens (2004:347) regler gäller även för marknadsföring i radio och TV. E-handelslagen är tillämplig på tjänster som tillhandahålls på distans, på elektronisk väg och på individuell begäran av en tjänstemottagare.

11.1 Radio- och TV-lagsutredningen (SOU 2005 :62, avsnitt 13)

Bakgrund

I Radio- och TV-lagsutredningens uppdrag ingick att överväga behovet av särskilda regler för elektroniska programguider och andra interaktiva tjänster som ingår i digitala radio- och TV-sändningar. Uppdraget omfattade såväl frågan om i vilka avseenden regler för interaktiva tjänster ska skilja sig från de allmänna reglerna, som frågan om gränsdragningen mellan interaktiva tjänster och de sändningar för vilka allmänna regler ska gälla

Radio- och TV-lagsutredningen använde begreppet interaktiv annonsering som en beteckning för all annonsering som förekommer i den icke-linjära miljön, dvs. de delar av sändningen som blir tillgängliga för tittaren sedan denne gjort ett aktivt val att lämna ett egentligt program (den s.k. linjära programmiljön).

Begreppet interaktiva ikoner användes av utredningen som beteckningen på samtliga sätt att visa att det finns en möjlighet att interagera. Interaktiva tjänster kan aktiveras av tittarna genom att de med hjälp av fjärrkontrollen eller knappar på mottagaren trycker på symboler som visas i linjära TV-program. I andra fall kan det vara ett textmeddelande, ibland ett blinkande sådant, som visar att interaktivitet är möjlig.

Utredningen föreslog sammanfattningsvis följande.

- Samma regler ska gälla för alla sådana icke-linjära tilläggstjänster som sänds ut till alla.
- Interaktiva ikoner ska vara neutrala och får inte utformas eller placeras på ett sådant sätt att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks. Ett programföretag ska dock inte ansvara för interaktiva ikoner som visas i bild på grund av en funktion hos digital-TV- eller digitalradio-mottagaren.
- En interaktiv ikon i ett TV-program får inte leda direkt till annonser för en produkt, ett företag, en organisation, en idé eller en sak som har anknytning till det pågående programmet. Detta ska dock inte gälla ikoner i annonser eller sökbar text-TV eller andra tilläggstjänster.
- Ikoner som leder till annonsmaterial ska vara utformade på ett sådant sätt att tittaren förstår att det är annonsmaterial som kommer att visas.
- I gudstjänster och egentliga program som huvudsakligen vänder sig till barn under tolv år ska man inte få visa interaktiva ikoner som leder direkt till annonser.

Allmänna principer

Radio- och TV-lagsutredningens utgångspunkt var att alla radio- och TV-sändningar som riktas till allmänheten faller in under radio- och TV-lagen. Radio- och TV-lagens annonsregler är därför tillämpliga på lokalt interaktiva tilläggstjänster. När det gäller reklam i den icke-linjära miljön, dvs. i tilläggstjänster såsom text-

TV, elektroniska programguider och programanknutna fördjupningstjänster i radio och TV, föreslog utredningen att radio- och TV-lagens regler för annonser i sökbar text-TV skulle tillämpas.

Interaktiva ikoner

Radio- och TV-lagsutredningen ansåg att ikoner inte skulle få placeras eller utformas på ett sådant sätt att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks. Ikonerna fick inte störa tittarnas upplevelse av själva programmet. Sålunda ansåg utredningen att en interaktiv ikon i ett egentligt TV-program inte får leda direkt till annonser för en produkt, ett företag, en organisation, en sak eller en idé som har anknytning till det pågående programmet. Detta skulle dock inte gälla ikoner i annonser eller sökbar text-TV och andra tilläggstjänster.

Ikonerna som leder till annonsmaterial skulle enligt utredningen vara utformade på ett sådant sätt att tittaren förstår att annonsmaterial kommer att visas. Vidare skulle interaktiva ikoner ha en neutral utformning och även i övrigt vara utformade och placeras på ett sätt som inte kränker programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter.

Radio- och TV-lagsutredningen föreslog att det inte ska få förekomma interaktiva ikoner som leder direkt till annonser i egentliga program som huvudsakligen riktar sig till barn under tolv år eller i gudstjänster. Utredningen ansåg dock inte att det var nödvändigt att införa några särskilda begränsningar för interaktiv annonsering i anslutning till nyhetsprogram, nyhetskommenterande program, dokumentärprogram eller program om livsåskådningsfrågor. Vidare bedömde utredningen att det saknas behov av att införa särskilda regler för innehållet i interaktiv annonsering. I stället skulle de allmänna reglerna om annonsers innehåll tillämpas även på interaktiva annonser. Radio- och TV-lagens innehållsregler och eventuella tillståndsvillkor gäller även för innehållet i lokalt interaktiva tjänster. Det saknades enligt utredningens mening behov av att därutöver införa särskilda regler för dessa.

11.2 Remissinstanserna

Allmänna principer

Kanal 5 tillstyrkte utredningens förslag.

C More Entertainment AB var positivt till att användningen av interaktiv annonsering och ikoner regleras och till att reglerna för sökbar text-TV även skulle gälla för innehållet i elektroniska programguider.

Boxer höll med utredningen om att man bör vara återhållsam med regler för interaktiv annonsering. Den reglering som utredningen hade föreslagit ansåg *Boxer* vara onödig, eftersom t.ex. skillnaden mellan redaktionellt innehåll och annonsering regleras genom marknadsföringslagens förbud mot att vilseleda.

Konsumentverket hade inget att erinra mot utredningens överväganden och förslag om interaktiv annonsering. Verket framhöll svårigheten att bedöma förslagen, eftersom interaktiva tjänster i praktiken inte förekommer i någon större omfattning.

Granskningsnämnden för radio och TV hade inget att invända mot utredningens bedömning att radio- och TV-lagens annonsregler är tillämpliga på lokalt interaktiva tilläggstjänster. Nämnden hade svårt att bedöma förslagen om interaktiva ikoner, eftersom interaktiva tjänster inte förekommer i någon större omfattning. Mot den bakgrunden ansåg nämnden att man kunde fråga sig om det är lämpligt att gå fram med lagstiftning, innan företeelsen är mer känd. Nämnden ansåg dock att det är välkommet att lagstiftningen håller jämna steg med den tekniska utvecklingen.

Interaktiva ikoner

Granskningsnämnden för radio och TV ansåg att det är viktigt att det ges klara riktlinjer för vad som kan tillåtas. Även ikonernas storlek samt färgsättning, rörelse och ljud bör beaktas. För att *Granskningsnämnden* ska kunna granska om de föreslagna reglerna om interaktiva ikoner följs krävs att de referensinspelningar som görs innefattar en dokumentation av ikoner och det innehåll de kan leda till samt lokala interaktiva tjänster eller att det på något annat sätt kan säkerställas att nämnden kan få tillgång till nödvändig information.

Hovrätten för Västra Sverige ifrågasatte om det är förenligt med kommissionens tolkningsmeddelande till TV-direktivet att tillåta

interaktiva ikoner länkade till annonser i TV-program, eftersom sådana ikoner enligt tolkningsmeddelandet ska hänföras till ett reklaminslag.

Kanal 5 instämde i utredningens förslag.

Telenor tillstyrkte förslaget att ikonerna ska vara utformade på ett sådant sätt att tittaren förstår att de leder till annonsinnehåll. Däremot ansåg *Telenor* att utredningen gick för långt när den föreslog ett förbud mot annonser för produkter m.m. med anknytning till programmet. Enligt *Telenor* kan det ligga i tittarens intresse att få ytterligare information eller erbjudanden i anslutning till ett visst program, samtidigt som andra tittargrupper slipper irriterande kommersiella budskap. Gränsdragningen mellan annonser med och utan anknytning till programmen är också oklar.

C More Entertainment AB ansåg att det inte torde uppstå svårigheter att i praktiken tillämpa en ”tvåtrycksprincip” i enlighet med utredningens förslag.

Konsumentverket ansåg att det är mycket viktigt att det införs ett förbud i enlighet med utredningens förslag mot interaktiva ikoner i program som vänder sig till barn under tolv år, eftersom barn och unga lätt tar till sig ny teknik.

Barnombudsmannen ansåg att åldersgränsen borde sättas vid femton eller sexton år.

11.3 Överväganden

11.3.1 Allmänna principer för en reglering av interaktiva tjänster i radio och TV

Vår bedömning: Det finns inte skäl att nu införa särskilda regler för interaktiv annonsering och interaktiva ikoner.

Det finns inte heller skäl att särskilt reglera interaktiva tjänster i radio.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningen föreslog att reglerna om sökbar text-TV skulle gälla för samtliga icke-linjära tilläggs-tjänster som sänds ut till alla i radio och TV-sändningar. Utredningen föreslog vidare att interaktiva ikoner i TV-program skulle vara neutrala och att de inte fick placeras på ett sådant sätt att programmets integritet och värde eller rättighetsinnehavarnas rättigheter kränks. Slutligen föreslog Radio- och TV-lags-

utredningen ett begränsat förbud mot ikoner som leder till annonsmaterial och restriktioner för interaktiva ikoner i barnprogram och gudstjänster.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanser som uttalade sig var positiva eller tillstyrkte förslaget. Granskningsnämnden för radio och TV och Konsumentverket framhöll att interaktiva tjänster inte förekommer i någon större omfattning. Boxer framhöll att regleringen kändes onödig.

Skälen för vår bedömning

Utvecklingen av interaktiva tjänster i TV

När digital-TV infördes fanns det stora förhoppningar på tittarnas användning av interaktiva tjänster. Marknadens aktörer såg framför sig ett mer aktivt tittande. Exempelvis lanserades uppkoppling till Internet via digital-TV-boxen och därigenom möjligheten att utföra bankärenden och e-handla på TV-skärmen. Informations-tjänster, nyheter, sport och spel skulle finnas tillgängligt på TV:n dygnet runt.

Radio- och TV-verket har sedan 2004 haft regeringens uppdrag att årligen rapportera om utvecklingen när det gäller interaktiva tilläggstjänster och elektroniska programguider för digital-TV.

Radio- och TV-verket anförde följande i rapporten Interaktiva digital-TV-tjänster 2007 (s.12 f.):

Utvecklingen för interaktiva tjänster genom digital-TV enligt de ursprungliga intentionerna vid introduktionen av digital-TV har avstannat. Tjänsterna som har erbjudits har inte fått genomslag mycket beroende på att den returkanal genom telefonjacket som krävts inte har kopplats in. Många av de interaktiva TV-tjänsterna så som man tänkte sig vid introduktionen av digital-TV har haft mycket svårt att hitta en plats på marknaden.

Radio- och TV-verket har efter kontakter med branschens aktörer konstaterat en samsyn om att den bristande utvecklingen till största delen beror på konkurrens från bredband och Internet. TV-konsumenternas låga intresse för interaktiva TV-tjänster kanske kan förklaras dels med den snabba utvecklingen av datorer, bredband och tjänster på Internet och dels med att TV primärt används passivt för att få en underhållningsupplevelse. TV-tittandet sker till största delen fortfarande traditionellt efter kanalernas tablåer. De flesta TV-konsumenter anser att interaktiva tjänster är ett trevligt komplement till TV men inte alls betydande för TV-tittandet. Skillnaden i användning av interaktiva tjänster är stor mellan dator och TV. Användning

av datorn är mer ”framåtlutad” och mycket aktiv där användaren som oftast är en person i taget, utför många saker samtidigt. Interaktivitet via TV:n är mer ”bakåtlutad” och sker med hjälp av fjärrkontrollen som är mindre lämpad än datorns mus och tangentbord för avancerad interaktivitet. TV:n fungerar istället som en samlingsplats i hemmet för flera personer samtidigt med olika viljor och intressen och det blir irriterande med för mycket valmöjligheter och interaktivitet.

Det finns möjligheter att överbrygga den digitala [ålders-]klyftan genom att göra information och viktiga samhällstjänster tillgängliga i TV-miljön och öka tillgängligheten för den del av befolkningen som saknar datorvana och regelbunden uppkoppling till Internet. Utvecklingen av sådana tjänster har dock inte gått så snabbt som förväntades inledningsvis vid digitaliseringen. Internet och bredband har också fört med sig ett slags ”gratiskultur” vilket gör det svårt att ta betalt för samma tjänster bara för att de levereras via digital-TV systemet.

Radio- och TV-verket drar i sin rapport Interaktiva digital-TV-tjänster 2008 samma slutsatser som i 2007 års rapport, nämligen att utvecklingen av interaktiva tjänster tycks söka sig andra vägar via konvergerande lösningar som kombinerar traditionell TV-distribution med någon form av bredbandsuppkoppling.

Behovet av att reglera interaktiva tjänster i TV

Radio- och TV-lagsutredningen beskrev en interaktiv miljö som var nära länkad till och i många fall ingick i de linjära programmen. Exempel på detta var att det i programmen kunde visas ikoner med hjälp av vilka tittarna hade möjlighet att ta sig vidare till såväl lokalt som centralt interaktiva tjänster. Vidare skulle de interaktiva tjänsterna med t.ex. textinformation visas i en ruta ovanpå bilden i det linjära programmet. På det viset integrerades den interaktiva tjänsten i den linjära programmiljön. Det fanns också linjära inslag i den icke-linjära miljön. Exempel på detta var att en filmsekvens var möjlig att ta fram från sökbar text-TV eller en elektronisk programguide.

När Radio- och TV-lagsutredningen lade sina förslag framstod den interaktiva miljö som beskrevs av utredningen som en kommande realitet. Därefter har dock utvecklingen av interaktiva tjänster tagit andra vägar och det förekommer inte någon nämnvärd interaktivitet i TV-sändningar, om man bortser från sökbar text-TV och elektroniska programguider. Ikoner eller andra medel för att interagera och lämna den linjära miljön förekommer således inte

i de traditionella linjära TV-sändningarna. Av Radio- och TV-verkets rapporter framgår också att intresset och efterfrågan av mer än enbart TV-program är mycket svag från konsumenterna.

Kommissionen behandlar i sitt tolkningsmeddelande rörande TV-direktivet frågan om interaktiva ikoner och reklam. Där framhålls att principen att skilja mellan reklam och redaktionellt innehåll innebär att den interaktiva ikon som tittaren ska klicka på för att hämta fram ett interaktivt reklaminslag måste vara integrerad i ett reklamprogram som är åtskilt från det redaktionella innehållet och lätt kan kännas igen som sådant. Det innebär således att en interaktiv ikon som leder till ett reklaminslag redan i sig ska betraktas som reklam.

Den interaktivitet som för närvarande förekommer är sökbar text-TV och elektroniska programguider. Regler om sökbar text-TV finns redan i lagstiftningen och kommer med våra förslag också framgent att finnas och därvid också omfatta elektroniska programguider (se avsnitt 14.4.3).

Frågan är emellertid om man för framtiden kan vänta sig att interaktiva tjänster kommer att ställa andra krav. Klart är att den tekniska utvecklingen kan leda till oanade möjligheter till interaktiva tjänster i TV-sändningar. Det är möjligt att skapa den interaktiva miljö som Radio- och TV-lagsutredningen beskrev. Ikoner och andra sätt för tittaren att interagera kan öka, om konsumenterna efterfrågar det.

Utvecklingen och efterfrågan har inte gått i den riktning som förutspåddes när digitaliseringen inleddes. Konsumenternas intresse för de tjänster som det är tekniskt möjligt att erbjuda är generellt låg och nya interaktiva tjänster i TV har uteblivit. Interaktiva tjänster har i första hand etablerat sig på Internet och inte i TV-sändningar.

Radio- och TV-lagsutredningens förslag byggde på att utvecklingen och förekomsten av interaktiva tjänster skulle bli en annan än den som blev fallet. Vi har för vår del inte fångat upp något som ger oss anledning att anta att utvecklingen nu skulle ta en annan riktning än den som hittills har visat sig. Vi anser därför att det för närvarande inte finns något behov av att genomföra de i och för sig välgrundade förslag som den tidigare utredningen lade fram i denna del och som också vann remissinstansernas gillande.

Utvecklingen av interaktiva tjänster i radio

Interaktiva tjänster kan även distribueras via radio. RDS (Radio Data System) och TMC (Traffic Message Control) kan betraktas som tilläggstjänster i analog radio. Dessa tjänster erbjuder dock inte någon möjlighet till interaktivitet, annat än att det genom en inställning på radiomottagaren är möjligt att välja om man vill få de meddelanden som sänds ut eller inte.

Den digitala radiotekniken kan förmedla alla slags tjänster, dvs. förutom ljud även text, bild och data. Tekniken öppnar således möjligheter att komplettera de traditionella ljudradioprogrammen med text och bilder. De största aktörerna på radioområdet anser att DAB+ (Digital Audio Broadcast) är den teknik för rikstäckande digital ljudradio som i dag förefaller mest lämpad för Sverige.

Tilläggstjänster i DAB+ kan sändas som PAD (Programme Associated Data) som innehåller information som hör till det program som pågår. Det kan vara textinformation om vilket program och vilken kanal man lyssnar på, namn på artist och låt som spelas för tillfället eller adress och telefonnummer till programmet. Det är tekniskt möjligt att även visa bilder i anslutning till det pågående programmet. I framtiden kan det således komma att sändas bilder på medverkande i programmet eller nyhets- och sportbilder i anslutning till nyhets- och sportprogram, liksom associerade ljudklipp som hör till ett program, exempelvis det tidigare avsnittet av ett program. Annonsörer kan komplettera radioreklamen med bilder på produkter eller logotyper.

För att kunna tillgodogöra sig centralt interaktiva tjänster krävs i likhet med TV att det finns en returkanal kopplad till radion. En lösning på frågan om returkanal kan vara mobiltelefonnätet. Om en digitalradiomottagare byggs in i mobiltelefonen är det möjligt att lyssna till radio och ta emot vissa tilläggstjänster som sänds ut till alla via det markbundna digitala ljudradionätet och använda mobiltelefonnätet för beställning och mottagning av innehåll på begäran.

Utvecklingen av digitalradio har inte kommit särskilt långt i Sverige. Sveriges Radio har sänt digitalradio i DAB sedan 1995. För närvarande täcker sändningarna 35 procent av Sveriges befolkning. Av Radio- och TV-verkets rapport *Framtidens radio* framgår emellertid att bara 2 procent av befolkningen lyssnar till DAB-radio minst en gång i veckan. Detta kan jämföras med motsvarande siffra för radio via Internet som är 20 procent.

Nyligen har SR, UR, SBS Radio och MTG Radio meddelat att de avser att samarbeta om teknik och distributionsfrågor för att ge radiopubliken tillgång till fler kanaler och därmed skapa ökad och bredare mångfald för lyssnarna i hela landet.

Konsumentintresset av interaktiva tjänster i radio framstår i likhet med vad som gäller beträffande TV-sändningar som lågt. Av Radio- och TV-verkets rapport *Framtidens radio* (s. 43) framgår att lyssnarna i första hand prioriterar annat än interaktiva tjänster i radion så som att kunna söka station utan att veta frekvensen, få textade radioprogram (för t.ex. hörselskadade) och att få bättre ljudkvalitet.

Behovet av att reglera interaktiva tjänster i radio

I de analoga radiosändningarna förekommer tilläggstjänster i form av RDS och TMC. Textmeddelanden via RDS har av Granskningsnämnden för radio och TV¹ inte ansetts utgöra ljudradio vilket innebär att sådana textmeddelanden därmed faller utanför radio- och TV-lagens tillämpningsområde.

De stora aktörerna på radiomarknaden har nyligen samlats kring DAB+ som en framtida teknik för digital ljudradio. Det är därför möjligt att interaktiva tjänster utvecklas på radioområdet och erbjuds konsumenterna.

Radio- och TV-lagsutredningen föreslog att tilläggstjänster som sänds i radio ska omfattas av reglerna för sökbar text-TV. Regeringen har tidigare avvisat denna tanke beträffande lokal kommersiell radio med hänsyn bland annat till att det inte förekommer lokala digitala ljudradiosändningar (prop. 1999/2000:55 s. 37).

I avsnitt 14.4.3 beskriver vi emellertid hur sökbar text-TV numera fungerar som ett självständigt massmedium och som ett komplement till programtjänster. Vårt förslag innebär att en medietjänst som huvudsakligen består av text, grafik eller stillbilder och som sänds i t.ex. ljudradio till ljudradiomottagaren ska betraktas som sökbar text-TV, om användaren själv kan välja vilken del av innehållet som han eller hon vill ta del av och vid vilken tidpunkt det ska ske.

Erfarenheten från digital-TV-övergången visar att även om det digitala ljudradionätet byggs ut så är det en förutsättning för att

¹ Granskningsnämnden har i ett beslut den 2 februari 1998, SB46/98 funnit att en sändning av RDS (Radio Data System) inte omfattas av radio- och TV-lagen.

interaktiva tjänster ska erbjudas att dessa efterfrågas av konsumenterna. Konsumenternas uttalade intresse av interaktiva tjänster är som förut sagts lågt.

Det återstår således att se i vilken utsträckning digitaliseringen av radiosändningarna innebär att interaktiva tjänster kommer att distribueras. Innan det utkristalliseras vilka typer av interaktiva tjänster som kan komma att erbjudas i digitalradio, är det enligt vår uppfattning, i likhet med vad som gäller för interaktiva tjänster i TV-sändningar, inte motiverat att införa bestämmelser för interaktiva tjänster i ljudradio som inte är sökbar text-TV. Det finns inte heller i övrigt några skäl att reglera sådana tjänster innan man kan se att det kommer att finnas ett behov av det.

12 Konkurrens och abonnentinflytande i kabel-TV-nät

Sammanfattning av våra bedömningar

- Det bör inte införas lagstiftning om konkurrens mellan olika innehållsleverantörer i kabel-TV-nät.
- Det bör inte heller införas lagstiftning om hur de program som distribueras i kabel-TV-nät ska väljas ut.
- Det bör inte införas några regler för programpaketering i kabel-TV-nät. Anledningen till det är att förutsättningarna för konkurrens har förbättrats genom att hushållen har fått ökade möjligheter att välja mellan olika distributionssätt för TV-sändningar och mellan olika leverantörer av programtjänster.

12.1 Radio- och TV-lagsutredningen (SOU 2005:62, avsnitt 16 och 17)

Radio- och TV-lagsutredningen hade i uppdrag att överväga om det är lämpligt och möjligt att genom lagstiftning skapa förutsättningar för konkurrens mellan olika innehållsleverantörer i kabel-TV-näten. Frågan hade tidigare behandlats av utredningar i olika sammanhang, senast av en särskild utredare i promemorian Abonnentinflytande i kabel-TV-nät (Ds 2001:52).

Utredningen behandlade tre olika delfrågor: lagstiftning om tillträde till kabel-TV-näten för programföretag eller andra operatörer, inflytande för abonnenterna över programutbudet och inflytande för abonnenterna över hur programutbudet paketeras.

Utredningen föreslog sammanfattningsvis följande.

- Det är varken möjligt eller lämpligt att lagstiftningsvägen skapa förutsättningar för konkurrens mellan olika innehållsleverantörer i kabel-TV-näten.
- Det bör inte heller införas lagstiftning om hur de program som distribueras i kabel-TV-nät ska väljas ut.
- Med hänsyn till bland annat den ökande konkurrensen på området för TV över tråd bör man inte lagstifta om paketering av programtjänster. Om utredningens bedömning skulle visa sig felaktig bör emellertid en lagstiftning införas med innebörden att en operatörs grundutbud mot en konsuments vilja inte ska få bestå av mer än åtta programtjänster, varav konsumenten själv ska ha rätt att välja fyra programtjänster bland de programtjänster som vidareänds i nätet. En operatör ska vidare erbjuda den som abonnerar på grundutbudet möjlighet att abonnera på enstaka programtjänster. Priset på programutbudet ska vara rimligt. Om den föreslagna ordningen införs bör den gälla för alla typer av nät för TV-distribution.

Utredningen resonerade på det sätt som framgår av det följande.

Tillträde för innehållsleverantörer

Utredningen undersökte om det var möjligt att införa en lagstiftning som innebär att flera konkurrerande operatörer skulle kunna erbjuda konsumenterna möjlighet att abonnera på programtjänster i samma kabel-TV-nät. Emellertid konstaterade utredningen att kabel-TV-näten faller under lagen om elektronisk kommunikation och att det saknas möjlighet att införa lagstiftning som inte är tillåten enligt det europeiska regelverket för elektronisk kommunikation. Enligt lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation har Post- och telestyrelsen ensam befogenhet att besluta om de åtgärder som lagen erbjuder. Det är alltså inte möjligt att lagstifta om t.ex. samtrafik eller annat tillträde. I de fall då sådan förhandsreglering kan vara aktuell ska den införas genom beslut av Post- och telestyrelsen i det enskilda fallet enligt den procedur som anges i lagen.

Eftersom abonnemang på programinnehåll faller utanför lagen om elektronisk kommunikation skulle det enligt Radio- och TV-lagsutredningen i och för sig vara möjligt att skapa regler som

enbart träffar verksamheten att tillhandahålla innehållstjänster till kunderna. Enligt utredningen skulle ett sådant system emellertid vara förenat med betydande såväl rättsliga som praktiska svårigheter. Det kunde också ifrågasättas om en sådan ordning skulle leda till någon egentlig vinst för konsumenterna, framför allt eftersom nätoperatören ensam står för överföringstjänsten och det därmed är osäkert om det kommer att bli någon större priskonkurrens mellan olika betal-TV-operatörer.

Mot denna bakgrund bedömde Radio- och TV-lagsutredningen att det inte är möjligt eller lämpligt att lagstiftningsvägen skapa förutsättningar för konkurrens mellan olika innehållsleverantörer i kabel-TV-näten.

Abbonentinflytande över programutbudet

Radio- och TV-lagsutredningen redogjorde för de system för abonnentundersökningar som förekommer eller har förekommit i Norge och Danmark. Av redogörelsen framgår att det finns nackdelar med sådana system och att nyttan med abonnentundersökningar kan ifrågasättas. Bland annat anfördes att abonnentundersökningar blir kostsamma, att de kan leda till höjda priser för populära programtjänster samt att de kan medföra att minoritetens önskemål inte blir tillgodosedda. Därför ansåg utredningen att det inte var befogat att införa lagstiftning om sådana undersökningar.

Utredningens slutsats var att den pågående övergången till digitala sändningar sannolikt kommer att leda till att problemen med att abonnenter saknar programtjänster i kabeloperatörens utbud kommer att minska. Mot denna bakgrund finns det inte tillräcklig grund för en reglering som tvingar en kabeloperatör att leverera varje programtjänst som en abonnent önskar sig.

Paketering av programtjänster

Radio- och TV-lagsutredningen redogjorde för att kabel-TV-företagen normalt erbjuder abonnemang på färdiga paket av programtjänster. Detta har såväl tekniska som kommersiella orsaker. I analoga kabel-TV-nät saknas ofta möjlighet att välja ut enstaka programtjänster eller att sätta samman paket av programtjänster enligt konsumentens eget val. Digitala kabel-TV-nät har däremot

denna möjlighet. Om programtjänsterna tillhandahålls i paket blir det lättare för programföretagen att förutse sina intäkter, vilket torde leda till att priset per programtjänst kan hållas lågt. För programtjänster som tilltalar en begränsad grupp konsumenter kan paketering vara en förutsättning för att programtjänsterna över huvud taget ska finnas tillgängliga. Samtidigt innebär de färdiga paketen att en abonnent kan behöva betala för en mängd olika programtjänster som han eller hon inte efterfrågar. Detta gäller särskilt om kunden för att få abonnera på ett visst programpaket är tvungen att först abonnera på ett eller flera andra paket.

Enligt utredningens analys är det framför allt de konsumenter som inte har möjlighet att välja ett annat mottagningsätt för TV-sändningar som har en svag ställning gentemot kabel-TV-operatörerna. Dessa konsumenter kan ofta inte heller välja en annan kabel-TV-operatör. Utredningen ansåg att denna situation är otillfredsställande och att det borde ske förändringar för att få operatörerna att i ökad utsträckning ta hänsyn till konsumenternas önskemål. Målsättningen borde vara att finna en effektiv lösning som inte inverkar alltför ingripande på marknadsförutsättningarna.

Radio- och TV-lagsutredningen diskuterade i vad mån den väntade tekniska utvecklingen skulle påverka konsumenternas situation. Utredningen påpekade att den digitala tekniken dels ger utrymme för flera programtjänster i näten, dels gör det möjligt att tillhandahålla varje konsument ett individuellt valt utbud av tjänster. Genom att det under vissa förutsättningar är möjligt att ta emot digital marksänd TV med hjälp av inomhusantennor bör många boende i flerfamiljshus som tidigare har varit helt hänvisade till kabel-TV få ökade möjligheter att välja andra mottagningsätt. Framför allt, menade utredningen, kommer vi att få se en ökad konkurrens från IP-TV och andra sätt att sända TV över bredbandsnät eller telenät med s.k. xDSL-teknik. Denna utveckling mot en hårdare konkurrens skulle enligt utredningens bedömning tvinga fram en allt större anpassning till konsumenternas önskemål.

Radio- och TV-lagsutredningen tyckte sig också märka en ändrad attityd från fastighetsägare och boende vid kontakter med kabel-TV-operatörer. Enligt utredningen finns det anledning att räkna med att en ändrad inställning hos kabel-TV-operatörernas kunder ska leda till att operatörerna tar ökad hänsyn till konsumenterna.

Mot den anförda bakgrunden menade utredningen att det fanns goda förutsättningar för att en mer jämbördig relation mellan

kabel-TV-operatörer och abonnenter kan uppnås utan inblandning från statens sida och att man inte borde införa lagstiftning på området.

Utredningen pekade emellertid på att bedömningarna är osäkra, t.ex. när det gäller hur snabbt IP-TV kommer att utvecklas. Om utredningens antaganden skulle visa sig alltför optimistiska borde en lagstiftning införas för att komma till rätta med bristen på jämvikt mellan leverantörer och kunder på kabel-TV-marknaden. Utredningen redovisade ett förslag till hur en sådan lagstiftning skulle kunna vara utformad.

Enligt förslaget ska en operatörs grundutbud inte mot konsumentens vilja bestå av mer än åtta programtjänster, av vilka konsumenten ska kunna välja fyra bland de programtjänster som vidaresänds i nätet. Vidare ska operatören erbjuda den som abonnerar på grundutbudet möjlighet att abonnera på enstaka programtjänster. Priset för grundutbudet ska vara rimligt.

Den föreslagna regleringen borde gälla i helt digitala nät och i nät som kan sända med både digital och analog teknik, men inte i analoga nät, eftersom det i sådana nät inte är tekniskt möjligt att erbjuda enstaka programtjänster enligt konsumentens val. Vidare ansåg utredningen att reglerna inte bara skulle gälla för kabel-TV utan för alla operatörer som paketerar programtjänster oavsett om sändningen sker via marknät, satellit, kabel-TV eller bredbandsnät och liknande nät.

12.2 Remissinstanserna

Tillträde för innehållsleverantörer

Huvuddelen av remissinstanserna, däribland *Konkurrensverket* och *Post- och telestyrelsen* instämde i utredningens slutsats att det inte är möjligt att vid sidan av lagen om elektronisk kommunikation skapa regler om konkurrens i kabel-TV-nät. Post- och telestyrelsen, som efter en marknadsanalys inte funnit att det finns behov av några ingrepp, underströk att bedömningen avser grossistledet av kabel-TV-marknaden och att slutkundsmarknaden för kabel-TV inte har analyserats. *Landsorganisationen i Sverige* ansåg att utredningen underskattar det faktiska monopol som de kabelanslutna hushållen är utsatta för. *Modern Times Group MTG AB* hävdade att Post-

och telestyrelsens bedömning att det inte är motiverat att införa förhandsreglering på kabel-TV-marknaden är felaktig.

Utredningens uppfattning att en ordning med fristående betal-TV-operatörer inte borde införas stöddes av *Konkurrensverket*, *Post- och telestyrelsen* samt *Telenor* och *Com Hem*. Enligt Post- och telestyrelsen måste frågan om huruvida en viss betal-TV-operatörs verksamhet omfattas av lagen om elektronisk kommunikation bedömas efter förutsättningarna i det enskilda fallet. *Modern Times Group MTG AB* och *Kanal 5 AB* kritiserade de skäl som utredningen anfört för sin slutsats.

Utredningens sammanfattande slutsats att det varken är möjligt eller lämpligt att lagstiftningsvägen skapa förutsättningar för konkurrens mellan olika innehållsleverantörer i kabel-TV-näten stöddes helt eller i huvudsak av samtliga remissinstanser med undantag för *Modern Times Group MTG AB* och *Kanal 5 AB*.

Abbonentinflytande över programutbudet

Utredningens uppfattning att det inte bör införas lagstiftning om hur de program som distribueras i kabel-TV-nät ska väljas ut fick stöd av huvuddelen av remissinstanserna, däribland *Konkurrensverket* och *Konsumentverket*. *Modern Times Group MTG AB* och *Kanal 5 AB* ansåg att tittarnas inflytande skulle stärkas om abonnentundersökningar skulle införas. En möjlighet för hushållen att abonnera på enstaka kanaler skulle undanröja problem med att en minoritet skulle vara missnöjd med majoritetens val av programpaket. *Hyresgästföreningen* ansåg att enskilda hyresgäster ska kunna välja själva oavsett vad fastighetsägaren tycker eller vilka programtjänster andra hyresgäster vill ha. Därför hade föreningen beslutat att inte medverka i programråd eller vid abonnentundersökningar som inskränker enskilda hyresgästers valfrihet.

Paketering av programtjänster

Remissopinionen var splittrad inför Radio- och TV-lagsutredningens överväganden kring paketering av programutbudet. Slutsatsen att den tekniska utvecklingen skulle medföra ökad konkurrens och att det därför inte borde införas lagstiftning fick stöd av bland annat *Konkurrensverket*, *Radio- och TV-verket*, *Fastighets-*

ägarna, Journalistförbundet och C More Entertainment AB samt av Com Hem, Telenor, UPC och Boxer. Några av dessa remissinstanser kritiserade att ett alternativt förslag fanns med i betänkandet. Post- och telestyrelsen ifrågasatte bedömningen att förbättrad konsumentutrustning skulle leda till att marksänd digital-TV skulle bli lättare att ta emot med inomhusantennor.

Konsumentverket, Modern Times Group MTG AB, SABO, Landsorganisationen i Sverige och Föreningen Norden höll inte med om att ökad konkurrens skulle förbättra konsumenternas ställning. Enligt SABO var aktörerna i stort sett desamma i kabel-TV-nät som i andra nät för TV-distribution och de var mer intresserade av att värna om sina marknadsandelar än av att konkurrera på en ny marknad. Modern Times Group MTG AB ansåg att ett viktigt hinder för konkurrens är att kabel-TV-hushållen måste betala två gånger för samma programutbud om de vill använda sig av alternativ till kabel-TV.

Utredningens alternativa förslag om lagstiftning stöddes av Landsorganisationen i Sverige, Journalistförbundet och Föreningen Norden. Enligt Föreningen Norden borde varje nordiskt TV-hushåll ha möjlighet att ta emot minst en TV-kanal från vart och ett av de nordiska grannländerna. Förslaget kritiserades av Konsumentverket, SABO, Modern Times Group MTG AB, Hyresgästföreningen och Kanal 5 AB, som i huvudsak ansåg att konsumenterna borde få välja fritt och att ingen borde behöva abonnera på ett programpaket för att kunna välja enstaka kanaler. Radio- och TV-verket ansåg att det skulle behövas ytterligare överväganden, bland annat med hänsyn till grundlagsenligheten i förslagen.

Några remissinstanser kommenterade förslaget att en eventuell reglering skulle gälla för alla typer av nät för TV-distribution. Förslaget fick stöd av Fastighetsägarna, Landsorganisationen i Sverige och Journalistförbundet. Kanal 5 AB motsatte sig tanken, eftersom det är just på kabel-TV-marknaden som kunden tvingas betala för ett utbud som han eller hon kanske inte vill ha.

12.3 Överväganden

12.3.1 Konkurrens och abonnentinflytande

Vår bedömning: Det bör inte införas någon lagstiftning om konkurrens mellan olika innehållsleverantörer i kabel-TV-nät.

Det bör inte heller införas någon lagstiftning om hur de program som distribueras i kabel-TV-nät ska väljas ut.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningens bedömning överensstämmer med vår.

Remissinstanserna: Huvuddelen av remissinstanserna stödde utredningens sammanfattande slutsats att det varken är möjligt eller lämpligt att lagstiftningsvägen skapa förutsättningar för konkurrens mellan olika innehållsleverantörer i kabel-TV-näten. Utredningens uppfattning att det inte bör införas lagstiftning om hur program som distribueras i kabel-TV-nät ska väljas ut fick stöd av de flesta remissinstanserna.

Skälen för vår bedömning

Bakgrund

Centralantennanläggningar började upprättas under 1970-talet som ett sätt att underlätta mottagningen av marksänd TV, men det var först under 1980-talet som begreppet kabel-TV började användas i samband med de första satellit-TV-sändningarna till konsumenter. Sedan lagen (1985:677) om lokala kabelsändningar trädde ikraft den 1 januari 1986 har kabel-TV-företagen varit skyldiga att vidare-sända vissa programtjänster till samtliga anslutna bostäder samt att bereda utrymme för icke-kommersiella lokala sändningar. I övrigt har dock innehållet i sändningarna och det sätt på vilket de till-handahålls för konsumenterna lämnats oregerat.

Under den tid som verksamheten har pågått har det funnits kritik mot att kabel-TV-företagen ensidigt har bestämt vilka programtjänster som ska finnas i näten och på vilka villkor konsumenterna ska få tillgång till tjänsterna. Framför allt anses boende i flerfamiljshus ha haft små möjligheter att ta emot TV på annat sätt än via det kabel-TV-nät som finns i den egna fastigheten.

Vid tillkomsten av yttrandefrihetsgrundlagen intog lagstiftaren ståndpunkten att etableringsfrihet borde gälla för trådsändningar. Grundlagen ger därför ett mycket begränsat utrymme för att reglera innehållet i sådana sändningar. Genom en grundlagsändring som trädde i kraft den 1 januari 2003 öppnades dock möjligheten att lagstifta om skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för överföringar i den utsträckning det behövs med hänsyn till intres-

set av konkurrens beträffande sådana överföringar eller allmänhetens intresse av tillgång till sådana överföringar. Det blev också möjligt att lagstifta om skyldighet för nätinnehavare att vidta åtgärder för att tillförsäkra mottagarkretsen inflytande över programvalet.

Slutsats

Radio- och TV-lagsutredningen hade i uppdrag att överväga möjligheterna att genom lagstiftning skapa förutsättningar för konkurrens mellan olika innehållsleverantörer i kabel-TV-näten.

Utredningen bedömde att det varken skulle vara möjligt eller lämpligt att lagstiftningsvägen skapa förutsättningar för konkurrens mellan olika innehållsleverantörer i kabel-TV-näten. Utredningen ansåg inte heller att det borde införas lagstiftning om hur de program som distribueras i kabel-TV-nät ska väljas ut. Utredningen ansåg således att man inte behövde lagstifta om abonnentundersökningar eller om skyldighet för kabeloperatören att leverera varje programtjänst som en abonnent önskar sig.

Det som har kommit fram under remissbehandlingen ger inte anledning till någon annan bedömning än den som Radio- och TV-lagsutredningen gjorde.

12.3.2 Paketering av programtjänster

Vår bedömning: Förutsättningarna för konkurrens har förbättrats genom att hushållen har fått ökade möjligheter att välja mellan olika distributionssätt för TV-sändningar och mellan olika leverantörer av programtjänster. Det bör därför inte införas någon lagstiftning om programpaketering i kabel-TV-nät.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningens bedömning överensstämmer med vår.

Remissinstanserna: Remissutfallet var splittrat. Utredningens slutsats att den tekniska utvecklingen skulle medföra ökad konkurrens och att det därför inte borde införas någon lagstiftning fick dock stöd av flera remissinstanser.

Skälen för vår bedömning

Bakgrund

När det gäller det sätt på vilket de olika programtjänsterna tillhandahålls för konsumenterna redovisade Radio- och TV-lagsutredningen skäl för och emot att programtjänsterna erbjuds som färdiga paket. I huvudsak angavs att paketering leder till att priset per programtjänst kan hållas lågt och kan vara en förutsättning för att vissa programtjänster över huvud taget finns tillgängliga.

Samtidigt innebär de färdiga paketen att abonnenterna kan behöva betala för programtjänster som de inte efterfrågar, särskilt om de måste abonnera på ett grundpaket för att få tillgång till en programtjänst som finns i ett annat paket. Radio- och TV-lagsutredningen ansåg att denna situation var otillfredsställande framför allt för de konsumenter som inte har möjlighet att välja ett annat mottagningsätt för TV-sändningar.

Radio- och TV-lagsutredningen förutsåg att den tekniska utvecklingen skulle förbättra konsumenternas valmöjligheter. Övergången till digital teknik kommer att underlätta mottagning av marksänd TV med inomhusantenn i flerfamiljshus. Vidare antog utredningen att distribution av s.k. IP-TV via olika former av bredbandsnät kommer att ge kabel-TV-hushållen utökade möjligheter att välja leverantör av TV-tjänster. I så fall skulle inga lagstiftningsåtgärder behövas.

Radio- och TV-lagsutredningen reserverade sig dock för att bedömningarna kunde vara alltför optimistiska och skisserade ett förslag till hur man skulle kunna utforma en lagstiftning för att komma till rätta med bristen på jämvikt mellan leverantörer och kunder på kabel-TV-marknaden.

Remissopinionen var splittrad, både när det gäller utredningens bedömning av effekterna av den tekniska utvecklingen och utredningens alternativa förslag till lagstiftning.

Den tekniska utvecklingen och behovet av lagstiftning

Vi kan konstatera att den tekniska utvecklingen fortsätter på det sätt som Radio- och TV-lagsutredningen förutsåg när betänkandet lämnades år 2005. Digital marksänd TV är tillgänglig i hela landet, vilket har gett alternativ till kabel-TV-mottagning för ett ökat antal boende i flerfamiljshus. Framför allt har emellertid tillgången på

TV via bredbandsnät tagit fart. För närvarande erbjuder flera bredbandsleverantörer TV via xDSL eller fibernät. I ”Mediebarometern 2007” som ges ut av Nordicom anges att 3 procent av befolkningen mellan 9 och 79 år hade tillgång till TV via bredband. Även möjligheterna för boende i flerfamiljshus att se på satellitsänd TV har ökat efter det att Fastighetsägarna, SABO och Hyresgästföreningen i juni 2008 kom överens om riktlinjer för hur hyresgäster får sätta upp parabolantennor som inte medför risk för skada.

I rapporten Konkurrensen i Sverige 2007 konstaterade Konkurrensverket att området för betal-TV-tjänster är stadd i snabb utveckling och att konsumenter som önskar ta del av betal-TV ofta har ett relativt stort antal operatörer att välja mellan. Ett potentiellt problem är enligt rapporten att bland annat den dominerande betal-TV-operatören Com Hem tillämpar en affärsmodell där konsumenter abonnerar på ett antal TV-kanaler via en tvingande avgift som inkluderas i bostadshyran eller avgiften för bostadsrättsföreningen. Denna modell kan hämma utvecklingen mot ett ökat inslag av infrastrukturbaserad konkurrens.

Sammantaget bedömer vi emellertid att utvecklingen har gått i den riktning som Radio- och TV-lagsutredningen förutsåg. Förutsättningarna för konkurrens har förbättrats genom att allt flera hushåll, även boende i flerfamiljshus, har fått goda möjligheter att välja mellan olika distributionssätt för TV-sändningar och mellan olika leverantörer av programtjänster. Mot den bakgrunden bör det inte införas några regler för programpaketering i kabel-TV-nät. För den händelse utvecklingen mot förmodan skulle gå i en annan riktning, finns det emellertid anledning att överväga frågan på nytt.

13 Villkor för sändningarnas innehåll

Sammanfattning av våra bedömningar och förslag:

- Regler som har till syfte att skydda angelägna intressen bör kunna upprätthållas oberoende av om formen för sändningen kräver tillstånd. Det borde därför vara principiellt möjligt att också reglera innehållet i trådsändningar, under de förutsättningar som regeringsformen ställer upp för begränsning av grundläggande fri- och rättigheter.
- Den nuvarande myndighetskontrollen av vissa sändningsvillkor bör kunna ersättas med självreglering, under förutsättning att självregleringen bedöms kunna fungera lika effektivt som myndighetskontrollen. För att en utveckling mot självreglering ska underlättas bör regler som nu kan föreskrivas som villkor för sändningstillstånd inte ersättas med föreskrifter i lag. Om ett programföretag omfattas av en effektiv ordning för självreglering, bör tillståndsmyndigheten kunna avstå från att ställa upp villkor inom områden som omfattas av självregleringen eller ändra sådana villkor som redan meddelats. Om en utveckling mot självreglering inte kommer till stånd, bör det på nytt övervägas om vissa regler bör framgå direkt av lagen och därmed bli tillämpliga även för sändningar som inte kräver tillstånd.
- Eftersom TV och radio är viktiga informationskällor och det är angeläget att tittare och lyssnare har tillgång till korrekt och relevant information, bör krav på saklighet fortfarande kunna ställas upp som villkor för sändningstillstånd.
- Den nuvarande möjligheten att meddela tillståndsvillkor om skydd för privatlivet bör inte nu ersättas med föreskrifter i

lag. Resultatet av Yttrandefrihetskommitténs arbete med dessa frågor bör i stället avvaktas.

- Möjligheten att förbjuda programföretag att diskriminera annonsörer avskaffas.
- De nuvarande reglerna om hänsyn till radions eller televisionens särskilda genomslagskraft bör inte ändras. Villkor med denna innebörd bör fortfarande kunna ställas upp som villkor för sändningstillstånd. Överträdelser bör liksom för närvarande sanktioneras genom att det felande företaget föreläggs att på lämpligt sätt offentliggöra Granskningsnämndens fällande beslut.
- Det bör inte föras in någon möjlighet att förena ett tillstånd att sända television i marknätet med ett villkor om att tillståndets övriga villkor som rör sändningarnas innehåll ska gälla för sådana kompletterande sändningar via satellit som görs för att uppfylla en i tillståndet föreskriven skyldighet att sända program till hela landet eller till en viss del av landet.
- Nuvarande regler om tillsyn och sanktioner i fråga om förbudet att sända program med ingående våldsskildringar m.m. bör inte ändras.

13.1 Inledning

I direktiven till Radio- och TV-lagsutredningen (regeringsbeslut den 8 juni 2000, dir. 2000:43) gavs utredningen i uppdrag att lägga fram förslag som gör att samma regler kan tillämpas på samtliga TV-sändningar från ett företag, oberoende av om sändningarna sker på ett sätt som kräver tillstånd eller på något annat sätt.

I tilläggsdirektiv den 13 mars 2003 (dir. 2003:30) gavs utredningen i uppdrag att föreslå mer kraftfulla åtgärder om ett programföretag vid upprepade tillfällen och på liknande sätt bryter mot villkor för innehållet i sändningarna. Bakgrunden var att Granskningsnämnden för radio och TV vid upprepade tillfällen hade fällt samma programföretag för att ha sänt program med våldsskildringar under eftermiddagstid eller tidig kvällstid i strid med skyldigheten att ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft.

Radio- och TV-lagsutredningen behandlade frågorna i betänkandet (SOU 2006:51) Tillgänglighet, mobil-TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor. Där behandlades också frågan om lagändringar med anledning av den s.k. Caroline av Monaco-domen.

Utredningens förslag innebar i korthet följande.

- Genom direkta bestämmelser i radio- och TV-lagen bör föreskrivas att den som sänder TV-program eller andra ljudradio-program än närradio och lokalradio på annat sätt än genom tråd
 1. ska utöva sändningsrätten sakligt, med undantag för sändning av reklam och andra annonser,
 2. i programverksamheten ska respektera den enskildes privatliv om inte ett väsentligt allmänt intresse motiverar annat,
 3. inte får diskriminera annonsörer, om han eller hon har rätt att sända reklam och andra annonser,
 4. ska iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar, även utöver vad som gäller enligt 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen.
- Justitiekanslern bör ges rätt att förelägga den som vid upprepade tillfällen och på likartat sätt överträder den föreslagna bestämmelsen om skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar att inte på nytt sända program i strid med bestämmelsen. Ett föreläggande ska få förenas med vite.
- De övriga föreslagna lagreglerna bör sanktioneras genom att den som sänder föreläggs att offentliggöra fällande beslut av Granskningsnämnden för radio och TV. Detsamma bör gälla vid enstaka överträdelser av bestämmelsen om återhållsamhet vid sändning av program med våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar.
- Tillsynen över om program innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen bör flyttas från Justitiekanslern till Granskningsnämnden för radio och TV. Nämnden bör få rätt att förelägga den som överträder förbudet mot att sända program med våldsskildringar eller pornografiska bilder på tider och sätt som avses i denna bestämmelse att offentliggöra nämndens fällande beslut.

- Ett tillstånd att sända television i marknätet bör kunna förenas med villkor om att de av tillståndets övriga villkor som rör sändningarnas innehåll ska gälla även för sådana kompletterande sändningar via satellit som görs för att uppfylla en i tillståndet föreskriven skyldighet att sända program till hela landet eller till en viss del av landet.

13.2 Innehållsregler och tillståndsvillkor

Regler om radio- och TV-sändningars innehåll finns i 6 kap. radio- och TV-lagen. Regler för innehållet kan också ges formen av tillståndsvillkor med stöd av 3 kap. radio- och TV-lagen. Tillstånd krävs för att sända ljudradio- och TV-program med hjälp av radiovågor på frekvenser under 3 gigahertz, i praktiken för mark-sändningar, men inte för övriga sändningar. Reglerna i 6 kap. radio- och TV-lagen kan tillämpas för såväl sändningar som inte kräver tillstånd som för tillståndspliktiga sändningar, medan tillståndsvillkor endast kan tillämpas för tillståndspliktiga sändningar.

I 6 kap. 1 § finns den s.k. demokratiregeln som innebär att den som sänder TV-program eller som sänder ljudradioprogram med tillstånd av regeringen ska se till att programverksamheten som helhet präglas av det demokratiska statskicketets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet.

Program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder som sänds i TV ska antingen föregås av en varning i ljud eller innehålla en varning som anges löpande i bild under hela sändningstiden. Sådana program får inte sändas under sådan tid och på sådant sätt att det finns en betydande risk att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt (6 kap. 2 §).

Skyldigheten att sända beriktiganden behandlas i 6 kap. 3 §. Där anges att uppgifter som har förekommit i TV-program som inte är reklam och som har sänts på annat sätt än genom tråd ska beriktigas när det är befogat. För trådsändningar gäller att uppgifterna bör beriktigas. Skillnaden beror på att yttrandefrihetsgrundlagen inte medger att regeln görs tvingande i fråga om trådsändningar.

Radio- och TV-lagens 6 kap. innehåller också ett förbud mot att otillbörligt gynna kommersiella intressen i program som inte är

reklam (4 §) och förbud mot viss åsiktsannonsering i program för vilka gäller villkor om opartiskhet (5 §).

De villkor som kan förenas med tillstånd att sända TV-program eller andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio framgår av 3 kap. 7–9 §§. I 7 § anges att ett sändningstillstånd får förenas med villkor som innebär att sändningsrätten ska utövas opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet ska råda i ljudradion och televisionen. I 8 § förtecknas ett stort antal andra villkor som får ställas i sändningstillstånden. Vissa av villkoren avser sändningarnas innehåll medan andra bland annat gäller tekniska frågor. Bland villkor som gäller innehållet kan nämnas skyldighet att ta hänsyn till ljudradions och televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmets ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen (3 kap. 8 § 9) och skyldighet att i programverksamheten respektera den enskildes privatliv (3 kap. 8 § 12). Enligt 3 kap. 9 § första stycket får ett tillstånd förenas med villkor om förbud att sända reklam eller andra annonser eller att sända även andra sponsrade program än sådana som inte får sändas enligt bestämmelser i 7 kap. radio- och TV-lagen. Enligt lagrummets andra stycke får ett sändningstillstånd även förenas med villkor om förbud mot att diskriminera annonsörer.

13.2.1 Krav på saklighet

En skyldighet att utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt fanns med redan i det första avtalet mellan AB Radiotjänst och Telegrafstyrelsen år 1924. Kraven på opartiskhet och saklighet lagfästes i samband med den tidigare radiolagens tillkomst 1966. Enligt den föredragande departementschefen måste reglerna tillämpas med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet skulle råda i radion (prop. 1966:149 s. 29).

Skyldigheten för programföretagen att beakta att det ska råda en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet i ljudradion och televisionen fördes över från sändningsavtalen till lagtexten år 1978 (prop. 1977/78:91). Den nuvarande radio- och TV-lagen gav när den infördes möjlighet att ställa upp villkor om opartiskhet och saklighet för de sändningar som regeringen ger tillstånd till (se prop. 1995/96:160 s. 92). Enligt propositionen ska kraven på opartiskhet och saklighet ses mot bakgrund av att det inte råder

etableringsfrihet för sådana sändningar och att det därmed finns begränsade möjligheter att balansera ett program som sänds av ett programföretag med ett annat program eller programinslag som sänds av ett annat programföretag. Regeringen ansåg inte att det fanns skäl att ställa upp sådana krav för satellitsändningar eller för andra sändningar som omfattades av lagen men som inte kräver tillstånd av regeringen. De lagändringar som trädde i kraft den 1 februari 2008 innebär att tillståndsvillkor om bland annat opartiskhet och saklighet kan föreskrivas för tillståndspliktiga TV-sändningar och andra ljudradiosändningar än närradio och lokalradio.

Innebörden av kravet på saklighet är enligt Granskningsnämndens praxis främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, t.ex. genom att väsentliga uppgifter utelämnas. Om programföretaget har gjort en rimlig saklighetskontroll före sändning och uppgifterna senare ändå visar sig vara felaktiga kan programföretaget inte ansetts ha brutit mot kravet på saklighet. Felaktiga sakuppgifter måste dock alltid beriktigas när det är befogat. Något krav på beriktigande finns inte om väsentliga uppgifter har utelämnats.

Frågor om överträdelser av kravet på saklighet aktualiseras huvudsakligen i anslutning till program om nyheter eller samhällsfrågor. Ärendena hos Granskningsnämnden avser så gott som uteslutande public service-företagen och TV4. Av de ärenden som avgjordes vid nämndsammanträden under 2007 och där kravet på saklighet aktualiserades gällde 51 Sveriges Television, 18 Sveriges Radio och 8 TV4. Ett ärende gällde Aftonbladet TV 7. Av 15 fällande eller kritiserande beslut under samma tid gällde 9 Sveriges Television, 4 Sveriges Radio och 2 TV4.

13.2.2 Krav på hänsyn till mediets genomslagskraft

Skyldigheten att ta hänsyn till ljudradions och televisionens särskilda genomslagskraft innebär (se prop. 1990/91:149 s. 142) att programföretagen ska visa varsamhet med program som har sådan karaktär att man kan förstå att delar av publiken kan bli upprörda eller skrämde. Det gäller t.ex. våldsskildringar eller inslag med sexualskildringar, program som kan verka skrämmande på barn, program som på ett felaktigt sätt speglar bruk av alkohol och narkotika och program som är uppenbart kränkande mot ettdera

könet eller mot människor med viss hudfärg, nationalitet eller religion. Kravet får dock inte drivas så långt att programföretagen sviker sin uppgift att meddela nyheter och stimulera till debatt. Bedömningen av våldsprogram bör därför vara mindre restriktiv när det inte rör sig om underhållningsprogram utan om nyhetsprogram eller samhällsbevakning.

Granskningsnämnden för radio och TV tillämpar bestämmelsen bland annat vid bedömningen av program som innehåller skildringar av våld, sex och droger. Även program som kan uppfattas som diskriminerande, uppmana till brott etc. prövas mot denna bestämmelse. Vid bedömningen beaktar nämnden bland annat programsammanhanget, sändningstidpunkten och om programmet eller inslaget presenterats på ett sådant sätt att dess karaktär tydligt framgår. Enligt nämndens praxis får programföretagen inte heller sända program eller inslag som är uppenbart kränkande mot något av könen, mot människor med viss hudfärg, nationalitet, religion eller sexuell läggning eller mot människor med olika former av handikapp eller sjukdomar.

Enligt Granskningsnämndens praxis finns ett krav på återhållsamhet i fråga om våldsskildringar och våldsinslag som sänds på tider då barn kan antas ta del av programmen. Det finns också krav på återhållsamhet när det gäller avancerade sexuella framställningar. Nämnden tillämpar en strängare bedömning för program eller inslag före kl. 21.00 än för senare sändningar. För nyhetsprogram gäller som huvudregel att man ska visa återhållsamhet i framställningssättet vid sändningar före kl. 19.00.

Sedan år 2004 har programföretag blivit fällda vid 13 tillfällen för att ha överträtt ett villkor om mediets genomslagskraft genom att sända program med våldsinslag på tider då barn kan antas ta del av programmen. De berörda programföretagen eller programtjänsterna är Sveriges Television, Sveriges Utbildningsradio, TV4, TV4 Film, Canal + och Kanal Lokal Göteborg. Granskningsnämnden har också vid tre tillfällen gjort bedömningen att våldsskildringar har sänts i strid med 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen och gjort anmälan till Justitiekanslern.

13.2.3 Krav på respekt för enskildas privatliv

Även en skyldighet att respektera enskildas privatliv har gällt sedan rundradioverksamhetens början i Sverige. Lagstöd för ett villkor

med den innebörden infördes i den tidigare radiolagen och fördes i oförändrad form över till radio- och TV-lagen. I de sändningstillstånd som nyligen har meddelats av Radio- och TV-verket anges att den enskildes privatliv ska respekteras i programverksamheten om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat.

Granskningsnämnden för radio och TV har i skriften "Granskat och klart – tema privatlivsfrågor" från år 2006 redogjort för sin praxis. I ärenden som rör respekt för den enskildes privatliv tar nämnden först ställning till om den berörda personen kan identifieras av andra än dem som redan känner till de aktuella förhållandena. Om detta inte är möjligt sker ingen fortsatt prövning i ärendet. Kan personen identifieras är nästa steg i prövningen att bedöma om de lämnade uppgifterna eller sammanhanget är av sådan karaktär att programmet innebär ett intrång i personens privatliv. Om ett intrång bedöms ha uppkommit går nämnden vidare och prövar om det fanns ett allmänintresse som motiverade intrånget. Generellt sett gäller att personer med framskjutna positioner i samhället får tåla mera av negativ publicitet än privatpersoner. Enligt Granskningsnämndens instruktion får nämnden bara pröva frågor om intrång i en enskilds privatliv om den enskilde skriftligen medger det.

13.2.4 Förbud mot att diskriminera annonsörer

Möjligheten att ställa upp ett tillståndsvillkor med förbud mot att diskriminera annonsörer infördes i radiolagen år 1991 i samband med att man införde bestämmelser om reklamfinansiering av mark-sänd svensk television. Bestämmelsen syftar till att komma till rätta med s.k. annonsvägran. Enligt förarbetena (se prop. 1990/91:149 s. 75 f) hindrar inte bestämmelsen att programföretaget utformar en egen annonspolitik som t.ex. innebär att det inte tar emot annonser för vissa varor eller tjänster. Enligt föredraganden är det då emellertid naturligt att företaget bemödar sig om ett konsekvent uppträdande. I ett senare lagstiftningsärende (se prop. 1992/93:75 s. 33) ansåg regeringen att det inte borde införas något förbud mot annonsvägran i lagen om satellitsändningar. Bakgrunden var att det i marksändningar i praktiken rådde monopol på sändningar med reklam medan det i satellitsänd television fanns konkurrerande reklam-TV-kanaler.

Bestämmelsen har aktualiserats vid ett fåtal tillfällen som har gällt vägran att ta in annonser som har bedömts innehålla kontro-

versiella politiska budskap. Inget programföretag har fällts för att ha överträtt bestämmelsen.

13.2.5 Sanktioner

Radio- och TV-lagen ger möjlighet att rikta sanktioner av olika slag mot den som åsidosätter lagens bestämmelser, t.ex. särskild avgift, marknadsstörrningsavgift eller föreläggande som kan förenas med vite.

Om någon åsidosätter bestämmelsen om varning i 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen får Granskningsnämnden för radio och TV förelägga honom eller henne att följa bestämmelsen. Justitiekanslern får förelägga den som vid upprepade tillfällen har sänt program med våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med samma bestämmelse att inte på nytt sända sådana bilder på tider och på sådant sätt att det finns en betydande risk att barn kan se programmen. Föreläggandena får förenas med vite.

Om någon åsidosätter ett tillståndsvillkor som beslutats med stöd av 3 kap. 7 §, 8 § eller 9 § andra stycket radio- och TV-lagen, dvs. bland annat de ovannämnda villkoren om saklighet, mediets särskilda genomslagskraft, respekt för privatlivet och förbud mot att diskriminera annonsörer, kan Granskningsnämnden för radio och TV besluta att den sändande på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut.

13.3 Radio- och TV-lagsutredningen (SOU 2006:51, avsnitten 2 och 3)

13.3.1 Tillståndsvillkor eller lagregler

Radio- och TV-lagsutredningen konstaterade att samtliga sändningstillstånd som har meddelats TV-programföretag under svensk jurisdiktion innehåller likalydande tillståndsvillkor avseende saklighet, respekt för den enskildes privatliv, hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft samt, i de fall då programföretagen har rätt att sända annonser, förbud mot att diskriminera annonsörer.

Mot bakgrund av att de nämnda villkoren kunde betraktas som ett slags standardvillkor ansåg utredningen att det skulle vara mer ändamålsenligt att de begränsningar av sändningsrätten som före-

skrivs i villkoren i stället reglerades direkt i radio- och TV-lagen. Med hänsyn till regleringen i 3 kap. 1 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen bedömde utredningen emellertid att bestämmelserna inte skulle kunna tillämpas på trådsändningar. Däremot ansåg utredningen att bestämmelserna borde tillämpas på såväl tillståndspliktiga som icke tillståndspliktiga sändningar som sänds på annat sätt än genom tråd.

En förutsättning för att tillståndsvillkoren ska kunna omvandlas till lagregler är enligt utredningen att bestämmelserna är tillräckligt klara och tydliga. Utredningen ansåg att villkor som ålägger programföretagen skyldighet att utöva sändningsrätten sakligt och att i programverksamheten respektera den enskildes privatliv, liksom förbudet mot att diskriminera annonsörer, är tillräckligt preciserade för att uppfylla detta krav.

Radio- och TV-lagsutredningen föreslog därför att det genom direkta bestämmelser i radio- och TV-lagen ska föreskrivas att den som sänder TV-program eller andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio på annat sätt än genom tråd

- ska utöva sändningsrätten sakligt, med undantag för sändning av reklam och andra annonser,
- i programverksamheten ska respektera den enskildes privatliv om inte ett väsentligt allmänt intresse motiverar annat,
- om han eller hon har rätt att sända reklam och andra annonser, inte får diskriminera annonsörer.

När det gäller skyldigheten att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft ansåg Radio- och TV-lagsutredningen inte att innebörden är tillräckligt tydlig för att villkoret i sin helhet skulle kunna omvandlas till en generellt tillämplig lagregel. Utredningen föreslog att en del av det som bestämmelsen täcker skulle tas in i lagen på så sätt att den som sänder TV-program eller andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio på annat sätt än genom tråd, utöver vad som gäller enligt 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen, ska iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar.

13.3.2 Respekten för enskildas privatliv – Caroline av Monaco- domen

År 2004 beslutade europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen) dom i det s.k. Caroline av Monaco-målet (von Hannover v. Germany, no. 59320/00, EHCR 2004-VI), som gällde publicering av smygtagna fotografier av prinsessan Caroline av Monaco. I domen prövade Europadomstolen frågan om avvägningen mellan skyddet för yttrandefriheten och skyddet för privatlivet enligt artikel 8 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Enligt domen måste det göras en tydlig åtskillnad mellan rapportering av fakta som exempelvis kan bidra till en demokratisk debatt om hur politiker utövar sina befogenheter, och rapportering av detaljer ur privatlivet beträffande en person som inte har några officiella funktioner. I det aktuella målet ansåg domstolen att fotografierna och de artiklar som åtföljde bilderna inte utgjorde ett bidrag till en diskussion av allmänt intresse samt att allmänheten inte hade något legitimt intresse av att känna till var Caroline av Monaco befinner sig eller hur hon uppför sig i sitt privatliv och att även om det skulle finnas ett sådant intresse så måste det vika för prinsessans rätt till skydd av privatlivet. De tyska domstolar som ursprungligen hade prövat prinsessans talan ansågs inte ha gjort en rimlig avvägning mellan de motstående intressena och Tyskland hade därmed brutit mot artikel 8 i konventionen.

I betänkandet redovisade Radio- och TV-lagsutredningen att Tryck- och yttrandefrihetsberedningen (Ju 2003:04, numera Yttrandefrihetskommittén) i yttrande till regeringen hade anfört att Caroline av Monaco-domen torde innebära att det i fall då någons privatliv har kränkts genom publicering av fotografier och artiklar borde finnas möjlighet att i efterhand utkräva straffansvar eller skadeståndsskyldighet och kanske även hindra publiceringen. Någon sådan möjlighet finns inte enligt svensk lagstiftning. Beredningen ansåg att frågan om en eventuell anpassning av den svenska lagstiftningen borde kunna övervägas bland annat inom ramen för Radio- och TV-lagsutredningens uppdrag att föreslå mer kraftfulla åtgärder, om ett programföretag vid upprepade tillfällen och på liknande sätt bryter mot villkor för innehållet i sändningarna.

13.3.3 Sanktioner och tillsyn

Radio- och TV-lagsutredningen föreslog att Justitiekanslern ska ges rätt att förelägga den som vid upprepade tillfällen och på likartat sätt överträder den föreslagna bestämmelsen om skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar att inte på nytt sända program i strid med bestämmelsen. Ett föreläggande ska få förenas med vite.

De övriga föreslagna lagreglerna om skyldighet att utöva sändningsrätten sakligt, skyldighet att i programverksamheten respektera den enskildes privatliv och förbud mot diskriminering av annonsörer borde enligt Radio- och TV-lagsutredningen sanktioneras genom att den som sänder föreläggs att offentliggöra fällande beslut av Granskningsnämnden för radio och TV. Det samma föreslogs gälla vid enstaka överträdelser av bestämmelsen om återhållsamhet vid sändning av program med våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar.

Utredningen övervägde om Europadomstolens bedömning i *Caroline av Monaco*-domen borde medföra att det införs en möjlighet till mer kraftfulla sanktioner vid överträdelse av den föreslagna lagregeln om skyldighet att i programverksamheten respektera den enskildes privatliv. Det som i första hand skulle kunna komma i fråga var föreläggande vid vite. Efter att ha redovisat svårigheten att utforma ett föreläggande som å ena sidan är tillräckligt preciserat och å andra sidan inte strider mot censurförbudet eller programföretagets rätt att avgöra vad som ska sändas kom utredningen fram till att någon mer ingripande sanktion inte borde införas.

Radio- och TV-lagsutredningen föreslog också att tillsynen över om program innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen skulle flyttas från Justitiekanslern till Granskningsnämnden för radio och TV och att nämnden ska få rätt att förelägga den som överträder förbudet mot att sända program med våldsskildringar eller pornografiska bilder på tider och sätt som avses i denna bestämmelse att offentliggöra nämndens fällande beslut.

13.3.4 Tillämpning av tillståndsvillkor på vissa sändningar

Utredningen redogjorde för två situationer där sättet att sända medför att de tillståndsvillkor som annars gäller för ett programföretag inte kan tillämpas.

Sändning av *sökbar text-TV* kräver inte tillstånd. En konsekvens av det är att de villkor om opartiskhet och saklighet eller förbud att diskriminera annonsörer som kan gälla för ett programföretags tillståndspliktiga sändningar inte kan tillämpas för företagets text-TV-sändningar. Eftersom ett villkor om opartiskhet inte gäller för text-TV-sändningarna kan inte heller förbudet mot viss åsiktsannonsering enligt 6 kap. 5 § tillämpas på dessa sändningar.

Satellitsändningar är inte heller tillståndspliktiga och därför kan exempelvis ett tillståndsvillkor att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft inte tillämpas på dessa sändningar. Sveriges Televisions satellitsända programtjänst SVT Europa består av program som sänds eller har sänts i SVT:s marksändningar men som ibland kan sändas vid andra tidpunkter. Ett program som ursprungligen har sänts på sen kvällstid i marknätet kan därmed komma att sändas under dagtid i SVT Europa. De olika sändningstiderna kan få till följd att en sändning i SVT Europa skulle kunna strida mot tillståndsvillkoret att ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft, även om den ursprungliga sändningen inte strider mot detta villkor.

Utredningen redogjorde också för ett fall då *samma programinnehåll* samtidigt sändes dels i en tillståndspliktig digital marksändning, för vilken ett villkor om hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft gällde, och dels i en satellitsändning. För sändningarna ansvarade olika företag, som dock ingick i samma ägarsfär. Granskningsnämnden för radio och TV fann att det i det aktuella fallet var det företag som svarade för satellitsändningen som hade det redaktionella ansvaret för sändningen. Eftersom marksändningen var en vidareändring av den ursprungliga satellitsändningen kunde villkoret om hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft inte tillämpas.

Radio- och TV-lagsutredningen konstaterade först att bestämmelserna i yttrandefrihetsgrundlagen gör att det inte är möjligt att föreskriva att den som har tillstånd att sända television i marknät ska vara skyldig att följa sändningstillståndets villkor även vid sändning i kabelnät. Vidare hänvisade utredningen till att den i delbetänkandet Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala

tekniken (SOU 2005:62) hade föreslagit att det ska krävas tillstånd för att sända sökbar text-TV i det digitala marknätet. Om detta förslag genomförs skulle tillståndet för text-TV-sändningar kunna förenas med samma villkor som för övriga tillståndspliktiga sändningar. Radio- och TV-lagsutredningen pekade också på sitt förslag att vissa tillståndsvillkor skulle göras om till lagregler som skulle gälla för samtliga sändningar som sker på annat sätt än genom tråd. Dessa förslag skulle i varje fall till viss del tillgodose behovet av att samma regler gäller för en sändning som förmedlas såväl i mark-sändning som via satellit. I övrigt bedömde inte utredningen att det behövde införas någon bestämmelse i radio- och TV-lagen om en generell skyldighet för den som har tillstånd att sända markbunden television att följa de villkor som tillståndet är förenat med även vid sändning via satellit. Utredningen anförde att skälet för tillståndsplikt för marksändningar är bristen på frekvensutrymme och att någon motsvarande brist inte råder för satellitsändningarna. Det fanns enligt utredningen inte anledning att ställa mer långtgående krav på satellitsändningar av ett företag med tillstånd för marksändningar än på sändningar från ett programföretag som enbart sänder via satellit.

Däremot ansåg Radio- och TV-lagsutredningen att det borde införas en möjlighet att förena ett tillstånd att sända television i marknätet med villkor om att de av tillståndets övriga villkor som rör sändningarnas innehåll ska gälla även för sådana kompletterande sändningar via satellit som görs för att uppfylla en i tillståndet föreskriven skyldighet att sända program till hela landet eller till en viss del av landet. Skälet var enligt utredningen att sådana sändningar träder i stället för de marksändningar som programföretagen enligt sändningstillstånden är skyldiga att förmedla och som tillståndsvillkoren skulle ha gällt för.

13.4 Remissinstanserna

Tillståndsvillkor eller lagregler

Radio- och TV-lagsutredningens förslag att införa lagregler om saklighet, respekt för privatlivet, förbud mot diskriminering av annonsörer samt återhållsamhet vid sändning av våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar avstyrktes av huvuddelen av remissinstanserna, bland annat av *Justitiekanslern*, *Juridiska*

fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, TV4 AB, Sveriges Television AB, Sveriges Radio AB, Sveriges Utbildningsradio AB, C More Entertainment AB, Modern Times Group MTG AB, Kanal 5 AB, Sveriges Annonssörer, Tidningsutgivarna, Journalistförbundet samt KLYS och Copyswede. Bland de skäl som anfördes kan nämnas att förslagen innebär en begränsning av yttrandefriheten, att tillståndsvillkor är mer flexibla och ger programföretagen möjlighet att påverka utformningen samt att förslaget innebär en omotiverad skillnad mellan olika distributionssätt, eftersom lagreglerna inte föreslås gälla för trådsändningar. Några remissinstanser ansåg att konsekvenserna av Caroline av Monaco-domen krävde en mer ingående analys. Flera remissinstanser ansåg att de begrepp som används i den föreslagna lagtexten inte var tillräckligt tydliga. Tryck- och yttrandefrihetsberedningen ansåg att en lagregel om återhållsamhet kan godtas men att det kan ifrågasättas om kravet ska utvidgas till att gälla tillståndsfria sändningar.

Granskningsnämnden för radio och TV ansåg att en bestämmelse om skydd för privatlivet borde avse även satellitsändningar och eventuellt också lokal- och närradiosändningar men att bestämmelsen borde omformuleras så att den avser enskildas personliga integritet. Även Boxer TV-Access AB ansåg att kravet att respektera den enskildes privatliv är motiverat.

Granskningsnämnden för radio och TV tillstyrkte också att möjligheten att ingripa mot upprepade överträdelse av bestämmelserna om vålds- och sexskildringar förstärks. Svenska kyrkan välkomnade förslag som innebär återhållsamhet vid sändning av våldsskildringar och avancerade sexuella framställningar men tog inte ställning till om en särskild bestämmelse i radio- och TV-lagen är den mest lämpliga metoden.

Sanktioner och tillsyn

Även utredningens förslag om mer kraftfulla sanktioner vid upprepade överträdelse avstyrktes av flera remissinstanser. Justitiekanslern och Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet ansåg att vitesföreläggande inte bör förekomma, om man riskerar att komma i konflikt med utgivarens grundlagsenliga ensamrätt att bestämma vad en sändning ska innehålla. Sveriges Television AB, Sveriges Radio AB och Sveriges Utbildningsradio AB ansåg inte att skälen för mer kraftfulla sanktioner var tillräckligt starka.

Förslaget att Granskningsnämnden för radio och TV skulle ha tillsyn över efterlevnaden av samtliga bestämmelser i 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen tillstyrktes av *Justitiekanslern*, *Statskontoret* och *Granskningsnämnden för radio och TV* men avstyrktes i huvudsak av *Tryck- och yttrandefrihetsberedningen*, *Sveriges Television AB*, *Sveriges Radio AB*, *Sveriges Utbildningsradio AB*, *Journalistförbundet* samt *KLYS* och *Copyswede*.

Tillämplighet av tillståndsvillkor på vissa sändningar

Radio- och TV-lagsutredningens förslag och bedömningar kommenterades av några remissinstanser. *Post- och telestyrelsen* tillstyrkte förslaget medan *Tryck- och yttrandefrihetsberedningen*, *Sveriges Utbildningsradio AB*, *Journalistförbundet* samt *KLYS* och *Copyswede* ansåg att den föreslagna regeln inte är nödvändig, eftersom kompletterande satellitsändningar är helt identiska med sändningarna i marknätet och att tillståndsvillkoren därför ändå får genomslag.

13.5 Överväganden

13.5.1 Inledning

Under rubriken Upprepade överträdelser av innehållsvillkor föreslog Radio- och TV-lagsutredningen att vissa vanligt förekommande tillståndsvillkor helt eller delvis ska omvandlas till lagregler, nämligen

- skyldighet att utöva sändningsrätten sakligt (3 kap. 7),
- skyldighet att i programverksamheten respektera den enskildes privatliv (3 kap. 8 § 12),
- förbud mot att diskriminera annonsörer (3 kap. 9 § andra stycket) samt
- skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar (del av 3 kap. 8 § 9).

Radio- och TV-lagsutredningen föreslog vidare att den som vid upprepade tillfällen och på likartat sätt har överträtt bestämmelsen om skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program

med våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar ska kunna föreläggas av Justitiekanslern att inte på nytt sända program i strid med bestämmelsen. För de övriga föreslagna nya lagreglerna föreslog utredningen inte någon annan sanktion än att den sändande förpliktas att offentliggöra fällande beslut av Granskningsnämnden för radio och TV. Utredningen föreslog också att Granskningsnämnden för radio- och TV skulle ges möjlighet att förelägga den som överträder förbudet mot att sända program med ingående våldsskildringar m.m. i 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen att offentliggöra nämndens fällande beslut.

Radio- och TV-lagsutredningen föreslog också att ansvaret för tillsyn över efterlevnaden av 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen om sätet att sända våldsskildringar eller pornografiska bilder ska flyttas från Justitiekanslern till Granskningsnämnden för radio och TV.

Radio- och TV-lagsutredningens förslag kan endast delvis motiveras med uppdraget att föreslå mer kraftfulla åtgärder om ett programföretag vid upprepade tillfällen och på liknande sätt bryter mot villkor för innehållet i sändningarna. Det gäller förslaget om återhållsamhet vid sändning av våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar samt förslaget att Justitiekanslern vid upprepade överträdelser ska kunna förelägga den sändande att inte på nytt sända program i strid med bestämmelsen. Förslaget att tillsynsansvaret ska övergå från Justitiekanslern till Granskningsnämnden kan också ses i detta sammanhang.

Förslaget att föra in en lagbestämmelse om skyldighet att respektera den enskildes privatliv grundas på den s.k. Caroline av Monaco-domen som kan uppfattas som att det bör finnas möjlighet att i efterhand ingripa med straffansvar eller skadeståndsskyldighet i de fall då rätten till skydd för privatlivet har kränkts.

Förslaget att tillståndsvillkor om saklighet och förbud mot att diskriminera annonsörer ska omvandlas till lagregler synes endast ha sin grund i att sådana villkor har varit det normala i sändningstillstånd som har meddelats programföretag under svensk juridiktion.

Remissinstanserna har i allmänhet avvisat utredningens förslag. De skäl som har anförts är i huvudsak följande:

- Utredningen har inte anförts tillräckligt vägande skäl för att begränsa yttrandefriheten på det sätt som föreslås.
- Det är en större inskränkning av yttrandefriheten om de aktuella bestämmelserna ges formen av lagregler än om de får införas

- som villkor för sändningstillstånd, eftersom programföretagen har ett visst inflytande över hur sådana villkor utformas.
- Det finns inte behov av en reglering som omfattar även icke tillståndspliktiga sändningar, bland annat eftersom inskränkningarna för marksänd TV ursprungligen motiverades med utrymmesskäl.
 - Det sker en snabb utveckling av olika distributionsformer och förslagen leder till att konkurrensen snedvrids, eftersom de föreslagna lagreglerna inte omfattar trådsändningar.
 - Det finns ett starkt samband mellan opartiskhet och saklighet och det är därför inte lämpligt att behandla dessa begrepp på olika sätt i lagstiftningen.
 - Konsekvenserna av Caroline av Monaco-domen behöver analyseras mer ingående än vad Radio- och TV-lagsutredningen har gjort.
 - De begrepp som föreslås är otydliga.

Förslaget att flytta tillsynsansvaret tillstyrktes av de närmast berörda myndigheterna men avstyrktes av vissa andra remissinstanser.

Enligt direktiven ska vi analysera Radio- och TV-lagsutredningens förslag och de synpunkter som har kommit fram i remissbehandlingen utifrån målsättningen att förenkla regelverket för radio- och TV-företagen. Reglerna i AV-direktivet ska utgöra en utgångspunkt för analysen. Vi ska också överväga möjligheten att komplettera lagstiftningen med former för självreglering.

Innan vi går in på Radio- och TV-lagsutredningens olika förslag vill vi beröra några mer övergripande frågor.

13.5.2 Möjligheten att reglera innehållet i TV-sändningar

Vår bedömning: Regler som har till syfte att skydda angelägna intressen bör kunna upprätthållas oberoende av om formen för sändningen kräver tillstånd. Det borde därför vara principiellt möjligt att också reglera innehållet i trådsändningar under de förutsättningar som regeringsformen ställer upp för begränsning av grundläggande fri- och rättigheter. Yttrandefrihetsgrundlagen hindrar för närvarande en sådan ordning.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningen uttalade sig inte i frågan.

Skälen för vår bedömning

Möjligheten att ställa upp regler för innehållet i TV-sändningar bestäms dels av bestämmelserna i regeringsformen och yttrandefrihetsgrundlagen, dels av om sändningarna är tillståndspliktiga eller inte.

Grundlagsregleringen

Yttrandefrihetsgrundlagen anger utrymmet för att reglera innehållet i TV-sändningar. För trådsändningar är möjligheten att reglera begränsad till villkor för kommersiell reklam eller annan annonsering eller för sponsrade program samt till ingripanden mot fortsatta sändningar av våldsframställningar, pornografi eller sådant som utgör hets mot folkgrupp. För trådlösa sändningar ger yttrandefrihetsgrundlagen möjlighet att reglera sändningsrätten genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att få sända.

Skillnaden i synsättet på trådsändningar och trådlösa sändningar beror på att det råder etableringsfrihet för trådsändningar medan möjligheten att sända trådlöst begränsas av tillgången till radiofrekvenser. Det finns emellertid anledning att påpeka att förhållandena skiljer sig mellan olika slags trådlösa sändningar och att förutsättningarna har ändrats sedan 1992 då yttrandefrihetsgrundlagen infördes. För satellitsändningar råder i praktiken etableringsfrihet och det har därför inte ansetts befogat att införa tillståndsplikt för sändningar via satellit i den svenska lagstiftningen. För trådlösa marksändningar har det däremot inte ansetts möjligt att avstå från kravet på sändningstillstånd, eftersom tillgången till sändningsfrekvenser begränsar möjligheten att upprätta yttäckande sändarnät (se prop. 1995/96:160 s. 70 ff).

För begränsningar i sändningsrätten gäller vad som föreskrivs om begränsningar av grundläggande fri- och rättigheter i 2 kap. 12 § andra–femte styckena och 13 § regeringsformen. Där anges bland annat att en begränsning endast får göras för att tillgodose ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle och att begränsningen aldrig får gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen. En begränsning får inte göras enbart på grund av

politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning. Yttrandefriheten och informationsfriheten får begränsas med hänsyn till rikets säkerhet, folkförsörjningen, allmän ordning och säkerhet, enskilds anseende, privatlivets helgd eller förebyggandet och beivrandet av brott. Vidare får friheten att yttra sig i näringsverksamhet begränsas. I övrigt får begränsningar av yttrandefriheten och informationsfriheten endast ske om särskilt viktiga skäl föranleder det. Vid bedömningen av vilka begränsningar som får ske ska särskilt beaktas vikten av vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet i politiska, religiösa, fackliga, vetenskapliga och kulturella angelägenheter.

Tillståndsvillkor eller lagregler

Som vi har redovisat i avsnitt 15.2 kan regler för sändningarnas innehåll dels ha formen av lagregler och dels föreskrivas som tillståndsvillkor. Lagregler gäller för såväl tillståndspliktiga som tillståndsfria sändningar, medan tillståndsvillkor endast kan tillämpas på sändningar som kräver tillstånd.

Systemet med tillståndsvillkor infördes i den nuvarande radio- och TV-lagen och ersatte en tidigare ordning där villkoren för sändningsrätten reglerades i avtal mellan regeringen och programföretagen. I förarbetena (prop. 1995/96:160 s. 82 ff) diskuterades möjligheten att i stället låta samtliga förutsättningar för sändningsrätten framgå direkt genom bestämmelser i lag. Detta alternativ avvisades emellertid, eftersom en lag som innehåller samtliga krav som framgick av de dåvarande avtalen skulle bli mycket vidlyftig och förmodligen snart inaktuell. En fördel med en ordning med tillståndsvillkor angavs vara att det blir lättare att anpassa sig till den framtida tekniska och massmediepolitiska utvecklingen. Denna utveckling, sades det, skulle kunna innebära att staten helt eller delvis kommer att avstå från att ställa vissa villkor på sändningsverksamheten. Regeringen ansåg därför att den smidigaste lösningen var att regeringen även i fortsättningen får förena sändningstillstånd med villkor. Endast skyldigheter som gäller för alla sändningar av en viss art borde regleras genom direkta bestämmelser i lagen.

Som förutsågs i propositionen har det skett omfattande tekniska förändringar sedan radio- och TV-lagen infördes. Dessa förändringar har påverkat det sätt på vilket tillstånden till TV-sändningar

har utformats. Sändningstillstånden för SVT och UR, liksom TV4:s tidigare tillstånd att bedriva analoga marksändningar, innehåller en omfattande reglering som framför allt avser företagens skyldighet att sända ett mångsidigt programutbud. De tillstånd att bedriva digitala marksändningar som regeringen och senare Radio- och TV-verket har utfärdat saknar i stort sett sådana krav, förutom ett allmänt hållet villkor att sända innehåll av en viss typ. Däremot har sändningstillstånden genomgående förenats med villkor om saktighet, mediets genomslagskraft och respekt för privatlivet. Till skillnad mot vad som gällde tidigare innehåller de sändningstillstånd som i mars 2008 utfärdades av Radio- och TV-verket inte några villkor om förbud mot att diskriminera annonsörer. För de programföretag som är etablerade i andra EES-stater saknas villkor om sändningarnas innehåll.

Tillståndspliktens omfattning och räckvidden för olika innehållsregler

Flera remissinstanser har anmärkt att Radio- och TV-lagsutredningens förslag innebär att sändningar behandlas på olika sätt, eftersom de föreslagna lagreglerna på grund av yttrandefrihetsgrundlagens krav inte kan tillämpas för trådsändningar. Detta skulle enligt vissa remissinstanser innebära att konkurrensförhållandena snedvrids på ett olämpligt sätt. Till detta kan sägas att även nuvarande ordning innebär att olika sändningssätt har olika förutsättningar, eftersom tillståndsvillkor bara kan tillämpas på tillståndspliktiga marksändningar medan de tillståndsfria satellitsändningarna endast påverkas av regler som ges direkt i lag.

Det som bör vara avgörande för om en sändning ska vara tillståndspliktig eller inte är om det finns ett behov att från det allmännas sida styra hur sändarnäten utformas eller bestämma vem som ska få möjlighet att utnyttja de begränsade sändningsmöjligheterna. Ett sådant behov har ansetts föreligga när det gäller marksändningar i rundradionät men inte i fråga om satellitsändningar. I avsnitt 14 föreslår vi att det tillståndspliktiga området begränsas på ett sätt som innebär att TV-sändningar i nät som exempelvis är avsedda för mobiltelefoni inte ska kräva tillstånd. Förslaget får till konsekvens att det inte kommer att vara möjligt att genom tillståndsvillkor reglera innehållet i sådana sändningar.

Slutsats

Regler som har till syfte att tjäna angelägna intressen, t.ex. att skydda barn mot olämpligt programinnehåll eller att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att ta del av programmen bör enligt vår mening kunna upprätthållas oberoende av formen för sändningen och oberoende av om sändningen kräver tillstånd. Av detta följer att det borde vara principiellt möjligt att reglera innehållet i alla slags sändningar, inklusive trådsändningar under de förutsättningar som regeringsformen ställer upp för begränsning av grundläggande fri- och rättigheter. En sådan ordning kräver emellertid ändringar i yttrandefrihetsgrundlagen. Den ses för närvarande över av Yttrandefrihetskommittén (Ju 2003:04). I våra kontakter med kommittén har vi framfört vår uppfattning i denna del.

Trots det som nu sagts föreslår vi inte att några av de regler som för närvarande kan föreskrivas som tillståndsvillkor omvandlas till föreskrifter i lag. Det hänger samman med att vi önskar underlätta en utveckling mot självreglering. Om en sådan utveckling inte kommer till stånd anser vi att man på nytt bör överväga om vissa regler bör framgå direkt av lagen och därmed bli tillämpliga även för sändningar som inte kräver tillstånd.

13.5.3 Innehållsregler och självreglering

Vår bedömning: Den nuvarande myndighetskontrollen av vissa sändningsvillkor bör kunna ersättas med självreglering om självregleringen bedöms kunna fungera lika effektivt som myndighetskontrollen. För att en utveckling mot självreglering ska underlättas bör regler som nu kan föreskrivas som villkor för sändningstillstånd inte ersättas med föreskrifter i lag. Om ett programföretag omfattas av en effektiv ordning för självreglering, bör tillståndsmyndigheten kunna avstå från att ställa upp villkor inom områden som omfattas av självregleringen eller ändra sådana villkor som redan meddelats.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningen behandlade inte frågan.

Skälen för vår bedömning

Lagstiftningen bör underlätta en utveckling mot självreglering

I avsnitt 18 redogör vi för utredningens uppdrag att överväga möjligheten att komplettera lagstiftning med olika former för självreglering. Där redovisar vi också några av de olika system för självreglering som finns i Sverige inom bland annat massmedie- och marknadsföringsområdet. Vi konstaterar att det inte finns något system för självreglering som har skapats av TV-företagen eller som uteslutande riktas till dem, men att det inte finns något som hindrar att vissa programföretag skapar ett eget sådant system eller ansluter sig till det system som gäller för pressen.

Vi anser att både det växande antalet aktörer inom radio och TV och det förhållandet att gränserna mellan olika medieområden luckras upp talar för att det borde finnas förutsättningar för att utveckla självregleringen inom radio- och TV-området. En ordning för självreglering skulle kunna omfatta allt som de berörda företagen publicerar, oberoende av sändningsform. Den skulle också kunna omfatta företag som är verksamma på den svenska marknaden oberoende av om de står under svensk jurisdiktion eller ej.

Det är givetvis de berörda företagens sak att avgöra om en sådan utveckling bör inledas och hur en ordning för självreglering ska vara utformad. Om en effektiv självreglering skulle komma till stånd är det emellertid naturligt att myndigheterna inte fortsätter att granska efterlevnaden av tillståndsregler som motsvarar de områden som självregleringen omfattar. Detta talar för att lagstiftningen utformas på ett sätt som underlättar en anpassning till ändrade förhållanden. En ordning med tillståndsvillkor framstår i detta perspektiv som mer lämplig än om motsvarande regler framgår direkt av lag, eftersom tillståndsmyndigheten kan ändra eller upphäva tillståndsvillkor för de programföretag som omfattas av självregleringen.

Vad som kan omfattas av en självreglering

En förutsättning för att myndighetskontroll ska kunna ersättas med självreglering är dock att Sverige inte genom internationella förpliktelser är skyldigt att lagreglera de aktuella frågorna.

AV-direktivet innebär att medlemsstaterna inte kan uppfylla de krav som riktas mot dem enbart genom att hänvisa till själv-

reglering. Möjligheten att avstå från myndighetsreglering till förmån för självreglering måste därför begränsas till frågor som inte omfattas av direktivet. Även Sveriges skyldigheter enligt Europakonventionen kan ha viss betydelse för möjligheten att ersätta myndighetsreglering med självreglering.

Krav på självregleringen

En annan förutsättning för att den nuvarande myndighetskontrollen ska ersättas med självreglering är givetvis att självregleringen bedöms kunna fungera lika effektivt som myndighetens kontroll. För att en ordning för självreglering ska kunna uppfylla sådana krav bör den omfatta en uppförandekod, en ordning för hur överträdelser ska prövas på ett oberoende sätt och sanktioner vid överträdelser som är minst lika kännbara som de sanktioner som tillsynsmyndigheten kan dela ut vid överträdelse av ett motsvarande tillståndsvillkor.

13.5.4 Skyldigheten att utöva sändningsrätten sakligt

Vår bedömning: Eftersom TV och radio är viktiga informationskällor och det är angeläget att tittare och lyssnare har tillgång till korrekt och relevant information, bör krav på saklighet fortfarande kunna ställas upp som villkor för sändningstillstånd.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningen föreslog att kravet på bland annat saklighet skulle lagregleras för trådlösa sändningar av TV-program och andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna avstyrkte förslaget (se avsnitt 15.4).

Skälen för vår bedömning

Begreppet saklighet

Några remissinstanser menade i sina remissvar att begreppet saklighet hör så nära samman med begreppet opartiskhet att det skulle vara olämpligt att som Radio- och TV-lagsutredningen föreslog lagfästa saklighetskravet, medan krav på opartiskhet skulle kunna ställas i tillståndsvillkor.

Vi kan hålla med om att framför allt utelämnande av väsentliga uppgifter, som utgör ett brott mot kravet på saklighet, och ensidig behandling, som är en form av partiskhet, ligger nära varandra och att skillnaden främst handlar om vilken effekt en överträdelse får. Samtidigt noterar vi att villkor om opartiskhet för närvarande enbart gäller för public service-företagen.

Motiven för den nuvarande ordningen

I förarbetena till radio- och TV-lagen motiverades möjligheten att ställa krav på opartiskhet och saklighet för tillståndspliktiga marksändningar, men inte för kabelsändningar eller satellitsändningar, med att det inte råder etableringsfrihet för marksändningar och att det därmed finns begränsade möjligheter att balansera program som har sänts av ett programföretag med program eller programinslag som har sänts av andra programföretag. För kabelsändningar råder etableringsfrihet och för satellitsändningar ansågs att det nära nog råder etableringsfrihet. Därför var det inte motiverat att införa bestämmelser om saklighet och opartiskhet för sådana sändningar.

Genom den digitala sändningstekniken är etableringsmöjligheterna för marksänd TV i dag jämförbara med de som gällde för satellitsänd TV när radio- och TV-lagen beslutades. År 1996 var utrymmet för marksänd television fortfarande begränsat till tre analoga programtjänster. Nu finns sändningstillstånd för 40 nationella och 14 regionala programtjänster i marksändning. Mot den bakgrunden skulle det kunna hävdas att skälen för att ställa krav på opartiskhet och saklighet har försvagats.

Krav på opartiskhet har otvivelaktigt samband med att det inte råder etableringsfrihet och att det därmed inte finns utrymme för en mängd programföretag som kan belysa aktuella frågor från olika synvinklar. För public service-företagen är det naturligtvis nödvändigt att under alla förhållanden ställa krav på opartiskhet, eftersom

sändningar i allmänhetens tjänst som finansieras med en tvångsvis uttagen avgift inte bör kunna användas för att ensidigt gynna vissa intressen, uppfattningar eller grupper.

Ytterligare skäl för krav på saklighet

Vi anser inte att ett krav på saklighet enbart kan motiveras utifrån bristen på etableringsmöjligheter. Ett krav på saklighet, som innebär att lämnade uppgifter ska vara korrekta, kan vara berättigat även om det finns många olika programföretag. Som nämnts i det föregående aktualiseras frågor om överträdelser av kravet på saklighet huvudsakligen i anslutning till program om nyheter och samhällsfrågor. Radio och TV är viktiga informationskällor och det är angeläget att de uppgifter som allmänheten får del av är korrekta och relevanta. En lyssnare eller tittare som har missletts genom felaktiga eller ofullständiga sakuppgifter är inte hjälpt av att det har sänts korrekta uppgifter i andra programtjänster än den som han eller hon tog del av. Ett krav på saklighet i TV och ljudradio bör kunna därför ställas upp även i fortsättningen.

Ett krav på att lämna korrekta uppgifter och rätta felaktigheter ingår i de tidigare nämnda etiska reglerna för press, radio och TV. Som vi har nämnt i det föregående skulle det vara till fördel om lagstiftningen om radio- och TV-sändningar utformades på sådant sätt att det allmänna lätt skulle kunna avstå från att reglera frågor som omfattas av självreglering. Skyldighet att beriktiga felaktiga sakuppgifter när det är befogat gäller för alla trådlösa TV-sändningar. Genom denna regel har TV-direktivets krav på genmälesrätt genomförts i svensk lagstiftning. AV-direktivet innebär ingen ändring på denna punkt.

Slutsats

Eftersom TV och radio är viktiga informationskällor och det är angeläget att tittare och lyssnare har tillgång till korrekt och relevant information, ska krav på saklighet kunna ställas upp inom området för ljudradio- och TV-sändningar. Kravet bör enligt vår mening kunna ställas i form av villkor för tillstånd att sända TV-program eller andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio.

AV-direktivet innehåller inte något krav på saklighet utan enbart ett krav på att felaktiga sakuppgifter ska beriktigas. Tillståndsmyndigheten skulle därför kunna avstå från att ställa upp villkor om saklighet, eller besluta att ett villkor som har meddelats ska ändras, i de fall då programföretaget omfattas av en effektiv ordning för självreglering som avser saklighet.

13.5.5 Skyldighet att respektera den enskildes privatliv

Vår bedömning: Den nuvarande möjligheten att meddela tillståndsvillkor om skydd för privatlivet bör inte nu ersättas med föreskrifter i lag. Resultatet av Yttrandefrihetskommitténs arbete med dessa frågor bör i stället avvaktas.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningen förslog att skyldigheten att respektera den enskildes privatliv skulle regleras i lag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser var kritiska till utredningens förslag (se avsnitt 13.4). Några remissinstanser ansåg att konsekvenserna av Caroline av Monaco-domen krävde en mer ingående analys.

Skälen för vår bedömning

Bakgrunden till utredningens förslag

En skyldighet att i programverksamheten respektera den enskildes privatliv kan föreskrivas som villkor för sändningstillstånd. I de sändningstillstånd som nu har utfärdats av regeringen eller Radio- och TV-verket anges att skyldigheten gäller, om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat.

Orsaken till att Radio- och TV-lagsutredningen tog upp frågan om att omvandla det aktuella tillståndsvillkoret till lagregel var att Europadomstolen i det s.k. Caroline av Monaco-målet hade kommit fram till att prinsessan Caroline av Monacos rätt till skydd av privatlivet hade kränkts genom publicering av smygtagna bilder och att Tryck- och yttrandefrihetsberedningen hade framfört att det borde finnas möjlighet att i efterhand utkräva straffansvar eller skadeståndsskyldighet för sådan publicering och att frågan borde

kunna övervägas bland annat inom ramen för Radio- och TV-lagsutredningens arbete.

Radio- och TV-lagsutredningens förslag innebar att en skyldighet att respektera privatlivet inte bara skulle gälla för tillståndspliktiga sändningar utan också för andra trådlösa sändningar än närradio och lokalradio. Skälet för att trådsändningar inte skulle omfattas är att yttrandefrihetsgrundlagen inte tillåter det. Utredningen motiverade inte varför sändningar i närradio och lokalradio inte omfattades av den föreslagna bestämmelsen.

Europakonventionens krav på rättsmedel

Den fråga som togs upp i Tryck- och yttrandefrihetsberedningens skrivelse till regeringen var om Sveriges skyldigheter enligt Europakonventionen innebär att det bör finnas mer långtgående sanktioner vid överträdelser av regeln om respekt för privatlivet. Radio- och TV-lagsutredningen övervägde om den föreslagna regeln borde vitessanktioneras men kom fram till att detta inte skulle vara lämpligt med hänsyn till programföretagens rätt till skydd för yttrandefriheten.

Enligt artikel 13 i Europakonventionen ska var och en vars i konventionen angivna fri- och rättigheter kränkts ha rätt till ett effektivt rättsmedel inför en nationell myndighet. Enligt Europadomstolens praxis är konventionsstaterna skyldiga att tillhandahålla ett effektivt nationellt rättsmedel för att antingen förebygga den påstådda kränkningen eller dess fortsättning eller också gottgöra en kränkning som redan har inträffat. De har emellertid en viss frihet att bestämma hur skyldigheterna ska uppfyllas. En överträdelse av konventionen behöver inte alltid medföra ekonomisk ersättning. Ibland kan konstaterandet att en kränkning har skett vara tillräckligt som gottgörelse för liden skada.

Enligt artikel 8 i Europakonventionen ska var och en ha rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Det är staten som enligt konventionen har ansvaret för att enskildas rättigheter inte kränks. Detta innebär först och främst att staten inte får handla på ett sätt som innebär att enskildas rättigheter enligt konventionen kränks. När det gäller artikel 8 har Europadomstolen uttalat att staten i vissa fall också har en positiv skyldighet att se till att individers rättigheter skyddas även i förhållande till andra enskilda. Om staten inte uppfyller en sådan

skyldighet kan den bli skadeståndsskyldig. Europadomstolen har däremot inte ansett det önskvärt eller nödvändigt att utveckla en allmän teori om hur långt konventionens skydd bör gälla i förhållandet mellan enskilda, och Högsta domstolen har i ett nyligen avgjort mål uttalat att enskilda inte bör kunna åläggas att betala skadestånd på grund av en överträdelse av artikel 8 i Europakonventionen i fall där någon skadeståndsskyldighet inte följer av gällande svensk skadeståndsrätt (se NJA 2007 s. 747).

Vår bedömning är att nuvarande ordning, där ett programföretag som har fällts av Granskningsnämnden för att ha överträtt ett tillståndsvillkor om respekt för privatlivet åläggs att på lämpligt sätt offentliggöra nämndens fällande beslut, kan innebära tillräcklig gottgörelse för den som har lidit skada. Den ger emellertid inte möjlighet att förebygga fortsatta kränkningar. För att detta ska vara möjligt skulle t.ex. vitesföreläggande kunna användas för att förhindra upprepade överträdelser.

Yttrandefrihetskommittén

Regeringen gav genom tilläggsdirektiv den 17 april 2008 i uppdrag till Yttrandefrihetskommittén att utreda om skyddet för enskildas integritet och privatliv i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen bör stärkas (dir. 2008:42). I tilläggsdirektiven anges att frågan om balansen mellan skyddet för tryck- och yttrandefrihet å den ena sidan och skyddet för enskildas integritet och privatliv å den andra bör analyseras bland annat mot bakgrund av att Internet har ökat möjligheterna att ge känslig information stor spridning. Vid analysen bör utvecklingen av Europakonventionens regler, bland annat med anledning av Caroline av Monaco-domen, tas i beaktande. Yttrandefrihetskommittén ska enligt tilläggsdirektiven överväga om det generella skyddet för enskildas integritet och privatliv i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen bör stärkas och vilka effekter detta i så fall skulle kunna få för tryck- och yttrandefriheten. Bland de aspekter som ska analyseras nämns behovet av förutsägbarhet när det gäller vilka publiceringar som skulle kunna komma i konflikt med ett stärkt integritetsskydd. Uppdraget ska redovisas senast den 20 december 2011.

Slutsats

Hur balansen mellan å den ena sidan skyddet för tryck- och yttrandefriheten och å den andra sidan skyddet för enskildas integritet och privatliv ska utformas är en grannliga uppgift. Vi anser att resultatet av Yttrandefrihetskommitténs arbete med dessa frågor bör avvaktas innan det sker några förändringar av det nuvarande regelverket. Vi anser därför att den nuvarande möjligheten att meddela tillståndsvillkor om skydd för privatlivet inte nu bör ersättas med någon föreskrift direkt i lag.

13.5.6 Förbud mot att diskriminera annonsörer

Vårt förslag: Möjligheten att förbjuda programföretag att diskriminera annonsörer avskaffas.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningen föreslog att förbudet mot att diskriminera annonsörer skulle lagregleras.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna avstyrkte utredningens förslag i denna del (se avsnitt 13.4).

Skälen för vårt förslag: Möjligheten att förbjuda programföretag att diskriminera annonsörer syftar till att komma till rätta med s.k. annonsvägran. Den infördes år 1991 i samband med att bestämmelser om reklamfinansiering av marksänd svensk television infördes. Något motsvarande förbud har inte varit aktuellt för satellitsänd television, eftersom det där finns utrymme för konkurrerande reklam-TV-kanaler. Vid det fåtal tillfällen då bestämmelsen har aktualiserats har inget programföretag fällt för att ha överträtt den. I de sändningstillstånd som utfärdades av Radio- och TV-verket i mars 2008 förekommer inte något sådant villkor.

Vi kan konstatera att den nuvarande bestämmelsen i 3 kap. 9 § andra stycket radio- och TV-lagen inte har haft någon praktisk betydelse och att den inte längre tillämpas. Den bör därför upphävas.

13.5.7 Hänsyn till mediets genomslagskraft vid våldsskildringar och sexuella framställningar

Vår bedömning: De nuvarande reglerna om hänsyn till radions eller televisionens särskilda genomslagskraft bör inte ändras. Villkor med denna innebörd bör fortfarande kunna ställas upp som villkor för sändningstillstånd. Överträdelser bör liksom för närvarande sanktioneras genom att det felande företaget föreläggs att på lämpligt sätt offentliggöra Granskningsnämndens fällande beslut.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningen föreslog en lagregel om skyldighet att iaktta aktsamhet med våldsskildringar och avancerade sexuella framställningar samt att upprepade överträdelser skulle kunna leda till ett föreläggande vid vite att inte på nytt sända program i strid med bestämmelsen.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser som yttrade sig i frågan avstyrkte förslagen (se avsnitt 13.4). Vissa remissinstanser ansåg att upprepade överträdelser av ett enda programföretag inte var ett tillräckligt starkt skäl att skärpa lagstiftningen. Enligt några remissinstanser bör vitesförelägganden undvikas i situationer då de kan riskera att komma i konflikt med utgivarens grundlagsenliga ensamrätt att bestämma vad en sändning ska innehålla. Några remissinstanser ansåg att den föreslagna bestämmelsen var otydlig. Vissa remissinstanser ansåg att förslaget skulle skapa mer ojämna konkurrensförhållanden på TV-marknaden.

Skälen för vår bedömning

Innebörden av den nuvarande skyldigheten

Det nuvarande tillståndsvillkoret om skyldighet att ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft innebär att programföretaget ska visa varsamhet med program som har en sådan karaktär att man kan förstå att delar av publiken kan bli upprörda eller skrämda. Det kan t.ex. gälla våldsskildringar eller sexuella framställningar, program som av andra skäl kan verka skrämmande för barn, program som är kränkande mot ettdera könet eller mot personer med en viss hudfärg, religion eller sexuell läggning eller program som uppmanar till handlingar som är brottsliga eller annars

olämpliga. Den som bryter mot villkoret kan föreläggas att på lämpligt sätt offentliggöra fällande beslut.

Bakgrunden till utredningens förslag

Bakgrunden till Radio- och TV-lagsutredningens förslag var att ett programföretag trots upprepade fällningar av Granskningsnämnden hade fortsatt att sända program med våldsinslag under eftermiddagstid i strid med villkoret om hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft. Utredningen fick därför i uppdrag att föreslå mer kraftfulla åtgärder för de fall då ett programföretag vid upprepade tillfällen och på liknande sätt bryter mot villkor för innehållet i sändningarna.

Behovet av en lagreglering

Vi anser för vår del att det är angeläget att TV-företagen iakttar stor försiktighet med program som kan vara skadliga för barn. Det innebär bland annat att programföretagen inte bör sända TV-program med ett innehåll som kan skrämja eller på annat sätt vara skadliga för barn vid tidpunkter då det är troligt att många barn ser på TV. Den praxis som Granskningsnämnden tillämpar i detta hänseende innebär särskilda krav på återhållsamhet i fråga om våldsskildringar och våldsinslag som sänds före kl. 21.00. För våldsskildringar i nyhetsprogram gäller som huvudregel att man ska visa särskild återhållsamhet vid nyhetssändningar före kl. 19.00. Vi bedömer att denna praxis utgör en rimlig avvägning mellan hänsyn till barnens bästa och till andra önskemål.

Överträdelser av de tillståndsvillkor som gäller det redaktionella innehållet i TV-sändningar sanktioneras bara genom att programföretaget blir skyldigt att offentliggöra Granskningsnämndens fällande beslut. En orsak till att inte några mer ingripande sanktioner har valts är att frågor om det redaktionella innehållet ligger nära yttrandefrihetens kärna. Frågor som rör tillståndsvillkor om opartiskhet och saklighet eller hur skyddet för privatlivet ska balanseras mot programföretagens uppgift att bevaka samhällslivet och att uppdaga missförhållanden kräver ofta ingående och grannliga överväganden. I allmänhet torde överträdelser av här angivna regler inte vara uppsåtliga utan snarare en följd av olika tolkningar

av det journalistiska uppdraget. En följd av att det inte finns några mer kännbara sanktioner är emellertid att ett programföretag som väljer att systematiskt bryta mot reglerna kan göra detta utan att riskera någon kännbar påföljd. Ett skäl att sätta sig över regler till skydd för barn kan vara att program med våldsskildringar är ett sätt att dra publik till reklamfinansierade programtjänster. Upprepade överträdelser med sådana syften kan inte jämföras med oavsiktliga journalistiska övertramp.

Krav på tydligare regler för vitessanktion

Radio- och TV-lagsutredningen ansåg inte att ett tillståndsvillkor om skyldighet att ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft är tillräckligt tydligt för att en mer kännbar sanktion skulle kunna tillämpas vid upprepade överträdelser. Om sådana sanktioner ska kunna införas behöver programföretagens skyldigheter anges tydligare. Vi delar den tidigare utredningens uppfattning i dessa delar.

Radio- och TV-lagsutredningen föreslog att en del av de företeelser som täcks av tillståndsvillkoret om televisionens särskilda genomslagskraft skulle omvandlas till en lagregel till vilken skulle knytas en särskild sanktionsmöjlighet. Enligt vår mening skulle det i och för sig vara möjligt att behålla ordningen med tillståndsvillkor men dela upp regeln om televisionens särskilda genomslagskraft i flera delar där en del skulle avse våldsskildringar och eventuellt vissa andra framställningar, medan en annan del skulle innefatta det nuvarande villkorets övriga innehåll. I så fall skulle en mer verkingsfull sanktion kunna tillämpas vid upprepade överträdelser av det förstnämnda villkoret. Med en sådan lösning skulle det finnas möjlighet för programföretagen att påverka den detaljerade utformningen i samband med tillståndsgivningen, vilket vissa remissinstanser har framhållit som en fördel. Ett tillståndsvillkor kan vidare, som har berörts i det föregående, lättare än en lagregel ersättas med en ordning för självreglering.

Olika regler för trådlösa och trådbundna sändningar

En lagregel kan tillämpas på alla trådlösa TV-sändningar, men skulle på grund av yttrandefrihetsgrundlagen inte kunna införas för

trådsändningar. Ett tillståndsvillkor kan däremot bara tillämpas för tillståndspliktiga sändningar.

Några remissinstanser har framhållit att den tidigare utredningens förslag innebär en snedvridning av konkurrensen mellan olika sändningsformer. Som anförts i det föregående innebär yttrandefrihetsgrundlagen att möjligheterna att införa regler för innehållet i trådsänd TV är mycket begränsade. Det enda sättet att undvika att olika regler gäller för TV-sändningar som sänds på olika sätt torde därför vara att anpassa all reglering till den lägstanivå som kan tillämpas för trådsändningar. Vi anser inte att intresset av likartade konkurrensförutsättningar är tillräckligt för att motivera ett sådant steg, särskilt inte som de TV-programtjänster som sänds enbart genom tråd torde sakna nämnvärd betydelse för konkurrensen inom TV-marknaden. Om en regel om varsamhet med våldsskildringar skulle utvidgas från att enbart gälla för tillståndspliktiga sändningar till att gälla för alla trådlösa TV-sändningar kommer resultatet därför snarare att bli att konkurrensförutsättningarna utjämnas mellan olika delar av denna marknad. Som vi har nämnt i det föregående anser vi att regler som motiveras av angelägna intressen bör kunna tillämpas vare sig sändningen är tillståndspliktig eller inte. Det förhållandet att det råder etableringsfrihet för trådsändningar utgör enligt vår mening inte heller skäl mot att sådana regler borde kunna tillämpas om det finns behov av det.

Behovet av strängare sanktioner

I några remissyttranden framfördes att det skulle saknas tillräckligt vägande skäl för att införa mer kraftfulla sanktioner vid upprepade överträdelser av en regel om aktsamhet med våldsskildringar, eftersom uppdraget till utredningen grundar sig på en enskild händelse där ett programföretag vid ett begränsat antal tillfällen har överträtt villkoret. Som vi har nämnt i det föregående har Granskningsnämnden sedan år 2004 funnit att programföretag har sänt program med våldsinslag i strid med villkoret om televisionens särskilda genomslagskraft vid sammanlagt 13 tillfällen. Det finns inget som tyder på att något programföretag har satt i system att bryta mot villkoret. Enligt vår mening kan det redan av den anledningen ifrågasättas om det finns något behov av strängare sanktioner.

Om upprepade överträdelse av den föreslagna regeln emellertid ska kunna leda till mer kraftfulla reaktioner finns främst två alternativ bland de sanktioner som är möjliga enligt radio- och TV-lagen. Särskild avgift är en sanktion som bland annat används vid överträdelse av reglerna om annonstid och annonsplacering. Syftet med sanktionen är att den ska kunna avpassas så att programföretaget inte ska få någon ekonomisk vinst av att bryta mot de aktuella reglerna (se prop. 1995/96:160 s. 132 f). Särskild avgift kan dömas ut redan första gången en regel överträds.

Enligt vår mening skulle det inte vara lämpligt att använda särskild avgift för att sanktionera upprepade överträdelse av den föreslagna regeln om återhållsamhet med våldsskildringar. Även om systematiska överträdelse kan förmodas ha ekonomiska syften torde det inte vara möjligt att, på det sätt som gäller överträdelse av regler om annonstid, anpassa avgiftens storlek till den vinning som överträdelsen har gett upphov till.

Föreläggande förenat med vite används främst vid överträdelse av vissa ordningsföreskrifter och tillståndsvillkor av mer teknisk natur, men även vid överträdelse av bestämmelse om innehåll i närradio och lokalradio samt vid upprepade överträdelse av 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen.

Som några remissinstanser har framhållit riskerar ett vitesföreläggande att komma i konflikt med utgivarens ensamrätt att bestämma vad som ska sändas. Radio- och TV-lagsutredningens förslag innebär att möjligheten att använda vitesförelägganden skulle utvidgas till att avse betydligt flera situationer än enligt nuvarande bestämmelse. Risken för att vitesförelägganden kom att kollidera med ensamrätten skulle därmed bli större. Om en sådan konflikt ska undvikas finns en risk att föreläggandet å andra sidan måste ges en så allmän utformning att det inte blir ett effektivt medel att förhindra fortsatta överträdelse. Användningen av vite skulle i denna situation dessutom riskera att komma i konflikt med de grundsats på vilka skyddet för yttrandefriheten bygger, bland annat förbudet mot straff och andra påföljder utöver vad som framgår av brottskatalogen i yttrandefrihetsgrundlagen.

Slutsats

Mot bakgrund av det anförda anser vi inte att det finns tillräckliga skäl att ändra de nuvarande reglerna om hänsyn till radions eller

televisionens särskilda genomslagskraft. Villkor med denna innebörd bör fortfarande kunna ställas upp som villkor för sändningstillstånd. Överträdelser bör liksom för närvarande sanktioneras genom att det felande företaget föreläggs att på lämpligt sätt offentliggöra Granskningsnämndens fällande beslut.

13.5.8 Tillämplighet av tillståndsvillkor på vissa sändningar

Vår bedömning: Det bör inte föras in någon möjlighet att förena ett tillstånd att sända television i marknätet med ett villkor om att tillståndets övriga villkor som rör sändningarnas innehåll ska gälla för sådana kompletterande sändningar via satellit som görs för att uppfylla en i tillståndet föreskriven skyldighet att sända program till hela landet eller till en viss del av landet.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningen föreslog att en sådan möjlighet skulle införas (SOU 2006:51, avsnitt 3).

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrade sig ifrågasatte behovet av de föreslagna reglerna eftersom de kompletterande satellitsändningarna är identiska med sändningarna i marknätet.

Skälen för vår bedömning

Uppdraget till Radio- och TV-lagsutredningen syftade på en situation då ett programföretag som har tillstånd för marksändningar också sänder sökbar text-TV eller sänder via satellit. Eftersom dessa sändningsformer inte kräver tillstånd gäller villkoren i sändningstillståndet inte för dessa sändningar. Utredningen redogjorde också för ett fall där olika företag bedrev marksändning och satellitsändning av ett identiskt innehåll och där Granskningsnämnden bedömde att det satellitsändande företaget var ansvarigt med följd att de villkor som gällde enligt tillståndet för marksändning inte kunde tillämpas.

Radio- och TV-lagsutredningen hänvisade till sina förslag att göra sökbar text-TV tillståndspliktig respektive att omvandla vissa tillståndsvillkor till allmänt tillämpliga lagregler. Därmed skulle enligt utredningen de problem som föranlett uppdraget i huvudsak vara lösta. Utredningen föreslog dock att tillståndsvillkor skulle

kunna göras tillämpliga på satellitsändningar som utförs för att uppfylla en skyldighet enligt sändningstillstånd att nå hela landet eller en viss del av landet.

I avsnitt 14 föreslår vi att det ska krävas tillstånd för att sända sökbar text-TV på de sändningsfrekvenser som annars kräver sändningstillstånd. Därmed kommer tillståndsvillkor att kunna gälla för sökbar text-TV på samma sätt som för övriga tillståndspliktiga sändningar.

För närvarande har inget programföretag ett sändningstillstånd där det föreskrivs att företaget ska sända via satellit för att uppfylla en skyldighet att sända till hela landet eller till en del av landet. Vi bedömer mot denna bakgrund att Radio- och TV-lagsutredningens förslag att tillståndsvillkor ska kunna göras tillämpliga på sådana satellitsändningar inte skulle fylla något syfte. Det bör därför inte genomföras.

13.5.9 Tillsyn och sanktioner i fråga om förbudet att sända program med ingående våldsskildringar m.m.

Vår bedömning: Nuvarande regler om tillsyn och sanktioner i fråga om förbudet att sända program med ingående våldsskildringar m.m. bör inte ändras.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningen föreslog att Granskningsnämnden för radio och TV ska utöva tillsyn över samtliga bestämmelser i radio- och TV-lagen samt de beslut och villkor som har meddelats med stöd av lagen. Skyldigheten för Granskningsnämnden att anmäla överträdelser till Justitiekanslern ska utvidgas till att omfatta överträdelser av den av utredningen föreslagna bestämmelsen om skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av våldsskildringar och avancerade sexuella framställningar. Granskningsnämnden ska få rätt att förelägga den som har överträtt förbuden att offentliggöra nämndens fällande beslut.

Remissinstanserna: Utredningens förslag att flytta ansvaret för tillsynen över efterlevnaden av förbudet att sända program med ingående våldsskildringar m.m. tillstyrktes av *Justitiekanslern* och *Granskningsnämnden för radio och TV*. Granskningsnämnden ansåg emellertid att anmälan till Justitiekanslern endast skulle göras vid upprepade och allvarliga överträdelser av bestämmelsen, dvs. i

sådana situationer där det kan bli aktuellt med ett vitesföreläggande. Av de remissinstanser som avstyrkte förslaget anförde *Tryck- och yttrandefrihetsutredningen* och *Svenska Journalistförbundet* att det nära sambandet mellan de bedömningar som måste göras i anslutning till den aktuella bestämmelsen och bedömningar av vad som kan anses utgöra missbruk av yttrandefriheten gör att tillsynsansvaret borde stanna kvar hos Justitiekanslern.

Skälen för vårt förslag

Gällande ordning

Enligt 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen ska TV-program med ingående våldsskildringar eller med pornografiska bilder antingen föregås av en varning i ljud eller innehålla en varning som visas löpande i bild under hela sändningstiden. Sådana program får inte sändas under sådan tid och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt.

Justitiekanslern övervakar genom granskning i efterhand om sända program innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med bestämmelsen. Om någon vid upprepade tillfällen sänder våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med bestämmelsen kan Justitiekanslern förelägga denne att inte på nytt sända sådana program på tider och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen (10 kap. 11 §). Om någon åsidosätter bestämmelsen om varning får Granskningsnämnden för radio och TV förelägga honom eller henne att följa bestämmelsen (10 kap. 9 § 6). Föreläggandena får förenas med vite.

Enligt förarbetena (prop. 1995/96:160 s. 127 f.) grundas de förelägganden som kan komma i fråga på bedömningar som har nära samröre med bedömningar av vad som kan anses utgöra missbruk av yttrandefriheten och det bör därför endast vara Justitiekanslern som kan besluta om sådana förelägganden. Därför ligger det också närmast till hands att Justitiekanslern övervakar efterlevnaden av bestämmelsen. Det finns enligt propositionen inte något som hindrar att Justitiekanslern remitterar ärendet till Granskningsnämnden för radio och TV för ett eventuellt yttrande. Om Granskningsnämnden finner att en sändning innehåller vålds-

skildringar eller pornografiska bilder i strid med bestämmelsen ska den anmäla förhållandet till Justitiekanslern.

Vår bedömning

Enligt radio- och TV-lagen har Justitiekanslern tillsynsansvaret när det gäller förbudet att i vissa fall sända TV-program med våldsfremställningar och pornografiska bilder, medan Granskningsnämnden för radio och TV har tillsynsansvaret när det gäller övriga regler och villkor om sändningarnas innehåll. Denna beskrivning ger enligt vår mening emellertid inte en helt rättvisande bild av förhållandet mellan de båda myndigheterna.

Granskningsnämnden granskar sända program, ibland på nämndens eget initiativ, men till den helt övervägande delen efter anmälningar från allmänheten. Eftersom anmälarna sällan har klart för sig hur kompetensen är fördelad mellan Granskningsnämnden och Justitiekanslern torde de program där förbudet i 6 kap. 2 § kan aktualiseras normalt ha granskats av Granskningsnämnden, innan de efter anmälan från nämnden kommer under Justitiekanslerns prövning.

För överträdelser av tillståndsvillkor om sändningarnas innehåll kan Granskningsnämnden förelägga den felande att på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut. Någon sådan möjlighet finns inte när det gäller överträdelser av förbudet i 6 kap. 2 §. Om programföretaget omfattas av ett tillståndsvillkor om hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft torde emellertid en sändning som strider mot 6 kap. 2 § även strida mot detta villkor och programföretaget kan då föreläggas att offentliggöra Granskningsnämndens beslut om att det villkoret har överträtts. Det är därmed endast om programföretaget sänder på ett sätt som inte kräver tillstånd som ett föreläggande om offentliggörande inte kan meddelas.

Radio- och TV-lagsutredningens förslag ska ses i samband med utredningens förslag att införa en lagregel om varsamhet med våldsskildringar och avancerade sexuella framställningar. I avsnitt 13.5.9 har vi föreslagit att nuvarande regler inte ska ändras och att den regel som den tidigare utredningen föreslog alltså inte ska införas. Frågan är då om det ändå finns anledning att ändra ansvarsfördelningen på det sätt som utredningen har föredragit.

Radio- och TV-lagsutredningens förslag innebär att Granskningsnämnden ska få rätt att avgöra om förbudet i 6 kap. 2 § har överträtts, men att det fortfarande ska vara en uppgift för Justitiekanslern att meddela vitesförelägganden vid upprepade överträdelser. Som vi uppfattar förslaget ska möjligheten att meddela vitesförelägganden inte vara begränsad till de fall då Granskningsnämnden har funnit att en överträdelse har skett. Ett ärende hos Justitiekanslern ska alltså, på samma sätt som enligt nuvarande ordning, kunna aktualiseras antingen genom en anmälan från Granskningsnämnden eller genom att Justitiekanslern direkt uppmärksammar saken.

Slutsats

Vi bedömer att det sätt på vilket uppgifter och ansvar är fördelat mellan Justitiekanslern och Granskningsnämnden när det gäller förbudet i 6 kap. 2 § i huvudsak är ändamålsenligt och att ett genomförande av Radio- och TV-lagsutredningens förslag inte skulle ändra nuvarande ordning på något mer påtagligt eller bättre sätt. Vi anser inte heller att det förhållandet att en enstaka överträdelse av förbudet inte kan leda till att programföretaget föreläggs att offentliggöra ett beslut där överträdelsen konstateras, medför några stora olägenheter. Mot denna bakgrund anser vi att det inte finns tillräckliga skäl att ändra den ordning som nu gäller.

14 Tillstånd och registrering

Sammanfattning av våra bedömningar och förslag

- Tillstånd ska krävas för att sända TV-program med hjälp av radiovågor, om sändningen sker på frekvenserna 87,5–108 megahertz, 174–240 megahertz eller 470–790 megahertz.
- För att sända ljudradioprogram med hjälp av radiovågor ska det krävas tillstånd, om sändningarna sker på
 1. frekvenser under 30 megahertz som är avsedda för rundradiosändningar enligt internationella överenskommelser som Sverige är bundet av, eller
 2. frekvenserna 87,5–108 megahertz, 174–240 megahertz eller 470–790 megahertz.
- Det ska krävas tillstånd att sända sökbar text-TV i de frekvensband som vi föreslår vara tillståndspliktiga för sändning av ljudradio- och TV-program.
- Med sökbar text-TV ska avses en medietjänst som består av text, grafik, stillbilder eller rörliga bilder i begränsad omfattning, med eller utan ljud, om användaren själv kan välja vilken del av innehållet som han eller hon vill ta del av och vid vilken tidpunkt det ska ske.
- Det kommer inte att bli aktuellt att sända beställtjänster i AV-direktivets mening som rundradiosändning i de frekvensområden som vi föreslår ska vara tillståndspliktiga.
- De regler om utgivare som föreskrivs i 3 kap. 1 och 2 §§ lagen (1991:1559) om föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden ska även gälla för TV- och ljudradiosändningar som inte kräver tillstånd.

- Radiotidningar bör tills vidare få sändas utan tillstånd enligt nuvarande regler.
- Bestämmelserna om att sändningar som är särskilt anpassade till hörselskadade ska vara tillståndsfria upphävs.
- Möjligheten att genom tillståndsvillkor föreskriva skyldighet att bereda utrymme för särskilt anpassade sändningar begränsas till att gälla ljudradiosändningar.
- Radio och TV-verket ska vid anmälan om registrering av dem som sänder TV-program, sökbar text-TV och beställ-TV pröva om verksamheten omfattas av lagen. Om verksamheten inte omfattas av lagen, ska registrering inte ske. Ett beslut att inte registrera ska inte kunna överklagas.
- Så kallade push-tjänster får i allmänhet anses utgöra TV-sändningar i AV-direktivets mening och det bör inte utformas några särskilda regler för sådana sändningar. Ett programföretag med tillstånd att sända TV-program har rätt att sända push-tjänster i den utsträckning som tillståndet ger utrymme till det. Det bör också vara möjligt att meddela tillstånd till företag som uteslutande avser att sända push-tjänster.
- Ett tillstånd att sända TV och sökbar text-TV ska kunna överlåtas om tillståndsmyndigheten godkänner det.

14.1 Bakgrund

14.1.1 Frekvensfrågor

Som radiosändningar definieras trådlösa överföringar med hjälp av elektromagnetiska vågor på frekvenser mellan 9 kilohertz och 3 000 gigahertz. Överföringen går till så att en radiovåg på en viss frekvens, bärvågen, modifieras på olika sätt (moduleras) för att kunna överföra information. Vid mottagningen separeras den överförda informationen från bärvågen och omvandlas till ljud, tecken och rörliga bilder som kan återges av mottagaren.

Utnyttjandet av radiofrekvenser i Sverige bygger på den frekvensplan som upprättas av Post- och telestyrelsen och som i sin tur bygger på internationella överenskommelser. Frekvensplanen är ett allmänt råd och alltså inte bindande men används som intern

vägledning för Post- och telestyrelsen i samband med beviljande av tillstånd att använda radiosändare. Enligt frekvensplanen får bland annat frekvensområdena 87,5–108 megahertz (VHF band II, det s.k. FM-bandet), 174–240 megahertz (VHF band III) och 470–862 megahertz (UHF band IV och V) användas för rundradio, dvs. ljudradio eller TV. Vissa delar av dessa frekvensband får emellertid användas även för andra tjänster.

Sändningar av ljudradio och TV kan emellertid även ske på högre frekvenser än de ovan angivna. Det s.k. L-bandet (ca 1,5 gigahertz) kan användas för sändning av ljudradio och TV med kort räckvidd. TV-sändningar via satellit sker på betydligt högre frekvenser, 11–12 gigahertz. Sändningar på så höga frekvenser kräver fri sikt mellan sändare och mottagare. Mobiltelefoni och andra rörliga dataöverföringar sker huvudsakligen på frekvenser mellan ca 900 megahertz och drygt 2 gigahertz.

Regeringen beslutade den 19 december 2007 om vilket sändningsområde som får användas för marksänd TV. Beslutet omfattar fem frekvenskanaler i hela landet eller, under förutsättning att inga TV-sändningar äger rum på högre frekvenser än 790 megahertz, det större antal frekvenskanaler som kan göras tillgängligt i frekvensbandet 470–790 megahertz, samt ytterligare en frekvenskanal i hela landet under förutsättning att frekvensutrymme kan göras tillgängligt i bandet 174–230 megahertz. Beslutet innebär att frekvensområdet 790–862 megahertz inte är reserverat för TV-sändningar efter det att nödvändig omplanering skett. Rätten att använda radiosändare i detta frekvensområde kommer att utlysas av Post- och telestyrelsen enligt lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation.

14.1.2 Gällande bestämmelser

Enligt 2 kap. 1 § radio- och TV-lagen krävs tillstånd för att sända ljudradio- eller TV-program på frekvenser under 3 gigahertz. Ett skäl för tillståndsplikten är knappheten på sändningsfrekvenser. I förarbetena till bestämmelsen (se prop. 1995/96:160 s. 70 f) anges att yttäckande sändarnät är mycket frekvenskrävande och att sändningar i de frekvensområden som lämpar sig bäst för sådana sändningar därför fortsatt bör vara tillståndspliktiga. I det utredningsförslag (SOU 1994:105) som låg till grund för förslagen i propositionen föreslogs att gränsen för tillståndsplikt skulle sättas till 1 gigahertz. Därmed skulle de frekvenser upp till 862 megahertz

som användes för marksänd ljudradio och TV täckas in. Regeringen föreslog emellertid att gränsen skulle sättas vid 3 gigahertz, bland annat eftersom frekvenser i 1,5 gigahertz-bandet kan komma att användas för digitala ljudradiosändningar.

Det finns vissa undantag från tillståndsplikten. Sändningar av sökbar text-TV kräver inte tillstånd, under förutsättning att de sker från radiosändare som används för andra sändningar med stöd av tillstånd enligt lagen. Bakgrunden är att sändningar av sökbar text-TV i analoga TV-sändningar utnyttjar ett utrymme (det s.k. bildsläckningsintervallet) som inte kan användas för andra ändamål.

Tillstånd krävs inte heller för sändningar som är särskilt anpassade för syn- och hörselskadade och som sänds under högst fyra timmar per dygn från sändare som används för andra sändningar med stöd av tillstånd enligt radio- och TV-lagen.

Den som bedriver sändningsverksamhet för vilken det inte behövs tillstånd och den som för annans räkning bedriver sändningsverksamhet över satellit eller upplåter satellitkapacitet (satellit-entreprenör) ska anmäla sig för registrering till Radio- och TV-verket (2 kap. 3 § radio- och TV-lagen). En motsvarande bestämmelse infördes först i lagen om satellitsändningar av televisionsprogram till allmänheten, som trädde i kraft den 1 januari 1994. Enligt förarbetena (se prop. 1992/93:75 s. 22) behöver svenska myndigheter veta vilka som bedriver sändningar för vilka Sverige är ansvarigt land för att Sverige ska kunna uppfylla sina förpliktelser enligt TV-direktivet.

14.1.3 Särskilt om så kallade push-tjänster

Uttrycket push-tjänster har använts för att beteckna tjänster av olika slag. I ett lagstiftningsärende år 2002 (prop. 2001/92:74) avsågs en form av nyhetsbrev som utformas speciellt efter en användares önskemål och som sänds ut till honom eller henne vid de tidpunkter som har överenskommits. Sådana tjänster skiljer sig från information som användaren söker upp i databaser genom att det är den som anordnar tjänsten som sänder ut innehållet till användaren. Push-tjänster av detta slag omfattas inte av radio- och TV-lagen, eftersom de är utformade speciellt för en viss användare och inte är samtidigt tillgängliga för var och en som vill ta emot dem.

På senare tid har uttrycket push-tjänster använts om program-tjänster som sänds ut med avsikt att de ska ses vid en senare

tidpunkt efter att ha spelats in hos användaren. Push-tjänster är inte något entydigt begrepp och det är oklart hur en gränsdragning mellan vanliga TV-sändningar och push-tjänster skulle se ut.

När TV-program sänds efter midnatt är det sannolikt mycket få personer som ser programmen direkt. De användare som önskar det kan spela in programmen för senare tittande. Inspelningen underlättas om inspelningsutrustningen automatiskt känner igen de valda programmen. I dessa fall är inte utsändningen utformad på något speciellt sätt utan det är mottagningsutrustningens egenskaper som gör att tidsförskjutet tittande underlättas.

Sändningar som utformas särskilt för tidsförskjutet tittande kan vara tillgängliga för användaren vid den tidpunkt som denne väljer. Det har också framförts tankar om att utforma tjänsterna på sådant sätt att programmen spelas upp vid bestämda tidpunkter med inga eller begränsade möjligheter för användaren att styra förloppet. En sådan "virtuell TV-kanal" skulle av tittaren uppfattas som en direktsänd programtjänst.

Ett exempel på en push-tjänst, även om begreppet inte har använts om den, är radiotidningar för synskadade personer. Radiotidningar sänds ut nattetid över sändare som annars används av Sveriges Radio och spelas in automatiskt hos abonnenterna. Dessa kan sedan lyssna på sin tidning när de vill under dagen. Radiotidningar omfattas av radio- och TV-lagen men får sändas utan tillstånd under högst fyra timmar per dygn under förutsättning att sändarna i övrigt används för sändningar med tillstånd enligt lagen.

14.2 Radio- och TV-lagsutredningen (SOU 2005:62, avsnitt 12 och SOU 2006:51, avsnitt 7)

Radio- och TV-lagsutredningen behandlade frågor om tillståndsplikt dels i samband med förslag om mobil-TV i betänkandet Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51), dels i samband med förslag om interaktiva tjänster i betänkandet Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62).

Förslagen innebar sammanfattningsvis följande.

- Det bör inte krävas tillstånd enligt radio- och TV-lagen för att sända radio- och TV-program som förmedlas av en radiosändare

som enligt det tillstånd som meddelats enligt lagen om elektronisk kommunikation huvudsakligen ska användas för annat än rundradio.

- Det bör krävas tillstånd enligt radio- och TV-lagen för att tillhandahålla tilläggstjänster i marksändningar av digital TV och digital ljudradio. Detta ska gälla även för sökbar text-TV som sänds med digital teknik och för tillhandahållande av elektroniska programguider i trådlösa markbundna sändningar.
- Tillståndsmyndigheten ska ha möjlighet att i ett tillstånd att sända radioprogram föreskriva villkor om att högst en viss kapacitet får användas för sökbar text-TV och andra tilläggstjänster eller att ett visst antal samtidiga programtjänster ska sändas i det sändningsutrymme som tillståndshavaren förfogar över.

Mobil-TV

Sändningar av TV för mobil mottagning kan antingen ske i de vanliga mobiltelenäten eller i form av rundradiosändningar som är särskilt anpassade för mottagning i små rörliga terminaler. Sändningarna i mobiltelenät sker på frekvenser strax under 2 gigahertz. Sådana sändningar kräver alltså sändningstillstånd enligt radio- och TV-lagen.

Enligt Radio- och TV-lagsutredningen använder inte sändningar i mobiltelenät något sändningsutrymme som annars hade kunnat tas i anspråk för traditionell rundradio. Därför finns det enligt utredningen inte anledning att kräva tillstånd enligt radio- och TV-lagen för sådana sändningar. Mobil-TV som sänds på frekvenser som enligt frekvensplanen ska användas för rundradio utnyttjar däremot ett sändningsutrymme som annars skulle ha kunnat användas till traditionella markbundna TV-sändningar. Därför ansåg utredningen att kravet på tillstånd enligt radio- och TV-lagen borde upprätthållas för sådana sändningar.

Radio- och TV-lagsutredningen diskuterade olika sätt att anpassa tillståndsplikten till behovet att reglera frekvensanvändningen. Eftersom TV-sändningar via mobiltelenät i dag sker på betydligt högre frekvenser än de som enligt frekvensplanen ska användas för rundradiosändningar skulle TV-sändningar i mobiltelenät kunna undantas från kravet på tillstånd enligt radio- och TV-lagen genom att den övre gränsen för tillståndsplikt sänktes,

t.ex. så att endast sändningar på frekvenser under 1,5 gigahertz skulle omfattas av tillståndsplikt. En sådan lösning tar emellertid inte hänsyn till att fördelningen av sändningsutrymme kan komma att ändras. En annan lösning skulle kunna vara att anknyta tillståndsplikten till frekvensplanen. En nackdel med en sådan lösning är att ett frekvensområde kan vara avsett för såväl rundradio som annan verksamhet, en annan nackdel är att frekvensplanen utgör ett allmänt råd och alltså inte är bindande när frekvenstilldelningen väl sker.

Utredningen föreslog i stället att det inte ska krävas tillstånd enligt radio- och TV-lagen för att sända radio- och TV-program som förmedlas av en radiosändare som enligt tillståndet att använda radiosändare enligt 3 kap. 1 § lagen om elektronisk kommunikation huvudsakligen ska användas för annat än rundradio. Konsekvenserna av förslaget är enligt utredningen att TV-sändningar till mobila mottagare som förmedlas genom exempelvis 3G-sändare eller andra sändare som är avsedda att användas för mobila tjänster, får ske utan tillstånd. Däremot kommer det även fortsättningsvis att krävas tillstånd för sändningar av mobil TV som förmedlas av radiosändare vars huvudsakliga användningsområde ska vara rundradio.

Interaktiva tjänster

Inledningsvis redogjorde Radio- och TV-lagsutredningen för olika former av interaktivitet i samband med radio- och TV-sändningar. Vid sidan av sådan interaktivitet som innebär att tittaren eller lyssnaren kan ringa till redaktionen och på så sätt medverka i eller på annat sätt påverka programmet skiljer utredningen mellan central interaktivitet och lokal eller skenbar interaktivitet.

Med central interaktivitet menas att användaren tar kontakt med en programkälla och själv väljer vilket program som ska sändas till honom eller henne och när det ska ske. För central interaktivitet krävs någon form av returkanal mellan användaren och den som anordnar tjänsten. Tjänster med central interaktivitet omfattas inte av radio- och TV-lagen eftersom sändningen inte startas av av-sändaren.

Med lokal interaktivitet menas att informationen sänds ut som rundradiosändning och lagras i mottagarapparaten. Användaren kan söka i den lagrade informationen och välja vad han eller hon vill ta del av. Interaktiviteten betecknas som skenbar, eftersom den inte

innebär att användaren kommunicerar med den som sänder utan enbart med sin egen mottagningsutrustning. Som exempel på tjänster med lokal interaktivitet kan nämnas sökbar text-TV och elektroniska programguider som ger användaren information om de TV-program som sänds ut. Tjänster med lokal interaktivitet omfattas av radio- och TV-lagen, eftersom sändningen startas av av-sändaren och samtidigt är tillgänglig för alla som kan ta emot den.

En utgångspunkt för Radio- och TV-lagsutredningen var att regleringen av olika tilläggstjänster i radio- och TV-sändning bör vara så teknikneutral som möjligt. Enligt utredningen kan dock inte de olika distributionssätten behandlas på samma sätt. För trådsändningar innebär yttrandefrihetsgrundlagen att det inte kan krävas tillstånd för att sända och att möjligheterna att reglera innehållet är mycket begränsade. För sändningar via satellit tillåter visserligen yttrandefrihetsgrundlagen att det ställs krav på tillstånd, men eftersom kapaciteten i praktiken är obegränsad och det därför inte krävs tillstånd för att sända program bör det enligt utredningen inte krävas tillstånd för att sända tilläggstjänster. För marksändningar är däremot överföringskapaciteten begränsad och eftersom interaktiva tjänster tar i anspråk frekvensutrymme måste man acceptera en viss skillnad mellan marksändningar och övriga överföringssätt.

Mot denna bakgrund föreslog Radio- och TV-lagsutredningen att det ska krävas tillstånd för att tillhandahålla tilläggstjänster i marksändningar av digital TV och digital ljudradio. Detta ska även gälla för sökbar text-TV och för elektroniska programguider i trådlösa markbundna sändningar. Tillståndsmyndigheten ska kunna förena ett sändningstillstånd med villkor att högst en viss kapacitet får användas för sökbar text-TV eller andra tilläggstjänster. Vidare föreslogs att ett avtal mellan ett programföretag och det av utredningen föreslagna operatörsföretaget alltid ska innefatta en rätt att sända sökbar text-TV i rimlig omfattning. Med detta avsåg utredningen text-TV-sändningar av ungefär den omfattning och utformning som gällde för t.ex. SVT Text och TV4 Text. Radio- och TV-lagsutredningen föreslog också att tillståndsmyndigheten ska kunna meddela tillstånd som enbart avser sändning av tilläggstjänster.

14.3 Remissinstanserna

Mobil-TV

Huvuddelen av remissinstanserna, däribland *Radio- och TV-verket*, *Konkurrensverket*, *Post- och telestyrelsen* och *Boxer-TV-Access AB* tillstyrkte i huvudsak utredningens förslag. Post- och telestyrelsen, som påpekade att det inte kan uteslutas att kapaciteten i ett visst 3G-nät huvudsakligen används för MBMS (Multimedia Broadcast Multicast Service), utgick från att utredningens förslag inte innebär att verksamheten då blir tillståndspliktig. Konkurrensverket ansåg att tillståndsplikt i annat än rundradionät riskerar att hämma konkurrensen. Boxer-TV-Access AB å sin sida påpekade att konkurrensen kan snedvidas om det är väsentligt mer komplicerat att starta och driva innehållstjänster med rundradioteknik än med andra tekniska lösningar. Tillstånden får därför inte ställa sådana krav att de sökande avskräcks.

Radio- och TV-verket påpekade att regleringen av de sändningar som inte omfattas av tillståndsplikt ändå blir tämligen omfattande. Den som bedriver sändningar ska registrera sig hos verket, anmäla beteckning för sändningarna och i övrigt följa bestämmelserna om sändningarnas innehåll. Verket ansåg att det också borde finnas en skyldighet att utse utgivare för de tillståndsfria mobil-TV-sändningarna.

Teracom AB ansåg inte att det var självklart att vissa sändningar av mobil-TV ska vara tillståndsfria och andra tillståndspliktiga trots att båda legalt är att anse som rundradio. Teracom påpekade att en ineffektiv och oklar process för tillståndsgivning av mobil-TV inom rundradiofrekvenser skulle kunna vara till nackdel för rundradionäten och utgöra incitament för att välja mobiltelefoninät, trots att dessa kanske utnyttjar en ineffektiv teknik. Teracom menade också att utredningen förde ett cirkelresonemang när den föreslog att det inte skulle krävas tillstånd för sändningar av mobil-TV i nät som ska användas för annat än rundradio, samtidigt som mobil-TV faller under radio- och TV-lagen just därför att den är rundradio. Teracom efterlyste en tydligare reglering.

Interaktiva tjänster

Post- och telestyrelsen såg svårigheter att dra gränser mellan interaktiva tjänster och traditionell ljudradio och TV liksom att avgränsa

vilka utsändningar av radio- och TV-program som ska anses riktade till allmänheten. Radio- och TV-lagsutredningens förslag riskerar enligt Post- och telestyrelsen att inom en förhållandevis nära framtid passeras av utvecklingen. Eftersom det är väsentligt att lagstiftningen inte riskerar att sätta upp hinder för en positiv utveckling av nya tjänster, ansåg Post- och telestyrelsen inte att utredningens förslag om interaktiva tjänster bör läggas till grund för lagstiftning utan ytterligare överväganden. *Telenor* uppmanade till försiktighet med att utvidga lagstiftningen till att omfatta ett tjänsteområde som är under utveckling. *Teracom AB* ansåg att önskemål om en så långt möjligt teknikneutral reglering bör leda till återhållsamhet med tillståndskrav för tilläggstjänster i marknätet. *Teracom* accepterade dock någon form av tillstandsreglering för tilläggstjänster.

Radio- och TV-verket välkomnade utredningens förslag eftersom rättsläget kunde betecknas som oklart. Även *Boxer TV-Access AB* menade att interaktiva tjänster som tar utrymme borde vara föremål för tillståndsplikt. *TV4 AB* och *Modern Times Group MTG AB* ansåg att programföretag med sändningstillstånd borde ha rätt att sända sökbar text-TV. *Kanal 5 AB* och *Sveriges Utbildningsradio AB* hade liknande synpunkter. *Post- och telestyrelsen* ansåg att tjänster med nära anknytning till programinnehållet, t.ex. sökbar text-TV, borde innefattas i programföretagens sändningstillstånd.

14.4 Överväganden

14.4.1 Ljudradio och TV-program

Vårt förslag: Tillstånd ska krävas för att sända TV-program med hjälp av radiovågor, om sändningen sker på frekvenserna 87,5–108 megahertz, 174–240 megahertz eller 470–790 megahertz.

För att sända ljudradioprogram med hjälp av radiovågor ska det krävas tillstånd, om sändningarna sker på

1. frekvenser under 30 megahertz som är avsedda för rundradiosändningar enligt internationella överenskommelser som Sverige är bundet av, eller
2. frekvenserna 87,5–108 megahertz, 174–240 megahertz eller 470–790 megahertz.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningen föreslog i anslutning till att utredningen behandlade frågan om mobil-TV att det inte skulle krävas tillstånd enligt radio- och TV-lagen för att sända radio- och TV-program som förmedlas av en radiosändare som enligt det tillstånd som meddelats enligt lagen om elektronisk kommunikation huvudsakligen ska användas för annat än rundradio. Utredningen behandlade inte frågan om tillstånd till ljudradio-sändningar.

Det bör krävas tillstånd enligt radio- och TV-lagen för att tillhandahålla tilläggstjänster i marksändningar av digital TV och digital ljudradio. Detta ska gälla även för sökbar text-TV som sänds med digital teknik och för tillhandahållande av elektroniska programguider i trådlösa markbundna sändningar.

Tillståndsmyndigheten ska ha möjlighet att i ett tillstånd att sända radioprogram föreskriva villkor om att högst en viss kapacitet får användas för sökbar text-TV och andra tilläggstjänster eller att ett visst antal samtidiga programtjänster ska sändas i det sändningsutrymme som tillståndshavaren förfogar över.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrkte i huvudsak utredningens förslag. *Radio- och TV-verket* framhöll därutöver att den som bedriver sändningar som inte är tillståndspliktiga ska registrera sig hos verket, anmäla beteckning på

sändningarna och i övrigt följa bestämmelserna om sändningarnas innehåll.

Skälen för vårt förslag

Bakgrund

Ett viktigt skäl till att tillstånd enligt radio- och TV-lagen krävs för vissa radio- och TV-sändningar är att det ska vara möjligt att via beslut enligt massmedielagstiftningen se till att tillgängliga sändningsfrekvenser används på ett sätt som säkerställer att konsumenterna har god tillgänglighet till de utsända programtjänsterna. Därför kan sändningstillstånden enligt radio- och TV-lagen förenas med villkor om skyldighet att sända program till hela landet eller till en viss del av landet. Vidare gäller enligt 3 kap. 6 § andra stycket lagen (2002:389) om elektronisk kommunikation att tillstånd att använda radiosändare för sändningar som kräver tillstånd enligt annan lag bara kan meddelas om ett sådant tillstånd föreligger. Därmed kommer de krav på räckvidd som framgår av sändningstillstånden enligt radio- och TV-lagen att vara styrande för de tillstånd att använda radiosändare som krävs för att sändarnäten ska kunna upprättas.

Genom tillståndsplikten har tillståndsmyndigheten vidare möjlighet att tillämpa vissa principer för urvalet av programtjänster. Av 3 kap. 4 § radio- och TV-lagen framgår att det vid beviljande av tillstånd för TV-sändningar ska beaktas att sändningsutrymmet ska kunna tas i anspråk för olika programtjänster så att sändningarna kommer att tilltala olika intressen och meningsriktningar, för såväl nationella som lokala och regionala programtjänster samt av flera av varandra oberoende programföretag.

Omfattningen av en tillståndsplikt

Vi bedömer att de redovisade motiven för tillståndsplikt fortfarande är giltiga när det gäller traditionell marksänd TV. Marksändningar är den sändningsform som är lättast att ta emot och den enda där det för närvarande förekommer sändningar som kan tas emot utan abonnemang eller någon annan form av avtal med programföretag eller mellanhänder. Även om digitaliseringen har medfört att överföringskapaciteten i marksändningarna har ökat påtag-

ligt är det fortfarande viktigt att kunna säkerställa att boende i hela landet har möjlighet att ta emot programmen och att sammansättningen av programtjänster präglas av mångfald när det gäller såväl innehåll som ägarförhållanden.

Däremot bedömer vi att det finns anledning att överväga om man bör begränsa omfattningen av de sändningar för vilka det ska krävas tillståndsplikt. För närvarande gäller tillståndsplikten för sändningar på frekvenser under 3 gigahertz. Som har nämnts i det föregående var skälet till att denna gräns valdes trots att mark-sändningar till allmänheten inte förekom på högre frekvenser än 862 megahertz att man ville att eventuella framtida sändningar i 1,5-gigahertzbandet skulle vara tillståndspliktiga.

Några sådana sändningar har emellertid inte aktualiserats under de tolv år som lagen har gällt. Däremot innebär den nuvarande gränsen för tillståndsplikt att TV-sändningar som sker via mobiltelenät, omfattas av tillståndsplikt. Radio- och TV-lagsutredningen ansåg inte att de skäl som motiverar krav på tillstånd för traditionella rundradiosändningar är giltiga för sändningar i mobiltelenät eftersom de inte utnyttjar något sändningsutrymme som annars hade kunnat tas i anspråk för traditionell rundradio. Därför föreslog Radio- och TV-lagsutredningen att det inte skulle krävas tillstånd enligt radio- och TV-lagen för att sända radio- och TV-program som förmedlas av en radiosändare som enligt det tillstånd som meddelats enligt lagen om elektronisk kommunikation huvudsakligen ska användas för annat än rundradio. Remissinstanserna var i allmänhet positiva till förslaget även om en viss tveksamhet uttrycktes till hur undantaget från tillståndsplikt var utformat.

Vi kan konstatera att det kan bli aktuellt att sprida innehåll som utgör TV-sändningar eller ljudradiosändningar via andra former av elektroniska kommunikationsnät än traditionella rundradionät. Något skäl att via tillståndsvillkor enligt massmedielagstiftningen styra frekvensanvändningen i andra elektroniska kommunikationsnät finns inte. Med hänsyn till att det inte har påvisats någon brist på överföringskapacitet utanför det egentliga rundradioområdet finns det inte heller skäl att via tillståndsgivning påverka sammansättningen av de tjänster som erbjuds. Mot denna bakgrund anser vi inte att det finns skäl att behålla tillståndsplikt för sändningar av TV eller ljudradio utanför de traditionella rundradionäten.

Avgränsningen av tillståndsplikten

Vi anser däremot inte att tillståndsplikten kan avgränsas på det sätt som Radio- och TV-lagsutredningen föreslog. När Post- och telestyrelsen meddelar tillstånd att använda radiosändare för annat än rundradio beslutar styrelsen numera normalt inte för vilka tjänster sändaren får användas. I stället är det tillståndshavaren som avgör om sändaren ska användas för t.ex. fast radio eller mobila tjänster. Därmed är det inte möjligt att knyta kravet på tillstånd till vilket som är radiosändarens huvudsakliga användningsområde.

En lösning som skulle kunna vara värd att överväga är att knyta tillståndsplikten till det beslut som regeringen enligt 3 kap. 1 § radio- och TV-lagen ska fatta om vilket sändningsutrymme som ska användas för TV-sändningar som kräver tillstånd enligt lagen. Vi anser emellertid att en sådan lösning, som innebär att omfattningen av de sändningar som fordrar tillstånd skulle bestämmas genom ett regeringsbeslut, skulle stämma mindre väl överens med kravet i yttrandefrihetsgrundlagen och regeringsformen att begränsningar av yttrandefriheten ska ske genom lag.

Enligt vår mening bör tillståndsplikten i stället knytas till bestämda frekvensområden som anges i lagen. Om förändringar i radioanvändningen, t.ex. övergång till en mer effektiv sändningsteknik, skulle ge anledning till det, kan regeringen i samband med beslut om sändningsutrymme enligt 4 kap. 1 § bestämma att ett mindre frekvensutrymme än som anges i lagen ska användas för tillståndspliktiga sändningar.

Det tillståndspliktiga området för ljudradiosändningar och TV-sändningar

Det tillståndspliktiga området bör kunna bestämmas på olika sätt för olika tjänster och olika frekvensområden. För sändningar på lägre frekvenser än 30 megahertz, det vill säga ljudradiosändningar i de s.k. AM-banden, är det tillräckligt att i lagtexten hänvisa till att frekvenserna enligt internationella överenskommelser som Sverige omfattas av är avsedda för rundradio. I Sverige används AM-banden för närvarande endast för sändningar till utlandet.

För ljudradiosändningar på högre frekvensband och för TV-sändningar bör det tillståndspliktiga området bestämmas genom direkta hänvisningar till vissa frekvensband. Tillstånd bör krävas för

sändningar av program i ljudradio eller television inom frekvensbanden 87,5–108 megahertz, 174–240 megahertz och 470–790 megahertz. Det motsvarar det s.k. FM-bandet för ljudradio, de frekvensband som får upplåtas för TV-sändningar enligt regeringens ovannämnda beslut den 19 december 2007 och de frekvenser i den översta delen av VHF-band III som används för digitala ljudradiosändningar. I lagen bör inte anges vilka frekvensband som ska användas för tillståndspliktiga sändningar av ljudradio respektive TV. Därmed kommer det att vara möjligt att t.ex. blanda ljudradio och TV i samma frekvenskanaler.

Vårt förslag innebär att krav på sändningstillstånd bara kommer att gälla för sändningar i de angivna frekvensbanden. Utanför dessa frekvensband kommer det att vara möjligt att sända TV eller ljudradio utan sändningstillstånd. Under förutsättning att de tillstånd att använda radiosändare som meddelas av Post- och telestyrelsen inte begränsar användningen, kommer den som innehar radiosändaren att kunna avgöra om sändningsutrymmet ska användas för ljudradio och TV eller för andra ändamål.

14.4.2 Push-tjänster

Vår bedömning: Så kallade push-tjänster får i allmänhet anses utgöra TV-sändningar i AV-direktivets mening och det bör inte utformas några särskilda regler för sådana sändningar. Ett programföretag med tillstånd att sända TV har rätt att sända push-tjänster i den utsträckning som tillståndet ger möjlighet till det. Det bör också vara möjligt att meddela tillstånd till programföretag som uteslutande avser att sända push-tjänster.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningen behandlade inte frågan.

Skälen för vår bedömning

Omfattas push-tjänster av AV-direktivet?

Med push-tjänster avses i detta sammanhang programtjänster som sänds ut för att ses vid en senare tidpunkt efter att ha spelats in hos användaren. Som har nämnts i det föregående är push-tjänster inte

någon särskild eller tydligt urskiljbar form av TV-sändning och det är oklart hur en gränsdragning mellan push-tjänster och andra TV-sändningar skulle se ut.

Push-tjänster omfattas av radio- och TV-lagen om de samtidigt och utan särskild begäran är tillgängliga för vem som helst som vill ta emot dem. Vi har övervägt om push-tjänsterna omfattas av AV-direktivet och om de i så fall ska uppfattas som TV-sändningar eller som beställ-TV.

En allmän förutsättning för att en tjänst ska omfattas av AV-direktivet är att den utgör en audiovisuell medietjänst, dvs. en tjänst i EU-fördragets mening som står under redaktionellt ansvar av en leverantör av medietjänster med huvudsakligt ändamål att i informations-, underhållnings- eller utbildningssyfte tillhandahålla program till allmänheten via elektroniska kommunikationsnät.

Med TV-sändningar avses audiovisuella medietjänster som tillhandahålls för samtidigt tittande enligt en programtablå. Med beställ-TV avses audiovisuella medietjänster som tillhandahålls för att ge möjlighet att se program vid en tidpunkt som användaren väljer och på dennes egen begäran utifrån en katalog med program som har valts ut av leverantören av medietjänster.

EG-domstolen har behandlat frågan om gränsdragningen mellan TV-sändningar och tjänster som tillhandahålls på individuell begäran (Mediakabel BV mot Commissariaat voor de Media, mål C-89/04). Målet gällde en tjänst där filmer sändes ut vid en bestämd tidpunkt men där filmerna endast var tillgängliga med hjälp av en personlig kod för de abonnenter som hade anmält att de önskade se just den filmen. Den som tillhandahöll tjänsten hävdade att det inte rörde sig om en TV-sändning och att han därför inte var skyldig att iakttä TV-direktivets regler om främjande av europeiska produktioner.

I domen uttalade domstolen att en tjänst omfattas av begreppet TV-sändning i TV-direktivet om den utgör en ursprunglig överföring av TV-program avsedd för mottagning av allmänheten, dvs. för ett obestämt antal potentiella TV-tittare till vilka samma bilder överförs samtidigt. En TV-tjänst för vilken man betalar men som, även om den är tillgänglig för ett begränsat antal abonnenter, endast omfattar ett programutbud som bestäms av distributören och vars sändningstider också bestäms av denne, kan inte anses tillhandahållen på individuell begäran och omfattas följaktligen av begreppet TV-sändning. Den omständigheten att programmen i en sådan tjänst är tillgängliga med hjälp av en personlig kod har ingen

betydelse eftersom abonnenterna tar emot sändningarna vid samma tidpunkt.

Domen avser TV-direktivet i dess tidigare lydelse. Det finns emellertid ingenting som tyder på att de ändringar som har skett genom AV-direktivet har haft till syfte att ändra innebörden av begreppet TV-sändning. Det synsätt som avspeglas i domen får därför anses ha giltighet även efter ändringarna.

En push-tjänst som innebär att den som bedriver verksamheten samtidigt överför samma innehåll till samtliga användare utgör sålunda en TV-sändning enligt AV-direktivet. Att användaren kan välja att se endast delar av det innehåll som har spelats in eller att se det vid den tidpunkt eller i den ordning som han eller hon själv väljer saknar betydelse. Om tjänsten har utformats på sådant sätt att det inte är möjligt att titta medan utsändningen pågår, torde det ändå vara fråga om en TV-sändning eftersom innehållet överförs samtidigt till användarna och inte på den enskilda användarens egen begäran och därmed samtidigt blir tillgängligt för var och en som vill ta emot det.

Vi anser därför att övervägande skäl talar för att push-tjänster som är anordnade på här angivet sätt ska betraktas som TV-sändningar i AV-direktivets mening. De kommer därmed att omfattas av samma regler som gäller för övriga TV-sändningar, t.ex. reglerna om europeiska produktioner. Vi ser inte något skäl att föreslå några särskilda regler för sådana sändningar.

Eftersom push-tjänster ännu inte har börjat sändas i Sverige finns det utrymme för en viss osäkerhet om hur tjänsterna ska betraktas. Det kan t.ex. inte uteslutas att en sändning inte uppfyller samtliga kriterier som anges i definitionerna i AV-direktivet. Exempelvis ska det finnas en programtablå för att det ska röra sig om en TV-sändning enligt direktivets definition. För beställtjänster krävs att användaren kan välja innehåll utifrån en katalog av program.

AV-direktivet ställer mer omfattande krav på TV-sändningar än på beställtjänster. AV-direktivet ger emellertid medlemsstaterna rätt att ställa upp mer detaljerade eller striktare regler under förutsättning att dessa regler överensstämmer med gemenskapsrätten.

Enligt artikel 3.8 i AV-direktivet ska direktiv 2003/31/EG om elektronisk handel tillämpas om inte annat anges, men reglerna i AV-direktivet ska ha företräde vid en eventuell konflikt. Direktivet om elektronisk handel gäller för informationssamhällets tjänster så

som dessa definieras i direktiv 98/34/EG om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster (ändrat genom direktiv 98/48/EG). Enligt detta direktiv utgörs informationssamhällets tjänster av tjänster som utförs på distans, på elektronisk väg och på individuell begäran av en tjänstemottagare. Med individuell begäran av en tjänstemottagare menas att tjänsten tillhandahålls genom överföring av uppgifter på individuell begäran. I definitionen av informationssamhällets tjänster ingår inte bland annat TV-tjänster (inklusive tjänster som är närbesläktade med beställ-TV) som avses i artikel 1 a i direktiv 89/552/EEG samt (televisuell) teletext. Det framgår av en vägledande förteckning i bilaga V till direktiv 98/34/EG.

En push-tjänst där innehållet överförs samtidigt till användarna omfattas inte av direktivet om elektronisk handel eftersom uppgifterna inte överförs på individuell begäran. Vi bedömer att det inte heller finns några andra EG-rättsliga hinder mot att regler för TV-sändningar ska gälla för alla sådana push-tjänster, även om några tjänster eventuellt inte skulle betraktas som TV-sändningar i AV-direktivets mening.

Slutsats

Vi anser att samma regler bör gälla för TV-sändningar oavsett om de sänds ut på traditionellt sätt för omedelbart tittande eller om de sänds ut för tidsförskjutet tittande genom någon form av s.k. push-teknik. Ett programföretag med tillstånd att sända TV bör ha rätt att sända push-tjänster i den utsträckning som tillståndet ger möjlighet till det. Det bör också vara möjligt att meddela sändningstillstånd till programföretag som uteslutande avser att sända push-tjänster. Sådana tillståndshavare har då det ansvar för sändningarnas innehåll som framgår av radio- och TV-lagen.

14.4.3 Sökbar text-TV

<p>Vårt förslag: Det ska krävas tillstånd att sända sökbar text-TV i de frekvensband som i det föregående har föreslagits vara tillståndspliktiga för sändning av ljudradio- och TV-program.</p>

Med sökbar text-TV ska avses en medietjänst som huvudsakligen består av text, grafik eller stillbilder, med eller utan ljud, om användaren själv kan välja vilken del av innehållet som han eller hon vill ta del av och vid vilken tidpunkt det ska ske.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningen föreslog att lokalt interaktiva tjänster, bland annat sökbar text-TV och elektroniska programguider, skulle kräva tillstånd. Utredningen föreslog också att tillstånd att sända TV-program även skulle ge rätt att sända sökbar text-TV i rimlig omfattning.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser påpekade att området är under utveckling och att man därför borde vara försiktig med lagstiftning. Utredningens förslag att ett tillstånd att sända TV-program även skulle ge rätt att sända sökbar text-TV i rimlig omfattning stöddes av de programföretag som yttrade sig.

Skälen för vårt förslag

Text-TV har kommit att bli en naturlig del av ett programutbud som i hög grad utnyttjas av tittarna. Text-TV fungerar både som ett självständigt massmedium och som ett komplement till andra programtjänster. I den sistnämnda funktionen kan text-TV vara ett sätt att förbättra tillgängligheten för hörselskadade eller ett sätt att tillhandahålla ytterligare material med anknytning till TV-programmen. Det torde inte vara möjligt att dra någon klar gräns mellan de olika funktionerna.

Tillstånd för sökbar text-TV

Radio- och TV-lagsutredningen föreslog att lokalt interaktiva tjänster, bland annat sökbar text-TV och elektroniska programguider, skulle kräva tillstånd. Flera remissinstanser påpekade att området är under utveckling och att man därför borde vara försiktig med lagstiftning. Utredningens förslag att ett tillstånd att sända TV-program även skulle ge rätt att sända sökbar text-TV i rimlig omfattning stöddes av de programföretag som yttrade sig.

I samband med de ändringar av radio- och TV-lagen som trädde i kraft den 1 februari 2008 uttalade regeringen att rätten att sända ut en programtjänst bör innefatta rätten att sända program-

relaterade tilläggstjänster i rimlig omfattning (se prop. 2007/08:8 s. 3). I de sändningstillstånd som därefter har meddelats av Radio- och TV-verket anges att tillstånden har denna innebörd. Eftersom ingen ändring har skett i fråga om tillståndsplikten för sökbar text-TV får regeringens uttalande och Radio- och TV-verkets beslut anses gälla andra programrelaterade tilläggstjänster än sökbar text-TV.

Vi instämmer i Radio- och TV-lagsutredningens konstaterande att de skäl som motiverade att sökbar text-TV fick sändas utan tillstånd inte har bärkraft när det gäller digitala sändningar. I analoga TV-sändningar sänds sökbar text-TV i ett särskilt utrymme (bildsläckningsintervallet) som inte kan användas till något annat och som därför inte tar i anspråk kapacitet som skulle kunna användas för andra programtjänster. I digitala sändningar sänds allt innehåll ut som bitströmmar inom ramen för den totalt tillgängliga kapaciteten. Den kapacitet som används för text-TV skulle alltså i stället kunna användas för att sända ut annat innehåll.

Mot denna bakgrund anser vi i likhet med Radio- och TV-lagsutredningen att det bör krävas tillstånd för att sända lokalt interaktiva tjänster. Den tekniska utvecklingen har gjort det möjligt att utforma sådana tjänster på en rad olika sätt och innehållet är inte längre begränsat till text och enkel grafik. Begreppet sökbar text-TV får emellertid anses så vedertaget att det bör behållas, även om innehållet förutom av text och grafik kan bestå av stillbilder eller, i begränsad omfattning, rörliga bilder med eller utan ljud. Det avgörande är att användaren kan välja vilken del av innehållet han eller hon vill ta del av och vid vilken tidpunkt det ska se. Genom att rörliga bilder endast ska kunna förekomma i begränsad omfattning kommer vanliga TV-program inte att kunna inrymmas i begreppet sökbar text-TV.

Radio- och TV-lagsutredningen föreslog att alla sändningar av sökbar text-TV skulle kräva tillstånd. Samtidigt ansåg utredningen att ett avtal mellan ett programföretag med tillstånd att sända betal-TV och det av utredningen föreslagna operatörsföretaget alltid skulle innefatta rätt att sända sökbar text-TV i rimlig omfattning. Det talar för att Radio- och TV-lagsutredningen ansåg att den som har tillstånd att sända programtjänster normalt också bör få tillstånd att sända text-TV. Sändningar i rimlig omfattning motsvarade enligt utredningen ungefärligen den omfattning och utformning som gällde för SVT Text eller TV4 Text. I sista hand fick det enligt utredningen överlämnas till rättstillämpningen att avgöra vad som

utifrån rådande förhållanden är att anse som rimligt i fråga om omfattningen av sökbar text-TV (se SOU 2005:62 s. 308).

Vi anser för vår del att text-TV har så nära anknytning till övriga TV-sändningar att den som har tillstånd att sända andra programtjänster bör ha möjlighet att i rimlig omfattning sända sökbar text-TV. Tillståndsmyndigheten bör normalt kunna meddela ett sådant tillstånd om programföretaget önskar det. Det bör komma an på tillståndsmyndigheten att avgöra vad som i det enskilda fallet ska anses vara rimlig omfattning. Tillstånd bör givetvis också kunna ge rätt att sända sökbar text-TV i större omfattning. Det bör även vara möjligt att meddela tillstånd att sända sökbar text-TV till den som inte har tillstånd att sända TV-program. Detta torde exempelvis normalt vara fallet för den som sänder en elektronisk programguide (se följande avsnitt).

Ett sändningstillstånd bör kunna förenas med villkor om att programföretaget, vid sidan av den egentliga programtjänsten, ska sända sökbar text-TV i viss omfattning. Sådana tjänster skulle t.ex. kunna syfta till att förbättra tillgängligheten för funktionshindrade.

Särskilt om elektroniska programguider

En elektronisk programguide är en form av sökbar text-TV som underlättar för användaren att navigera mellan olika program, styra inspelningsutrustning m.m. I motsats till vad som gäller för andra former av sökbar text-TV är elektroniska programguider inte en naturlig del i varje annan programtjänst. Det normala torde vara att det finns en gemensam programguide för alla programtjänster som är tillgängliga med en viss mottagarutrustning, även om det inte kan uteslutas att t.ex. programtjänster med samma ägare vid sidan av den gemensamma programguiden också förekommer i en särskild, företagsspecifik programguide.

I de sändningstillstånd som nu gäller finns villkor om teknisk samverkan som ålägger tillståndshavarna att ingå avtal som innebär att den som sänder en elektronisk programguide presenterar de olika programtjänsterna på ett likvärdigt sätt och inte på ett otillbörligt sätt gynnar vissa företag eller finansieringsformer.

I förslaget till 4 kap. 9 § i den nya lagen föreslår vi att villkoret om samverkan i den nuvarande s.k. villkorskatalogen i 3 kap. 8 § 7 radio- och TV-lagen ska delas upp i två punkter. Den första punkten ska gälla samverkan om att använda en viss sändningsteknik,

medan den andra punkten ska avse skyldighet att samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor i syfte att främja tillgänglighet och konkurrens. Den nya andra punkten ger stöd för att förena ett tillstånd att sända en elektronisk programguide med ett villkor om hur de olika programtjänsterna ska presenteras.

14.4.4 Beställ-TV

Vår bedömning: Det kommer inte att bli aktuellt att sända beställ-TV som rundradiosändning i de frekvensområden som vi föreslår ska vara tillståndspliktiga.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningen behandlade inte frågan.

Skälen för vår bedömning: Med beställtjänster, som vi har valt att kalla beställ-TV, avses enligt AV-direktivet audiovisuella medietjänster där användaren har möjlighet att se program på begäran utifrån en katalog av program som har valts ut av leverantören och vid den tidpunkt som användaren väljer. Beställtjänster enligt AV-direktivet motsvarar det som Radio- och TV-lagsutredningen benämnde centralt interaktiva tjänster. Beställtjänster omfattas inte av radio- och TV-lagen men kommer att omfattas av den nya lag som vi föreslår.

AV-direktivet tar inte direkt sikte på det sätt på vilket programmen sänds ut. För att användaren ska kunna välja program utifrån en katalog av program och se programmen vid en tidpunkt som han eller hon väljer bedömer vi att programmen behöver sändas ut individuellt till varje användare på något annat sätt än genom rundradiosändning, t.ex. via mobiltelenät eller olika slags trådförbindelser. Det kommer därmed inte att bli aktuellt att sända beställ-TV som rundradiosändning i de frekvensområden för vilka vi i det föregående har föreslagit ska krävas tillstånd för att sända. Något krav på tillstånd för att sända sådana tjänster behövs därför inte.

14.4.5 Utgivare

Vårt förslag: De regler om utgivare som föreskrivs i 3 kap. 1 och 2 §§ lagen (1991:1559) om föreskrifter på tryckfrihets-

förordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden ska även gälla för TV- och ljudradiosändningar som inte kräver tillstånd.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningen behandlade inte frågan.

Remissinstanserna: *Radio- och TV-verket* ansåg att det borde finnas en skyldighet att utse utgivare för de tillståndsfria mobil-TV-sändningarna.

Skälen för vårt förslag: Enligt yttrandefrihetsgrundlagen ska radioprogram ha en utgivare. Utgivaren ska enligt vad som närmare föreskrivs i lag utses för varje program eller för hela eller delar av sändningsverksamheten av den som bedriver sändningsverksamheten. Närmare regler om utgivare av radioprogram finns i lagen om föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden (tillämpningslagen). Enligt 3 kap. 1 § första stycket ska uppgift om vem som är utgivare antecknas i ett register hos programföretaget innan programmen sänds. Enligt 3 kap. 2 § kan under vissa förutsättningar den som framträder i direkt-sändning själv svara för yttrandefrihetsbrott som han begår. Dessa regler gäller dels för sändningar med tillstånd av regeringen och TV-sändningar med tillstånd av Radio- och TV-verket för en tid av mer än två veckor och dels för radioprogram som förmedlas genom satellitsändning som utgår från Sverige (3 kap. 11 §).

Som Radio- och TV-verket har påpekat bör TV- och radio-sändningar ha en utgivare även om de sänds i marksändning på ett sätt som inte kräver tillstånd. Vi föreslår därför att bestämmelserna i 3 kap. 1 och 2 §§ tillämpningslagen ska gälla också för sådana sändningar.

14.4.6 Radiotidningar m.m.

Vår bedömning och vårt förslag: Radiotidningar bör tills vidare få sändas utan tillstånd enligt nuvarande regler.

Bestämmelserna om att sändningar som är särskilt anpassade till hörselskadade ska vara tillståndsfria upphävs. Möjligheten att genom tillståndsvillkor föreskriva skyldighet att bereda utrymme för särskilt anpassade sändningar begränsas till att gälla för ljudradiosändningar.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningen behandlade inte frågan.

Skälen för vår bedömning och vårt förslag

Taltidningar

Taltidningar är versioner av dagstidningar som har gjorts tillgängliga för synskadade genom att tidningens innehåll läses in eller genom att texten i tidningen omvandlas till syntetiskt tal. Materialet kan distribueras med posten, via mobiltelenät eller bredbandsnät eller som radiotidningar i rundradiosändning. Radiotidningar sänds ut i det sändarnät som används av Sveriges Radio.

Som har nämnts i det föregående får sändningar som är särskilt anpassade för syn- och hörselskadade sändas utan tillstånd över sändare som i övrigt används för andra sändningar med stöd av tillstånd enligt Radio- och TV-lagen. Denna bestämmelse kompletteras med en möjlighet att enligt 3 kap. 8 § 4 förena ett sändningstillstånd med skyldighet att bereda utrymme för sändningar som är särskilt anpassade för syn- eller hörselskadade. Ett sådant villkor finns i sändningstillståndet för Sveriges Radio.

Staten stöder genom Taltidningsnämnden produktion och distribution av taltidningar. Taltidningsnämnden har haft regeringens uppdrag att utreda möjligheter att effektivisera verksamheten. Nämnden överlämnade i november 2008 rapporten *Framtida inriktning för taltidningsverksamheten i Sverige* till regeringen. I rapporten föreslås att en övergång från post- och radiodistribution av taltidningar till distribution via Internet påbörjas och att övergången ska vara fullt genomförd vid utgången av år 2014. En särskild utredare bör få i uppdrag att under år 2009 leda en dialog mellan staten och tidningsbranschen i syfte att finna former för hur de av nämnden föreslagna riktlinjerna kan genomföras i praktiken. I den särskilda utredarens uppdrag bör också ingå att lämna förslag om nödvändiga förändringar i regelverk och administration.

Med hänsyn till att radiodistribution av taltidningar enligt Taltidningsnämndens förslag bör fortsätta till och med år 2014 och att frågan om regeländringar för taltidningsverksamheten föreslås utredas vidare föreslår vi inte några förändringar av radio- och TV-lagens regler. Radiotidningar bör alltså tills vidare få sändas utan tillstånd enligt nuvarande regler.

Sändningar anpassade för hörselskadade

Enligt radio- och TV-lagen får även sändningar som är särskilt anpassade för hörselskadade personer sändas utan tillstånd på samma villkor som gäller för sändningar för synskadade personer. Enligt det register som förs hos Radio- och TV-verket förekommer det emellertid inte några sådana sändningar. De text-TV-sändningar för döva och hörselskadade som förekommer hos SVT sker inte med stöd av det aktuella lagrummet. Eftersom det inte synes finnas något behov av bestämmelsen bör den upphävas. Som en konsekvens bör möjligheten att genom tillståndsvillkor föreskriva skyldighet att bereda utrymme för särskilt anpassade sändningar begränsas till att gälla för ljudradiosändningar. Vi har behandlat frågan om TV-sändningarnas tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning i avsnitt 6.8.

14.4.7 Registrering

Vårt förslag: Den som tillhandahåller beställ-TV ska anmäla sig för registrering hos Radio- och TV-verket.

Radio och TV-verket ska vid anmälan om registrering av dem som sänder TV-program, sökbar text-TV och beställ-TV pröva om verksamheten omfattas av lagen. Om verksamheten inte omfattas av lagen, ska registrering inte ske.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningen behandlade inte frågan.

Skälen för vårt förslag

Registreringsplikten

En anledning till att den som bedriver sändningsverksamhet för vilken det inte behövs tillstånd ska anmäla sig till Radio- och TV-verket för registrering är att myndigheterna behöver veta vilka som bedriver verksamhet som Sverige är ansvarigt för enligt TV-direktivet. Skyldigheten gäller dels för den som bedriver sändningsverksamheten, dvs. programföretag, dels för den som för annans

räkning bedriver sändningsverksamhet över satellit eller upplåter satellitkapacitet, satellitentreprenörer.

AV-direktivet har samma regler som TV-direktivet när det gäller vilken medlemsstat som är ansvarig på grund av var leverantören av medietjänster är etablerad. Om ansvaret inte kan fastställas enligt dessa kriterier ska den ansvariga medlemsstaten i första hand bestämmas utifrån var satellitupplänken är belägen och i andra hand utifrån vilken stat som har tillhandahållit satellitkapaciteten. Med hänsyn till direktivets regler bedömer vi att en fortsatt registreringsskyldighet är befogad och att den bör avse de tjänster som omfattas av AV-direktivet. Det innebär att registreringsplikten bör utsträckas till att också gälla den som tillhandahåller beställ-TV.

Radio- och TV-verket bör pröva om verksamheten omfattas av lagen

De kriterier som i AV-direktivet används för att avgränsa audiovisuella medietjänster från andra tjänster som tillhandahålls på elektronisk väg är omfattande och det kan inte uteslutas att tillämpningen ibland kan komma att vålla osäkerhet. Med hänsyn härtill anser vi att Radio- och TV-verket när en anmälan om registrering kommer in bör pröva om den tjänst som anmälaren bedriver omfattas av radio- och TV-lagen och om Sverige är ansvarigt för innehållet enligt AV-direktivet.

Om Radio- och TV-verket på grundval av de uppgifter som anmälaren har lämnat, eventuellt efter det att verket har begärt in kompletteringar, finner att det inte rör sig om en verksamhet som omfattas av radio- och TV-lagen bör anmälaren inte föras in i registret. Anmälaren bör då underrättas om de regler som gäller för audiovisuella medietjänster och om att en utebliven registrering inte befriar den som bedriver verksamheten från ansvar om han eller hon skulle komma att bedriva sådana tjänster.

14.4.8 Överlåtelse av tillstånd

Vårt förslag: Ett tillstånd att sända TV och sökbar text-TV ska kunna överlåtas om tillståndsmyndigheten godkänner det.

Tillståndsmyndigheten ska vid ansökan om medgivande till överlåtelse pröva om förvärvaren uppfyller kraven för att beviljas tillstånd. Vidare ska myndigheten pröva om ägar-

koncentrationen bland innehavarna av tillstånd att sända TV påverkas i mer än ringa omfattning och om överlåtelsen skulle föra med sig en påtaglig minskning av mångfalden i utbudet av tillståndspliktiga programtjänster.

Ett beslut att inte medge överlåtelse ska kunna överklagas.

Den som förvärvar ett tillstånd övertar överlåtarens rättigheter och skyldigheter.

Om ett föreläggande har meddelats mot den tidigare innehavaren, gäller förelägandet även mot den nye innehavaren. Tillståndsmyndigheten ska underrätta den nye innehavaren om detta, annars gäller inte förelägandet mot denne.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningen behandlade inte frågan.

Skälen för vårt förslag

Enligt nuvarande bestämmelser i radio- och TV-lagen fördelas tillstånd att sända TV efter ansökan från programföretag. Tillstånd att sända TV får bara ges till programföretag som bedöms ha finansiella och tekniska förutsättningar att bedriva sändningsverksamhet under tillståndstiden och som bedöms vara berett att samverka med övriga tillståndshavare i tekniska frågor. När tillstånd att sända TV-program beviljas ska man särskilt beakta att sändningsutrymmet ska kunna tas i anspråk för olika programtjänster så att sändningarna kommer att tilltala olika intressen och smakriktningar, för såväl nationella som lokala och regionala programtjänster, och av flera av varandra oberoende programföretag. Vid konkurrens om tillstånden finns det sålunda i lag angivet vilka kriterier som ska beaktas vid urvalet, bland annat att flera av varandra oberoende programföretag ska beredas utrymme. Vem som äger det bolag som söker tillstånd har således betydelse vid urvalet. För att den som fått tillstånd inte omedelbart ska kunna förändra ägandet, och på så sätt se till att det inte längre blir flera av varandra oberoende programföretag, finns det möjlighet att som tillståndsvillkor ställa upp att ägarförhållandena och inflytandet i ett företag som får tillståndet inte får förändras mer än i begränsad omfattning. I de nu gällande sändningstillstånden har detta utformats på så sätt att ägarförhållandena och inflytandet i bolaget som har innehar tillståndet inte i sin helhet får förändras så att

ägarkoncentrationen inom medierna ökar. Syftet med reglerna är att tillåta att vissa ägarförändringar sker, men inte så stora att ägarkoncentrationen ökar. Skulle sådana ägarförändringar ändå ske kan tillståndsmyndigheten besluta att återkalla tillståndet. Beslut om återkallelse av tillstånd får meddelas endast om det i betraktande av skälen för åtgärden inte framstår som alltför ingripande. Ett beslut om återkallelse kan överklagas och prövas i förvaltningsrättslig ordning. Återkallelse är alltså en ingripande sanktion genom att den innebär att grunden för programföretagets verksamhet (tillståndet) undanröjs och verksamheten omedelbart måste upphöra.

Ägarkoncentrationer mellan företag av viss storlek anmäls dessutom till Konkurrensverket. Verket kan sedan väcka talan vid Stockholms tingsrätt om att en koncentration ska förbjudas. Det gäller om koncentrationen skapar eller förstärker en dominerande ställning och detta väsentligt skadar konkurrensen på marknaden. Det är dock mycket ovanligt att koncentrationer prövas i domstol och sedermera stoppas. Det beror på att de flesta koncentrationer, efter en konkurrensrättslig bedömning, anses som harmlösa eller gynnsamma.

Det beskrivna regelverket i radio- och TV-lagen kan betecknas som relativt komplicerat och det kan medföra långa rättsliga processer i ett ärende om återkallelse. Det har sin bakgrund i en tid då det endast fanns ett fåtal programföretag som hade tillstånd för marksänd TV. Sedan övergången till digital sändningsteknik har ett stort antal programföretag fått sådana tillstånd och marknaden för marksänd reklamfinansierad TV och betal-TV har vuxit. I en dynamisk marknad kommer det att finnas behov av förändringar i ägandet bland bolagen som har tillstånd, t.ex. för att få in investeringskapital. Ett mer flexibelt synsätt på ägarförändringar är därför befogat. Detta skulle kunna uppfyllas genom att man inför en möjlighet att överlåta tillstånd.

Det är visserligen redan med dagens regler möjligt att förvärva aktier i ett bolag som har tillstånd om förändringen bara har begränsad omfattning och inte leder till att ägarkoncentrationen inom medierna ökar. Det kan också noteras att samma juridiska person ofta innehar flera sändningstillstånd, dvs. att olika programtjänster inte drivs i separata bolag, vilket försvårar avyttring av en enstaka programverksamhet.

Enligt vår mening är det nuvarande systemet inte flexibelt eftersom det innebär att tillståndsmyndigheten i efterhand ska göra bedömningen om en ägarförändring i det enskilda fallet kan accep-

teras och att den sanktion som kan tillgripas om tillståndsmyndigheten finner att ägarförändringen inte är tillåten typiskt sett är mycket ingripande, nämligen återkallelse av tillståndet. Härtill kan läggas att sändningsutrymmet för marksänd TV är begränsat och att antalet sökande hittills vida har överstigit antalet lediga tillstånd. I en situation där ett programföretag inte kan eller vill fortsätta bedriva sändningsverksamhet är det ur frekvens-effektivitetssynpunkt viktigt att snabbt kunna få in en ny tillståndshavare för att sändningsutrymme inte ska stå outnyttjat. Med dagens ordning finns det en risk att utrymme kan stå outnyttjat under lång tid i avvaktan på rättsliga processer, ny utlysning av ledigt tillstånd och fördelningsprocess.

Om det ska vara möjligt att överlåta tillstånd är det viktigt att det urvalsförfarande som har grundat det ursprungliga tillståndsbeslutet inte kullkastas, t.ex. genom att en och samma aktör kommer att skaffa sig kontroll över alltför många sändningstillstånd så att flera av varandra oberoende programföretag inte kommer att beredas utrymme. En överlåtelse får inte heller innebära att den fördelning mellan programtjänster med olika innehållslig inriktning som gällde vid tillståndsgivningen påverkas på ett sätt som för med sig en minskad mångfald. En prövning av förvärvet bör därför ske och tillståndsmyndigheten bör också kunna neka överlåtelsen, om förvärvaren inte uppfyller de grundläggande krav som ställs för att kunna få tillstånd. De tillståndsvillkor som har gällt för överlåtaren bör också gälla gentemot förvärvaren.

Tillståndsmyndigheten kan däremot medge att tillståndsvillkor ändras, exempelvis om en tidigare vald inriktning visar sig vara ekonomiskt ohållbar. Ett sådant medgivande kan avse såväl den ursprungliga tillståndshavaren som den som har förvärvat sändningstillståndet. Frågan om ändring av ett sådant tillståndsvillkor kan väckas såväl under pågående tillståndsperiod som i samband med en överlåtelse. Vi föreslår således att det ska införas en möjlighet att, efter tillståndsmyndighetens prövning och medgivande, överlåta ett tillstånd att sända TV och sökbar text-TV. Regler om överlåtelse av tillstånd att sända lokalradio finns redan idag (jfr. prop. 1999/2000:55 s. 69 f.) och det finns goda skäl att införa regler om överlåtelse även på TV-området. Det kan också noteras att 2007 års utredning om kommersiell radio i sitt slutbetänkande Kommersiell radio – nya sändningsmöjligheter (SOU 2008:96) har föreslagit att det även i fortsättningen ska vara möjligt att överlåta tillstånd att sända kommersiell radio.

Tillståndsmyndigheten bör få ta ut en ansökningsavgift för de kostnader som uppstår vid handläggningen av en sådan ansökan.

Vår bedömning

- Det bör inte införas några särskilda regler för TV-sändningar som är anpassade för mobil mottagning.
- I avsnittet 14 Tillstånd och registrering föreslås att tillstånd enligt radio- och TV-lagen bara ska behövas för TV-sändningar inom vissa angivna frekvensområden. Förslaget innebär att TV-sändningar i mobiltelenät inte kommer att vara tillståndspliktiga.

15.1 Radio- och TV-lagsutredningen (SOU 2006:51, avsnitt 5)

Radio- och TV-lagsutredningen hade inte något uttryckligt uppdrag att behandla frågor om mobil-TV. Däremot hade utredningen enligt sina direktiv möjlighet att med hänsyn till utvecklingen i Sverige och internationellt, och då särskilt inom Europeiska unionen, föreslå andra ändringar i radio- och TV-lagen än som tydligt anges i direktiven. På grund av det stora intresset för mobil-TV, som bland annat tog sig uttryck i att försöksverksamhet planerades eller hade inletts i ett antal länder, ansåg utredningen att det fanns ett påtagligt behov av att se över regleringen för att utvecklingen inte skulle hämmas.

I det följande sammanfattas Radio- och TV-lagsutredningens bedömningar och förslag. Med hänsyn till att vi inte bedömer att det behövs några särskilda regler för mobil-TV avstår vi från en närmare redovisning av förslagen och remissyttrandena. Frågan om tillståndsplikt behandlas i avsnittet 14 Tillstånd och registrering.

- Enligt Radio- och TV-lagsutredningens bedömning omfattar radio- och TV-lagen dels TV-sändningar som sänds direkt till

mottagaren på en tidpunkt som avsändaren bestämmer, dels uppspelningar av tidigare inspelat material, där innehållet har bestämts av den sändande och där mottagaren ansluter sig till en sändning som har startats på en tidpunkt som avsändaren har bestämt (s.k. "strömmande" program). Däremot ansåg utredningen inte att lagen omfattar program som laddas ned av mottagaren och startas på en tidpunkt som denne bestämmer.

- Utredningen föreslog att begreppet "mobil-TV" i radio- och TV-lagen definieras som sändning av TV-program som sker med en teknik som är särskilt avsedd för mottagning i en mobil mottagningsenhet.
- Radio- och TV-lagsutredningen föreslog också att regeringen i beslut om vilket sändningsutrymme och vilka sändningsområden som får upplåtas för TV-sändningar ska ange hur detta utrymme ska fördelas mellan fri-TV, betal-TV och mobil-TV. Till skillnad mot vad utredningen tidigare hade föreslagit beträffande betal-TV ansåg utredningen inte att det utrymme som avsatts för mobil-TV skulle lämnas till ett operatörsföretags förfogande utan i stället fördelas mellan de programföretag och andra innehållsleverantörer som får tillstånd att sända mobil-TV.
- Utredningen föreslog att det ska krävas tillstånd för programföretag och andra innehållsleverantörer för rätt att sända mobil-TV. Ett sådant tillstånd ska kunna förenas med villkor på samma sätt som ett tillstånd att sända traditionell TV.
- Utredningen föreslog emellertid att det inte ska krävas tillstånd enligt radio- och TV-lagen för att sända radio- och TV-program som förmedlas av en radiosändare som huvudsakligen ska användas för annat än rundradio. Vi behandlar denna fråga i avsnittet 14 Tillstånd och registrering.
- Radio- och TV-lagsutredningen bedömde att det inte behövs någon särskild teknisk operatör med uppgift att svara för tekniska samordningsfrågor för mobil-TV. I stället bör samordningsfrågorna lösas genom samverkansavtal eller andra överenskommelser mellan parterna på marknaden för mobil-TV och genom villkor i sändningstillstånden för dem som ges rätt att sända mobil-TV. Utredningen föreslog att ett tillstånd att sända mobil-TV ska kunna förenas med villkor om skyldighet

att på icke-diskriminerande villkor erbjuda sändningarna till varje operatör som vill erbjuda programtjänsten till sina kunder. Den som åsidosätter ett sådant tillståndsvillkor ska kunna föreläggas vid vite att fortsättningsvis följa villkoret.

- Ett tillstånd att sända mobil-TV skulle enligt Radio- och TV-lagsutredningens förslag kunna förenas med villkor om att tillståndshavaren ska erbjuda sina sändningar som fri-TV. Den som åsidosätter ett sådant villkor ska kunna föreläggas vid vite att fortsättningsvis följa villkoret.
- Utredningen föreslog att ett tillstånd att sända mobil-TV ska gälla i två år med rätt till förlängning i två år om inte särskilda skäl talar emot det.
- Radio- och TV-lagsutredningen bedömde att de krav som ställs upp i TV-direktivet och TV-konventionen innebär att samtliga bestämmelser om sändningarnas innehåll i 6 kap. radio- och TV-lagen måste vara tillämpliga för mobil-TV på samma sätt som för annan markbunden television som distribueras med digital utsändningsteknik.
- När det gäller regler för annonser och sponsrade program föreslog utredningen att bestämmelsen i 7 kap. 6 § radio- och TV-lagen om minsta sammanlagda annonstid vid ett tillfälle inte ska gälla för mobil-TV. Vidare föreslog utredningen att annonser i mobil-TV ska få sändas i den utsträckning som TV-direktivet och TV-konventionen medger, dvs. under högst 15 procent av sändningstiden per dygn och högst 12 minuter under en timme mellan hela klockslag. Om den då pågående revideringen av TV-direktivet skulle medge det ansåg utredningen att det finns anledning att överväga att ytterligare utöka den tillåtna annonstiden i mobil-TV. Övriga bestämmelser om annonser och sponsrade program borde enligt utredningen tillämpas även för mobil-TV.

15.2 Överväganden

Vår bedömning: Det bör inte införas några särskilda regler för TV-sändningar som är anpassade för mobil mottagning.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningen utformade ett omfattande och detaljerat förslag för att reglera TV-sändningar med rundradioteknik som är särskilt anpassade för mobil mottagning och som äger rum i ett särskilt avdelat frekvensutrymme.

Remissinstanserna: Remissutfallet var blandat.

Skälen för vår bedömning

Bakgrunden till utredningens förslag

Bakgrunden till förslaget var det stora intresse som visades för sådana sändningar och som bland annat tog sig uttryck i försöksverksamhet i Sverige och på andra håll. Flera skäl talar emellertid för att utvecklingen kommer att gå andra vägar och att den typ av sändningar som utredningen avsåg med sitt förslag inte kommer att bli aktuella i Sverige.

Mobilteleoperatörerna leder utvecklingen

För närvarande ger de större 3 G-operatörerna sina kunder möjlighet att abonnera på mobil-TV. I maj 2008 erbjöd operatören 3 ett paket med 24 programtjänster för 69 kronor i månaden. Hos Tele2 kunde kunden abonnera på ett baspaket med 13 programtjänster för 49 kronor i månaden. Ett större paket, som förutom baspaketet omfattar ytterligare 11 programtjänster, kostade 96 kronor per månad. Telia gav tillgång till 15 programtjänster för 69 kronor per månad. Tele2 erbjöd dels möjlighet att välja mellan 39 programtjänster för 9 kronor i månaden per styck, dels ett paket om 14 kanaler för 59 kronor per månad.

TV-sändningar i mobiltelenät, s.k. UMTS- eller 3 G-nät, kan antingen ske individuellt till varje användare (unicast) eller med s.k. MBMS-teknik (Multimedia Broadcast Multicast Service). Den senare, som börjar användas under 2008, innebär att TV-programmen kan sändas ut med rundradioteknik i varje mobiltelefoncell och medför att överföringskapaciteten utnyttjas bättre om många användare samtidigt vill se ett visst program. Sändningar av mobil-TV i mobiltelenät använder samma sändarnät som mobiltelefonoperatörernas övriga trafik och kräver alltså inte att ett särskilt frekvensutrymme avdelas för just mobil-TV.

Det saknas utrymme för rundradiosänd mobil-TV

Det finns inte heller något omedelbart tillgängligt utrymme för mobil-TV-sändningar med särskilt anpassad rundradioteknik. Regeringen beslutade den 19 december 2007 om sändningsutrymme för marksänd TV. Beslutet innebär att minst fem frekvenskanaler i frekvensbandet 470–790 megahertz (UHF-band IV och delar av band V) och ytterligare en frekvenskanal i frekvensbandet 174–230 megahertz (VHF band III) kan tas i anspråk för TV-sändningar.

Efter det att regeringen hade fattat sitt beslut utlyste Radio- och TV-verket tillstånd att sända marksänd TV. Inget företag sökte då tillstånd för mobil-TV. Radio- och TV-verket beslutade den 27 mars 2008 att utfärda tillstånd för 40 nationella och 14 regionala programtjänster. Tillstånden gäller till och med den 31 mars 2014. De sändningstillstånd som utfärdades gäller sändningar för stationär mottagning med standardkvalitet och med komprimeringsstandarderna MPEG-2 eller MPEG-4.

Genom Radio- och TV-verkets beslut har allt tillgängligt sändningsutrymme i UHF-bandet tagits i anspråk. Med hänsyn till att sändningar i VHF-bandet inte bedömdes kunna starta förrän om ca ett och ett halvt år valde Radio- och TV-verket att inte ge tillstånd för sändningar i detta band. VHF-bandet betraktas av många som mindre lämpligt för mobil-TV eftersom mottagarna måste vara försedda med relativt stora antenner. I sammanhanget bör dock påpekas att sändningar av mobil-TV med tekniken DMB-T (se nedan) använder sig av VHF-bandet.

Det är tveksamt om de särskilda sändningssystemen kommer att behövas

Det finns flera olika sändningssystem som är särskilt anpassade för rundradiosändningar för mobil mottagning.

DVB-H, där H står för handheld, tillhör samma standardfamilj som bland annat DVB-T, ”terrestrial”, som är det sändningssystem som används för marksänd digital TV i Sverige och övriga Europa. Europeiska kommissionen har nyligen beslutat att DVB-H ska föras in i den förteckning över standarder och/eller specifikationer för elektroniska kommunikationsnät, kommunikationstjänster och tillhörande faciliteter och tjänster som kommissionen ska upprätta

enligt artikel 17 i direktiv 2002/21/EG om ett gemensamt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (ramdirektivet). Medlemsstaterna ska främja användningen av sådana standarder m.m. i den utsträckning som är absolut nödvändig för att garantera tjänsternas kompatibilitet och öka användarnas valfrihet. DVB-H har utformats för att programmen ska kunna tas emot med små batteridrivna mottagare med inbyggd antenn som ska kunna användas även där mottagningsförhållandena normalt är dåliga. I förhållande till DVB-T kräver DVB-H mindre strömförbrukning hos mottagaren samtidigt som systemet för felkorrigering är mer effektivt. DVB-H är utformat för att sändningarna ska ske i den lägre delen av UHF-bandet, dvs. samma frekvensband där det sänds TV för stationär mottagning.

Vid sidan av DVB-H finns det andra sändningssystem som anpassats för mobil-TV. Radio- och TV-lagsutredningen nämnde DMB-T, som har utvecklats i Sydkorea och som är en vidareutveckling av digitalradiostandarden DAB, det amerikanska MediaFLO och det japanska ISDB-T.

Under senare tid har det emellertid kommit fram nya förbättrade mottagare som kan ta emot sändningar med den vanliga DVB-T-tekniken i små rörliga mottagare. I Tyskland erbjuder mobiloperatören Vodafone två olika mobiltelefoner med en inbyggd mottagare som ger möjlighet att ta emot okrypterad mark-sänd TV. Om utvecklingen fortsätter längs dessa linjer kommer alltså samma sändningar som tas emot med stationära mottagare också att kunna tas emot mobilt. Eventuellt kan nätstrukturen behöva förtätas för att den rörliga mottagningen ska underlättas men den grundläggande sändningsstandarden behöver inte förändras.

Det bör noteras att man i Tyskland använder moduleringsstandarden 16-QAM, som ger bättre möjligheter till portabel mottagning än standarden 64-QAM, som används i Sverige. Nätoperatören Teracom planerar emellertid att börja införa en ny standard för marksänd TV, den s.k. DVB-T2, som är anpassad för att kunna användas för såväl stationär som rörlig mottagning. Det är dock osäkert när detta kan ske.

Det behövs inga särskilda regler

Mot den angivna bakgrunden och den tekniska utvecklingen på området bedömer vi att det är mindre sannolikt att det inom det

område som vi föreslår vara tillståndspliktigt (se avsnitt 14) kommer att bli aktuellt att inleda TV-sändningar som är särskilt anpassade för mottagning med små rörliga mottagare. Det finns därför ingen anledning att införa några särskilda regler för sådana TV-sändningar. Om särskilda mobil-TV-sändningar ändå skulle komma till stånd inom det tillståndspliktiga området, kommer de att följa samma regler som TV-sändningar i allmänhet.

16 Lokal icke-kommersiell TV och närradio

16.1 Bakgrund

Radio- och TV-lagsutredningen hade i uppdrag att analysera hur de icke-kommersiella TV-sändningarna påverkas av digitaliseringen och om förutsättningarna för sådana sändningar kan förbättras genom lagstiftning. I uppdraget ingick även att överväga verksamhetens benämning. Utredningen lade i sitt betänkande Tillgänglighet, mobil-TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51) fram vissa bedömningar och förslag till lagstiftning på området. I samma betänkande lade också utredningen fram förslag om registrerade trossamfunds möjligheter att få närradio-tillstånd. I vårt uppdrag ingår att analysera förslagen och bedömningarna och de synpunkter som kommit fram vid remissbehandlingen.

Radio- och TV-verket överlämnade i oktober 2007 rapporten Närradio & när-TV i fokus (dnr 37/2007) till regeringen. I rapporten har verket kartlagt och dokumenterat situationen för lokal icke-kommersiell radio och TV, analyserat framtidsförutsättningarna för dessa medier och kommit med förslag till förändringar. I det följande behandlar vi också dessa förslag i den utsträckning de rör samma frågor som behandlades av Radio- och TV-lagsutredningen. Därutöver behandlar vi frågorna om reklamförbud, sändningsområden för lokal-TV och skyldighet att bereda utrymme för lokala kabelsändarföretag i mikrovågssändningar.

16.2 Närradio

Vårt förslag: Tillstånd att sända närradio ska också kunna ges till samtliga registrerade trossamfund och registrerade organisatoriska delar av registrerade trossamfund som har anknytning till sändningsområdet.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningens förslag överensstämmer med vårt.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans hade någon invändning mot att kunna ge registrerade trossamfund eller registrerade delar av sådana trossamfund rätten att sända närradio.

Skälen för vårt förslag

Tillstånd att sända närradio kan enligt 4 kap. 4 § radio- och TV-lagen bland annat ges till ideella föreningar som har anknytning till sändningsområdet och till församlingar och samfälligheter inom Svenska kyrkan. I samband med behandlingen av ett lagstiftningsärende som rörde närradio ifrågasatte Lagrådet om det finns skäl att i lagtexten särbehandla Svenska kyrkan jämfört med andra trossamfund (se prop. 2003/04:182 s. 21). Radio- och TV-lagsutredningen tog på sig att behandla frågan.

Utredningen konstaterade att det sedan tillkomsten av lagen (1998:1593) om trossamfund inte längre var möjligt för ett registrerat trossamfund eller en registrerad organisatorisk del av ett registrerat trossamfund att ansöka om närradiotillstånd i egenskap av ideell förening. Utredningen ansåg att det inte fanns några sakliga skäl att särbehandla Svenska kyrkan jämfört med andra trossamfund när det gäller rätten att sända närradio. Ingen remissinstans hade någon invändning mot detta. Inte heller vi har någon invändning utan instämmer till fullo med utredningens bedömning och anser att utredningens förslag bör genomföras.

16.3 Lokal icke-kommersiell TV

16.3.1 Anpassning till USO-direktivet

Vårt förslag: Bestämmelsen om skyldighet att tillhandahålla utrymme för lokala kabelsändarföretag i kabelnät i 8 kap. 2 § radio- och TV-lagen bör anpassas till artikel 31 i USO-direktivet. Skyldigheten att tillhandahålla utrymme för lokala kabelsändarföretag ska gälla för var och en som äger eller annars förfogar över ett elektroniskt kommunikationsnät som används för överföring av TV-sändningar till allmänheten genom tråd, om minst 100 av de hushåll som är anslutna till nätet använder det som sitt huvudsakliga medel för att ta emot TV-sändningar.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningens förslag överensstämmer med vårt.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrade sig i frågan tillstyrkte i huvudsak förslaget.

Radio- och TV-verkets rapport: Radio- och TV-verkets förslag överensstämmer med vårt.

Skälen för vårt förslag

Enligt 8 kap. 2 § radio- och TV-lagen är den som äger eller annars förfogar över en anläggning för trådsändning skyldig att i varje kommun där han eller hon vidareänder TV-program till allmänheten, och varifrån sändningarna når fler än 100 bostäder, kostnadsfritt tillhandahålla ett särskilt bestämt utrymme för sändningar av TV-program från ett eller flera av Radio- och TV-verket utsedda företag, s.k. lokala kabelsändarföretag.

År 2005 (SFS 2005:364) anpassades bestämmelserna om vidareändningsplikt i 8 kap. 1 § radio- och TV-lagen till artikel 31 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/22/EG av den 7 mars 2002 om samhällsomfattande tjänster och kommunikationstjänster (USO-direktivet). Anpassningen innebar att vidareändningsplikten också skulle omfatta andra trådnät än traditionella kabel-TV-nät. Det skedde genom att man i paragrafen bland annat bytte ut orden "anläggning för trådsändning" mot orden "elektroniskt kommunikationsnät". I likhet med Radio- och TV-lagsutredningen och Radio- och TV-verket anser vi att samma anpassning bör göras

när det gäller bestämmelserna i 8 kap. 2 § radio- och TV-lagen om skyldighet att tillhandahålla utrymme för lokala kabelsändarföretag.

Vi föreslår därför att skyldigheten att tillhandahålla utrymme för lokala kabelsändarföretag ska gälla för var och en som äger eller annars förfogar över ett elektroniskt kommunikationsnät som används för överföring av TV-sändningar till allmänheten genom tråd, om minst 100 av de hushåll som är anslutna till nätet använder det som sitt huvudsakliga medel för att ta emot TV-sändningar.

Som Radio- och TV-lagsutredningen framförde innebär ändringen från "anläggning för trådsändning" till "elektroniskt kommunikationsnät" att skyldigheten att tillhandahålla utrymme för lokala kabelsändarföretag kan ligga på inte bara den som förfogar över ett traditionellt kabel-TV-nät, dvs. nät som inrättats för att distribuera TV-sändningar, utan även andra kabelnät, t.ex. bredbandsnät (jfr prop. 2004/05:105 s. 37). Bestämmelsen blir med andra ord teknikneutral.

En förutsättning för att nätinnehavaren ska vara skyldig att tillhandahålla utrymme för lokala kabelsändarföretag ska dock fortfarande vara att minst 100 anslutna hushåll använder nätet som sitt huvudsakliga medel för att ta emot TV-sändningar. Om en fastighet är knuten till såväl ett traditionellt kabel-TV-nät som ett annat nät för elektronisk kommunikation, exempelvis ett bredbandsnät, bör frågan om att tillhandahålla utrymme för sändningar från lokala kabelsändarföretag bedömas fristående för varje nät, om hushållen tar emot TV-sändningar via båda näten. Använder sig 100 eller fler hushåll regelbundet av båda näten för mottagning av TV-program bör båda nätinnehavarna vara skyldiga att tillhandahålla de lokala kabelsändarföretagen utrymme (jfr a. prop. s. 21).

16.3.2 Take away-skyldighet för nätinnehavare

Vår bedömning: Man bör inte införa någon lagstadgad skyldighet för den som äger eller annars förfogar över ett kabelnät i vilket han eller hon är skyldig att tillhandahålla utrymme för lokala kabelsändarföretag att hämta de programbärande signalerna hos kabelsändarföretagen.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningens bedömning överensstämmer med vår.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrade sig i frågan anslöt sig i huvudsak till bedömningen.

Radio- och TV-verkets rapport: Radio- och TV-verkets bedömning överensstämmer med vår.

Skälen för vår bedömning

Med dagens lagstiftning får de lokala kabelsändarföretagen själva svara för att den programbärande signalen distribueras fram till de kabelnät där utrymme tillhandhålls. Kabelsändarföretagen måste således bekosta den utrustning i form av kablar och annat som behövs för att förmedla signalen fram till kabeloperatörens huvudcentral. Anslutningskostnaden kan bli hög för ett lokalt kabelsändarföretag i en kommun där det finns flera nätägare, eftersom kabelsändarföretaget då måste se till att det finns anslutning till varje enskild operatör.

Vid ett seminarium om lokal icke-kommersiell TV som genomfördes på regeringens initiativ i maj 2002 anförde företrädare för de lokala kabelsändarföretagen bland annat att nätägarens ansvar för att deras program förs fram till kabelnätet borde ökas. I Radio- och TV-verkets rapport anges dock att Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige menar att denna fråga inte längre är ett stort problem för företagen med tanke på de olika tekniska lösningar som finns i dag.

I likhet med Radio- och TV-lagsutredningen och Radio- och TV-verket anser vi att de eventuella konsekvenserna för de mindre nätinnehavarna med en s.k. take away-skyldighet och risken för att kostnaderna övervältras på hushållen innebär att det inte bör införas en sådan skyldighet.

16.3.3 Nätinnehavarnas skyldighet att tillhandhålla utrymme till de lokala kabelsändarföretagen

Vår bedömning: Man bör inte utöka skyldigheten att tillhandhålla utrymme i kabelnäten för sändningar från lokala kabelsändarföretag.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningens bedömning överensstämmer med vår.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrade sig i frågan anslöt sig i huvudsak till bedömningen.

Skälen för vår bedömning: Som Radio- och TV-lagsutredningen anfört råder det med några få undantag inte någon brist på sändningsutrymme för den som vill förmedla sitt budskap i ett lokalt kabelsändarföretags sändning. Vi anser därför i likhet med utredningen att det för närvarande inte är vare sig nödvändigt eller behövt att utöka nätinnehavarnas skyldighet att tillhandahålla utrymme för sändningar från lokala kabelsändarföretag.

16.3.4 Nät med analog och digital sändningsteknik

Vårt förslag: Den som äger eller annars förfogar över ett sådant kommunikationsnät som avses i 8 kap. 2 § radio- och TV-lagen och som i nätet vidareänder TV-program till allmänheten med både analog och digital teknik, ska vara skyldig att tillhandahålla såväl analogt som digitalt sändningsutrymme för de lokala kabelsändarföretagens sändningar.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningen föreslog att skyldigheten att tillhandahålla sändningsutrymme bara skulle gälla analog teknik.

Remissinstanserna: *Post- och telestyrelsen* tillstyrkte utredningens förslag. *Landsorganisationen i Sverige* och *Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige* ansåg att skyldigheten att tillhandahålla sändningsutrymme ska gälla såväl analog som digital teknik

Radio- och TV-verkets rapport: Radio- och TV-verkets förslag överensstämmer med vårt.

Skälen för vårt förslag

Radio- och TV-lagsutredningen ansåg att det inte borde ställas något krav på att kabelsändarföretagen ska tilldelas digitalt sändningsutrymme. Anledningen till det var bland annat att syftet med skyldigheten att tillhandahålla utrymme för de lokala kabelsändarföretagens sändningar är att de som sänder ska kunna nå ut med sitt budskap till en vid krets av TV-tittare.

Enligt Radio- och TV-verket är det sannolikt att kabelnäten kommer att övergå till enbart digital distribution. Om operatörerna under övergångsperioden kan välja att fortsätta att tilldela kabelsändarföretagen enbart analogt sändningsutrymme och allt övrigt programutbud tillhandahålls digitalt, finns det enligt Radio- och TV-verket en risk att tittarna inte på ett enkelt sätt kan ta del av sändningarna från de lokala kabelsändarföretagen. I likhet med Radio- och TV-verket samt Landsorganisationen i Sverige och Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige anser vi därför att skyldigheten att tillhandahålla sändningsutrymme ska gälla såväl analog som digital teknik.

16.3.5 Delad kanal

Vår bedömning: Det bör alltså finnas möjlighet för en nätinnehavare att upplåta det sändningsutrymme som det lokala kabelsändarföretaget avstår från att utnyttja till ett eller flera kommersiella programföretag.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningens bedömning överensstämmer med vår.

Remissinstanserna: *Post- och telestyrelsen* och *Radio- och TV-verket* anslöt sig till utredningens bedömning. *Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige* ansåg att delad kanal endast ska kunna förekomma mellan olika icke-kommersiella aktörer.

Radio- och TV-verkets rapport: Radio- och TV-verkets bedömning överensstämmer med vår.

Skälen för vår bedömning

Enligt 8 kap. 2 § radio- och TV-lagen ska den som förfogar över ett kabelnät tillhandahålla ett särskilt bestämt utrymme för sändningar från ett eller flera lokala kabelsändarföretag. Av lagens förarbeten framgår att kabeloperatören inte behöver avsätta mer än en kanal för de lokala kabelsändarföretagens sändningar (prop. 1995/96:160 s. 184). I de fall där ett lokalt kabelsändarföretag har avstått från en del av kapaciteten i den reserverade kanalen har det ansetts möjligt att upplåta det outnyttjade utrymmet till ett eller flera kommersiella programföretag.

Som Radio- och TV-verket har framfört finns det fördelar med en kanaldelning genom att kanalkapaciteten utnyttjas och genom att det lokala kabelsändarföretaget kan göra samordningsvinster, såsom att dela lokal och utrustning. De nackdelar som kan förekomma och som bland annat Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige har varit inne på är svårigheter för det förordnade företaget att utvidga sin sändningstid och en risk för sammanblandning och beroendeställning till det kommersiella bolaget. I likhet med Radio- och TV-lagsutredningen och Radio- och TV-verket anser vi dock sammantaget att möjligheten att dela kanal bör finnas kvar.

16.3.6 Lokal-TV:s roll i marknätet

Vår bedömning: Det bör inte införas bestämmelser i lagen som innebär att ett visst utrymme i marknätet ska avsättas för lokal icke-kommersiell TV.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningens bedömning överensstämmer med vår.

Remissinstanserna: Post- och telestyrelsen och Teracom AB anslöt sig till utredningens bedömning. Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige delade inte utredningens uppfattning och anförde att det saknas en nationell eller regional icke-kommersiell mark-sänd digital-TV-kanal.

Radio- och TV-verkets rapport: Radio- och TV-verkets bedömning överensstämmer med vår.

Skälen för vår bedömning

Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige har bland andra framfört önskemål om att få en egen gratis kanal i det digitala marknätet.

Det finns i dag möjlighet att bevilja tillstånd att sända TV-program inom ett begränsat geografiskt område. Sådana tillstånd har också lämnats till ett antal programföretag. Enligt 3 kap. 4 § radio- och TV-lagen ska det vid beviljande av tillstånd att sända TV-program bland annat beaktas att sändningsutrymmet ska kunna tas i anspråk för såväl nationella som lokala och regionala program-tjänster. Det var en anledning till att Radio- och TV-lagsutredningen inte föreslog någon bestämmelse om att ett särskilt

utrymme skulle avsättas i det digitala marknätet för lokal icke-kommersiell TV.

Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige har emellertid ansett att den icke-kommersiella TV:ns resurser inte i första hand ska gå till utsändningskostnader utan till programproduktion.

Som Radio- och TV-verket har anfört i sin rapport skulle en kanal i det digitala marknätet öka möjligheterna för den icke-kommersiella TV:n att göra sin röst hörd. Vi delar emellertid verkets uppfattning att det med hänsyn till andelen utövare, mängden sändningstid och andelen tittare är svårt att motivera en bestämmelse i radio- och TV-lagen som innebär att ett visst utrymme i marknätet ska avsättas för lokal icke-kommersiell TV. Vi anser därför i likhet med Radio- och TV-lagsutredningen och Radio- och TV-verket att det inte bör införas någon sådan bestämmelse i radio- och TV-lagen. De icke-kommersiella aktörerna får i stället i likhet med alla andra ansöka om tillstånd i det digitala marknätet.

16.3.7 Fortsatt reklamförbud

Vår bedömning: Det bör även i fortsättningen vara förbjudet för de lokala kabelsändarföretagen att sända reklam.

Radio- och TV-verkets rapport: Radio- och TV-verkets bedömning överensstämmer med vår.

Skälen för vår bedömning: Ett lokalt kabelsändarföretag får inte sända reklam såvida det inte är fråga om sponsringsmeddelanden (7 kap. 11 § radio- och TV-lagen). Det är som Radio- och TV-verket har anfört svårt att motivera att ett lokalt kabelsändarföretag skulle få tillgång till en kanal gratis av en kabeloperatör och samtidigt få sända reklam. Vi delar därför verkets bedömning att det även fortsättningsvis bör vara förbjudet att sända reklam för ett lokalt kabelsändarföretag.

16.3.8 Sändningsområden för lokal-TV

Vår bedömning: Man behöver inte reglera i lag vilket sändningsområde ett lokalt kabelsändarföretag ska ha.

Radio- och TV-verkets rapport: Radio- och TV-verkets bedömning överensstämmer med vår.

Skälen för vår bedömning: De lokala kabelsändarföretagens sändningsområde är inte reglerat i dag men enligt Radio- och TV-verkets praxis bestäms sändningsområdet oftast till en kommun. För att få ett större sändningsområde måste företaget visa på vilket samarbete som sker mellan föreningar och kommuner i det önskade sändningsområdet. Radio- och TV-verket har hittills inte beviljat ett större område än två kommuner. Vi delar verkets bedömning att det inte finns något behov av att i lag reglera när det ska kunna ske.

16.3.9 Skyldighet att bereda utrymme för lokala kabelsändarföretag i mikrovågssändningar

Vårt förslag: Den nuvarande bestämmelsen i 8 kap. 4 § radio- och TV-lagen om skyldighet att tillhandahålla utrymme för de lokala kabelsändarföretagens sändningar i mikrovågssändningar avskaffas.

Skälen för vårt förslag

Enligt 8 kap. 4 § radio- och TV-lagen ska den som vidareänder TV-program med hjälp av radiovågor på frekvens över 3 gigahertz i varje kommun där han eller hon bedriver en sådan verksamhet kostnadsfritt tillhandahålla ett särskilt bestämt utrymme för sändningar av TV-program från ett eller flera lokala kabelsändarföretag. Bestämmelsen avser så kallade mikrovågssändningar från marksändare och syftar till att likställa sådana sändningar med trådbundna sändningar när det gäller skyldighet att bereda utrymme för de lokala kabelsändarföretagens sändningar.

Mikrovågssändningar (trådlös kabel) har tidigare föreslagits som ett möjligt alternativ till kabel-TV-sändningar för att förse hushållen med ett stort antal TV-programtjänster. Enligt vad som är bekant för utredningen förekommer det emellertid inte några sådana sändningar. Bestämmelsen om skyldighet för den som bedriver sådana sändningar att bereda utrymme för lokala kabelsändarföretag är därmed obehövlig och bör avskaffas.

16.3.10 Verksamhetens benämning

Vårt förslag: Benämningen lokalt kabelsändarföretag ersätts med lokal kabelsändarorganisation.

Radio- och TV-lagsutredningen: Utredningen föreslog att benämningen "lokalt kabelsändarföretag" skulle ersättas med "lokal kabel-TV-förening".

Remissinstanserna: Post- och telestyrelsen tillstyrkte utredningens förslag. Radio- och TV-verket avstyrkte utredningens förslag. Verket ansåg att "när-TV-sammanslutning" bättre återspeglar den grupp som avses. Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige ansåg att utredningens förslag var missvisande och förespråkade i stället den mer flexibla benämningen "lokal kabel-TV-organisation" eftersom det i framtiden kan uppstå situationer där stiftelser, ideella föreningar, ekonomiska föreningar och företag söker förordnande.

Radio- och TV-verkets rapport: Radio- och TV-verkets föreslog benämningen "när-TV-sammanslutning".

Skälen för vårt förslag

I likhet med det som anfördes av Radio- och TV-lagsutredningen får ordet "företag" i "lokalt kabelsändarföretag" anses mindre rättvisande eftersom det framförallt är ideella föreningar som i praktiken bedriver verksamheten. Ordet företag torde för allmänheten leda tankarna till något som styrs av en eller flera ägare, t.ex. ett aktiebolag eller en enskild firma. Dessa organisationsformer förekommer för närvarande inte alls bland de lokala kabelsändarföretagen.

Vi anser i likhet med den tidigare utredningen och Radio- och TV-verket att en namnändring bör göras. Radio- och TV-lagen kräver inte någon särskild organisationsform för lokala kabelsändarföretag, annat än att det ska vara fråga om en juridisk person. Det stora flertalet av de lokala kabelsändarföretag som finns i dag utgörs av ideella föreningar.

Uttrycket lokal kabel-TV-förening som den tidigare utredningen föreslog är inte neutralt till organisationsform och utesluter t.ex. stiftelser. En sådan benämning bör därför inte väljas.

Radio- och TV-verket har föreslagit benämningen "när-TV-sammanslutning". När-TV är emellertid ett nytt begrepp i

sammanhanget och vars innebörd kan föranleda tvekan. Enligt vår mening bör minsta möjliga ändring göras av uttrycket lokal kabelsändarorganisation. För att tillgodose önskemålet om en benämning som inte leder tanken till någon särskild organisationsform föreslår vi att man i den nya lagen använder uttrycket lokal kabelsändarorganisation, vilket är i linje med vad Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige har föreslagit.

17 Författningsteknisk lösning

17.1 En ny lag

Vårt förslag: Den nuvarande radio- och TV-lagen ersätts med en helt ny lag med samma namn.

Den nu gällande radio- och TV-lagen innehåller tretton kapitel, varav tio kapitel gäller både radio och TV, två kapitel bara radio (4 och 5 kap.) och ett kapitel (8 kap.) bara TV. Lagen har sedan dess tillkomst ändrats fler än 20 gånger. Lagen har kommit att bli ganska svåröverskådlig och uppfyller inte fullt ut de krav som man kan ställa på en modern lagstiftning.

Genom våra förslag kommer ytterligare ändringar att krävas. Den kanske största ändringen i sak gäller regleringen av beställ-TV till följd av de krav som AV-direktivet ställer. Det är en medietjänst som hittills i huvudsak har varit oreglerad. Våra förslag innebär vidare att nya former av annonsering kommer att tillåtas och att produktplacering får en uttrycklig reglering. Nya och mer utvecklade regler för sponsring införs också.

De angivna förhållandena, både var för sig och sammantagna, motiverar att den nu gällande radio- och TV-lagen ersätts med en helt ny lag. Den nya lagen kan få en annan struktur och en enhetlig terminologi. På så sätt bör den nya lagen också kunna bli mer överskådlig.

Vi har övervägt om det finns anledning att ersätta den nu gällande radio- och TV-lagen med två lagar, en för radio och en för TV. Även om regleringen av de olika medietjänsterna i flera avseenden skiljer sig åt, är det ändå åtskilligt som regleras gemensamt. Det gäller särskilt tillsyn och granskning, straff och särskilda avgifter, återkallelse av tillstånd och regler om handläggningen m.m. Vi har därför stannat för att behålla en gemensam reglering i en lag.

Av de skäl som framgår av avsnitt 6.2.3 har vi valt att kalla beställtjänster i AV-direktivets mening för beställ-TV. Vi inför också en ny betydelse av begreppet sökbar text-TV, som är en medietjänst som inte omfattas av AV-direktivets bestämmelser. Förutom radio kommer den nya lagen alltså att omfatta bestämmelser om olika former av TV. Vi anser att den nya lagen därför både kan och bör ha samma namn som den nuvarande.

17.2 Den nya lagens struktur

Vårt förslag: Den nya lagen inleds med en avdelning med övergripande bestämmelser som gäller för såväl radio som TV. Därefter följer en avdelning med bestämmelser som bara rör TV, dvs. TV-sändningar, beställ-TV och sökbar text-TV. Nästa avdelning innehåller bestämmelser som bara reglerar ljudradio-sändningar. Lagen avslutas med en avdelning med gemensamma bestämmelser.

Den nu gällande radio- och TV-lagen innehåller bestämmelser som gäller både ljudradio- och TV-sändningar. De flesta kapitlen i lagen rör också både ljudradio och TV. Det gäller bland annat kapitlen om lagens tillämpningsområde, tillstånd och registrering, sändningar av TV-program och andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio, sändningarnas innehåll, reklam och annan annonsering. Inom respektive kapitel gäller vissa paragrafer både radio och TV, vissa paragrafer bara radio eller bara TV. Det är inte alldeles lätt att orientera sig i lagen och därmed inte heller lätt att hitta vad som i olika avseenden gäller för de skilda medieslagen.

En ny lag på området bör struktureras så att det lättare går att orientera sig i lagen. Det bör ske genom att man delar in bestämmelserna i olika avdelningar under vilka bestämmelserna i princip tas in efter ämne och slag av medietjänst.

Den *första avdelningen* bör innehålla övergripande bestämmelser som gäller både radio och TV och som avser lagens innehåll och dess tillämpningsområde. Lagen kommer att bestå av 20 kapitel. Till ledning för läsaren bör därför i den första avdelningen tas in en paragraf som i praktiken är en innehållsförteckning. Denna avdelning bör också innehålla en paragraf med definitioner på alla de begrepp som är av betydelse för tillämpningen av lagen.

Lagens *andra avdelning* bör innehålla alla de regler som är specifika för TV, dvs. TV-sändningar, beställ-TV och sökbar text-TV. Det gäller bestämmelser om tillstånd och registrering, programinnehåll, vidareändning, produktplacering, sponsring och reklam och andra annonser. Den *tredje avdelningen* bör innehålla motsvarande regler som är specifika för olika slags ljudradiosändningar.

Den *fjärde avdelningen*, som också blir den sista, bör slutligen innehålla gemensamma bestämmelser om granskning och tillsyn, påföljder, handläggningen av olika ärenden och överklagande. Den kommer därmed att i huvudsak motsvara vad som gäller enligt 9–13 kapitlen i den nu gällande radio- och TV-lagen.

18 Självregering

I utredningens uppdrag att göra en allmän översyn av radio- och TV-lagen ingår att överväga möjligheten att komplettera lagstiftningen med former för självregering. AV-direktivet innehåller också regler enligt vilka medlemsstaterna åläggs att främja system för sam- och/eller självregering på nationell nivå inom de områden som samordnas i direktivet.

18.1 AV-direktivet

En nyhet i AV-direktivet är således att medlemsstaterna enligt artikel 3.7 ska främja system för sam- och/eller självregering inom de områden som samordnas genom direktivet i den utsträckning det är möjligt enligt respektive medlemsstats rättsordning. Artikel 3.7 gäller både TV-sändningar och beställtjänster. Direktivet innebär dock inte att medlemsstaterna åläggs att upprätta system för sam- och/eller självregering.

I skäl 36 i ingressen anges att det i kommissionens meddelande till Europaparlamentet och rådet "Lagstifta bättre för tillväxt och arbetstillfällen i Europeiska Unionen" betonades att det är nödvändigt med en noggrann analys av vilken lagstiftningsmetod som är lämplig särskilt för att fastställa om konventionell lagstiftning är att föredra för den aktuella sektorn och det aktuella problemet, eller om självregering eller samregering kan övervägas. Vidare anges att erfarenheten har visat att både samregering och självregering som genomförs i enlighet med medlemsstaternas rättsliga traditioner i hög grad kan bidra till en god nivå på konsumentskyddet. Åtgärder som syftar till att uppnå mål i allmänhetens intresse inom den framväxande audiovisuella medietjänstsektorn är mer effektiva om de vidtas med aktivt stöd av tjänsteleverantörerna själva.

Självreglering är enligt ingressen således ett slags frivilligt initiativ som ger ekonomiska aktörer, arbetsmarknadens parter, icke-statliga organisationer eller föreningar möjlighet att själva och för eget vidkommande anta gemensamma riktlinjer. I ingressen framhålls dock att – även om självreglering skulle kunna vara en kompletterande metod för att genomföra vissa bestämmelser i direktivet – detta inte ersätter den nationella lagstiftarens skyldigheter.

Samreglering beskrivs i ingressen som en ”rättslig länk” mellan självreglering och den nationella lagstiftaren, i enlighet med medlemsstaternas rättsliga traditioner.

18.2 Självreglering i Sverige

Det finns i Sverige flera system för självreglering som berör olika AV-tjänster. Den självsaneringsverksamhet som bedrivs i Sverige kan i viss mån ses som en förutsättning för tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagens nuvarande utformning. Om verksamheterna inte hade funnits hade grundlagsreglerna kanske varit mera omfattande. Det gäller framförallt förhållandet mellan integritetsskydd och yttrandefrihet.¹

Det saknas dock system som skapats av eller uteslutande riktar sig till programföretagen eller övriga leverantörer av AV-tjänster. I det följande redogörs för några av dagens självregleringssystem som berör AV-tjänster.

Marknadsföringsområdet

Marknadsetiska rådet

Marknadsetiska rådet (MER) har till uppgift att uttala sig om vad som i samband med ett företags marknadsföring bör anses utgöra god affärssed. Huvudmän är bland annat ICC Svenska Nationalkommitté, Näringslivets Delegation för Marknadsrätt, Svenskt Näringsliv, Swedma och Sveriges Annonser. Rådet förfogar inte över några ekonomiska sanktionsmedel. Uttalandena är offentliga och skickas för kännedom till bland annat massmedierna. Anmälan kan göras av såväl privatpersoner som företag och myndigheter.

¹ SOU 2006:96 s. 78

Bedömningen sker huvudsakligen utifrån ICC:s grundregler för reklam. ICC:s grundregler för reklam är tillämpliga på alla slag av reklam för varor, tjänster och andra nyttigheter. Tanken är att reglerna i första hand ska användas inom ramen för näringslivets egenåtgärdssystem. Grundreglerna fungerar dock även som en världsomfattande kunskapskälla när det gäller näringslivets samlade regler på reklamområdet. De utgör också en grundläggande normkälla vid tolkningen av begreppet god marknadsföringssed enligt marknadsföringslagen och annan motsvarande lagstiftning i många andra länder. Regelverket har fått stor betydelse genom att slå fast en internationellt accepterad bedömningsstandard och därigenom bidra till en harmonisering av rättsläget länderna emellan.

MER består av en ordförande, en vice ordförande och ytterligare ledamöter till ett antal högst motsvarande antalet huvudmän, dock minst åtta. Ledamöterna ska väljas bland personer med goda insikter i reklam och marknadsföring och ge en allsidig näringslivsrepresentation. Minst en ledamot ska enligt stadgarna vara särskilt insatt i frågor rörande marknadsföring mot barn och minst en bör utses bland företrädare för allmänintresset, särskilt konsumentintresset.

Näringslivets etiska råd mot könsdiskriminerande reklam

Näringslivets etiska råd mot könsdiskriminerande reklam (ERK) inrättades år 1988. Huvudmän för ERK är bland annat Sveriges annonsörer, Sveriges reklamförbund, Svenska tidningsutgivareföreningen, Sveriges tidskrifter, Radioutgivareföreningen och Swedma. ERK består av en ordförande, en vice ordförande samt 15 andra ledamöter, inklusive suppleanter.

ERK prövar skriftliga anmälningar från konsumenter, näringsidkare, organisationer, myndigheter eller kommunala organ. Rådet kan även pröva ärenden på eget initiativ. Vid sin bedömning av anmälda reklamåtgärder stödjer sig ERK på ICC:s grundregler för reklam. Rådets ställningstagande sker genom skriftliga beslut. Beslut som innebär att en viss reklamåtgärd av en näringsidkare befunnits könsdiskriminerande offentliggörs bland annat genom underrättelse till massmedierna.

Reklamombudsmannen

Reklamombudsmannen² är tänkt att ersätta såväl ERK och MER samt ytterligare ett 40-tal specialiserade nämnder. Bakom initiativet står stora delar av Sveriges näringsliv. Principerna för Reklamombudsmannen är framtagna av en arbetsgrupp bestående av representanter från Sveriges Annonsörer, Svenskt Näringsliv och Swedma.

Reklamombudsmannens uppgifter ska bland annat vara att genom normbildande verksamhet verka för att all marknadsföring är förenlig med vad som är eller bör anses vara god affärssed. På eget initiativ eller efter anmälan från enskilda personer, näringsidkare, organisationer, myndigheter eller kommunala organ ska Reklamombudsmannen kunna undersöka avvikelser från god marknadsföringssed och eventuellt hänskjuta sådana ärenden till Reklamombudsmannens opinionsnämnd för avgörande. Reklamombudsmannens organisation beräknas kunna finnas på plats den 1 januari 2009.

Pressbranschen

Allmänhetens pressombudsman och Pressens Opinionsnämnd

I Sverige har det sedan början av 1900-talet funnits en av pressbranschen inrättad självsanerande verksamhet. Denna verksamhet bedrivs av Allmänhetens pressombudsman (PO) och Pressens Opinionsnämnd (PON). Den självsanerande verksamheten syftar bland annat till att upprätthålla god publicistisk sed och att skydda enskilda mot oförskyllt lidande genom publicitet.

Publicitetsreglerna utgör en del av de pressetiska regler som har beslutats av Pressens samarbetsnämnd. Nämnden är ett gemensamt organ för Publicistklubben, Svenska Journalistförbundet och Svenska tidningsutgivareföreningen.

Publicitetsreglerna syftar till att upprätthålla god publicistisk sed genom sju ton förhållningsregler som sammanställts under följande rubriker:

- Ge korrekta nyheter
- Var generös med bemötanden
- Respektera den personliga integriteten

² Informationsbrev den 4 mars 2008 från styrelsen i Sveriges Annonsörer

- Var varsam med bilder
- Hör båda sidor
- Var försiktig med namn

Avsteg från publicitetsreglerna som sker i periodisk skrift och publicering som sker på Internet kan prövas av PO och PON, om den gjorts av ett företag som är representerat i Pressens samarbetsnämnd och publiceringen omfattas av 1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen eller 1 kap. 9 § yttrandefrihetsgrundlagen och tillhandahålls av redaktionen för en tryckt skrift. Även inslag i webb-TV som tillhandhålls av tidningar kan prövas av PO och PON.³

I nämnden finns representanter för Publicistklubben, Svenska Journalistförbundet, Svenska Tidningsutgivareföreningen, Sveriges Tidskrifter och allmänheten. Nämnden är sammansatt så att allmänhetens representanter tillsammans med ordföranden ska vara lika många som representanterna för pressen. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst. Finner PON att det skett ett avsteg från de publicistiska reglerna och att tidningen därför ska klandras är tidningen skyldig att publicera nämndens uttalande och att betala en expeditionsavgift.

Sveriges Television AB och Utbildningsradion AB har beslutat att de pressetiska reglerna ska gälla för deras verksamhet i den utsträckning som de kan tillämpas med hänsyn till radio- och TV-lagen och programföretagens sändningstillstånd. Eventuella avsteg från de pressetiska reglerna i TV-sändningar prövas emellertid inte av PO eller PON. Även TV4 följer i sin verksamhet de pressetiska reglerna men eventuella avsteg prövas inte av PO och PON, i likhet med vad som gäller för SVT och UR.

Internet

I fråga om publicering på Internet finns det ingen självregleringsverksamhet som motsvarar den som inrättats av pressbranschen. Det finns inte heller något sådant genom lag inrättat granskningsorgan som Granskningsnämnden för radio- och TV. Det förekommer dock vissa former av självsaneringsverksamhet på Internet.

³ Se Pressens Opinionsnämnds exp. nr 52/2007 Expressen TV

I promemorian Självsanering av Internet (Ds 2003:25) kartlades i vilken utsträckning det på den svenska delen av Internet som föll utanför pressens självsanering förekom självsanering eller annan frivillig tillämpning av regler eller metoder för att motverka integritetskränkningar. Med integritetskränkningar avsågs då dels de brottsbalksbrott som kan begås genom publicering på Internet och som innefattar en integritetskränkning, t.ex. förtal och förolämpning, dels spridning av personuppgifter i strid med personuppgiftslagen. I promemorian anfördes sammanfattningsvis följande angående självsanering på den svenska delen av Internet (a.a. s. 9):

Man kan alltså konstatera att det pågår ett medvetet och på många håll ambitiöst arbete med frågor som rör innehåll och integritetsskydd på Internet. Trots detta är min bedömning att det finns behov av att Internetbranschens aktörer gemensamt beslutar om etikregler rörande publicering på Internet och inrättar en självsanering liknande pressens för de nya öppna kommunikationsformerna. Skälen för min bedömning är i huvudsak följande. Integritetskränkningar förekommer i inte obetydlig omfattning på den svenska delen av Internet. Efter HD:s dom i Ramsbro-målet och utvidgningen av databasregeln finns det stora möjligheter för även andra än massmedieföretag och journalister, t.ex. privatpersoner, att publicera material på Internet utan att PuL eller andra regler i vanlig lag gäller. Detta kan leda till en ökning av antalet integritetskränkningar på Internet. Många Internetsiter drivs också av aktörer som inte har traditionellt publicistisk bakgrund. Vidare innebär Internetverksamhet ofta att en aktör möjliggör för någon annan att publicera material, t.ex. genom deltagande i diskussion på en chatsida eller genom skapande av en egen hemsida på ett webbhotell. På Internet kan publicerat material även snabbt och enkelt ändras, vidarespridas och användas av andra än den ursprunglige upphovsmannen. Materialet kan också nå en mycket stor publik. Med hänsyn till detta finns det ofta en risk för integritetskränkningar på nätet och följderna av en kränkning kan bli omfattande. Internetverksamhet är ofta även tekniskt och organisatoriskt komplex och rymmer juridiskt komplicerade frågor. Det torde därför hos Internetaktörerna finnas behov av en instans att diskutera rättsliga aspekter på Internetverksamhet med liksom frågan om vilket ansvar olika typer av aktörer ska ta för olika typer av material.

Det står också klart att det finns en oro hos allmänheten i fråga om innehållet på Internet och nätets utveckling och användning. Man kan inte utesluta att de krav på skärpt lagstiftning som ibland framförs får ökat stöd. Självsanering är emellertid enligt min mening att föredra framför lagstiftning eftersom den lättare kan anpassas till ändrade förhållanden. Min bedömning är att ett självsaneringsorgan skulle mottas positivt av allmänheten och göra krav på skärpt lagstiftning mindre motiverade. En självsaneringsverksamhet skulle också öka

förtroendet för Internetverksamhet och särskilt för de deltagande aktörerna.

Med hänsyn till bl.a. att det inom branschen pågår ett medvetet och på många håll ambitiöst arbete med frågor rörande innehåll och integritetsskydd på Internet och att det finns sammanslutningar som organiserar många viktiga Internet-aktörer borde det enligt min mening vara möjligt för aktörer inom branschen att inrätta en självsaneringsverksamhet liknande tidningarnas. Huruvida detta också kommer att ske är svårt att bedöma. Om lagstiftning om inskränkning i mediernas frihet aktualiseras eller frågor om innehåll på Internet får ökad uppmärksamhet i debatten är det möjligt att branschens aktörer på allvar börjar diskutera inrättandet av en sådan självsanering.

Branschorganisationen för innehålls- och tjänsteleverantörer på onlinemarknaden i Sverige

Några av de större Internetaktörerna startade 1996 en ideell förening BitoS (Branschorganisationen för innehålls- och tjänsteleverantörer på onlinemarknaden i Sverige) för att bland annat driva arbetet med etiska frågor i syfte att stärka förtroendet för Internet. Majoriteten av de ledande Internetleverantörerna är medlemmar i BitoS, bland andra Lunarstorm, TV4 Interaktiv, Aftonbladet Nya Medier, Viasat och TeliaSonera. BitoS har som ett led i detta arbete tagit fram etiska riktlinjer som syftar till att branschen ska hålla en hög kvalitet för besökare och annonsörer. Riktlinjerna tar bland annat upp frågor om efterlevnad av lag, immaterialrättsintrång, barnpornografi, trakasserier, integritet och kontaktuppgifter. Om ett medlemsföretag bryter mot BitoS regler uppmanas företaget att vidta rättelse. Om så inte sker eller det är fråga om upprepade förseelser utesluts företaget ur BitoS.

Betalteletjänster

Etiska Rådet för Betalteletjänster

Etiska Rådet för Betalteletjänster (ERB) är en fristående och oberoende organisation. Rådets uppgift är att utarbeta och vidmakthålla etiska regler för innehållet i den information som lämnas genom betalteletjänster och marknadsföringen av dessa. Dessutom ska ERB pröva de ärenden som kommer in eller tas upp på eget initiativ. Dessa ärenden kan avse såväl marknadsföringen som inne-

hållet i tjänsterna. ERB har utarbetat och utgivit etiska regler som bland annat ger anvisningar för marknadsföringen av och för innehållet i betalteletjänster samt särskilda regler för användning av betalteletjänst när tjänster förmedlas över Internet eller andra visuella medier.

Betalteletjänster är tjänster där den totala avgiften en konsument betalar till teleoperatören för tjänsten innefattar ersättning till tjänste- eller innehållsleverantören för tjänstens innehåll eller annan produkt eller tjänst som levereras under uppkopplingen, eller som är en direkt konsekvens av denna.

Morgan

Branschorganisationen Morgan har varit aktiv sedan 2001 och är en sammanslutning av företag verksamma inom den svenska mobila tjänstesektorn. Morgan har som syfte att ta tillvara medlemmarnas intressen och fungerar som en samlad kommunikationskanal i kontakterna mellan branschen och övriga intressenter. Morgan har tagit fram två regeldokument, dels en ”code of conduct”, dels affäretiska regler. Dessa regler som tar upp frågor kring marknadsföring och köp av tjänster innebär även en skyldighet för medlemsföretagen att följa ERB:s etiska riktlinjer. Medlemmar i Morgan är bland annat Tele2, TV4, Telenor i Sverige AB och TeliaSonera AB

Medierådet

Slutligen bör i detta sammanhang nämnas Medierådet (Rådet mot skadliga våldsskildringar (U 1990:03)). Rådet ska genom konstruktiva och kontinuerliga kontakter driva på mediebranschernas självreglerande arbete för att skydda barn och unga från skadlig mediepåverkan. Rådet ska ha kunskap att agera i bland annat frågor om utvecklingen av olika metoder för självreglering, bidra med fakta om barns och ungas medieanvändning och mediepåverkan, samt ta initiativ för att tydligt minska riskerna för skadlig påverkan. Enligt uppgift från rådet är emellertid någon fungerande självreglering på området inte att vänta inom någon snar framtid.

18.3 Överväganden

Vår bedömning. TV-företagen har sinsemellan olika förutsättningar för att delta i självreglerande eller självsanerande verksamhet. Det finns inget som hindrar att programföretagen ansluter sig till befintliga system på pressens område eller skapar egna. Omfattas ett programföretag av en effektiv självreglering bör tillståndsmyndigheten främja självregleringen genom att avstå från att ställa upp sändningsvillkor inom områden som omfattas av självregleringen.

Skälen för vår bedömning

Som framhålls i ingressen till AV-direktivet (skäl 36) kan självreglering bidra till att man når en hög nivå när det gäller konsumentskyddet. En självreglering kan komplettera lagstiftningen genom att gå längre än vad lagstiftningen kräver och fylla ut oreglerade områden med egna regler. En förutsättning för att ersätta lagstiftning och myndighetskontroll med självreglering och egenkontroll är emellertid att Sverige inte med hänsyn till våra EG-rättsliga eller andra internationellrättsliga förpliktelser är skyldigt att lagreglera de aktuella frågorna och se till att reglerna följs.

I det föregående (avsnitt 13.5.3) har vi bedömt att både det växande antalet aktörer inom radio och TV och det förhållandet att gränserna mellan olika medieområden luckras upp talar för att det borde finnas förutsättningar för att utveckla självregleringen inom radio- och TV-området. En ordning för självreglering skulle kunna omfatta allt som de berörda företagen publicerar, oberoende av sändningsform. Den skulle också kunna omfatta företag som är verksamma på den svenska marknaden oberoende av om de står under svensk jurisdiktion eller inte.

Vi har också i det föregående avstått från att föreslå att vissa av de frågor som regelmässigt tas in som villkor för sändningstillstånd inte ska lagregleras. Det har vi gjort med hänvisning till att områdena skulle kunna bli föremål för självreglering och därmed undgå myndighetskontroll. Det förutsätter emellertid att egenåtgärderna bedöms kunna fungera minst lika effektivt som den nuvarande myndighetskontrollen.

Av redovisningen i det föregående av den självreglering som förekommer i Sverige framgår att självregleringen har kommit

långt, inte minst på det pressetiska området och inom marknadsföringsområdet. Enligt vår bedömning är dessa områden sådana som väl lämpar sig för självreglering också för radio- och TV. En effektiv självreglering på dessa områden skulle kunna stävja en icke-önskvärd utveckling när det gäller dessa medier och därmed också undgå kritik och krav på lagstiftning.

Det går emellertid inte att tvinga fram en sådan ordning genom lagstiftning eller på något annat sätt. Det är upp till de berörda företagen att själva avgöra om en sådan utveckling bör inledas och hur en ordning för självreglering ska vara utformad. Enligt vad vi har erfarit pågår vissa diskussioner redan mellan vissa aktörer. Om en effektiv självreglering skulle komma till stånd, är det emellertid naturligt att myndigheterna inte fortsätter att reglera och granska efterlevnaden av regler som motsvarar de områden som självregleringen omfattar.

För att en ordning för självreglering ska kunna ersätta offentliga regler och myndighetskontroll måste det krävas att den är effektiv. Den bör åtminstone omfatta en uppförandekod, en ordning för hur överträdelser ska prövas på ett oberoende sätt och sanktioner vid överträdelser som är minst lika kännbara som de sanktioner som en tillsynsmyndighet eller en förvaltningsdomstol skulle kunna dela ut vid motsvarande överträdelser.

Det som nu sagts gäller andra programföretag än public serviceföretagen. Dessa intar en särställning i sammanhanget bland annat genom deras särskilda finansiering och den särskilda styrning som sker av riksdagen och regeringen. Regeringen väntas också under våren 2009 besluta en proposition på grundval av Public serviceutredningens betänkande Kontinuitet och förändring (SOU 2008:64). Vi har därför inte anledning att föregripa regeringens ställningstaganden i dessa hänseenden.

19 Övriga frågor

19.1 Fördelningen av tillsynsansvaret mellan Granskningsnämnden och Radio- och TV-verket

Vårt förslag: Den ansvarsfördelning som gäller mellan Granskningsnämnden för radio och TV och Radio- och TV-verket förtydligas i lagen.

Redovisningen av hur stor andel av verksamheten som har utgjorts av europeiska program och vilka åtgärder som har vidtagits för att främja framställningen av europeiska produktioner ska lämnas till Granskningsnämnden för radio och TV.

Skälen för vårt förslag

Granskningsnämnden övervakar enligt 9 kap. 2 § radio- och TV-lagen genom granskning i efterhand om sända program står i överensstämmelse med lagen och de villkor som kan gälla för sändningarna. Beträffande Radio- och TV-verkets ansvar på tillsynsområdet föreskrivs i 9 kap. 4–8 §§ radio- och TV-lagen att den som sänder TV-program är skyldig att redovisa hur stor andel av verksamheten som har utgjorts av europeiska produktioner m.m. och därutöver, på begäran lämna olika upplysningar och också inspelningar till myndigheten. Bestämmelserna är sanktionerade i 10 kap. 9 § radio- och TV-lagen på så sätt att den som inte fullgör sin skyldighet kan föreläggas att göra det. Ett föreläggande kan enligt samma paragraf förenas med vite.

Ansvarsfördelningen mellan Granskningsnämnden för radio och TV och Radio- och TV-verket har gällt sedan myndighetsorganisationen trädde i kraft 1994 (se bland annat prop. 1993/94:160 s. 34 f. och prop. 1995/96:160 s. 127 f.). I prop. 1993/94:160 s. 35 angavs som ett motiv för uppdelningen mellan myndigheterna att tillsynen

över efterlevnaden av programregler borde anförtros en fristående myndighet och att tillsynsverksamhetens oberoende ställning borde tydliggöras.

I samband med de ändringar som genomfördes i radio- och TV-lagen med anledning av ett nytt regelverk för marksänd TV (prop. 2007/08:8) behandlades frågan om tillsynen över sådana villkor som tillstånd har förenats med. Regeringen anförde att det finns ett värde i att bevara Granskningsnämndens i huvudsak renodlade roll att utöva tillsyn över regler som är programrelaterade (a. prop. s. 55). Den principiella uppdelning som nu råder innebär således att Granskningsnämnden har tillsyn över innehållet i sändningarna och att övrig tillsyn faller under Radio- och TV-verket. I samma proposition konstaterades att flertalet av villkoren som anges i 3 kap. 8 § radio- och TV-lagen kan hänföras till den ena eller andra myndighetens ansvar. Beträffande punkten 2 (skyldighet att sända under en viss minsta tid) uttalade regeringen att ansvaret kunde anses vara delat mellan myndigheterna. Med hänvisning bland annat till att myndigheterna hade en gemensam uppfattning om hur ansvarsfördelningen mellan dem såg ut när det gäller tillsynen över villkor som har meddelats med stöd av 3 kap. 8 § radio- och TV-lagen, ansåg regeringen inte att det fanns någon anledning att vidta några åtgärder

De två myndigheterna har i utredningen på nytt väckt frågan om ansvarsfördelningen mellan dem och framfört önskemålet om ett ställningstagande beträffande denna punkt. Myndigheterna anser att villkor enligt 3 kap. 8 § 2 uteslutande bör höra under Radio- och TV-verkets tillsyn eftersom de frågor som regleras i punkten inte kan anses vara programrelaterade.

Myndigheterna anser också att Radio- och TV-verkets tillsynsansvar borde förtydligas i lagtexten. Av 10 kap. 9 § första stycket 4 radio- och TV-lagen framgår att Radio- och TV-verket kan förelägga ett programföretag att följa bestämmelserna om tillståndsvillkor enligt 3 kap. 8 § 1, 3, 6–8 och 16. Därav följer att verket har tillsyn över sådana villkor. Detta bör emellertid förtydligas på så sätt att verkets tillsynsansvar tydligt anges i lagtexten.

Myndigheterna har också ansett att redovisningen av hur stor andel av verksamheten som utgjorts av europeiska program som nu regleras i 9 kap. 4 § radio- och TV-lagen och vilka åtgärder som leverantörer av beställ-TV har vidtagit för att främja framställningen av europeiska produktioner, bör göras till Granskningsnämnden för radio och TV i stället för till Radio- och TV-verket.

Skälet för det sistnämnda är att arbetsuppgiften kan anses vara programrelaterad och att den delvis skulle kunna samordnas med annan rapporteringsskyldighet till nämnden.

Vi kan konstatera att myndigheterna är överens om hur tillsynsansvaret ska vara fördelat mellan dem och att denna fördelning följer de principer som regeringen och riksdagen har gett uttryck för när det gäller tillsynen på området. Enligt vår mening är det ett värde att denna fördelning kommer till klart uttryck i lagen, inte bara för att undvika tveksamheter mellan myndigheterna utan även för att göra ansvaret tydligt för dem som står under tillsyn. Vi anser således att myndigheternas önskemål bör tillgodoses och att Radio- och TV-verkets tillsynsansvar också tydligt kommer till uttryck i lagen.

När det gäller frågan om att flytta över ansvaret att ta emot redovisningar i fråga om europeiska produktioner från verket till Granskningsnämnden finns enligt vår mening inte skäl att motsätta sig myndigheternas önskemål. De bör därför genomföras.

19.2 Upplýsningsskyldighet för den särskilda avgiften

Förslag: På begäran av Granskningsnämnden för radio och TV ska den som bedriver verksamhet enligt lagen lämna de upplýsningar som behövs för att kunna bedöma storleken av den särskilda avgiften.

Den som överträder vissa bestämmelser i radio- och TV-lagen kan enligt 10 kap. 5 § i lagen påföras en särskild avgift. Det gäller framför allt överträdelser av bestämmelser om reklam, annonser, sponsring och otillbörligt gynnande. Det är Länsrätten i Stockholms län som prövar frågan om avgift på ansökan av Granskningsnämnden för radio och TV. I sin ansökan om att påföra avgift framställer Granskningsnämnden ett yrkande om avgiftens storlek.

Av 10 kap. 6 § andra stycket radio- och TV-lagen framgår att när avgiftens storlek fastställs ska särskilt beaktas de omständigheter som legat till grund för prövningen av frågan om avgift ska påföras samt de intäkter som den sändande kan beräknas ha fått med anledning av överträdelsen.

Granskningsnämndens begäran om underlag för fastställande av den sändandes intäkter kan inte sägas ske i syfte att kontrollera om

sändningsverksamheten bedrivits i enlighet med gällande bestämmelser. Nämnden har därmed inga möjligheter att med stöd av de nuvarande bestämmelserna i 9 kap. 7 § radio- och TV-lagen förelägga den sändande vid vite att lämna de upplysningar som behövs för att göra en väl avvägd beräkning av den avgift som yrkas.

Enligt vad Granskningsnämnden har uppgett för oss har de sändande i flera fall vägrat att lämna ut uppgifter om intäkter med hänsyn till affärssekretess, vilket resulterat i att Granskningsnämnden inte har kunnat ta hänsyn till samtliga kriterier som enligt lagen ska beaktas vid beräkningen av den särskilda avgiften. Denna brist bör avhjälpas genom att företagen blir skyldiga att på begäran av nämnden lämna de upplysningar som behövs och att skyldigheten bör kunna tvingas fram med ett vitesföreläggande.

Uppgifterna kan enligt 8 kap. 6 § sekretesslagen (1980:100) och 2 § sekretessförordningen (1980:657) bli belagda med sekretess hos nämnden. När uppgifterna lämnas vidare till domstol omfattas de av 8 kap. 17 § sekretesslagen som avser sekretess hos domstolar för enskilda affärs- och driftförhållanden. Någon risk att affärshemligheter blir offentliga och att företagen skadas bör därmed inte finnas.

19.3 Omedelbar verkställighet av beslut

Förslag: Beslut av Radio- och TV-verket om tillstånd att sända TV, återkallelse av tillstånd m.m. ska gälla omedelbart, om inte något annat beslutas.

Beslut som har fattats av Radio- och TV-verket om tillstånd, återkallelse av tillstånd beteckningar, förordnande av lokala kabelsändarföretag och återkallelse av sådana förordnanden m.m. gäller omedelbart, även om beslutet överklagas. Det framgår av 13 kap. 1 och 2 §§ radio- och TV-lagen. Radio- och TV-verket har i utredningen framfört att reglerna om omedelbar verkställighet i vissa fall kan leda till orimliga konsekvenser. Verket har därför föreslagit att reglerna i 13 kap. 1 § andra stycket och 13 kap. 2 § andra stycket om omedelbar verkställighet ändras så att besluten ska gälla omedelbart, om inte något annat beslutas.

Vad som har framhållits är att omedelbar verkställighet kan leda till icke önskvärda konsekvenser framför allt när det gäller beslut

om återkallelse av sändningstillstånd och förordnande som lokalt kabelsändarföretag.

Ett återkallelsebeslut innebär alltid att sändningarna måste upphöra omedelbart, även om det överklagas. I vissa fall bör det inte leda till något problem, t.ex. när grunden för återkallelsen är att tillståndshavaren inte bedriver några sändningar. Men när det finns någon annan grund och tillståndshavaren vill fortsätta sändningarna och därför överklagar beslutet, är det rimligt att sändningarna får fortsätta under tiden frågan prövas i högre instans. I en situation då ett tillstånd eller ett förordnande har återkallats och då beslutet gäller omedelbart, kan Radio- och TV-verket i praktiken inte heller utlysa eller fördela utrymmet på nytt förrän frågan har avgjorts slutligt.

Enligt vår mening talar de anförda skälen med styrka för att det bör öppnas en möjlighet att kunna besluta att beslut av det nu aktuella slaget inte ska gälla omedelbart. Det är också i linje med vad som gäller för motsvarande beslut i fråga om lokalradio enligt 13 kap. 1 a § radio- och TV-lagen.

20 Genomförandefrågor

20.1 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Vårt förslag: Den nya lagen ska träda i kraft den 19 december 2009.

Den som redan har tillstånd att sända TV när lagen träder i kraft ska ha rätt att också sända sökbar text-TV i rimlig omfattning så länge tillståndet gäller.

Lagens bestämmelser om produktplacering ska bara gälla program som har producerats efter lagens ikraftträdande.

Ikraftträdande

Enligt artikel 3 i AV-direktivet ska medlemsstaterna sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet senast den 19 december 2009.

Ett korrekt genomförande av AV-direktivet förutsätter alltså att den nya lagstiftningen träder i kraft senast den 19 december 2009. Vi ska lämna vårt betänkande den 15 december 2008. Efter remissbehandling, beredning i Regeringskansliet och inhämtande av Lagrådets yttrande måste regeringen besluta proposition. Det bör kunna ske i sådan tid att den föreslagna lagstiftningen kan träda i kraft den 19 december 2009.

En faktor som det emellertid finns anledning att ta hänsyn till i detta sammanhang är att lagen (2008:418) med tillfälliga bestämmelser om tillstånd att sända lokalradio upphör att gälla den 1 januari 2010. Regeringen beslutade den 14 juni 2007 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att föreslå de villkor som bör gälla för den kommersiella radion i framtiden (dir. 2007:77). Utredningen, som antog namnet 2007 års utredning om kommersiell radio har redovisat resultatet av sitt arbete den 15 november 2008 i

betänkandet Kommersiell radio – nya sändningsmöjligheter (SOU 2008:96)

Vi utgår från att avsikten är att våra förslag och de förslag som 2007 års utredning om kommersiell radio ska lämna kommer att behandlas i ett sammanhang av regeringen och riksdagen och träda i kraft samtidigt. Det finns två möjligheter att välja på för att åstadkomma detta. Det ena alternativet är att lagstiftningen också beträffande lokalradio träder i kraft den 19 december 2008 och den tillfälliga lagen upphör att gälla i förtid. Det bör såvitt vi kan bedöma inte i sig föranleda några särskilda övergångsanordningar när det gäller lokalradio. Om detta går det emellertid inte att ha någon bestämd uppfattning innan utredningsförslagen har remissbehandlats och beretts i regeringskansliet.

Det andra alternativet är att låta den nya radio- och TV-lagen träda i kraft den 1 januari 2010. Det innebär en försening med 11 dagar när det gäller Sveriges fördragsenliga skyldigheter att genomföra AV-direktivets bestämmelser. Det fördragsbrott som Sverige då skulle göra sig skyldigt till får i och för sig betraktas som bagatellartat. En sådan försening kan inte heller antas leda till några rättsförluster för enskilda företag eller individer. Samtidigt finns det emellertid inte någon anledning att inte sätta i kraft den nya lagstiftningen när våra fördragsenliga förpliktelser kräver det och det inte föranleder några praktiska problem av betydelse. Vi föreslår därför att lagstiftningen träder i kraft den 19 december 2009.

Övergångsbestämmelser

Sändningstillstånd och sökbar text-TV

Enligt nu gällande regler krävs det inte tillstånd att sända sökbar text-TV.

Vi har i det föregående (avsnitt 14.4.3) föreslagit att det ska krävas tillstånd att sända sökbar text-TV inom de tillståndspliktiga frekvensbanden. De sändningstillstånd för TV som nu gäller och som Radio- och TV-verket har meddelat innehåller ingen uttalad rätt att sända sökbar text-TV. Däremot anges i tillstånden att de innefattar en rätt att sända programrelaterade tilläggstjänster i rimlig omfattning. Eftersom det inte krävs tillstånd att sända sökbar text-TV får – som vi anfört i avsnitt 14.4.3 – de beslut som sålunda

meddelats anses avse andra programrelaterade tilläggstjänster än sökbar text-TV.

Den nya lagen bör inte leda till att de som i dag sänder sökbar text-TV måste upphöra med det när lagen träder i kraft. Det finns ett utrymme som i dag används för sådana sändningar, även om de inte är tillståndspliktiga. Programföretag som har tillstånd att sända TV bör därför ha rätt att under tillståndstiden och fram till dess att tillståndet löper ut också sända sökbar text-TV i rimlig omfattning. En övergångsbestämmelse med denna innebörd bör därför tas in i den nya lagen.

Produktplacering

Enligt artikel 3g.4 ska direktivets bestämmelser om produktplacering bara gälla program som har producerats efter den 19 december 2009. En motsvarande övergångsbestämmelse bör därför införas i den svenska lagstiftningen.

Påförande av sanktionsavgift

Inom förvaltningsrätten tillämpas som regel de materiella och processuella regler som är i kraft när ett mål prövas. Särskilda omständigheter, t.ex. när det är fråga om att ta ut sanktionsavgifter, kan innebära avvikelser från denna ordning. Av de principer som bland annat kommer till uttryck i 2 kap. 10 § första stycket regeringsformen och 5 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken följer att sanktionsavgifter får tas ut bara om det hade kunnat ske enligt den lag som gällde vid tiden för handlingen eller underlåtenheten och det alltså kan ske enligt de bestämmelser som gäller då målet avgörs.

Den särskilda avgiften enligt nuvarande 10 kap. 5 och 6 §§ radio- och TV-lagen har i tidigare lagstiftningsärenden ansetts vara en sådan avgift (prop. 2003/04:66 s. 15) som bör följa ovan nämnda principer. Särskild avgift kan påföras när ett programföretag har överträtt t.ex. reglerna om reklam och annan annonsering. Våra förslag när det gäller dessa frågor innebär förändringar jämfört med vad som nu gäller. Förändringarna innebär att det behövs en övergångsbestämmelse som ger uttryck för att särskild avgift bara får

tas ut om det hade kunnat ske enligt den lag som gällde vid tiden för överträdelsen och det alltjämt kan ske enligt den nya lagen.

I övrigt bedömer vi att det saknas behov av särskilda övergångsbestämmelser.

20.2 Ekonomiska konsekvenser

20.2.1 Konsekvenser för staten

Radio- och TV-verket och Granskningsnämnden för radio och TV

Vår bedömning: Våra förslag innebär att både Granskningsnämnden för radio och TV och Radio- och TV-verket kommer att få nya uppgifter. Det resursbehov som uppstår bör kunna finansieras genom besparingar som kan vinnas genom att myndigheterna ytterligare samverkar och integrerar sina verksamheter med varandra.

Radio- och TV-verket

Våra förslag innebär att Radio- och TV-verket kommer att få nya arbetsuppgifter. Det gäller förslaget om tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning där verket förutsätts få föreskriftsrätt. Våra förslag innebär vidare att de frekvensområden som kräver tillstånd kommer att minska, samtidigt som en tillståndsplikt införs för att sända sökbar text-TV inom de tillståndspliktiga frekvensbanden. När det gäller tillståndsgivning har dock Radio- och TV-verket rätt att ta ut avgifter som motsvarar verkets kostnad för handläggningen av en ansökan. Ett ökat resursbehov för tillståndsgivning kan därför i denna del tillgodoses och finansieras med de ansökningsavgifter som kommer in till staten.

Utöver det som sagts innebär våra förslag att de som sänder radio och TV som inte kräver tillstånd i vissa fall ska anmäla en utgivare till Radio- och TV-verket. Den som tillhandahåller beställ-TV ska också anmäla sig för registrering hos Radio- och TV-verket.

En ytterligare förändring är att Radio- och TV-verket vid anmälan om registrering av dem som sänder TV-program, sökbar

text-TV och beställ-TV ska pröva om verksamheten omfattas av lagen.

Granskningsnämnden för radio och TV

Genomförandet av AV-direktivet innebär att Granskningsnämndens tillsynsområde kommer att utökas till att också omfatta beställ-TV.

Våra förslag innebär vidare att sökbar text-TV blir tillståndspliktig och kommer omfattas av de allmänna krav som ställs på programföretagen. Det kommer också att vara möjligt att förena tillstånden med villkor. Det innebär ett utvidgat uppgiftsområde för Granskningsnämnden.

En ny uppgift för Granskningsnämnden blir tillsynen över de föreskrifter som kommer att meddelas när det gäller att göra programmen tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

Våra förslag innebär också att Granskningsnämnden får nya uppgifter med anledning av samarbetsregeln i artikel 3.2 i AV-direktivet.

Tillsynsområdet utökas också genom att ny reklamformer kommer att tillåtas i TV liksom nya regler om produktplacering och sponsring. Våra förslag innebär slutligen att Granskningsnämnden övertar Radio- och TV-verkets uppgift att ta emot redovisningar när det gäller europeiska produktioner.

Sammanfattande bedömning av resursbehovet

Det är alltid svårt att förutse hur en ändrad lagstiftning kommer att påverka berörda myndigheter i fråga om tillsyn och annat. Det framstår dock som klart att en ny lagstiftning alltid för med sig extra arbete och kostnader för informationsinsatser och kompetensutveckling av den berörda personalen. Till det kommer en möjlig och även trolig ökning av ärendemängden och därmed arbetsbördan, över vilken myndigheterna i allmänhet inte själva kan styra. Övervägande skäl talar därför för att myndigheterna kommer att behöva resurstillskott för att klara de nya uppgifterna, om de samtidigt ska sköta de uppgifter de har i dag i samma utsträckning som nu.

Vi kan emellertid inte anvisa någon finansiering som innebär att resurser tas från någon annan verksamhet inom samma eller något annat utgiftsområde. Det finansieringsbehov som uppstår får i stället tillgodoses genom effektiviseringar och därmed besparingar. Sådana effektiviseringar och besparingar bör enligt vår bedömning kunna ske genom att de två myndigheterna, som båda är små och har närbesläktade uppgifter och som redan i dag delvis samarbetar administrativt, ytterligare samverkar och integrerar verksamheterna med varandra.

Konsekvenser för staten i övrigt

Vår bedömning: De förslag vi lämnar i detta betänkande får inte några konsekvenser för staten i övrigt som måste finansieras i särskild ordning.

Vi bedömer att våra förslag inte kommer att föranleda några konsekvenser av betydelse för Justitiekanslern eller Konsumentombudsmannen.

Vårt förslag till reglering bland annat när det gäller programföretagens skyldighet att göra TV-programmen tillgängliga för personer med funktionsnedsättning innebär nya arbetsuppgifter för förvaltningsdomstolarna, eftersom beslut om vitesföreläggande kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Vi bedömer dock att antalet ärenden kommer att vara mycket få och att kostnaden för den ökade arbetsbördan inte kommer att bli större än att den kan rymmas inom ramen för domstolarnas befintliga resurser.

20.2.2 Konsekvenser för företagen

Vår bedömning: Våra förslag till nya regler för annonser, sponsrade program och produktplacering kan leda till ökade intäkter för programföretagen.

Förslaget till nya regler när det gäller skyldigheten att göra TV-program och program i beställ-TV som sänds på annat sätt än genom tråd tillgängliga för personer med funktionsnedsättning kommer att leda till ökade kostnader för de berörda företagen. Det är emellertid inte möjligt att i dag uppskatta kost-

naderna, eftersom ett genomförande av skyldigheten kommer att göras successivt och med beaktande av företagens finansiella förutsättningar och den tekniska utvecklingen.

Vårt förslag till reglering när det gäller skyldigheten för leverantörer av medietjänster att göra TV-programmen tillgängliga för personer med funktionsnedsättning kommer sannolikt att innebära ekonomiska konsekvenser för programföretagen. Hur stora kostnader tillgänglighetskraven kommer att innebära är emellertid svårt att bedöma i dagsläget, då kostnaderna är beroende av hur de föreskrifter som kommer att meddelas kommer att utformas och därmed vilka krav som kommer att ställas. Erfarenheterna från andra länder visar att kostnaderna kan komma att minska när fler programföretag åläggs att förse sina TV-program med tillgänglighetstjänster.

De föreslagna reglerna om sponsring och produktplacering bedömer vi inte kommer att leda till ökade kostnader för företagen. Tvärtom innebär de ett förtydligande och kan också leda till att programföretagen kan öka sina inkomster. Såväl våra förslag till regler för de nya reklamteknikerna som elektroniska företagsskyltar i sportsändningar i TV innebär ökade möjligheter till inkomster jämfört med vad som gäller i dag. Förslagen att tillåta sändning av elektroniska företagsskyltar och vissa former av virtuell annonsering kommer att underlätta för programföretag under svensk jurisdiktion att konkurrera om programrättigheter med utländska programföretag. Detta kan i sin tur leda till ökade annonsintäkter för programföretagen.

Även förslagen om annonsering med delad skärm innebär lättnader jämfört med vad som gäller i dag. Möjligheterna att erbjuda annonsörerna alternativ till den traditionella TV-reklamen kan förväntas ge ökade annonsintäkter för programföretagen.

Vi föreslår att det ska krävas tillstånd för sökbar text-TV. Vi kan inte se att detta kommer åsamka företagen någon annan kostnad än en viss administrativ börda i samband med ansökan och den avgift för ansökan som Radio- och TV-verket får ta ut.

Rätten till korta utdrag från evenemang av stort allmänintresse i artikel 3k i AV-direktivet kan för de företag som innehar den exklusiva rätten till ett evenemang innebära att de går miste om möjligheten att sälja vidare korta nyhetsklipp. Denna möjlighet har utnyttjats som ett sätt att delfinansiera rättigheterna till stora evenemang, om än till liten del då kostnaden för evenemanget

normalt är avsevärt större än de intäkter som nyhetsklippen inbringar. Det har dock enligt expertrapporten förekommit en omfattande byteshandel av nyhetsklipp mellan programföretagen. Vår bedömning är därför att genomförandet av bestämmelsen inte kommer att ha någon mer långtgående påverkan på företagen, om vi antar att de sinsemellan kommer att nyttja rätten till korta utdrag i lika stor omfattning som i dag.

Våra förslag när det gäller beställ-TV innebär en ny reglering av denna medieform. Den kan inte i sig väntas leda till ökade kostnader förutom kraven på tillgänglighet för funktionshindrade. Kraven kan förväntas bli utformade på ett konkurrensneutralt sätt. Om tillgängligheten ökar, ökar också efterfrågan från de många som i dag på grund av funktionsnedsättning inte har förmåga att tillgodogöra sig dessa tjänster.

Vi bedömer att det saknas anledning att anta att utredningens förslag får konsekvenser som särskilt berör små företags villkor.

20.2.3 Övriga konsekvenser

När det gäller kostnader för landsting och kommuner bedömer utredningen att förslaget inte kommer att ha några nämnvärda konsekvenser. Inte heller bedöms förslagen ha några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen, sysselsättningen, brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, den offentliga servicen i olika delar av landet, jämställdheten mellan män och kvinnor och möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

21 Författningskommentar

21.1 Förslag till radio- och TV-lag

Övergripande bestämmelser

1 kap. Lagens innehåll och tillämpningsområde

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om ljudradio- och TV-sändningar, beställ-TV och sökbar text-TV enligt följande.

Övergripande bestämmelser

- lagens innehåll och tillämpningsområde (1 kap.)
- information och registrering (2 kap.)
- definitioner (3 kap.)

TV-sändningar, beställ-TV och sökbar text-TV

- tillstånd (4 kap.)
- innehållet i TV-sändningar och beställ-TV (5 kap.)
- produktplacering (6 kap.)
- sponsring (7 kap.)
- reklam och andra annonser (8 kap.)
- vidareändning i kabelnät (9 kap.)

Ljudradiosändningar

- krav på tillstånd (10 kap.)
- tillstånd att sända andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio (11 kap.)
- tillstånd att sända närradio (12 kap.)
- tillstånd att sända lokalradio (13 kap.)
- innehållet i ljudradiosändningar (14 kap.)
- reklam, andra annonser och sponsring (15 kap.)

Gemensamma bestämmelser

- granskning och tillsyn (16 kap.)
- straff och särskilda avgifter (17 kap.)
- återkallelse av tillstånd (18 kap.)
- handläggningen av ärenden om särskilda avgifter, vite och återkallelse m.m. (19 kap.)
- överklagande (20 kap.)

I paragrafen anges lagens innehåll. Den motsvaras delvis av 1 kap. 1 § första stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen. Paragrafen är i övrigt utformad som en innehållsförteckning för att underlätta för läsaren att hitta i lagen.

Genomförande av AV-direktivet

2 § Lagen genomför delvis Europaparlamentets och rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster (AV-direktivet).

Paragrafen genomför delvis artikel 3.1 andra stycket i ändringsdirektivet (2007/65/EG). Enligt denna artikel ska de bestämmelser som genomför AV-direktivet i medlemsstaterna hänvisa till eller åtföljas av en hänvisning till direktivet.

TV-sändningar och beställ-TV som lagen tillämpas på

3 § Lagen tillämpas på sådana TV-sändningar och beställ-TV som kan tas emot i någon stat som är bunden av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-stat), om leverantören av medietjänsten

1. är etablerad i Sverige enligt definitionen i artikel 2.3 i AV-direktivet,
2. inte uppfyller kriteriet under 1 eller är etablerad i någon annan EES-stat, men använder sig av en satellitupplänk belägen i Sverige,

3. inte uppfyller något av kriterierna under 1 och 2 men använder sig av en satellitkapacitet som tillhör Sverige,

4. inte uppfyller något av kriterierna under 1, 2 och 3 men är etablerad i Sverige enligt artiklarna 43–48 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskaperna.

Den som, efter att ha varit etablerad i Sverige, etablerar sig i en annan EES-stat i syfte att kringgå svensk lagstiftning när verksamheten huvudsakligen riktar sig till Sverige ska vid tillämpningen av denna lag anses etablerad i Sverige.

Oberoende av vad som föreskrivs i första stycket gäller i tillämpliga delar 2 kap. 9 §, 4 kap. 1–7 §§, 9 § 1–3, 6–9 och 16 samt 11–14 §§ och bestämmelserna i 16–20 kap. även den som står under en annan EES-stats jurisdiktion enligt AV-direktivet.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 1 kap. 2 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289). Den genomför artikel 2 i AV-direktivet.

Jämfört med vad som nu gäller innehåller paragrafen i *första stycket* den ändringen att jurisdiktionen bestäms också för beställ-TV. Vidare har de tekniska kriterierna för att bestämma jurisdiktionen ändrats i AV-direktivet. Ändringen innebär att den medlemsstat där satellitupplänken är belägen har företräde framför den medlemsstat till vilken satellitkapaciteten hör och att kriteriet om var en frekvens har upplåtits inte längre finns kvar.

I första hand är det den stat där den som tillhandahåller TV-sändningen eller beställ-TV är etablerad som har jurisdiktion. I de fall då den som tillhandahåller TV-sändningar eller beställ-TV varken är etablerad i Sverige eller i någon annan EES-stat går man vidare till de tekniska kriterierna och i sista hand till bestämmelserna om etablering i EG-fördraget.

Andra och tredje styckena är i sak oförändrade jämfört med 1 kap. 2 § i den nuvarande lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop.1995/96:160 s. 157, prop. 1997/98:184 s. 29 f. och s. 72 och prop. 2007/08:8 s. 62.

4 § För sändningar genom tråd som når 100 hushåll eller färre gäller bara 9 kap. 1–4 §§ och i yttrandefrihetsgrundlagen bara 1 kap. 2 och 3 §§.

Paragrafen motsvarar 1 kap. 3 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2005:364).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 156 med hänvisningar och i prop. 2004/05:105 s. 36.

Ljudradiosändningar över satellit som lagen tillämpas på

5 § Lagen gäller för sådana sändningar av ljudradioprogram över satellit som kan tas emot i Sverige, om den som bedriver sändningsverksamheten har sin hemvist i Sverige eller sändningen till satellit sker från en sändare här i landet.

Paragrafen, som har ändrats redaktionellt, motsvarar 1 kap. 4 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 1998:1713).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 62 f. och s. 156 och prop. 1997/98:184 s. 72.

Undantag för vissa ljud i TV-sändning

6 § Andra föreskrifter än 4 kap. 10 § 1 avseende villkor om förbud att sända reklam och 8 kap. 16 § om förbud att sända reklam gäller inte för ljud i TV-sändning, om ljudet helt stämmer överens med en ljudradiosändning som sker med stöd av tillstånd enligt denna lag eller som den sändande låtit registrera sig för.

Paragrafen, som har ändrats redaktionellt, motsvarar 1 kap. 5 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 157.

Föreskrifter om avgifter

7 § I lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens och radions område finns bestämmelser om avgifter för tillstånd att sända TV-program och lokalradio.

Paragrafen motsvarar 1 kap. 6 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2005:536).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:55 s. 86 och prop. 2004/05:155 s. 20.

2 kap. Information och registrering

Information om programföretag som sänder TV och leverantörer av beställ-TV

1 § Programföretag som sänder TV och leverantörer av beställ-TV ska se till att de som tar emot deras tjänster alltid och på ett enkelt sätt har tillgång till

1. namnet på leverantören av medietjänster,
2. den geografiska adress där leverantören av medietjänster är etablerad,
3. uppgifter om leverantören av medietjänster, inklusive dess e-postadress och webbplats, och
4. uppgifter om behörig tillsynsmyndighet.

I fråga om leverantörer av beställ-TV gäller också 8 § lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informations-samhällets tjänster.

Paragrafen är ny. Övervägandena finns i avsnitt 6.6.3.

Första stycket genomför delvis artikel 3a i AV-direktivet. Syftet med artikeln är att man ska kunna identifiera den som tillhandahåller medietjänsten. Programföretagen och leverantörerna av beställ-TV är skyldiga att tillhandahålla den föreskrivna informationen på ett sådant sätt att TV-tittarna alltid har tillgång till den. Företagen kan själva välja på vilket sätt de lämnar informationen. Det kan t.ex. ske i sändning på TV-skärmen, på en sida i text-TV eller på företagets webbplats.

Andra stycket hänvisar till 8 § e-handelslagen som innehåller ytterligare bestämmelser med allmänna informationskrav för informationssamhällets tjänster inklusive beställ-TV.

Registrering

2 § Den som bedriver en sändningsverksamhet som det inte behövs tillstånd för enligt denna lag eller som tillhandahåller beställ-TV, ska anmäla sig för registrering hos Radio- och TV-verket. Detsamma gäller den som för någon annans räkning bedriver sändningsverksamhet över satellit eller upplåter satellitkapacitet (satellitentreprenör).

I anmälan ska anges

1. namn, firma eller motsvarande,
2. ställföreträdare för juridisk person,
3. postadress, telefonnummer, e-postadress och webbplats, samt
4. uppgift om den verksamhet som bedrivs.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 kap. 3 § i den nuvarande radio- och TV-lagen. Övervägandena finns i avsnitt 14.4.7.

Nytt i *första stycket* är att även de som tillhandahåller beställ-TV ska registrera sig.

I *andra stycket* anges vad anmälan ska innehålla. Punkten 3 innehåller en ändring jämfört med vad som gäller i dag, nämligen att anmälan också ska innehålla uppgift om e-postadress och webbplats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 160.

Register

3 § Radio- och TV-verket ska upprätta ett register över dem som har tillstånd som avses i 4 kap. 3 §, 11 kap. 1 §, 12 kap. 2 §, 13 kap. 1 § eller har anmält sig enligt 2 § och vars verksamhet omfattas av denna lag.

Registret får föras med hjälp av automatisk databehandling. Det får bara innehålla sådana uppgifter som avses i 2 § andra stycket, 5 kap. 11 §, 14 kap. 9 § och 16 kap. 7–9 §§.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 4 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse genom SFS 2001:272). Övervägandena finns i avsnitt 14.4.7.

En nyhet är att Radio- och TV-verket ska pröva om verksamheten omfattas av lagen. Bedömer verket att verksamheten inte omfattas ska någon registrering inte ske.

3 kap. Definitioner

1 § I denna lag avses med

annonser: reklam och andra meddelanden som utan att vara reklam sänds på uppdrag av någon annan och som har till syfte att främja en sak eller en idé;

annonsering med delad skärm: sändning av en annons samtidigt med en annan sändning;

AV-direktivet: Europaparlamentets och rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster;

beställ-TV: en tjänst varigenom en leverantör av medietjänster i informations-, underhållnings- eller utbildningssyfte tillhandahåller allmänheten TV-program med hjälp av elektroniska kommunikationsnät

1. på begäran av användaren,
2. vid en tidpunkt som han eller hon väljer,
3. från en katalog med program som leverantören av medietjänsten har valt ut;

försäljningsprogram: program där publiken erbjuds att beställa varor och tjänster;

leverantör av medietjänster: den som

1. har det redaktionella ansvaret för valet av innehåll i en ljudradio- eller TV-sändning, beställ-TV eller sökbar text-TV och
2. avgör hur det ska struktureras;

ljudradiosändning: en sändning av ljudradioprogram med hjälp av elektroniska kommunikationsnät som

1. tillhandahålls av en leverantör av medietjänster,
2. är riktad till allmänheten, och
3. är avsedd att tas emot med tekniska hjälpmedel;

ljudradioprogram: program som består av ljud;

lokalradio: andra tillståndspliktiga lokala ljudradiosändningar än sådana som

1. kräver tillstånd av regeringen,
2. bara får ske under en begränsad tid enligt 11 kap. 1 § andra stycket, eller
3. är närradio;

närradio: lokala ljudradiosändningar för föreningslivet och trosamfund;

närradioförening: en sammanslutning av flera tillståndshavare i ett sändningsområde för gemensamma närradioändamål;

produktplacering: när en vara, en tjänst eller ett varumärke i marknadsföringssyfte förekommer i ett program och leverantören av medietjänsten har fått betalt eller liknande ersättning för det, dock inte när en vara eller tjänst av obetydligt värde förekommer i ett program och produkten har tillhandahållits gratis;

program: ett enskilt inslag i en programtablå eller i en katalog som har ställts samman av en leverantör av medietjänster;

programföretag: en leverantör av medietjänster som tillhandahåller ljudradiosändningar, TV-sändningar eller sökbar text-TV;

programtjänst: ett samlat utbud av ljudradio- eller TV-program eller sökbar text-TV som sänds under en gemensam beteckning;

reklam: varje form av meddelande som

1. sänds antingen mot betalning eller liknande ersättning eller som utgör egenreklam, och
2. syftar till att i näringsverksamhet marknadsföra varor, tjänster, fast egendom, arbetstillfällen eller andra nyttigheter;

sponsring: bidrag som någon som inte tillhandahåller audiovisuella medietjänster eller producerar sådana verk ger för att finansiera medietjänster eller program i syfte att främja bidragsgivarens namn, varumärke, anseende, verksamhet, intresse eller produkter;

sändning som är riktad till allmänheten: en sändning som samtidigt och utan särskild begäran är tillgänglig för vem som helst som vill ta emot den;

sökbar text-TV: en sändning med hjälp av elektroniska kommunikationsnät som huvudsakligen består av text, grafik eller stillbilder, med eller utan ljud, och som

1. tillhandahålls av en leverantör av medietjänster,
2. är riktad till allmänheten,
3. är avsedd att tas emot med tekniska hjälpmedel, och
4. där användaren själv kan välja vilken del av innehållet som han eller hon vill ta del av och vid vilken tidpunkt det ska ske;

TV-program: program som huvudsakligen består av rörliga bilder, med eller utan ljud;

TV-sändning eller sända TV: en sändning av eller att sända TV-program med hjälp av elektroniska kommunikationsnät där sändningen

1. tillhandahålls av en leverantör av medietjänster,
2. är riktad till allmänheten, och
3. är avsedd att tas emot med tekniska hjälpmedel;

virtuell annonsering: sändning av annonser som på elektronisk väg fogas in i TV-bilden på fasta föremål eller på marken där sådana annonser kan placeras ut fysiskt och som normalt används för annonser.

En nyhet i AV-direktivet är att artikel 1 innehåller nya definitioner av ett antal grundläggande begrepp som tidigare inte har definierats närmare, liksom också ändrade definitioner av vissa begrepp. När det gäller det sistnämnda framgår inte att avsikten är att åstadkomma någon ändring av respektive begrepps innebörd. De ändrade definitionerna framstår i stället som huvudsakligen motiverade av behovet att tydligt särskilja TV-sändningar från beställ-TV. I det följande kommenteras vissa av definitionerna.

Annonser

I förhållande till definitionen i 7 kap. 1 § tredje stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289) har innebörden av begreppet annonser inskränkts något. Övervägandena finns i avsnitt 7.

Definitionen av annons omfattar dels reklam, dvs. meddelanden som syftar till marknadsföring i näringsverksamhet och som sänds

mot betalning eller liknande eller utgör egenreklam, dels andra meddelanden som sänds på uppdrag av någon annan än programföretaget eller den som tillhandahåller beställ-TV och som har till syfte att främja en sak eller en idé. Genom att, förutom reklam-sändningar, endast sådana meddelanden som sänds på uppdrag av andra och som syftar till att främja en sak eller idé anses som annonser omfattas inte rena informations- eller utbildningsprogram av annonsbegreppet även om de sänds på uppdrag av någon annan.

Annonsering med delad skärm

Begreppet annonsering med delad skärm förekommer inte i den nuvarande radio- och TV-lagen. Att annonser sänds samtidigt med annan sändning innebär att TV-bilden är uppdelad i två eller flera fönster och att annonser sänds i ett fönster och sändningen i övrigt i ett annat fönster. Med begreppet annan sändning avses varje annat innehåll än annonser. Närmare bestämmelser om under vilka förutsättningar annonsering med delad skärm är tillåten finns i 8 kap. 10 §.

Beställ-TV

Med beställ-TV avses att en leverantör av medietjänster tillhandahåller TV-program på tider som användaren själv väljer och på dennes egen begäran utifrån en katalog av program som leverantören har valt ut. Vad som skiljer TV-sändningar och beställ-TV åt är i första hand vem som bestämmer att programmet ska sändas och när det ska ske.

Till skillnad mot definitionerna av TV-sändning och sökbar text-TV innehåller definitionen av beställ-TV inte att sändningen ska kunna tas emot med hjälp av tekniska hjälpmedel. Genom uttrycket att en sändning ska kunna tas emot med tekniska hjälpmedel utesluts enligt förarbetena (prop. 1995/96:160 s. 65) bland annat högtalarutrop och projicering av filmbilder. Även TV-monitorer vid konserter eller estraddebatter utesluts. När det gäller beställ-TV kan något av dessa förhållanden inte förekomma, eftersom det program som sänds bara sker på individuell begäran av användaren vid en tidpunkt som han eller hon bestämmer och från

en katalog av program. Någon bestämmning som innebär att sändningen ska kunna tas emot med tekniska hjälpmedel behövs därför inte.

Försäljningsprogram

AV-direktivet använder termen audiovisuella kommersiella meddelanden som ett sammanfattande begrepp för bl.a. reklam, sponsring försäljningsprogram och produktplacering i samband med audiovisuella medietjänster.

Med försäljningsprogram avses program där publiken erbjuds att beställa varor och tjänster. Begreppet definieras på samma sätt i 7 kap. 5 § andra stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1281).

Försäljningsprogram avgränsas mot reklam på så sätt att det är möjligt för publiken att beställa den marknadsförda varan eller tjänsten i anslutning till programmet.

Leverantör av medietjänster

Definitionen ansluter till AV-direktivets definition i artikel 1 d. En leverantör av medietjänster har det redaktionella ansvaret för valet av innehåll i en TV-sändning, ljudradiosändning eller sändning av sökbar text-TV eller i beställ-TV och avgör hur innehållet ska struktureras. Med redaktionellt ansvar för valet av innehåll avses att bestämma vilka program som ska ingå i den aktuella tjänsten. Med ansvar för hur innehållet struktureras avses att avgöra när ett visst program ska sändas eller på vilket sätt användaren kan söka bland innehållet i beställ-TV eller sökbar text-TV.

Som exempel på leverantörer av medietjänster kan nämnas Sveriges Television för TV-sändningar och sökbar text-TV och Sveriges Radio för ljudradiosändningar. Sveriges Television är även leverantör av beställ-TV-tjänsten SVT Play.

Om den som organiserar tjänsten inte ansvarar för valet av innehåll är han inte en leverantör av medietjänster. Detta kan vara fallet vid s.k. användargenererade tjänster, t.ex. YouTube. Sådana tjänster utgör alltså inte beställ-TV i lagens mening (se definitionen av beställ-TV).

Enligt artikel 1 c i AV-direktivet medför redaktionellt ansvar enligt direktivet inte nödvändigtvis något rättsligt ansvar enligt nationell lagstiftning för innehållet eller tillhandahållna tjänster. Bestämmelser om utgivare för radioprogram finns i yttrandefrihetsgrundlagen och lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden.

Ljudradiosändning och ljudradioprogram

En följd av att vissa grundläggande begrepp i fråga om TV-sändningar och beställ-TV definieras är att även motsvarande begrepp som gäller ljudradio behöver definieras. Någon förändring i förhållande till den nuvarande radio- och TV-lagen är inte avsedd. Definitionen av ljudradioprogram medför att enkla textmeddelanden som sänds tillsammans med en ljudradiosändning, exempelvis RDS och TMC, inte heller i fortsättningen ingår i ljudradiosändningen.

Lokalradio

Definitionen av lokalradio motsvarar 5 kap. 1 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Närradio

Definitionen av närradio motsvarar 4 kap. 1 § i den nuvarande radio- och TV-lagen. Ändringen är föranledd av att registrerade trossamfund kan ges tillstånd att sända närradio.

Närradioförening

Begreppet närradioförening återfinns i 4 kap. 4 § 4 i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Produktplacering

För att det ska vara fråga om produktplacering i lagens mening ska en vara, en tjänst eller ett varumärke förekomma i ett program i marknadsföringssyfte. Vidare ska leverantören av medietjänsten ha fått betalt eller liknande ersättning för att varan, tjänsten eller varumärket ska förekomma i programmet.

Om någon i marknadsföringssyfte tillhandahåller en vara eller tjänst av betydande värde i ett program utan betalning eller liknande ersättning är det också fråga om produktplacering, men däremot inte om värdet är obetydligt och tillhandahållandet sker gratis (jfr skäl 61 i ingressen till AV-direktivet).

Program

Definitionen av begreppet överensstämmer i huvudsak med den som ges i artikel 1 i AV-direktivet. Med begreppet program har tidigare avsetts detsamma som i yttrandefrihetsgrundlagen, vilket innebär att även enkla meddelanden som t.ex. "Fröken Ur" faller in under begreppet (prop. 1995/96:160 s. 65). Någon ändring härvidlag är inte avsedd.

Programföretag

Begreppet programföretag förekommer i 3 kap. 3 och 4 §§ i den nuvarande radio- och TV-lagen utan att definieras närmare (senaste lydelse SFS 2007:1289). Definitionen av begreppet i den nya lagen överensstämmer delvis med den som ges i artikel 1 f i AV-direktivet. Med hänsyn till att radio- och TV-lagen, till skillnad från direktivet, även omfattar sökbar text-TV och ljudradiosändningar innefattar definitionen även den som tillhandahåller sådana tjänster. Den som enbart tillhandahåller beställ-TV är inte ett programföretag.

Programtjänst

I den nuvarande radio- och TV-lagen definieras begreppet programtjänst i 7 kap. 5 § andra stycket (senaste lydelse SFS 2007:1287). Definitionen av begreppet i den nya lagen innebär att det tydliggörs

att även sökbar text-TV kan utgöra en programtjänst. Se även prop. 1995/96:160 s. 167 och prop. 2007/08:8 s. 64.

Reklam

Definitionen av reklam omfattar två delar. Det ska dels vara fråga om ett meddelande som syftar till marknadsföring i näringsverksamhet. För att ett sådant meddelande ska utgöra reklam ska det vidare sändas mot betalning eller liknande ersättning eller utgöra egenreklam för programföretaget eller den som tillhandahåller beställ-TV.

Sponsring

Definitionen ansluter delvis till artikel 1 k i AV-direktivet. Enligt denna är sponsring varje bidrag som någon som inte tillhandahåller audiovisuella medietjänster eller producerar sådana verk ger för att finansiera medietjänster eller program i syfte att främja bidragsgivarens namn, varumärke, anseende, verksamhet eller produkter. Utöver bidrag med de syften som anges i direktivet omfattar lagens sponsringsbegrepp också sådana bidrag som ges för att främja bidragsgivarens intresse. Det kan exempelvis vara fråga om att en bidragsgivare vill främja produktion eller utsändning av program med visst innehåll.

Denna definition skiljer sig från den som finns i 7 kap. 8 § första stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen. Där definieras ett sponsrat program som ett program som inte är en annons och som helt eller delvis har bekostats av någon annan än den som bedriver sändningsverksamheten eller som framställer audiovisuella verk oavsett vilket syfte bidragsgivaren har. Genom den nya definitionen kommer bidrag från t.ex. Svenska Filminstitutet eller andra produktionsfonder inte att betraktas som sponsring i lagens mening.

Av 7 kap. 6 § framgår att ett meddelande om att ett program är sponsrat inte får innehålla säljfrämjande inslag eller något annat som gör att det kan förväxlas med reklam.

Sändning som är riktad till allmänheten

Definitionen av begreppet sändning som är riktad till allmänheten är central för vad som är att betrakta som en ljudradio- eller TV-sändning eller en sändning av sökbar text-TV och för att avgränsa dessa medieformer från beställ-TV. Definitionen överensstämmer med den som ges i 1 kap. 1 § andra stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen (se prop.1995/96:160 s. 62 f.).

Sökbar text-TV

Begreppet sökbar text-TV förekommer i den nuvarande radio- och TV-lagen utan att definieras närmare. I den nya lagen avses med sökbar text-TV en sändning som kan innehålla text och grafik och bestå av stillbilder eller, i begränsad omfattning, rörliga bilder med eller utan ljud. Det avgörande är att användaren kan välja vilken del av innehållet han eller hon vill ta del av och vid vilken tidpunkt det ska se. Genom att rörliga bilder endast ska kunna förekomma i begränsad omfattning kommer vanliga TV-program inte att kunna inrymmas i begreppet sökbar text-TV. Eftersom sändningen ska vara riktad till allmänheten omfattas endast sändningar som initieras av den sändande, medan tjänster där innehållet överförs på begäran av användaren faller utanför. Överväganden finns i avsnitt 14.4.3.

TV-program

Med TV-program avses program som huvudsakligen består av rörliga bilder med eller utan ljud. Syftet med definitionen är att avgränsa TV-program mot sökbar text-TV och ljudradio. Definitionen ska även klargöra att sändningar som kan innehålla audiovisuella element av underordnad betydelse inte är avsedda att betraktas som TV-program. Det kan t.ex. vara fråga om animerade grafiska element, korta reklamslag eller information om en produkt eller tjänst på en webbplats. Se även kommentaren till definitionen av sökbar text-TV.

TV-sändning eller att sända TV

Definitionen av begreppet TV-sändning ansluter till AV-direktivets definition av samma begrepp i artikel 1 e liksom till 1 kap. 1 § i den nuvarande radio- och TV-lagen. Det avgörande för att det ska vara fråga om en TV-sändning är att sändningen avser TV-program och är riktad till allmänheten, dvs. att den samtidigt och utan särskild begäran är tillgänglig för vem som helst som vill ta emot den. Någon ändring av begreppets innebörd jämfört med vad som hittills har gällt är inte avsedd. Överväganden finns i avsnitt 6.2.3.

Virtuell annonsering

Med virtuell annonsering avses annonser som på elektronisk väg fogas in i TV-bilden på fasta föremål eller på marken där sådana annonser kan placeras ut fysiskt och som normalt också används för annonser. Till skillnad från vanliga annonser, som utgör särskilda utsända meddelanden, ingår virtuell annonsering i ett TV-program där den ersätter andra delar av TV-bilden. Överväganden finns i avsnitt 9.5.

TV-sändningar, beställ-TV och sökbar text-TV**4 kap. Tillstånd***Sändningsutrymme*

1 § Regeringen beslutar vilket sändningsutrymme som i olika delar av landet får upplåtas för TV-sändningar och sökbar text-TV som kräver tillstånd enligt denna lag.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 3 kap. 1 § i den nuvarande radio- och TV-lagen. (senaste lydelse SFS 2007:1289). I den nya lagen kommer det att krävas tillstånd för att sända dels TV, dels sökbar text-TV inom vissa delar av radiofrekvensspektrum (se följande paragraf). Den ändring som gjorts innebär att regeringen ska besluta vilket sändningsutrymme som får upplåtas inte bara för tillståndspliktiga TV-sändningar, utan även för tillståndspliktiga sändningar av sökbar text-TV. Övervägandena finns i avsnitt 14.4.1.

Tidigare förarbeten finns i prop. 2007/08:8 s. 63.

När det behövs tillstånd

2 § För att sända TV eller sökbar text-TV med hjälp av radiovågor krävs tillstånd enligt denna lag, om sändningen sker på frekvenserna 87,5–108 megahertz, 174–240 megahertz eller 470–790 megahertz.

Föreskrifter om tillstånd att använda radiosändare finns i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation.

De nuvarande bestämmelserna om tillstånd i 2 kap. radio- och TV-lagen delas i den föreslagna nya lagen upp i två delar. I 4 kap. finns bestämmelserna om TV-sändningar och sökbar text-TV medan motsvarande bestämmelser om ljudradio finns i 10 kap.

Paragrafen behandlas i avsnitt 14.4.1 och 14.4.3.

Första stycket innebär att tillståndsplikten utvidgas till att även gälla sökbar text-TV. Innebörden av begreppen att sända TV och sökbar text-TV framgår av 3 kap. 1 §. De frekvensområden inom vilka det krävs tillstånd är det s.k. FM-bandet för ljudradio, VHF band III inklusive det utrymme omedelbart ovanför detta band som för närvarande är avsett för digitala ljudradiosändningar samt de delar av UHF band IV–V som enligt regeringens beslut den 19 december 2007 får upplåtas för tillståndspliktiga TV-sändningar.

Andra stycket motsvarar nuvarande 2 kap. 1 § tredje stycket.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 70 f. och s. 158 f.

Vem som beslutar om tillstånd

3 § Tillstånd att sända TV och sökbar text-TV ges av

1. regeringen, om sändningsverksamheten finansieras med TV-avgiften enligt lagen (1989:41) om finansiering av radio och TV i allmänhetens tjänst, och

2. Radio- och TV-verket i övriga fall.

Paragrafen, som har en motsvarighet i 2 kap. 2 § första stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse 2007:1289), har kompletterats så att den även gäller för sökbar text-TV.

Tidigare förarbeten finns i prop. 2007/08:8 s. 39 f. och s. 63.

Innebörden av ett tillstånd

4 § Ett tillstånd att sända TV och sökbar text-TV innebär rätt att samtidigt sända det antal programtjänster i varje område under den del av dygnet som anges i tillståndet.

Med hänsyn till att tillstånd även krävs för att sända sökbar text-TV har bestämmelsen kompletterats. Den motsvarar i övrigt 3 kap. 2 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 76 f. och s. 167 samt prop. 2007/08:8 s. 64.

Vem som kan få tillstånd

5 § Tillstånd att sända TV och sökbar text-TV får bara beviljas ett programföretag som bedöms ha finansiella och tekniska förutsättningar att bedriva sändningsverksamhet under tillståndstiden och som bedöms vara berett att samverka med övriga tillståndshavare i tekniska frågor.

Bestämmelsen, som har en motsvarighet i nuvarande 3 kap. 3 § (senaste lydelse SFS 2007:1289), har kompletterats så att den även gäller för sökbar text-TV. Av definitionen av begreppet programföretag i 3 kap. 1 § följer att tillstånd endast kan ges till någon som har det redaktionella ansvaret för valet av innehåll och som avgör hur innehållet ska struktureras.

Tidigare förarbeten finns i prop. 2007/08:8 s. 43 f. och s. 64.

Vad man ska beakta vid tillståndsgivningen

6 § När tillstånd att sända TV och sökbar text-TV beviljas ska man särskilt beakta att sändningsutrymmet ska kunna tas i anspråk

1. för olika programtjänster så att sändningarna kommer att tilltala olika intressen och smakriktningar,

2. för såväl nationella som lokala och regionala programtjänster, och

3. av flera av varandra oberoende programföretag.

Med hänsyn till att tillstånd även krävs för att sända sökbar text-TV har bestämmelsen kompletterats. Paragrafen motsvarar i övrigt nuvarande 3 kap. 4 § radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289).

Tidigare förarbeten finns i prop. 2007/08:8 s. 43 f. och s. 64.

Tillstånd begränsat till vidareändning

7 § Ett tillstånd som beviljas av Radio- och TV-verket får innebära rätt att enbart vidareända program som samtidigt sänds eller kort tid dessförinnan sänts av någon annan. I ett sådant beslut får verket föreskriva att bestämmelserna i 5–8 kap. inte ska tillämpas på sändningar som sker med stöd av tillståndet.

Bestämmelsen motsvarar med någon språklig justering nuvarande 3 kap. 5 § radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 166 och prop. 2007/08:8 s. 43 f. och s. 64.

Villkor för tillstånd

8 § Ett tillstånd att sända TV och sökbar text-TV får förenas med villkor som innebär att sändningsrätten ska utövas opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet ska råda i televisionen.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 3 kap. 7 § radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289). Ändringen innebär att det blir möjligt att ställa upp villkor om opartiskhet och saklighet även för sökbar text-TV. Motiven för att fortsatt kunna ställa krav på saklighet behandlas i avsnitt 13.5.4.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 82 f. och s. 161 samt prop. 2007/08:8 s. 64.

9 § Ett tillstånd att sända TV och sökbar text-TV får förenas med villkor om skyldighet att

1. sända till hela landet eller till en viss del av landet,
2. sända under en viss minsta tid,
3. samtidigt sända ett visst minsta antal program i varje område,
4. sända sökbar text-TV i viss omfattning,
5. sända program vars innehåll är särskilt anpassade för personer med funktionsnedsättning,
6. bereda utrymme för sändningar som sker med stöd av tillstånd av regeringen,
7. använda en viss sändningsteknik,
8. samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor för att främja tillgänglighet och konkurrens,
9. använda vissa radiosändare,
10. ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen,
11. sända genmälen,
12. i sändningsverksamheten respektera den enskildes privatliv,
13. sända ett mångsidigt programutbud,
14. regionalt sända och producera program,
15. kostnadsfritt sända meddelanden som är av vikt för allmänheten, om en myndighet begär det,
16. utforma sändningarna på ett sådant sätt att de inte bara kan tas emot av en begränsad del av allmänheten i sändningsområdet, och
17. utarbeta en beredskapsplan för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred samt lämna planen till regeringen och till den myndighet som regeringen bestämmer.

Paragrafen motsvarar med någon justering den s.k. villkorskatalogen i nuvarande 3 kap. 8 § radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289). Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 82 f. och s. 163 f. samt i prop. 2007/08:8 s. 48 f. och s. 65.

Det är självklart att alla villkor inte kan tillämpas för alla slags sändningar. Exempelvis kan det inte bli aktuellt att föreskriva ett villkor enligt punkt 3 för ett tillstånd att sända sökbar text-TV.

I det följande kommenteras de olika punkterna var för sig.

1. sända till hela landet eller till en viss del av landet

Bestämmelsen överensstämmer med nuvarande punkt 1 med undantag för att ordet program har uteslutits såsom obehövligt. Någon saklig ändring är inte avsedd.

2. sända under en viss minsta tid

Bestämmelsen överensstämmer med nuvarande punkt 2.

3. samtidigt sända ett visst minsta antal program i varje område

Bestämmelsen överensstämmer med nuvarande punkt 3.

4. sända sökbar text-TV i viss omfattning

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 14.4.3. Med stöd av den kan ett programföretag med tillstånd att bedriva TV-sändningar åläggas skyldighet att komplettera dessa med sökbar text-TV, t.ex. för att förbättra tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.

5. sända program vars innehåll är särskilt anpassade för personer med funktionsnedsättning

Enligt 3 kap. 8 § punkt 5 i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289) får ett sändningstillstånd förenas med villkor om skyldighet att utforma sändningarna på sådant sätt att de blir tillgängliga för funktionshindrade. Villkor som meddelats med stöd av denna punkt har kunnat avse både att programföretaget genom textning, tolkning och andra tekniska åtgärder ska se till att personer med funktionsnedsättning ska kunna följa de ordinarie programmen och att företaget ska producera särskilda program för sådana personer.

I 5 kap. 12 § föreslår vi bestämmelser om skyldighet att genom tekniska åtgärder utforma TV-sändningar, beställ-TV och sökbar text-TV på ett sådant sätt att programmen blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. De villkor som kan meddelas med stöd av punkt 5 begränsas därmed till skyldighet att sända särskilt anpassade program. Som exempel på sådana program kan nämnas program på teckenspråk eller nyhetsprogram som är anpassade för personer med kognitiv funktionsnedsättning.

6. bereda utrymme för sändningar som sker med stöd av tillstånd av regeringen

Bestämmelsen överensstämmer med nuvarande punkt 6.

7. använda en viss sändningsteknik

Enligt 3 kap. 8 § punkt 7 i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289) får ett sändningstillstånd förenas med villkor om skyldighet att använda viss sändningsteknik samt samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor, i syfte att främja tillgänglighet och konkurrens.

Med stöd av denna punkt kan tillståndsmyndigheten föreskriva en skyldighet att t.ex. använda en viss sändningsstandard, en viss komprimeringsteknik eller att programmen ska kunna tas emot i standardformat eller högupplösningsformat. Sådana villkor kan föreskrivas även om de inte direkt syftar till att främja tillgänglighet eller konkurrens.

8. samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor för att främja tillgänglighet och konkurrens

Den föreslagna bestämmelsen motsvarar den andra delen av nuvarande punkt 7. I samband med att bestämmelsen senast ändrades motiverades utförligt såväl vilka områden som kan omfattas av villkor om samverkan som vilka krav som bör vara uppfyllda för att syftet att främja tillgänglighet och konkurrens ska kunna anses vara uppfyllt (se prop. 2007/08:8 s. 48 f.). Någon saklig ändring är inte avsedd.

9. använda vissa radiosändare

Den föreslagna bestämmelsen överensstämmer med nuvarande punkt 8.

10. ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen

Den föreslagna bestämmelsen, som behandlas i avsnitt 13.5.7, överensstämmer med nuvarande punkt 9. I och med att även sökbar text-TV kräver tillstånd kan ett villkor med stöd av punkten ställas även för sökbar text-TV. Det ligger i sakens natur att kraven på sändningarnas utformning kan vara olika för TV-sändningar och för sökbar text-TV.

11. sända genmälen

Den föreslagna bestämmelsen överensstämmer med nuvarande punkt 11.

12. i sändningsverksamheten respektera den enskildes privatliv

Den för slagna bestämmelsen har behandlats i avsnitt 13.5.5. Den överensstämmer med nuvarande punkt 12.

13. sända ett mångsidigt programutbud

Den föreslagna bestämmelsen överensstämmer med nuvarande punkt 13.

14. regionalt sända och producera program

Den föreslagna bestämmelsen överensstämmer med nuvarande punkt 14.

15. kostnadsfritt sända meddelanden som är av vikt för allmänheten, om en myndighet begär det

Den föreslagna bestämmelsen överensstämmer med nuvarande punkt 15.

16. utforma sändningarna på ett sådant sätt att de inte bara kan tas emot av en begränsad del av allmänheten i sändningsområdet

Den föreslagna bestämmelsen överensstämmer med nuvarande punkt 16.

17. utarbeta en beredskapsplan för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred samt lämna planen till regeringen och till den myndighet som regeringen bestämmer

Den föreslagna bestämmelsen överensstämmer med nuvarande punkt 17.

10 § Ett tillstånd att sända TV och sökbar text-TV får förenas med villkor om förbud mot att sända

1. reklam eller andra annonser,
2. sponsrade program även i andra fall än som anges i 7 kap. 1–3 §§, och
3. program där produktplacering förekommer.

Punkterna 1 och 2 motsvarar 3 kap. 9 § första stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289) med

en ändring som föranleds av att det krävs tillstånd att sända sökbar text-TV.

Punkt 3 är ny. I likhet med vad som gäller för punkterna 1 och 2 innebär rätten att ställa villkor om förbud mot produktplacering även en rätt att ställa mer restriktiva villkor i fråga om produktplacering än som följer av 6 kap.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/96:160 s. 165, prop. 1997/98:184 s. 73 och prop. 2007/08:8 s. 65

11 § Ett tillstånd att sända TV eller sökbar text-TV får förenas med villkor som innebär att ägarförhållandena och inflytandet i ett företag som får tillståndet inte får förändras mer än i begränsad omfattning.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 10 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289), med tillägg av att även tillstånd att sända sökbar text-TV kan förenas med villkor om ägarförhållandena.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 166.

Tillståndens giltighetstid

12 § Ett tillstånd som har beviljats av regeringen att sända TV och sökbar text-TV ska gälla för viss tid som bestäms av regeringen.

Ett tillstånd som har beviljats av Radio- och TV-verket att sända TV eller sökbar text-TV gäller för sex år. Om det finns särskilda skäl, får Radio- och TV-verket besluta att ett tillstånd att sända TV eller sökbar text-TV ska gälla för kortare tid.

Giltighetstiden för tillståndsvillkor får vara kortare än tillståndstiden.

Paragrafen motsvarar nuvarande 3 kap. 11 § radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289) med den ändringen att paragrafen också omfattar tillstånd att sända sökbar text-TV.

Tidigare förarbeten finns i prop. 2007/08:8 s. 41 f. och s. 65.

Undantag för sändningar med tillstånd som gäller för begränsad tid

13 § Föreskrifterna i 4 kap. 5 och 6 §§ behöver inte tillämpas, om tillståndet att sända TV eller sökbar text-TV gäller under en begränsad tid om högst två veckor.

Radio- och TV-verket får besluta att 5–8 kap. inte ska tillämpas på sändningar som avses i första stycket.

Paragrafen gäller tillstånd för tillfälliga sändningar under högst två veckor. Den motsvarar i sak nuvarande 3 kap. 12 § radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289) med tillägg av att den också omfattar tillstånd att sända sökbar text-TV.

Första stycket innebär att de regler om vem som kan få tillstånd och vad som ska beaktas vid tillståndsgivningen inte behöver beaktas i fråga om sådana tillstånd. För sådana sändningar kan Radio- och TV-verket besluta att lagens regler om sändningarnas innehåll, produktplacering, sponsring och reklam inte ska tillämpas. Detta framgår av *andra stycket*.

Tidigare förarbeten finns i prop. 2007/08:8 s. 65.

Yttrande över tillståndsvillkor

14 § Innan beslut om tillstånd fattas ska den sökande ges tillfälle att ta del av och yttra sig över de villkor som regeringen eller Radio- och TV-verket avser att förena med tillståndet. Beslut om tillstånd får inte innehålla andra programrelaterade villkor än de som den sökande har godtagit.

Paragrafen,, motsvarar i sak nuvarande 3 kap. 14 § radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 168 och prop. 2007/08:8 s. 66

Överlåtelse av sändningstillstånd

15 § Ett tillstånd att sända TV eller sökbar text-TV som har beviljats av Radio- och TV-verket får överlätas, om verket medger det. Ett sådant medgivande får bara lämnas, om

1. förvärvaren uppfyller förutsättningarna i 4 kap. 5 § för att få tillstånd att sända TV eller sökbar text-TV,

2. överlåtelsen inte för med sig att ägarkoncentrationen bland dem som har tillstånd att sända TV och sökbar text-TV ökar i mer än ringa omfattning, och

3. överlåtelsen inte skulle föra med sig en påtaglig minskning av mångfalden i utbudet av tillståndspliktiga programtjänster.

Om verket inte medger överlåtelsen, är den utan verkan.

Paragrafen är ny. Övervägandena finns i avsnitt 14.4.8.

Enligt *första stycket* får ett sändningstillstånd som har beviljats av Radio- och TV-verket överlätas, om verket medger det. Om förvärvaren inte uppfyller de krav på finansiella och tekniska förutsättningar samt förmåga att samverka i tekniska frågor som gäller för att kunna få tillstånd, ska verket inte medge överlåtelsen. Detta framgår av punkt 1. Av punkt 2 framgår att medgivande inte heller ska lämnas om överlåtelsen för med sig att ägarkoncentrationen bland tillståndshavarna ökar i mer än ringa omfattning. Av punkten 3 framgår att överlåtelsen inte får föra med sig en påtaglig minskning av mångfalden i utbudet av tillståndspliktiga programtjänster. Detta ligger i linje med vad som också gäller vid överlåtelse av tillstånd att sända lokalradio (jfr 13 kap. 16 § andra stycket).

Enligt *andra stycket* är överlåtelsen utan verkan om Radio- och TV-verket inte lämnar medgivande till den.

Av 20 kap. 1 § tredje stycket framgår att ett beslut av Radio- och TV-verket att inte medge överlåtelse kan överklagas.

16 § Den som förvärvar ett tillstånd övertar överlåtarens rättigheter och skyldigheter enligt denna lag såvitt avser tiden efter beslutet om medgivande.

Om ett föreläggande enligt 17 kap. 11 och 13 §§ har meddelats mot den tidigare innehavaren, gäller föreläggandet även mot den nye innehavaren. Radio- och TV-verket ska i samband med att verket medger överlåtelsen underrätta den nye

innehavaren om detta. Om underrättelse inte har skett, gäller inte föreläggandet mot denne.

Paragrafen är ny. Den motsvarar vad som gäller vid överlåtelse av tillstånd att sända lokalradio enligt 13 kap. 17 §. Övervägandena finns i avsnitt 14.4.8.

Avgifter för ansökan om tillstånd hos Radio- och TV-verket

17 § Radio- och TV-verket får ta ut en avgift av den som hos verket ansöker om tillstånd att sända TV-program eller sökbar text-TV eller medgivande till överlåtelse av ett sådant tillstånd.

Avgiften ska motsvara Radio- och TV-verkets kostnader för handläggningen av ärenden enligt första stycket.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 10 kap. 13 § radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289). Jämfört med vad som nu gäller har paragrafen kompletterats med hänsyn dels till att tillstånd även krävs för att sända sökbar text-TV dels till att Radio- och TV-verket ska kunna medge att sändningstillstånd överläts.

Tidigare förarbeten finns i prop. 2007/08:8 s. 66 f.

5 kap. Innehållet i TV-sändningar, beställ-TV och sökbar text-TV

Allmänna krav

1 § Programföretag och den som tillhandahåller beställ-TV ska se till att programverksamheten som helhet präglas av det demokratiska statsskickets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet.

Paragrafen motsvarar den s.k. demokratibestämmelsen i 6 kap. 1 § i den nuvarande radio- och TV-lagen. Den har genomgått en redaktionell förändring och dess tillämpningsområde har utvidgats till att även omfatta de som tillhandahåller beställ-TV. I avsnitt 6.7.1 redogörs för skälen för detta. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1977/78:91 s. 230 och prop. 1995/96:160 s. 91 f. och s. 171.

Våldsskildringar och pornografiska bilder

2 § Program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder som sänds i TV ska antingen föregås av en varning i ljud eller innehålla en varning som anges löpande i bild under hela sändningstiden. Sådana program får inte sändas under sådan tid och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt.

Paragrafen motsvarar 6 kap. 2 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 1998:1713).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 93 f. och s. 172 och prop. 1997/98:184 s. 50 f. samt bet. 1998/99 KU13 s. 12.

3 § Program som tillhandahålls genom beställ-TV och som innehåller ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller pornografiska bilder får inte tillhandahållas på ett sådant sätt att det finns en betydande risk att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt.

Paragrafen är ny. Motiven redovisas i avsnitt 6.7.2.

Innebörden av den är att beställ-TV inte ska tillhandahållas på ett sådant sätt att barn med lätthet tar del av innehåll med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller pornografiska bilder. Paragrafen genomför artikel 3h i AV-direktivet.

Leverantörer av beställ-TV kan försvåra för barn att ta del av sådant material exempelvis genom att använda personliga identifieringsnummer (PIN-koder), filtersystem eller märkning.

Beriktigande

4 § Uppgifter som förekommit i ett TV-program i TV-sändning som inte är reklam och som sänts på något annat sätt än genom tråd, ska beriktigas när det är befogat.

Även uppgifter som har förekommit i ett TV-program i TV-sändning som inte är reklam och som sänts genom tråd bör beriktigas när det är befogat.

Paragrafen motsvarar i sak 6 kap. 3 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1992/93:75 s. 29 f. och prop. 1995/96:160 s. 100 f. och s. 173.

Otillbörligt kommersiellt gynnande

5 § Program som inte är reklam får inte på ett otillbörligt sätt gynna kommersiella intressen.

I 6 och 7 kap. finns bestämmelser om produktplacering och sponsring.

Paragrafens *första stycke* motsvarar 6 kap. 4 § i den nuvarande i radio- och TV-lagen.

Andra stycket är nytt och innehåller en hänvisning till 6 och 7 kap. som innehåller bestämmelser om produktplacering och sponsring.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 173. Se även kommentaren till 7 kap. 6 §.

Åsiktsannonser

6 § I sändningar för vilka villkor om opartiskhet gäller får det inte förekomma meddelanden som sänds på uppdrag av någon annan och som syftar till att vinna stöd för politiska eller religiösa åsikter eller åsikter i intressefrågor på arbetsmarknaden.

Att sådana meddelanden ska anses som annonser framgår av 3 kap. 1 §.

Paragrafen motsvarar 6 kap. 5 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1990/91:149 s. 91 f. och prop. 1995/96:160 s. 173.

Program av europeiskt ursprung

7 § Den som sänder TV på annat sätt än genom tråd ska se till att följande krav uppfylls, om det inte finns särskilda skäl mot det.

1. Mer än hälften av den årliga sändningstiden ska upptas av program av europeiskt ursprung.

2. Minst tio procent av den årliga sändningstiden eller minst tio procent av programbudgeten ska avse program av europeiskt ursprung som har framställts av självständiga producenter. En så stor andel som möjligt bör utgöras av program som har färdigställts under de närmast föregående fem åren.

Som sändningstid anses i denna paragraf den tid då det sänds program med annat innehåll än nyheter, sport, tävlingar, annonser och försäljningsprogram. I sändningstiden ska inte heller sändningar av endast text räknas in.

TV-sändningar enligt första stycket ska, om det inte finns särskilda skäl mot det, i betydande omfattning innehålla program på svenska språket, program med svenska artister och verk av svenska upphovsmän.

Paragrafen motsvarar i sak 6 kap. 8 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1439).

En skyldighet att rapportera hur bestämmelsen har efterlevts följer av 16 kap. 5 §.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 174 f. prop. 1997/98:184 s. 53 f. och s. 73.

8 § Den som tillhandahåller beställ-TV ska på lämpligt sätt och när det är praktiskt möjligt främja framställningen av och tillgången till sådana europeiska produktioner som avses i artikel 1 i AV-direktivet.

Bestämmelsen är ny och genomför artikel 3i i AV-direktivet.

Övervägandena bakom bestämmelsen finns i avsnitt 6.7.4.

En skyldighet att rapportera hur bestämmelsen har efterlevts följer av 16 kap. 6 §.

Exklusiva rättigheter till TV-sändningar

9 § De som sänder TV och som innehar den exklusiva rätten till en TV-sändning från ett svenskt eller utländskt evenemang som är av särskild vikt för det svenska samhället får inte, om de sänder evenemanget, utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i Sverige utestängs från möjligheten att i fri TV se evenemanget i direktsändning eller, om det finns saklig grund till det, med en mindre tidsförskjutning. De evenemang som avses är sådana som inträffar högst en gång om året och som intresserar en bred allmänhet i Sverige.

Om Europeiska kommissionen genom en underrättelse i Europeiska gemenskapernas officiella tidning har förklarat att ett evenemang är av särskild vikt för samhället i en annan EES-stat, får de som sänder TV och som innehar den exklusiva rätten att sända evenemanget till den staten inte, om de sänder evenemanget, utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i den staten utestängs från möjligheten att se evenemanget i fri TV på ett sätt som närmare anges i underrättelsen.

Om någon för att uppfylla skyldigheten enligt första eller andra stycket erbjuder någon annan att sända evenemanget i TV ska detta göras på skäligena villkor.

Regeringen meddelar föreskrifter om vilka evenemang som är av särskild vikt för det svenska samhället.

Paragrafen motsvarar i sak 6 kap. 10 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 1999:270).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1997/98:184 s. 34 f.

Korta utdrag från evenemang av stort allmänintresse

10 § I 48 a § i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk finns bestämmelser om när ett programföretag i en EES-stat i sina allmänna nyhetssändningar får använda korta utdrag ur en televisionssändning från ett evenemang av stort allmänintresse som ett annat programföretag sänder med exklusiva rättigheter.

Paragrafen är ny och innehåller en hänvisning till 48 a § upphovsrättslagen och dess bestämmelser om korta utdrag ur televisionssändningar som vi också föreslår. Övervägandena finns i avsnitt 6.15.3.

Sändningsbeteckning för TV-sändningar och sökbar text-TV

11 § Den som sänder TV eller sökbar text-TV enligt denna lag ska använda en sådan beteckning för sina sändningar som har godkänts av Radio- och TV-verket.

Beteckningen ska i TV-sändning anges minst en gång varje sändningstimme eller, om detta inte är möjligt, mellan programmen. I sökbar text-TV ska beteckningen anges löpande.

Paragrafen har en motsvarighet i 6 kap. 9 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

I *första stycket* föreskrivs att den som sänder TV och sökbar text-TV ska använda en beteckning som har godkänts av Radio- och TV-verket. Hur sändningsbeteckningen ska anges framgår av *andra stycket*.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 176.

Krav på tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

12 § Den som sänder TV, beställ-TV eller sökbar text-TV på något annat sätt än genom tråd ska utforma sändningarna på ett sådant sätt att programmen blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning genom textning, tolkning, uppläst text eller liknande teknik i den omfattning som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

När man ska bestämma på vilket sätt och i vilken omfattning programmen ska göras tillgängliga för personer med funktionsnedsättning ska man beakta de finansiella förutsättningar som leverantören av medietjänster har, den tekniska utvecklingen av tillgänglighetstjänster inom TV-området och antalet personer som följer sändningarna.

Paragrafen är ny. Övervägandena finns i avsnitt 6.8.5.

I *första stycket* anges att programföretag på TV-området och de som levererar beställ-TV är skyldiga att göra programmen tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Detta ska ske genom olika tekniska åtgärder, exempelvis med hjälp av textning, tolkning eller uppläst text, och i den omfattning som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Med tolkning avses sådan tolkning som gör programmen tillgängliga för personer med funktionsnedsättning, t.ex. syntolkning eller tolkning till teckenspråk, men inte tolkning av utländska program till svenska eller tolkning av svenska program till andra språk.

I *andra stycket* anges vilka omständigheter som ska beaktas när regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska avgöra på vilket sätt och i vilken omfattning ett företag är skyldigt att göra sina program tillgängliga. Dessa är företagets finansiella förutsättningar, den tekniska utvecklingen av tjänster för att göra programmen tillgängliga för personer med funktionsnedsättning samt hur många personer som följer sändningarna. De krav som gäller för att visst företags sändningar kan anpassas om förhållandena i dessa avseenden ändras.

Krav att sända program vars innehåll är särskilt anpassat för personer med funktionsnedsättning kan inte ställas med stöd av denna paragraf. Jämför kommentaren till 4 kap. 9 § punkt 5.

6 kap. Produktplacering

Förbud mot att sända program där det förekommer produktplacering

<p>1 § Det är förbjudet att sända TV-program där det förekommer produktplacering, om något annat inte följer av 2 §.</p>
--

Paragrafen är ny och genomför artikel 3g.1 i AV-direktivet.

Begreppet produktplacering definieras i 3 kap. 1 §. Innebörden av begreppet är att en vara, en tjänst eller ett varumärke förekommer i ett program mot betalning eller liknande ersättning. Om produkten tillhandahålls gratis och är av obetydligt värde är det inte fråga om produktplacering i lagens mening (jfr skäl 61 i ingressen till AV-direktivet). Vidare omfattar begreppet bara sådan produktplacering där sändningen av programmet har bekostats helt eller delvis av någon annan än leverantören av medietjänsten. Produktplacering som finns i produktioner till vilka leverantören

av medietjänsten har köpt visningsrättigheterna omfattas således inte av regleringen i detta kapitel.

2 § Trots förbudet i 1 § får man på de villkor som anges i 3 och 4 §§ sända filmer, TV-serier, sportprogram och lätta underhållningsprogram där det förekommer produktplacering.

Första stycket gäller dock inte program som huvudsakligen vänder sig till barn under tolv år och program där det förekommer produktplacering av

1. alkoholdrycker och tobaksvaror,
2. andra produkter som kommer från företag vars huvudsakliga verksamhet är att tillverka eller sälja alkoholdrycker eller tobaksvaror, eller
3. receptbelagda läkemedel och sådan medicinsk behandling som bara är tillgänglig efter ordination.

Paragrafen är ny och genomför delvis artikel 3g.1 och 2 första och andra styckena samt artikel 3g.3 i AV-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.11.

I paragrafens *första stycke* anges när produktplacering får förekomma i TV-sändningar och beställ-TV.

Av *andra stycket* första ledet framgår att det dock alltid är förbjudet att sända barnprogram där det förekommer produktplacering, även om det skulle vara fråga om en film, en TV-serie, ett sportprogram eller ett lätt underhållningsprogram. I de programtyper som inte uttryckligen räknas upp, exempelvis nyhetsprogram, är produktplacering inte tillåten. Första stycket genomför artikel 3g.2 första och andra styckena i AV-direktivet.

Andra stycket andra ledet genomför artikel 3g.3 i AV-direktivet genom förbudet att sända program där det förekommer produktplacering av tobaksvaror, andra produkter som kommer från företag vars huvudsakliga verksamhet är att tillverka eller sälja tobaksvaror samt receptbelagda läkemedel och sådan medicinsk behandling som bara är tillgänglig efter ordination. Utöver vad som krävs enligt direktivet införs också ett förbud mot att sända program där det förekommer produktplacering av alkoholdrycker och andra produkter som kommer från företag vars huvudsakliga verksamhet är att tillverka eller sälja alkoholdrycker.

Krav på program där det förekommer produktplacering

3 § TV-program där det förekommer produktplacering får sändas bara om programmet inte

1. uppmuntrar till inköp eller hyra av de produktplacerade varorna eller tjänsterna eller innehåller andra säljfrämjande inslag, eller annars

2. framhäver den berörda produkten på ett otillbörligt sätt.

Paragrafen är ny och genomför artikel 3g.2 tredje stycket b och c i AV-direktivet.

I paragrafen finns allmänna krav som ett program där det förekommer produktplacering ska uppfylla. Enligt första punkten får programmet inte vara utformat så att tittarna uppmannas att köpa eller hyra de produktplacerade varorna eller tjänsterna. Det får inte heller innehålla andra säljfrämjande inslag.

Produkten får inte heller framhävas på ett otillbörligt sätt. Vad det kan handla om är exempelvis att det förekommer närbilder på produkterna på ett omotiverat sätt. Det kan antas att det i huvudsak är fråga om sådant som i dag kan angripas med stöd av bestämmelserna om förbud mot otillbörligt kommersiellt gynnande i 6 kap. 4 §.

Information om produktplacering

4 § När det förekommer produktplacering i ett program i en TV-sändning eller i beställ-TV, ska tittarna informeras om det i början och slutet av programmet och när programmet börjar igen efter ett avbrott för annonser.

Informationen ska lämnas på lämpligt sätt och får inte innehålla säljfrämjande inslag eller något annat som gör att informationen kan förväxlas med reklam.

Paragrafen är ny och genomför artikel 3g. 2 tredje stycket d i AV-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.11.

I första stycket finns ett krav på att tittarna ska informeras om att det förekommer produktplacering i ett program och när en sådan information ska lämnas.

I direktivet anges bara att informationen ska ske på lämpligt sätt. Det anges inte närmare vad som är ett lämpligt sätt. I skäl 60 i ingressen till direktivet anges dock som ett exempel att informationen kan ske genom att man med hjälp av en neutral logotyp påpekar att produktplacering förekommer i ett visst program. Detta exempel bör kunna tjäna till vägledning vid utformningen av informationen.

I paragrafens *andra stycke* ges regler om hur informationen ska utformas. I andra stycket föreskrivs för det första att det ska ske på lämpligt sätt i enlighet med vad som sägs i direktivet. Vidare föreskrivs att informationen inte får innehålla säljfrämjande inslag, dvs. inte utformas som reklam. Den får inte heller utformas på ett sådant sätt att informationen kan förväxlas med reklam. Motsvarande krav föreslås också gälla för sponsringsmeddelanden, se 7 kap. 6 §.

7 kap. Sponsring

Program som inte får sponsras

1 § Ett program i en TV-sändning eller beställ-TV som huvudsakligen handlar om nyheter eller innehåller nyhetskommentarer får inte sponsras.

Paragrafen motsvarar delvis 7 kap. 8 § andra stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen med tillägget att den även gäller för beställ-TV. Den genomför artikel 3f.4 i AV-direktivet. Förbudet gäller även för program i beställ-TV.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 180.

Vem som inte får sponsra program

2 § Program i en TV-sändning eller i beställ-TV får inte sponsras av någon vars huvudsakliga verksamhet är att tillverka eller sälja alkoholdrycker eller tobaksvaror.

Paragrafen motsvarar delvis 7 kap. 9 § andra meningen i den nuvarande radio- och TV-lagen med tillägget att den även gäller för

beställ-TV. Den genomför artikel 3f.2 i AV-direktivet. Förbudet gäller även för program i beställ-TV. Utöver vad som krävs enligt AV-direktivet får program inte heller sponsras av någon vars huvudsakliga verksamhet är att tillverka eller sälja alkoholdrycker.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 181.

Begränsningar för läkemedelsföretag

3 § Om ett läkemedelsföretag sponsrar ett program i en TV-sändning eller i beställ-TV, får sponsringen bara främja företagets namn eller anseende men inte receptbelagda läkemedel och sådan medicinsk behandling som bara är tillgänglig efter ordination.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 10 § andra stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2006:225) med tillägget att den även gäller för beställ-TV. Den genomför artikel 3f.3 i AV-direktivet.

Tidigare förarbeten finns i prop. 2005/06:70 s. 258.

När sponsringsmeddelanden ska lämnas

4 § När man sänder ett sponsrat program i TV eller i beställ-TV ska man ange att programmet är sponsrat och vem som har bidragit till finansieringen. Det ska ske genom att ett sponsringsmeddelande lämnas i början och i slutet av programmet eller vid ettdera av dessa tillfällen.

I sökbar text-TV ska ett sådant meddelande lämnas löpande.

Om bara en klart avgränsad del av ett program är sponsrad ska sponsringsmeddelandet i stället lämnas i omedelbar anslutning till den delen, om det kan ske utan att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks.

Paragrafens *första* och *andra* stycke motsvarar delvis 7 kap. 8 § första stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen med tillägget att skyldigheten att lämna sponsringsmeddelanden även gäller för beställ-TV. Den genomför delvis artikel 3f.1 c i AV-direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 6.10.7.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 113 f. och s. 180.

Tredje stycket är nytt. Innebörden av bestämmelserna är att för det fall bara en klart avgränsad del av ett program är sponsrad, ska sponsringsmeddelandet visas i direkt anslutning till den sponsrade delen. Detta gäller såväl när endast den avgränsade delen är sponsrad som när sponsorerna i denna del inte sponsrar övriga delar av programmet. Om sändningarna från ett visst evenemang eller en viss tävling under ett sportprogram är sponsrade, ska sponsringsmeddelandet således sändas före eller efter detta inslag i programmet. I uttrycket "klart avgränsad del" ligger att programdelen visas i ett sammanhang. En grundläggande förutsättning för att ett sponsringsmeddelande ska få sändas efter en del av programmet, dvs. normalt sett under programmet, är att det kan ske på ett sådant sätt att inte programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks.

När sponsringsmeddelanden får lämnas

5 § I en TV-sändning får, utöver vad som följer av 4 §, sponsringsmeddelanden lämnas

1. i omedelbar anslutning till programmets början eller slut, om ett meddelande har lämnats enligt 4 § tredje stycket,
2. i pauser i sportprogram där det förekommer längre pauser och i program som är föreställningar eller evenemang med pauser för publiken,
3. i samband med att sändningen övergår från en programtjänst till en annan, och
4. vid växlingar mellan sändning från evenemang och studiosändning.

Första stycket gäller bara om sponsringsmeddelandet kan lämnas på ett sådant sätt att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter inte kränks.

Bestämmelsen är ny och genomför inte någon artikel i AV-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.10.7.

Bestämmelserna innebär att det är möjligt att – utöver de obligatoriska sponsringsmeddelandena enligt 7 kap. 4 § – sända s.k. fa-

kultativa sponsringsmeddelanden under ett pågående program. De nya reglerna innebär till viss del en kodifiering av tidigare praxis.

I *första stycket* räknas i fyra punkter upp de situationer där det är tillåtet att sända fakultativa sponsringsmeddelanden. Sålunda anges i punkt 1 att i de fall ett sponsringsmeddelande ska lämnas enligt 7 kap. 4 § tredje stycket, dvs. då en klart avgränsad del av ett program sponsras, är det möjligt att också sända ett sådant meddelande i omedelbar anslutning till programmets början eller slut.

Enligt vad som föreskrivs i punkt 2 får sponsringsmeddelanden lämnas före eller efter pauser i sportprogram där det förekommer längre pauser och i program som utgör föreställningar eller evenemang med pauser för publiken. Med stöd av denna bestämmelse är det således möjligt att sända sponsringsmeddelanden i samband med halvlekspauser i exempelvis fotbollsmatcher, liksom i pauser i direktsända teaterföreställningar och liknande. Av punkt 3 följer att sponsringsmeddelanden får sändas i samband med kanalbyten. Det är fråga om situationer då ett program som sänds i en programtjänst övergår till att sändas i en annan programtjänst hos samma programföretag. Enligt punkt 4 är det slutligen tillåtet att sända sponsringsmeddelanden vid växlingar mellan sändning från evenemang och studiosändningar. Sändningen av ett sponsringsmeddelande enligt denna bestämmelse ska ske i omedelbar anslutning till början eller slutet av den paus som äger rum eller i omedelbar anslutning till den aktuella övergången eller växlingen.

I *andra stycket* anges att bestämmelserna i första stycket bara gäller om sponsringsmeddelandena kan sändas utan att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks.

Hur ett sponsringsmeddelande ska utformas

6 § Ett sponsringsmeddelande i en TV-sändning eller i beställ-TV ska innehålla sponsorns namn, logotyp eller något annat kännetecken för sponsorn. Meddelandet får inte innehålla säljfrämjande inslag eller något annat som gör att det kan förväxlas med reklam.

Paragrafen innebär en precisering av det som sägs om hur sponsringsmeddelanden ska utformas i 7 kap. 8 § första stycket i den

nuvarande radio- och TV-lagen och genomför artikel 3f.1 b och delvis artikel 3f.1 c i AV-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.10.7.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 113.

I första meningen finns närmare bestämmelser om hur ett sponsringsmeddelande ska utformas. Sålunda ska meddelandet innehålla sponsorns namn, logotyp eller något annat kännetecken. Uppräkningen av vad sponsringsmeddelandet ska innehålla knyter nära an till motsvarande uppräkning i artikel 3f.1 c) i AV-direktivet.

Innebörden av andra meningen är att ett sponsringsmeddelande inte får innehålla säljfrämjande inslag eller något annat som gör att det kan förväxlas med reklam. Ett sponsringsmeddelande får således inte innehålla information om eller erbjudanden om produkter. Meddelandet får inte heller ges en reklamliknande karaktär med hjälp av ljud eller bild. En mer än kortvarig exponering av ett företagsnamn kan också anses innehålla ett säljfrämjande inslag. Paragrafen saknar bestämmelser om hur långt ett sponsringsmeddelande får vara. Ett alltför långt meddelande skulle dock kunna strida mot bestämmelserna 5 kap. 5 § om otillbörligt kommersiellt gynnande.

Sponsringsmeddelande med delad skärm

7 § Ett sponsringsmeddelande får sändas med delad skärm i de fall som anges i 4 och 5 §§, om det sker på ett sådant sätt att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter inte kränks.

Paragrafen är ny. Övervägandena finns i avsnitt 8.6. Se också avsnitt 3.6.3 i SOU 2005:62.

Den föreslagna bestämmelsen innebär att det är möjligt att sända sponsringsmeddelanden med delad skärm. I de fall då ett sponsringsmeddelande ska eller får sändas med stöd av 7 kap. 4 och 5 §§ får meddelandet således sändas med delad skärm. Som framgår av bestämmelserna i 8 kap. 11 § är en grundläggande förutsättning för sändning med delad skärm att sändningen kan ske utan att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks. Detta krav gäller även vid sändning av sponsrings-

meddelanden. Om så är fallet får avgöras från fall till fall. Allmänt sett får sändning av sponsringsmeddelanden med delad skärm inte innebära att tittarna går miste om någon del av handlingen eller på annat sätt försvåra för dem att följa med i programmet.

8 kap. Reklam och andra annonser

Annonstid

1 § Annonser får sändas i TV under högst 12 minuter per timme mellan hela klockslag.

Programtjänster som uteslutande är avsedda för försäljningsprogram får dock sändas i TV, under förutsättning att sändningstiden är minst 15 minuter.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 7 kap. 5 § första och andra styckena i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1287) och genomför i svensk rätt artikel 18.1 i AV-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.14.4.

I *första stycket* föreskrivs att den högsta tillåtna annonstiden i TV-sändningar uppgår till 12 minuter under en hel timme mellan hela klockslag. Den tidigare s.k. dygnsregeln, som innebar att den sammanlagda sändningstiden för annonser under ett dygn inte fick överstiga 15 procent av sändningstiden, har tagits bort.

Andra stycket motsvarar 7 kap. 5 § andra stycket första meningen i den nuvarande radio- och TV-lagen och innebär att programtjänster som enbart innehåller försäljningsprogram får sändas trots den tidsbegränsning som finns i paragrafens första stycke. Begreppen försäljningsprogram och programtjänst definieras i 3 kap. 1 §. Med hänsyn till AV-direktivets bestämmelser om s.k. teleshoppingblock i artikel 18a måste sändningstiden för programtjänsten vara minst 15 minuter.

2 § Den sammanlagda annonstiden i TV-sändningar får vid ett givet tillfälle inte understiga en minut sedan sändningstiden för annonssignaturen enligt 6 § har räknats bort.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 6 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 179.

Program som inte får avbrytas av annonser

3 § I TV-sändningar och beställ-TV får program som innehåller gudstjänster eller program som huvudsakligen riktar sig till barn under tolv år inte avbrytas av annonser.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 7 b § första stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2002:116) med tillägget att den även gäller för beställ-TV. Övervägandena finns i avsnitt 6.13.4. Paragrafen genomför delvis artikel 11.2 i AV-direktivet.

Innebörden av bestämmelserna är att det är förbjudet med annonsavbrott i program som huvudsakligen vänder sig till barn under 12 år och program som innehåller gudstjänster. Med gudstjänst avses en religiös ceremoni enligt den ordning som gäller för respektive trossamfund. I fråga om program som huvudsakligen riktar sig till barn är reglerna strängare än vad som följer av direktivet. När det gäller program med gudstjänster motsvarar förbudet vad som gäller enligt artikel 11.2.

När program får avbrytas av annonser

4 § Andra program i TV-sändningar än sådana som avses i 3 § får avbrytas av annonser bara om det kan ske på ett sådant sätt att avbrottet – med hänsyn till naturliga avbrott i programmet och programmets längd och karaktär – inte påverkar programmets integritet och värde eller kränker rättighetshavarnas rättigheter.

Vid sändning av biograffilmer, filmer producerade för TV och nyhetsprogram gäller utöver kraven i första stycket att det måste vara minst 30 minuter mellan avbrotten.

Paragrafen motsvarar delvis 7 kap. 7 § i den nuvarande radio- och TV-lagen och genomför i svensk rätt artikel 11.1 och delvis artikel 11.2 i AV-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.13.4.

De föreslagna bestämmelserna i paragrafens *första stycke* gäller andra program än sådana som avses i 8 kap. 3 §, dvs. program som inte huvudsakligen vänder sig till barn under 12 år eller innehåller

gudstjänster. För sådana program är det tillåtet med avbrott för annonser, om vissa förutsättningar är uppfyllda. Som grundläggande förutsättning gäller att avbrottet inte får kränka programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter. Motsvarande gäller redan idag enligt såväl artikel 11.1 TV-direktivet som 7 kap. 7 § radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2002:116).

De förarbetsuttalanden som gjordes då bestämmelserna infördes i radio- och TV-lagen gäller fortfarande (se prop. 2001/02:82 s. 14). Någon ändring i förhållande till vad som gäller är inte avsedd.

Andra stycket gäller sändningen av program med biograffilmer, filmer producerade för TV och program som handlar om nyheter eller innehåller nyhetskommentarer. För dessa program gäller – utöver kraven i första stycket – att det måste gå minst 30 minuter mellan avbrotten. Bestämmelserna har en direkt motsvarighet i artikel 11.2 i AV-direktivet.

Annonssignatur

5 § Före och efter varje sändning av annonser i TV-sändningar och beställ-TV ska det sändas en särskild signatur som tydligt skiljer annonserna från övriga sändningar. Signaturen ska bestå av både ljud och bild. I sökbar text-TV, försäljningsprogram och vid annonsering med delad skärm ska signaturen alltid vara löpande. Den behöver dock bara anges i bild.

I fråga om TV-sändningar som regeringen lämnar tillstånd till får regeringen medge undantag från skyldigheten enligt första stycket och kravet på kortaste annonstid enligt 2 §. Undantag får även medges av Radio- och TV-verket i fråga om sändningar av TV-program som verket lämnar tillstånd till.

Bestämmelser om reklamidentifiering finns i 9 § marknadsföringslagen (2008:486).

Paragrafen motsvarar delvis 7 kap. 1 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289) med tillägget att den även gäller för beställ-TV och vid annonsering med delad skärm. Den genomför i svensk rätt artikel 10.1 i AV-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.12.3.

I *första stycket* finns bestämmelser om annonssignatur som i huvudsak stämmer överens med vad som gäller enligt radio- och TV-lagen.

Bestämmelserna i *andra stycket* motsvarar 7 kap. 1 § andra stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen.

I *tredje stycket* finns en påminnelse om bestämmelserna om annonsidentifikation i 9 § marknadsföringslagen. Motsvarande påminnelse finns i 7 kap. 2 § andra meningen i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Uppgift om i vems intresse en annons sänds

6 § Av en annons som inte är reklam och som förekommer i TV-sändning, sökbar text-TV eller beställ-TV ska det framgå i vems intresse den sänds.

Paragrafen motsvarar i sak 7 kap. 2 § första meningen i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2008:419) med tillägget att den också omfattar sökbar text-TV och beställ-TV.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 177.

Reklam och barn

7 § I TV-sändningar och beställ-TV får reklam inte syfta till att fånga uppmärksamheten hos barn under tolv år.

Reklam får inte heller förekomma omedelbart före eller efter ett program eller en del av ett program som huvudsakligen vänder sig till barn under tolv år.

Paragrafens *första stycke* motsvarar 7 kap. 4 § första stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen med tillägget att den även gäller för beställ-TV.

Andra stycket motsvarar nuvarande 7 kap. 7 b § tredje stycket (senaste lydelse SFS 2002:116).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1990/91:149 f. och prop. 1995/96:160 s. 115 f.

Personer som inte får förekomma i reklam och andra annonser

8 § I reklam i en TV-sändning eller beställ-TV får det inte förekomma personer som spelar en framträdande roll i program som huvudsakligen vänder sig till barn under tolv år.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 4 § andra stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen med tillägget att den även gäller för beställ-TV.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1990/91:149 s. 117 f. och prop. 1995/96:160 s. 115 f.

9 § I annonser i TV-sändningar eller beställ-TV får det inte uppträda personer som spelar en framträdande roll i program som huvudsakligen handlar om nyheter och nyhetskommentarer.

Paragrafen motsvarar i sak 7 kap. 3 § i den nuvarande radio- och TV-lagen med tillägget att den också omfattar beställ-TV.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1990/91:149 s. 88 f. och prop. 1995/96:160 s. 178.

Annonsering med delad skärm

10 § I en TV-sändning som består av direktsända evenemang som pågår utan avbrott får annonser sändas med delad skärm, om det sker på ett sådant sätt att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter inte kränks.

Första stycket gäller även vid återutsändning av ett program i oförändrat skick i TV-sändning eller beställ-TV.

Paragrafen är ny. Den genomför inte någon artikel i AV-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.6.

Innebörden av paragrafen är att det i vissa typer av program och under särskilda förutsättningar är tillåtet att sända annonsering med delad skärm.

Begreppet annonsering med delad skärm definieras i 3 kap. 1 § (se författningskommentaren till denna bestämmelse).

I *första stycket* anges under vilka förutsättningar annonsering med delad skärm får ske. Ett grundläggande krav är att programmet

är ett direktsänt evenemang som fortgår oavsett om programföretaget väljer att göra annonsavbrott eller inte. Exempel på sådana evenemang är maratonlopp, cykeltävlingar och Formel 1-tävlingar, liksom direktsända kulturevenemang där det inte görs pauser för publiken. Gemensamt för dessa evenemang är att det finns en livepublik och att det inte är möjligt för programföretaget att göra pauser i programmet för att sända annonser utan att TV-publiken går miste om en del av handlingen. Om däremot evenemanget utformas så att programföretagens behov av avbrott för reklam tillgodoses, t.ex. genom särskilda pausinslag för livepubliken som saknar samband med evenemanget i övrigt, får reklamavbrott inte ersättas med annonsering med delad skärm.

Annonsering med delad skärm är vidare tillåten bara om annonseringen kan ske utan att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks. Programföretaget kan självt bestämma om annonssändningen på delad skärm ska förenas med ljud eller inte och hur stor del av skärmbilden som annonserna ska uppta. Sådana överväganden måste dock ske utifrån kraven på att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter inte kränks. Publiken ska ha möjlighet att ta del av programmet så ostört som möjligt. Det kan därför vara mer acceptabelt att visa en sekvens med annonser på delad skärm och låta annonssändningen ta upp mera plats under delar av en sändning från t.ex. en idrottstävling då det inte händer så mycket.

Under sådana delar av tävlingen då tittarna har större intresse av att se vad som inträffar bör eventuella annonssändningar bara få uppta en mindre del av bilden. Vid målgång i kortdistanslopp som sker under ett kortvarigt förlopp bör det normalt sett inte vara tillåtet med annonsering med delad skärm. Om målgången håller på under ett längre tidsförlopp kan dock bedömningen bli en annan och annonseringen vara tillåten. Övriga annonsbestämmelser, dvs. om högsta tillåtna annonstid, annonssignatur, förbud mot viss reklam och mot visst innehåll samt om annonsplacering, gäller även annonser som sänds med delad skärm.

I de fall då det är tillåtet att sända reklam med delad skärm enligt denna bestämmelse är det enligt *andra stycket* också tillåtet att reprisera programmet i samma skick, trots att det då inte längre är direktsänt. Detta gäller dock endast i de fall då evenemanget i fråga först har visats i direktsändning och programmet därefter repriseras i sin helhet. Om det däremot är ett sammandrag av den tidigare direktsändningen får annonser inte sändas med delad

skärm. Annonsavbrott får då i stället läggas in i enlighet med de allmänna reglerna för annonsplacering.

I 5 § finns bestämmelser om annonssignatur och annonsering med delad skärm som innebär att signaturen alltid ska vara löpande.

Virtuell annonsering

11 § Virtuell annonsering får förekomma i TV-sändningar och beställ-TV under förutsättning att annonseringen inte

1. är mer framträdande än den annonsering som normalt förekommer på den plats varifrån sändningen sker eller på något annat sätt inverkar störande på tittarnas möjligheter att uppfatta programmet, eller

2. innebär att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks.

Före och efter varje sändning av program som innehåller virtuell annonsering ska programföretaget på lämpligt sätt upplysa om att sådan annonsering förekommer.

Bestämmelserna i 1–5 §§ tillämpas inte vid virtuell annonsering.

Paragrafen är ny och genomför inte någon artikel i AV-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.5 (se även SOU 2005:62, avsnitt 4).

Begreppet virtuell annonsering definieras i 3 kap. 1 §. Av definitionen framgår att därmed avses annonser som på elektronisk väg fogas in i TV-bilden på fasta föremål eller på marken där annonsmeddelanden kan placeras ut fysiskt och som normalt också används för sådana annonser. Till skillnad från annonser, som utgör särskilda utsända meddelanden, ingår virtuell annonsering i ett TV-program där den ersätter andra delar av TV-bilden.

Innebörden av bestämmelserna i paragrafens *första stycke* är att virtuell annonsering är tillåten, om de krav som anges i punkterna 1 och 2 är uppfyllda.

I punkt 1 anges att virtuella annonser inte får vara mer framträdande än den annonsering som normalt förekommer på den plats varifrån sändningen sker eller på något annat sätt inverka störande på de mottagandes möjligheter att uppfatta programmet. Det betyder att det inte är tillåtet att exempelvis göra de virtuella meddelandena större eller ge dem en mer iögonfallande färgsättning än skyltar som normalt förekommer på platsen eller på marken. Ett annat exempel på när annonseringen strider mot kravet

i punkt 1 är att den virtuella annonseringen använder sig av rörliga bilder i större omfattning än den verkliga annonseringen. Virtuellt annonsering får inte heller i övrigt inverka störande på tittarnas möjligheter att uppfatta programmet. Bildkvaliteten får således inte bli sämre än om virtuell annonsering inte förekommer i sändningen. Virtuellt annonsering ska således inte medföra någon skillnad när det gäller tittarnas möjligheter att uppfatta programmet jämfört med om det är verkliga annonser som avbildas.

I punkt 2 slås fast att virtuell annonsering inte får användas på ett sådant sätt som innebär att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks. I viss mån överlappar bestämmelserna i denna punkt vad som gäller enligt punkt 1.

I *andra stycket* finns bestämmelser med krav på att programföretaget före och efter sändningen ska informera om att sändningen kommer att innehålla eller har innehållit virtuell annonsering. Informationen ska lämnas på lämpligt sätt. Den får inte visas alltför hastigt, med för liten text eller tillsammans med så mycket annan information att det blir svårt för tittarna att ta till sig upplysningen.

I *tredje stycket* anges att bestämmelserna om annonstid, annonssignatur och annonsplacering i 1–5 §§ inte gäller vid virtuell annonsering. Däremot gäller – som framgår av *andra stycket* – att information ska lämnas att det förekommer virtuell annonsering.

Elektroniska företagsskyltar

12 § I sportprogram i TV-sändningar och beställ-TV får namnet på eller logotypen för det eller de företag som tillhandahållit den utrustning eller de tjänster som är nödvändiga för att producera information om resultat, matchställning eller dylikt fogas in i TV-bilden elektroniskt under förutsättning att följande villkor uppfylls.

1. Namnet eller logotypen visas i samband med sändningen av den information som företaget i fråga tillhandahållit.

2. Programföretaget eller leverantören av beställ-TV får inte någon ersättning för visningen.

3. Företagsnamnet eller logotypen förenas inte med ljud och tar bara upp en liten del av bilden.

4. Företagsnamnet eller logotypen visas i rimlig omfattning.

Paragrafen saknar motsvarighet i den nuvarande radio- och TV-lagen och genomför inte någon särskild bestämmelse i AV-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 10.4 (se även SOU 2005:62, avsnitt 5).

I paragrafen finns bestämmelser som innebär att det är möjligt att i sportprogram på elektronisk väg foga in namnet på eller logotypen för det eller de företag som tillhandahåller den utrustning eller de tjänster som är nödvändiga för att producera information om resultat, matchställning eller liknande i TV-bilden (s.k. elektroniska företagsskyltar). En elektronisk företagsskylt är inte att betrakta som reklam.

Så får ske om vissa förutsättningar som räknas upp i punkterna 1–4 är uppfyllda.

Av punkt 1 följer att det måste vara det eller de företag vars namn som visas i bild som också har tillhandahållit den utrustning eller de tjänster som används vid t.ex. tidtagning eller resultat-sammanställning. Att infoga ett namn på ett annat företag som kanske visserligen sponsrat tävlingen som sådan men utan att tillhandahålla sådan teknisk utrustning eller tjänst som avses är således inte tillåtet.

Enligt punkt 2 får programföretaget eller leverantören av beställ-TV inte heller ta betalt eller få någon annan ersättning för att visa dessa företagsskylten. Om företaget får ersättning omfattas meddelandet av reklambegreppet så som det har definierats i 3 kap. 1 §.

I punkt 3 föreskrivs att det är bara företagens namn eller logotyp som får visas. Produktnamn, slogans, bilder eller dylikt får alltså inte förekomma. Infogandet av ett företagsnamn eller en logotyp i bild får inte heller förenas med ljud av något slag.

Det krävs också att företagsnamnet bara tar upp en liten del av bilden. Normalt utgörs en företagsskylt av en liten del av en ruta med tid- och resultatinformation som i sin tur bara tar upp en mindre del av bilden.

Av punkt 4 framgår slutligen att företagsnamnet eller logotypen bara får visas i rimlig omfattning. Däri ligger ett krav på att skylten visas bara en kort stund åt gången, såsom några till ett tiotal sekunder. Det är i övrigt varken möjligt eller lämpligt att närmare reglera innebörden av begreppet i "rimlig omfattning". Frågan får överlämnas till rättstillämpningen. Det måste i stor utsträckning bli fråga om en prövning i det enskilda fallet. Om Europeiska radiounionen (EBU) medverkat vid besluten om placering och omfatt-

ning av företagsskyltar i en viss sändning bör vad som har överenskommits normalt kunna accepteras. I andra fall kan de rekommendationer som EBU utfärdar tjäna till ledning för bedömningen av vad som är rimligt.

Reklam för alkohol och tobak

13 § Bestämmelser om förbud mot reklam för alkoholdrycker och tobaksvaror finns i 4 kap. 10 § alkohollagen (1994:1738) och i 14 § tobakslagen (1993:581).

Paragrafen motsvarar 7 kap. 9 § första meningen i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 1999:1009).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 181.

Reklam för läkemedel och medicinsk behandling

14 § Reklam för medicinsk behandling som bara är tillgänglig efter ordination får inte sändas i TV-sändningar och beställ-TV.

Försäljningsprogram för läkemedel eller för medicinsk behandling får inte förekomma i TV-sändningar och i beställ-TV.

Bestämmelser om förbud mot vissa slag av marknadsföring av läkemedel finns i läkemedelslagen (1992:859). Av läkemedelslagen följer att bestämmelserna övervakas av Läkemedelsverket.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 10 § första, tredje och fjärde styckena i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2006:255).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 117 f.

Reklamförbud för lokala kabelsändarorganisationer

15 § En lokal kabelsändarorganisation får inte sända reklam.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 11 § i den nuvarande radio- och TV-lagen. Den enda skillnaden är att ett tidigare undantag för sponsringsmeddelanden strukits, eftersom sponsringsmeddelanden inte

längre omfattas av reklambegreppet och något undantag därför inte längre behövs. Vi föreslår att begreppet lokal kabelsändarorganisation ersätter begreppet lokalt kabelsändarföretag (se vidare 9 kap. 5 §).

Undantag för reklam för den egna programverksamheten

16 § Bestämmelserna i detta kapitel gäller inte för sådan reklam som en leverantör av medietjänster gör för sin egen programverksamhet.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 12 § första stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2002:116).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 182.

9 kap. Vidaresändningar i kabelnät

Skyldighet att vidaresända program

1 § Var och en som äger eller på annat sätt förfogar över ett elektroniskt kommunikationsnät som används för överföring av TV-sändningar till allmänheten genom tråd ska, om ett betydande antal hushåll som är anslutna till nätet använder det som sitt huvudsakliga medel för att ta emot TV-sändningar, se till att de boende i de anslutna hushållen kan ta emot TV-sändningar som sker med tillstånd av regeringen och som kan tas emot i området utan villkor om särskild betalning.

Skyldigheten gäller bara för TV-sändningar för vilka sändningstillståndet har förenats med krav på opartiskhet och saklighet samt ett villkor om ett mångsidigt programutbud där det ska ingå nyheter. En sådan sändningsplikt gäller bara om förutsättningarna för vidaresändning enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk är uppfyllda.

TV-sändningar enligt första stycket ska kunna tas emot på ett tillfredsställande sätt och utan kostnad för själva mottagningen.

Sändningsplikten enligt första stycket gäller även TV-sändningar som en tillståndshavare genomför för att uppfylla

skyldigheten att sända till hela landet eller till delar av landet, men där sättet att sända inte kräver regeringens tillstånd.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 1 § första–tredje styckena i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1333).

Tidigare förarbeten finns i prop.2004/05:105 s. 18 f. och s. 36 f.

Antalet programtjänster som omfattas av sändningsplikten

2 § Sändningsplikten enligt 1 § omfattar inte fler än fyra programtjänster som sänds samtidigt av tillståndshavare vars verksamhet finansieras genom TV-avgifter enligt lagen (1989:41) om finansiering av radio och TV i allmänhetens tjänst.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 1 § fjärde stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1333).

Tidigare förarbeten finns i prop. 2004/05:105 s. 22 f. och s. 38 f.

Teknik som ska användas vid vidareändning

3 § I nät där TV-sändningar sker med både analog och digital teknik ska vidareändning ske med analog teknik av minst två programtjänster som avses i 2 §, om de sänds eller har sänts ut med analog teknik. I övrigt får vidareändning ske med digital teknik.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 1 § femte stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1333).

Tidigare förarbeten finns i prop. 2004/05:105 s. 22 f. och s. 38 f.

Undantag från sändningsplikten

4 § Sändningsplikten enligt 1 § gäller inte för en anläggning där ett begränsat antal TV-program förs fram till abonnenterna genom ett allmänt kommunikationsnät, som består av parkabel av metall, med hjälp av digital teknik.

Sändningsplikten enligt 1 § första stycket omfattar inte sändningar som sker med stöd av tillstånd till vidare-sändning enligt 4 kap. 7 §.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 1 § sjätte–sjunde styckena i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1333).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 124 f. och s. 183, prop. 1997/98:184 s. 57 f. och 73 f. samt i prop. 2004/05:105 s. 22 f. och s. 38 f.

Sändningsutrymme för TV-program från lokala kabelsändarorganisationer

5 § De som äger eller annars förfogar över ett elektroniskt kommunikationsnät som används för överföring av TV-sändningar till allmänheten genom tråd och som minst 100 av de hushåll som är anslutna till nätet använder som sitt huvudsakliga medel att ta emot TV-sändningar ska, i varje kommun där de har ett sådant kommunikationsnät, kostnadsfritt tillhandahålla ett särskilt bestämt utrymme för sändningar av TV-program från en eller flera lokala kabelsändarorganisationer som har förordnats av Radio- och TV-verket.

I nät där TV-sändningar sker med både analog och digital teknik ska utrymme för sändningar av en lokal kabelsändarorganisation tillhandahållas med både analog och digitalt sändningsteknik.

Första stycket motsvarar i sak 8 kap. 2 § i den nuvarande radio- och TV-lagen. Bestämmelsen om vilka som har skyldighet att tillhandahålla sändningsutrymme har, i likhet med vad som redan gäller enligt 1 §, anpassats till artikel 31 i direktiv 2002/22 EG om samhällsomfattande tjänster. Vidare har lokala kabelsändarföretag fått en ny benämning, lokala kabelsändarorganisationer.

Enligt *andra stycket*, som är nytt, ska sändningsutrymme för lokala kabelsändarorganisatorer tillhandahållas både analogt och digitalt i nät som använder båda sändningsteknikerna. Överväganden finns i avsnitt 16.3.4.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1991/92:53 s. 42 och prop. 1995/96:160 s. 183 f.

Undantag

6 § Vad som sägs i 1–3 och 5 §§ gäller inte om vidareändringarna i anläggningen bara avser TV-program från sändare på jordytan på lägre frekvens än 3 gigahertz.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 3 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 124 f. och s. 184.

Krav på lokala kabelsändarorganisationer

7 § En lokal kabelsändarorganisation ska vara en sådan juridisk person som har bildats för att bedriva lokala kabelsändningar och som kan antas låta olika intressen och meningsriktningar komma till tals i sin verksamhet.

En lokal kabelsändarorganisation ska i sin sändningsverksamhet sträva efter vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet.

Radio- och TV-verkets förordnande av lokala kabelsändarorganisationer ska gälla i högst tre år.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 5 § i den nuvarande radio- och TV-lagen med den ändringen att benämningen lokala kabelsändarföretag har ändrats till lokala kabelsändarorganisationer.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1991/92:53 s. 56 och prop. 1995/96:160 s. 184.

Möjlighet till dispens

8 § Radio- och TV-verket får medge undantag från skyldigheterna enligt 1–3 och 5 §§, om det finns särskilda skäl till det.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 6 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1991/92:53 s. 56 och prop. 1995/96:160 s. 185.

Ljudradiosändningar

10 kap. Krav på tillstånd

När det krävs tillstånd

1 § För att sända ljudradioprogram med hjälp av radiovågor krävs tillstånd enligt denna lag, om

1. sändningen sker på frekvenser under 30 megahertz som enligt internationella överenskommelser som Sverige omfattas av är avsedda för rundradiosändningar, eller

2. sändningen sker på frekvenserna 87,5–108 megahertz, 174–240 megahertz eller 470–790 megahertz.

Tillstånd krävs inte för sändningar som är särskilt anpassade för synskadade personer och som äger rum under högst fyra timmar om dygnet från radiosändare som används för andra sändningar med stöd av tillstånd enligt denna lag.

Föreskrifter om tillstånd att använda radiosändare finns i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation.

De nuvarande bestämmelserna om tillstånd i 2 kap. 1 § radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2003:394) delas upp i två delar. I 4 kap. finns bestämmelserna om TV-sändningar, och sökbar text-TV medan motsvarande bestämmelser om ljudradio finns i 10 kap.

I *första stycket* anges att det krävs tillstånd för att sända ljudradio dels i de frekvensområden i de s.k. AM-banden som enligt den internationella frekvensregleringen är avsedda för rundradiosändningar, dels i vissa andra frekvensområden. Det gäller det s.k. FM-bandet för ljudradio, VHF band III inklusive det utrymme omedelbart ovanför detta band som för närvarande är avsett för digitala ljudradiosändningar samt de delar av UHF band IV och V som enligt regeringens beslut den 19 december 2007 får upplåtas för tillståndspliktiga TV-sändningar. Motiven för avgränsningen av det tillståndspliktiga området redovisas i avsnitt 14.4.1.

Andra stycket motsvarar delvis 2 kap. 2 § andra stycket andra meningen i den nuvarande radio- och TV-lagen med den ändringen att undantaget för tillståndsplikt för sändningar som är särskilt anpassade för hörselskadade har tagits bort. Överväganden finns i avsnitt 14. 4.6.

Tredje stycket motsvarar nuvarande 2 kap. 1 § tredje stycket.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 70 f. och s. 158 f.

11 kap. Tillstånd att sända andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio

Vem som ger tillstånd

1 § Tillstånd att till hela landet eller till utlandet sända ljudradioprogram ges av regeringen. Regeringen ger också tillstånd att sända lokal digital ljudradio.

Radio- och TV-verket får ge tillstånd att under en begränsad tid om högst två veckor sända ljudradioprogram som inte är närradio eller lokalradio. Verket får besluta att föreskrifterna i 5–8 kap. inte ska tillämpas på sändningar som sker med stöd av ett sådant tillstånd.

Om det finns särskilda skäl får regeringen ge tillstånd att sända ljudradioprogram i lokala sändningar som inte uppfyller kraven för närradio eller lokalradio.

Första stycket motsvarar 2 kap. 2 § andra stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289).

Andra och tredje stycket motsvarar 2 kap. 2 § fjärde och femte stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 76 f. och s. 159 f. samt i prop. 2007/08:8 s. 63.

Innebörden av tillstånd av regeringen

2 § Ett tillstånd av regeringen att sända ljudradioprogram innebär en rätt att samtidigt sända det antal programtjänster i varje område under den del av dygnet som anges i tillståndet.

Paragrafen motsvarar med vissa redaktionella ändringar 3 kap. 6 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:160 s. 167 och prop. 2007/08:8 s. 64.

Tillståndsvillkor

3 § Ett tillstånd att sända andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio får förenas med villkor som anges i 4 kap. 8, 10 och 11 §§.

Ett tillstånd får vidare förenas med villkor om skyldighet att

1. sända till hela landet eller till en viss del av landet,
2. sända under en viss minsta tid,
3. samtidigt sända ett visst minsta antal program i varje område,
4. sända program vars innehåll är särskilt anpassade för personer med funktionsnedsättning,
5. bereda utrymme för sändningar som sker med stöd av tillstånd av regeringen,
6. använda en viss sändningsteknik,
7. samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor för att främja tillgänglighet och konkurrens,
8. använda vissa radiosändare,
9. ta hänsyn till ljudradions särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen,
10. iaktta bestämmelsen om beriktigande i 5 kap. 4 § första stycket,
11. sända genmälen,
12. i sändningsverksamheten respektera den enskildes privatliv,
13. sända ett mångsidigt programutbud,
14. regionalt sända och producera program,
15. kostnadsfritt sända meddelanden som är av vikt för allmänheten, om en myndighet begär det,
16. utforma sändningarna på ett sådant sätt att de inte bara kan tas emot av en begränsad del av allmänheten i sändningsområdet, och
17. utarbeta en beredskapsplan för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred samt

lämna planen till regeringen och till den myndighet som regeringen bestämmer.

Paragrafen motsvarar delvis den s.k. villkorskatalogen i nuvarande 3 kap. 8 § radio- och TV-lagen, se kommentaren till 4 kap. 9 §.

Hänvisningen i *första stycket* till 4 kap. 8, 10 och 11 §§ innebär att det även fortsättningsvis är möjligt att ställa upp de villkor som anges där för tillstånd att sända andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio.

Tillståndens giltighetstid

4 § Ett tillstånd som beviljats av regeringen att sända ljudradio-program ska gälla för en viss tid som bestäms av regeringen.

Ett tillstånd som har beviljats för en tid av minst fyra år förlängs på oförändrade villkor med ytterligare fyra år, om tillståndshavaren önskar det och regeringen inte senast två år före tillståndstidens utgång har meddelat att tillståndet inte kommer att förlängas eller att regeringen önskar förändra villkoren.

Paragrafen motsvarar i sak 3 kap. 13 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 167 f. och prop. 2007/08:8 s. 66.

Yttrande över tillståndsvillkor

5 § Innan beslut om tillstånd fattas ska den sökande ges tillfälle att ta del av och yttra sig över de villkor som regeringen eller Radio- och TV-verket avser att förena med tillståndet. Beslut om tillstånd får inte innehålla andra programrelaterade villkor än de som den sökande godtagit.

Paragrafen motsvarar i sak 3 kap. 14 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 168 och prop. 2007/08:8 s. 66.

12 kap. Tillstånd att sända närradio

Sändningsområden

1 § Sändningsområden för närradio ska omfatta högst en kommun. Utanför storstadsområdena bör man sträva efter att sändningarna kan tas emot i hela kommunen.

Radio- och TV-verket får besluta om större sändningsområden än en kommun, om det finns synnerliga skäl till det.

Paragrafen motsvarar i sak 4 kap. 2 § andra stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen. (senaste lydelse SFS 1998:311).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 168 f. och prop. 1997/98:77 s. 18 f. och s. 32.

Möjligheter att sända närradio

2 § Om en sådan sammanslutning som kan få tillstånd enligt 4 § önskar det och det är tekniskt möjligt, ska det finnas en möjlighet att sända närradioprogram i en kommun.

Om det finns särskilda skäl, får det samtidigt sändas mer än ett närradioprogram i kommunen.

Paragrafen motsvarar 4 kap. 2 § första stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen. (senaste lydelse SFS 1998:311).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 168.

Vem som ger tillstånd

3 § Tillstånd att sända närradio ges av Radio- och TV-verket.

Paragrafen motsvarar 4 kap. 3 § första stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 169.

Vilka sammanslutningar som kan få tillstånd

4 § Ett tillstånd att sända närradio kan bara ges till följande juridiska personer, nämligen

1. ideella föreningar som har anknytning till sändningsområdet,
2. registrerade trossamfund och registrerade organisatoriska delar av registrerade trossamfund som har anknytning till sändningsområdet,
3. obligatoriska sammanslutningar av studerande vid universitet och högskolor,
4. närradioföreningar.

Vid bedömningen av om en ideell förening har anknytning till sändningsområdet ska särskilt beaktas var

1. föreningens studio och övriga lokaler för verksamheten är belägna,
2. ansvarig utgivare och föreningens styrelsemedlemmar är bosatta, samt
3. föreningsstämma och styrelsemöten hålls.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 4 kap. 4 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2004:1059).

Ändringen i *första stycket* punkt 2 innebär att tillstånd att sända närradio kan ges inte bara till församlingar och kyrkliga samfund inom Svenska kyrkan utan även till andra registrerade trossamfund och registrerade delar av registrerade trossamfund som har anknytning till sändningsområdet. Ändringen är föranledd av att registrerade trossamfund sedan den 1 januari 2000 utgör en särskild associationsform och att trossamfund eller delar av trossamfund således inte längre kan få tillstånd att sända närradio-tillstånd i egenskap av ideella föreningar.

Att det registrerade trossamfundet ska ha anknytning till sändningsområdet innebär att tillstånd kan ges inom det område där en viss församling eller sammanslutning bedriver sin verksamhet.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 170 och prop. 2003/04:182 s. 10 f. och s. 14.

Krav på utgivare

5 § Tillstånd att sända närradio får ges först efter det att sammanslutningen har anmält vem som har utsetts till utgivare enligt yttrandefrihetsgrundlagen.

Paragrafen motsvarar 4 kap. 5 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 81 och s. 170.

Förbud mot tillstånd

6 § Ett tillstånd att sända närradio får inte ges till någon som har tillstånd att sända lokalradio eller digital ljudradio.

Sändningstillståndet gäller inte, om tillståndshavaren får tillstånd att sända lokalradio eller digital ljudradio. Tillståndet att sända närradio upphör då från och med den dag sändningar får ske med stöd av tillståndet att sända lokalradio eller digital ljudradio.

Paragrafen motsvarar 4 kap. 6 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995:96:160 s. 170.

Sändningstider

7 § Om tillståndshavarna inte kan enas om fördelningen av sändningstid, bestämmer Radio- och TV-verket sändningstiderna. Detsamma gäller om en tillståndshavare begär att verket ska fastställa sändningsschemat i sin helhet.

Den tillståndshavare som bedöms ha störst intresse av att sända vid en viss tidpunkt ska ges förtur.

Radio- och TV-verkets beslut om sändningstid gäller tills nytt beslut fattas av verket eller en tillståndshavare eller när-
radioförening skriftligen underrättar verket om att tillståndshavarna enats om annan sändningstid.

Paragrafen motsvarar 4 kap. 3 § tredje stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 1998:311).

Tidigare förarbeten prop. 1997/98:77 s. 15 f. och s. 33.

8 § Radio- och TV-verket får besluta att en sändningstid inte får utnyttjas av någon annan under en tid av högst tre månader, om en innehavare av tillstånd att sända närradio mot vilken det har riktats ett föreläggande vid vite enligt denna lag avstår sändningstid eller avsäger sig sitt sändningstillstånd.

En sändare för närradio får inte användas för andra sändningar som det krävs tillstånd för enligt denna lag.

Paragrafen motsvarar i sak 4 kap. 7 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 171.

Tillståndens giltighetstid

9 § Tillstånd att sända närradio gäller för viss tid.

Paragrafen motsvarar 4 kap. 3 § andra stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 169.

13 kap. Tillstånd att sända lokalradio

Vem som ger tillstånd

1 § Tillstånd att sända lokalradio ges av Radio- och TV-verket.

En motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 2 § tredje stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1993/94:160 s. 36, prop. 1999/2000:55 s. 86 och i prop. 2007/08:8 s. 63.

Sändningsområden

2 § Radio- och TV-verket bestämmer sändningsområdenas omfattning. Härvid ska verket beakta

1. vad som är tekniskt möjligt att nå från sändare med lämpligt läge,
2. hur möjligheterna att ta emot sändningar påverkas på andra håll, och
3. vad som är naturliga lokala intresseområden.

Sändningsområdena ska utformas så att ett stort antal tillstånd kan lämnas. Flera tillstånd kan lämnas för samma sändningsområde.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 2 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten prop. 1992/93:70 s. 10 f. och s. 45 samt prop. 1999/2000:55 s. 87.

Vem som kan få tillstånd

3 § Tillstånd att sända lokalradio kan ges till en fysisk eller juridisk person och kan bara omfatta ett sändningsområde. Ingen får ha mer än ett sändningstillstånd inom ett sändningsområde, om det inte finns särskilda skäl för något annat.

Staten, landsting eller kommuner får inte inneha tillstånd att sända lokalradio, vare sig direkt eller indirekt genom

1. företag i vilket ett eller flera sådana subjekt har en del som för dem gemensamt motsvarar minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal har ett bestämmande inflytande, eller
2. ett företag som enligt 1 kap. 4 § årsredovisningslagen (1995:1554) är ett dotterföretag till ett företag som avses i 1.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 4 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:55 s. 39 f. och s. 87.

Innebörden av ett tillstånd

4 § Ett tillstånd att sända lokalradio innebär rätt att bedriva sådana sändningar som kan tas emot med god hörbarhet inom det sändningsområde som anges i tillståndet.

Sändningstillståndet får förenas med villkor enligt 10 och 11 §§.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 5 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1992/93:70 s. 45 och prop. 1999/2000:55 s. 87.

Tillståndsperiod

5 § Varje tillståndsperiod ska vara fyra år räknat från den 1 januari 2005. Ett tillstånd gäller till utgången av den tillståndsperiod under vilken tillståndet har utfärdats.

Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 6 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Ändringen är föranledd av att den första tillståndsperioden, som var tre år och räknades från 1 januari 2002, har gått till ända.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:55 s. 62 f. och s. 87.

Kungörelse om lediga sändningsutrymmen

6 § När ett sändningsutrymme för ett område blir ledigt ska Radio- och TV-verket kungöra detta. I kungörelsen ska verket ange sändningsområdets omfattning, sista dag för ansökan och första dag då sändningar får bedrivas med stöd av tillståndet.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 3 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:55 s. 87.

När det finns flera sökande till ett ledigt sändningsutrymme

7 § Om det finns två eller flera sökande till ett ledigt sändningsutrymme när ansökningstiden har gått ut, ska Radio- och TV-verket ge sökandena möjlighet att före en viss dag samordna ansökningarna. Om det efter den dagen fortfarande finns två eller flera sökande till ett ledigt sändningsområde, ska verket besluta om fördelning av tillståndet i enlighet med 8 §.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 7 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:55 s. 87.

8 § När det finns två eller flera sökande till ett ledigt sändningsutrymme ska Radio- och TV-verket sträva efter en fördelning av sändningsutrymmet som medför att sändningarna i hög grad utgörs av eget material och program med lokal anknytning.

Vidare ska verket sträva efter att dominans över nyhetsförmedling och opinionsbildning motverkas och att möjligheterna till mångfald tas till vara. Därvid ska verket beakta om sökanden

1. ger ut en dagstidning eller sänder radio eller television i sändningsområdet,

2. genom aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensam har ett bestämmande inflytande över ett företag som avses i 1, eller

3. är ett företag i vilket någon som avses i 1 eller 2 ensam har ett bestämmande inflytande.

Radio- och TV-verket ska vid fördelningen också beakta sökandens finansiella och tekniska förutsättningar att bedriva verksamheten varaktigt med god kapacitet och kvalitet.

Med eget material avses program som har tillkommit enbart för den egna verksamheten och som har bearbetats redaktionellt.

Med dagstidning avses en allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär, som normalt kommer ut med minst ett nummer varje vecka.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 8 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:55 s. 43 f. och s. 87.

När det bara finns en sökande till ett ledigt sändningsutrymme

9 § Om det bara finns en sökande till ett ledigt sändningsutrymme, ska Radio- och TV-verket underrätta sökanden om att verket kommer att ge tillstånd, men att sökanden först måste betala en avgift enligt lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens och radions område. Avgiften ska betalas inom två veckor från det att underrättelsen skickas ut.

Om sökanden betalar avgiften, ska verket besluta om tillstånd. Annars upphör ansökan att gälla.

Paragrafen, motsvarar i sak 5 kap. 9 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:55 s. 42 och s. 88.

Tillståndsvillkor

10 § Ett sändningstillstånd får förenas med villkor som avser skyldighet att

1. sända program i en viss del av sändningsområdet eller som når en viss del av befolkningen inom området,

2. sända under en viss minsta tid,

3. använda en viss sändningsteknik och att samarbeta med andra tillståndshavare i tekniska frågor, och

4. använda en viss teknik för sådan inspelning som avses i 16 kap. 11 §.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 10 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:55 s. 53 f. och s. 88.

11 § Sändningstillståndet får även förenas med villkor som avser skyldighet att

1. inte förändra ägarförhållandena och inflytandet i företaget mer än i begränsad omfattning,

2. sända en viss mängd eget material, och att

3. sända en viss mängd program med lokal anknytning.

Första stycket gäller inte i fall som avses i 9 §.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 11 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:55 s. 57 f. och s. 88.

Yttrande över tillståndsvillkor

12 § Innan Radio- och TV-verket beslutar om tillstånd ska den sökande ges tillfälle att ta del av och yttra sig över de villkor som myndigheten avser att förena med tillståndet.

Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 12 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:55 s. 53 och s. 88.

Förlängning av sändningstillstånd

13 § Om en tillståndshavare senast sex månader före tillståndsperiodens utgång begär förlängning av sitt sändningstillstånd ska detta förlängas med ytterligare en tillståndsperiod, om inte

1. det finns grund för återkallelse av tillståndet enligt 18 kap.,
2. tillståndshavaren väsentligen brutit mot villkor som enligt 10 eller 11 § förenats med sändningstillståndet,
3. tillståndshavaren väsentligen brutit mot bestämmelsen om eget material i 14 kap. 6 § och det inte finns särskilda skäl för att tillståndet ska förlängas.

Ett tillstånd ska inte heller förlängas om förändringar i tekniken eller i användningen av radiofrekvenser på grund av internationella överenskommelser som Sverige anslutit sig till medför att ett nytt tillstånd med samma villkor inte skulle meddelas.

Om Radio- och TV-verket inte avser att medge en förlängning, ska verket senast fyra månader före tillståndsperiodens utgång meddela tillståndshavaren att tillståndet inte kommer att förlängas.

Som tillståndshavare i denna bestämmelse ska anses också den vars sändningsområde efter ändrad indelning enligt 14 § genomgått endast sådana förändringar att sändningsområdet

framstår som väsentligen detsamma som före den ändrade indelningen.

Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 13 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:55 s. 62 f. och s. 88.

Ändringar av sändningsområden

14 § Radio- och TV-verket får besluta om en ändrad indelning av sändningsområden vid utgången av en tillståndsperiod. Om en berörd tillståndshavare motsätter sig förändringen, får den vidtas endast om förändringar i tekniken eller i användningen av radiofrekvenser på grund av internationella överenskommelser som Sverige anslutit sig till medför att ett nytt tillstånd med samma villkor inte skulle beviljas.

Beslut om ändrad indelning av sändningsområden får inte fattas senare än sex månader före tillståndsperiodens utgång.

Radio- och TV-verket ska för varje sändningsområde som ingår i den nya indelningen senast sex månader före utgången av den löpande tillståndsperioden fatta ett särskilt beslut om vem som ska anses som tillståndshavare. Om ingen kan anses som tillståndshavare ska tillstånd för sändningsområdet kungöras ledigt. Kungörelse får ske först sedan beslutet har vunnit laga kraft.

Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 14 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1992/93:70 s. 47 och prop. 1999/2000:55 s. 89.

15 § Om Radio- och TV-verket har beslutat enligt 14 § tredje stycket första meningen att någon ska anses som tillståndshavare, får verket medge denne att sända efter tillståndsperiodens slut i avvaktan på att beslutet vinner laga kraft. Ett sådant medgivande ska lämnas för ett visst sändningsområde för en viss tid.

Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 15 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1992/93:70 s. 48 och prop. 1999/2000:55 s. 89.

Överlåtelse av sändningstillstånd

16 § Ett tillstånd får överlåtas, om Radio- och TV-verket medger det. Ett sådant medgivande ska inte lämnas, om

1. förvärvaren enligt 3 § andra stycket inte skulle kunna få tillstånd att sända lokalradio, eller

2. förvärvaren redan har tillstånd att sända lokalradio i samma sändningsområde, direkt eller indirekt genom företag i vilket förvärvaren har del som motsvarar minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal ensam har ett bestämmande inflytande.

Någon överlåtelse ska heller inte medges, om det medför en påtaglig minskning av mångfalden i medieutbudet inom sändningsområdet.

Om det finns särskilda skäl kan Radio- och TV-verket medge att en överlåtelse sker trots att förvärvaren redan har tillstånd i sändningsområdet.

Om verket inte medger överlåtelsen, är den utan verkan.

Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 16 § radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop.1992/93:70 s. 50 och prop 1999/2000:55 s. 69 f. och s. 89.

17 § Den som förvärvar ett tillstånd övertar överlåtarens rättigheter och skyldigheter enligt denna lag när det gäller tiden efter beslutet om medgivande.

Om ett föreläggande enligt 17 kap. 11 § första stycket 3, 6 och 11 har riktats mot den tidigare innehavaren, gäller föreläggandet även mot den nye innehavaren. Radio- och TV-verket ska i samband med att verket medger överlåtelsen underrätta den nye innehavaren om detta. Om någon underrättelse inte har skett, gäller inte föreläggandet mot denne.

Paragrafen, motsvarar i sak 5 kap. 17 § radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:55 s. 70.

Begäran om återkallelse av tillstånd

18 § Om en tillståndshavare begärt att tillståndet ska återkallas, ska tillståndet anses ha upphört att gälla den dag då en sådan begäran kom in till Radio- och TV-verket eller den senare dag som tillståndshavaren angett.

Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 18 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:55 s. 68.

Tillståndets upphörande vid konkurs och dödsfall

19 § Om en tillståndshavare försätts i konkurs eller träder i likvidation, upphör tillståndet att gälla.

Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 19 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1992/93:70 s. 50.

20 § Om en tillståndshavare avlider, upphör tillståndet att gälla tre månader efter dödsfallet. Om en ansökan om medgivande till överlåtelse av tillståndet har kommit in till Radio- och TV-verket innan tillståndet upphört att gälla, ska den prövas enligt 16 §.

Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 20 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1992/93:70 s. 50.

14 kap. Innehållet i ljudradiosändningar

Allmänna krav

1 § Den som sänder ljudradioprogram efter tillstånd av regeringen ska se till att programverksamheten som helhet präglas av det demokratiska statsskickets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet.

Paragrafen motsvarar 6 kap. 1 § i den nuvarande radio- och TV-lagen. Angående innebörden se kommentaren till 5 kap. 1 §.

Otillbörligt kommersiellt gynnande

2 § Ljudradioprogram som inte är reklam får inte på ett otillbörligt sätt gynna kommersiella intressen.

Paragrafen motsvarar delvis 6 kap. 4 § i den nuvarande radio- och TV-lagen. Se kommentaren till 5 kap. 5 §.

Åsiktsannonsering

3 § I sändningar för vilka villkor om opartiskhet gäller får det inte förekomma meddelanden som sänds på uppdrag av någon annan och som syftar till att vinna stöd för politiska eller religiösa åsikter eller åsikter i intressefrågor på arbetsmarknaden.

Att sådana meddelanden ska anses som annonser framgår av 1 kap. 1 §.

Paragrafen motsvarar 6 kap. 5 § i den nuvarande radio- och TV-lagen när det gäller ljudradiosändningar. Se kommentaren till 5 kap. 6 §.

Program i närradio

4 § I närradio får bara sådana program sändas som har framställts särskilt för den egna verksamheten.

Under högst tio timmar per månad får dock en tillståndshavare sända program som inte framställts enbart för den egna verksamheten, om innehållet i sändningarna

1. är av särskilt intresse för tillståndshavarens medlemmar,
2. främjar kunskap och bildning, eller
3. utgör upptagningar av lokala kulturella tillställningar.

Paragrafen motsvarar i sak 6 kap. 6 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 1998:311).

Tidigare förarbeten finns i prop. 199/98:77 s. 33.

Programutbud i närradioförening

5 § En närradioförenings programutbud får bara innehålla

1. sändningar från evenemang av gemensamt intresse för tillståndshavarna,

2. information, i begränsad omfattning, om kommunal verksamhet,

3. uppgifter om program och programtider samt andra upplysningar om närradioverksamheten på orten, och

4. provsändningar av program, framställda av juridiska personer som är behöriga att få tillstånd att sända närradio, i varje enskilt fall under högst tre månader.

Paragrafen motsvarar 6 kap. 7 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 174.

Krav på eget material i lokalradio

6 § I lokalradio ska eget material sändas under minst tre timmar varje dygn under tiden 06.00–21.00.

Paragrafen motsvarar 6 kap. 7 a § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop.1999/2000:55 s. 50 f.

Varningsmeddelanden i lokalradio

7 § Varningsmeddelanden som är av vikt för allmänheten och som ska skydda människor, egendom eller miljö ska sändas kostnadsfritt i lokalradio, om en myndighet begär det.

Paragrafen motsvarar 6 kap. 7 b § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:55 s. 61.

Krav på svenska program i sändningar som sker med stöd av tillstånd av regeringen

8 § Ljudradiosändningar som sker med stöd av tillstånd av regeringen ska, om det inte finns särskilda skäl mot det, i betydande omfattning innehålla program på svenska språket, program med svenska artister och verk av svenska upphovsmän.

Paragrafen motsvarar 6 kap. 8 § tredje stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1439).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 174 f. och prop. 2007/08:8 s. 66.

Krav på sändningsbeteckning

9 § Den som sänder ljudradioprogram enligt denna lag ska använda en sådan beteckning för sina sändningar som har godkänts av Radio- och TV-verket. Beteckningen ska anges minst en gång varje sändningstimme eller, om detta inte är möjligt, mellan programmen.

Paragrafen motsvarar 6 kap. 9 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 176.

15 kap. Reklam, andra annonser och sponsring

Annonssignatur

1 § Före och efter varje ljudradiosändning av annonser ska det sändas en särskild signatur som tydligt skiljer annonserna från övriga sändningar.

Regeringen får medge undantag från denna skyldighet i fråga om sändningar som regeringen själv lämnar tillstånd till.

Bestämmelser om reklamidentifiering finns i 9 § marknadsföringslagen (2008:486).

Paragrafen motsvarar 7 kap. 1 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Annonstid

2 § Annonser i en ljudradiosändning får sändas högst 12 minuter under en timme mellan hela klockslag. Om sändningen inte innefattar en timme mellan hela klockslag, får annonser sändas under högst 15 procent av annonstiden.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 5 § tredje stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Uppgift om i vems intresse en annons sänds

3 § Av en annons som inte är reklam ska det framgå i vems intresse den sänds.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 2 § första meningen i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2008:419).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 177.

4 § I annonser får det inte uppträda personer som spelar en framträdande roll i program som huvudsakligen handlar om nyheter eller nyhetskommentarer.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 3 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1990/91:149 s. 88 f. och prop. 1995/96:160 s. 178.

Reklam för alkohol och tobak

5 § Bestämmelser om förbud mot reklam för alkoholdrycker och tobaksvaror finns i 4 kap. alkohollagen (1994:1738) och i tobakslagen (1993:581).

Paragrafen motsvarar 7 kap. 9 § första meningen i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 1999:1009).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 181.

Reklam för läkemedel och medicinsk behandling

6 § Bestämmelser om förbud mot vissa slag av marknadsföring av läkemedel finns i läkemedelslagen (1992:859). Av läkemedelslagen följer att bestämmelserna övervakas av Läkemedelsverket.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 10 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 117 f.

Undantag för reklam för den egna programverksamheten

7 § Bestämmelserna i detta kapitel gäller inte för sådan reklam som den sändande gör för sin egen programverksamhet.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 12 § första stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2002:116).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 182.

Program som inte får sponsras

8 § Ett program som huvudsakligen handlar om nyheter eller nyhetskommentarer får inte sponsras.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 8 § andra stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 180.

9 § Ett program får inte sponsras av någon vars huvudsakliga verksamhet gäller tillverkning eller försäljning av alkoholdrycker eller tobaksvaror.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 9 § andra meningen i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 181.

Sponsring

10 § När man sänder ett sponsrat program i ljudradio ska man ange att programmet är sponsrat och vem som har bidragit till finansieringen. Det ska ske genom att ett sponsringsmeddelande på lämpligt sätt lämnas i början och slutet av programmet eller vid ettdera tillfället.

Sponsringsmeddelandet får inte innehålla säljfrämjande inslag eller något annat som gör att det kan förväxlas med reklam.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 7 kap. 8 § första stycket i den nuvarande lagen. Vad som är nytt är bestämmelsen i *andra stycket* om hur sponsringsmeddelandet inte får vara utformat. Det får inte innehålla säljfrämjande inslag eller något annat som gör att det kan förväxlas med reklam. Det ansluter till vad som gäller för sponsringsmeddelanden i TV i 7 kap. 6 § i den nya lagen.

Gemensamma bestämmelser

16 kap. Granskning och tillsyn

Justitiekanslerns granskning

1 § Justitiekanslern övervakar genom granskning i efterhand om program som sänts i TV eller genom beställ-TV innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 5 kap. 2 och 3 §§.

Paragrafen motsvarar delvis 9 kap. 1 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:1046). I bestämmelsen har lagts till att Justitiekanslern också i efterhand granskar att program som tillhandahålls genom beställ-TV och som innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder inte strider mot den nya bestämmelsen i 5 kap. 3 §.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 127 f.

Granskningsnämndens för radio och TV granskning

2 § Granskningsnämnden för radio och TV övervakar genom granskning i efterhand om program som sänts i TV eller genom beställ-TV står i överensstämmelse med denna lag och de programrelaterade villkor som kan gälla för sändningarna. Granskningsnämnden övervakar även efterlevnaden av bestämmelserna om exklusiva rättigheter i 5 kap. 9 § och tillgänglighet i 5 kap. 12 §.

Sändningar som sker med stöd av tillstånd till vidare-sändning enligt 4 kap. 7 § ska inte granskas av Granskningsnämnden för radio och TV.

Finner Granskningsnämnden för radio och TV att en sändning innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 5 kap. 2 och 3 §§, ska nämnden göra anmälan om förhållandet till Justitiekanslern.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 9 kap. 2 § första och tredje–fjärde styckena i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:1046) med tillägget i *första stycket* att nämnden övervakar efterlevnaden dels av programrelaterade villkor, dels av de nya

reglerna om tillgänglighet i 5 kap. 12 §. Att nämnden övervakar efterlevnaden av programrelaterade villkor är inte något nytt, utan bara ett förtydligande av vad som redan gäller.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 127 f. och s. 185 f.

Radio- och TV-verkets tillsyn

3 § Radio- och TV-verket övervakar att programföretagen följer sådana villkor som har föreskrivits med stöd av 4 kap. 9 § 1–4, 6–9, 16 och 17, 11 kap. 3 § andra stycket 1–3, 5–8, 16 och 17 samt 13 kap. 10 § och 11 § första stycket 1.

Paragrafen är ny och saknar motsvarighet i den nuvarande radio- och TV-lagen. Den beskriver det tillsynsansvar som Radio- och TV-verket har enligt sin instruktion. Övervägandena finns i avsnitt 19.1.

Konsumentombudsmannens tillsyn

4 § Bestämmelserna om reklam i 8 kap. 7 § första stycket, 8 och 9 §§, 14 § första och andra styckena och 15 kap 4 § övervakas av Konsumentombudsmannen.

Paragrafen motsvarar 9 kap. 2 § andra stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 127 f. och s. 185 f.

Redovisning av europeiska produktioner

5 § Var och en som sänder TV på annat sätt än genom tråd ska år 2011 och därefter vartannat år till Granskningsnämnden för radio och TV redovisa hur stor andel av verksamheten som utgjorts av sådana program som avses i 5 kap. 7 § första stycket.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 9 kap. 4 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289). Ändringen innebär

att redovisningen ska ske till Granskningsnämnden i stället för till Radio- och TV-verket och att den bara behöver ske vartannat år. Övervägandena finns i avsnitt 6.7.4.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 186.

6 § Leverantörer av medietjänster som sänder beställ-TV ska år 2011 och därefter vart fjärde år till Granskningsnämnden för radio och TV redovisa vad de har gjort för att främja framställningen och tillgången till europeiska produktioner enligt 5 kap. 8 §.

Paragrafen är ny. Den har motiverats i avsnitt 6.7.4.

Upplysningsskyldighet för den som sänder TV-program över satellit

7 § På begäran av Radio- och TV-verket ska den som sänder TV-program över satellit lämna upplysningar om vem som äger företaget och på vilket sätt verksamheten finansieras.

Paragrafen motsvarar 9 kap. 5 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2006:797).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1992/93:75 s. 49.

Upplysningsskyldighet för satellitentreprenörer

8 § På begäran av Radio- och TV-verket ska en satellitentreprenör lämna upplysningar om vem som är uppdragsgivare, uppdragsgivarens adress, programtjänstens beteckning och hur sändningen över satellit sker.

Paragrafen motsvarar 9 kap. 6 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:1046).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1992/93:75 s. 49.

Upplysningsskyldighet för dem som bedriver tillståndspliktig verksamhet

9 § På begäran av Granskningsnämnden för radio och TV, Radio- och TV-verket och Konsumentombudsmannen ska den som bedriver verksamhet som är tillståndspliktig enligt lagen lämna myndigheterna de upplysningar och handlingar som behövs för kontrollen av att verksamheten bedrivs i enlighet med lagen samt de villkor och föreskrifter som har utfärdats med stöd av lagen.

Paragrafen motsvarar i sak 9 kap. 7 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2006:797).

Tidigare förarbeten finns i prop. 2005/06:112 s. 77 f. och s. 103.

Upplysningsskyldighet i övrigt

10 § På begäran av Granskningsnämnden för radio och TV ska den som bedriver verksamhet enligt denna lag lämna de upplysningar som behövs för att nämnden ska kunna bedöma storleken av den särskilda avgiften enligt 17 kap. 6 §.

Paragrafen är ny. Övervägandena finns i avsnitt 19.2.

Den föreslagna bestämmelsen innebär att Granskningsnämnden för radio och TV i ett tillsynsärende där det kan bli aktuellt att påföra en särskild avgift kan begära in de upplysningar som behövs för att kunna bedöma den särskilda avgiftens storlek. Denna möjlighet finns inte i dag. Den som vägrar att fullgöra sin upplysningsskyldighet kan föreläggas att göra det. Föreläggandet kan förenas med vite. Det följer av bestämmelserna i 17 kap. 11 § första stycket 10.

Skyldighet att tillhandahålla inspelade program

11 § Den som i enlighet med 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden har spelat in ett program, ska på begäran av Granskningsnämnden för radio och TV, Radio- och TV-

verket eller Konsumentombudsmannen utan kostnad lämna en sådan inspelning till myndigheten.

Paragrafen motsvarar 9 kap. 8 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:1046).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 187.

Redovisningsskyldighet för den som har tillstånd att sända lokalradio

12 § Den som fått tillstånd att sända lokalradio ska årligen till Granskningsnämnden för radio och TV redovisa hur de skyldigheter som avses i 13 kap. 11 § första stycket 2 och 3 har uppfyllts.

Paragrafen motsvarar 9 kap. 9 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:797).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:55 s. 58.

Underrättelse för den som förvärvat exklusiva rättigheter

13 § Den som har förvärvat den exklusiva sändningsrätten till ett sådant evenemang som anges i 5 kap. 9 § ska omedelbart underrätta Granskningsnämnden för radio och TV om det.

Paragrafen motsvarar 9 kap. 10 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse genom SFS 2006:797).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1997/98:184 s. 44 f.

Om Granskningsnämnden för radio och TV

14 § Granskningsnämnden för radio och TV består av en ordförande och sex andra ledamöter. För ledamöterna finns ersättare till det antal regeringen bestämmer. Minst en av ledamöterna eller ersättarna ska vara vice ordförande. Ordföranden och vice ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare.

Granskningsnämnden för radio och TV är beslutför med ordföranden eller en vice ordförande och ytterligare tre leda-

möter. Ärenden som uppenbart inte är av större vikt eller principiell betydelse får dock avgöras av ordföranden eller en vice ordförande. Regeringen får föreskriva att en tjänsteman hos nämnden ska ha rätt att fatta beslut på nämndens vägnar, dock inte beslut som innebär att den sändande brustit vid tillämpningen av denna lag eller de villkor som gäller för sändningarna.

Om det vid en överläggning i Granskningsnämnden för radio och TV kommer fram skiljaktiga meningar, tillämpas föreskrifterna i 16 kap. rättegångsbalken.

Paragrafen motsvarar 9 kap. 3 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse genom SFS 2001:1046).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1993/94:160 s. 41 f. och prop. 1995/96:160 s. 186.

Åtgärder mot programföretag som är etablerade i någon annan EES-stat

15 § Om en tillsynsmyndighet finner att en TV-sändning som helt eller huvudsakligen är inriktad mot Sverige från ett programföretag som är etablerat i en annan EES-stat strider mot bestämmelserna i

1. 6 kap. 2 § andra stycket 1 eller 2 eller 7 kap. 2 § såvitt avser alkoholdrycker,

2. 8 kap. 7 eller 8 §, eller

3. 4 kap. 10 § alkohollagen (1994:1738),

får tillsynsmyndigheten ta kontakt med den behöriga myndigheten i den andra EES-staten i syfte att förmå programföretaget att följa bestämmelserna.

Om programföretaget inte följer bestämmelserna i första stycket, får tillsynsmyndigheten vidta åtgärder mot programföretaget enligt 16 kap. 10 §, 17 kap. 5 och 6 §§ samt 29 och 48 §§ marknadsföringslagen (2008:486) bara om de förutsättningar som anges i artikel 3.3–3.5 i AV-direktivet är uppfyllda.

Paragrafen är ny och genomför artikel 3.2–3.5 i AV-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.3.

Enligt artikel 3.1 i AV-direktivet är det tillåtet att ha bestämmelser som är mer detaljerade eller striktare än de som följer av direkti-

vet. För de fall då en medlemsstat har infört sådana bestämmelser i allmänhetens intresse i sin lagstiftning och ett programföretag under en annan medlemsstats jurisdiktion sänder TV-program riktat mot den förstnämnda medlemsstaten som strider mot de strängare reglerna har det genom artikel 3.2 i AV-direktivet skapats en ordning för samarbete mellan medlemsstaterna. Med bestämmelser i allmänhetens intresse avses bland annat bestämmelser om konsumentskydd, skydd av minderåriga och kulturpolitik (jfr skäl 32 i ingressen till AV-direktivet).

Den angivna ordningen innebär att den mottagande medlemsstaten kan vända sig till den sändande medlemsstaten för att hitta en lösning på problemet. Om någon lösning inte kan uppnås på detta sätt får den mottagande medlemsstaten under vissa villkor själv vidta åtgärder mot det sändande programföretaget. De villkor som ska vara uppfyllda anges i artikel 3.3–3.5 (se avsnitt 6.5.1).

Sverige har i vissa hänseenden strängare bestämmelser än AV-direktivet. Radio- och TV-lagen innehåller bland annat förbud mot reklam riktad till barn och förbud mot att omge eller avbryta barnprogram med reklam (8 kap. 7 §). Vidare är reglerna om produktplacering och sponsring när det gäller alkoholdrycker strängare än direktivets bestämmelser. De svenska bestämmelserna går också längre än reglerna i flera andra medlemsstater i EES. Det är fråga om sådana bestämmelser i allmänhetens intresse som avses i artikel 3.2 i AV-direktivet. AV-direktivet gör det därför möjligt att hävda dessa regler mot programföretag etablerade i andra EES-stater som riktar sina sändningar mot Sverige.

I paragrafens *första stycke* förskrivs att en tillsynsmyndighet på det sätt som föreskrivs i direktivet kan ta kontakt med de behöriga myndigheterna när myndigheten finner att ett programföretag under en annan medlemsstats jurisdiktion i sändningar riktade mot Sverige har sänt program i strid mot de svenska strängare bestämmelserna.

Det gäller de svenska strängare bestämmelserna om produktplacering, sponsring och reklam när det gäller alkoholdrycker samt om reklam och barn.

I *andra stycket* anges vilka åtgärder som får vidtas, om programföretaget inte rättar sig. Åtgärderna får dock bara vidtas om de förutsättningar som anges i artikel 3.3–3.5 är uppfyllda. Av 1 kap. 3 § följer att lagen är tillämplig också i dessa fall.

Samarbete med andra EES-stater

16 § Om en annan EES-stat, i fråga om ett programföretag under svensk jurisdiktion, har lämnat en motiverad begäran till Sverige enligt vad som anges i artikel 3.2 i AV-direktivet ska tillsynsmyndigheten uppmana programföretaget att följa den andra EES-statens bestämmelser, om begäran avser

1. ett programföretag under svensk jurisdiktion som tillhandahåller en TV-sändning som helt eller huvudsakligen är inriktad mot den EES-staten, och

2. en överträdelse av en bestämmelse i allmänhetens intresse som är mer detaljerad eller striktare än direktivets bestämmelser.

Paragrafen är ny. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.3.

Genom den föreslagna bestämmelsen genomförs artikel 3.2 när det gäller skyldigheten för Sverige att på begäran agera när svenska programföretag sänder program till andra EES-länder som strider mot det landets strängare bestämmelser i allmänhetens intresse. Innan en svensk tillsynsmyndighet agerar i ett sådant fall krävs att den först prövar om det är fråga om ett sådant fall som avses i artikel 3.2, nämligen att det är ett programföretag under svensk jurisdiktion som riktar sina sändningar mot den andra EES-staten och att den påstådda överträdelsen avser bestämmelser i allmänhetens intresse som är mer detaljerade eller striktare än direktivets bestämmelser.

Med bestämmelser i allmänhetens intresse avses bland annat bestämmelser om konsumentskydd, skydd av minderåriga och kulturpolitik (jfr skäl 32 i ingressen till AV-direktivet).

Den föreslagna bestämmelsen förs in med stöd av 1 kap. 6 § tredje stycket yttrandefrihetsgrundlagen, som ger utrymme att i lag meddela föreskrifter om undantag från grundlagens bestämmelser för sådana sändningar av program som huvudsakligen är avsedda att tas emot utomlands. Bestämmelserna i 1 kap. 6 § tredje stycket yttrandefrihetsgrundlagen ger däremot ingen möjlighet att föreskriva om undantag från grundlagens bestämmelser om censurförbud och meddelar- och anskaffarfrihet i 1 kap. 2 och 3 §§ yttrandefrihetsgrundlagen. Dessa bestämmelser ska tillsynsmyndigheten därför iaktta när den samarbetar med andra EES-stater. Begreppet huvudsakligen i den föreslagna nya bestämmelsen har samma innebörd som motsvarande begrepp har i yttrandefrihetsgrundlagen.

17 kap. Straff och särskilda avgifter

Sändning utan tillstånd

1 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet sänder program utan tillstånd där tillstånd krävs enligt denna lag döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Paragrafen motsvarar 10 kap. 1 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 131 f.

Sändning från öppna havet

2 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet sänder från en radioanläggning på öppna havet eller i luftrummet över det eller som upprättar eller innehar en sådan anläggning, döms till böter eller fängelse i högst sex månader, om

1. sändningen är avsedd att tas emot eller kan tas emot i något land som är anslutet till den europeiska överenskommelsen till förhindrande av rundradiosändningar från stationer utanför nationella territorier, eller

2. sändningen orsakar att radioanvändning i något av dessa länder blir skadligt påverkad.

Den som utomlands begått ett sådant brott döms, om han eller hon finns här, efter denna lag och vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig och trots 2 kap. 5 a § första och andra styckena brottsbalken.

Åtal får väckas endast efter beslut av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer mot

1. svenska medborgare för brott som rör sändningar som inte är avsedda att tas emot eller kan tas emot i Sverige och inte heller orsakar att radioanvändningar blir skadligt påverkade här, eller

2. utlänningar även i andra fall än de som anges i 2 kap. 5 § brottsbalken.

Paragrafen, som har ändrats redaktionellt, motsvarar 10 kap. 2 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 188.

Brott mot anmälningsskyldigheten

3 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet inte fullgör sin anmälningsskyldighet enligt 2 kap. 2 § döms till böter.

Paragrafen motsvarar 10 kap. 3 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 188.

Förverkande

4 § Egendom som använts vid brott enligt 2 § ska förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat. Även utbytet av ett sådant brott ska förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.

Ett föremål som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag eller föremålets värde får förklaras förverkat, om det är nödvändigt för att förebygga brott eller det finns andra särskilda skäl för det.

Paragrafen motsvarar 10 kap. 4 § i den nuvarande radio- och TV-lagen

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 189.

Åläggande att betala en särskild avgift

5 § Den som inte följer de bestämmelser och villkor som anges i denna paragraf får åläggas att betala en särskild avgift. Detta gäller

1. villkor om annonser, sponsrade program och produktplacering som föreskrivits med stöd av 4 kap. 10 §,

2. bestämmelserna om otillbörligt gynnande av kommersiella intressen enligt 5 kap. 5 § och 14 kap. 2 §,

3. bestämmelserna om andra annonser än reklam i 5 kap. 6 §, 8 kap. 6 och 9 §§, 14 kap. 3 § och 15 kap. 3 och 4 §§,
 4. bestämmelserna om exklusiva rättigheter i 5 kap. 9 §,
 5. bestämmelserna om produktplacering i 6 kap
 6. bestämmelserna om sponsring i 7 kap. samt 15 kap. 8–10 §§,
 7. bestämmelserna om annonser i 8 kap. 1–5 §§, 7 § andra stycket och 10–12 §§ samt 15 kap. 1 och 2 §§, eller
 8. bestämmelserna om reklam i 8 kap. 15 §.
- Vid prövning av frågan om avgift ska påföras ska rätten särskilt beakta överträdelsens art, varaktighet och omfattning. Avgiften tillfaller staten.

Paragrafen motsvarar delvis 10 kap. 5 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289). En nyhet är att överträdelser av villkor med förbud mot produktplacering ska kunna föranleda att särskild avgift påförs. En annan nyhet är att brott mot bestämmelserna om annonsering med delad skärm, virtuell annonsering och elektroniska företagsskyltar ska kunna leda till att särskild avgift påförs. Övriga ändringar är av redaktionell karaktär.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 132 f. och s. 189 f.

Den särskilda avgiftens storlek

6 § Den särskilda avgiften fastställs till lägst fem tusen kronor och högst fem miljoner kronor. Avgiften bör dock inte överstiga tio procent av den sändandes årsomsättning under det föregående räkenskapsåret.

När avgiftens storlek fastställs ska särskilt beaktas de omständigheter som legat till grund för prövning av frågan om avgift ska påföras samt de intäkter som den sändande kan beräknas ha fått med anledning av överträdelsen.

Paragrafen motsvarar 10 kap. 6 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 138 och s. 190.

När och till vem den särskilda avgiften ska betalas

7 § Den särskilda avgiften ska betalas till Radio- och TV-verket inom trettio dagar efter det att domen vunnit laga kraft.

Paragrafen motsvarar i sak 10 kap. 6 a § i den nuvarande Radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2002:1096).

Tidigare förarbeten finns i prop. 2002/03:1, utg.omr. 17 s. 103.

Indrivning av obetalda avgifter

8 § Om den särskilda avgiften inte betalas inom den tid som anges i 7 §, ska Radio- och TV-verket lämna den obetalda avgiften för indrivning. Indrivningen ska ske enligt bestämmelserna i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

Paragrafen motsvarar med vissa redaktionella ändringar 10 kap. 6 b § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2002:1096).

Tidigare förarbeten finns i prop. 2002/03:1, utg.omr. 17 s. 103.

Handlingar som ska anses otillbörliga mot konsumenter

9 § En handling som strider mot 8 kap. 7 § första stycket, 8 och 9 §§, 14 § första och andra stycket samt 15 kap. 4 § ska vid tillämpningen av 5, 23 och 26 §§ marknadsföringslagen (2008:486) anses vara otillbörlig mot konsumenter. En sådan handling kan medföra en marknadsstörningsavgift enligt bestämmelserna i 29–36 §§ marknadsföringslagen.

Paragrafen motsvarar 10 kap. 7 § i den nuvarande radio- och TV-lagen. (senaste lydelse SFS 1998:1713).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 136 f. och s. 190 samt i prop. 1997/98:184 s. 75.

Offentliggörande av Granskningsnämndens beslut

10 § Granskningsnämnden för radio och TV får besluta att den sändande på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut, när nämnden funnit att någon har brutit mot programrelaterade villkor som beslutats med stöd av 4 kap. 8 och 9 §§, 11 kap. 3 § eller bestämmelsen om beriktigande 5 kap. 4 § första stycket.

Beslutet, som får innefatta ett föreläggande vid vite, får inte innebära att offentliggörandet måste ske i den sändandes program.

Paragrafen motsvarar 10 kap. 8 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 191.

Föreläggande att följa bestämmelser

11 § Den som inte följer de bestämmelser som anges i denna paragraf får föreläggas att följa bestämmelserna. Ett föreläggande får förenas med vite. Detta gäller bestämmelser om

1. varning (5 kap. 2 §),
2. tillståndsvillkor enligt 4 kap. 9 § 1–4, 6–9, 16 och 17 samt 11 kap. 3 § andra stycket 1–3, 5–8, 16 och 17,
3. beteckningar (5 kap. 11 § och 14 kap. 9 §),
4. skyldighet att utforma sändningarna på ett sådant sätt att programmen blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning enligt 5 kap. 12 § och föreskrifter som har meddelats med stöd av den bestämmelsen.
5. sändningsplikt eller skyldighet att tillhandahålla kanal för lokala kabelsändarorganisationer (9 kap. 1–3 och 5 §§),
6. närradiosändningars och lokalradiosändningars innehåll samt skyldighet att i lokalradio sända eget material och program med lokal anknytning (13 kap. 11 § 2 och 3, 14 kap. 4–6 §§),
7. skyldighet att lämna vissa upplysningar till Granskningsnämnden för radio och TV (16 kap. 5 och 6 §§),
8. skyldighet att lämna vissa upplysningar till Radio- och TV-verket (16 kap. 7 och 8 §§),
9. skyldighet att lämna upplysningar och handlingar enligt 16 kap. 9 och 10 §§,

10. skyldighet att lämna inspelning (16 kap. 11 §), eller
11. skyldighet att årligen rapportera till Granskningsnämnden för radio och TV (16 kap. 12 §),

Föreläggande enligt första stycket 1, 3–4, 6–7 och 9–11 får beslutas av Granskningsnämnden för radio och TV. Föreläggande enligt första stycket 2, 5 och 8–9 får beslutas av Radio- och TV-verket. Föreläggande enligt första stycket 9 och 10 får även beslutas av Konsumentombudsmannen.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 10 kap. 9 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289). En ändring föranleds av att upplysningsskyldigheten när det gäller europeiska program och produktioner övergått till Granskningsnämnden för radio och TV. Vidare kan förelägganden riktas mot den som inte fullgör sin upplysningsskyldighet så att det går att bedöma storleken av den särskilda avgiften i ett tillsynsärende och när någon inte fullgör sina skyldigheter att göra programmen tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Övriga ändringar är av redaktionell karaktär.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 139 f. och s. 191.

Föreläggande om förbud för den som har tillstånd att sända närradio

12 § Radio- och TV-verket får i föreläggande förbjuda tillståndshavare att överträda beslut om sändningstid i närradion som fattats av verket eller att låta någon annan utnyttja tillståndshavarens sändningsrätt. Föreläggandet får förenas med vite.

Paragrafen motsvarar i sak 10 kap. 10 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 1998:311).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1997/98:77 s. 34.

Föreläggande för den som sänder våldsskildringar eller pornografiska bilder

13 § Om någon vid upprepade tillfällen sänder våldsskildringar eller pornografiska bilder i televisionen på tider och sätt som

avses i 5 kap. 2 §, får Justitiekanslern förelägga denne att inte på nytt sända sådana program på tider och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen. Det samma gäller den som vid upprepade tillfällen tillhandahåller beställ-TV på det sätt som avses i 5 kap. 3 §. Föreläggandet får förenas med vite.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 10 kap. 11 § i den nuvarande radio- och TV-lagen. Ändringen innebär att ett föreläggande även kan riktas mot den som tillhandahåller beställ-TV.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 139 f. och s. 192.

Föreläggande för satellitreprenörer

14 § Om den som sänder över satellit inte är etablerad i Sverige enligt 1 kap. 3 § första stycket 1 eller 4, får Granskningsnämnden för radio och TV förelägga satellitreprenören att följa de bestämmelser och villkor som anges i 5 §. Föreläggandet får förenas med vite.

Förelägganden enligt 11 eller 13 § får riktas mot satellitreprenören, om den som sänder över satellit inte är etablerad i Sverige enligt 1 kap. 3 § första stycket 1 eller 4.

Visar satellitreprenören att den som sänder över satellit fått tillgång till sändningsmöjligheten genom upplåtelse av en av satellitreprenörens uppdragsgivare utan att satellitreprenören godkänt det, får ett föreläggande enligt första eller andra stycket i stället riktas mot uppdragsgivaren.

Paragrafen motsvarar 10 kap. 12 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 1998:1713).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 192 f.

18 kap. Återkallelse av tillstånd

När ett tillstånd ska återkallas

1 § Ett tillstånd att sända ljudradio- eller TV-program ska återkallas på begäran av tillståndshavaren. Ett tillstånd får också återkallas enligt vad som anges i 2–5 och 7 §§ eller ändras enligt vad som anges i 2 och 7 §§.

Paragrafen motsvarar 11 kap. 1 § i den nuvarande radio och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 193 och prop. 2007/08:8 s. 67.

Återkallelse och ändring av tillstånd att sända TV-program eller tillstånd som lämnats av regeringen att sända ljudradioprogram

2 § Ett tillstånd att sända TV-program eller ett tillstånd som lämnats av regeringen att sända ljudradioprogram får återkallas om

1. tillståndshavaren väsentligt brutit mot föreskrifterna i 5 kap. 1, 2, 4–6 och 12 §§, 6 eller 7 kap., 8 kap. 1–14 §§, 14 kap. 1–3 §§, eller 15 kap. eller

2. ett villkor som förenats med tillståndet med stöd av 4 kap. 8–11 §§ eller 11 kap. 3 § har åsidosatts på ett väsentligt sätt.

Ett tillstånd att sända TV-program eller ett tillstånd som lämnats av regeringen att sända ljudradioprogram får ändras till att avse annat sändningsutrymme, om

1. förändringar inom radiotekniken eller ändringar i radioanvändningen på grund av internationella överenskommelser som Sverige har anslutit sig till eller bestämmelser antagna med stöd av fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen medför att ett nytt tillstånd med samma villkor inte skulle kunna medges, eller

2. det är nödvändigt för att ge utrymme för ytterligare sändningar.

Paragrafen motsvarar 11 kap. 2 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289) med tillägget att brott mot

lagens föreskrifter om produktplacering ska kunna föranleda att tillståndet återkallas.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 145 f. och s. 193 samt prop. 2007/08:8 s. 67.

Återkallelse av tillstånd att sända närradio

3 § Ett tillstånd att sända närradio får återkallas om tillståndshavaren

1. inte längre uppfyller kraven enligt 12 kap. 4 §, eller
2. inte utnyttjat rätten att sända närradio under tre på varandra följande månader.

Tillstånd att sända närradio får också återkallas om en domstol funnit att ett program innefattat ett yttrandefrihetsbrott som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten.

Paragrafen motsvarar 11 kap. 3 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 1998:311).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1992/93:70 s. 31, prop. 1995/96:160 s. 194 och prop. 1997/98:77 s. 35.

4 § I beslut om återkallelse av ett tillstånd att sända närradio får det bestämmas en tid av högst ett år inom vilken tillståndshavaren inte ska få ett nytt tillstånd.

I fall som avses i 3 § andra stycket får domstolen bestämma att tillståndshavaren inte får erhålla ett nytt tillstånd inom en tid av högst ett år, eller om det finns synnerliga skäl, högst fem år. Detta gäller även om den som hade tillstånd när yttrandefrihetsbrottet begicks inte har tillstånd att sända närradio vid tiden för domen.

Domstolen får besluta att beslutet ska gälla även för tiden intill dess domen vinner laga kraft.

Paragrafen, som har ändrats redaktionellt, motsvarar 11 kap. 4 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 194 f.

*Återkallelse av tillstånd att sända lokalradio***5 §** Tillstånd att sända lokalradio får återkallas om

1. tillståndshavaren inte inlett sändningsverksamheten inom sex månader efter tillståndets början,
2. tillståndshavaren inte utnyttjat rätten att sända eller sänt endast i obetydlig omfattning under en sammanhängande tid av minst fyra veckor,
3. tillståndshavaren väsentligt brutit mot någon av föreskrifterna i 14 kap. 2 § samt 15 kap. 1–4 och 8–10 §§, eller
4. en domstol funnit att ett program innefattat ett yttrandefrihetsbrott som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten.

Förfogar en fysisk eller juridisk person, utan tillstånd från Radio- och TV-verket, över mer än ett tillstånd i ett sändningsområde, direkt eller indirekt genom företag i vilket förvärvaren har en del som motsvarar minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal ensam har ett bestämmande inflytande, får det eller de tillstånd återkallas som har lämnats efter det första tillståndet.

Har Radio- och TV-verket medgett överlåtelse trots att tillståndshavaren redan har tillstånd att sända lokalradio i samma sändningsområde, direkt eller indirekt genom företag i vilket tillståndshavaren har en del som motsvarar minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal ensam har ett bestämmande inflytande, får tillståndet återkallas endast om beslutet om överlåtelsen grundats på felaktiga eller ofullständiga uppgifter från tillståndshavaren. Återkallelsen ska då avse det eller de tillstånd som överlåtits.

Om staten, landsting eller kommuner innehar ett tillstånd att sända lokalradio på det sätt som anges i 13 kap. 3 § andra stycket ska verket återkalla detta tillstånd.

Paragrafen, som har ändrats redaktionellt, motsvarar 11 kap. 5 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:55 s. 65 f. och s. 90.

Återkallelse av förordnande som lokal kabelsändarorganisation

6 § Ett förordnande som lokal kabelsändarorganisation får återkallas om någon sändningsverksamhet inte förekommit eller om sådan verksamhet förekommit endast i obetydlig omfattning under en sammanhängande tid av minst tre månader.

Paragrafen motsvarar 11 kap. 6 § i den nuvarande radio- och TV-lagen med den ändringen att benämningen lokalt kabelsändarföretag har ändrats till lokal kabelsändarorganisation.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 195.

Vad som ska beaktas när tillstånd återkallas eller ändras

7 § Beslut om återkallelse av tillstånd enligt 2–5 §§ får fattas endast om det i betraktande av skälen för åtgärden inte framstår som alltför ingripande.

Beslut om ändring av tillstånd enligt 2 § andra stycket 2 får fattas endast om tillståndshavarens rätt enligt 4 kap. 4 § kan tillvaratas.

Paragrafen motsvarar i sak 11 kap. 7 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 143 f. och s. 193 samt i prop. 2007/08:8 s. 56 f. och s. 67.

19 kap. Handläggningen av ärenden om särskilda avgifter, vite och återkallelse m.m.*Vem som prövar ärenden om återkallelse och ändring av tillstånd*

1 § Ärenden om återkallelse av tillstånd på grund av överträdelse av villkor som meddelats med stöd av 4 kap. 8 §, 4 kap. 9 § 10–12, 11 kap. 3 § första eller andra stycket eller 11 kap. 9–12 §§ och om överträdelse av 5 kap. 1–4 §§ eller 14 kap. 1 § ska på talan av Justitiekanslern tas upp av allmän domstol.

I övriga fall prövas ärenden om återkallelse av tillstånd av Radio- och TV-verket.

Ärenden om ändring av tillstånd att sända TV-program eller tillstånd som meddelats av regeringen att sända ljudradioprogram prövas av den som meddelat tillståndet.

Paragrafen motsvarar i sak 12 kap. 1 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289). Ändringarna är av redaktionell karaktär.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 195 och prop. 2007/08:8 s. 67.

När en fråga om återkallelse får tas upp

2 § Har tillståndet lämnats av regeringen, får en fråga om återkallelse tas upp först efter anmälan av regeringen, om inte tillståndshavaren själv begärt att tillståndet ska återkallas.

Har tillståndet lämnats av Radio- och TV-verket får en fråga om återkallelse tas upp

1. på begäran av tillståndshavaren,
2. på eget initiativ av den som är behörig att pröva frågan, eller

3. efter anmälan av Granskningsnämnden för radio och TV på grund av överträdelse av bestämmelse i denna lag eller av villkor för tillstånd som ska granskas av Granskningsnämnden enligt 16 kap. 2 §.

En fråga om ändring av tillstånd får, förutom på begäran av tillståndshavaren, tas upp på eget initiativ av den som är behörig att pröva frågan.

Innan Radio- och TV-verket fattar beslut i ett ärende om återkallelse på grund av överträdelse av bestämmelse i denna lag eller av villkor för tillstånd som ska granskas av Granskningsnämnden för radio och TV enligt 16 kap. 2 § ska verket begära ett yttrande från nämnden. Tillståndet får återkallas endast om nämnden finner att överträdelsen är väsentlig.

Paragrafen motsvarar med några redaktionella ändringar 12 kap. 2 § radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 143 f. och s. 196 samt prop. 2007/08:8 s. 58 f. och s. 68.

Bestämmelser om rättegången

3 § För rättegången i mål enligt 1 § första stycket tillämpas bestämmelserna för yttrandefrihetsmål. Vad som i dessa bestämmelser rör den tilltalade, ska tillämpas för den som talan om återkallelse riktar sig mot. Juryns prövning ska avse frågan om återkallelse ska ske.

Domstolen får besluta att domen ska gälla även för tiden intill dess den vinner laga kraft.

Paragrafen motsvarar i sak 12 kap. 3 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 196.

Vem som prövar frågor om påförande av särskild avgift

4 § Frågor om påförande av särskild avgift prövas av Länsrätten i Stockholms län på ansökan av Granskningsnämnden för radio och TV.

Frågan om särskild avgift faller, om den som talan riktas mot inte delgetts ansökan inom fem år från det överträdelsen upphörde. Ett beslut om avgift upphör att gälla om beslutet inte verkställts inom fem år från det att domen vann laga kraft.

Paragrafen motsvarar 12 kap. 4 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 197.

Vem som prövar frågor om utdömande av vite

5 § Frågor om utdömande av vite som förelagts av Justitiekanslern enligt 17 kap. 13 § prövas av allmän domstol på talan av Justitiekanslern. För rättegången i ett sådant mål tillämpas bestämmelserna för yttrandefrihetsmål. Vad som i dessa bestämmelser rör den tilltalade, ska tillämpas för den som talan om utdömande av vite riktar sig mot. Juryns prövning ska avse frågan om vitet ska dömas ut.

Frågor om utdömmande av vite i andra fall prövas i enlighet med vad som i allmänhet är föreskrivet om vite.

Paragrafen motsvarar 12 kap. 5 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns prop. 1995/96:160 s. 197.

20 kap. Överklagande

Radio- och TV-verkets beslut om tillstånd

1 § Beslut enligt denna lag av Radio- och TV-verket om tillstånd att sända TV och närradio, fördelning av sändningstid i närradion samt ändring och återkallelse av tillstånd får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Beslutet gäller omedelbart, om inte något annat bestäms.

Även ett beslut av Radio- och TV-verket enligt 4 kap. 15 § att inte medge överlåtelse av tillstånd att sända TV eller sökbar text-TV får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Paragrafen motsvarar delvis 13 kap. 1 § i den nuvarande radio och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289). Enligt den nuvarande bestämmelsen gäller verkets beslut alltid omedelbart, även om det överklagas. Den ändring som gjorts i *andra stycket* innebär att Radio- och TV-verkets beslut gäller omedelbart bara om något annat inte har förordnats. Övervägandena finns i avsnitt 19.3.

Av *tredje stycket* framgår att också beslut att inte medge överlåtelse av tillstånd att sända TV eller sökbar text-TV kan överklagas.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 197 och prop. 2007/08:8 s. 68.

2 § Beslut av Radio- och TV-verket om lokalradio får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, om det gäller beslut om att

1. avslå ansökan om tillstånd,
2. inte medge överlåtelse av tillstånd,
3. inte förlänga ett tillstånd,
4. återkalla ett tillstånd, och

5. någon enligt 13 kap. 14 § tredje stycket ska anses som tillståndshavare.

Mål om överklagande av beslut som avses i första stycket 1 och 4 ska handläggas skyndsamt.

Beslut som avses i första stycket 2–4 gäller omedelbart, om inte något annat bestäms.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 1a § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse genom SFS 2001:272).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:55 s. 71 f. och s. 90.

3 § Även följande beslut av Radio- och TV-verket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, nämligen beslut om

1. beteckningar enligt 5 kap. 11 § och 14 kap. 9 §,

2. förordnande av lokala kabelsändarorganisationer enligt 9 kap. 5 §,

3. återkallelse av ett sådant förordnande enligt 18 kap. 6 §, och

4. beslut enligt 9 kap. 8 § om undantag från sändningsplikt och skyldighet att tillhandahålla kanal för lokala kabelsändarorganisationer.

Beslut om återkallelse av ett förordnande som anges i 2 gäller omedelbart, om inte något annat inte förordnas.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 13 kap. 2 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Ändringarna i *första stycket* är av redaktionell karaktär med den ändringen att benämningen lokala kabelsändarföretag har ändrats till lokala kabelsändarorganisationer.

Andra stycket är ändrat på så sätt att besluten inte automatiskt ska gälla omedelbart även om det överklagas. Radio- och TV-verket ska enligt förslaget kunna besluta om något annat. Övervägandena finns i avsnitt 19.3.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 198.

Beslut om förelägganden som har förenats med vite

4 § Beslut av Granskningsnämnden för radio och TV, Radio- och TV-verket eller Konsumentombudsmannen om föreläggan-

den som har förenats med vite enligt 17 kap. 10 §, 11 § första stycket 1–6 och 9–11.

Förelägganden enligt 17 kap. 10 §, 11 § första stycket 1–3, 6 och 11 samt 12 § gäller omedelbart, om inte något annat beslutas.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 13 kap. 3 § i den nuvarande radio- och TV-lagen (senaste lydelse SFS 2007:1289). Den ändring i sak som har gjorts gäller första stycket och innebär att förelägganden som grundar sig på kravet i 5 kap. 9 § om att göra programmen tillgängliga för personer med funktionsnedsättning också ska kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1993/94:160 s. 43 f., prop. 1995/96:160 s. 198 och prop. 2007/08:8 s. 68.

Krav på prövningstillstånd i kammarrätten

5 § Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten av beslut som meddelats av länsrätt enligt 1–4 §§.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 4 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 153.

Beslut som inte får överklagas

6 § Andra beslut av Granskningsnämnden för radio och TV och Radio- och TV-verket än de som anges i 1–4 §§ får inte överklagas.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 5 § i den nuvarande radio- och TV-lagen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1995/96:160 s. 198 f.

1. Denna lag träder i kraft den 19 december 2009, då radio- och TV-lagen (1996:844) upphör att gälla.

2. Genom lagen upphävs lagen (2008:418) med tillfälliga bestämmelser om tillstånd att sända lokalradio. Bestämmelserna

om sändningarnas innehåll i 8 § den upphävda lagen tillämpas dock till utgången av år 2009.

3. Den som har fått tillstånd att sända TV-program med stöd av radio- och TV-lagen (1996:844) har rätt att också sända sökbar text-TV i rimlig omfattning under återstoden av tillståndstiden.

4. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om påförande av särskild avgift, om sändningen har skett innan lagen trätt i kraft. Särskild avgift får dock påföras bara om det också kan ske enligt föreskrifterna i den nya lagen.

5. Bestämmelserna i 6 kap. tillämpas på sändningar av program som har producerats efter den 19 december 2009.

Punkt 1

AV-direktivet förutsätter att medlemsstaterna har nödvändiga lagar och författningar för att genomföra direktivet i kraft senast den 19 december 2009. Vi föreslår därför att lagen träder ikraft detta datum (se avsnitt 20.1).

Punkt 2

Den tidsbegränsade lagen med tillfälliga bestämmelser om tillstånd att sända lokalradio gäller till utgången av år 2009. För att undvika dubbelreglering av lokalradion, måste lagen upphävas i förtid. Som vi har anført i avsnitt 20.1 utgår vi från att de förslag som 2007 års utredning om kommersiell radio har lagt fram ska träda i kraft samtidigt med våra förslag.

I tidigare lagstiftningsärenden rörande lokalradio har vissa innehavare av tillstånd att sända lokalradio ansetts ha behov av en övergångsperiod innan de ska tillämpa de strängare reglerna om att sända egenproducerat material som nu finns i 6 kap. 7 a § (prop. 1999/2000:55 s. 77 och 2007/08:106 s. 17 f. och s. 21 f.). Enligt vårt förslag ska dessa regler föras över oförändrade till 14 kap. 6 § i den nya radio och TV-lagen.

För att inte i onödan inskränka den övergångsperiod som tillståndshavarna tidigare tillförsäkrats enligt sina ursprungliga tillstånd som meddelats med stöd av lokalradiolagen (1993:120) bör 8 § lagen med tillfälliga bestämmelser om tillstånd att sända lokal-

radio tillämpas till utgången av 2009. Enligt bestämmelserna i denna paragraf gäller att tillståndshavare vars ursprungliga tillstånd meddelats enligt den upphävda lokalradiolagen (1993:120) ska sända sådana program som framställts särskilt för den egna verksamheten under minst en tredjedel av sändningstiden varje dygn.

Punkt 3

Vi har i avsnitt 14.4.3 föreslagit att det ska krävas tillstånd att sända sökbar text-TV. De sändningstillstånd för TV som nu gäller och som Radio- och TV-verket har meddelat innehåller ingen uttalad rätt att sända sökbar text-TV. För att de tillståndshavare som idag sänder sökbar text-TV inte ska behöva upphöra med detta när lagen träder ikraft föreslår vi att de under den tid som deras aktuella tillstånd gäller också ska få sända sökbar text-TV i rimlig omfattning.

Punkt 4

I punkten 4 behandlas den situationen att särskild avgift ska påföras efter lagens ikraftträdande för sändningar som skett före lagens ikraftträdande. För sådana sändningar ska enligt övergångsbestämmelsen äldre föreskrifter fortfarande tillämpas. I enlighet med allmänna principer ska särskild avgift dock bara få påföras, om det också kan ske enligt de nya föreskrifterna.

Punkt 5

Genom övergångsbestämmelsen i punkten 5 genomförs artikel 3g.4 i AV-direktivet. Enligt denna artikel ska direktivets bestämmelser om produktplacering bara gälla sådana program som har producerats efter den 19 december 2009.

21.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

25 a §

Paragrafen är ny. Övervägandena finns i avsnitt 6.15.3.

Den föreslagna bestämmelsen innebär att upphovsrättsligt skyddade verk, som är en del av sådana korta utdrag som programföretag får använda sig av enligt de föreslagna nya bestämmelserna i 48 a § samma lag, fritt får återges.

48 a §

Paragrafen är ny. Övervägandena finns i avsnitt 6.15.3.

Den föreslagna bestämmelsen i *första stycket* är ett undantag från 48 § i samma lag och således en inskränkning i upphovsrätten. Den innebär att ett programföretag som tillhör EES får använda korta utdrag ur TV-sändningar som ett annat programföretag har den exklusiva rätten till, om det är fråga om en sändning från ett evenemang av stort allmänintresse och det korta utdraget ska användas i programföretagets allmänna nyhetssändningar.

Rätten till korta utdrag omfattar ”evenemang av stort allmänintresse”. Den täcker således viktiga sportevenemang och andra tilldragelser som är av stort intresse, t.ex. olympiska spel, världsmästerskap o.d. Det kan normalt förutsättas att evenemanget ska röra en större krets intresserade.

Utdragen får användas i allmänna nyhetssändningar, även sportnyheter. I övriga program får man inte alls använda sig av utdragen.

Av första stycket framgår också att korta utdrag även får användas i nyhetsprogram som görs tillgängliga som beställ-TV, om programmet dessförinnan sänts i TV.

När det gäller längden på det korta utdraget föreskrivs i *andra stycket* första meningen att det inte får vara längre än vad som motsvarar informationssyftet. Det ansluter till vad som gäller enligt 25 § i samma lag i fråga om information om dagshändelser. Informationssyftet kan i de allra flesta fall bli uppfyllt av utdrag som är avsevärt kortare än 90 sekunder. I andra stycket andra

meningen finns en bestämmelse om den tidsgräns efter evenemanget som ska gälla för att sända det korta utdraget. Sålunda föreskrivs att det inte får användas längre tid efter evenemanget än som svarar mot nyhetsintresset.

Av hänvisningen i *tredje stycket* följer att källan till utdraget normalt ska anges när utdraget används.

49 §

I likhet med övriga till upphovsrätten närstående rättigheter bör den föreslagna inskränkningen i 25 a § gälla också katalogskyddet i 49 §. Tredje stycket ändras därför så att den även inkluderar 25 a §.

21.3 Förslag till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)

Förslaget innebär att hänvisningen i 5 § andra stycket till den nuvarande radio- och TV-lagen ändras till att avse den nya lagen.

21.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1989:41) om finansiering av radio och TV i allmänhetens tjänst

Förslaget innebär att hänvisningen i 1 § till 2 kap. 2 § första stycket i den nuvarande radio- och TV-lagen ändras till att avse motsvarande paragraf i den nya lagen.

21.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens område

De föreslagna ändringarna i 3 kap. 3, 12 och 18 §§ samt 5 kap. 7 § innebär att hänvisningarna till den nuvarande radio- och TV-lagen ändras till att avse motsvarande paragrafer i den nya lagen.

Ändringen i 3 kap. 11 § har behandlats i avsnitt 14.4.5

Ändringen i *första stycket* innebär att de regler som gäller för uppgift om utgivare och om ansvaret för direktsända program som gäller för sändningar med tillstånd också ska gälla för trådlösa radiosändningar som inte kräver tillstånd enligt den nya Radio- och TV-lagen, oavsett om sändningarna förmedlas via satellit eller marksändning. För radiotidningar gäller 7–10 §§. En del radiotidningar kan enligt 1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen omfattas av regleringen i tryckfrihetsförordningen, vilket får till följd att radiotidningen jämföras med en tryckt bilaga till den periodiska skriften.

21.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens och radions område

Ändringarna i 1, 4, 4 b, 6 a, 8 a och 8 b §§ innebär dels att hänvisningarna till den nuvarande radio- och TV-lagen ändras till att avse motsvarande kapitel och paragrafer i den nya lagen.

21.7 Förslag till lag om ändring i tobakslagen (1993:581)

Förslaget innebär att hänvisningarna i 14, 14 a och 14 b §§ till den nuvarande radio- och TV-lagen ändras till att avse den föreslagna nya lagen.

21.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument

Förslaget innebär att hänvisningen i 18 § till den nuvarande radio- och TV-lagen ändras till att avse motsvarande paragraf i den nya lagen.

21.9 Förslag till lag om ändring i lotterilagen (1994:1000)

Förslaget innebär att hänvisningen i 21 b § till den nuvarande radio- och TV-lagen ändras till att avse den nya lagen.

21.10 Förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738)

Förslaget innebär att förbudet i 4 kap. 10 § mot att vid marknadsföring av alkoholdrycker till konsumenterna använda sig av kommersiella annonser i ljudradio och TV-sändningar utvidgas till att omfatta även beställ-TV. Vidare innebär förslaget att hänvisningen i samma paragraf till den nuvarande radio- och TV-lagen ändras till att avse den nya lagen.

21.11 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer

Ändringarna i 3 och 5 §§ innebär att hänvisningarna till den nuvarande radio- och TV-lagen ändras till att avse den föreslagna nya lagen och motsvarande bestämmelser i den.

21.12 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster

Det nya *fjärde stycket* i 8 § hänvisar till 2 kap 1 § i radio- och TV-lagen som innehåller ytterligare informationskrav som leverantörer av beställ-TV ska följa.

21.13 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation

Ändringarna i 1 kap. 6 § och 3 kap. 10 § innebär att hänvisningarna till den nuvarande radio- och TV-lagen ändras till att avse den nya lagen och motsvarande bestämmelser i den.

21.14 Förslag till lag om ändring i marknadsföringslagen (2008:486)

Ändringarna i 1, 2, och 29 §§ innebär att hänvisningarna till den nuvarande radio- och TV-lagen ändras till att avse den nya lagen och motsvarande bestämmelser i den. En nyhet är dock att hänvisningen i 29 § till 8 kap. 7 § första stycket radio- och TV-lagen också kommer att innefatta reklam som riktar sig till barn i beställ-TV.

Kommittédirektiv

Översyn av radio- och TV-lagen, m.m.

Dir.
2007:133

Beslut vid regeringssammanträde den 19 september 2007

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare ges i uppdrag att göra en allmän översyn av radio- och TV-lagen. Syftet är att förenkla regelverket för radio- och TV-företag och förbättra lagens struktur och överskådlighet. Utredaren ska också analysera vilka lagändringar som krävs med anledning av antagandet av Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG, det s.k. AV-direktivet. Utredaren ska även analysera om det finns behov av att omarbete tidigare förslag som lämnats av Radio- och TV-lagsutredningen i betänkandena Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62) och Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51). Utredaren ska föreslå de författningsändringar som föranleds av analys och bedömningar.

Uppdraget ska redovisas senast den 16 juni 2008.

Regelverket för radio och TV

Radio- och TV-lagen

Radio- och TV-lagen (1996:844) innehåller föreskrifter om sändningar av ljudradio- och TV-program som är riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel. I juni 2000 gav regeringen en utredare i uppdrag att analysera och överväga behovet av ändringar i lagen. Utredningen, som

antog namnet Radio- och TV-lagsutredningen, lämnade under utredningstiden sex delbetänkanden. Utredningens slutbetänkande Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51) lämnades i maj 2006. Utredningens betänkanden har i flera fall legat till grund för beslut om lagändringar. Förutom i slutbetänkandet finns det dock förslag som ännu inte behandlats, framför allt i delbetänkandet Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62).

Revideringen av TV-direktivet

Rådets direktiv 89/552/EEG av den 3 oktober 1989 om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television (EGT L 298, 17.10.1989, s. 23-30, Celex 31989L0552) ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG (EGT L 202, 30.7.1997, s. 60-70, Celex 31997L0036), har som syfte att underlätta för gränsöverskridande TV-sändningar i Europa och därmed bidra till den inre marknadens framväxt. Direktivet beslutades av rådet 1989 och reviderades första gången 1997. Direktivet har genomförts i svensk rätt i första hand genom bestämmelser i radio- och TV-lagen och i marknadsföringslagen (1995:450).

Europeiska kommissionen beslutade den 13 december 2005 att föreslå en revidering av TV-direktivet. Efter förhandlingar nådde rådet och Europaparlamentet i maj 2007 en politisk överenskommelse om innehållet i det reviderade direktivet. Syftet är att förenkla och modernisera direktivets regler för att uppnå förbättrade villkor för den europeiska audiovisuella sektorn. För att skapa mer konkurrensneutrala förutsättningar för alla tjänsteleverantörer kommer direktivets tillämpningsområde att utökas så att det inkluderar sådana audiovisuella medietjänster som sker på den enskildes begäran, s.k. beställtjänster. Ett antal basregler införs för alla audiovisuella medietjänster. Förslaget innehåller därutöver mer detaljerade innehållsregler för traditionella TV-tjänster. Direktivets namn ändras så att beteckningen blir direktiv om

audiovisuella medietjänster (AV-direktivet). Direktivet beräknas kunna träda i kraft hösten 2007 och ska vara genomfört två år senare.

I likhet med det nu gällande TV-direktivet kommer AV-direktivet att vara ett s.k. minimidirektiv. Det innebär att medlemsstaterna måste garantera att minst de regler som direktivet innehåller upprätthålls för den nationella marknaden. Utöver detta kan medlemsstaterna ha striktare eller mera detaljerade regler.

Utgångspunkter för utredningsuppdraget

Det finns behov av att skapa ett mer modernt och ändamålsenligt regelverk för radio och TV. Sedan radio- och TV-lagen trädde i kraft 1996 har medielandskapet förändrats genom bl.a. den tekniska utvecklingen och ökad konkurrens. Utgångspunkter för utredningen bör därför vara att:

- Förenkla regelverket
- Modernisera regelverket till följd av medieutvecklingen
- Förbättra lagens struktur och överskådlighet

En viktig utgångspunkt för regeringen är att arbeta för en regelförenkling som kan leda till bättre villkor för företagen och i förlängningen till att flera arbetstillfällen skapas. I den handlingsplan för regelförenklingsarbetet som regeringen beslutade den 31 maj 2007 (dnr N2007/5163/MK) anges det att regelverket för radio och TV ska göras enklare i samband med att man tar ställning till Radio- och TV-lagsutredningens betänkanden. Regeringen har vid flera tillfällen understrukit att en förenkling av regelverket för radio- och TV-företag är en prioriterad uppgift. Den proposition om förenklade reklamregler för radio och TV som beslutades av regeringen den 13 september 2007 (prop. 2007/08:4) liksom lagrådsremissen med förslag till ett nytt regelverk för tillståndsgivning för digital marksänd TV som beslutades den 7 juni 2007 (dnr Ku2007/2205/Me), är steg i det arbetet.

En regelförenkling måste ta hänsyn till de minimiregler som gäller i den europeiska lagstiftningen liksom till krav på att värna upphovsmännens rättigheter och behovet av att skydda barn och unga från vissa former av reklam. Radio- och TV-lagens förbud mot reklam riktad till barn, inklusive förbudet mot att omge eller avbryta barnprogram med reklam, liksom förbudet mot alkoholreklam, ska värnas även i framtiden.

AV-direktivet kommer att innehålla en uppmaning till medlemsstaterna att uppmuntra själv- och samregleringsformer på medieområdet vilket ligger väl i linje med regeringens strävan efter en allmän regelförenkling. Självregleringssystem finns i Sverige i första hand när det gäller pressetisk reglering och skydd av barn från skadligt medieinnehåll.

Den tekniska utvecklingen leder till att skillnaderna mellan olika elektroniskt distribuerade tjänster minskar. Numera finns det möjlighet att ta del av programinnehåll på en rad olika sätt som för användaren är mer eller mindre likvärdiga, men som omfattas av olika regelverk beroende på överföringssätt och på om det är avsändaren eller användaren som tar initiativ till överföringen.

AV-direktivet kommer att ha ett utökat tillämpningsområde i förhållande till TV-direktivet. Genom antagandet av AV-direktivet skapas ett gemensamt europeiskt regelverk för alla audiovisuella medietjänster, dvs. tjänster som består av rörliga bilder med eller utan ljud.

Det innebär emellertid inte att en fullständigt teknikneutral innehållsreglering införs. Olika typer av audiovisuella medietjänster har fortfarande inte samma genomslag i samhället och tjänsternas skilda karaktärer motiverar differentierad reglering. I AV-direktivet kommer därför innehållsregleringen för skilda typer av tjänster att ha olika omfattning och detaljeringsgrad.

Yttrandefrihetsgrundlagen skiljer mellan olika typer av audiovisuella tjänster, vilket också bör beaktas.

De ändrade förhållandena på mediemarknaden har lett till att radio- och TV-lagen har ändrats ett flertal gånger sedan den trädde i kraft 1996. Det finns ett behov av att se över lagens

struktur och terminologi för att skapa ett enkelt och ändamålsenligt regelverk.

Till skillnad från den svenska radio- och TV-lagen omfattar inte AV-direktivets tillämpningsområde ljudradiosändningar. Den generella översyn som ska göras av radio- och TV-lagens struktur och terminologi bör emellertid omfatta även dessa delar av lagen. En utredare fick i juni 2007 i uppdrag att specifikt se över vilka villkor som ska gälla för den kommersiella radion i framtiden (Utredningen om översyn av villkor för den kommersiella radion, Ku 2007:05).

Utredningen ska utgå från dessa perspektiv i samtliga delar av uppdraget. Utredaren ska också i samtliga delar av uppdraget föreslå de författningsändringar som föranleds av analys och bedömningar. I de fall utredaren lämnar förslag som har ekonomiska konsekvenser ska kostnadsberäkningar samt förslag på finansiering redovisas.

Uppdraget att göra en allmän översyn av radio- och TV-lagen

Utredaren ska se över den lagstiftning som gäller för radio, TV och andra liknande medietjänster i syfte att åstadkomma en regelförenkling för radio- och TV-företag liksom för andra företag som producerar och levererar audiovisuella medietjänster. Översynen ska avse såväl lagstiftningens uppbyggnad och systematik som dess innehåll och terminologi. Utredaren ska överväga möjligheten att komplettera lagstiftning med former för självreglering. I uppdraget ingår att överväga behovet av att utvidga eller inskränka radio- och TV-lagens tillämpningsområde med anledning av den tekniska utvecklingen och AV-direktivets ändrade tillämpningsområde.

Uppdraget att genomföra AV-direktivet i svensk rätt

Direktivets regler om förhållandet mellan sändande och mottagande länder

AV-direktivet kommer, precis som det nu gällande TV-direktivet, att utgå från ursprungslandsprincipen. Det innebär att den medlemsstat där ett programföretag eller en annan leverantör av en medietjänst är etablerat ansvarar för att sändningen följer bestämmelserna i landet.

AV-direktivet innehåller en kompletterande ny samarbetsregel för de fall ett programföretag tillhandahåller en TV-sändning som helt eller huvudsakligen är riktad mot en annan medlemsstats territorium. I dessa fall kan den medlemsstat i vilken programföretaget är etablerat bli skyldig att begära att programföretaget följer bestämmelser i allmänhetens intresse i den mottagande medlemsstaten.

Samarbetsregeln kompletteras med en regel om att den mottagande medlemsstaten i vissa fall kan vidta lämpliga åtgärder mot ett programföretag om samarbetsregeln inte har lett till tillfredsställande resultat.

Utredaren ska analysera behovet av ändringar i svensk lagstiftning för att direktivets regler om rättigheter och skyldigheter för sändande och mottagande medlemsstater ska införas i svensk rätt.

Reglerna om innehåll och identifiering

AV-direktivet kommer att innehålla ett antal grundläggande regler som ska gälla för alla tjänster som faller under direktivets tillämpningsområde. Dessutom införs vissa nya regler speciellt anpassade för beställtjänster, dvs. audiovisuella medietjänster som sker på den enskildes begäran. Reglerna avser såväl det redaktionella innehållet, t.ex. skydd för minderåriga och den mänskliga värdigheten och främjande av europeisk produktion, som det kommersiella innehållet, t.ex. sponsring, produktplacering och hur annonser ska utformas.

De flesta av de regler som införs i direktivet är redan genomförda i svensk rätt främst genom bestämmelser i radio- och TV-lagen och marknadsföringslagen.

Radio- och TV-lagen gäller dock inte för alla audiovisuella medietjänster. Yttrandefrihetsgrundlagens regler innebär vissa

begränsningar för möjligheten att införa innehållsreglering för beställtjänster.

Reglerna för produktplacering är nya i direktivet. I Sverige finns ingen lagstiftning som direkt reglerar produktplacering. Däremot framgår av 6 kap. 4 § radio- och TV-lagen att program som inte är reklam inte på ett otillbörligt sätt får gynna kommersiella intressen. Radio- och TV-lagsutredningen bedömde att denna bestämmelse var tillräcklig för att motverka att produktplacering och andra former av smyg reklam kommer till överdriven användning.

Utredaren ska överväga vilka lagändringar som krävs för att de nya reglerna i artiklarna 3a-3h i AV-direktivet ska genomföras i svensk rätt. Utredaren ska analysera och föreslå alternativa möjligheter till svensk reglering av produktplacering i enlighet med artikel 3g. När det gäller tillgänglighet för funktionshindrade ska utredaren utgå från Radio- och TV-lagsutredningens förslag om lagstiftning.

Kvantitativa reklamregler och avbrottsregler

Det nu gällande TV-direktivet innehåller regler för hur reklamavbrott ska placeras i TV-sändningar och för mängden annonser per timme och per dygn. Reglerna har genomförts i svensk rätt genom regler i radio- och TV-lagen.

AV-direktivet innebär att de europeiska avbrottsreglerna förenklas och liberaliseras. Motivet är att stärka konkurrenskraften hos den europeiska audiovisuella sektorn. Vidare motiveras ändringarna med att konvergensutvecklingen och den tekniska utvecklingen innebär att tittarna får betydligt större möjligheter att själva välja hur och när de ska ta del av ett visst innehåll. En begränsning av den tillåtna annonstiden per timme kvarstår, men begränsningen av annonstiden per dygn avskaffas eftersom den anses vara överflödig.

Samma tekniska och marknadsmässiga utveckling som sker i Europa sker också i Sverige. Svenska programbolag har framfört att de svenska reglerna innebär en onödigt komplicerad och hämmande reglering. Programbolagen har också framfört

att reglerna leder till sämre möjligheter att avbryta program där det är mest lämpligt från ett tittar- och upphovsmannaperspektiv.

Utredaren ska föreslå hur de svenska avbrottsreglerna och reglerna för mängden annonser per dygn ska förändras i linje med vad som kommer att gälla i AV-direktivet.

Rätt till korta utdrag för programbolag vid evenemang av stort allmänintresse

En ny regel införs i AV-direktivet för att garantera att programföretag kan få tillgång till korta nyhetsutdrag från evenemang av stort allmänintresse där ett programföretag i en annan medlemsstat innehar exklusiva rättigheter till evenemanget. Regeln motiveras av behovet av att tillgodose det allmännas informationsbehov.

I det europeiska regelverket för upphovsrätt, Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och andra närstående rättigheter i informationssamhället (EGT L 167, 22.6.2001, s. 10-19, Celex 32001L0029), finns en fakultativ bestämmelse som ger medlemsstaterna möjlighet att införa ett undantag i upphovsrätten för korta nyhetsutdrag. Regeln motsvaras i svensk rätt av 25 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen).

Utredaren ska ta ställning till om det finns behov av ändring i upphovsrättslagen eller i annan svensk lagstiftning med anledning av den nya regeln i AV-direktivet.

Övriga frågor i AV-direktivet

AV-direktivet kommer att innehålla ett antal förändringar av definitioner och allmänna regler i förhållande till det nu gällande TV-direktivet. Det har också införts regler med krav på samarbete mellan medlemsstaternas myndigheter på området.

Utredaren ska ta ställning till om de nya definitionerna och allmänna reglerna i direktivet innebär att ändringar behöver genomföras i svensk lagstiftning.

Uppdraget att analysera kvarvarande förslag från Radio- och TV-lagsutredningen

Utöver de bedömningar och förslag när det gäller produktplacering och tillgänglighet för funktionshindrade som redan har nämnts, finns förslag från Radio- och TV-lagsutredningens två sista betänkanden Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62) och Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51) som rör bl.a. regelverket för mobil television. Dessa förslag och de synpunkter som framkommit i remissbehandlingen av betänkandena ska liksom den nuvarande lagstiftningen analyseras utifrån målsättningen att förenkla regelverket för radio- och TV-företagen. Reglerna i det kommande AV-direktivet ska utgöra en utgångspunkt för analysen.

Arbetsformer och redovisning av uppdraget

Utredaren ska samverka med berörda företag och myndigheter. Samråd ska ske med Tryck- och yttrandefrihetsberedningen, TYB (Ju 2003:04) och Utredningen om översyn av villkor för kommersiell radio (Ku 2007:05).

Uppdraget ska redovisas senast den 16 juni 2008.

(Kulturdepartementet)

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till AV-utredningen (Ku
2007:07)

**Dir.
2008:33**

Beslut vid regeringssammanträde den 3 april 2008

Förlängd tid för uppdraget

Med stöd av regeringens bemyndigande den 19 september 2007 har chefen för Kulturdepartementet tillkallat en särskild utredare med uppdrag att göra en allmän översyn av radio- och TV-lagen (1996:844). Utredningen, som har antagit namnet AV-utredningen, ska enligt direktiven (dir. 2007:133) redovisa sitt uppdrag senast den 16 juni 2008.

Uppdraget ska, med ändring av tidigare angiven tidpunkt, redovisas senast den 15 december 2008.

(Kulturdepartementet)

DIREKTIV

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2007/65/EG

av den 11 december 2007

om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television

(Text av betydelse för EES)

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR
ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av fördraget om upprättandet av Europeiska
gemenskapen, särskilt artikel 47.2 och artikel 55,

med beaktande av kommissionens förslag,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommit-
tens yttrande ⁽¹⁾,

med beaktande av Regionkommitténs yttrande ⁽²⁾,

i enlighet med förfarandet i artikel 251 i fördraget ⁽³⁾, och

av följande skäl:

(1) Genom rådets direktiv 89/552/EEG ⁽⁴⁾ samordnas vissa
bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar
och andra författningar om utförandet av sändningsverk-
samhet för television. Ny teknik för överföring av audio-

visuella medietjänster påkallar emellertid en anpassning
av den rättsliga ramen för att ta hänsyn till att affärsverk-
samheten påverkas av strukturella förändringar, informa-
tions- och kommunikationsteknikens spridning och den
tekniska utvecklingen, i synnerhet när det gäller finansier-
ingen av kommersiell sändningsverksamhet, och för att
garantera optimala konkurrensvillkor och rättssäkerhet
för informationsteknik, mediebransch och medietjänster
i Europa, liksom respekt för kulturell och språklig mång-
fald.

(2) Medlemsstaternas lagar och andra författningar om utfö-
randet av sändningsverksamhet för television samordnas
redan i dag genom direktiv 89/552/EEG, medan reglerna
för annan verksamhet, som audiovisuella medietjänster
på begäran, skiljer sig åt och i en del fall kan hindra
den fria rörligheten för dessa tjänster inom Europeiska
gemenskapen och snedvrider konkurrensen på den inre
marknaden.

(3) De audiovisuella medietjänsterna är i lika hög grad kul-
turella som ekonomiska tjänster. Deras ökande betydelse
för samhälle och demokrati – särskilt som garanter för
informationsfrihet, åsiktsmångfald och mediepluralism –
utbildning och kultur motiverar särskilda regler för dessa
tjänster.

(4) Enligt artikel 151.4 i fördraget ska gemenskapen beakta
de kulturella aspekterna då den handlar enligt andra be-
stämmelser i fördraget, särskilt för att respektera och
främja sin kulturella mångfald.

(5) I sina resolutioner av den 1 december 2005 ⁽⁵⁾ och den 4
april 2006 ⁽⁶⁾ om Doharundan och WTO:s ministerkon-
ferenser kräver Europaparlamentet att de viktigaste
offentliga tjänsterna, såsom audiovisuella tjänster, bör

⁽¹⁾ EUT C 318, 23.12.2006, s. 202.

⁽²⁾ EUT C 51, 6.3.2007, s. 7.

⁽³⁾ Europaparlamentets yttrande av den 13 december 2006 (ännu ej
offentliggjort i EUT), rådets gemensamma ståndpunkt av den 15
oktober 2007 (ännu ej offentliggjord i EUT), Europaparlamentets
ståndpunkt av den 29 november 2007.

⁽⁴⁾ Rådets direktiv 89/552/EEG av den 3 oktober 1989 om samordning
av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och
andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet (EGT
L 298, 17.10.1989, s. 23). Direktivet senast ändrat genom direktiv
97/36/EG (EGT L 202, 30.7.1997, s. 60).

⁽⁵⁾ EUT C 285 E, 22.11.2006, s. 126.

⁽⁶⁾ EUT C 293 E, 2.12.2006, s. 155.

undantas från liberaliseringen inom ramen för förhandlingsrundan om Gats. I sin resolution av den 27 april 2006⁽¹⁾ stödde Europaparlamentet Unescos konvention om främjande av och skydd för mångfalden av kulturella uttryck, vilken särskilt anger att "kulturella aktiviteter, varor och tjänster är av både ekonomisk och kulturell art eftersom de är bärare av identiteter, värderingar och betydelser och därför inte bör behandlas som om de enbart hade ett handelsvärde". Genom rådets beslut 2006/515/EG av den 18 maj 2006 om ingående av konventionen om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar⁽²⁾ godkänns Unescokonventionen på gemenskapens vägnar. Konventionen trädde i kraft den 18 mars 2007. Detta direktiv respekterar principerna i den konventionen.

- (6) Traditionella audiovisuella medietjänster – såsom television – och nya audiovisuella medietjänster kan skapa många arbetstillfällen i gemenskapen, särskilt i små och medelstora företag, och främja ekonomisk tillväxt och investeringar. Med tanke på betydelsen av lika konkurrensvillkor och en verklig europeisk marknad för audiovisuella medietjänster bör de grundläggande principerna för den inre marknaden, som fri konkurrens och likabehandling, efterlevas i syfte att säkra öppenhet och förutsebarhet på marknaderna för audiovisuella medietjänster och skapa låga hinder för tillträde.
- (7) Det råder rättsosäkerhet liksom olika konkurrensvillkor för europeiska företag som tillhandahåller audiovisuella medietjänster när det gäller de rättsliga bestämmelserna för nya audiovisuella medietjänster på begäran. Det är därför nödvändigt att se till att alla audiovisuella medietjänster, både tv-sändningar (dvs. linjära audiovisuella medietjänster) och audiovisuella medietjänster på begäran (dvs. icke-linjära audiovisuella medietjänster), omfattas av åtminstone en grunduppsättning samordnade regler, för att förhindra snedvridning av konkurrensen, öka rättssäkerheten, bidra till att fullborda den inre marknaden och underlätta framväxten av ett gemensamt informationsområde. De grundläggande principerna i direktiv 89/552/EEG, nämligen ursprungslandsprincipen och gemensamma minimiregler, har fått genomslag och bör därför bibehållas.
- (8) Den 15 december 2003 antog kommissionen ett meddelande om framtiden för den europeiska lagstiftningen på det audiovisuella området, i vilket det betonas att regleringspolitiken inom den sektorn måste värna vissa allmänna intressen, som kulturell mångfald, rätt till information, mediepluralism, skydd av minderåriga och kon-

sumentskydd samt att förstärka allmänhetens medvetenhet och mediekunskap, nu och i framtiden.

- (9) I resolutionen från rådet och företrädarna för medlemsstaternas regeringar, församlade i rådet av den 25 januari 1999 om radio och tv i allmänhetens tjänst⁽³⁾ bekräftas att de programföretag som verkar i allmänhetens tjänst även fortsättningsvis måste dra nytta av den tekniska utvecklingen för att genomföra sitt uppdrag. Kännetecknande för den europeiska audiovisuella mediemarknaden är att privata och offentliga leverantörer av audiovisuella medietjänster verkar sida vid sida.
- (10) Kommissionen har antagit initiativet "i2010 – Det europeiska informationssamhället för tillväxt och sysselsättning" som syftar till att främja tillväxt och sysselsättning inom it- och mediebranschen. Detta är en övergripande strategi som ska uppmuntra produktion med europeiskt innehåll, den digitala ekonomins utveckling och användningen av informations- och kommunikationsteknik, mot bakgrund av konvergensen mellan informationssamhällets tjänster och medietjänster, nät och utrustning, genom att modernisera och utnyttja alla verktyg som EU förfogar över: lagstiftning, forskning och partnerskap med branschen. Kommissionen har förbundit sig att skapa en enhetlig ram för den inre marknaden för it-tjänster och medietjänster, genom att modernisera den rättsliga ramen för audiovisuella tjänster; detta arbete inleddes med kommissionens förslag från 2005 om att modernisera direktivet om television utan gränser och omarbeta det till direktivet om audiovisuella medietjänster. Målsättningen med i2010 kommer i princip att uppnås genom att branschen får utvecklas med endast den reglering som är nödvändig, och genom att små, nystartade företag som kommer att skapa välstånd och sysselsättning i framtiden ges möjlighet att utvecklas samt förnya och skapa nya arbetstillfällen på en öppen marknad.
- (11) Den 4 september 2003⁽⁴⁾, den 22 april 2004⁽⁵⁾ och den 6 september 2005⁽⁶⁾ antog Europaparlamentet resolutioner i vilket det förespråkas att direktiv 89/552/EEG ska spegla de strukturella förändringarna och den tekniska utvecklingen, men att de underliggande principerna ska ligga fast eftersom de fortfarande är relevanta. I resolutionen stöds i princip det allmänna tillvägagångssättet med grundläggande regler som omfattar alla audiovisuella medietjänster och kompletterande regler för tv-sändningar.

⁽³⁾ EGT C 30, 5.2.1999, s. 1.

⁽⁴⁾ Europaparlamentets resolution om television utan gränser (EUT C 76 E, 25.3.2004, s. 453).

⁽⁵⁾ Europaparlamentets resolution om riskerna för åsidosättande, i EU och särskilt i Italien, av yttrande- och informationsfriheten (artikel 11.2 i stadgan om de grundläggande rättigheterna) (EUT C 104 E, 30.4.2004, s. 1026).

⁽⁶⁾ Europaparlamentets resolution om tillämpningen av artiklarna 4 och 5 i direktiv 89/552/EEG "Television utan gränser", ändrat genom direktiv 97/36/EG, för perioden 2001–2002 (EUT C 193 E, 17.8.2006, s. 117).

⁽¹⁾ EUT C 296 E, 6.12.2006, s. 104.

⁽²⁾ EUT L 201, 25.7.2006, s. 15.

- (12) Det här direktivet ökar överensstämmelsen med de grundläggande rättigheterna och är helt i enlighet med de principer som erkänns i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna ⁽¹⁾, särskilt artikel 11. I detta hänseende bör direktivet inte på något sätt hindra medlemsstaterna från att tillämpa sina konstitutionella bestämmelser om pressfrihet och yttrandefrihet i medierna.
- (13) Detta direktiv bör inte påverka medlemsstaternas skyldigheter enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 98/34/EG av den 22 juni 1998 om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter ⁽²⁾ och beträffande föreskrifter för informations-samhällets tjänster. Förslag till nationella åtgärder, tillämpliga på beställmedietjänster, av striktare eller mer detaljerad art än de som behövs för att endast införliva det här direktivet bör därför följa de förfaranderegler som fastställs i artikel 8 i direktiv 98/34/EG.
- (14) Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/21/EG av den 7 mars 2002 om ett gemensamt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (ramdirektiv) ⁽³⁾ påverkar inte, enligt artikel 1.3 i det direktivet, de åtgärder som antagits på gemenskapsnivå eller nationell nivå för att arbeta för mål som avser allmänintresset, särskilt när det gäller reglering av innehåll och audiovisuell politik.
- (15) Inga bestämmelser i detta direktiv bör ålägga eller uppmantra medlemsstaterna att införa nya licens- eller tillståndssystem för någon typ av audiovisuella medietjänster.
- (16) I detta direktiv bör definitionen av audiovisuella medietjänster omfatta endast sådana audiovisuella medietjänster – oavsett om det rör sig om tv-sändningar eller beställtjänster – som är massmedier, dvs. som är avsedda att tas emot av och kan tänkas ha en klar påverkan på en betydande andel av allmänheten. Tillämpningsområdet bör begränsas till tjänster enligt definitionen i fördraget och bör därför omfatta alla typer av ekonomisk verksamhet, även public service-företagens verksamhet, men bör inte omfatta verksamhet som primärt har icke-ekonomiska syften och som inte konkurrerar med tv-sändningar, såsom privata webbplatser och tjänster som innebär tillhandahållande eller distribution av audiovisuellt innehåll som framställs av privata användare i syfte att delas och utbytas inom intressegrupper.
- (17) Audiovisuella medietjänster på begäran kännetecknas av att de är "televisionsliknande", dvs. att de konkurrerar om samma publik som tv-sändningar och att utformningen av och sättet att få tillgång till tjänsten får användaren att rimligen förvänta sig lagstadgat skydd enligt detta direktiv. Mot bakgrund av detta och för att förebygga skillnader beträffande fri rörlighet och konkurrens bör begreppet "program" tolkas på ett dynamiskt sätt så att hänsyn tas till utvecklingen inom tv-sändningsverksamheten.
- (18) I detta direktiv bör definitionen av audiovisuella medietjänster omfatta massmedier i deras informativa, underhållande och utbildande funktion för allmänheten, och bör inbegripa audiovisuella kommersiella meddelanden, men bör utesluta alla former av privat korrespondens, som e-postmeddelanden som sänds till ett begränsat antal mottagare. Definitionen bör utesluta alla tjänster vilkas huvudsakliga syfte inte är tillhandahållande av program, dvs. när det audiovisuella innehållet enbart är en sidoeffekt av tjänsten och inte dess huvudsakliga syfte. Ett exempel är webbplatser som innehåller audiovisuella element som endast är av underordnad betydelse, t.ex. animerade grafiska element, korta reklamslag eller information om en produkt eller tjänst som inte är av audiovisuell art. Av dessa skäl bör direktivet inte heller vara tillämpligt på hasardspel med en penninginsats, inklusive lotterier och vadslagning och andra former av speltjänster, och inte heller på online-spel och sökmotorer, men däremot på sändningar som handlar om hasardspel eller andra spel.
- (19) I detta direktiv bör definitionen av "leverantör av medietjänst" inte omfatta fysiska eller juridiska personer som endast överför program för vilka tredje man har det redaktionella ansvaret.
- (20) Som tv-sändningar betraktas för närvarande i synnerhet analoga och digitala tv-sändningar, direktsändningar via Internet, webbutskändning och schemalagd beställvideo, medan exempelvis beställvideo är en audiovisuell medietjänst på begäran. För tv-sändningar eller tv-program som också tillhandahålls som audiovisuella medietjänster på begäran av samma leverantör av medietjänster bör kraven enligt detta direktiv anses uppfyllda genom uppfyllandet av kraven avseende tv-sändning, dvs. linjär sändning. Om olika tjänster erbjuds parallellt, men är klart separerade tjänster, bör detta direktiv emellertid vara tillämpligt på var och en av de berörda tjänsterna.
- (21) Direktivet bör inte omfatta nätupplagor av tidningar och tidskrifter.

⁽¹⁾ EGT C 364, 18.12.2000, s. 1.

⁽²⁾ EGT L 204, 21.7.1998, s. 37. Direktivet senast ändrat genom rådets direktiv 2006/96/EG (EUT L 363, 20.12.2006, s. 81).

⁽³⁾ EGT L 108, 24.4.2002, s. 33. Direktivet ändrat genom förordning (EG) nr 717/2007 (EUT L 171, 29.6.2007, s. 32).

- (22) I detta direktiv bör begreppet "audiovisuell" avse rörliga bilder med eller utan ljud, vilket således innefattar filmer utan ljud men inte ljudöverföring eller radiotjänster. Även om det viktigaste syftet med en audiovisuell medietjänst är att tillhandahålla program, bör definitionen av en sådan tjänst även omfatta textbaserat innehåll som åtföljer programmen, såsom undertextningstjänster och elektroniska programguider. Separata textbaserade tjänster bör inte omfattas av detta direktiv, som inte bör påverka medlemsstaternas rätt att reglera sådana tjänster på nationell nivå i enlighet med fördraget.
- (23) Begreppet redaktionellt ansvar är grundläggande för fastställandet av vilken funktion leverantören av medietjänster har och därmed för definitionen av audiovisuella medietjänster. Medlemsstaterna får dessutom fastställa aspekter av denna definition av redaktionellt ansvar, bl.a. begreppet "faktisk kontroll", när de antar bestämmelser för att genomföra detta direktiv. Det här direktivet påverkar inte tillämpningen av de undantag från ansvar som fastställs i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG om vissa rättsliga aspekter på informations-samhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden (Direktiv om elektronisk handel) ⁽¹⁾.
- (24) I samband med tv-sändningar bör begreppet samtidigt tittande även innefatta nästan samtidigt tittande på grund av de variationer i den korta tidsförskjutningen mellan sändning och mottagande av sändningen som uppstår av tekniska orsaker i samband med sändningsprocessen.
- (25) Alla kännetecken för audiovisuella medietjänster enligt definitionen i direktivet och såsom förklaras i skälen 16–23, bör föreligga samtidigt.
- (26) Utöver tv-reklam och teleshopping (även kallat tv-köp) bör en bredare definition av audiovisuell marknadskommunikation införas i detta direktiv, vilken emellertid inte bör omfatta samhällsinformation och välgörenhetsinslag som sänds utan avgift.
- (27) Ursprungslandsprincipen bör fortfarande vara central för detta direktiv, eftersom den är grundläggande för skapandet av en inre marknad. Denna princip bör därför tillämpas på alla audiovisuella medietjänster för att ge leverantörerna av medietjänster den rättssäkerhet som är en förutsättning för nya affärsmodeller och utbyggnaden av sådana tjänster. Den är också nödvändig för att garantera den fria rörligheten för information och audiovisuella program på den inre marknaden.
- (28) För att främja en stark, konkurrenskraftig och integrerad europeisk audiovisuell industri och en ökad mediepluralism i hela Europeiska unionen bör en leverantör av audiovisuella medietjänster omfattas av en enda medlemsstats jurisdiktion och informationspluralism bör vara en grundläggande princip i Europeiska unionen.
- (29) Den tekniska utvecklingen, särskilt i fråga om digitala satellitprogram, medför att de kompletterande kriterierna bör ändras för att garantera en ändamålsenlig reglering och ett effektivt genomförande av denna i syfte att ge aktörerna verklig makt över innehållet i audiovisuella medietjänster.
- (30) Eftersom detta direktiv rör tjänster som tillhandahålls allmänheten i Europeiska unionen, bör det endast vara tillämpligt på audiovisuella medietjänster som direkt eller indirekt kan tas emot av allmänheten i en eller fler medlemsstater med hjälp av vanlig konsumentutrustning. Det bör överlåtas åt de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna att fastställa hur "vanlig konsumentutrustning" ska definieras.
- (31) I artiklarna 43–48 i fördraget fastställs att etableringsfriheten är en grundläggande rättighet. Detta innebär att leverantörer av medietjänster i allmänhet bör vara fria att välja den medlemsstat där de etablerar sig. EG-domstolen har också understrukit följande: "Enligt fördraget är det inte förbjudet för ett företag att utöva friheten att tillhandahålla tjänster på grund av att det inte tillhandahåller några tjänster i den medlemsstat där det är etablerat" ⁽²⁾.
- (32) Medlemsstaterna bör inom de områden som samordnas genom detta direktiv kunna tillämpa mer detaljerade eller strängare regler på de leverantörer av audiovisuella medietjänster som tillhör deras jurisdiktion och därvid se till att dessa regler överensstämmer med de allmänna principerna i gemenskapsrätten. Om ett programföretag under en medlemsstats jurisdiktion tillhandahåller en tv-sändning som helt eller huvudsakligen är riktad mot en annan medlemsstats territorium, är det lämpligt att hantera detta genom ett krav på samarbete mellan medlemsstaterna och, vid kringgående av sådana regler, kodifiering av EG-domstolens rättspraxis ⁽³⁾ i kombination med ett effektivare förfarande; på så sätt tar man hänsyn till medlemsstaternas intressen utan att ifrågasätta den korrekta tillämpningen av ursprungslandsprincipen. Begreppet "bestämmelser i allmänhetens intresse" har utvecklats i EG-domstolens rättspraxis rörande artiklarna 43 och 49 i fördraget och inbegriper bl.a. bestämmelser om konsumentskydd, skydd av minderåriga och kulturpolitik. Den medlemsstat som begär samarbete bör säkerställa att de mer specifika nationella bestämmelserna i fråga objektivt sett är nödvändiga, tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt och är proportionerliga.
- (28) För att främja en stark, konkurrenskraftig och integrerad europeisk audiovisuell industri och en ökad mediepluralism i hela Europeiska unionen bör en leverantör av

⁽¹⁾ EGT L 178, 17.7.2000, s. 1.

⁽²⁾ Mål C-56/96, VT4, punkt 22, och mål C-212/97, Centros Ltd mot Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Se även mål C-11/95, Europeiska kommissionen mot Konungariket Belgien, samt mål C-14/96, Brott-mål mot Paul Denuit.

⁽³⁾ Mål C-212/97, Centros Ltd mot Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, mål C-33/74, Van Binsbergen mot Bestuur van de Bedrijfsvereniging, och mål C-23/93, TV 10 SA mot Commissariaat voor de Media, punkt 21.

- (33) När en medlemsstat i ett enskilt fall ska bedöma huruvida en sändning från en leverantör av medietjänster som är etablerad i en annan medlemsstat helt eller huvudsakligen är riktad mot sitt territorium, får den hänvisa till indikatorer, såsom tv-reklam- och/eller abonnemangsinträktens ursprung, tjänstens huvudsakliga språk eller förekomsten av program eller kommersiella meddelanden som särskilt riktar sig till allmänheten i den medlemsstat där de mottas.
- (34) Utan hinder av tillämpningen av ursprungslandsprincipen får medlemsstaterna enligt detta direktiv fortfarande vidta åtgärder som begränsar friheten att tillhandahålla tv-sändningar, men endast enligt de villkor och i enlighet med det förfarande som fastställs i direktivet. EG-domstolen har dock konsekvent intagit ståndpunkten att varje begränsning av friheten att tillhandahålla tjänster, såsom alla avvikelser från en grundläggande princip i fördraget, ska tolkas restriktivt⁽¹⁾.
- (35) Det fria tillhandahållandet av audiovisuella beställmedietjänster bör endast kunna begränsas i överensstämmelse med villkor och förfaranden som motsvarar dem som redan gäller enligt artikel 3.4, 3.5 och 3.6 direktiv 2000/31/EG.
- (36) I kommissionens meddelande till Europaparlamentet och rådet, "Lagstifta bättre för tillväxt och arbetstillfällen i Europeiska unionen", betonades att det är nödvändigt med en noggrann analys av vilken lagstiftningsmetod som är lämplig, särskilt för att fastställa huruvida konventionell lagstiftning är att föredra för den aktuella sektorn och det aktuella problemet, eller huruvida alternativ som samreglering eller självreglering bör övervägas. Erfarenheten har dessutom visat att både samreglering och självreglering som genomförs i enlighet med medlemsstaternas olika rättsliga traditioner i hög grad kan bidra till en god nivå på konsumentskyddet. Åtgärder som syftar till att uppnå mål i allmänhetens intresse inom den framväxande audiovisuella medietjänstsektorn är mer effektiva om de vidtas med aktivt stöd av tjänstleverantörerna själva.

Självreglering är således ett slags frivilligt initiativ som ger ekonomiska aktörer, arbetsmarknadens parter, icke-statliga organisationer eller föreningar möjlighet att själva och för eget vidkommande anta gemensamma riktlinjer. Medlemsstaterna bör i enlighet med sina olika rättsliga traditioner erkänna den roll som effektiv självreglering kan ha för att komplettera befintliga mekanismer inom lagstiftning, domstolsväsende och/eller administration samt dess viktiga bidrag till uppnåendet av målen i detta

direktiv. Även om självreglering skulle kunna vara en kompletterande metod för att genomföra vissa av bestämmelserna i detta direktiv, bör den inte ersätta den nationella lagstiftarens skyldigheter.

Samreglering utgör, i sin minimala form, en "rättslig länk" mellan självreglering och den nationella lagstiftaren, i enlighet med medlemsstaternas rättsliga traditioner. Samregleringen bör ge fortsatt möjlighet för staten att ingripa om samregleringsmålen inte uppfylls. Även om direktivet inte påverkar medlemsstaternas formella skyldighet när det gäller införlivande, uppmuntras användning av samreglering och självreglering. Detta bör varken innebära att medlemsstaterna åläggs att upprätta system för sam- och/eller självreglering eller att nuvarande sam- eller självregleringsinitiativ som redan finns i medlemsstaterna och som fungerar effektivt avbryts eller äventyras.

- (37) "Mediekunskap" handlar om de kunskaper, de färdigheter och den förståelse som konsumenten behöver för att kunna använda medier på ett effektivt och säkert sätt. Mediekompetenta människor kan göra väl underbyggda val, förstå vad slags innehåll och tjänster det handlar om och dra nytta av alla de möjligheter som den nya kommunikationstekniken erbjuder. De kommer att bättre kunna skydda sig och sina familjer mot skadligt eller anstötligt material. Därför bör ökad mediekunskap främjas överallt i samhället och dess utveckling följas noga.

Europaparlamentets och rådets rekommendation av den 20 december 2006 om skyddet av minderåriga och människans värdighet och om rätten till genmäle med avseende på konkurrenskraften hos den europeiska industrin för audiovisuella tjänster och nätverksbaserade informationstjänster⁽²⁾ innehåller redan en rad möjliga åtgärder för att främja mediekunskap, till exempel fortbildning för lärare och utbildare, särskild undervisning om Internet för barn från mycket tidig ålder, inklusive lektioner där föräldrar får närvara, eller nationella kampanjer riktade till medborgarna, via alla kommunikationsmedier, för att ge information om hur man använder Internet på ett ansvarsfullt sätt.

- (38) Tv-sändningsrättigheter avseende evenemang av stort allmänintresse kan förvärfas av programföretag med ensamrätt. Det är dock viktigt att främja mångfald genom en diversifierad nyhetsproduktion och ett diversifierat programutbud i Europeiska unionen och följa de principer som erkänns i artikel 11 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

⁽¹⁾ Mål C-355/98, kommissionen mot Konungariket Belgien, REG 2000, s. I-1221, punkt 28, och mål C-348/96, Brottmål mot Donatella Calfa, REG 1999, s. I-0011, punkt 23.

⁽²⁾ EUT L 378, 27.12.2006, s. 72.

(39) För att skydda den grundläggande friheten att ta emot information och se till att tittarnas intressen i Europeiska unionen skyddas helt och fullt, bör de aktörer som har ensamrätt till tv-sändning av ett evenemang av stort allmänintresse ge andra programföretag rätt att använda korta utdrag i allmänna nyhetsprogram på rättvisa, rimliga och icke-diskriminerande villkor, med vederbörlig hänsyn till ensamrätter. Dessa villkor bör meddelas i så god tid före ett evenemang av stort allmänintresse att övriga aktörer får den tid de behöver för att utöva sin rätt. Ett programföretag bör kunna utöva denna rätt genom en mellanhand som uttryckligen agerar på programföretagets vägnar från fall till fall. Alla kanaler, däribland kanaler med uteslutande inriktning på sport, får använda sådana korta utdrag för sändningar inom hela EU. Ut dragen bör inte vara längre än 90 sekunder.

Rätten till tillgång till korta utdrag bör gälla i gränsöverskridande fall endast när det är nödvändigt. Därför bör ett programföretag först ansöka om tillgång från ett programföretag som är etablerat i samma medlemsstat som har ensamrätt till evenemanget av stort allmänintresse.

Begreppet allmänna nyhetsprogram bör inte omfatta en sammansättning av korta utdrag till ett underhållningsprogram.

Ursprungslandsprincipen bör gälla både för tillgången till och för sändningen av de korta utdragen. I gränsöverskridande fall betyder det att respektive lagstiftning bör tillämpas i tur och ordning: För det första, när det gäller tillgång till korta utdrag, är det lagstiftningen i den medlemsstat där det programföretag som levererar den ursprungliga signalen (dvs. ger tillgång) är etablerat, som bör tillämpas. Det är normalt den medlemsstat där det ifrågavarande evenemanget äger rum. Om en medlemsstat har inrättat ett likvärdigt system för tillgången till det ifrågavarande evenemanget, bör den medlemsstatens lagstiftning alltid gälla. För det andra, när det gäller sändning av korta utdrag, är det lagstiftningen i den medlemsstat där det programföretag som sänder korta utdrag är etablerat som bör tillämpas.

(40) Kraven i detta direktiv angående tillgång till evenemang av stort allmänintresse för korta nyhetsinslag bör inte påverka Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället⁽¹⁾ och de tillämpliga internationella konventionerna på området för upphovsrätt och närstående rättigheter. Medlemsstaterna bör underlätta tillgång till evenemang av stort allmänintresse genom att bevilja tillgång till programföretagets signal i den mening som avses i direktivet. De får dock välja andra liknande sätt i den mening som avses i detta direktiv. Sådana sätt inbegriper bl.a. att bevilja tillgång till platsen för dessa evenemang innan de beviljar tillgång till signa-

len. Programföretag ska inte vara förhindrade att ingå mer detaljerade avtal.

(41) Det bör säkerställas att medietjänstleverantörerna kan fortsätta med sin praxis att i efterhand tillhandahålla sina direktsända nyhetsprogram i tv som beställ-tv efter direktsändning utan krav på att skraddarsy det enskilda programmet genom att de korta utdragen utelämnas. Denna möjlighet bör endast föreligga när exakt samma tv-program tillhandahålls på beställning av samma medietjänstleverantör och kan därför inte användas för att skapa nya affärsmodeller för beställtjänster grundade på korta utdrag.

(42) Audiovisuella medietjänster på begäran skiljer sig från tv-sändning när det gäller användarens valfrihet och kontrollmöjligheter samt när det gäller tjänsternas samhällseffekter⁽²⁾. Detta gör det motiverat med en mindre omfattande reglering av audiovisuella medietjänster på begäran, som endast behöver följa de grundläggande regler som avses i detta direktiv.

(43) Med tanke på de audiovisuella medietjänsternas speciella natur – särskilt deras påverkan på människors åsiktsbildning – är det viktigt att användarna får veta exakt vem som har ansvaret för tjänsternas innehåll. Därför bör medlemsstaterna säkerställa att användarna hela tiden har smidig och direkt tillgång till information om medietjänstleverantören. Det är de enskilda medlemsstaterna som fastställer de praktiska detaljerna för hur detta mål kan uppnås utan att det påverkar tillämpningen av andra relevanta bestämmelser i gemenskapslagstiftningen.

(44) Tillgången till skadligt innehåll i audiovisuella medietjänster fortsätter att vara en viktig fråga för lagstiftare, medier och föräldrar. Nya utmaningar kommer också att uppkomma, särskilt i samband med nya plattformar och nya produkter. Därför är det nödvändigt att införa regler som skyddar den fysiska, mentala och moraliska utvecklingen för minderåriga samt den mänskliga värdigheten i alla audiovisuella medietjänster, inbegripet audiovisuell marknadskommunikation.

(45) De åtgärder som vidtas för att skydda den fysiska, mentala och moraliska utvecklingen för minderåriga och den mänskliga värdigheten bör noga vägas mot den grundläggande yttrandefriheten, såsom den slås fast i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Syftet med dessa åtgärder, såsom användning av personliga identifieringsnummer (PIN-koder), filtersystem eller märkning, bör därmed vara att garantera en tillfredsställande nivå på skyddet för den fysiska, mentala och moraliska utvecklingen för minderåriga och mänsklig värdighet, särskilt när det gäller audiovisuella medietjänster på begäran.

⁽¹⁾ EGT L 167, 22.6.2001, s. 10.

⁽²⁾ Mål C-89/04, Mediakabel.

- Rekommendationen om skyddet av minderåriga och människans värdighet och om rätten till genmäle erkänner redan betydelsen av filtersystem och märkning och ger ett antal exempel på möjliga åtgärder som kan vidtas till förmån för minderåriga, till exempel att systematiskt ge användarna tillgång till ett effektivt filtersystem som kan uppdateras och är lätt att använda när de tecknar abonnemang hos en Internetleverantör, eller utrusta tillgången till tjänster som särskilt är avsedda för barn med automatiska filtersystem.
- (46) Leverantörer av audiovisuella medietjänster som tillhör en medlemsstats jurisdiktion bör under alla förhållanden omfattas av förbudet mot spridning av barnpornografi enligt bestämmelserna i rådets rambeslut 2004/68/RIF av den 22 december 2003 om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi⁽¹⁾.
- (47) Inga av de bestämmelser som införs genom det här direktivet och som rör skyddet av den fysiska, mentala och moraliska utvecklingen för minderåriga och mänsklig värdighet innefattar nödvändigtvis krav på att de åtgärder som vidtas för att skydda dessa intressen bör genomföras genom offentliga organs förhandskontroll av audiovisuella medietjänster.
- (48) Audiovisuella medietjänster på begäran kan delvis komma att ersätta tv-sändningar. Därför bör de, när det är praktiskt möjligt, främja produktion och distribution av europeiska produktioner och på så sätt aktivt bidra till att främja den kulturella mångfalden. Sådant stöd till europeiska produktioner skulle till exempel kunna ges i form av ekonomiska bidrag från sådana tjänster till produktion och förvärv av rättigheterna till europeiska produktioner, en minsta andel av europeiska produktioner i beställvideokataloger eller en attraktiv presentation av europeiska produktioner i elektroniska programguider. Det är viktigt att tillämpningen av de bestämmelser som rör främjandet av europeisk produktion genom audiovisuella medietjänster kontinuerligt följs upp. I de rapporter som avses i detta direktiv, bör medlemsstaterna också beakta det finansiella bidraget från dessa tjänster till europeiska produktioner och förvärv av sändningsrätter till sådana; de bör också beakta andelen europeiska produktioner i de audiovisuella medietjänsternas utbud samt den faktiska konsumtion som utgörs av de europeiska produktionerna i tjänstens utbud.
- (49) När medlemsstaterna definierar begreppet "producent som är oberoende av programföretag" enligt artikel 5 i direktiv 89/552/EEG bör de ta lämplig hänsyn till sådana kriterier som produktionsföretagets ägande, antalet program levererade till samma programföretag och äganderätten till andrahandsrättigheterna.
- (50) När bestämmelserna i artikel 4 i direktiv 89/552/EEG, i dess ändrade lydelse, genomförs, bör medlemsstaterna uppmuntra programföretagen att i sina programutbud ha en lämplig andel europeiska samproduktioner eller produktioner från andra europeiska länder.
- (51) Det bör säkerställas att biograffilmer sänds inom den tidsperiod som överenskommit mellan rättighetshavarna och medietjänstleverantörerna.
- (52) Tillgången till audiovisuella medietjänster på begäran ökar konsumenternas valfrihet. Därmed förefaller det varken motiverat eller logiskt ur tekniskt perspektiv att införa detaljerade bestämmelser som reglerar audiovisuell marknadskommunikation för audiovisuella medietjänster på begäran. All audiovisuell marknadskommunikation bör dock inte endast utformas på så sätt att den inte bara följer reglerna om identifiering utan också ett antal grundläggande kvalitativa regler i syfte att uppnå tydliga mål av allmänt intresse.
- (53) Rätten till genmäle är ett lämpligt rättsmedel för tv-sändningar och kan även tillämpas på nätverksbaserade tjänster. Rekommendationen om skyddet av minderåriga och människans värdighet och om rätten till genmäle innehåller redan lämpliga riktlinjer för genomförandet av bestämmelser i nationell lagstiftning eller praxis för att i tillräcklig utsträckning säkerställa rätten till genmäle eller motsvarande medel i fråga om nätverksbaserade medietjänster.
- (54) Såsom erkändes i kommissionens tolkningsmeddelande om vissa aspekter av bestämmelserna om reklam i direktivet om television utan gränser⁽²⁾, har utvecklingen av ny teknik för reklam och marknadsföringsinnovationerna skapat nya effektiva möjligheter för audiovisuell marknadskommunikation i traditionella sändningstjänster, vilket kan göra det möjligt för dem att konkurrera på lika villkor med innovativa beställtjänster.
- (55) Affärsmässig och teknisk utveckling ger användarna större valfrihet och ett ökat ansvar i användningen av audiovisuella medietjänster. För att regleringen även fortsättningsvis ska stå i proportion till målen av allmänintresse bör den ge utrymme för en viss flexibilitet när det gäller tv-sändningar. Principen om åtskillnad bör begränsas till tv-reklam och teleshopping, men produktplacering bör tillåtas under vissa omständigheter, såvida inte en medlemsstat beslutar något annat, och vissa kvantitativa restriktioner bör avskaffas. Produktplacering som har formen av smygreklam bör dock förbjudas. Principen om åtskillnad bör inte förhindra användningen av ny reklamteknik.

⁽¹⁾ EUT L 13, 20.1.2004, s. 44.⁽²⁾ EUT C 102, 28.4.2004, s. 2.

- (56) Utöver de metoder som omfattas av det här direktivet, är Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/29/EG av den 11 maj 2005 om otilbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenterna på den inre marknaden⁽¹⁾ tillämpligt på illojala affärsmetoder, såsom vilseledande och aggressiva metoder i samband med audiovisuella medietjänster. Eftersom Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/33/EG av den 26 maj 2003 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om reklam och sponsring till förmån för tobaksvaror⁽²⁾, som förbjuder reklam och sponsring för cigaretter och andra tobaksvaror i tryckta medier, informationssamhällets tjänster och radiosändningar, inte påverkar tillämpningen av direktiv 89/552/EEG, och med tanke på de audiovisuella medietjänsternas speciella karaktär, bör förhållandet mellan direktiv 2003/33/EG och direktiv 89/552/EEG inte påverkas av det här direktivets ikraftträdande. Artikel 88.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/83/EG av den 6 november 2001 om upprättande av gemenskapsregler för humanläkemedel⁽³⁾, som förbjuder reklam riktad till allmänheten för vissa läkemedel, är tillämplig i enlighet med artikel 88.5 och utan att det påverkar tillämpningen av artikel 14 i direktiv 89/552/EEG. Förhållandet mellan direktiv 2001/83/EG och direktiv 89/552/EEG bör inte påverkas av det här direktivets ikraftträdande. Detta direktiv bör heller inte påverka tillämpningen av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1924/2006 av den 20 december 2006 om näringspåståenden och hälsopåståenden om livsmedel⁽⁴⁾.
- (57) Eftersom tittarna nu med hjälp av ny teknik, som personliga digitala videospelare och ett utökat kanalutbud har större möjlighet att undvika reklam, är det inte längre motiverat med en detaljerad reglering av hur reklaminslagen ska placeras för att skydda tittarna. Detta direktiv bör visserligen inte öka den tillåtna mängden reklam per timme, men bör ge programföretagen flexibilitet i fråga om placering av reklaminslag, när detta inte på ett oskäligt sätt skadar programmets integritet.
- (58) Detta direktiv syftar till att värna den europeiska televisionens speciella karaktär, där reklam företrädesvis infogas mellan programmen, och begränsar därför de avbrott som får göras i biograffilmer och tv-filmer samt avbrott i vissa kategorier av program som fortfarande behöver ett särskilt skydd.
- (59) Den tidigare begränsningen av mängden tv-reklam per dygn var i stor utsträckning rent teoretisk. Begränsningen per timme har större betydelse eftersom den också omfattar "bästa sändningstid". Därför bör maximigränsen per dygn avskaffas, medan maximigränsen per timme bör bibehållas för tv-reklaminslag och teleshoppinginslag. Kvantitativa begränsningar av den tid som avsätts för teleshopping- och reklamkanaler förefaller inte längre vara motiverade med tanke på konsumenternas ökade valfrihet. Gränsen på 20 % tv-reklaminslag och teleshoppinginslag per timme mellan hela klockslog fortsätter dock att gälla. Begreppet tv-reklaminslag bör avse tv-reklam enligt artikel 1 i i direktiv 89/552/EEG, ändrat genom detta direktiv, som varar högst tolv minuter.
- (60) Direktivet förbjuder dolda audiovisuella kommersiella meddelanden på grund av deras negativa inverkan på konsumenterna. Förbudet mot dold audiovisuell marknadskommunikation bör inte omfatta tillåten produktplacering inom ramen för detta direktiv, om tittaren på ett godtagbart sätt informeras om produktplaceringen. Detta kan ske genom att man, till exempel med hjälp av en neutral logotyp, påpekar att produktplacering förekommer i ett visst program.
- (61) Produktplacering förekommer i biograffilmer och audiovisuella produktioner som görs för TV, men medlemsstaterna reglerar detta fenomen på olika sätt. För att säkerställa lika konkurrensvillkor, och därmed förbättra den europeiska mediebranschens konkurrenskraft, är det nödvändigt att anta regler för produktplacering. Den definition av produktplacering som införs genom detta direktiv bör omfatta varje form av audiovisuell marknadskommunikation som innehåller eller hänvisar till en produkt, en tjänst eller ett varumärke, som på så sätt framhävs i ett program, mot betalning eller liknande ersättning. Gratis tillhandahållande av varor eller tjänster, t.ex. rekvisita och priser, bör betraktas som produktplacering endast om dessa varor eller tjänster är av betydande värde. Produktplacering bör omfattas av samma kvalitativa regler och restriktioner som gäller för audiovisuella kommersiella meddelanden. Det avgörande kriteriet för att skilja mellan sponsring och produktplacering är att vid produktplacering är hänvisningen till produkten infogad i programhandlingen, vilket är anledningen till att definitionen i artikel 1 m i direktiv 89/552/EEG, ändrat genom detta direktiv, innehåller ordet "i". Hänvisningar till sponsring får däremot visas under ett program, men de ingår inte i handlingen.
- (62) Produktplacering bör i princip vara förbjuden. Det är dock lämpligt att undanta vissa program med utgångspunkt i en positivlista. En medlemsstat bör ha möjlighet att helt eller delvis avstå från att tillämpa dessa undantag, till exempel genom att endast tillåta produktplacering i program som inte helt och hållet producerats inom den medlemsstaten.

⁽¹⁾ EUT L 149, 11.6.2005, s. 22.

⁽²⁾ EUT L 152, 20.6.2003, s. 16.

⁽³⁾ EGT L 311, 28.11.2001, s. 67. Direktivet senast ändrat genom förordning (EG) nr 1901/2006 (EUT L 378, 27.12.2006, s. 1).

⁽⁴⁾ EUT L 404, 30.12.2006, s. 9. Rättad i EUT L 12, 18.1.2007, s. 3.

- (63) Dessutom bör sponsring och produktplacering som påverkar programinnehållet på ett sådant sätt att medietjänstleverantörens ansvar och redaktionella oberoende påverkas förbjudas. Detta är fallet vid tematisk placering.
- (64) Rätten för funktionshindrade och äldre att delta i det sociala och kulturella livet i gemenskapen är oskiljbart förknippad med att audiovisuella medietjänster görs tillgängliga. Tillgänglighet bör uppnås exempelvis genom teckenspråk, programtextning, ljudbeskrivning och lättbegripliga skärmmenyer.
- (65) Medlemsstaterna är enligt sina skyldigheter i fördraget ansvariga för genomförandet och ett effektivt införlivande av detta direktiv. De får fritt välja lämpliga instrument enligt sina rättsliga traditioner och etablerade strukturer – och framför allt formen för deras oberoende nationella kontrollorgan – så att de kan utföra sitt arbete med att genomföra detta direktiv opartiskt och på ett öppet sätt. Närmare bestämt bör de instrument som medlemsstaterna väljer bidra till att främja mediepluralism.
- (66) Ett nära samarbete mellan behöriga kontrollorgan i medlemsstaterna och kommissionen krävs för att säkerställa en korrekt tillämpning av detta direktiv. Likaså är ett nära samarbete mellan medlemsstaterna och mellan medlemsstaternas regleringsorgan särskilt betydelsefullt med tanke på den inverkan programföretag som är etablerade i en medlemsstat kan ha på en annan medlemsstat. När det i nationell lagstiftning finns bestämmelser om tillståndsförfaranden och om mer än en medlemsstat berörs, är det önskvärt att kontakter äger rum mellan respektive organ innan sådana licenser beviljas. Samarbetet bör omfatta samtliga områden som samordnas genom direktiv 89/552/EEG, ändrat genom detta direktiv, och särskilt artiklarna 2, 2a och 3 i direktivet.
- (67) Eftersom målen för detta direktiv, nämligen upprättandet av ett område utan inre gränser för audiovisuella medietjänster samtidigt som ett starkt skydd av allmänintresset, särskilt skyddet för minderåriga och mänsklig värdighet samt främjande av funktionshindrades rättigheter, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och de därför bättre kan uppnås på gemenskapsnivå, kan gemenskapen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dessa mål.
- (68) I enlighet med punkt 34 i det interinstitutionella avtalet om bättre lagstiftning⁽¹⁾ uppmanas medlemsstaterna att för egen del och i gemenskapens intresse upprätta egna tabeller som, så långt det är möjligt, visar överensstämmelsen mellan direktivet och införlivandeåtgärderna samt att offentliggöra dessa tabeller.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Direktiv 89/552/EEG ändras enligt följande:

1. Titeln ska ersättas med följande:

”Europaparlamentets och rådets direktiv 89/552/EEG av den 3 oktober 1989 om samordning av vissa bestämmelser som fastställs i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster (direktiv om audiovisuella medietjänster)”

2. Artikel 1 ska ersättas med följande:

”Artikel 1

I detta direktiv gäller följande definitioner:

a) *audiovisuell medietjänst*:

— en tjänst enligt definitionen i artiklarna 49 och 50 i fördraget som faller under det redaktionella ansvaret hos en leverantör av medietjänster och vars huvudsakliga syfte är att i informations-, underhållnings- eller utbildningssyfte tillhandahålla program i syfte att informera, underhålla eller utbilda, till allmänheten via elektroniska kommunikationsnät i den mening som avses i artikel 2 a i direktiv 2002/21/EG. Sådana audiovisuella medietjänster utgörs av antingen tv-sändningar enligt definitionen i led e i denna artikel eller audiovisuella medietjänster på begäran enligt definitionen i led g i denna artikel,

och/eller

— ett audiovisuellt kommersiellt meddelande.

b) *program*: en uppsättning rörliga bilder med eller utan ljud som utgör ett enskilt inslag i en programtablå eller en katalog som har sammanställts av en leverantör av medietjänster och vars form och innehåll är jämförbara med formen och innehållet för tv-sändningar. Exempel på sådana program är långfilmer, sportevenemang, komediserier, dokumentärer, barnprogram och drama-produktioner.

⁽¹⁾ EUT C 321, 31.12.2003, s. 1.

- c) *redaktionellt ansvar*: faktisk kontroll av såväl valet av program som hur de ska struktureras, antingen i en kronologisk programtablå, när det gäller tv-sändningar, eller i en katalog, när det gäller audiovisuella medietjänster på begäran. Det redaktionella ansvaret medför inte nödvändigtvis något rättsligt ansvar enligt nationell lagstiftning för innehållet eller tillhandahållna tjänster.
- d) *leverantör av medietjänster*: den fysiska eller juridiska person som har det redaktionella ansvaret för valet av audiovisuellt innehåll för den audiovisuella medietjänsten och som avgör hur det ska struktureras.
- e) *tv-sändning (dvs. en linjär audiovisuell medietjänst)*: en audiovisuell medietjänst som tillhandahålls av en leverantör av medietjänster för samtidigt tv-tittande enligt en programtablå.
- f) *programföretag*: en leverantör av medietjänster som tillhandahåller tv-sändningar.
- g) *beställtjänst (dvs. en icke-linjär audiovisuell medietjänst)*: en audiovisuell medietjänst som tillhandahålls av en leverantör av medietjänster för att ge möjlighet att se program vid en tidpunkt som användaren väljer och på dennes egen begäran utifrån en katalog med program som valts ut av leverantören av medietjänster.
- h) *audiovisuellt kommersiellt meddelande*: bilder med eller utan ljud som är utformade för att direkt eller indirekt marknadsföra varor eller tjänster tillhandahållna av en fysisk eller juridisk person som bedriver ekonomisk verksamhet eller främja dennes anseende; sådana bilder åtföljer eller ingår i ett program mot betalning eller liknande ersättning eller i form av egenreklam. Till de olika formerna av audiovisuella kommersiella meddelanden hör bl.a. tv-reklam, sponsring, teleshopping och produktplacering.
- i) *tv-reklam*: varje form av sänt meddelande antingen mot betalning eller mot liknande ersättning eller sändning för egenreklam, som utförs av ett offentligt eller privat företag eller en fysisk person i samband med handel, affärsverksamhet, hantverk eller yrke i avsikt att främja tillhandahållande mot betalning av varor eller tjänster, inklusive fast egendom, rättigheter och förpliktelser.
- j) *dolda audiovisuella kommersiella meddelanden*: återgivning i ord eller bild av varor, tjänster, namn, varumärke eller verksamheter som utövas av en varu- eller tjänsteproducent i program, då sådan presentation av leverantören av medietjänster avser att sådan återgivning ska tjäna som reklam, och då allmänheten kan vilseledas i fråga om dess art. Sådan återgivning bör betraktas som avsiktlig särskilt om den görs mot betalning eller liknande ersättning.
- k) *sponsring*: varje bidrag, som ges för finansiering av audiovisuella medietjänster eller program av ett offentligt eller privat företag eller en fysisk person som inte är engagerat/engagerad i tillhandahållande av audiovisuella medietjänster eller i produktion av audiovisuella verk, i syfte att främja företagets namn, varumärke, anseende, verksamhet eller produkter.
- l) *teleshopping (tidigare tv-köp)*: sändning av direkta erbjudanden till allmänheten med avseende på att mot betalning tillhandahålla varor eller tjänster, inklusive fast egendom, eller rättigheter och förpliktelser.
- m) *produktplacering*: varje form av audiovisuellt kommersiellt meddelande som innebär att en vara, tjänst eller varumärket för varan eller tjänsten förekommer genom att det ingår eller omnämns i ett program, mot betalning eller liknande ersättning.
- n) i) Med *europiska produktioner avses*:
- produktioner som härrör från medlemsstaterna,
 - produktioner som härrör från europeiska tredjestater som är anslutna till Europarådets konvention om gränsöverskridande television och som uppfyller villkoren i led ii,
 - samproduktioner inom ramen för avtal inom den audiovisuella sektorn som har ingåtts mellan Europeiska gemenskapen och tredjestater och som uppfyller de villkor som fastställs i vart och ett av dessa avtal.
 - Tillämpningen av bestämmelserna i andra och tredje strecksatserna ska vara beroende av att produktioner som härrör från medlemsstaterna inte är föremål för diskriminerande åtgärder i de berörda tredjestaterna.

ii) Med produktioner som anges i första och andra strecksatserna i led i avses sådana produktioner som huvudsakligen är gjorda tillsammans med författare och personal som är bosatta i en eller flera av de stater som anges i första och andra strecksatserna i led i, under förutsättning att produktionerna uppfyller något av följande tre villkor:

- De har gjorts av en eller flera producenter som är etablerade i en eller flera av dessa stater.
- Framställningen av produktionerna har övervakats och styrts av en eller flera producenter som är etablerade i en eller flera av dessa stater.
- Bidrag från samproducenter i dessa stater utgör en övervägande del av den totala samproduktionskostnaden och samproduktionen styrs inte av en eller flera producenter som är etablerade utanför dessa stater.

iii) De produktioner som inte är europeiska produktioner enligt led i men som har framställts inom ramen för bilaterala avtal om samproduktion, som har ingåtts mellan medlemsstaterna och tredjestater, ska anses utgöra europeiska produktioner om samproducenterna från gemenskapen bidrar med huvuddelen av de totala produktionskostnaderna och produktionen inte kontrolleras av en eller flera producenter som är etablerade utanför medlemsstaterna.”

3. Artikel 2 ska ersättas med följande:

”Artikel 2

1. Varje medlemsstat ska säkerställa att alla audiovisuella medietjänster som sänds av leverantörer av medietjänster under dess jurisdiktion överensstämmer med reglerna i det rättssystem som är tillämpligt på audiovisuella medietjänster avsedda för allmänheten i den medlemsstaten.

2. I detta direktiv avses med leverantörer av medietjänster under en medlemsstats jurisdiktion:

a) De leverantörer av medietjänster som enligt punkt 3 är etablerade i den medlemsstaten.

b) De leverantörer av medietjänster på vilka punkt 4 är tillämplig.

3. I detta direktiv anses en leverantör av medietjänster vara etablerad i en medlemsstat i följande fall:

a) Leverantören av medietjänster har sitt huvudkontor i medlemsstaten och redaktionella beslut om den audiovisuella medietjänsten fattas i den medlemsstaten.

b) Om en leverantör av medietjänster har sitt huvudkontor i en medlemsstat medan redaktionella beslut om den audiovisuella medietjänsten fattas i en annan medlemsstat, ska leverantören av medietjänster anses vara etablerad i den medlemsstat där en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med den audiovisuella medietjänstverksamheten är verksam. Om en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med den audiovisuella medietjänstverksamheten är verksam i båda medlemsstaterna, ska leverantören av medietjänster anses vara etablerad i den medlemsstat där denne har sitt huvudkontor. Om en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med den audiovisuella medietjänstverksamheten inte är verksam i någon av de medlemsstaterna, ska leverantören av medietjänster anses vara etablerad i den medlemsstat där den först började sin verksamhet i enlighet med den medlemsstatens lagstiftning, under förutsättning att den upprätthåller en varaktig och verklig anknytning till ekonomin i den medlemsstaten.

c) Om en leverantör av medietjänster har sitt huvudkontor i en medlemsstat medan beslut om den audiovisuella medietjänsten fattas i ett tredjeland, eller vice versa, ska leverantören av medietjänster anses vara etablerad i den berörda medlemsstaten, under förutsättning att en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med den audiovisuella medietjänstverksamheten är verksam i den medlemsstaten.

4. Leverantörer av medietjänster på vilka bestämmelserna i punkt 3 inte är tillämpliga ska anses höra under en medlemsstats jurisdiktion i följande fall:

a) De använder sig av en satellitupplänk belägen i den medlemsstaten.

b) De använder sig inte av en satellitupplänk belägen i den medlemsstaten men av en satellitkapacitet som hör till den medlemsstaten.

5. Om frågan om en medlemsstats jurisdiktion inte kan avgöras i enlighet med punkterna 3 och 4, är den behöriga medlemsstaten den i vilken leverantören av medietjänster är etablerad enligt artiklarna 43–48 i fördraget.

6. Detta direktiv ska inte omfatta audiovisuella medietjänster som är avsedda uteslutande för mottagning i tredjestater och som inte tas emot med vanlig konsumentutrustning direkt eller indirekt av allmänheten i en eller flera medlemsstater.”

4. Artikel 2a ska ändras enligt följande:

a) Punkt 1 ska ersättas med följande:

”1. Medlemsstaterna ska säkerställa fri mottagning och får inte begränsa vidareändring inom sina territorier av audiovisuella medietjänster från andra medlemsstater av skäl som hör under områden som samordnas enligt av detta direktiv.”

b) I punkt 2 ska den inledande meningen och led a ersättas med följande:

”2. Medlemsstaterna får, när det gäller tv-sändningar, tillfälligt göra undantag från punkt 1 om följande villkor är uppfyllda:

a) En tv-sändning som kommer från en annan medlemsstat överträder uppenbarligen, allvarligt och grovt artikel 22.1 eller 22.2 och/eller artikel 3b.”

c) Följande punkter ska läggas till:

”4. När det gäller audiovisuella medietjänster på begäran får medlemsstaterna vidta åtgärder för att göra undantag från punkt 1 för en viss tjänst om följande villkor är uppfyllda:

a) Åtgärderna ska

i) vara nödvändiga av någon av följande anledningar

— den allmänna ordningen, särskilt förebyggande, utredning, upptäckt av och åtal för brott, inklusive skydd av minderåriga och bekämpning av uppammande till hat, grundat på ras, kön, religion eller nationalitet samt kränkningar av enskilda personers mänskliga värdighet,

— skydd av folkhälsan,

— allmän säkerhet, inklusive skydd av nationell säkerhet och försvar,

— skydd av konsumenter, inklusive investerare,

ii) vidtas med avseende på en beställtjänst som är till förfång för de mål som avses i punkt i eller utgör en allvarlig risk för att dessa mål inte uppnås,

iii) vara proportionerliga i förhållande till dessa mål.

b) Innan åtgärderna vidtas och utan att det påverkar domstolsförfaranden, inklusive förberedande förhandlingar och åtgärder som vidtas inom ramen för en brottsutredning, ska medlemsstaten

— ha uppmanat den medlemsstat under vars jurisdiktion tjänsteleverantören lyder att vidta åtgärder, varpå denna senare medlemsstat inte vidtagit några åtgärder eller endast vidtagit otillräckliga åtgärder,

— ha anmält till kommissionen och till den medlemsstat under vars jurisdiktion tjänsteleverantören lyder sin avsikt att vidta sådana åtgärder.

5. Medlemsstaterna kan i brådskande fall göra undantag från de villkor som anges i punkt 4 b. I sådana fall ska åtgärderna snarast möjligt anmälas till kommissionen och till den medlemsstat under vars jurisdiktion tjänsteleverantören lyder med uppgift om varför medlemsstaten bedömer att fallet är brådskande.

6. Utan att det påverkar medlemsstaternas möjlighet att fortsätta att vidta åtgärderna enligt punkterna 4 och 5 ska kommissionen snarast möjligt undersöka huruvida de anmälda åtgärderna är förenliga med gemenskapsrätten. Om kommissionen kommer fram till att åtgärden är oförenlig med gemenskapsrätten, ska den uppmana medlemsstaten i fråga att avhålla sig från att vidta de planerade åtgärderna eller skyndsamt avbryta vidtagna åtgärder.”

5. Artikel 3 ska ersättas med följande:

”Artikel 3

1. Medlemsstaterna ska ha frihet att föreskriva att leverantörer av medietjänster under deras jurisdiktion ska följa mer detaljerade eller striktare regler inom de områden som samordnas enligt detta direktiv, förutsatt att dessa regler överensstämmer med gemenskapsrätten.

2. I de fall en medlemsstat

- a) har utövat sin frihet enligt punkt 1 att införa mer detaljerade eller striktare bestämmelser i allmänhetens intresse, och
- b) bedömer att ett programföretag under en annan medlemsstats jurisdiktion tillhandahåller en tv-sändning som helt eller huvudsakligen är inriktad på dess territorium

får den ta kontakt med den medlemsstat som har jurisdiktion i syfte att nå en ömsesidigt tillfredsställande lösning på eventuella problem som uppstår. Den medlemsstat som har jurisdiktion ska när den mottar en motiverad begäran från den förstnämnda medlemsstaten begära att programföretaget följer de ifrågavarande bestämmelserna i allmänhetens intresse. Den medlemsstat som har jurisdiktion ska inom två månader informera den förstnämnda medlemsstaten om resultatet av denna begäran. Båda medlemsstaterna får anmoda den kontaktkommitté som inrättas enligt artikel 23a att undersöka fallet.

3. Om den förstnämnda medlemsstaten bedömer

- a) att det resultat som uppnåtts genom tillämpning av punkt 2 inte är tillfredsställande, och
- b) att programföretaget i fråga har etablerat sig i medlemsstaten med jurisdiktion i syfte att kringgå de striktare bestämmelser inom de områden som samordnas enligt detta direktiv som skulle gälla om det var etablerat i den förstnämnda medlemsstaten,

får den vidta lämpliga åtgärder mot det berörda programföretaget.

Sådana åtgärder ska objektivt sett vara nödvändiga, tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt och vara proportionerliga i förhållande till de avsedda målen.

4. En medlemsstat får vidta åtgärder i enlighet med punkt 3 endast om samtliga nedanstående villkor är uppfyllda:

- a) den har underrättat kommissionen och den medlemsstat där programföretaget är etablerat att den avser att vidta sådana åtgärder och beskriver på vilket underlag den grundar sin bedömning, och
- b) kommissionen har fastställt att åtgärderna är förenliga med gemenskapsrätten, särskilt att de bedömningar som har gjorts av den medlemsstat som vidtar dessa åtgärder i enlighet med punkterna 2 och 3 är välgrundade.

5. Kommissionen ska inom tre månader efter underrättelsen enligt punkt 4 a fastställa huruvida åtgärderna är förenliga med gemenskapsrätten. Om kommissionen fastställer att så inte är fallet ska den berörda medlemsstaten avstå från att vidta de föreslagna åtgärderna.

6. Medlemsstaterna ska inom ramen för sin lagstiftning och på lämpligt sätt säkerställa att leverantörer av medietjänster under deras jurisdiktion effektivt uppfyller bestämmelserna i detta direktiv.

7. Medlemsstaterna ska främja system för sam- och/eller självreglering på nationell nivå inom de områden som samordnas genom detta direktiv i den utsträckning det är möjligt inom deras rättsordningar. Dessa system ska utformas så att de blir allmänt accepterade av de viktigaste aktörerna i de berörda medlemsstaterna och säkrar en effektiv tillämpning.

8. Direktiv 2000/31/EG ska tillämpas om inte något annat anges i det här direktivet. Vid en konflikt mellan en bestämmelse i direktiv 2000/31/EG och en bestämmelse i det här direktivet ska bestämmelserna i det här direktivet ha företräde, såvida inte något annat föreskrivs i detta direktiv.”

6. Artikel 3a ska utgå.

7. Följande kapitel ska införas:

"KAPITEL IIa

BESTÄMMELSER SOM ÄR TILLÄMPLIGA PÅ SAMTLIGA AUDIOVISUELLA MEDIETJÄNSTER

Artikel 3a

Medlemsstaterna ska säkerställa att leverantörer av audiovisuella medietjänster under deras jurisdiktion sörjer för att mottagarna av deras tjänster hela tiden har direkt tillgång till åtminstone följande information, vilken ska vara lättillgänglig:

- a) Namnet på leverantören av medietjänster.
- b) Den geografiska adress där leverantören av medietjänster är etablerad.
- c) Uppgifter om leverantören av medietjänster, inbegripet dennes e-postadress eller webbplats, så att det snabbt och effektivt går att få direkt kontakt med denne.
- d) I tillämpliga fall, de behöriga kontroll- eller övervakningsorganen.

Artikel 3b

Medlemsstaterna ska på lämpligt sätt säkerställa att audiovisuella medietjänster som tillhandahålls av medietjänstföretag under deras jurisdiktion inte innehåller något som uppmuntrar hat, grundat på ras, kön, religion eller nationalitet.

Artikel 3c

Medlemsstaterna ska uppmuntra medietjänstleverantörerna inom den egna jurisdiktionen att se till att deras tjänster successivt görs tillgängliga för syn- och hörselskadade personer.

Artikel 3d

Medlemsstaterna ska säkerställa att leverantörer av medietjänster under deras jurisdiktion inte sänder biograffilmer under andra tidsperioder än de som överenskommit med rättighetsinnehavarna.

Artikel 3e

1. Medlemsstaterna ska se till att audiovisuella kommersiella meddelanden som tillhandahålls av medietjänstleverantörer under deras jurisdiktion uppfyller följande krav:

- a) Audiovisuella kommersiella meddelanden ska vara lättigenkännliga som sådana. Dolda audiovisuella kommersiella meddelanden är förbjudna.

- b) Audiovisuella kommersiella meddelanden får inte använda subliminal teknik.

- c) Audiovisuella kommersiella meddelanden får inte

- i) strida mot respekten för mänsklig värdighet,

- ii) innehålla eller främja diskriminering på grund av kön, ras eller etniskt ursprung, religion eller trosuppfattning, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning,

- iii) uppmuntra till ett beteende som är skadligt för hälsa eller säkerhet,

- iv) uppmuntra till ett beteende som är mycket skadligt för miljön.

- d) Det är förbjudet med alla former av audiovisuella kommersiella meddelanden för cigaretter och andra tobaksvaror.

- e) Audiovisuella kommersiella meddelanden för alkohohaltiga drycker får inte vara särskilt riktade till minderåriga och får inte uppmuntra till överkonsumtion av sådana drycker.

- f) Audiovisuella kommersiella meddelanden om medicinska produkter och medicinsk behandling ska vara förbjudna om produkterna eller behandlingarna är tillgängliga endast efter ordination i den medlemsstat till vars jurisdiktion leverantören av medietjänster hör.

- g) Audiovisuella kommersiella meddelanden får inte orsaka minderåriga fysisk eller moralisk skada. Därför får de inte direkt uppmuntra minderåriga att köpa eller hyra en produkt eller tjänst genom att utnyttja deras oerfarenhet eller godtrogenhet, direkt uppmuntra dem att övertala sina föräldrar eller någon annan att köpa de varor eller tjänster som ingår i reklamen, utnyttja det speciella förtroende som minderåriga hyser för föräldrar, lärare eller andra personer, eller utan skäl visa minderåriga i farliga situationer.

2. Medlemsstaterna och kommissionen ska uppmuntra leverantörer av medietjänster att ta fram uppförandekoder om sådana olämpliga audiovisuella kommersiella meddelanden som åtföljer eller ingår i barnprogram och som avser livsmedel eller drycker som innehåller näringsämnen eller ämnen som har en näringsmässig eller fysiologisk effekt, särskilt fett, transfettsyror, salt/natrium och sockerarter, som enligt rekommendationerna inte bör utgöra en alltför stor del av den totala kosten.

Artikel 3f

1. Audiovisuella medietjänster eller program som sponsras ska uppfylla följande krav:

- a) Deras innehåll och, när det gäller tv-sändningar, deras programläggning ska inte under några förhållanden påverkas på ett sådant sätt att det inverkar på ansvaret och det redaktionella oberoendet hos leverantören av medietjänster.
- b) De får inte direkt uppmuntra till inköp eller förhyrning av varor eller tjänster, särskilt inte genom särskilda säljfrämjande hänvisningar till dessa varor eller tjänster.
- c) Tittarna ska tydligt informeras om att det existerar ett sponsoravtal. Sponsrade program ska tydligt kunna identifieras som sådana genom att sponsorns namn, logotyp och/eller eventuell annan symbol, såsom en hänvisning till sponsorns produkt(er) eller tjänst(er) eller något annat kännetecken, visas på lämpligt sätt i början av programmet, under programmet och/eller i slutet av programmet.

2. Audiovisuella medietjänster eller program får inte sponsras av företag vars huvudsakliga verksamhet är tillverkning eller försäljning av cigaretter och andra tobaksvaror.

3. Om företag vars verksamhet omfattar tillverkning eller försäljning av medicinska produkter och medicinsk behandling sponsrar audiovisuella medietjänster eller program, ska denna sponsring främja företagets namn eller anseende, men inte särskilda medicinska produkter eller medicinska behandlingar som är tillgängliga endast efter ordination i den medlemsstat under vars jurisdiktion leverantören av medietjänster hör.

4. Nyhets- och samhällsprogram får inte sponsras. Medlemsstaterna får besluta att förbjuda att sponsorns logo visas under barnprogram, dokumentärprogram och religiösa program.

Artikel 3g

1. Produktplacering ska vara förbjuden.

2. Med avvikelse från punkt 1 ska produktplacering vara tillåten, såvida medlemsstaterna inte beslutar något annat,

— i biograffilmer, filmer och serier producerade för audiovisuella medietjänster, sportprogram och lätta underhållningsprogram, eller

— när det inte förekommer någon betalning utan endast gratis tillhandahållande av vissa varor eller tjänster, exempelvis rekvisita och priser, för att de ska ingå i ett program.

Undantaget i den första strecksatsen ska inte gälla barnprogram.

De program som innehåller produktplacering ska uppfylla åtminstone samtliga följande krav:

a) Deras innehåll och, när det gäller tv-sändningar, deras programläggning får inte under några omständigheter påverkas på ett sådant sätt att det inverkar på ansvaret och det redaktionella oberoendet hos leverantören av medietjänster.

b) De får inte direkt uppmuntra till inköp eller förhyrning av varor eller tjänster, särskilt inte genom särskilda säljfrämjande hänvisningar till dessa varor eller tjänster.

c) De får inte otillbörligen framhäva den berörda produkten.

d) Tittarna ska tydligt informeras om att det förekommer produktplacering. Program som innehåller produktplacering ska identifieras på lämpligt sätt i början och i slutet av programmet, och när programmet börjar igen efter ett reklamavbrott, för att undvika all osäkerhet hos tittaren.

I undantagsfall får medlemsstaterna besluta att göra avkall på de krav som anges i led d ovan, förutsatt att programmet i fråga varken har producerats eller beställts av leverantören av medietjänster själv eller av ett närstående företag till en sådan leverantör.

3. Programmen får inte under några omständigheter innehålla någon produktplacering av

— tobaksvaror eller cigaretter eller produktplacering från företag vars huvudsakliga verksamhet är tillverkning eller försäljning av cigaretter och andra tobaksvaror, eller

— särskilda medicinska produkter eller medicinska behandlingar som är receptbelagda i den medlemsstat under vars jurisdiktion leverantören av medietjänster hör.

4. Bestämmelserna i punkterna 1, 2 och 3 ska endast gälla program som producerats efter den 19 december 2009.”

8. Följande kapitel ska införas:

”KAPITEL IIb

BESTÄMMELSER SOM ÄR TILLÄMPLIGA ENDAST PÅ AUDIOVISUELLA MEDIETJÄNSTER PÅ BEGÄRAN

Artikel 3h

Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att se till att audiovisuella medietjänster på begäran som tillhandahålls av leverantörer av medietjänster under deras jurisdiktion och som allvarligt kan skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos minderåriga endast tillhandahålls på ett sådant sätt att minderåriga normalt inte hör eller ser sådana audiovisuella medietjänster på begäran.

Artikel 3i

1. Medlemsstaterna ska se till att audiovisuella medietjänster på begäran som tillhandahålls av leverantörer av medietjänster under deras jurisdiktion, där så är praktiskt möjligt och på lämpligt sätt, främjar framställningen och tillgången till europeiska produktioner. Sådant främjande kan bl.a. avse det finansiella bidraget från sådana tjänster till produktionen och förvärv av sändningsrätter till europeiska produktioner eller andelen och/eller framhävandet av europeiska produktioner i den programkatalog som erbjuds av beställtjänsten.

2. Medlemsstaterna ska, senast den 19 december 2011 och därefter vart fjärde år, rapportera till kommissionen om genomförandet av punkt 1.

3. Kommissionen ska på grundval av de uppgifter som medlemsstaterna lämnar och en oberoende undersökning rapportera till Europaparlamentet och rådet om tillämpningen av punkt 1, med beaktande av marknadsutvecklingen och den tekniska utvecklingen samt målet kulturell mångfald.”

9. Följande kapitel ska införas:

”KAPITEL IIc

BESTÄMMELSE OM EXKLUSIVA RÄTTIGHETER OCH BESTÄMMELSER OM KORTA NYHETSINSLAG I TV-SÄNDNINGAR

Artikel 3j

1. Varje medlemsstat får vidta åtgärder som är förenliga med gemenskapsrätten för att säkerställa att programföretag under dess jurisdiktion, med utnyttjande av exklusiva rättigheter, inte sänder evenemang som av den medlemsstaten anses vara av särskild vikt för samhället på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i den medlemsstaten utestängs från möjligheten att följa sådana evenemang genom direktsändning eller tidsförskjuten sändning i fri television. I sådana fall ska den berörda medlemsstaten upprätta en förteckning över de nationella eller icke-nationella evenemang som den anser vara av särskild vikt för samhället. Detta ska göras på ett klart och öppet sätt i rätt och god tid. Den berörda medlemsstaten ska härvid också bestämma om dessa evenemang ska vara tillgängliga helt eller delvis genom direktsändning eller, när så är nödvändigt eller lämpligt av objektiva skäl i allmänhetens intresse, helt eller delvis via tidsförskjuten sändning.

2. Medlemsstaterna ska omedelbart till kommissionen anmäla alla åtgärder som har vidtagits eller kommer att vidtas enligt punkt 1. Inom tre månader efter anmälan ska kommissionen kontrollera att sådana åtgärder är förenliga med gemenskapsrätten och meddela dem till de andra medlemsstaterna. Den ska inhämta yttrande från den kontaktkommitté som inrättas i enlighet med artikel 23a. Den ska i *Europeiska unionens officiella tidning* skyndsamt offentliggöra de åtgärder som har vidtagits samt minst en gång om året offentliggöra en samlad förteckning över de åtgärder som medlemsstaterna har vidtagit.

3. Medlemsstaterna ska – med lämpliga medel och inom ramen för sin lagstiftning – se till att programföretag under deras jurisdiktion inte utövar de exklusiva rättigheter som förvärvats av dessa programföretag efter den dag då detta direktiv offentliggörs på sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i en annan medlemsstat utestängs från möjligheten att följa evenemang på det sätt som den andra medlemsstaten bestämt i enlighet med punkterna 1 och 2 helt eller delvis genom direktsändning eller, när så är nödvändigt eller lämpligt av objektiva skäl i allmänhetens intresse, helt eller delvis genom tidsförskjuten sändning i fri television såsom den andra medlemsstaten har bestämt i enlighet med punkt 1.

Artikel 3k

1. Medlemsstaterna ska när det gäller korta nyhetsinslag se till att varje programföretag som är etablerat i gemenskapen på rättvisa, rimliga och icke-diskriminerande villkor har tillgång till evenemang av stort allmänintresse som sänds med utnyttjande av exklusiva rättigheter av ett programföretag under deras jurisdiktion.

2. Om ett annat programföretag som är etablerat i samma medlemsstat som det programföretag som ansöker om tillgång har fått exklusiva rättigheter till det berörda evenemanget av stort allmänintresse, måste ansökan om tillgång göras hos det programföretaget.
3. Medlemsstaterna ska se till att sådan tillgång säkerställs genom att tillåta programföretag att fritt välja korta utdrag från det sändande programföretagets signal med åtminstone angivande av källan, om detta inte är omöjligt av praktiska skäl.
4. Som ett alternativ till punkt 3 får medlemsstaterna fastställa ett liknande system genom vilket tillgång ges på rättvisa, rimliga och icke diskriminerande villkor på något annat sätt.
5. Korta utdrag får endast användas i allmänna nyhetsprogram och får användas i audiovisuella medietjänster på begäran endast om samma program erbjuds med tidsförskjutning från samma leverantör av medietjänster.
6. Utan att det påverkar tillämpningen av punkterna 1–5 ska medlemsstaterna se till att i enlighet med sina rättsliga system och praxis fastställa närmare bestämmelser och villkor för tillhandahållandet av sådana korta utdrag, särskilt eventuella ersättningsbestämmelser, maximal längd för utdragen och tidsgränser för sändning av dem. Om ersättning betalas ut, får den inte överstiga de extrakostnader som är resultatet av att tillgången tillhandahålls.”
10. I artikel 4.1 ska meningen ”definierade i artikel 6” utgå.
11. Artiklarna 6 och 7 ska utgå.
12. Titeln på kapitel IV ska ersättas med följande:
- ”TV-REKLAM OCH TEleshopping”**
13. Artikel 10 ska ersättas med följande:
- ”Artikel 10*
1. Tv-reklam och teleshopping ska vara lätta att känna igen som sådana och kunna skiljas från det redaktionella innehållet. Utan att det påverkar tillämpningen av nya annonseringstekniker ska tv-reklam och teleshopping hållas klart åtskilda från andra delar av programmet med optiska och/eller akustiska och/eller rumsliga hjälpmedel.
2. Enstaka reklaminslag och teleshoppinginslag ska förekomma endast undantagsvis, utom vid sändningar av sportevenemang.”
14. Artikel 11 ska ersättas med följande:
- ”Artikel 11*
1. När tv-reklam eller teleshopping infogas i programmen ska medlemsstaterna säkerställa att detta inte påverkar programmens integritet eller rättighetsinnehavarnas rättigheter och ska då beakta naturliga avbrott i programmen samt programmens längd och karaktär.
2. Sändningar av filmer producerade för tv (med undantag för tv-serier och dokumentärer), biograffilmer och nyhetsprogram får avbrytas av tv-reklam och/eller teleshoppinginslag en gång varje tablålagd period på minst trettio minuter. Sändningar av barnprogram får avbrytas av tv-reklam och/eller teleshopping en gång under varje tablålagd period på minst trettio minuter, förutsatt att programmets tablålagda längd överstiger trettio minuter. TV-reklam eller teleshopping får inte infogas i sändningar av gudstjänster.”
15. Artiklarna 12 och 13 ska utgå.
16. Artikel 14.1 ska utgå.
17. Artiklarna 16 och 17 ska utgå.
18. Artikel 18 ska ersättas med följande:
- ”Artikel 18*
1. Tv-reklaminslagens och teleshoppinginslagens längd inom en given klocktimme får inte överstiga 20 %.
2. Punkt 1 är inte tillämplig på de av programföretagets meddelanden som rör dess egna program och biprodukter med direkt koppling till dessa program, sponsormeddelanden och produktplaceringar.”
19. Artikel 18a ska ersättas med följande:
- ”Artikel 18a*
- Teleshoppingblock ska tydligt identifieras som sådana med optiska och akustiska hjälpmedel och ska ha en sammanhängande varaktighet av minst femton minuter.”

20. Artikel 19 ska ersättas med följande:

”Artikel 19

Bestämmelserna i detta direktiv ska i tillämpliga delar gälla för tv-kanaler som uteslutande ägnas åt reklam och tele-shopping samt tv-kanaler som uteslutande ägnas åt egenreklam. Kapitel III samt artiklarna 11 och 18 ska inte vara tillämpliga på dessa kanaler.”

21. Artikel 19a ska utgå.

22. Artikel 20 ska ersättas med följande:

”Artikel 20

Utän att det påverkar tillämpningen av artikel 3 får medlemsstaterna, med vederbörlig hänsyn till gemenskapsrätten, fastställa andra villkor än de som fastställs i artikel 11.2 och i artikel 18 i fråga om tv-sändningar som är avsedda uteslutande för det nationella territoriet och som inte kan tas emot, direkt eller indirekt, av allmänheten i en eller flera andra medlemsstater.”

23. Titeln på kapitel V ska ersättas med följande:

”SKYDD AV MINDERÅRIGA VID TV-SÄNDNINGAR”

24. Artiklarna 22a och 22b ska utgå.

25. Titeln på kapitel VI ska ersättas med följande:

”RÄTT TILL GENMÅLE I TV-SÄNDNINGAR”

26. I artikel 23a ska led 2 e ersättas med följande:

e) Att underlätta informationsutbytet mellan medlemsstaterna och kommissionen om situationen och utvecklingen på området för reglering av audiovisuella medietjänster med hänsyn både till gemenskapens politik på det audiovisuella området och till den relevanta tekniska utvecklingen.”

27. Följande kapitel ska införas:

”KAPITEL VIIb

SAMARBETE MELLAN REGLERINGSORGAN I MEDLEMS-STATERNA

Artikel 23b

Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att förse varandra och kommissionen med den information som är

nödvändig för att tillämpa bestämmelserna i detta direktiv, särskilt artiklarna 2, 2a och 3, framför allt genom sina behöriga oberoende regleringsorgan.”

28. Artiklarna 25 och 25a ska utgå.

29. Artikel 26 ska ersättas med följande:

”Artikel 26

Senast den 19 december 2011 och vart tredje år därefter ska kommissionen till Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén överlämna en rapport om tillämpningen av detta direktiv i dess ändrade lydelse och, vid behov, utarbeta ytterligare förslag för att anpassa det till utvecklingen i fråga om audiovisuella medietjänster, särskilt mot bakgrund av den senaste tekniska utvecklingen, sektorns konkurrenskraft och nivåerna för mediekunskap i alla medlemsstater.

Denna rapport ska även omfatta en bedömning av frågan om tv-reklam som åtföljer eller ingår i barnprogram, i synnerhet huruvida de kvantitativa och kvalitativa bestämmelserna i detta direktiv har gett den skyddsnivå som krävs.”

Artikel 2

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 av den 27 oktober 2004 om samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheter som ansvarar för konsumentskyddslagstiftningen ⁽¹⁾ ska ändras på följande sätt:

— Punkt 4 i bilagan ”Direktiv och förordningar” som omfattas av artikel 3 a ska ersättas med följande:

”4. Europaparlamentets och rådets direktiv 89/552/EEG av den 3 oktober 1989 om samordning av vissa bestämmelser som fastställs i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television (*): artiklarna 3h–3i och artiklarna 10–20. Direktivet senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/65/EG (**).

(*) EGT L 298, 17.10.1989, s. 23.

(**) EUT L 332, 18.12.2007, s. 27”.

Artikel 3

1. Medlemsstaterna ska sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv senast den 19 december 2009. De ska genast underrätta kommissionen om detta.

⁽¹⁾ EUT L 364, 9.12.2004, s. 1. Förordningen ändrad genom direktiv 2005/29/EG.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras ska varje medlemsstat själv utfärda.

2. Medlemsstaterna ska till kommissionen överlämna texten till de centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 4

Detta direktiv träder i kraft dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Artikel 5

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Strasbourg den 11 december 2007.

På Europaparlamentets vägnar

H.-G. PÖTTERING

Ordförande

På rådets vägnar

M. LOBO ANTUNES

Ordförande

▼B

RÅDETS DIREKTIV

av den 3 oktober 1989

om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television
(89/552/EEG)

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT
DETTA DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artiklarna 57.2 och 66 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag¹,

i samarbete med Europaparlamentet²,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande³,
och med beaktande av följande:

De mål för gemenskapen som fastställts i fördraget innefattar upprättande av ett allt fastare förbund mellan Europas folk, vilket skall främja närmare förbindelser mellan de stater som den förenar, garantera ekonomiskt och socialt framåtskridande i medlemsländerna genom gemensamma åtgärder för att avskaffa de barriärer som delar Europa, uppmuntra fortgående förbättringar av levnadsvillkoren för gemenskapens folk samt garantera att fred och frihet upprätthålls och stärks.

Fördraget föreskriver att en gemensam marknad upprättas, att medlemsstaterna sinsemellan avskaffar hinder för fri rörlighet för tjänster och inför ett system som säkerställer att konkurrensen på den gemensamma marknaden inte snedvrids.

¹ EGT nr C 179, 17.7.1986, s. 4.

² EGT nr C 49, 22.2.1988, s. 53 och EGT nr C 158, 26.6.1989.

³ EGT nr C 232, 31.8.1987, s. 29.

Sändningar över gränserna med hjälp av olika tekniker är ett sätt att uppfylla gemenskapens mål, och åtgärder bör vidtas för att medge och säkerställa övergången från nationella marknader till en gemensam produktions- och distributionsmarknad för program och för att upprätta lojala konkurrensförhållanden utan att påverka den roll i det allmännas intresse som TV-tjänsterna skall tillgodose.

Europarådet har antagit Europakonventionen om television över gränserna.

Fördraget föreskriver att direktiv utfärdas om samordning av bestämmelser för att underlätta egenföretagande.

Televisionssändning är normalt sett en tjänst enligt fördragets innebörd.

Fördraget föreskriver fri rörlighet för alla tjänster som normalt tillhandahålls mot betalning, utan inskränkning på grund av kulturellt eller annat innehåll och utan begränsning för medborgare i medlemsstaterna som är etablerade i ett annat EG-land än det för vilken tjänsterna är avsedda.

Denna rättighet som den tillämpas på sändning och distribution av televisionstjänster är också ett klart uttalande i gemenskapsrätten av en mer allmän princip, nämligen yttrandefriheten som den fastställts i artikel 10.1 i Konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som ratificerats av alla medlemsstater. Ett direktiv om sändning och distribution av TV-program måste därför säkerställa programmets fria rörlighet mot bakgrund av nämnda artikel och med förbehåll endast för de begränsningar som anges i stycke 2 i nämnda artikel och av artikel 56.1 i fördraget.

Medlemsstaternas lagar och andra författningar beträffande TV- och kabelsändningar innehåller olikheter, av vilka några kan hindra den fria rörligheten för sändningar inom gemenskapen och snedvridda konkurrensen inom den gemensamma marknaden.

Alla sådana restriktioner i friheten att tillhandahålla sändningstjänster inom gemenskapen skall avskaffas enligt fördraget.

Ett sådant avskaffande skall ske jämsides med en samordning av tillämpliga lagar. Denna samordning skall ha till syfte att underlätta de berörda professionella verksamheterna och, mera allmänt, det fria utbytet av information och tankar inom gemenskapen.

Det är följaktligen nödvändigt och tillräckligt att alla sändningar följer lagen i den medlemsstat, varifrån de härrör.

Detta direktiv fastställer minimikraven för att garantera frihet för sändning. Det påverkar därför inte medlemsstaternas och respektive myndigheters ansvar i fråga om organisationen – inklusive systemen för tillståndsgivning, administrativ auktorisering eller beskattning – finansiering och programinnehåll. Den kulturella utvecklingens oberoende i medlemsstaterna och bevarandet av den kulturella mångfalden inom gemenskapen förblir därför opåverkad.

Inom den gemensamma marknaden är det nödvändigt att alla sändningar, som härrör från och är avsedda för mottagning inom gemenskapen, och i synnerhet de som är avsedda för mottagning i en annan medlemsstat, följer den lag som är tillämplig på sändningar, avsedda för mottagning av allmänheten i den medlemsstat, varifrån sändningen kommer, samt bestämmelserna i detta direktiv.

Kravet att den medlemsstat, varifrån sändningarna härrör, verifierar att dessa följer nationella lagar, samordnade genom detta direktiv, är enligt gemenskapsrätten tillräckligt för att garantera fri rörlighet för sändningar utan en andra kontroll på samma grunder i de mottagande medlemsstaterna. Den mottagande medlemsstaten får emellertid undantagsvis och under särskilda omständigheter interimistiskt hindra återutsändning av televisionssändningar.

Det är viktigt att medlemsstaterna säkerställer att varje handling förhindras, som kan visa sig skadlig för den fria rörligheten och handeln med televisionsprogram eller som kan medföra dominerande ställningar som skulle leda till begränsningar av den TV-överförda informationens mångfald och frihet och av informationssektorn i dess helhet.

Detta direktiv, som är specifikt begränsat till regler för televisionssändningar, påverkar inte existerande eller kommande gemen-

skapsåtgärder beträffande harmonisering, särskilt för att tillfredsställa tvingande krav som rör skydd för konsumenter och rimligheten i kommersiella transaktioner och konkurrens.

Samordning är inte desto mindre nödvändig för att underlätta för personer och företag som producerar program med ett kulturellt syfte att ägna sig åt sin verksamhet.

Minimikraven för alla offentliga eller privata televisionsprogram inom gemenskapen beträffande europeiska, audiovisuella produktioner har varit ett sätt att främja produktion, oberoende produktion och distribution i de ovan nämnda företagen och kompletterar andra åtgärder som redan vidtagits eller kommer att föreslås för att främja samma syfte.

Det är därför nödvändigt att främja marknader av tillräcklig storlek för TV-produktioner i medlemsstaterna för att ge avkastning på nödvändiga investeringar, inte bara genom att upprätta gemensamma regler som öppnar nationella marknader utan också genom att där så är praktiskt möjligt och med lämpliga medel se till att europeisk produktion utgör en övervägande del av alla medlemsstaternas TV-program. För att tillämpningen av dessa regler skall kunna övervakas och för att dessa mål skall kunna uppfyllas, skall medlemsstaterna till kommissionen överlämna en rapport om de delar som reserverats för europeiska respektive oberoende produktioner enligt detta direktiv. Vid beräkningen av proportionerna skall hänsyn tas till den speciella situationen i Grekland och Portugal. Kommissionen måste informera medlemsstaterna om dessa rapporter, åtföljda där så är lämpligt av ett yttrande som särskilt tar hänsyn till framsteg i förhållande till tidigare år, andelen nya program i sändningarna, de speciella villkoren för nya programföretag och den speciella situationen i länder med låg audiovisuell produktionskapacitet eller med begränsat språkområde.

För dessa ändamål bör "europeiska produktioner" definieras utan att det påverkar medlemsstaternas möjligheter att fastställa en mera detaljerad definition i fråga om TV-programföretag inom sin jurisdiktion i överensstämmelse med artikel 3.1 i enlighet med gemenskapsrätten och med hänsyn till detta direktivs syften.

Det är viktigt att söka efter lämpliga medel och procedurer i överensstämmelse med gemenskapsrätten för att främja att dessa syften förverkligas och att lämpliga åtgärder vidtas för att uppmuntra genomförande och utveckling av europeisk audiovisuell produktion och distribution, särskilt i länder med låg produktionskapacitet eller med begränsat språkområde.

Nationella stödåtgärder för utveckling av europeisk produktion kan tillämpas i den utsträckning de överensstämmer med gemenskapsrätten.

Ett åtagande, där så är praktiskt möjligt, om att en viss del av sändningarna skall reserveras för oberoende produktioner, skapade av producenter som är oberoende av programföretag, kommer att stimulera nya källor för TV-produktion, särskilt genom att små och medelstora företag skapas. Det kommer att öppna nya möjligheter att lansera kreativa begåvningar inom kulturella yrken och bland personal på det kulturella området. Medlemsstaternas definition av begreppet oberoende producent bör ta hänsyn till detta syfte genom att vederbörligen beakta små och medelstora producenter och tillåta finansiellt deltagande vid samproduktion med TV-företagen.

Det är nödvändigt att medlemsstaterna vidtar åtgärder för att säkerställa att en viss period förflyter mellan premiärvisningen på biograf och TV-premiären.

För att medge en aktiv språkpolicy till förmån för ett specifikt språk förblir medlemsstaterna fria att fastställa mera detaljerade eller striktare regler framför allt på grundval av språkkriterier, så länge dessa regler överensstämmer med gemenskapsrätten och särskilt inte är tillämpliga i fråga om återutsändning av program som producerats i andra medlemsstater.

För att säkerställa att konsumenternas intressen som TV-tittare är helt och fullt skyddade är det väsentligt att TV-reklamen underkastas vissa minimiregler och standarder och att medlemsstaterna behåller rätten att fastställa mer detaljerade eller striktare regler och under vissa omständigheter kan fastställa olika villkor för programföretag inom deras jurisdiktion.

Med vederbörlig hänsyn till gemenskapsrätten och i fråga om sändningar, avsedda enbart för det egna landet vilka inte kan tas emot, direkt eller indirekt, i en eller flera medlemsstater, skall medlemsstaterna kunna fastställa olika villkor för reklamslag och olika gränser för reklamvolymen för att underlätta dessa speciella sändningar.

Det är nödvändigt att förbjuda all TV-reklam för cigaretter och andra tobaksvaror, inklusive indirekta former av reklam vilka, utan att direkt nämna tobaksvaran, söker kringgå reklamförbudet genom att utnyttja märkesnamn, symboler eller andra distinkta kännetecken för tobaksvaror eller företag, vars kända eller huvudsakliga verksamheter innefattar produktion eller försäljning av sådana produkter.

Det är även nödvändigt att förbjuda all TV-reklam för medicinska produkter eller medicinsk behandling som är receptbelagd i den medlemsstat, inom vars jurisdiktion programföretaget faller, samt att införa strikta kriterier i fråga om TV-reklam för alkoholhaltiga drycker.

Med beaktande av den växande betydelsen av sponsorer för finansiering av program bör lämpliga regler fastställas för detta.

Det är vidare nödvändigt att införa regler för program och TV-reklam för att skydda minderårigas fysiska, mentala och moraliska utveckling. Även om TV-programföretag normalt är skyldiga att garantera att programmen presenterar fakta och händelser på ett korrekt sätt är det inte desto mindre viktigt att programföretagen åläggs speciella skyldigheter med hänsyn till rätten till genmäle eller motsvarande så att varje person, vars legitima intressen har skadats av ett påstående som gjorts under ett TV-program, effektivt kan utnyttja denna rättighet.

▼B

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL 1

Definitioner*Artikel 1*

I detta direktiv avses med

- a) *TV-sändning*: den ursprungliga överföringen av TV-program avsedda för mottagning av allmänheten, per tråd eller genom luften inklusive överföring via satellit, i okodad eller kodad form. Den innefattar överföring av program mellan företag för vidareändning till allmänheten. Den innefattar inte kommunikationstjänster som tillhandahåller data eller andra meddelanden som efterfrågas individuellt såsom telefax, databaser och andra liknande tjänster.

▼M1

- b) *Programföretag*: den fysiska eller juridiska person som har det redaktionella ansvaret för sammansättningen av TV-program enligt a och som sänder ut eller låter sända ut dem genom tredje part.
- c) *TV-reklam*: varje form av sänt meddelande antingen mot betalning eller mot liknande ersättning eller sändning för egenreklam, som utförs av ett offentligt eller privat företag i samband med handel, affärsverksamhet, hantverk eller yrke i avsikt att främja tillhandahållande mot betalning av varor eller tjänster, inklusive fast egendom, eller rättigheter och förpliktelser.

▼B

- ▶ **M1** d) *Smygreklam*: presentation i ord eller bild av varor, tjänster, namn, varumärke eller verksamheter som utövas av en varu- eller tjänsteproducent i program, då sådan presentation av programföretaget avses tjäna som reklam, och då allmänheten kan vilseledas i fråga om presentationens art. Sådan presentation betraktas som avsiktlig, särskilt om den görs mot betalning eller liknande ersättning.
- ▶ **M1** e) *Sponsring*: varje bidrag, som ges för finansiering av TV-program av ett offentligt eller privat företag som inte är engagerat i TV-verksamhet eller i produktion av audiovisuella verk, i syfte att främja företagets namn, varumärke, anseende, verksamhet eller produkter.

▼M1

- f) *TV-köp*: sändning av direkta erbjudanden till allmänheten med avseende på att mot betalning tillhandahålla varor eller tjänster, inklusive fast egendom, eller rättigheter och förpliktelser

▼B

KAPITEL 2

Allmänna bestämmelser

▼M1*Artikel 2*

1. Varje medlemsstat skall säkerställa att alla TV-sändningar som sänds av programföretag inom dess jurisdiktion överensstämmer med bestämmelserna i det rättssystem som gäller för sändningar avsedda för allmänheten i denna medlemsstat.
2. I detta direktiv avses med programföretag inom medlemsstatens jurisdiktion följande:

- De programföretag som enligt punkt 3 är etablerade i den medlemsstaten.
- De programföretag på vilka punkt 4 är tillämplig.

3. I detta direktiv bedöms ett programföretag vara etablerat i en medlemsstat i följande fall:

- a) Programföretaget har sitt huvudkontor i medlemsstaten och redaktionella beslut om programsammansättningen fattas i den medlemsstaten.
- b) Om ett programföretag har sitt huvudkontor i en medlemsstat medan redaktionella beslut om programsammansättningen fattas i en annan medlemsstat skall programföretaget anses vara etablerat i den medlemsstat där en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med TV-sändningsverksamheten är verksam. Om en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med TV-sändningsverksamheten är verksam i båda medlemsstaterna, skall programföretaget bedömas som om det vore etablerat i den medlemsstat där det har sitt huvudkontor. Om en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med TV-sändningsverksamheten inte är verksam i någon av de medlemsstaterna, skall programföretaget bedömas vara etablerat i den medlemsstat där det först började sända i enlighet med den medlemsstatens rättssystem, under förutsättning att det upprätthåller en varaktig och verklig anknytning till ekonomin i den medlemsstaten.
- c) Om ett programföretag har sitt huvudkontor i en medlemsstat medan beslut om programsammansättningen fattas i ett tredje land, eller vice versa, skall programföretaget anses vara etablerat i den berörda medlemsstaten under förutsättning att en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med TV-sändningsverksamheten är verksam i den medlemsstaten.

4. Programföretag på vilka bestämmelserna i punkt 3 inte är tillämpliga skall anses höra under en medlemsstats jurisdiktion i följande fall:

- a) De använder sig av en frekvens som har upplåtits av den medlemsstaten.
- b) Utan att använda sig av en frekvens som har upplåtits av en medlemsstat, använder de sig av en satellitkapacitet som hör till den medlemsstaten.
- c) Utan att vara sig använda en frekvens som har upplåtits av en medlemsstat eller en satellitkapacitet som hör till en medlemsstat använder de sig av en satellitupplänk belägen i denna medlemsstat.

5. Om frågan om en medlemsstats jurisdiktion inte kan avgöras enligt punkterna 3 och 4 är den behöriga medlemsstaten den i vilken programföretaget är etablerat enligt artikel 52 och följande i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

6. Detta direktiv skall inte omfatta sändningar som är avsedda utslutande för mottagning i tredje land och som inte tas emot direkt eller indirekt av allmänheten i en eller flera medlemsstater.

Artikel 2a

1. Medlemsstaterna skall säkerställa fri mottagning och får inte begränsa vidaresändning inom sina territorier av TV-sändningar från andra medlemsstater av skäl som hör under områden som omfattas av detta direktiv.

2. Medlemsstaterna kan tillfälligt göra undantag från punkt 1 om följande villkor uppfylls:

- a) En TV-sändning som kommer från en annan medlemsstat överträder uppenbarligen, allvarligt och grovt artikel 22.1 eller 22.2 och/eller artikel 22a.
- b) Programföretaget har under de föregående tolv månaderna överträtt bestämmelsen/bestämmelserna som avses i a vid minst två tillfällen.
- c) Den berörda medlemsstaten har skriftligen underrättat programföretaget och kommissionen om de angivna överträdelserna och

om de åtgärder staten avser att vidta om en sådan överträdelse skulle inträffa igen.

- d) Samråd med den sändande medlemsstaten och kommissionen har inte resulterat i någon uppgörelse i godo inom 15 dagar efter den skriftliga underrättelsen enligt c och den angivna överträdelserna fortsätter.

Kommissionen skall inom två månader från underrättelsen om de åtgärder som vidtagits av medlemsstaten besluta om åtgärderna är förenliga med gemenskapsrätten. Om kommissionen beslutar att så inte är fallet, måste medlemsstaten skyndsamt avsluta åtgärderna i fråga.

3. Punkt 2 skall inte påverka tillämpningen av förfaranden, åtgärder eller sanktioner mot överträdelserna i fråga i den medlemsstat som har jurisdiktion över det berörda programföretaget.

Artikel 3

1. Medlemsstaterna skall ha frihet att föreskriva att TV-programföretagen inom deras jurisdiktion skall följa mer detaljerade eller striktare regler inom de områden som omfattas av detta direktiv.

2. Medlemsstaterna skall inom ramen för sin lagstiftning och på lämpligt sätt säkerställa att TV-programföretagen inom deras jurisdiktion effektivt uppfyller bestämmelserna i detta direktiv.

3. Åtgärderna skall omfatta lämpliga förfaranden så att en tredje part som är direkt berörd, inbegripet medborgare från andra medlemsstater, skall kunna vända sig till behörigt juridiskt organ eller annan myndighet för att se till att bestämmelserna efterlevs fullständigt i enlighet med nationella bestämmelser.

Artikel 3a

1. Varje medlemsstat får vidta åtgärder som är förenliga med gemenskapsrätten för att säkerställa att programföretag inom dess jurisdiktion inte, med utnyttjande av exklusiva rättigheter, sänder evenemang som av den medlemsstaten anses vara av särskild vikt för samhället på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i den

medlemsstaten utestängs från möjligheten att följa sådana evenemang genom direktsändning eller tidsförskjuten sändning i fri TV. I sådana fall skall den berörda medlemsstaten upprätta en förteckning över de evenemang, nationella eller icke-nationella, som den anser vara av särskild vikt för samhället. Detta skall göras på ett klart och öppet sätt i rätt och god tid. Den berörda medlemsstaten skall härvid också bestämma om dessa evenemang skall vara tillgängliga helt eller delvis via direktsändning eller, när det är nödvändigt eller lämpligt på grundval av objektiva orsaker i allmänhetens intresse, helt eller delvis via tidsförskjuten sändning.

2. Medlemsstaterna skall omedelbart till kommissionen anmäla alla åtgärder som har vidtagits eller kommer att vidtas enligt punkt 1. Inom en period på tre månader efter anmälan skall kommissionen verifiera att sådana åtgärder är förenliga med gemenskapsrätten och meddela dem till de andra medlemsstaterna. Den skall inhämta yttrande från den kommitté som inrättas i enlighet med artikel 23a. Den skall i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* skyndsamt offentliggöra de åtgärder som har vidtagits samt minst en gång om året den konsoliderade förteckningen över de åtgärder som har vidtagits av medlemsstaterna.

3. Medlemsstaterna skall – med lämpliga medel och inom ramen för sin lagstiftning – säkerställa att programföretag inom deras jurisdiktion inte utövar de exklusiva rättigheter som förvärvats av dessa programföretag efter den dag då detta direktiv offentliggörs på sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i en annan medlemsstat utestängs från möjligheten att följa evenemang på det sätt som den andra medlemsstaten bestämt i enlighet med föregående punkter helt eller delvis via direktsändning eller när det är nödvändigt eller lämpligt på grundval av objektiva orsaker i allmänhetens intresse, helt eller delvis via tidsförskjuten sändning i fri TV så som den andra medlemsstaten har bestämt i enlighet med punkt 1.

▼ B

KAPITEL 3

Främjande av distribution och produktion av TV-program

Artikel 4

1. Medlemsstaterna skall, där så är praktiskt möjligt och på lämpligt sätt, säkerställa att programföretagen reserverar en övervägande del av sin sändningstid med undantag av tid för nyheter, sportevenemang, tävlingar, reklam ► M1, teletexttjänster och köp-TV för europeiska produktioner definierade i artikel 6. Denna andel bör uppnås gradvis på grundval av lämpliga kriterier med beaktande av programföretagets ansvar gentemot sin publik för information, utbildning, kultur och underhållning.

2. Om den andel som anges i punkt 1 inte kan uppnås, får den inte vara mindre än genomsnittet under 1988 i den berörda medlemsstaten.

Vad avser Grekland och Portugal skall år 1988 ersättas av år 1990.

3. Från och med den 3 oktober 1991 skall medlemsstaterna vartannat år till kommissionen överlämna en rapport om tillämpningen av denna artikel och artikel 5.

Rapporten skall innefatta en statistisk uppgift om den uppnådda andelen som anges i denna artikel och i artikel 5 för vart och ett av de TV-program som faller inom den berörda medlemsstatens jurisdiktion, skälen i varje enskilt fall till att man inte uppnått denna andel och de åtgärder som vidtagits eller förutses för att uppnå målet.

Kommissionen skall informera de övriga medlemsstaterna och Europaparlamentet om rapporterna, som då så är lämpligt skall åtföljas av ett yttrande. Kommissionen skall säkerställa att denna artikel och artikel 5 tillämpas i överensstämmelse med bestämmelserna i fördraget. Kommissionen får i sitt yttrande särskilt beakta de framsteg som uppnåtts i förhållande till tidigare år, andelen premiärproduktioner i programplaneringen, de särskilda omständigheterna för nya TV-programföretag och den speciella situationen i länder med låg audiovisuell produktionskapacitet eller begränsat språkområde.

4. Rådet skall senast vid slutet av det femte året efter detta direktivs antagande granska genomförandet av denna artikel med utgångspunkt från en rapport från kommissionen, åtföljd av alla de förslag till åtgärder som den kan anse lämpliga.

För detta ändamål skall kommissionens rapport, baserad på den av medlemsstaterna enligt punkt 3 tillhandahållna informationen, särskilt ta hänsyn till utvecklingen inom den gemensamma marknaden och till det internationella sammanhanget.

Artikel 5

Medlemsstaterna skall där så är praktiskt möjligt och på lämpligt sätt säkerställa att programföretagen reserverar minst 10 % av sin sändningstid, med undantag för tid reserverad för nyheter, sportevenemang, tävlingar, reklam ► **M1**, teletexttjänster och köp-TV eller alternativt, efter medlemsstatens bedömning, minst 10 % av sin programbudget, för europeiska produktioner, skapade av producenter som är oberoende av programföretagen. Denna andel bör uppnås gradvis och baseras på lämpliga kriterier med tanke på programföretagets ansvar gentemot sina tittare när det gäller information, utbildning, kultur och underhållning. Detta måste uppnås genom öronmärkning av en lämplig andel för nya produktioner, dvs. produktioner som sänds inom fem år efter framställningen.

Artikel 6

1. I detta kapitel avses med europeiska produktioner

▼ **M1**

a) produktioner som härrör från medlemsstaterna,

tillämpningen av bestämmelserna i b och c är beroende av att produktioner som härrör från medlemsstaterna inte är föremål för diskriminerande åtgärder i de berörda tredje länderna,

▼B

- b) produktioner som härrör från europeiska tredjestater som är anslutna till Europarådets konvention om gränsöverskridande television och som uppfyller villkoren i punkt 2,
- c) produktioner som härrör från andra europeiska tredjestater och som uppfyller villkoren i punkt 3.

2. Med produktioner som anges i punkt 1 a och 1 b avses sådana produktioner som huvudsakligen är gjorda tillsammans med författare och personal som är bosatta i en eller flera av de stater som anges i punkt 1 a och 1 b, under förutsättning att produktionerna uppfyller ett av följande tre villkor:

- a) De har gjorts av en eller flera producenter som är etablerade i en eller flera av dessa stater.
- b) Framställningen av produktionerna har övervakats och styrts av en eller flera producenter, etablerade i en eller flera av dessa stater.
- c) Bidrag från samproducenter i dessa stater utgör en övervägande del av den totala samproduktionskostnaden och samproduktionen styrs inte av en eller flera producenter, etablerade utanför dessa stater.

▼M1

3. De produktioner som anges i punkt 1 c är produktioner som har utförts av producenter etablerade i ett eller flera europeiska tredje länder med vilka gemenskapen har slutit avtal som omfattar den audiovisuella sektorn, antingen ensamma eller i samarbete med producenter etablerade i en eller flera medlemsstater, om dessa produktioner huvudsakligen har utförts med författare och personal som är bosatta i en eller flera europeiska stater.

4. De produktioner som inte är europeiska produktioner enligt punkt 1 men som har framställts inom ramen för bilaterala avtal om samproduktion, som har ingåtts mellan medlemsstaterna och tredje land, skall anses utgöra europeiska produktioner om samproducen-

terna från gemenskapen bidrar med huvuddelen av de totala produktionskostnaderna och produktionen inte kontrolleras av en eller flera producenter som är etablerade utanför medlemsstaterna.

▼B

►M1 5. Produktioner som inte är europeiska produktioner enligt punkt 1 ►M1 och punkt 4 , men som huvudsakligen gjorts tillsammans med författare och personal som är bosatta i en eller flera medlemsstater, skall betraktas som europeiska produktioner i den utsträckning som motsvarar andelen bidrag från gemenskapens samproducenter till de totala produktionskostnaderna.

▼M1

Artikel 7

Medlemsstaterna skall säkerställa att programföretag inom deras jurisdiktion inte sänder biograffilmer utöver de perioder som det avtalats om med rättighetsinnehavarna.

Artikel 9

Detta kapitel skall inte gälla TV-sändningar som är avsedda för en lokal publik och som inte ingår i ett nationellt nät.

▼B

KAPITEL 4

▼M1

TV-reklam, sponsring och köp-TV

Artikel 10

1. TV-reklam och köp-TV skall vara lätta att känna igen som sådana och hållas klart åtskilda från andra delar av programtjänsten med optiska och/eller akustiska hjälpmedel.

2. Enstaka reklaminslag och köp-TV-inslag skall förekomma endast undantagsvis.
3. Reklam och köp-TV får inte använda subliminalteknik.
4. Smygreklam och smyg-köp-TV är förbjudna.

Artikel 11

1. Reklam och köp-TV-inslag skall infogas mellan programmen. Under förutsättning att villkoren i punkterna 2–5 uppfylls får reklam och köp-TV-inslag också infogas i program på sådant sätt och med hänsyn till naturliga pauser samt programmets sändningslängd och karaktär, att varken programmets integritet och värde eller innehavarnas rättigheter kränks.
2. I program som består av fristående delar eller i sportprogram och evenemang som struktureras på liknande sätt samt i föreställningar som innehåller pauser, får reklam och köp-TV-inslag infogas endast mellan sådana delar eller i pauserna.
3. Sändningar av audiovisuella produktioner såsom spelfilm och filmer gjorda för TV (utom TV-serier, lätta underhållningsprogram och dokumentärer) får, under förutsättning att deras programlagda sändningstid överstiger 45 minuter, avbrytas en gång för varje hel period om 45 minuter. Ytterligare ett avbrott är tillåtet om den programlagda sändningstiden är minst 20 minuter längre än två eller flera fullständiga 45-minutersperioder.
4. Om andra program än de som omfattas av punkt 2 avbryts av reklam eller köp-TV-inslag skall en period om minst 20 minuter förflyta mellan reklaminslagen i programmet.
5. Reklam och köp-TV får inte infogas i sändningar av gudstjänster. Nyhetsprogram och program om aktuella samhällsfrågor, dokumentärprogram, religiösa program och barnprogram får inte avbrytas av reklam eller TV-köp om deras programlagda sändningstid är mindre än 30 minuter. Om deras programlagda sändningstid är 30 minuter eller mer skall de ovan angivna styckena gälla.

▼B*Artikel 12***▼M1**

TV-reklam och köp-TV får inte

▼B

- a) undergräva respekten för den mänskliga värdigheten,
- b) diskriminera någon på grund av ras, kön eller nationalitet,
- c) angripa religiös eller politisk övertygelse,
- d) uppmuntra ett beteende som är skadligt för hälsa eller säkerhet,
- e) uppmuntra ett beteende som är skadligt för miljön.

▼M1*Artikel 13*

Alla former av TV-reklam och köp-TV för cigaretter och andra tobaksvaror skall vara förbjudna.

▼B*Artikel 14*

►M1 1. TV-reklam för medicinska produkter och medicinsk behandling skall vara förbjuden, om produkterna eller behandlingarna är tillgängliga endast efter ordination i den medlemsstat till vars jurisdiktion programföretaget hör.

▼M1

2. Köp-TV för medicinska produkter skall vara förbjudet om det krävs försäljningstillstånd för dem i enlighet med rådets direktiv 65/ 65/EEG av den 26 januari 1965 om tillnärmning av bestäm-

melser som fastställts genom lagar eller andra författningar och som gäller farmaceutiska specialiteter¹, och köp-TV för medicinsk behandling skall också vara förbjudet.

▼B

Artikel 15

▼M1

TV-reklam och köp-TV för alkoholhaltiga drycker skall uppfylla följande kriterier:

▼B

- a) Den får inte rikta sig speciellt till minderåriga eller särskilt skildra minderåriga som intar dessa drycker.
- b) Den skall inte förknippa konsumtion av alkohol med förbättrad fysisk prestation eller med bilkörning.
- c) Den skall inte ge intryck av att konsumtion av alkohol bidrar till social eller sexuell framgång.
- d) Den skall inte göra gällande att alkohol har terapeutiska egenskaper eller att den är ett stimulerande eller lugnande medel eller ett medel för att lösa personliga konflikter.
- e) Den skall inte uppmuntra överkonsumtion av alkohol eller ge en negativ bild av nykterhet eller återhållsamhet.
- f) Den skall inte framhålla en hög alkoholhalt som en positiv egenskap hos dryckerna.

¹ EGT nr 22, 9.2.1965, s. 369. Direktivet senast ändrat genom direktiv 93/39/EEG (EGT nr L 214, 24.8.1993, s. 22).

Artikel 16

► **M1** 1. TV-reklam skall inte orsaka moralisk eller fysisk skada hos minderåriga och måste därför uppfylla följande kriterier:

- a) Den skall inte direkt uppmåna minderåriga att köpa en produkt eller tjänst genom att utnyttja deras oerfarenhet eller godtrogenhet.
- b) Den skall inte direkt uppmuntra minderåriga att övertala sina föräldrar eller andra att köpa de utannonserade varorna eller tjänsterna.
- c) Den skall inte utnyttja det speciella förtroende minderåriga hyser för föräldrar, lärare eller andra personer.
- d) Den skall inte utan skäl visa minderåriga i farliga situationer.

▼ **M1**

2. Köp-TV skall uppfylla bestämmelserna i punkt 1 och dessutom inte uppmåna underåriga att ingå avtal om köp eller förhyrning av varor och tjänster.

▼ **B**

Artikel 17

1. Sponsrade TV-program skall uppfylla följande krav:

- a) Innehåll och programläggning av sponsrade program får under inga förhållanden påverkas av sponsorn på ett sätt som inverkar på programföretagets ansvar och redaktionella oberoende avseende program.
- b) De måste klart identifieras som sponsrade genom att sponsorns namn och/eller logotyp anges i början och/eller slutet av programmen.
- c) De skall inte uppmuntra till köp eller förhyrning av sponsorns eller en tredje parts produkter eller tjänster, särskilt inte genom

att göra speciella säljfrämjande referenser till dessa produkter eller tjänster.

▼ M1

2. TV-program får inte sponsras av företag vars huvudsakliga verksamhet är tillverkning eller försäljning av cigaretter och andra tobaksvaror.

3. Om företag, vars verksamhet inbegriper tillverkning eller försäljning av medicinska produkter och medicinsk behandling, sponsrar TV-program får denna sponsring främja företagets namn eller anseende, men inte särskilda medicinska produkter eller medicinska behandlingar som är tillgängliga endast efter ordination i den medlemsstat under vars jurisdiktion programföretaget hör.

▼ B

► M1 4. Nyheter och program som tar upp aktuella samhällsfrågor får inte sponsras.

▼ M1

Artikel 18

1. Sändningstiden för köp-TV-inslag, reklaminslag och andra former av reklam, med undantag för sändningsblock för köp-TV i enlighet med artikel 18a, får inte överstiga 20 % av den dagliga sändningstiden. Sändningstiden för reklaminslag får inte överstiga 15 % av den dagliga sändningstiden.

2. Reklaminslagens och köp-TV-inslagens längd inom en given timme mellan hela klockslag får inte överstiga 20 %.

3. I denna artikel anses följande inte utgöra reklam

- Programföretagens annonseringar i samband med företagets egna program och produkter med programanknytning som har direkt koppling till programmen.

- Meddelanden till allmänheten och välgörenhetsuppmaningar som sänds gratis.

Artikel 18a

1. Sändningsblock för köp-TV- i en kanal som inte uteslutande är avsedd för köp-TV skall ha en sammanhängande varaktighet av minst 15 minuter.

2. Det högsta antalet sändningsblock per dag skall vara åtta. Den sammanlagda sändningstiden får inte överstiga tre timmar per dag. De skall tydligt anges som sändningsblock för köp-TV med optiska och akustiska hjälpmedel.

Artikel 19

Kapitlen I, II, IV, V, VI, VIa och VII skall på motsvarande sätt tillämpas på kanaler som uteslutande är avsedda för köp-TV. Reklam i sådana kanaler skall vara tillåten inom de dagliga begränsningar som fastställs i artikel 18.1. Artikel 18.2 skall inte gälla.

Artikel 19a

Kapitlen I, II, IV, V, VI, VIa och VII skall på motsvarande sätt tillämpas på kanaler som uteslutande är avsedda för egenreklam. Annan reklam skall vara tillåten i sådana kanaler inom de begränsningar som fastställs i artikel 18.1 och 18.2. Denna bestämmelse skall särskilt ses över enligt artikel 26.

Artikel 20

Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 3 får medlemsstaterna, med vederbörlig hänsyn till gemenskapsrätten, fastställa andra villkor än de som fastställs i artikel 11.2–11.5 och i artiklarna 18 och 18a i fråga om sändningar som är avsedda uteslutande för det nationella territoriet och som inte kan tas emot, direkt eller indirekt, av allmänheten i en eller flera andra medlemsstater.

▼B

KAPITEL 5

▼M1

Skydd av underåriga och allmän ordning

Artikel 22

1. Medlemsstaterna skall vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att TV-sändningar från programföretag inom respektive stats jurisdiktion inte innehåller program som allvarligt kan skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos underåriga, särskilt program som innehåller pornografi eller meningslöst våld.

2. Åtgärderna i punkt 1 skall utsträckas till att gälla andra program som kan bedömas skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos underåriga, utom då det kan anses säkert, genom val av sändningstid eller genom tekniska åtgärder, att de underåriga inom sändningsområdet normalt inte hör eller ser sådana sändningar.

3. Om sådana program sänds i okodad form skall medlemsstaterna dessutom se till att de föregås av en akustisk varning eller att de markeras med en visuell symbol under hela sändningstiden.

Artikel 22a

Medlemsstaterna skall säkerställa att sändningarna inte innehåller något som uppammar hat grundat på ras, kön, religion eller nationalitet.

Artikel 22b

1. Kommissionen skall i den rapport som avses i artikel 26 fästa särskild vikt vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel.

2. Kommissionen skall inom ett år från det datum då detta direktiv offentliggörs och i samarbete med de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna utföra en undersökning av de eventuella för- och nackdelar med ytterligare åtgärder i syfte att underlätta för för-

äldrar eller vårdnadshavare att kontrollera de program som underåriga får se skall bl.a. omfatta det önskvärda av att

- det ställs krav på att nya TV-apparater har sådan teknisk utrustning att föräldrar eller vårdnadshavare har möjlighet att spärra vissa program,
- upprätta lämpliga bedömningsmetoder,
- främja politik för familjens TV-tittande och andra åtgärder för utbildning och medvetandegörande,
- beakta erfarenheter som gjorts på detta område i och utanför Europa och inhämta åsikter från berörda parter, t.ex. programföretag, producenter, lärare, mediaspecialister och berörda sammanslutningar.

▼B

KAPITEL 6

Rätt till genmäle

Artikel 23

▼M1

1. Utan att det påverkar tillämpningen av andra bestämmelser inom civilrätt, straffrätt eller administrativ lagstiftning som antagits av medlemsstaterna, skall varje fysisk eller juridisk person oberoende av nationalitet, vars legitima intressen – i synnerhet dennes rykte och goda namn – har skadats av felaktiga påståenden i ett TV-program, ha rätt till genmäle eller motsvarande. Medlemsstaterna skall säkerställa att det faktiska utövandet av rätten till genmäle eller motsvarande inte hindras av orimliga regler eller villkor. Genmälet skall sändas inom rimlig tid efter det att begäran inlämnats samt vid lämplig tidpunkt och på ett lämpligt sätt med hänsyn till den sändning som genmälet avser.

▼B

2. Rätt till genmäle eller motsvarande skall gälla gentemot alla programföretag inom en medlemsstats jurisdiktion.

3. Medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att etablera rätten till genmäle eller motsvarande och skall fastställa den procedur som skall följas för att genomföra detta. Särskilt skall de säkerställa att en tillräcklig tidrymd medges och att procedurerna är sådana, att tillfälle till genmäle eller motsvarande vederbörligen kan ges fysiska eller juridiska personer som bor eller är etablerade i andra medlemsstater.

4. En begäran om genmäle eller motsvarande kan avvisas om detta inte är motiverat enligt de villkor som angetts i punkt 1 eller skulle innebära en straffbar handling eller skulle medföra civilrättsligt ansvar för programföretaget eller skulle överskrida gränserna för allmän anständighet.

5. Bestämmelser skall fastställas för förfaranden, varigenom tvister om rätten till genmäle eller motsvarande kan bli föremål för rättslig prövning.

▼M1**KAPITEL VIa****Kontaktkommitté***Artikel 23a*

1. En kontaktkommitté skall inrättas under kommissionen. Den skall bestå av företrädare för de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna. Den skall ha en företrädare för kommissionen som ordförande och sammanträda antingen på dennes initiativ eller på begäran av en medlemsstats delegation.

2. Kommittén skall ha följande uppgifter:

- a) Att underlätta det faktiska genomförandet av detta direktiv genom regelbundna samråd om alla praktiska problem i samband

med dess genomförande, särskilt genomförandet av artikel 2, och om alla övriga frågor där en diskussion bedöms vara av värde.

- b) Att på eget initiativ eller på kommissionens begäran avge yttranden om tillämpningen av direktivet i medlemsstaterna.
- c) Att diskutera vilka frågor som skall ingå i de rapporter som medlemsstaterna skall överlämna enligt artikel 4.3, om rapporternas metodik, om mandatet för den oberoende undersökning som anges i artikel 25a, om bedömningen av anbuden för att genomföra undersökningen och om själva undersökningen.
- d) Att diskutera resultatet av kommissionens regelbundna samråd med företrädare för programföretag, producenter, konsumenter, tillverkare, tjänsteproducenter, fackföreningar och personer med konstnärliga yrken.
- e) Att underlätta informationsutbytet mellan medlemsstaterna och kommissionen om situationen och utvecklingen på området för reglering av TV-utsändningar med hänsyn både till gemenskapens politik på det audiovisuella området och till den relevanta utvecklingen på det tekniska området.
- f) Att undersöka all utveckling på området där en diskussion bedöms vara av värde.

▼ B

KAPITEL 7

Slutbestämmelser

Artikel 24

På områden som inte omfattas av detta direktiv skall direktivet inte påverka medlemsstaternas rättigheter och skyldigheter till följd av gällande konventioner som handlar om telekommunikation och rundradio.

Artikel 25

1. Medlemsstaterna skall sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv senast den 3 oktober 1991. De skall genast informera kommissionen om detta.
2. Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna texten till centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

▼M1*Artikel 25a*

En ytterligare granskning i enlighet med vad som anges i artikel 4.4 skall företas före den 30 juni 2002. Vid granskningen skall hänsyn tas till en oberoende undersökning av effekterna av de aktuella åtgärderna både på gemenskapsnivå och nationell nivå.

Artikel 26

Senast den 31 december 2000 och vartannat år därefter skall kommissionen till Europaparlamentet, rådet och Ekonomiska och sociala kommittén överlämna en rapport om genomförandet av detta direktiv i dess senaste lydelse och, om nödvändigt, utarbeta ytterligare förslag för att anpassa det till utvecklingen på TV-sändningsområdet, särskilt mot bakgrund av den senaste tekniska utvecklingen.

▼B*Artikel 27*

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

TV-branschens behov och önskemål om förändringar i radio- och TV-lagen

Rapport till utredningen för översynen av radio- och TV-lagen m.m

Undertecknad har fått i uppdrag att kartlägga tv-branschens behov och önskemål om förändringar i Radio- och TV-lagen (1996:844, nedan benämnd RTL), med anledning av implementeringen av det nya AV-direktivet (2007/65/EG) tidigare TV-direktivet (89/552/EG).

1. Allmänt om en översyn av reglerna för linjära sändningar

Syftet med det nya AV-direktivet har varit att anpassa det gamla regelverket till att affärsverksamheten för audiovisuella medietjänster påverkas av strukturella förändringar, informations- och kommunikationsteknikens spridning och den tekniska utvecklingen, i synnerhet när det gäller finansieringen av kommersiell sändningsverksamhet. Syftet har varit att skapa optimala konkurrensvillkor och rättsäkerhet med bibehållen respekt för kulturell och språklig mångfald (se bland annat första preambeln). Jag kommer nedan att fokusera på tv-branschens önskemål och behov av förändringar av de regler som avser linjära sändningar. Gränserna mellan olika distributionsformer för audiovisuell media suddas ut alltmer. Som exempel distribueras idag tv-program på tv, Internet och i mobil.¹ Den bransch som sedan länge sysslat med linjär distribution av tv anser att det är omodernt och konkurrens-

¹ Ett populärt exempel på nya distributionsformer brukar vara mobil-tv. För teknisk beskrivning av hur mobil-tv distribueras, se bland annat SOU 2006:51 "Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor" sid 170 ff eller Radio- och TV-verkets rapport om mobil-tv från 2007, sid 10 ff.

snedvridande att ha olika regler med stora skillnader för å ena sidan linjär distribution och å den andra sidan icke-linjär.

Branschen anser sig ha behov av en större flexibilitet för att möta den nya konkurrensen från såväl fler tv-kanaler som annat medieinnehåll. En trend över hela världen är att stora tv-kanaler tappar tittare till förmån för mindre tv-kanaler och till förmån för tv on demand. Till följd av den nya fragmentiseringen i tv-branschen uppstår fråga om hur tv-branschen ska tjäna pengar och ta betalt för sitt innehåll. Värdet av reklam är ifrågasatt och det blir allt vanligare att tittarna har utrustning med inspelningsfunktioner (mest känt är begreppet PVR, personal video recorder) där inspelning kan ske med ytterst liten tidsförskjutning och tittaren enkelt kan hoppa över reklamen. Behovet av nya intäktsströmmar ökar därför. Det finns många analysföretag som gjort undersökningar på tittarnas nya vanor och mediekonsumtion. Bland dem finns Kairos Future som har gjort en analys av framtida medietrender i Radio- och TV-verkets publikation "Medieutveckling 2007". Kairos Future menar att "utmaningen för medieaktörerna blir att hålla kvar konsumenten inom deras mediesfär." "Detta leder också till integrerade mediasystem med ett stort beroende mellan olika medieformer." Liksom många andra förutspår de att "nästan all media kommer att finnas tillgänglig överallt på alla plattformar. Men olika plattformar har olika styrkor och svagheter, vilket medför höga krav på innovativa och nyskapande idéer för hur de bäst kan utnyttjas."

AV-direktivet är fortfarande ett minimidirektiv och strängare regler är tillåtna. Det finns idag svenska regler i RTL som är strängare än AV-direktivets motsvarande regler, och som varit strängare än TV-direktivets, antingen för att de är formulerade så eller för att branschens upplevelse är att Granskningsnämnden för radio och tv har tolkat dem strängare och därför bildat en svensk praxis som är strängare än i andra EU-länder. I det följande tar jag upp ett antal sådana regler som tv-branschen önskar en förändring av i samband med att det nya AV-direktivet ska implementeras och i samband med att utredaren för nya radio- och tv-lagen har fått i uppdrag att förenkla lagen.

Med tv-branschen menar jag tv-kanaler, tv-produktionsbolag, distributörer och annonsörer. I vissa delar berörs också andra såsom rättighetsinnehavare till särskilda program. Typiskt sett brukar intressena bakom upphovsmannaorganisationer skilja sig från motsvarande organisationer för sportrightighetsinnehavare.

Upphovsmannaorganisationer har varit kritiska till reklam och nya tekniker för reklam, medan sporträttighetsinnehavare normalt intar en rakt motsatt inställning.

I de fall tv-branschen har inbördes olika åsikter så försöker jag redovisa det i samband med de frågor där det finns motsättningar.

2. Annonsebegreppet – vad ska räknas in i annonstiden?

AV-direktivet Artikel 1 h)

audiovisuellt kommersiellt meddelande: bilder med eller utan ljud som är utformade för att direkt eller indirekt marknadsföra varor eller tjänster tillhandahållna av en fysisk eller juridisk person som bedriver ekonomisk verksamhet eller främja dennes anseende; sådana bilder åtföljer eller ingår i ett program mot betalning eller liknande ersättning eller i form av egenreklam. Till de olika formerna av audiovisuella kommersiella meddelanden hör bl.a. tv-reklam, sponsring, tele-shopping och produktplacering.

RTL 7 kap.

Med annonser avses reklam samt sändningar som utan att vara reklam sänds på uppdrag av någon annan. Lag (2007:1289).

Mellan Granskningsnämnden och TV4 har sedan ganska länge pågått en diskussion om hur annonstiden ska beräknas under markerad annonstid, där TV4 vid flera tillfällen har överskridit maxgränsen med några sekunder. Enligt Granskningsnämnden ska i princip allt som sänds under markerad annonstid räknas in i den största tillåtna annonsvolymen per timme, med undantag för trailers och s k VMA-meddelanden. Granskningsnämnden har dock inte accepterat de svartrutor som TV4 lägger in mellan annonserna. TV4 vill räkna bort tiden för svartrutorna och i dessa diskussioner har TV4 bland annat hänvisat till Ofcoms regler för annonstid där Ofcom inte räknar in ”public service announcements, charity appeals free of charge, announcements required by Ofcom” i annonstiden. I analogi med detta menar TV4 att svartrutor inte är reklam och därför inte ska räknas in i tiden för annonser. Med hänvisning till att reklamtiden nu har ändrats i radio- och TV-lagen, från 10 procent till 15 procent per dygn, så har Granskningsnämnden återkallat sin talan mot TV4 i Kammarrätten. I skrivande stund har dock Kammarrätten inte tagit beslut om att acceptera återkallelsen.

Även om programbolagen i framtiden kan placera reklamen var de vill under en timme så gäller en maximigräns om 20 procent

reklam per timme, se mer nedan. Det kommer därför även i framtiden vara intressant att avgöra vad som ska anses utgöra annonser och som alltså ska räknas in i annonstiden. I vart fall under sådana tider på dygnet och runt sådana program då annonstiden är attraktiv och de 20 procenten (12 minuterna) för annonser under en timme utnyttjas maximalt.

I AV-direktivets preambel 26 anges att samhällsinformation och välgörenhetsinslag som sänds utan avgift, inte ska omfattas av begreppet audiovisuell marknadskommunikation. De kommersiella tv-kanalerna kommer vilja att AV-direktivets definition på reklam införs i RTL och att man i linje med Ofcom också inför en regel som undantar samhällsinformation och välgörenhetsinslag från beräkningen av annonstid. Branschen (eller i vart fall TV4) kommer använda undantagen i beräkningen av annonstid som argument för att få Granskningsnämnden att räkna enbart den effektiva tiden för annonserna vid granskning av efterlevnaden av 20-procentsgränsen.

3. Placeringen av reklamavbrott

AV-direktivet Artikel 11

1. När tv-reklam eller teleshopping infogas i programmen ska medlemsstaterna säkerställa att detta inte påverkar programmets integritet eller rättighetsinnehavarnas rättigheter och ska då beakta naturliga avbrott i programmen samt programmets längd och karaktär.
2. Sändningar av filmer producerade för tv (med undantag för tv-serier och dokumentärer), biograffilmer och nyhetsprogram får avbrytas av tv-reklam och/eller teleshoppinginslag en gång varje tablålagd period på minst trettio minuter. Sändningar av barnprogram får avbrytas av tv-reklam och/eller teleshopping en gång under varje tablålagd period på minst trettio minuter, förutsatt att programmets tablålagda längd överstiger trettio minuter. TV-reklam eller teleshopping får inte infogas i sändningar av gudstjänster."

RTL 7 kap. 7 §

Annonser skall i TV-sändning sändas mellan programmen. Under förutsättning att villkoren i 7 a § uppfylls får annonser dock avbryta ett program om det sker på sådant sätt att – med hänsyn till naturliga pauser samt programmets sändningslängd och karaktär – varken programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks.

Den största nyheten i AV-direktivet, förutom nyheten att icke-linjära sändningar också ska regleras, är förmodligen att det står

medlemsländerna fritt att låta programbolagen, med vissa undantag för film och barnprogram, placera reklam var de vill så länge de håller sig inom gränsen om 20 procent reklam per timme. Detta har välkomnats av tv-branschen även i Sverige. Fortfarande gäller dock även i AV-direktivets förslag att reklamavbrotten ska placeras med beaktande av naturliga avbrott i programmen samt programmets längd och karaktär. Medlemsstaterna ska säkerställa att reklamavbrott inte infogas till men för programmets integritet eller rättighetsinnehavarnas rättigheter.

Enligt RTL ska placeringen bedömas med hänsyn till naturliga pauser, programmets sändningslängd och karaktär och placeringen får inte strida mot:

- rättighetsinnehavarnas intressen
- programmets integritet

Rättighetsinnehavarnas intressen bör överensstämma med regeln om ideell rätt i Upphovsrättslagens 3 §. Den 18 mars i år meddelade Högsta Domstolen dom i ett uppmärksammat mål där domstolen hade att ta ställning till huruvida reklamavbrott i två filmer, som Granskningsnämnden godkänt, utgör ideellrättsligt intrång enligt Upphovsrättslagen.² Högsta Domstolen anser att reklamavbrott utgör ideellrättsligt intrång och att TV4 hade agerat oaktsamt när man infogat reklamen i filmerna. Det faktum att RTL och TV-direktivet tillåter reklamavbrott har ingen avgörande betydelse för bedömningen av intrång enligt domstolen. Domstolen menar att den upphovsrättsliga prövningen ska ske oberoende av den offentlighetsrättsliga regleringen i RTL. Följden av domen är att vid en prövning av rättighetsinnehavarnas intressen, så måste Granskningsnämnden undersöka huruvida det finns tillstånd från rättighetsinnehavarna. Innebörden av Högsta domstolens beslut är dessutom att sådana tillstånd måste vara väldigt tydliga. Intresseorganisationen Konstnärer och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS) stödde processen i Högsta Domstolen och motsätter sig reklamavbrott i spelfilmer. Organisationen och kommersiellt tv har därför motsatta intressen när det gäller regler om reklamavbrott.

Programmets integritet är detsamma som tittarnas intressen i Granskningsnämndens praxis. Granskningsnämnden har, med

² Vilgot Sjömans dödsbo och Claes Ericsson ./ TV4 om reklamavbrott i filmerna "Alfred" och "Hajen som visste för mycket", Mål nr 2117-06, 18 mars 2008.

hänvisning till programmets integritet, kunnat fälla reklamavbrott i sådana fall där rättighetsinnehavarna (producent, regissör och andra medverkande till programmet) har accepterat, eller i vissa fall till och med rekommenderat, en viss placering av avbrottet ifråga.

Branschens inställning har varit att avbrott i så kallade "cliffhangers" bör vara tillåtet. Med cliffhangers menas avbrott på platser i programmet där handlingen är som mest spännande. Granskningsnämnden och branschen drivs av två väldigt olika intressen. Alla tv-kanaler, även kanaler utan reklam, vill behålla sin publik mellan alla avbrott, oavsett om avbrottet är mellan två olika program, mellan olika dygn eller olika säsonger. Det handlar om att få publiken att vilja stanna kvar framför tv:n vid avbrott eller återkomma till viss programserie efter ett säsongsavslut. Avbrotten eller sista avsnitten görs normalt så att det ska finnas en spänning kvar. Den enda bortre gräns för hur avbrottet kan placeras, förutom lagen förstås, är tittarens irritation att avbrottet kan bli alltför abrupt. Detsamma gäller säsongsavslut som kan uppröra vissa tittare när de slutar väldigt abrupt så att man som tittare ska vilja återkomma efter sommaren / julen och se den spännande fortsättningen.

Frågan om branschens eller i vart fall TV4s problem med placering av reklam går, såvitt jag kan se, inte att lösa med stöd av en implementering av den exakta ordalydelsen i AV-direktivet. AV-direktivet stipulerar ju faktiskt att avbrott ska ske med beaktande av naturliga avbrott i programmen. En snabb rundfrågning hos några kollegor i andra europeiska länder ger vid handen att cliffhangers regleras på ungefär samma sätt som i RTL men att avbrotten inte har varit föremål för granskning på samma sätt som i Sverige.³ Det måste noteras att efterforskningen är långt ifrån en uttömmande komparativ studie. Möjligen anser dock andra myndigheter, motsvarande Granskningsnämnden, i andra länder att cliffhangers är naturliga avbrott i större utsträckning än Granskningsnämnden. Mot bakgrund av AV-direktivets formulering om reklamavbrottens placering och svårigheten med att åstadkomma en tydlig komparativ studie av praxis så har jag har svårt att se att branschen kan komma på något konkret förslag på lösning i den här frågan, se min avslutande kommentar nedan.

³ I vart fall har frågan inte varit uppe för prövning i Belgien, Holland, Tyskland och UK.

4. Produktplacering och Otillbörligt kommersiellt gynnande

AV-direktivet Artikel 3g

1. Produktplacering ska vara förbjuden.

2. Med avvikelse från punkt 1 ska produktplacering vara tillåten, såvida medlemsstaterna inte beslutar något annat,

- i biograffilmer, filmer och serier producerade för audiovisuella medietjänster, sportprogram och lätta underhållningsprogram, eller

- när det inte förekommer någon betalning utan endast gratis tillhandahållande av vissa varor eller tjänster, exempelvis rekvisita och priser, för att de ska ingå i ett program.

Undantaget i den första strecksatsen ska inte gälla barnprogram.

De program som innehåller produktplacering ska uppfylla åtminstone samtliga följande krav:

a) Deras innehåll och, när det gäller tv-sändningar, deras programläggning får inte under några omständigheter påverkas på ett sådant sätt att det inverkar på ansvaret och det redaktionella oberoendet hos leverantören av medietjänster.

b) De får inte direkt uppmuntra till inköp eller förhyrning av varor eller tjänster, särskilt inte genom särskilda säljfrämjande hänvisningar till dessa varor eller tjänster.

c) De får inte otillbörligen framhäva den berörda produkten.

d) Tittarna ska tydligt informeras om att det förekommer produktplacering. Program som innehåller produktplacering ska identifieras på lämpligt sätt i början och i slutet av programmet, och när programmet börjar igen efter ett reklamavbrott, för att undvika all osäkerhet hos tittaren.

I undantagsfall får medlemsstaterna besluta att göra avkall på de krav som anges i led d ovan, förutsatt att programmet i fråga varken har producerats eller beställts av leverantören av medietjänster själv eller av ett närstående företag till en sådan leverantör.

3. Programmen får inte under några omständigheter innehålla någon produktplacering av

- tobaksvaror eller cigaretter eller produktplacering från företag vars huvudsakliga verksamhet är tillverkning eller försäljning av cigaretter och andra tobaksvaror, eller

- särskilda medicinska produkter eller medicinska behandlingar som är receptbelagda i den medlemsstat under vars jurisdiktion leverantören av medietjänster hör.

RTL 6 kap. 4 §

Program som inte är reklam får inte på ett otillbörligt sätt gynna kommersiella intressen.

4.1 Produktplacering viktig intäktskälla i framtiden?

På vissa håll i branschen finns en stor förväntan på värdet av produktplacering i framtiden. Värdet av reklamavbrott är, som nämnts ovan, omdiskuterat och produktplacering beskrivs ibland som en ny intäktskälla som kan kompensera bortfallet i vanlig reklam. Även om intäkter från produktplacering inte kommer att kunna ersätta reklamintäkter fullt ut så är den nya uttalade möjligheten till produktplacering i vissa typer av program välkomnad av branschen, såväl tv-kanaler som produktionsbolag. För SVT kan dock frågan vara problematisk med tanke på SVTs finansieringsform. SVT får inte tjäna pengar på reklam eller produktplacering och kan komma att begränsas i sina inköp av programinnehåll på en marknad där allt fler program innehåller produktplacering.

Tv-producenter beskriver ibland produktplacering som ett nödvändigt ont som tv-kanalerna använder för att pressa priset på produktioner av program. Tv-kanalerna vill normalt kontrollera förekomsten av produkter i programmet. Producenternas erfarenhet är att tv-kanalerna kan släppa på den kontrollen och tillåta förmånliga upphandlingar eller gratis produkter till produktionen, för att ge producenten en kostnadsbesparing. För somliga produktionsbolag är den här skillnaden i budgeterad kostnad och gratisprodukter den enda rörelsemarginalen i en produktion. Producenternas inställning till produktplacering är därför lite tudelad; de välkomnar en större frihet men befarar att det kommer att fortsätta användas som en prispressare bland köparna, d v s tv-kanalerna.

4.2 Nya regleringen och Granskningsnämndens praxis

Enligt AV-direktivet är, som framgår ovan, produktplacering tillåten under vissa förutsättningar. Direktivet innehåller inte längre någon regel om otillbörligt kommersiellt gynnande, eller smyg-reklam som det benämndes i det gamla TV-direktivet. Tillåtligheten av produkter i ett program synes numera avgöras mot bakgrund av reklambestämmelserna eller regeln om produktplacering. Produktplaceringsregeln förutsätter att produkten förekommer i programmet mot betalning eller i vart fall gratis.

I RTL finns idag inget uttryckligt förbud mot produktplacering. Det finns ett förbud mot otillbörligt kommersiellt gynnande som

är tillämpligt oavsett om exponeringen av en produkt eller ett varumärke i ett program är avsiktlig eller inte. Likaså kan en överexponering av en produkt eller ett varumärke vara otillåten oavsett om programbolaget eller producenten har fått betalt för exponeringen. Om exponeringen av en produkt eller ett varumärke innebär ett kommersiellt gynnande och det gynnandet inte motiveras av ett informations- eller underhållningsintresse så faller Granskningsnämnden programmet.

När Granskningsnämnden prövar en exponering av en produkt eller ett varumärke så ser nämnden allvarigare på en varumärkesexponering om det förekommer någon ersättning från tillverkaren/varumärkesinnehavaren. Om så är fallet, är risken avsevärt större att exponeringen bedöms som otillåten. Trots detta är det allmänt vedertaget i branschen att det förekommer produktplacering. Vanligast är gratisfinansieringen, d v s att produkter erhålls till en produktion gratis; exempelvis kläder till programledarna, vinster för utlottning i tävlings- eller lotteriprogram, redaktionsbilar, resor. Med andra ord produkter och tjänster som är kostnadsbesparande för produktionen men som inte tillför produktionen några pengar.

Särskilt problematiskt för programbolagen blir den svenska regeln om otillbörligt kommersiellt gynnande när programbolagen köper in material från andra länder (särskilt utanför Europa) där reglerna ser annorlunda ut. Trots att det inte har funnits någon uttrycklig ansvarsbefrielse i vare sig RTL eller i TV-direktivet så är det branschens uppfattning att Granskningsnämnden dragit en gräns för ansvaret såtillvida att programbolagens ansvar för inköpta program inte varit lika stort som för egenproducerade eller beställda program. I vart fall har Granskningsnämndens aldrig fällt produktplacering i spelfilmer medan förekomsten av produkter i programserierna Oprah och Dr Phil inte har godtagits. Oprah Winfrey har i sitt program, när det fällts, bland annat delat ut presenter till publiken där presenterna har utgjorts av produkter som har exponerats väldigt tydligt. Sedan Oprah fällts tre gånger av Granskningsnämnden beslutade TV4 att inte längre sända programmet. Vid tillfället för Kammarrättens prövning om avgift 2003 sändes programserien i vart fall i Danmark, Holland, Irland samt Island (enligt uppgift från distributören som också upplyste om att serien vid den tiden totalt sänds i 10 europeiska länder). Idag sänds programserien på TV3.

Som ovan konstaterats förutsätter AV-direktivet för att det ska handla om produktplacering att det föreligger någon slags betalning, eller prestation såsom att en produkt skänks till ett program. Formuleringen av produktplaceringsreglerna i AV-direktivet indikerar att det handlar om en avsikt att exponera en produkt och att det finns en uppgörelse mellan en producent eller tv-kanal och tillverkaren eller försäljaren av produkten/varumärket. Reglerna i artikel 3 g finns där för att upprätthålla, som det står, det redaktionella oberoendet hos leverantören av medietjänster, d v s programbolaget.

Branschens mål kommer vara att få så stor frihet som möjligt och att enbart de produktexponeringar som avses i AV-direktivet ska omfattas av svenska RTL, det vill säga sådana kommersiella gynnanden som är föremål för betalning eller en kostnadsbesparing. Branschen kommer läsa AV-direktivet som att det måste finnas ett tydligt uppsåt för att det svenska programbolaget ska kunna ställas som ansvarig för eventuell produktplacering i programmen. Detta i en förhoppning att Granskningsnämndens praxis ändras, se mer nedan om effekterna av en ändring.

4.3 Undantaget från informationskravet

I AV-direktivet i Artikel 3g sista stycket införs en möjlighet till lättnad i förhållande till inköpt material som varken har producerats eller beställts av leverantören (tv-kanalen eller av närstående företag till denne). I sådana fall behöver inte programbolaget informera om produktplaceringen som annars enligt punkt d i samma artikel. Principen att frånta programbolagen ett visst mått av ansvar för inköpt material är välkommet i branschen. Oavsett informationslättningen för inköpta program så kvarstår dock förbudet mot att framhäva de placerade produkterna, se nedan. (Ex: Om Oprah-serien framhäver produkter på ett sätt som är otillåtet enligt 3 g punkt 2 c så hjälper informationslättningen föga, då är produktplaceringen otillåten ändå, se mer nedan.)

4.4 Effekten av AV-direktivet i svensk praxis

En fråga som man naturligen ställer sig mot bakgrund av ovanstående är om Oprah, som använts som exempel, skulle klara sig

mot det nya AV-direktivets regler om produktplacering. Hur ska man för det första kunna få uppgifter om huruvida produkterna har "placerats" på sådant sätt att förbudet är tillämpligt? Om vi förutsätter att produkterna åtminstone har skänkts till produktionen så är produktplaceringsregeln tillämplig. Framhävs produkterna i så fall på ett otillbörligt sätt enligt artikel 3 g punkt 2 c)? Vad är otillbörligt här? Är det detsamma som Granskningsnämndens praxis för otillbörligt kommersiellt gynnande? Det kommer troligen inte branschen hålla med om.

Branschen kommer önska en ny praxis mot bakgrund av AV-direktivets syfte, d v s att upprätthålla ett redaktionellt oberoende. I fallet med Oprah har inte den svenska (eller engelska) kanalen erhållit någon ersättning för produkterna eller åtnjutit den kostnadsbesparing som möjligen produkterna lett till för produktionen av serien. Tvärtom har programbolagen betalat för programmet. Detsamma gäller även inköpta spelfilmer där det kan förekomma produktplacering. I själva verket är troligen det svenska programbolaget när det gäller utländska inköp helt ovetandes om förekomsten av produkter. Det finns inget beroende mellan tillverkarna av produkterna i Oprah-programmet och programbolaget. Tittaren utsätts för kommersiella budskap på programtid, vilket är olyckligt, men det har inget med det svenska programbolaget att göra. Motsvarande program kan inte produceras för den europeiska marknaden, d v s på uppdrag av en europeisk kanal, men i USA ser reglerna annorlunda ut. Det bör inte vara AV-direktivets syfte att hindra att amerikanska program sänds i europeisk tv.

En förändring av reglerna till AV-direktivet borde innebära att förekomsten av varumärken på programdeltagares kläder blir alltmer tillåten. Synliga varumärken på kläder som inte har skänkts till programproduktionen bör vara tillåtna, så länge de inte exponeras på ett sådant sätt att det bedöms som reklam. Men särskilt inbjudna gäster eller medverkande som inte är företrädare för programbolaget, bör inte behöva byta kläder som de måste idag om de har kläder med synliga varumärken när de ska delta i program.

Skillnaden mellan förutsättningarna betalning eller gratis enligt ovan skulle troligen leda till att Granskningsnämnden i vissa fall måste anta hur det ligger till med betalning och kostnadsfria produkter och följaktligen kommer programbolag kunna fällas mot sin vilja även under sådana omständigheter, alternativt måste branschen tillåta nämnden att få insyn i underliggande avtal. Men branschens förhoppning är att en förändring av RTL och

implementering av AV-direktivets formulering kan komma att lösa branschens problem. Effekten av AV-direktivets formulering på branschens upplevda problem är dock inte självklar och även under den här punkten hänvisar jag till min avslutande kommentar för svårlösta frågor.

5. Sponsringsregler

AV-direktivet Artikel 3f

1. Audiovisuella medietjänster eller program som sponsras ska uppfylla följande krav:

a) Deras innehåll och, när det gäller tv-sändningar, deras programläggning ska inte under några förhållanden påverkas på ett sådant sätt att det inverkar på ansvaret och det redaktionella oberoendet hos leverantören av medietjänster.

b) De får inte direkt uppmuntra till inköp eller förhyrning av varor eller tjänster, särskilt inte genom särskilda säljfrämjande hänvisningar till dessa varor eller tjänster.

c) Tittarna ska tydligt informeras om att det existerar ett sponsoravtal. Sponsrade program ska tydligt kunna identifieras som sådana genom att sponsorns namn, logotyp och/eller eventuell annan symbol, såsom en hänvisning till sponsorns produkt(er) eller tjänst(er) eller något annat kännetecken, visas på lämpligt sätt i början av programmet, under programmet och/eller i slutet av programmet.

2. Audiovisuella medietjänster eller program får inte sponsras av företag vars huvudsakliga verksamhet är tillverkning eller försäljning av cigaretter och andra tobaksvaror.

3. Om företag vars verksamhet omfattar tillverkning eller försäljning av medicinska produkter och medicinsk behandling sponsrar audiovisuella medietjänster eller program, ska denna sponsring främja företagets namn eller anseende, men inte särskilda medicinska produkter eller medicinska behandlingar som är tillgängliga endast efter ordination i den medlemsstat under vars jurisdiktion leverantören av medietjänster hör.

4. Nyhets- och samhällsprogram får inte sponsras. Medlemsstaterna får besluta att förbjuda att sponsorns logo visas under barnprogram, dokumentärprogram och religiösa program.

RTL 7 kap. 8 §

8 § Om ett program som inte är en annons helt eller delvis har bekostats av någon annan än den som bedriver sändningsverksamheten eller som framställer audiovisuella verk (sponsrat program), skall på lämpligt sätt i början och slutet av programmet eller vid ettdera tillfället anges vem eller vilka bidragsgivarna är. I sökbar text-TV skall ett sådant meddelande lämnas löpande. Sådana uppgifter behöver inte

omges av signatur på det sätt som anges i 1 § första stycket och skall inte räknas in i den annonstid som anges i 5 §.

I RTL står idag att sponsringsmeddelanden, i branschen även kallat billboards, ska utformas på ”lämpligt sätt”. Vad som är lämpligt har Granskningsnämnden bestämt genom sin praxis. Sponsringsmeddelanden har två syften, det ena är att upplysa tittarna om att ett visst program är sponsrat, d v s helt eller delvis bekostat av annan än programbolaget. Ur detta perspektiv är det viktigt att sponsringsmeddelandet är informativt och inte kryptiskt, för kort eller för snabbt. Detta informationsintresse för tittarna bildar på så vis den minsta gränsen för vad som ska finnas med i ett sponsringsmeddelande. Det andra syftet med sponsringsmeddelanden är det kommersiella intresset hos sponsorn att tala om att den bidragit till programmet. Sponsorn vill normalt ge så mycket information om sig själv som möjligt. För att inte sponsringsmeddelandet ska bli alltför långt eller framstå som ett reklamslag så uppställer RTL en borte gräns, en maximigräns, för vad ett sponsringsmeddelande får innehålla.

Branschen önskar att kriteriet ”lämpligt” skulle tolkas så att det tillåter även tilläggsförklaringar och/eller slogan för sponsorn. Granskningsnämnden har till exempel hittills inte godtagit följande sponsringsmeddelanden:

Go Green – hälsosam mat från Axa
Always Coca-Cola (med bild på Coca Cola-flaska)
Power – alltid pressade priser
Elon – Sveriges största vitvarukedja

Granskningsnämnden har inte heller tillåtit adress, telefonnummer eller webbadress i sponsringsmeddelanden. Webbadress har endast tillåtits då sponsorns bolagsnamn utgörs av en sådan adress. Att avbilda sponsorns produkt har inte heller varit tillåtet.

I AV-direktivet står också att en sponsor tydligt ska identifieras på ”lämpligt sätt”, som exempel ges namn, logotyp och/eller annan symbol såsom en hänvisning till sponsorns produkt(er) eller tjänst(er) eller något annat kännetecken. Enligt direktivet borde det därför vara helt i sin ordning att visa sponsorns produkt och hänvisa till adress, webbadress, telefonnummer eller liknande. Vidare står att sponsrade program inte direkt får uppmuntra till inköp eller förhyrning av varor eller tjänster, särskilt inte genom särskilda säljfrämjande hänvisningar till dessa varor eller tjänster.

Här kommer branschen särskilt notera formuleringen ”direkt uppmuntra”. Branschens uppfattning är att direktivets tolerans för information om sponsorn är större än den svenska praxisen. Som en jämförelse tolererar Ofcom telefonnummer, webbadresser och liknande kontaktuppgifter till sponsorn samt slogans och produktavbildningar så länge inte dessa innehåller ”direct appeals ... to buy or try the sponsor’s goods or services”. Ett exempel på sistnämnda och något som Ofcom inte har godkänt är ett sponsringsmeddelande som innehöll releasedatum för en DVD.

AV-direktivet tillåter också att sponsorn nämns under programmet gång, artikel 3 f punkt 1 c). Det är branschens önskemål att också få samma valfrihet i svensk rätt mot bakgrund av samma skäl som beskrivits ovan om behoven av att mer flexibelt kunna finansiera tv-produktion i framtiden.

För att åstadkomma en förändring i Granskningsnämndens praxis är det branschens uppfattning att RTL borde vara mer detaljerad och uttryckligen tolerera vissa uppgifter i sponsringsmeddelande. Ett sätt är att använda den text som AV-direktivet idag har i artikel 3 f.

5. Nya reklamtekniker och elektroniska företagsskyltar

TV-branschen internationellt har sedan länge använt sig av nya tekniker för annonsering, särskilt:

- delad skärm där annonser visas på ena sidan tv-skärmen samtidigt som program pågår på den andra halvan av tv-skärmen
- virtuell annonsering – vanligt förekommande i sportsändningar där man byter ut annonser på arenan och virtuellt infogar nya annonser i sändningen, antingen direkt eller i efterhand. Man kan också lägga in de virtuella annonserna på andra platser, såsom i gräset på en fotbollsmatch eller över publiken. Virtuella inplacering av produkter kan också användas i filmer, med tillåtelse från rättighetsinnehavare.
- elektroniska företagsskyltar – också vanliga i sportsammanhang för att visa tid och resultat där företagsnamnet på den som tillhandahåller utrustningen för tid- och resultatmätning anges.

Ingen av dessa nya annonseringstekniker har tillåtits av Granskningsnämnden. Nämnden har fällt förekomsten av virtuell reklam i en Premier League-match, trots att Canal + inte hade några

möjligheter att påverka innehållet i sändningen. I det tidigare TV-direktivet fanns ingen uttrycklig tillåtelse av de nya annonseringsteknikerna men Kommissionen klargjorde i ett Meddelande 2004/C 102/2⁴ att TV-direktivet inte lägger hinder i vägen för nya reklamtekniker, förutsatt att:

- den virtuella annonseringen inte påverkar tittarnas bekvämlighet och nöje eller att programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks,
- tittarna får information om virtuella annonser i förväg,
- det finns förhandstillstånd från arrangören samt från rättighetsinnehavarna till det evenemang som sänds samt
- den virtuella annonseringen enbart förekommer på de ytor kring planen eller stadion där reklammeddelanden kan placeras ut fysiskt och normalt används för reklamändamål. Virtuella meddelanden får inte heller vara mer iögonfallande eller framträdande än de som normalt förekommer på platsen.

I den översyn som gjordes av RTL under 2003–2006 föreslog utredare Robert Nordh i SOU 2005: 62 en anpassning av RTL till den digitala tekniken. Han föreslog då att all tre ovan nämnda tekniker skulle tillåtas under vissa givna förutsättningar som i huvudsak överensstämde med Kommissionens meddelande.

I AV-direktivet anges att reklamen ska hållas skild från programmen ”utan att lägga hinder i vägen för ny reklamteknik” och att enstaka reklaminslag får förekomma i bland annat sportsändningar, se preambel 55 och artikel 10 p 1. AV-direktivet öppnar här upp för vissa reklam- och sponsringsmeddelanden inne i programmen just med hänsyn till ny teknik.

Den svenska tv-branschen har sedan länge önskat en förändring och acceptans av nya reklamtekniker. Särskilt svårt har det varit med inköpta program som kan innehålla elektroniska företagsskyltar och virtuell reklam utan att programbolagen som köpare har kunnat påverka innehållet. Branschen har upplevt en begränsning och en svagare position som köpare med strängare regler. Som köpare har svenska programbolag ingen kraft att påverka innehållet i till exempel sportsändningar från andra länder, tvärtom är det ofta en huggsexa om dessa sporträttigheter där högstbjudande vinner.

⁴ Commission interpretative communication on certain aspects of the provisions on televised advertising in the Television without Frontiers Directive 2004/C 102/2

Det finns också flera svenska företrädare för sporträttighetsinnehavare och organisatörer av sportevenemang som önskar samma förändringar som tv-branschen enligt ovan. Även dessa önskar sig en harmonisering för att öka sin konkurrenskraft.

Mot bakgrund av Granskningsnämndens praxis skulle det behövas en förändring i RTL så att det finns en uttrycklig tillåtelse av nya reklamtekniker, om man vill tillmötesgå branschens önskemål. Branschen kommer att föreslå formuleringen i antingen Kommissionens meddelande eller i SOU 2005:62.

6. Korta nyhetsklipp

AV-direktivet Artikel 3k

1. Medlemsstaterna ska när det gäller korta nyhetsinslag se till att varje programföretag som är etablerat i gemenskapen på rättvisa, rimliga och icke-diskriminerande villkor har tillgång till evenemang av stort allmänintresse som sänds med utnyttjande av exklusiva rättigheter av ett programföretag under deras jurisdiktion.

2. Om ett annat programföretag som är etablerat i samma medlemsstat som det programföretag som ansöker om tillgång har fått exklusiva rättigheter till det berörda evenemanget av stort allmänintresse, måste ansökan om tillgång göras hos det programföretaget.

3. Medlemsstaterna ska se till att sådan tillgång säkerställs genom att tillåta programföretag att fritt välja korta utdrag från det sändande programföretagets signal med åtminstone angivande av källan, om detta inte är omöjligt av praktiska skäl.

4. Som ett alternativ till punkt 3 får medlemsstaterna fastställa ett liknande system genom vilket tillgång ges på rättvisa, rimliga och icke-diskriminerande villkor på något annat sätt.

5. Korta utdrag får endast användas i allmänna nyhetsprogram och får användas i audiovisuella medietjänster på begäran endast om samma program erbjuds med tidsförskjutning från samma leverantör av medietjänster.

6. Utan att det påverkar tillämpningen av punkterna 1–5 ska medlemsstaterna se till att i enlighet med sina rättsliga system och praxis fastställa närmare bestämmelser och villkor för tillhandahållandet av sådana korta utdrag, särskilt eventuella ersättningsbestämmelser, maximal längd för utdragen och tidsgränser för sändning av dem. Om ersättning betalas ut, får den inte överstiga de extrakostnader som är resultatet av att tillgången tillhandahålls."

AV-direktivet har introducerat en rätt för programbolag att i sina allmänna nyhetsprogram använda korta utdrag från evenemang av stort allmänintresse som sänds hos andra programbolag. De sist-

nämnda programbolagen ska ge tillgång till dessa korta klipp på rättvisa, rimliga och icke-diskriminerande villkor.

Branschens inställning till den föreslagna regeln beror till stor del på vem som har rättigheterna till evenemangen av stort allmänintresse. Det har framkommit redan under arbetet med AV-direktivet att vissa tv-kanaler och sportrightighetsinnehavare/organisationer är emot den föreslagna regeln. För hela branschen finns det ett stort värde i nyhetsklipp från de stora evenemangen och för dem som betalar väldigt stora belopp för rättigheterna till ett evenemang så brukar ibland rätten att vidareupplåta nyhetsrättigheter ingå i totalersättningen. Möjligheten att sälja vidare nyhetsklipp blir då ett sätt att delfinansiera det stora evenemanget, om än till liten del då kostnaden för evenemanget normalt är avsevärt större än de intäkter som nyhetsklipp inbringar. Det kontroversiella i AV-direktivet är därför att ersättningen för rätten att ta korta nyhetsklipp inte får överstiga de extrakostnader som är resultatet av att tillgången tillhandahålls.

I tv-branschen har funnits så kallade 90-sekundersavtal, ibland bara muntliga överenskommelser, om rätt att ta korta bilder från varandras nyhets- och sportinslag. Rättigheterna är ömsesidiga och den som tar bilder ska alltid ange källan ordentligt. Avtalen brukar dock inte omfatta stora sportevenemang. Det återstår att se vad som händer med de aktörer i branschen som kommer att utnyttja sin rätt att ta bilder från stora evenemang, till det självkostnadspris som AV-direktivet föreskriver. Det mest troliga är att de inte kommer få åtnjuta byteshandeln i form av de hittills gällande 90-sekundersavtalen för andra nyhetsklipp.

Branschens inställning till korta nyhetsklipp verkar vara väldigt splittrad och införandet av regeln kräver en balansakt mellan olika intressen och iakttagande av Upphovsrättslagen. Möjligen skulle man här kunna uppfylla direktivets krav med hjälp av självreglering där de svenska tv-kanalerna kan komma överens om gemensamma regler för tillgången till korta nyhetsklipp. Om så sker, får det dock inte vara föremål för några högre ersättningsanspråk än AV-direktivet anger och utländska programbolag ska också kunna få samma tillgång till klippen. (Se mer om självreglering nedan)

7. Barnreklam

AV-direktivet Artikel 3e

g) Audiovisuella kommersiella meddelanden få inte orsaka minderåriga fysisk eller moralisk skada. Därför får de inte direkt uppmåna minderåriga att köpa eller hyra en produkt eller tjänst eller genom att utnyttja deras oerfarenhet eller godtrogenhet, direkt uppmuntra dem att övertala sina föräldrar eller någon annan att köpa de varor eller tjänster som ingår i reklamen, utnyttja det speciella förtroende som minderåriga hyser för föräldrar, lärare eller andra personer, eller utan skäl visa minderåriga i farliga situationer.

2. Medlemsstaterna och kommissionen ska uppmuntra leverantörer av medietjänster att ta fram uppförandekoder om sådana olämpliga audiovisuella kommersiella meddelanden som åtföljer eller ingår i barnprogram och som avser livsmedel eller drycker som innehåller näringsämnen eller ämnen som har en näringsmässig eller fysiologisk effekt, särskilt fett, transfettsyror, salt/natrium och sockerarter, som enligt rekommendationerna inte bör utgöra en alltför stor del av den totala kosten.

RTL 7 kap. 4 §

Reklam i en tv-sändning får inte syfta till att fånga uppmärksamheten hos barn under 12 år. I en reklam i en TV-sändning får det inte uppträda personer eller figurer som spelar en framträdande roll i program som huvudsakligen vänder sig till barn under tolv år.

Tv-reklam som riktar sig till barn sänds idag på de kanaler som är etablerade i England. De tv-kanaler som är etablerade i Sverige har aldrig formulerat något riktigt motstånd mot det svenska barnreklamsförbudet. Sveriges Annonsörer, som bland sina medlemmar har tillverkare och återförsäljare av produkter som riktar sig till barn, har dock motsatt sig förbudet.

Det råder såvitt jag förstår delade meningar om huruvida barnreklamsförbudet kan upprätthållas mot bakgrund av harmoniseringskraven i Direktivet om otillbörliga affärsmetoder och Sverige måste anmäla förbudet till Kommissionen vid implementeringen 1 juli i år.

Ett resultat av barnreklamsförbudet är att svenska barnprogram sänds i ytterst liten utsträckning på kommersiella kanaler. Barnprogram får som bekant inte heller sponsras eller omges med vanlig reklam och det är därför svårt att finansiera barnprogram. Det är tillåtet att exploatera barnprogram i form av merchandising, försäljning av produkter som baseras på programmet som till exempel DVD, spel och dockor, men det brukar sällan täcka produktionskostnaderna.

8. Etableringslandsprincipen och ev förändring i RTL

Det politiska motståndet, där Sverige bland annat ingick, mot etableringslandsprincipen ledde till ett antal tillägg till AV-direktivet. Även med tilläggen är det oklart om svenska regler kan tillämpas på de svenskspråkiga kanaler som idag sänds av bolag etablerade i England, men klart är att Granskningsnämnden avser att samarbeta och kommunicera med Ofcom i större utsträckning än tidigare. Granskningsnämnden har sedan 5 april 2007 ett samarbete med Ofcom innebärande att nämnden översänder alla anmälningar rörande de dessa kanaler till Ofcom för prövning enligt det brittiska regelverket. Under ett år har nämnden mottagit 33 svenska anmälningar mot kanalerna, tio av dem är avgjorda, varav två har lett till fällningar.

De svenskspråkiga kanaler som sänder från England kan ha olika intressen i en harmonisering av de svenska reglerna på det sätt som diskuteras i denna rapport. Antingen har de ett intresse av att bibehålla skillnaderna i reglerna eller så välkomnar de förändringar i RTL. Jag tror att det kommer bli svårt för Granskningsnämnden att tillämpa RTL på de utlandsbaserade svenskspråkiga kanalerna, även med en förändring av etableringslandsprincipen, men nämnden kommer vara aktiv på ett helt annat sätt framöver med stöd av de nya reglerna. Om RTL och Granskningsnämndens praxis harmoniseras med AV-direktivet och därmed också med de engelska reglerna, finns inte samma skäl för Granskningsnämndens bevakning av dessa svenskspråkiga kanaler. De utlandsbaserade svenskspråkiga kanalerna skulle kunna ifrågasätta hur Granskningsnämnden motiverar en bevakning (och samarbete med Ofcom) av dem när samma regler gäller i båda länderna (med enda undantag för barnreklamsförbudet som eventuellt kan upprätthållas). Hur mycket resurser ska läggas på detta i så fall?

Sammanfattningsvis kan de svenskspråkiga kanalerna etablerade i England ha intresse av att RTL harmoniseras, eller i vart fall inte motsätta sig det, antingen för att det finns en liten risk att de kan komma att omfattas av de svenska reglerna eller för att de vill undvika Granskningsnämndens bevakning och täta kontakter med Ofcom.

9. Kvotregler

TV-direktivet Artikel 5

Medlemsstaterna skall där så är praktiskt möjligt och på lämpligt sätt säkerställa att programföretagen reserverar minst 10 % av sin sändningstid, med undantag för tid reserverad för nyheter, sportevenemang, tävlingar, reklam och teletexttjänster, eller alternativt, efter medlemsstatens bedömning, minst 10 % av sin programbudget, för europeiska produktioner, skapade av producenter som är oberoende av programföretagen. Denna andel bör uppnås gradvis och baseras på lämpliga kriterier med tanke på programföretagets ansvar gentemot sina tittare när det gäller information, utbildning, kultur och underhållning. Detta måste uppnås genom öronmärkning av en lämplig andel för nya produktioner, d v s produktioner som sänds inom fem år efter framställningen.

RTL 6 kap. 8 §

Den som sänder tv-program över satellit eller med stöd av tillstånd av regeringen skall, om det inte finns särskilda skäl mot det, se till

1. att mer än hälften av den årliga sändningstiden upptas av program av europeiskt ursprung, och
2. att minst tio procent av den årliga sändningstiden eller minst tio procent av programbudgeten avser program av europeiskt ursprung som har framställts av självständiga producenter; en så stor andel som möjligt bör utgöras av program som färdigställts under de närmast föregående fem åren.

Kvar i det nya AV-direktivet finns den kvotregel som kräver att minst 10 procent av ett programbolags sändningstid eller minst 10 procent av bolagets programbudget ska bestå av europeiska produktioner skapade av oberoende producenter. Producentföreningen som representerar oberoende producenter vill att kvoten höjs. Enligt föreningen är Sverige ett av de länder som har lägst krav på den här typen av produktion av oberoende producenter och enligt uppgift från föreningen har man i flera länder högre kvoter, antingen direkt i lagen eller genom själv- eller samreglering. I Danmark och Norge har man 21 respektive 19 procent, i Nederländerna 24 procent, UK 25 procent och Frankrike så mycket som 60 procent.

En omdebatterad fråga mellan tv-kanaler och producenter är vem som ska äga rättigheterna till ett program. Då producentföreningen anser att de stora tv-kanalerna har en dominerande ställning på tv-marknaden och att de fristående produktionsbolagen tvingas acceptera tv-kanalernas villkor för produktion, så vill föreningen koppla kvoten för fristående produktion till en definition av vad som ska anses som fristående. En förutsättning för att en produktion ska anses som fristående bör enligt föreningen vara att produktionsbolaget äger rättigheterna till pro-

grammet. Det skulle enligt producentföreningen stärka produktionsbolagens ställning gentemot tv-kanalerna.

Många programbolag lägger redan ut mer än 10 procent av sin produktion på fristående produktionsbolag. Producentföreningen gör heller ingen hemlighet av att önskemålet ovan riktar sig mot SVT. Rättighetsfrågan är dock gemensam för alla programbolagen som anser att rättigheterna till ett fullfinansierat program bör tillkomma dem.

10. Själv- och samreglerande system

AV-direktivets preambel 36

I kommissionens meddelande till Europaparlamentet och rådet, "Lagstifta bättre för tillväxt och arbetstillfällen i Europeiska unionen", betonades att det är nödvändigt med en noggrann analys av vilken lagstiftningsmetod som är lämplig, särskilt för att fastställa huruvida konventionell lagstiftning är att föredra för den aktuella sektorn och det aktuella problemet, eller huruvida alternativ som samreglering eller självreglering bör övervägas. Erfarenheten har dessutom visat att både samreglering och självreglering som genomförs i enlighet med medlemsstaternas olika rättsliga traditioner i hög grad kan bidra till en god nivå på konsumentskyddet. Åtgärder som syftar till att uppnå mål i allmänhetens intresse inom den framväxande audiovisuella medietjänstsektorn är mer effektiva om de vidtas med aktivt stöd av tjänsteleverantörerna själva.

Självreglering är således ett slags frivilligt initiativ som ger ekonomiska aktörer, arbetsmarknadens parter, icke-statliga organisationer eller föreningar möjlighet att själva och för eget vidkommande anta gemensamma riktlinjer. Medlemsstaterna bör i enlighet med sina olika rättsliga traditioner erkänna den roll som effektiv självreglering kan ha för att komplettera befintliga mekanismer inom lagstiftning, domstolsväsende och/eller administration samt dess viktiga bidrag till uppnåendet av målen i detta direktiv. Även om självreglering skulle kunna vara en kompletterande metod för att genomföra vissa av bestämmelserna i detta direktiv, bör den inte ersätta den nationella lagstiftarens skyldigheter.

Samreglering utgör, i sin minimala form, en "rättslig länk" mellan självreglering och den nationella lagstiftaren, i enlighet med medlemsstaternas rättsliga traditioner. Samregleringen bör ge fortsatt möjlighet för staten att ingripa om samregleringsmålen inte uppfylls. Även om direktivet inte påverkar medlemsstaternas formella skyldighet när det gäller införlivande, uppmuntras användning av samreglering och självreglering. Detta bör varken innebära att medlemsstaterna åläggs att upprätta system för sam- och/eller självreglering eller att nuvarande

sam- eller självregleringsinitiativ som redan finns i medlemsstaterna och som fungerar effektivt avbryts eller äventyras.

TV4 har vid några tillfällen kritiserat systemet med en politiskt tillsatt Granskningsnämnd som ska granska frågor som opartiskhet, saklighet, våld och liknande programetiska regler. TV4 har efterfrågat ett system liknande Pressens Opinionsnämnd istället.⁵

AV-direktivet öppnar upp för sam- och självreglering och i preambel 36 står bland annat att ”åtgärder som syftar till att uppnå mål i allmänhetens intresse inom den framväxande audiovisuella medietjänstsektorn är mer effektiva om de vidtas med stöd av tjänsteleverantörerna själva”. I samma preambel beskrivs vad som menas med själv- respektive samreglering med inte helt tydliga riktlinjer för medlemsstaternas möjligheter att leva upp till direktivets regler med dessa alternativa regleringar istället för lag.

I reklambranschen finns två självregleringsorgan där också tv-branschen ingår; Etiska rådet mot könsdiskriminerande reklam (ERK) samt Marknadsetiska rådet (MER). Dessa kommer tillsammans med andra självreglerande organ för marknadsföringsfrågor sammanföras till en gemensam organisation under benämningen Reklamombudsman, RekO (<http://www.annons.se/?get=content&action=view&id=127-177>).

Även om man i teorin skulle kunna tänka sig att delar av Granskningsnämndens uppgifter kunde tas över av en sammanslagen Pressens Opinionsnämnd (som TV4/Göran Ellung har föreslagit) samt av den nya Reklamombudsmannen, så är ingen av dessa idéer så konkretiserade att de utgör ett reellt alternativ idag. Själv- och samreglering bygger som sagt på branschens egna initiativ och så konkreta har inte de nämnda självreglerande alternativen blivit ännu.

11. Avslutande kommentarer

Den här rapporten är en genomgång av tv-branschens önskemål om förändring av reglerna för linjära sändningar i RTL. Under två punkter ovan har jag hänvisat till det här stycket med avslutande kommentarer. Det gäller branschens klagomål på nuvarande reglering av ”placering av reklam” och ”produktplacering och otillbör-

⁵ Se publikationen ”Medieetik under debatt” och Göran Ellungs bidrag ”En gemensam etiknämnd för press och etermedier” SNS Förlag, 2007.

ligt kommersiellt gynnande”. Branschens behov går kanske inte att möta med enbart en förändring till AV-direktivets formuleringar. Reglerna är inte ens idag särskilt olika TV-direktivets eller andra länders motsvarande regler. Missnöjet hittills bottnar snarare i en upplevd orättvisa i praxis visavi andra programbolag utomlands.

Men hur vet vi med bestämdhet att Granskningsnämndens praxis är så mycket strängare när det gäller placeringen av reklam i cliffhangers än till exempel Ofcom? Eller att nämndens praxis när det gäller otillbörligt kommersiellt gynnande är strängare än andra länders motsvarande förbud?

Det finns indikationer på att Granskningsnämnden faktiskt är strängare än sina utländska motsvarigheter. I vissa fall är skillnaderna i praxis lätta att jämföra, för att de är mätbara (i till exempel tid) eller tydliga på annat sätt. I de fall det har varit möjligt att ganska snabbt göra jämförelser så har jag gjort det, då framgår det av ovanstående jämförelser med AV-direktivet och till exempel engelsk rätt och Ofcoms praxis. Men företeelser som kommersiellt gynnande och placering av reklamavbrott måste jämföras på ett grundligare sätt innan man kan veta hur mycket strängare Granskningsnämnden är och på vilket sätt; är det för att den är strängare i sin materiella bedömning, för att den granskar oftare eller kanske för att den ansöker om avgift som sanktion oftare än sina utländska kollegor?

Det synes som om skillnaden mellan användningen av avgift som sanktion skiljer sig mellan Granskningsnämnden och till exempel Ofcom såtillvida att den svenska nämnden ansöker om avgift oftare än Ofcom som i gengäld verkar ansöka om högre avgift när de väl beslutar om det.

Den svenska tv-branschen har länge pekat på att de engelska reklamreglerna är förmånligare än de svenska. De engelska kanalerna menar dock att reglerna är mer lika än vad den svenska tv-branschen påstår. Vid en djupare jämförelse mellan de olika reglerna kanske sanningen finns någonstans däremellan. Olika länder har sina intressefrågor tillgodosedda i sina regelverk. I UK är reglerna strängare avseende naket och svordomar. Likaså menar somliga att Ofcom är lika stränga som Granskningsnämnden när det gäller förekomsten av varumärken som syns i bild.

En fråga som inte hör till regelförenklingen i RTL men som hänger ihop med ovanstående jämförelse av de verkliga orsakerna bakom skillnaderna mellan Sverige och till exempel UK samt med möjligheterna till sam- och självreglering, är frågan om Gransk-

ningsnämndens resurser och instruktion. Används Granskningsnämndens resurser ändamålsenligt? Eller är det den svenska allmänheten som anmäler program flitigare till Granskningsnämnden än folk i allmänhet gör i andra länder? Att granskning behövs är troligen alla i branschen ense om, men mot bakgrund av vad AV-direktivet säger ovan om själv- och samreglering kommer troligen tv-branschen så småningom att organisera sig kring ett konkret förslag som alternativ till Granskningsnämnden.

Stockholm 2008-05-12

Helene Hillerström Miksche

Statens offentliga utredningar 2008

Kronologisk förteckning

1. Barlastvattenkonventionen – om Sveriges anslutning. N.
2. Immunitet för stater och deras egendom. UD.
3. Skyddet för den personliga integriteten. Bedömningar och förslag. Ju.
4. Omreglering av apoteksmarknaden. S.
5. Könsdiskriminerande reklam. Kränkande utformning av kommersiella meddelanden. IJ.
6. Fastighetsmäklaren och konsumenten. Ju.
7. Världsklass! Åtgärdsplan för den kliniska forskningen. U.
8. Bidrag på lika villkor. U.
9. Transportinspektionen. En myndighet för all trafik. + Bilagor. N.
10. 21+1→2. En ny myndighet för tillsyn och effektivitetsgranskning av socialförsäkringen. S.
11. Frihet för studenter – om hur kår- och nationsobligatoriet kan avskaffas. U.
12. Finansiella sektorn bär frukt. Analys av finansiella sektorn ur ett svenskt perspektiv. Fi.
13. Bättre kontakt via nätet – om anslutning av förnybar elproduktion. + Annex: Grid issues for electricity production based on renewable energy sources in Spain, Portugal, Germany, and United Kingdom. N.
14. Timmar, kapital och teknologi – vad betyder mest? En analys av produktivitetsutvecklingen med hjälp av tillväxtbokföring. Fi.
15. LOV att välja – Lag Om Valfrihetssystem. S.
16. Förtursförklaring i domstol. Ju.
17. Frivux – valfrihet i vuxenutbildningen. U.
18. Evidensbaserad praktik inom social tjänsten – till nytta för brukaren. S.
19. Att slutförvara långlivat farligt avfall i undermarksdeponi i berg. M.
20. Patentskydd för biotekniska uppfinningar. Ju.
21. Permanent förändring. Globalisering, strukturomvandling och sysselsättningsdynamik. Fi.
22. Ett stabsstöd i tiden. Fi.
23. Konsulär katastrofinsats. UD.
24. Svensk klimatpolitik. M.
25. Ett energieffektivare Sverige + Bilaga. N.
26. Värna språken – förslag till språklag. Ku.
27. Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola + Bilagedel. U.
28. Apoteksdatalagen. S.
29. Yrkeshögskolan. För yrkeskunnande i förändring. U.
30. Forskningsfinansiering – kvalitet och relevans. U.
31. Miljödomstolarna – domkretsar – lokalisering – handläggningsregler. M.
32. Avskaffande av revisionsplikten för små företag. Ju.
33. Detaljhandel med vissa receptfria läkemedel. S.
34. Lättare att samverka – förslag om förändringar i samtjänstlagen. Fi.
35. Digital-TV-övergången. + Engelsk översättning. Ku.
36. Svenska Spels nätpoker. En utvärdering. Fi.
37. Vårdval i Sverige. S.
38. EU, allmännyttan och hyrorna. + Bilagor. Fi.
39. Framtidens polisutbildning. Ju.
40. Bredband till hela landet. N.
41. Människohandel och barnäktenskap – ett förstärkt straffrättsligt skydd + bilaga. Ju.
42. Normgivningsmakten. Expertgruppsrapport Ju.

43. Tre rapporter till Grundlagsutredningen. Ju.
44. Transportinspektionen.
Ansvarslag för vägtrafiken m.m. N.
45. Rapporter från en mr-verkstad. IJ.
46. Handel med läkemedel för djur. S.
47. Frågor om hyra och bostadsrätt. Ju.
48. En utvecklad havsmiljöförvaltning. M.
49. Aktiekapital i privata aktiebolag. Ju.
50. Skyddet för samhällsviktig verksamhet. Fö.
51. Värdigt liv i äldreomsorgen. S.
52. Legitimation och skärpta behörighetsregler. U.
53. Styra rätt! Förslag om Sjöfartsverkets organisation. N.
54. Obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. A.
55. Kustbevakningens rättsliga befogenheter. Fö.
56. Mångfald som möjlighet. Åtgärder för ökad integration på landsbygden. Jo.
57. Skattelättnader för hushållstjänster. Fi.
58. Egenansvar – med professionellt stöd. IJ.
59. Föreningsfostran och tävlingsfostran. En utvärdering av statens stöd till idrotten. Ku.
60. Personnummer och samordningsnummer. Fi.
61. Krisberedskapen i grundlagen. Översyn och internationell utblick. Expertgruppsrapport Ju.
62. Myndighet för miljön – en granskning av Naturvårdsverket. M.
63. Förstärkt skydd för företagshemligheter. Ju.
64. Kontinuitet och förändring. + Lättläst + Daisy. Ku.
65. Sekretess och offentliga biträden i utlänningsärenden. Ju.
66. Arbetsförmåga? En översikt av bedömningsmetoder i Sverige och andra länder. S.
67. Enklare redovisning. Ju.
68. Bygg – helt enkelt! M.
69. Välja fritt och välja rätt. Drivkrafter för rationella utbildningsval. Fi.
70. Slutförvaring av kärnavfall. Kärnavfallsrådets yttrande över SKB:s Fud-program 2007. M.
71. Uppföljning av kriminalvårdens effektiviseringsarbete. Ju.
72. Effektivare signaler. N.
73. Kemikalietillsyn – organisation och finansiering. M.
74. Rätt och riktigt. Åtgärder mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Fi.
75. Ägande och förvaltning av hyreshus. Ju.
76. F-skatt åt flera. Fi.
77. Möjlighet att leva som andra. Ny lag om stöd och service för vissa personer med funktionsnedsättning. + Bilagor + Lättläst + Daisy. S.
78. Eftersök av trafikskadat vilt. En kostnad för trafikförsäkring? S.
79. Revisorers skadeståndsansvar. Ju.
80. Beskattningstidpunkten för näringsverksamhet. Fi.
81. Stalkning – ett allvarligt brott. Ju.
82. Vägen tillbaka för överskuldsetta. Ju.
83. Avgifter inom arbetslöshetsförsäkringen. A.
84. Alkolås för rattfyllerister och körkortspröv i privat regi. N.
85. Straff i proportion till brottets allvar. Ju.
86. Prövning av vindkraft. M.
87. Åklagarväsendets brottsbekämpning. Integritet – Effektivitet. Ju.
88. Elektroniskt kungörande av författningar. Ju.
89. Trygghetssystemen för företagare. N.
90. Svensk export och internationalisering. Utveckling, utmaningar, företagsklimat och främjande. UD.
91. En svensk veteranpolitik, del 2. Ansvaret för personalen före, under och efter internationella militära insatser. Fö.
92. Konkurrens på spåret. N.
93. Partsinsyn och ny teknik i domstol, m.m. Ju.
94. Tillval i hyresrätt. Ju.
95. Enklare semesterregler. A.
96. Kommersiell radio – nya sändningsmöjligheter. Ku.
97. Styr samverkan – för bättre service till medborgarna. Fi.
98. Totalförsvarsplikten i framtiden. Fö.
99. Nya ersättningsbestämmelser i expropriationslagen, m.m. Ju.

100. Bidragsspärr. Fi.
101. Ny inriktning av frivillig beredskapsverksamhet. Fö.
102. Brist på brådska
– en översyn av aktivitetsersättningen.
+ Lättläst + Daisy. S.
103. Hur ska skogspolitiken genomföras på Gotland. Jo.
104. Självständiga lärosäten. U.
105. Långtidsutredningen 2008.
Huvudbetänkande. Fi.
106. Ökat förtroende för domstolarna.
Strategier och förslag.
+ Bilagedel A – Enkätundersökningar.
+ Bilagedel B – Språkrapporter m.m. Ju.
107. Etiken, miljön och pensionerna. Fi.
108. Sveriges ekonomi. Scenarier på lång sikt.
Fi.
109. En hållbar lärarutbildning. U.
110. Vägen till ett energieffektivare Sverige.
NM.
111. Barn som misstänks för brott. Ju.
112. Yrkeskunnande – en likvärdig sökväg till lärarutbildningen mot yrkesämnena. U.
113. Bo bra hela livet. + Del B: Bilagor. S.
114. Försörjningskrav vid anhöriginvandring.
Ju.
115. Finansmakten. Rapport från en referensgrupp. Ju.
116. En ny radio- och TV-lag. Ku.

Statens offentliga utredningar 2008

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

- Skyddet för den personliga integriteten.
Bedömningar och förslag. [3]
- Fastighetsmäklaren och konsumenten. [6]
- Förtursförklaring i domstol. [16]
- Patentskydd för biotekniska uppfinningar.
[20]
- Avskaffande av revisionsplikten för små
företag. [32]
- Framtidens polisutbildning. [39]
- Människohandel och barnåktenskap – ett för-
stärkt straffrättsligt skydd+ bilaga. [41]
- Normgivningsmakten.
Expertgruppsrapport XI. [42]
- Tre rapporter till Grundlagsutredningen. [43]
- Frågor om hyra och bostadsrätt. [47]
- Aktiekapital i privata aktieföretag. [49]
- Krisberedskapen i grundlagen.
Översyn och internationell utblick.
Expertgruppsrapport. [61]
- Förstärkt skydd för företagshemligheter. [63]
- Sekretess och offentliga biträden i utlännings-
ärenden. [65]
- Enklare redovisning. [67]
- Uppföljning av kriminalvårdens effektiviserings-
arbete. [71]
- Ägande och förvaltning av hyreshus. [75]
- Revisorers skadeståndsansvar. [79]
- Stalkning – ett allvarligt brott. [81]
- Vägen tillbaka för överskuldsetta. [82]
- Straff i proportion till brottets allvar. [85]
- Åklagarväsendets brottsbekämpning.
Integritet – Effektivitet. [87]
- Elektroniskt kungörande av författningar. [88]
- Partsinsyn och ny teknik i domstol, m.m. [93]
- Tillval i hyresrätt. [94]
- Nya ersättningsbestämmelser i expropriations-
lagen, m.m. [99]
- Ökat förtroende för domstolarna.
Strategier och förslag.
+ Bilagedel A – Enkätundersökningar.
+ Bilagedel B – Språkrapporter m.m. [106]

- Barn som misstänks för brott. [111]
- Försörjningskrav vid anhöriginvandring. [114]
- Finansmakten. Rapport från en referensgrupp.
[115]

Utrikesdepartementet

- Immunitet för stater och deras egendom. [2]
- Konsulär katastrofinsats. [23]
- Svensk export och internationalisering.
Utveckling, utmaningar, företagsklimat
och främjande. [90]

Försvarsdepartementet

- Skyddet för samhällsviktig verksamhet. [50]
- Kustbevakningens rättsliga befogenheter. [55]
- En svensk veteranpolitik, del 2.
Ansvaret för personalen före, under och
efter internationella militära insatser. [91]
- Totalförsvarsplikten i framtiden. [98]
- Ny inriktning av frivillig beredskaps-
verksamhet. [101]

Socialdepartementet

- Omreglering av apoteksmarknaden. [4]
- 21+1→2. En ny myndighet för tillsyn
och effektivitetsgranskning av social-
försäkringen. [10].
- LOV att välja – Lag Om Valfrihetssystem. [15]
- Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten
– till nytta för brukaren. [18]
- Apoteksdatalagen. [28]
- Detaljhandel med vissa receptfria läkemedel.
[33]
- Vårdval i Sverige. [37]
- Handel med läkemedel för djur. [46]
- Värdigt liv i äldreomsorgen. [51]
- Arbetsförmåga?
En översikt av bedömningsmetoder i
Sverige och andra länder. [66]
- Möjlighet att leva som andra. Ny lag om stöd
och service för vissa personer med
funktionsnedsättning. + Bilagor + Lättläst
+ Daisy. [77]

Eftersök av trafikskadat vilt. En kostnad för trafikförsäkringen. [78]

Brist på brådska
– en översyn av aktivitetsersättningen.
+ Lättläst + Daisy. [102]

Bo bra hela livet. + Del B: Bilagor [113]

Finansdepartementet

Finansiella sektorn bär frukt.

Analys av finansiella sektorn ur ett svenskt perspektiv. [12]

Timmar, kapital och teknologi

– vad betyder mest?

En analys av produktivitetsutvecklingen med hjälp av tillväxtbokföring. [14]

Permanent förändring.

Globalisering, strukturomvandling och sysselsättningsdynamik. [21]

Ett stabsstöd i tiden. [22]

Lättare att samverka

– förslag om förändringar i samtjänstlagen. [34]

Svenska Spels nätpoker. En utvärdering. [36]

EU, allmännyttan och hyrorna.

+ Bilagor. [38]

Skattelättnader för hushållstjänster. [57]

Personnummer och samordningsnummer. [60]

Välja fritt och välja rätt. Drivkrafter för rationella utbildningsval. [69]

Rätt och riktigt. Åtgärder mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. [74]

F-skatt åt flera. [76]

Beskattningstidpunkten för näringsverksamhet. [80]

Styr samverkan

– för bättre service till medborgarna. [97]

Bidragsspår. [100]

Långtidsutredningen 2008. Huvudbetänkande. [105]

Etiken, miljön och pensionerna. [107]

Sveriges ekonomi. Scenarier på lång sikt. [108]

Utbildningsdepartementet

Världsklass! Åtgärdsplan för den kliniska forskningen. [7]

Bidrag på lika villkor. [8]

Frihet för studenter – om hur kär- och nationsobligatoriet kan avskaffas. [11]

Frivux – valfrihet i vuxenutbildningen. [17]

Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola + Bilagedel. [27]

Yrkeshögskolan. För yrkeskunnande i förändring. [29]

Forskningsfinansiering – kvalitet och relevans. [30]

Legitimation och skärpta behörighetsregler. [52]

Självständiga lärosäten. [104]

En hållbar lärarutbildning. [109]

Yrkeskunnande – en likvärdig sökväg till lärarutbildningen mot yrkesämnen. [112]

Jordbruksdepartementet

Mångfald som möjlighet. Åtgärder för ökad integration på landsbygden. [56]

Hur ska skogspolitiken genomföras på Gotland. [103]

Miljödepartementet

Att slutförvara långlivat farligt avfall i undermarksdeponi i berg. [19]

Svensk klimatpolitik. [24]

Miljödomstolarna – domkretsar – lokalisering – handläggningsregler. [31]

En utvecklad havsmiljöförvaltning. [48]

Myndighet för miljön

– en granskning av Naturvårdsverket. [62]

Bygg – helt enkelt! [68]

Slutförvaring av kärnavfall. Kärnavfallsrådets yttrande över SKB:s Fud-program 2007. [70]

Kemikalietillsyn

– organisation och finansiering. [73]

Prövning av vindkraft. [86]

Näringsdepartementet

Barlastvattenkonventionen – om Sveriges anslutning. [1]

Transportinspektionen. En myndighet för all trafik. + Bilagor. [9]

Bättre kontakt via nätet – om anslutning av förnybar elproduktion.

+ Annex: Grid issues for electricity production based on renewable energy sources in Spain, Portugal, Germany, and United Kingdom. [13]

Ett energieffektivare Sverige + Bilaga. [25]

Bredband till hela landet. [40]

Transportinspektionen. Ansvarslag för vägtrafiken m.m. [44]

Styra rätt! Förslag om Sjöfartsverkets organisation. [53]

Effektivare signaler. [72]
Alkolås för rattfyllerister och körkortsp
i privat regi. [84]
Trygghetssystemen för företagare. [89]
Konkurrens på spåret. [92]
Vägen till ett energieffektivare Sverige. [110]

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

Könsdiskriminerande reklam.
Kränkande utformning av kommersiella
meddelanden. [5]
Rapporter från en mr-verkstad. [45]
Egenansvar – med professionellt stöd. [58]

Kulturdepartementet

Värna språken – förslag till språklag. [26]
Digital-TV-övergången.
+ Engelsk översättning. [35]
Föreningsfostran och tävlingsfostran.
En utvärdering av statens stöd till idrotten.
[59]
Kontinuitet och förändring. + Lättläst +
Daisy. [64]
Kommersiell radio
– nya sändningsmöjligheter. [96]
En ny radio- och TV-lag. [116]

Arbetsmarknadsdepartementet

Obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. [54]
Avgifter inom arbetslöshetsförsäkringen. [83]
Enklare semesterregler. [95]